[BREVIARIUM IN PSALMOS.]

[ADMONITIO IN SUBSEQUENS BREVIARIUM IN PSALMOS, ET COMMENTARIA IN PSALMOS I, III ET IV.]

[ADMONITIO.]

Recognitis demum omnibus in universam Scripturam genuinis magni Hieronymi commentariis, hunc de industria reliquum fecimus locum Breviario in Psalmos: quippe qui liber, tametsi perperam S. Patri ascribatur, est tamen e supposititiorum numero fetuum caeteris praestantior omnibus, neque in ultimum amandari tomum, pro sui dignitate patitur, aut in vulgatis hactenus editionibus in eum rejectus est locum. Quod quidem non editorum modo ante nos omnium consilium fuit, sed et summi pontificis, ejusdemque sanctissimi Pii V fecit auctoritas, Victorio teste, ut statim post genuina Hieronymi scripta, et antequam ad aliena ventum esset, istud super Psalmos volumen veluti dubium locaretur. Nos etiam tametsi ea rationum momenta, quae illud ab Hieronymo abjudicant, pluris multo facimus: sic tamen illi aliquam subinde inesse Hieronymiani laboris partem huc illucque dispersam, quae sua se propemodum luce prodat, sentimus. Vulgo autem haec obtinet, propiorque ad fidem sententia est, hujusce auctorem Breviarii vetustiorum se Patrum compilatorem esse, qui ut multa ab Origene, Hilario, Eusebio, multumque his recentiore Lugdunensi Eucherio,

quem laudat in psalmum decimum sextum, delibarit, ex Hieronymi tamen commentariis, vel qui perierunt, *in Psalmos a decimo usque ad decimum sextum,* vel qui in alias sunt partes Scripturae, ubi peregrinis in locis multa subinde exponuntur Psalmorum commata, maximam partem descripserit, suoque Operi, atque ingenio coaptarit. Quod ut minime diffitearis, potiora saltem proponenda sunt argumenta, quae pridem Erasmus, tum Syxtus Senensis, lib. IV Bibliothecae Sanctae, Victorius item, et Martianaeus Dupinius, ac Tillemontius, ut alios praetermittam, excuderunt, quaeque ad haec fere capita reducuntur.

Primo, dictionis genus, et stylus, qui internoscendis auctoribus quasi Lydius est lapis, doctrinae item gustus et saliva, tantum ab Hieronymiano distat, ut abunde satis sit Breviarium istud lustrasse oculis, aut tantisper illud cum veri Hieronymi commentariis contendisse, ut statim intelligas multum illud infra S. Patris ingenium esse. Et plane sit quidem in Hieronymiana lectione hospes, qui non illud statim animadvertat, contra S. Doctoris perpetuo retentam consuetudinem hic sensum historiae, ipsiusque litterae expositionem posthaberi, totumque esse auctorem in allegoriis tropologisque de Christo et Ecclesia: Hebraicam vero eruditionem et Graecam leviter adeo tractare, ut sicubi eam interponit, mutuo potius ac verbotenus ab aliis accepisse, quam a semetipso, vel a fonte repetere videatur. Quin etiam observatum Martianaeo, siquando ad Hebraeum textum auctor hic provocat, nihil eum aliud eo nomine quam aut Graecam Aquilae versionem, aut Latinam Hieronymi ex Hebraeo denotare. Hinc ait psalm. V in Hebraeo esse ἐπίβουλον, pro et Psalm.

CXIX ἀρκευθίνοις, sive ἀρκευθίναις, pro , quae utraque interpretatio est Aquilae: quemadmodum et cum ait, *sela* haberi pro *semper,* quod ex Hieronymi versione, non ex archetypo accepit. Denique ita modis omnibus ab Hieronymi gustu auctor hic dissidet, ut et interdum a semetipso diversus, non unum, sed plures ejus consarcinatores fuisse operis indicio sit. Nempe aliquot psalmos bonis aliorum Patrum sententiis non inerudite sublectis, ad commentatoris modum exponit: alios ad concionatoris instar, homiletico dicendi genere ad populum, sive in fratrum conventu tractat; et quod maxime a S. Doctoris ingenio, vitaeque instituto abhorret, excurrit saepe in allocutionum formulas, sive auditores suos interpellans, sive enarrationem suam prece aliqua ad Deum fusa concludens. Longiorem paulo psalmum centesimum octavum decimum tribus edisserit homiliis: centesimum vero undecimum, quod latius exponendo persequi non possit, horam causatur. His similia, quae nihil minus quam Hieronymi in explicandis Scripturis morem redoleant, toto propemodum libro, ne singula nunc otiose replicemus, invenias.

Secundo, nedum aliena multa, sed et contraria penitus Hieronymianis placita auctor propugnat. Id genus est illud cumprimis, quod cynomyiam psalmi CIV interpretatur, *caninam muscam:* Hieronymus e contrario, epistola 104, ad Sunniam et Fretelam κοινομυῖαν legi vult, redditque, *omne muscarum genus,* sive ad Aquilae sensum, qui πάμμικτον, interpretatus est, *omnimodam muscam.* Psalmo insequenti CV Chami terram, quam Hieronymus Aegyptum esse perquam erudite asseruerat in Quaest. Hebraic. in Genesim, hic pro ipsa accipit Palaestina,

cui scilicet terrae, gentibus deletis, Hebraei successerint: et quod in iisdem Quaest. ad Gen. IV tradit S. Doctor *Naid,* sive *Nod,* minime juxta Graecorum Latinorumque opinionem putandam esse terram quam Cain incoluerit, hic pro ipso habet proprii nominis loco. Verus Hieronymus, epistola 140, ad Cyprianum psalmum octogesimum nonum Moysi utpote auctori tribuit, quin et subsequentes, *undecim qui non habent titulos, ejusdem esse Mosis* contendit lib. I contra Rufinum, eamque sententiam, quam ipse ab Origene, hic ab Huillo acceperat, rursum cum aliis in locis, tum praecipue prooemio in Malachiam probat. Ex adverso Breviarii auctor in tot expositione titulorum prolixa, eos quoque mavult Davidi tribuere, satisque manifesto indicat tota illa incerti sensus laciniosa disputatione, eam se penitus ignorasse doctrinam. Alia his gemina tute ipse, lector, invenias, si modo laudatas ad Sunniam ac Fretelam, tum ad Cyprianum epistolas, duasque alias, alteram ad Marcellam 34, alteram ad Principiam 65 quibus psalmos aliquot S. Pater exposuit, cum hoc conferas Tractatore. Quaedam et nos interdum in notis animadvertimus, ne te hic ubi cum numero pugnandum esset, longius traheremus. Ut vero quae pseudonymus auctor peccat, non dissimulamus: ita aegre ferimus, iniquis eum accusationibus aliquando premi. Martianaeus, exempli gratia, eum notat imperitiae ea de causa, quod de Iscariotis nomine dixerit, *dubium, an patrem significet, an villam ejus:* quasi voces ipsas, *patrem ejus,* aut, *villam ejus,* etymon putarit esse. At non hic sensus et mens ejus fuit; sed cum vulgo receptam sententiam probaret duabus vocibus et nomen componi, ut sonet *hominem ex charioth:* incertum hoc dixit, num altera patris esset, an villae, sive ejus, in qua natus est, terrae

appellatio. Nec altera aequior est accusatio ad psalmi CXV locum illum, *Omnis homo mendax,* ubi in Hebraico haberi notat auctor, *Omnis homo, mendacium, quod dicitur chazab*. Martianaeus pro *chazab* in iis quibus usus est mss. invenit *zecam:* idque ab ipso scriptum tractatore contendit, ut tantae eum imperitiae arguat, quod postremam litteram vocis , *chazab,* confuderit cum prima subsequentis in Hebraico exemplari , *ma,* et falsus praeterea fuerit in *caph,* pro *beth* accipienda: conflarit denique nullius significationis vocabulum. Enimvero propius ad fidem est, falli mss. eos libros, culpamque omnem non in tractatorem conferendam, qui primitus recte scripserit, sed in amanuenses, qui ignotam sibi lectionem postmodum foede depravarint. Atque idipsum puto, constabit ex eadem illa Martianaei argumentatione: nam si Hebraeas litteras in tantum auctor hic noverat, ut archetypum adire posset, ex eoque accipiens, utcumque falli: jam tot una in vocula errores errare omnino non potuit. Demus, illum *caph* properanti oculo accepisse pro *beth:* sed et primam *caph,* vocis ejus litteram formatricem praetermisit: denique et tertiam *mem* temere suffecit ex dictione alia. Hominem vero, quem ut hujusce lapsus accuses, pro certo ponas Hebraei codicis versandi, perlegendique fuisse non nescium, tribus in litteris totidem hallucinationibus aberrasse, par minime est credere. Igitur quando vulgati antea libri optime habent *chazab,* haec est omnino retinenda lectio, sicque ipse putandus auctor scripsisse, non ex scribarum oscitantia in eam trahendus calumniam. Sciunt enim qui se mss. codicum studio dedidere, quam saepe, quibusque verborum monstris exoticas voces Latini amanuenses deforment, ut si eorum standum sit fidei, ne ipse quidem Hieronymus Hebraice aut Graece scivisse videri possit.

Tertio, ad evincendam scriptionis fraudem ex ipsiusmet auctoris, verique Hieronymi de se testimoniis argumenta derivantur: quamquam, ut aperte quod sentio dicam, quae vulgo proferuntur, infirmiora mihi sint visa. Victorium illud prae caeteris movit, quod sub initium centesimi trigesimi secundi psalmi tradit de se auctor, fratrem sibi esse saecularem, contra quam proditum de Hieronymo, cujus unicum fratrem Paulinianum satis adhuc juvenem, presbyterum S. Epiphanius jussit. Amovere autem difficultatem sic nititur, ut dicat vel nondum fuisse presbyterum Paulinianum, cum haec Hieronymus scriberet, vel alium in saeculo habuisse fratrem, quem ignoramus. Nihil vero ei debuit negotii facessere locus ille plane allegoricus, ubi ipsum saeculum, cui valedixerat, auctor vocat saecularem fratrem. Ex ipsis hoc verbis liquet: *Unum,* inquit, *fratrem dimisimus: et ecce quantos invenimus! Frater meus saecularis (quod de meo loquor, de singulis loquor) non tantum me amat, sed substantiam meam.* Martianaeus alia se prolaturum receperat testimonia, quibus tractatorem hunc degisse in Aegypto, ibique in monachorum conventu Psalmos lectos, vel decantatos exposuisse, ejusmet verbis evinceret. Verum ubi ad eum ventum est locum, satis habui lectorem amandare ad psalmum CXLIII, in cujus sunt quidem enarratione nonnulla, quae recentiorem Hieronymi aetate hominem, quae vero Aegypti incolam aut Palaestinae denotent nulla. Hinc illa nobis conjectura fere fit caeteris verosimilior, quae capitur ex psalmo CXXXV, ubi se auctor monachum egisse in Britannia, tantum non manifesto prodit. Quippe hanc statim nominat, ut exemplum e regione aliqua sumat, probatum stellas pari ubique fulgore radiorum apparere: idque est indicio, ab ea, uti par erat, quam incolebat ipse suique auditores terra, ad

reliquas illum mundi plagas argumentari. *Stella,* inquit, *quae videtur in Britannia, ubique et ipsa apparet.* Ne tamen, qui statim occurrerit menti, Bedam hunc putes esse; sed alium potius per ea tempora, septimo videlicet atque octavo saeculo, Scotorum abbatem, qui sane ingenti tunc numero eruditionis laude floruerunt. Per ea, inquam, tempora, nam et commentarii ejus ingenium, et mentio Lugdunensis Eucherii, qui medio saeculo quinto claruit, sequiorem istam aetatem clamant. Possim et laudare ex iis quempiam de nomine, et cum primis S. Columbanum abbatem Luxoviensem, in Hibernia Scotorum insula natum, cujus in universum Psalterium commentarios, cum adhuc junior esset, atque adeo priusquam e Britannia proficisceretur, elucubratos, Sigebertus, Anonymus Melicensis, Trithemius, atque alii celebrant. Verum de illo erit dicendi locus paulo post, ubi et inediti commentarii, quem ex ejus Bobiensi monasterio accepimus, speciem exhibemus. Nunc quae ipsiusmet Hieronymi de se testimonia, istud ab eo opus abjudicant, praeferenda sunt. Atque illud luculentissimum quod habet in caput Isaiae LXIII, quem librum circa an. 410, sub vitae suae propemodum finem composuit, ubi cum de Psalmis octavo atque octogesimo tertio sermo incidisset, se illos fatetur apertissime nondum exposuisse. *In bonam,* inquit, *partem scribuntur psalmi pro torcularibus, octavus, et octogesimus tertius: de quibus in suis locis, si vita comes fuerit, Domino praebente, dicetur.* Reliquum vitae ejus tempus decennio plus minus concluditur: sicque vix potuit operi prophetali supremam manum imponere, ut in Jeremiam, qui reliquus erat, commentarios, morte intercedente, reliquerit imperfectos Hoc vero palmarium, quod cum ipsum Jeremiam exponeret, ad caput secundum simile quid pollicetur, fore videlicet, ut

plenius de *Portis,* quae in vicesimo tertio psalmo memorantur, suo loco disserat. Hinc enim compertum est quam quod maxime, non fuisse ab Hieronymo illud operis conditum, cujus partes aliquas, easque non postremas, nec certis de causis antea praetermissas, nec aliquo inter se junctas ordine, sub ipsum vitae exitum tradit ipse, non nisi propositum habuisse animo elucubrare.

Nihilosecius alia non imbecilliora argumenta persuadent, quod initio proposuimus, ex veri saepe Hieronymi pannis universum hocce Opus componi. Id scire per se quis poterit, si quae sparsim loca Psalmorum S. Pater est interpretatus, quae maximam partem in uniuscujusque tomi indice colliguntur, conferat cum Breviarii locis, notetque longas parodias, ac saepe nedum sententias, sed et verba eadem deprehendat. Par quoque fit opinari, *tractatus* illos *septem in Psalmos a decimo usque ad decimum sextum,* quos in suarum elucubrationum censum recipit ipse in catalogo, jamdiu vero intercidisse, quod seorsum certaque germanitatis nota distincti non habeantur, existimatum est, hic interjectos: idque ipsum exornandis et in caeteros psalmos commentariis ansam studioso compilatori praebuisse. Quae praeterea veteres ex Hieronymo in psalmum hunc vel illum laudant, describuntque loca, suntque illa totidem in Breviario hoc verbis concepta, haud quidem facile alia excipias ratione, quam si quibusdam assumentis, quae revera e S. Doctoris calamo profecta sunt, pseudepigraphum librum interpolari pro certo habeas. Laciniam ex nonagesimi tertii psalmi enarratione recitat testis omnium locupletissimus, aetatique Hieronymi suppar S. Augustinus in Commonitorio ad Fortunatianum, sive epist. 148, certus adeo de Hieronymianae scriptionis germanitate, ut

hanc praecipue tanti nominis auctoritatem contra adversarios urgeat. *Ne multa,* inquit, *commemorando, majores moras faciam, hoc unum S. Hieronymi interpono.* Et mox, *Cum ergo ille vir in Scripturis doctissimus psalmum exponeret, ubi dictum est:* Intelligite ergo qui insipientes estis in populo, et stulti aliquando sapite, qui plantavit aurem, non audiet, aut qui finxit oculum, non considerat: *inter caetera. Iste locus, inquit, adversus eos maxime facit, qui Anthropomorphitae sunt: qui dicunt Deum habere membra, quae etiam nos habemus. Verbi gratia, dicitur Deus habere oculos: Oculi Domini respiciunt omnia: manus quia fecit omnia.* Et audivit, *inquit,* Adam sonum pedum Domini deambulantis in paradiso. *Haec simpliciter audiunt, et humanas imbecillitates ad Dei magnificentiam referunt. Ego autem dico quod Deus totus oculus est: totus manus est: totus pes est. Totus oculus est, quia omnia videt. Totus manus est, quia omnia operatur. Totus pes est, quia ubique est.* Qui plantavit aurem, non audiet, et qui finxit oculos, non considerat. *Non dixit qui plantavit aurem, ergo ipse aurem non habet. Non dixit, ergo ipse oculos non habet. Sed dixit:* Qui plantavit aurem, non audiet, et qui finxit oculos, non considerat. *Membra tulit, efficientias dedit.* Haec enimvero non alibi apud Hieronymum, quam in hoc ipso perperam illi ascripto Breviario invenias: ubi ad eum psalmi nonagesimi tertii locum sic totidem descripta sunt verbis, ut ab illo propemodum archetypo accepta videantur. Quae tametsi nobis in generali praefatione visa sunt non ex commentario quopiam in psalmos, sed ex una aliqua S. Doctoris epistola ex iis quae interciderunt, desumpta: Hieronymiana tamen esse non dubitavimus, Augustino pro eorum germanitate fidejubente. Porro alia sunt, quae Servatus Lupus in *Collectaneo de tribus*

Quaestionibus ex hoc utpote Hieronymi Breviario laudat, ut est illud *in explanatione primi psalmi,* quod suo loco expendemus: alia quae S. Gregorius VII (hunc enim verum esse commentarii in psalmos poenitentiales auctorem: non cui vulgo tribuitur, S. Gregorium Magnum, propior ad fidem sententia est) e psalmi quinquagesimi versiculo 17 expositione describit, acceptaque refert Hieronymo: quae quidem sin minus ad universi Operis, certe ad earum, quas recitant sententiarum γνησιότητα astruendam, plurimum momenti habent, notantque insuper quam longo ab hinc saeculorum intervallo, pro Hieronymianis sint habita.

Denique ut alia multa Hieronymi vel dogmata, vel etiam verba huic inesse Breviario sentiam, illud praecipue facit, quod de se trahit S. Pater, in fratrum conventu quotidianis se commentariolis Psalterium edisseruisse. Apertissima ejus haec verba sunt lib. I contra Rufinum, num. 19: *Illud carpere dicitur* (Rufinum) *quod secundum psalmum interpretans, pro eo quod legimus in Latino,* apprehendite disciplinam, *et in Hebraico volumine scriptum est* nescubar, *dixerim in commentariolis meis* Adorate filium. *Et rursum omne Psalterium in Romanum vertens sonum, quasi immemor expositionis antiquae posuerim,* Adorate pure: *quod utique sibi esse contrarium, omnibus patet.* Quam objectionem, cum in sequentibus perquam erudite, diluisset, haec subdit: *Quid igitur peccavi, si verbum ambiguüm diversa interpretatione converti: et qui in commentariolis, ubi libertas est disserendi dixeram,* Adorate filium: *in ipso corpore, ne violentus viderer interpres, et Judaicae calumniae locum darem, dixerim,* Adorate pure, *sive* electe, etc. Quin igitur breviores quosdam commentarios in Psalmos profuderit S. Pater, nihil

est dubium: quod enim eos in suorum catalogo Operum non recenseat, causas in generali praefatione aperuimus, eamque in primis quod oretenus fusi, non scripto fuerint ab eo consignati, nec jure adeo in scriptionum censum venirent. Jam tum vero de loquentis ore fuisse ab aliquo auditorum utcumque chartis exceptos, et in vulgus prolatos, probat illa Rufini cavillatio, atque ipse Hieronymianae responsionis contextus. Apparet autem multis in locis notarios properantes de sententiis magis, quas privata in cella recoquerent, quam de verbis fuisse sollicitos. Venit propterea rudis adhuc labor ille in aliorum manus, Hieronymi quidem nomine insignis, sed adeo hiulcus, imperitus, informis, ut licia magis condendo operi, quam opus ipsum viderentur: et licere sibi studiosus quisque putaverit, assumentis aliis conflare atque aliis, et pro suo quisque captu centonem illum farcire. Ita persuasum est mihi, hacque una sententia existimo, varias posse doctorum hominum opiniones conciliari, variaeque expositionis, quae in nonnullis doceat, in aliis dedeceat Hieronymum, causam internosci. Haec enim vero una, eaque in primis digna, quae ab hujus libri editoribus expenderetur, est ratio, cur tot exstent, tamque diversa sub Hieronymi nomine ejus Breviarii exemplaria. Scilicet primum illud sancti Patris αὐτοσχεδίασμα ab ore edisserentis temere exceptum, varie pro suo quisque ingenio et commodo interpolatores refuderunt, variisque temporibus in vulgus, et quasi sub diversis obstetricibus prodiit.

Ut rem probe teneas, operae pretium nunc sit, nonnulla ex his quae in bibliothecis latent, nosque oculis usurpavimus, vel cum tanti viderentur, aliqua etiam ex parte descripsimus, proferre in medium; certissimo enim indicio cum dissident

inter se invicem, simul et νοθείας accusant. Duo non ita pridem typis innotuere aliqua saltem ex parte ad faciendum de auctore periculum. Primum *Expositio Psalmorum* inscribitur, ex qua Martianaeus ea quae praetermissa sibi visa sunt a Breviarii consarcinatore, in ejusdem calce subtexuit. Excepit autem ex duobus mss. codicibus, quorum unum contulit descripsitque diligenter sodalis ejus D. Franciscus *Levacher* e ms. monasterii S. Petri de Pratellis, alterum ipse tractavit codicem Corbeiensem. Nos elegantissimum in Ambrosiana bibliotheca, quae Mediolani est, alium offendimus, folio minori compactum, ac numero distinctum vigesimo supra centesimum, qui eamdem illam expositionem totidem verbis, quantum assequi conferendo licuit eam partem, quam Martianaeus vulgavit, nostro Hieronymo ascriptam exhibet. Ante nos eum codicem vir impense doctus excussit, illudque opus Floro Lugdunensi diacono tribuendum censuit. Causam id asserendi praecipuam hanc habuit, quod in codicis fine post enarrationes omnes, versus quadraginta duo de Davide ascripti sint, quibus librum Psalmorum dedicat *Florado abbati Florus supplex.* Incipiunt:

Hos citharista puer lyricis concentibus hymnos
Edidit in laudes, o bone Christe, tuas.

finiunt *que* his:

Jamque vale, Florique tui sine fine memento,
Ut valeat culpis ipse carere suis.

Et Flori quidem Lugdunensis versus eos esse, non imus inficias, qui et eum novimus pangendis ejusmodi in S. Scripturae libros carminibus, mirifice delectatum: et nominis inscriptionem antiquam certissimum αὐθεντίας argumentum tenemus. Verum ipsam expositionem sive commentarios,

neque ea de causa, neque ullo alio modo eidem ascribi posse contendimus: quando ipsorum contextus versuum manifesto se prodit, in ipsiusmet Psalmorum libri commendationem, recensionemque, minime vero in ejus expositionem elaboratum. Haud pigeat rem totam ex his discere, quos cum in regii Vatis laudes excurisset, auctor subnectit.

Jugibus idcirco precibus, cantuque perenni
Haec, Pater, ex vestro personet ore lyra.
Qua prisci cecinere senes, quos mixima Nili
Ostia, et alticrepi horruit unda sali.
Quamque sacer longi corruptam erroribus aevi
Reddidit antiquo Hieronymus decori.
Ingenio cujus pulchris instructa sagittis,
Stellarum rutilo [*Sc.* obelis *et* asteriscis] tota nitore micat.
Quas studiosa manus multi sudore laboris
Restituit priscis, te rogitante, locis. Namque per incultas errat dum lubrica palmas,
Dulcis et ambrosio tincta liquore lyra:
Perdiderat fulvi radiantia signa metalli,
Texerat et furvo fila canora situ.
Sed tamen Hebraica rursus [*Ms.* versus] ratione polita,
Ac simul Argolica denuo picta manu.
Mellifluas coeli spargens trans sidera voces,
Concrepat angelico carmina sacra sono.
Hunc cape correctum gratanti corde volumen,
Utque ita permaneat, da, Pater, oro, operam:
Nullus enim fructus conamina nostra sequetur,
Erasis vitiis, qui bona subdidimus:
Ni vigil atque sagax studio, Pater optime, vestro
Conservet scriptor quae modo recta manent.

Nullam hic vides Florum a se adornatae expositionis mentionem facere, totum vero in eo esse, ut recens emendati codicis industriam probet. At nemo, opinor, sibi persuadeat fieri potuisse, si Psalmos quoque illo commentario illustrasset, hac ut de re saltem verbo monere Flordaum abbatem suum praetermitteret. Quin immo tanti operis rationem ac studium multis commendasset, qui in novae recensionis, ejusque fortasse ab alia studiosa manu concinnatae laudes exaggerat. Quamquam et aliis argumentis perspicuum est plane, atque evidens, Florum condendis in Psalmos commentariis nunquam manum admovisse: neque adeo ejusmodi laboris meminisse usquam seu recentiores, qui vivorum doctrina illustrium, ipsiusque operum Flori catalogos instruxerunt. Denique, ut et multa alia ob argumenti propinquitatem, ita et ejus diaconi versus compertum nobis est adscitos aliunde, junctosque illi commentario ab eo qui codicem compegit; nam et meliore consilio eos alibi vidimus in uno alteroque Vaticano ms. Psalterio ipsi, Gallicanae ut vocant versionis, praefigi. Non est ergo ejus auctor commentarii Florus, sed sequior alius, quicumque tandem ille fuerit, interpolator Breviarii in Psalmos, qui non eas modo enarrationes, quas et Martianaeus cudit, sed plerasque omnes exinde acceptas in aliam atque aliam formam migrare jussit: utque securius fidei lectorum imponeret, Hieronymi personam induit. Nedum vero falsa sunt, sed et Hieronymiani nominis prorsus indigna, quae praefationum loco praemisit schedia. Prima est celebris illa ad Damasum epistola, *Legi litteras apostolatus vestri, poscentes ut secundum simplicitatem* LXX *interpretum canendum Psalmographum* (in cod. *canentes Psalmographiam) interpretari festinem, etc.,* a Martio pridem vulgata, tantisque

sententiarum ac verborum monstris scatentia, ut mirari non desinam potuisse Henschenium, hominem caetera doctum, pro germanis habere. Ejusdem fere sunt furfuris reliqua: *Modus Psalterii. Psalterium in modum delte litterae formati ligni sonora concavitas, etc.* Et quae subduntur: *Quia prophetis spiritus non semper eorum mentibus praesto est: quatenus cum hunc non habeant, se tunc cognoscant ex Domino habere, cum haberent.* Succedit his genuina S. Doctoris praefatio in Psalmos a se iterum ad Graecum exemplar emendatos, quae incipit, *Psalterium Romae dudum positus emendaram, etc.* Subsequitur ipsa, in cujus haec diximus gratiam, Psalmorum prolixa expositio: *I. Psalmus David de Christo. Quidam putant istius psalmi clavem super Christi Domini nostri personam esse referendam, ut beatus iste vir, secundum hominem Christus sit, etc.,* quemadmodum et in suo codice reperit Martianaeus, nosque post eum in Breviarii calce excudemus. Post Psalmos enarrantur et Cantica, tum Oratio Dominica exponitur, ubi et panem *supersubstantialem* pro *quotidiano* tractator legit. Symbolum quoque apostolorum, et *Fides catholica S. Athanasii* paucis explicantur: atque in illo quidem de *Remissione peccatorum* articulus reticetur, quod Symboli longe antiquissimam aetatem notare videretur (si quidem neque in iis comparet, quae Tertullianus, Irenaeus, vel Origenes recitant) nisi verius putandum sit, scribarum oscitantia in hac illum expositione praetermissum. Post haec. *Explicit Hieronymus super Psalterium:* duoque hi versus adscripti:

Francisci memores sint haec sua scripta legentes,
Omne cui subest fundere saepe preces.

Caetera persequi, cum jam de Flori poaematio dixerimus, nihil interest.

Revertamur ad Martianaeum. His quae diximus adjunxit ille et longam *praefationem de libro Psalmorum,* quam in tribus mss. exemplaribus canonis hebraicae veritatis invenit, et pridem cl. Cotelerius in notis ad tom. III Monumentorum Ecclesiae Graecae verissime pronuntiaverat, *nec Hieronymi, nec Hieronymiani consarcinatoris esse.* Nihil vero dubium describi totam ex *argumentis* Eusebii Caesariensis *in Psalmos,* quas ille Ὑποθίσεις, vocat: quamquam Latinus, quisquis ille fuerit interpres, neutram linguam probe calluisse videatur. Hujus quoque Prologi nos multo emendatius exemplar in Ambrosiana bibliotheca invenimus, codice I, 6, olim S. Columbani de Bobio, ex quo illum castigatiorem suo loco, ut ne quid desit, exhibemus.

Alteram *Psalmorum interpretationem* nuperi Anecdotorum collectores domini Edmundus Martene, et Ursinus Durand proferunt ex ms. Aquicinctensi, qui tamen liber non Hieronymum, sed Hilarium Pictaviensem auctorem praefert. Ipsi etiam laudati editores quamdam ejus operis partem, quatuor scilicet tractatus in psalmos XV, XXXI, XLI, et CXLIX, quos primo edunt in lucem, Hilario adscribunt. Caetera non diffitentur Hieronymiani excerptoris esse; arrepto enim, inquiunt, volumine Breviarii in Psalmos, quod Erasmus et Marianus Victorius sancto doctori attribuunt, integras enarrationes illi attributas referri, reperimus. Nihil ego dicam quod falso Erasmum pro Breviarii assertore hic laudant: illud vero contenderim, ita quatuor hosce tractatus Hilarium auctorem non habere, ut reliquos omnes certo scimus mentiri Hieronymum. Nulli non pateant

ejus rei argumenta ex ipsorum lectione tractatuum repetenda, si cum Hilarii sermonibus conferantur. Satis vero sit, ut propositum teneam, atque ostendam, nihil esse aliud codicem Aquicinctensem quam Hieronymiani breviatoris paulo diversum exemplar, illas quas proferunt pro eorum tractatuum germanitate causas obiter expendisse. Quatuor, inquiunt, istae enarrationes, quas necdum vulgatas in codice illo reperimus, in editis Hilarii operibus desiderantur. Animadvertimus praeterea in illis Hilarii in scribendo methodum observatam, stylum ejus, Scripturaeque versionem antiquissimam: nihilque adeo incommodi visum est, si eas Hilario attribueremus. Secus haec erat incunda ratio; colligerent enim haud probe, si quatuor illae dumtaxat ab Hilariano commentario excidissent: nam ut tantum panni adsuas, quantum sarciendae vesti opus fuerit, non adeo fit illud ejusdem ac reliqua vestis texturae ac lanae. Nunc vero cum multo plures, sive in quindecim alios psalmos expositiones Hilarii desint, quae in eo tamen omnes sunt codice fluxe nimis arguunt ex eo defectu, faciuntque sane pro arbitrio, non ad codicis fidem, cum hisce et caeteris repudiatis omnibus, illas adsciscunt. Tota illa pseudonymi auctoris collectio est: et qui genuini tractatus in Hilariana editione superant, ab his qui in hac sunt collectione, recedunt immane quantum. At, quas repudiant, manifesto constat Hieronymiani consarcinatoris esse ex Breviario, in quo totidem descriptae sunt verbis: nonnullae etiam ex illis quaedam continent, Hilarii aevo atque ingenio non consentanaea; econtrario quas recipiunt quatuor, et ab his quae in vulgato Breviario habentur, prorsus aliae sunt ac diversae, et a Pictaviensis episcopi stylo ingenioque non dissident. Nimirum hoc est ipsum, quod nos magis movet, ut contrarium putemus ex ipsorummet argumentis colligendum.

Nam si opus omne reliquum personatus auctor consarcinavit, cur non et quatuor ipsos tractatus, tam longi operis sane perexiguam partem? Quis sibi in animum inducat, eum cum caetera omnia ex variis Patrum segmentis collegerit, istos, αυτολεξεὶ descripsisse ex Hilario, nihilque immutatis sententiis aut verbis, centoni suo adtexuisse. Erat igitur inferendum hoc potius modo: Si nonnullae ejus commentarii partes, quod ab Hilarii temporibus manifesto abludant, illi ascribi omnino non possunt, nullae sunt quae jure meritoque veniant in ejus scriptionum censum. Aliter non quatuor tantum homiliae, sed si quae aliae praeterea sunt, quae nihil ab Hilarii aevo dissideant, pro Hilarianis erunt continuo habendae, eoque pacto etiam quas dubium est, num Pictaviensis episcopus aliquando fuderit, alienae lucubrationes sufficient. Quod autem quatuor illae penitus diversae ab iis sint, quas Hieronymiani compilatoris Breviarium exhibet, nihil pro Hilario facit. Sunt enimvero passim diversa, ut diximus, ejus libri exemplaria, idque solemne est ejusmodi lucubrationum symbolis, ut pro suo quisque lubitu vel orationem habiturus ad populum, vel sibi conflaturus codicem commentariorum in Psalmos, nonnullos tractatus ex aliis auctoribus decerperet, aliisque testimoniis interpollaret. Fluxum adeo ac leve alterum quoque est argumentum a stylo: nam etsi daremus utcumque ab Hilariano minimum abhorrere, haud sane pauci alii tractatus sunt penes Hieronymianum consarcinatorem, quos nemo hominum Hilario tribuat: tamen ab istorum quatuor ingenio ac methodo ne latum quidem unguem recedant. Nempe ut aliorum Patrum ita et Hilarii segmenta uterque tractator expilavit: ille Origenem in sua transtulit, nihilque mirum sicubi hunc illumque redoleant.

Sed jam alios persequamur propositi Breviarii varios inter se codices percensere. Florentiae in bibliotheca Medicea Lauretiana, pluteo XVIII; membranaceus codex num. 20, praenotatus, exorditur a psalmo centesimo decimo nono, devenitque ad usque centesimum quadragesimum quintum satis antiqua manu, quamquam in fine quaedam exesa vetustate folia recentior suppleat. At Hieronymi quidem *Expositionem super Psalmos* continere annotat vetus librarius; qui vero codicem primo descripsit, hoc uno donavit titulo: *Commentarius in Psalmos David.* Eadem in urbe in bibliotheca Patrum sancti Marci, duo perantiqua exemplaria apponunt S. Doctoris nomen: tamen alterum, *Commentaria D. Hieronymi in Psalmos:* Alterum, *Breviarium D. Hieronymi* inscribitur. Saepe audit *Expositio Psalterii,* hocque titulo passim occurrunt sequioris aevi mss. e quibus unum laudamus R. littera et num. 42 praenotatum in Ambrosiana, quae Mediolani est, bibliotheca. Invenire quoque est aliquos hac una inscriptione, *Hieronymi in Psalmos:* talemque ibidem observamus littera C numero insignitum uno supra trecentesimum. Vidimus et Romae nonnullos, quos inter vetustioris ob aetatis praerogativam memorandus catalogus in uno Palatino-Vaticano, qui numero vigesimo septimo denotatur, prioribusque duabus pagellis nescio cujus antiquioris bibliothecae indicem librorum texit. In his, *sancti Hieronymi super Psalterium a primo psalmo usque in* LXXVI, *ex Origene sumptum, in uno codice.* Et, *Ejusdem alii* XXVI (leg. fort. LXXIV) *usque in finem. Item Expositio Psalmorum poenitentialium in uno codice.* Descripsimus quoque multa postremi hujusce operis ex quadrato, eoque probae vetustatis ac notae ms. olim S. Columbani de Bobio, nunc Ambrosiano sub R littera ac num

42. Titulus ejus libri habet: *Incipiunt Psalmi, quos beatus Hieronymus ordinavit pro poenitentia esse canendos.* At quae tunc temporis varia ab editis, ineditisque aliis libris glossemata excerpsimus, non tanti nunc videntur esse, ut Hieronymiani nominis studioso lectori offeramus. Quia etiam in universum, si velim, quae innumera sunt, codicum inter se dissidia studiose conferendo exponere, nec facturus sim operae pretium, nec satis praestare ipsam rem possim; certum quippe est homiliis ejusmodi sibi decerpendis, conflandisque inhiasse olim tractatores Ecclesiasticos magno numero, ut si quis speret posse, quod quisque contulerit, aestimare, perinde sit ac si mare exhaurire velit.

Digna tamen visa res est, eaque maxime ad eruditorum hujus aevi ingenium, unum quem caeteris multo praestantiorem omnibus, ac toto coelo a vulgatis diversum invenimus, diligentius expendere, ejusque aliquod specimen, quando integrum opus huc referre non licuit, lectoribus dare. Est igitur in toties Iaudata Ambrosiana Mediolani bibliotheca antiquissimus calamo exaratus liber, qui plane aliam ab his, quae hactenus innotuerunt, eamque sane elegantiorem, sub Hieronymi nomine Expositionem in Psalmos contineat: ut si qua alia inter S. Patris opera locum non immerito obtinere visa est, haec supra caeteras etiam cum dignitate stare possit. Codex sub C littera uno supra trecentesimus numero praenotatur, estque oblongae, ut vocant, in filio formae. Olim ad S. Columbani de Bobio monasterium pertinuit, ex quo omnium pretiosissima eo importata sunt antiquitatis monimenta. Caractere descriptus est, ut vocare antiquariis placet, cursivo vetustioris formae, et qui ad eam proxime accedat notarum figuram, quam in Aegyptiis papyris

hodienum cernimus. Quamobrem et est saepe lectu perquam difficilis, ut notis internoscendis multa exercitatione opus sit: et litteris interdum exesis vetustate, aciem oculorum diffugit, ut satius non uno in loco duxerimus, pati lacunulas aliquot, quam ex ingenio supplere, si fieri id tuto non posset.

Prior charta, qua ad codicem praetexendum librarius est usus, Latinis illa quidem litteris tota describitur, iisque fere similibus reliquo codicis characteri, sed quam sonant linguam, cl. vir cui summa omnia tribuo, ignotam dixit, aut veterem Illiricam. Ego, si hoc ipsum lectoris interest scire, Hebraicam esse monuerim: sunt enim ejus rei indicio, quae possint, plerisque aliis oblitteratis, pauca legi Hebraicae terminationis, et soni vocabula: cum primis vero isthaec, quae ad vocem *hiruzech* apponitur ad libri oram interpretatio, *urbs fortitudinis nostrae.* Ita nimirum quae vocem illam componunt verba, *hir,* Hebr. , urbem: *uz,* Hebr. , *fortitudinem* sonat: affixum denique *ch,* Hebr. , pronomen est, *tuum.* Rescribendum igitur, inquies, Latine erat, *urbs fortitudinis tuae,* non *nostrae,* ut Hebraeo responderet, quod non diffiteor; verum ita sentio, non ejus vocis in Latinum explicandae gratia, sed ut paulisper diversam ab illa significaret esse Latinorum lectionem, fuisse ab studioso aliquo notam appositam. Is vero quicumque fuerit, Origenis industriam est imitatus: quem enim ille Hebraeum textum Graecis litteris sibi descripsit in Hexaplis, hic Latinis reposuit: nimirum uterque vernaculis. Fortasse etiam illum Origenis apographum, non Hebraeum archetypum Latine repraesentavit: idque causae fuit, cur peculiares primigeniae linguae sonos, et quibus scatet aspirationum modos, idque genus alia de Graecis non usque adeo ad rem aptis elementis,

ad Latina minus fortassis commoda per vim detorta Scriptura saepe non referat, et dare sine mente sonum videatur.

Sed haec obiter: jam ipsum describere commentarium persequamur. Diximus Hieronymo tribui, sic enim praefert codicis inscriptio, primaque ejus folia, quae vere Hieronymianas in Psalterium praefationes exhibent. Habet initium libri: *Incipit * Praefatio Hieronymi * Psalmorunt in Christo:* in fine: *Explicit Prologus S. Hieronymi.* Praefationes illae ipsae sunt, quas S. Doctor vel ad Paulam epistolarum vice dedit, vel Psalterio ipsi a se primum emendato, tum ex Hebraeo in Latinum converso prefixit. Nihilosecius, ut ne quid dissimulemus, utroque illo in loco Hieronymi nomen non ab illa quae codicem exaravit primitus manu, sed ab alia, tametsi et illa antiqua, ac suppari, alioque, ut videtur, atramento est additum. Subsequitur deinde commentarius, ex quo primi et tertii, et maxima ex parte quarti psalmi enarrationes descripsimus, et ad faciendum de auctore periculum, exhibemus. Secundi integram expositionem amisimus, ejus puto incuria, cui schedas nostras tradidimus describendas; sed quando non nisi quoddam operis ejus specimen damus, parum illa aut proposito nostro, aut lectoris studio jactura obfuerit. Hoc puto ipsum internoscendo auctori satis erit eruditis viris, neque enim, si Hieronymo tribuendum sit, ex his quae hactenus disputavimus, suspicari ullo pacto licet. Mihi, nisi audacior est conjectura, quam ut bonis usque adeo argumentis probetur, ipsi placeret adscribi S. Columbano, quem supra laudavimus, primum Luxoviensi abbati in Burgundia, deinde Bobiensi in Italia, ex cujus monasterio in Mediolanensem bibliothecam ipse importatus est liber. Quae pauca in vulgus prodierunt ejus ingenii

monimenta, pleraque enim in bibliothecis, et praecipue Floriacensi dicuntur latere, ejusdem atque hic commentarius salivae et gustus videntur esse: eadem etiam Scripturarum expressio, quantum e locorum collatione aliquot datum est intelligere. Constat vero cum aliis auctoribus, tum praecipue ex Sigeberto, cap. 60, S. Columbanum *tanto sapientiae thesauro ditatum, ut adhuc adolescens librum Psalmorum elimato sermone scriberet:* ex quo Trithemius, cap. 223, *Cum adhuc,* inquit, *junior esset magnum studium litteris sanctis impendit, adeo ut eleganti stylo scripserit, in totum Psalterium commentariorum librum unum.* Ad haec ejus quoque temporis ratio, saeculi nempe sexti, ad cujus usque finem S. abbas devenit, testibus Fredegario in Chronico, et Aimonio, lib. III de Gestis Francorum, satis bene cum reliquis Scripturae ejus circumstantiis convenit: locus denique ex quo prodit illud nempe monasterium, quod ipse S. Columbanus fundavit, diuque rexit, ad conjecturam momenti plurimum addit. Nihilo tamen minus non pro certis constituta haec volumus, sed verum auctorem internoscere, doctorum hominum, qui haec lecturi sunt, judicio permittimus.

PSALMUS PRIMUS. **(C,S)***

Primum psalmum quidam in Joas regem dictum esse voluerunt, qui a Joiada principe sacerdotum et nutritus est, et interfecta Athalia, in imperium subrogatus: eo quod per omne tempus, in quo a pontifice eruditus est in lege Dei, in ea meditatus sit noctibus ac diebus. Sed non audiendi sunt hi qui

ad excludendam psalmorum veram expositionem, falsas similitudines ab historia petitas conantur inducere. Quomodo enim beatum istum praenotare potuisset, (David) et ab omni errore, amore virtutis alienum, cui (Regum) libri nullum testimonium . . . . perhibent: in quibus ita dicitur: *Et fecit Joas rectum ante Dominum omnibus diebus, quibus illuminabat eum Joiada pontifex; verumtamen ab excelsis non recessit: adhuc populus sacrificabat in excelsis.* Dicendo itaque, *omnibus diebus, quibus illuminabat eum Joiada princeps sacerdotum, fecit rectum ante Dominum,* indicat quod reliquis diebus, cessante Joiadis magisterio, recesserit, id est, quod primis institutionibus minime conveniret. Refertur etiam in iisdem Regum libris, quod Azaelem regem Syriae ab impugnatione Jerusalem Joas removerit oblatione . . . . quae quidem dona de templo sublata misit, quae prius utique Deo tam ipse, quam reges Juda, id est, majores obtulerit, antequam actum indicaret: his verbis (bonum enim nos ad agnitionem rei gestae testimonio lectionis accedere) *Et accepit Joas rex Juda omnia sanctificata, quae sacrificavit Josaphat et Joram, et Ochozias patres et reges Juda, et sanctificata sua, et omne aurum quod inventum est in thesauris domus Domini, et in domo regis, et misit Azahel regi Syriae.* Huic ergo, qui templum Domini spoliavit, et omnia intus posita dona conrasit, ac misit ea viro alienigenae, impio atque sacrilego, qui potest David beatitudinis apicem contulisse? Talis ergo historiae usurpatio inconveniens ad probationem est, quod praesenti psalmo non possit aptari, in quo beatus a David pronuntiatur vir, de quo sermo est, omnis virtutis perfectione conspicuus. In fine enim psalmi dicitur: *Ideo non resurgent impii in judicio, neque peccatores,* usque, *peribit.* Hoc dictum his convenit, qui

possunt etiam mori perfecti, et pro bono conversationis suae apud Dominum confidentiam habere non minimam. Joas vero rex nec talis ostenditur historiae lectione, ut dignus beatitudine comprobetur. Est ergo moralis psalmus, quod ex his quae sequuntur apparet, in quibus de vitiorum appetitu et de erroris abstinentia disputatur, quod in Joas proprie non potest convenire. Parvulus enim per illud tempus, in quo a Joiada pontifice nutritus est, numquam aversari mala judicio suo poterat, numquam in meditatione Legis curam sedulam admovere, qui ad omne studium pro nutrientis ducebatur arbitrio: septimum quippe aetatis agenti annum honor et insigne regiae dignitatis impositum. Duo sunt itaque quae faciunt hominem ad beatitudinem pervenire, dogmata recta, et sententia: id est, ut pie de Deo, et . . . . sentiat: et emendata formatio, priusquam honeste sancteque vivat. Neutrum ad perfectionem valet genus: alterum vero alterum supplet a comite; sed fides primum obtinet locum. Sicut in corpore honorabilius caput, et reliqua membra censentur ad perfectionem: tamen hominis necessaria etiam reliquorum accessio, et compago membrorum: similiter et ad consummationem vitae haec oportet utraque concurrere, fidem scilicet, et vitam: ut fides eidem ad perfectum comprehensionis ardua atque difficilis, custodia vero facilis. Vitae autem ratio ad intelligendum prona, et quam omnium intellectui tam in bonorum appetitu, quam in malorum fuga videatur exposita. Exhibitio vero non operis parum, ac laboris, sed nonnumquam vitae merito ad fidem aditus aperit, et e diverso ad perfectam cognitionem peccatis obstruit; nam veluti quibusdam tenebris conversationis certum intercludit, et purius impedit unam hanc partem maxime Scripturae divinae Moysis excolere. Et ideo etiam in praesenti psalmo

ante documenta disciplina moralis indicitur; nam abesse a perfecta fide morum vitia, Apostolo teste, discamus, qui ait ad Corinthios: *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, quasi parvulis in Christo:* et subjungit: *cum enim sint inter vos,* etc., *nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis,* cum econtrario Cornelius ad fidem sit . . . .

Itaque argumentum est praesentis psalmi Dominum deprecantis ad reserandum intellectum, et accedere. Et si necesse fuerit pro consideratione nostra, occurrentium aliqua latius explicare, non obliviscemur ejus, quam promisimus in praefatione, brevitatis. Hic maxime servabimus in praesenti psalmo, et in reliquis omnibus, ut omnem intellectum in summam redigentes, strictim quod dicendum est explicemus: quoniam non nobis propositum est latius cuncta prosequi, sed summatim dictorum omnium sensus attingere, ut possit lecturis expositionis prima facies relucere, illis relinquentes occasiones majoris intelligentiae, si voluerint aliquid addere, quae tamen a praemissa interpretatione non discrepent; ista enim veri est intellectus perceptio, ut per historiae fidem tenorem expositionis aptemus, et concinnenter ea quae dicenda sunt proferamus.

Beatus vir, qui non abiit in consilio, usque, *sedit.* interdum Scriptura divina inter impium et peccatorem facit differentiam: impium vocans Dei veri notitiam non habentem: peccatorem vero, honesti rectique tramitem non tenentem: tamen ubi communi vocabulo utrumque significet, in praesenti tamen videtur facere distinctionem: quoniam vult, qui sit sectator perfectionis exprimere, cui etiam beatitudinem credit rite competere, vel propter perfectam de Deitate

notitiam, vel propter studia vitae melioris. Quod vero ait, *non abiit, non stetit, non sedit,* animae motus corporalibus signat indiciis; quoniam cum aliquid molimur efficere, primum ad arripiendum opus movemur . . . . deinde subsistimus, ubi res coepit esse in manibus: ad sedendum vero convertimur, negotio jam parato. Hoc sanctus David ait, quod ille vere beatus sit, qui neque primis quidem vestigiis impietatis cogitationem adiit vel ingressus est, neque affectum pravi operis . . . . reperit, neque ulla rea irretitur malae dilectionis illecebra, quae nomine cathedrae, et sessionis ostendit, ut eorum consortio jungeretur, sed aliorum simplicitatem veneno suae pravitatis inficiunt. Hos enim pestilentes vocat, quorum est plane morbosa conjunctio. Nam etiam pestilentiae proprium est, ab uno in alterum transeundo, inficere multorum corpora atque vitiare. *Non abiit* ergo dicendo, assensus cogitationum notavit, quibus ad pravas suggestiones rapimur, et in quibus libuerit implere proprium. Qui vero ait, *non stetit,* numquam in opere exiisse indicat, in quod cogitatio animum suggesserat, quod tamen implemus cum delectat in aliis operibus gradum figere . . . . ac saepius restitare. Per cathedrae insessionem ille signatur, qui ita delectatur, et requiescit in mala consuetudine, ut reliquis ejusdem studii hominibus sine ullo verecundiae misceatur assensu. Qui vero impiorum consilia posuit, peccatorum vero opera, satis ad utrumque respexit. Impietas enim ad agitationem mentis pertinet, et motus non recte animae sentientis: Peccatum vero in rem actio jam deducta. Tertium quod addidit utrisque subjecit, quam non solum hi pestilentes vocarentur, qui male sentiendo corrumpunt reliquos, et societate sua perimunt: verum etiam illi qui tabe consortii bonum conversationis suae rectae infringunt. Quibus in totum non admisceri, est sibi . . .

. optime consulentis. Et ideo hunc qui per omnia declinat a talibus beatum praesentis psalmi lectio definivit. Qui ita actus suos circumspicit, ut etiam ab alienis mala sollicitatione declinet: et veretur, ne alienis maculis candor suus puritasque fuscetur. Quoniam tendendo ad beatitudinem, non sufficit recedere tantum a malis: scilicet etiam bona facere necesse est. Inferius ait: *Sed in lege Domini fuit voluntas,* usque, *die, ac nocte.* Non solum, inquit, studet malorum consortia declinare, verum assidua, et jugi meditatione legis, discit, qualem se formare conveniat. Et ut fructuosum hujusmodi, quod commendare nititur praebeat studium: inducit similitudinem, per quam possit, bonum, et beatum quem dicunt, hominibus relucere. *Et erit sicut lignum quod plantatum est secus decursus,* usque, *prosperabuntur.* Sicut arbor, inquit, cui virere . . . . natura est, etiam loci, in quo plantata fuerit, vivificatur beneficio, ut ab ariditate aquis defendatur irriguis, atque ab his multis sit fructibus plena: quae neque aeris, neque loci, neque temporis injurias sentit. Id enim indicat, quod sequitur dicens: *Et omnia quaecumque faciet, prosperabuntur;* omnibus, tam perpetuo virore, quam pomorum numerositate, conspicua. Ita aeque ille erit clarus, qui se et a malis abstinuerit, et bonorum studiorum amore devinxerit, quem nec ulla peccatorum opera decipiant, et meditatio continua legis exornet. ss. aeternae . . . . *Non sic impii, non sic, sed tamquam,* usque, *a facie terrae.* Superioribus dictis omnes ad virtutis studium provocavit: praesentibus deterret a vitiis, et comparatione pulveris ostendit, quia tanta sit vilitas impiorum, et quam digni aliquo aestimantur assensu: et ita malis supervenientibus impellantur facile, ac stare non possint, ut pulvis qui prae tenuitate sua ac levitate, ventorum flatibus huc illucque

dispergitur . . . . *Ideo non resurgant impii,* usque *justorum.* Haec dicens, non resurrectionem impiis denegat, qui utique si non resurgerent, lucrificarent futura supplicia, quae quidem non aliter non restituti in corpore sustinebunt. Nam ita erit commune animae corporisque supplicium, sicut fuit peccatorum communis admissio . . . . tale est . . . . posuerimus in apertis criminibus moras ad inquirendum nullas adhibere, sed statim condemnationis ferre sententiam: ita et impii ad poenam resurgentes non illam dilationem habebunt, quae solet judicii vi in quaestionibus admoveri: quos gravius manere supplicium psalmo hoc indicatur . . . . ad sceleratum sententia in locum meritis suis debitum et ultimum contrudentur exitium. Et ideo non dixit absolute, *non resurgent;* sed addidit, *in judicio:* licet non resurgent ad examinationem, sed resurgent, ut statim sententiam damnationis excipiant. Et ne forte ex communi resurrectionis nomine communem aestimemus etiam futuram expulsionem esse cunctorum, ostendit, quod in eodem momento resurrectionis magna futura sit differentia, ut alius per illum ad honorem perducatur, alius mittatur in poenam. Erit enim pretiosa aliis et remunerabilis, aliis gravis, atque terribilis. Vel inter et impium, et peccatorem fecit differentiam: et impios quidem ait in judicium non resurgere, id est, ut superius diximus, non in communicationem venire peccatoris: hos in consilio justorum, hoc est, ut nulla illis sit in justorum remuneratione communio. Tradentur ergo etiam ipsi suppliciis, non quod per peccata excluduntur a primis, ea sine dubio, quae sunt a primis diversa facientibus. In hoc enim erit differentia, ut impii quidem resurgant non discutiendi, sed statim locis suis deputandi: peccatores vero, ut nulla justis communione

jungantur. Hoc autem manifestius ex his, quae sequuntur, ostenditur: *Quoniam novit Dominus viam justorum,* id est, placitum sibi, et acceptum esse remunerationis testimonio perdocebit; *et iter impiorum peribit.* Ideo enim non resurgunt ad examinationem impii, quia omnium viae perfecta Dei notitia continentur: atque ab his nulla dilatione resurrectionem eorum conditio, et sors digna suscipiet.

PSALMUS TERTIUS. **(C,S)***

Psalmus David, cum fugeret a facie Absalon filii sui. Absalon autem, qui interpretatur, *patris pax,* significat Judam proditorem, a cujus facie David, id est, Christus, Dei virtus, et Dei sapientia velut fugit, quando illum, postquam diabolus in cor ejus intravit, occulto judicio deseruit.

Domine, quid multiplicati sunt. Vox Christi ad Patrem pro persecutoribus suis, hoc est, Judaeis: et Ecclesia pro [*Ms.* per] universis inimicis suis Dominum alloquitur. Hic autem Dominus Christus contra se populus excitatos, qui ad eos venerat causa salvationis. Dicendo, *tribulant me,* ostendit magnopere caecitatem illorum se doluisse, qui obstinatis mentibus eum respuerunt. *Multi dicunt.* In tantum multi fuerunt, ut etiam de numero Judaeorum traditor Judas illis fuerit aggregatus. *Multi dicunt:* nam cum repetitur [*Ms.* reperitur] saepius *multi,* ostenditur saeva numerositas impiorum. *Non est salus.* Hoc ad illas voces pertinet Judaeorum dicentium: *Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Tu autem, Domine.* Verbum caro factum,

hominis est susceptio, et Ecclesiae; quapropter caro dicit gloriam suam, et exaltationem capitis, quam suscepit omnipotens Verbum: *Voce mea.* Hoc evangelica verba declarant, ubi ait Filius: *Pater, clarifica Filium tuum,* etc. *Et exaudivit de monte sancto suo,* id est, de Divinitatis excellentissima summitate, quando ait: *Et clarificavi, et iterum clarificabo. Ego dormivi.* Venit ad secundam partem, in qua dormitionem et soporationem passionis, et resurrectionem Christi exprimit, de qua ipse dixit: *Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam.* Et ideo surrexit, quia divina potentia humanam ejus naturam suscepit. Aliter: Dormivit Ecclesia per infidelitatem; surrexit autem per illuminationem fidei. Dormivit Christus in morte per passionem, resurrexit per gloriam resurrectionis. *Non timebo millia.* In passione enim Salvatoris magna eum populi multitudo circumdedit, quam minime timuit: quia post triduum se resurrecturum praescivit. Et caro ejus salva facta est. Ecclesia de Christo Domino suo, hoc est, corpus capiti suo loquitur. Illo enim resurgente, ipsa salvata est. *Quoniam tu percussisti.* Non solum adversantes, id est, persecutores Salvatoris, verum etiam haeretici caecitate mentis percutiuntur, qui dentibus detractionis corrodunt verba veritatis. Ita et Judaei quando dicebant: *Si rex Israel est, descendat de cruce, et credimus ei;* inimici nominis Christi confusione percussi sunt; ideoque contriti sunt, quia confestim cognoverunt eum resurrexisse in gloria. *Domini est salus.* Aeterna enim vita interimi non potest, nec Salvatoris salus ullatenus amputari; et ideo credentes in eum benedictio sequitur sempiterna.

PSALMUS QUARTUS. **(C,S)***

In finem in carminibus psalmus David. Hic enim finis perfectionem significat, non consummationem. Psalmus ad opus, canticum vero refertur ad scientiam, vel laetitiam.

Cum invocarem. Mater Ecclesia gratulatur exauditam se esse a Deo justitiae suae, a quo ei est omne quod justum habet et recte, justitiae suae: quia sanctae Trinitatis unitatem et omnipotentiam confitetur. Quae se dilatatam esse dicit, quando confessores fiunt, et martyres coronantur. Aliter: Ab angustiis tristitiae in latitudinem gaudiorum me adduxisti. *Miserere mei.* Pia mater miserendum esse dicebat sibi, si pro filiis audiretur ejus oratio. *Filii hominum usquequo,* etc. Merito sancta Ecclesia eos diutius graves corde fuisse fatetur, qui post veritatis praedicationem adorare magis idola elegerunt falsitatis, quae sunt vanitas, et mendacium. Et merito tale nomen susceperunt, quia contra dignitatem veritatis erecti sunt. *Et scitote:* hoc est, credite, quia Christum, quem Judaei crucifixerunt, Deus pater mirificavit in resurrectione, et ascensione. Et ipse Filius exaudivit Ecclesiam suam, quocumque in tempore clamaverunt ad eum: et merito, quia ipsa populis illum ad mirificandum praedicavit. *Irascimini.* Praeteritis peccatis irasci debetis, ut praesentem nequitiam effugere possitis: atque nolite iterum facere mala. *Compungimini,* deferentes pravas cogitationes vestras. Antequam scelera perpetretis, quae semper cordibus vestris involvitis. *Compungimini,* ad poenitentiam videlicet. Idem vero, quod supra cor, hic cubile nominavit. *Sacrificate.* Hic altera res inchoat; in qua clementissima mater docet, atque dicit: *Sacrificate*

sacrificium justitiae: id est, recte vivite, et corda vestra divinitati munda semper offerte. *Et sperate in Domino,* ut vitam bonam spes felicior subsequatur. Multi idem, etc., etc.

[NOTA.]

Haec ad specimen potius operis capiendum, satis abundeque fuerint, nisi et latius fortasse, quam par erat, descripta incuriosis hominibus videantur. Sed ut ad propositum redeam, coronidis loco, admonitionem istam uno adhuc exemplo concludam, ex quo intelligas quam sit Breviarii auctor sublestae fidei, qui et pro Augustino se venditarit aliquando, et ipsam Augustinianam psalmorum expositionem pervaserit. Notatum hoc pridem Benedictinis editoribus, in tribus mss. Vaticano scilicet, et Regio, et Claromontano Patrum Dominicanorum, qui Augustini tractatus in Psalmos continent, enarrationem XIV psalmi ex Breviarii auctore, vix paucis mutatis verbis, haberi, ac poni proxime ante alteram, quae vere Augustini est. Describitur vero, ut penes falsum Hieronymum ab initio: *Opportune quartus decimus psalmus lectus est, et secundum ordinem ita evenit,* et caetera ad finem usque, qui hac insuper subscriptione munitur: *Explicit tractatus Aurelii Augustini episcopi de psalmo* XIV. Si aliorum veterum, qui in Psalmos scripserunt, codices manu exaratos in promptu haberemus, quin paria exempla apud eos occurrerent, nullus dubito, aut enim omnium ante se tractatorum scripta compilavit, aut certe personas induit pseudonymus iste Breviarii auctor.

BREVIARIUM IN PSALMOS. **(C,G,S)**

PROLOGUS.

Proxime cum Origenis Psalterium, quod Enchiridion ille vocabat, strictis et necessariis interpretationibus annotatum, in commune legeremus: simul uterque deprehendimus nonnulla eum, vel perstrinxisse leviter, vel intacta penitus reliquisse: de quibus in alio opere latissime disputavit, quod scilicet non putaret rem magnam brevi sermone concludere. Igitur pro familiaritate quae inter nos est, studiose et sedule postulasti, ut quaecumque mihi digna memoria videbantur, signis quibusdam potius quam interpretationibus annotarem. Et quod solent hi facere, qui in brevi tabella terrarum et urbium situs pingunt, et latissimas regiones in modico spatio conantur ostendere: ita in Psalterii opere latissimo, quasi praeteriens aliqua perstringerem, ut ex paucis quae tetigissem, intelligantur et caetera quae omissa sunt, quam vim habeant atque rationem. Non quod putem a me posse dici quae ille praeteriit, sed quod ea quae in tomis vel homiliis ipse disseruit, vel ego digna arbitror lectione, in hunc angustum commentariolum referam. Psalterium Graecum est, et Latine organum dicitur, quod Hebraei NEBEL vocant. Psalmus dicitur, eo quod a psalterio nomen accepit, vel pro psallendo. Quamvis David omnes psalmos cantasset, tamen omnes psalmi in persona Christi pertinent, et qui praetitulati esse non

videntur apud Hebraeos, pro uno psalmo habentur. Nam per titulum intelligitur uniuscujusque psalmi intellectus. Quid est titulus, nisi clavis? Ut ita dixerim, in domum non ingreditur nisi per clavem, ita et uniuscujusque psalmi intellectus per clavem, hoc est, per titulum intelligitur, in cujus persona cantatur, aut in persona Christi, aut in persona Ecclesiae, aut in persona prophetae.

PSALMI INCIPIUNT EDISSERI.

PSALMUS PRIMUS.

Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Quidam dicunt hunc psalmum, quasi praefationem esse Spiritus sancti: et ideo titulum non habere. Alii in eo quod primus sit, ordinis sui habere principium, et πλεονασμὸν esse vitium eum primum dicere, ante quem nullus sit. Aliter: Apud Hebraeos, et primus et secundus unus est psalmus, quod in apostolorum quoque Actibus comprobatur. Denique quia a beatitudine coeperat, in beatitudine desinit, dicens: *Beati omnes qui confidunt in eum.* Aliter: Beatus qui non cogitavit, non fecit, non docuit mala. Aliter: Beatus qui non est Judaeus, gentilis, haereticus. Aliter: Tertullianus, in libro de Spectaculis, asserit hunc psalmum et de Joseph posse intelligi, qui corpus Domini sepelivit, et de his qui ad spectacula gentium non

conveniunt. *Et in via peccatorum non stetit.* Non dixit, et in via peccatorum non ambulavit: hoc quippe impossibile est: quia nullus absque peccato, nec si unius quidem horae fuerit vita ejus. Nullum sine peccato dicit: sed *in via peccatorum non stetit:* hoc est, qui non perseveravit in delicto, sed per poenitentiam ad meliora conversus est. *Et in cathedra pestilentiae non sedit.* Pro pestilentibus in Hebraeo *delusores* habet, quod scilicet omnes discipulos perversus doctor illudat. Unde Jeremias: *Non sedi,* ait, *in consilio ludentium* **(Jerem. XV)**.

Sed in Lege Domini voluntas ejus. Tribus duo retulit, ut habeat voluntatem, et voluntati jungat et studium. *Et in lege ejus meditabitur die ac nocte.* Meditatio legis est, non solum in legendis Scripturis, sed etiam in his quae scripta sunt faciendo. Justus igitur, sive manducet, sive bibat, sive dormiat, in nomine Domini omnia faciens, meditatur legem ejus die ac nocte.

Et erit tamquam lignum quod plantatum est, etc. Pro plantatum, *transplantatum* Aquila transtulit. Lignum autem cui vir beatus comparatur, sapientiam puto, de qua et Salomon loquitur, *Lignum vitae est his qui sequuntur eam* **(Proverb. III)**. Sapientia autem per Apostolum Christus Dei Filius declaratur. *Christum,* ait, *Dei virtutem, et Dei sapientiam* **(I Cor. 1)**, hoc est, Christo Filio Dei conformis utique factus corpori gloriae ejus. *Quod fructum suum dabit in tempore suo.* Dabit enim fructum non quocumque tempore, sed praescripto: illo scilicet cum devictis potestatibus principatibusque tradiderit regnum Deo Patri, conformatus claritati corporis sui. Quod autem se arborem Dominus dici voluit, ait: *Aut facite arborem bonam et fructum ejus*

bonum **(Matth. XII)**. Quod lignum ita dixit: *Si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet* **(Luc. XXIII)**.

Et folium ejus non decidet. Verba doctrinae quae ad salutem gentibus proficiunt, juxta illud Apocalypsis: *Et folia ligni hujus ad sanitatem gentium. Et omnia quaecumque fecerit, prosperabuntur* **(Apoc. XXII)**. Judaei hunc psalmum dictum esse existimant de Josia: quod solus inter profanos reges non abierit in consilio impiorum, sed secutus sit legem Dei. Verum hoc quod modo lectum est, *et omnia quaecumque faciet prosperabuntur,* non solum de Josia, sed de nullo sanctorum accipi potest, nisi forte in futuro saeculo. Melius igitur de eo intelligimus homine, qui a Salvatore nostro assumptus est atque salvatus: non quo alium assumpsisse, alium assumptum esse testemur; sed quo unus atque idem Filius Dei et filius hominis, qui ante saecula Verbum semper fuit, ipse postea et carnem est dignatus assumere.

Non sic impii, non sic. Id quod secundo dicitur, *non sic,* in Hebraeis voluminibus non habetur: sed ne in ipsis quidem LXX interpretibus. Nam in exemplis Origenis in Caesariensi bibliotheca legens, semel tantum scriptum reperi. Inter impium et peccatorem hoc interest, qui impius est, negat Deum: qui peccator est, confitetur et peccat. Sicut justus vir comparatur ligno: sic impius comparatur pulveri. Qui justus est, ligno paradisi comparatur: qui autem impius est, pulveri comparatur.

Sed tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terrae. Pulvis licet de terra sit, tamen desinit esse terra. Tam infelix erit impius, ut nec terrenus quidem sit pulvis. Videtur quidem habere terrae substantiam, sed habet suam

substantiam: nihil habet solidum, sed quod habet, ad poenam habet. Huc illucque dispergitur, numquam in uno loco est, quocumque ventus traxerit, illuc ejus impetus dirigitur. Sic et impius, qui semel Deum negaverit, quocumque illum aura diaboli traxerit, illuc errore perducitur.

Ideo non resurgunt impii in judicio: Non quia non resurgant, sed quia in judicio non resurgant: jam enim de his praejudicatum est. *Neque peccatores in concilio justorum.* Si non resurgunt peccatores in concilio justorum, diversa est peccatorum justorumque resurrectio.

Quia cognoscit Dominus viam justorum. Nihil aliud cognoscit Dominus, nisi quod notitia ejus dignum est. *Cognoscit quippe Dominus eos qui ejus sunt: et si qui nescit, nescietur* **(Tim. II)**. Et ad peccatores dicitur: *Discedite a me, operarii iniquitatis, non novi vos* **(Luc. XIII)**. Viam autem justorum illum puto esse qui loquitur: *Ego sum via* **(Joan. XIV)**. De quo et propheta dicit: *Videte quae sit via bona. Et iter impiorum peribit* **(Jerem. VI)**. Quam clementer, non impii peribunt, sed impietas.

PSALMUS II.

Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania. Audacis est hunc psalmum interpretari velle post Petrum: immo de eo sentire aliud quam in Actibus apostolorum dixerit Petrus.

Astiterunt reges terrae, et principes convenerunt in unum adversus Dominum et adversus Christum ejus. Non solum Herodes rex, sed etiam illi reges adversus Dominum constiterunt, quorum regna ei in puncto temporis diabolus ostendit.

Dirumpamus vincula eorum, et projiciamus, etc. Quatuor praecedentes versus vel angeli, vel prophetae sunt locuti, mirantes quare humana temeritas adversus Dei Filium consurrexerit. A quinto autem versiculo Dominus ipse respondit, cohortans populum gentilium, et omnes qui sibi ex Judaeis credituri sunt, ut legalia vincula dissolvant, et grave onus Legis abjiciant, quod non potuerunt portare patres eorum, sed sequantur eum cujus jugum suave est, et onus leve.

Qui habitat in coelis irridebit eos. Per humanae sermocinationis exempla, affectus Dei discimus: non quo ille quempiam derideat, sed quod nos derisu digna faciamus. *Et Dominus subsannabit eos.* Subsannatio proprie rugata fronte, et contracto naso exprimitur. Absit itaque hoc nos de Deo corporaliter existimare, quod etiam in gravibus viris quidam reprehensione dignum arbitrantur.

Tunc loquetur ad eos in ira sua. De ira Dei et Lactantius librum pulcherrimum scripsit, et ipse Origenes creberrime disputat, non tam iram esse, quam necessariam correptionem, ut patris in filium, medici in aegrotum, magistri in discipulum. Ira autem patientibus videri potest, non quod Deus emendet iratus. *Et in furore suo conturbabit eos.* Sicut in Epistola ad Romanos: *Revelatur,* inquit, *ira Dei* **(Rom. I)**, ut qui eam venturam intelligunt, studeant devitare: ita et in praesenti

loco benigne, non ait, puniet: sed, turbabit, ut absque poenis qui turbatus est, corrigatur.

Ego autem. Vox Christi. *Constitutus sum rex,* pro parte carnis dicitur. *Ab eo,* Deo patre. *Super Sion,* id est, super Ecclesiam. Sion, specula vitae interpretatur. *Montem sanctum ejus,* mons est Ecclesia, vel ipse Christus, ut illud: *Et erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini in vertice montium. Praedicans praeceptum Domini* **(Isa. II)**. Hoc est doctrinam Evangelii.

Dominus dixit ad me, filius meus es tu: ego hodie genui te. Jesus Christus est heri et hodie, et in aeternum. Recte autem ei qui natus est in tempore, dicitur:

Postula a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam. Ac si dicat: Dum Judaei te noluerunt recipere: omnes gentes tibi venient in haereditatem.

Reges eos in virga ferrea. In dura disciplina Romanorum. Vel per virgam ferream, disciplina intolerabilis: quia corda illorum tortuosa erant. *Tamquam vas figuli confringes eos.* Vas figuli antequam in testam fuerit obduratum, si dissipetur, reformabile est. Lege Jeremiam **(Jerem. XIX)**. Si autem semel testa fracta fuerit, nequaquam in integrum compingi potest. Verum quae apud homines impossibilia sunt, apud Deum sunt possibilia. Figulus, Christus: vas, homo, ut est illud: *Sicut vas in manu figuli, sic vos in manu mea, dicit Dominus* **(Ibid. XVIII)**. Aliter: Confringitur in poenitentiam hic, vel in die judicii in ignem.

Nunc reges intelligite. Reges saeculi omnes vel reges sancti apostoli, intelligite ista supradicta. *Erudimini.* Hoc est,

vosmetipsos, vel alios. *Qui judicatis terram,* sanctam Ecclesiam.

Servite Domino in timore. Timore dixit, ut elationem eis tolleret: quia reges eos appellarat. *Et exsultate ei.* Ut eos iterum confortaret, ut illud: *Gaudete et exsultate, cum tremore:* ut cum tremore essent, id est, tremore corporis, et timore animae.

Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus. Pro eo quod in Graeco dicitur, δράξασθε παιδίας: in Hebraeo legitur NESCU BAR, quod interpretari potest, *adorate filium.* Apertissima itaque de Christo prophetia, et ordo praecepti, Adorate Filium; ne forte irascatur Dominus, hoc est, Pater. *Et pereatis de via justa.* Judaeis qui noluerunt adorare Filium, iratus est Dominus, et perierunt de via recta. Via justa, vel recta, Christus est. In via sumus, quando mandata Dei implemus. De via perimus, quando ab eis declinamus.

In brevi ira ejus. Hoc est, in exitu uniuscujusque hominis. Vel brevi ira in die judicii, ut illud: *Cum enim dixerint homines, pax et securitas, tunc veniet eis repentinus interitus* **(I Thess. V)**. *Beati omnes qui confidunt in eum.* Non in hominibus, neque in semetipsis, sed in Deum. Iste psalmus, ut praefati sumus, in beatitudinem terminatur, unde superior incipit, et ideo apud Hebraeos pro uno habentur.

PSALMUS III.

Psalmus David, quando fugit a facie Absalom filii sui. Iste psalmus posterior est sequentibus plurimis, qui ad Saulis videntur historiam pertinere. Ante siquidem David a Saul est passus insidias, quam Absalom adversus eum arma corriperet. Sed quia propositum ei erat, ut non tantum de se referret quae passus est, quam ut per exemplum sui omnes homines institueret, ideo primis secunda praeposuit, ut tentationum ordinem doceat. Siquidem ante propter peccata corripimur, et postea propter virtutem probamur. In David vero tentationum ordo mutatus est. Sub Saul persecutione, innocens fuit: sub Absalom, manifestissime criminis reus tenetur, Uria interfecto. Lege quinquagesimi psalmi titulum, et intelliges eum juxta ordinem priorem esse quem tertium.

Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me, multi exsurgunt adversum me. Potest hic psalmus et ad David, et ad Christum, et per eum, ad omnes sanctos pertinere.

Exaudivit me de monte sancto suo. Montem sanctum puto unigenitum esse Filium Dei, ad quem in novissimis diebus populi confluituri sunt. Isaia et Michaea hoc ipsum vaticinantibus. Sed et de Ecclesia intelligitur, quia non potest civitas abscondi super montem posita.

Ego dormivi, et soporatus sum, et exsurrexi, quia Dominus suscepit me. Quasi somnus, inquit, et locus ejus persecutio.

Non timebo millia populi circumdantis me. Et David potest hoc de Absalom, et exercitu ejus dicere: et Dominus de Judaeis frementibus adversum se, et clamantibus: *Tolle, tolle, crucifige eum* **(Joan. XXIX)**.

Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa. Percutit Dominus, et vineas alienigenarum in grandine, et Salvator, qui pro nobis factus est omnia, percussus a Patre scribitur: *Percutiam pastorem, et oves dispergentur* **(Zach. XIII)**. Pro *sine causa* autem, *maxilla* legitur in Haebraeo, id est, LECHI. Et quia maxillam praemiserat, consequenter infertur. *Dentes peccatorum contrivisti.* Respondeant ergo amici solius historiae, quomodo Deus maxillam percutiat, et confringat dentes peccatorum, pugilum contra se more certantium. *Dentes peccatorum contrivisti.* Principes Judaeorum: dentes, vel haeretici doctores, vel verba ipsorum.

Domini est salus. Hoc est, non ab homine, sed a Deo. Ipse solus potest, et per ipsum a morte in vitam transire. *Et super populum tuum.* Hoc est, populum Christianum. *Benedictio tua.* Populo credentium benedictionem infundit: transmittens eis Spiritum sanctum, vel in futuro quando dicturus erit: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi* **(Matth. XXV)**.

PSALMUS IV.

In finem in carminibus, psalmus David. In finem, id est, in Christo. Finis enim Legis Christus ad justitiam omni credenti. In carminibus, hoc est, in laudibus. Psalmus David, hoc est, laus Christi.

Cum invocarem exaudivit me Deus justitiae meae. Incongruum est hoc de David accipere, ut qui in superiori psalmo propter occisionem Uriae pene est

interfectus a filio, nunc audeat dicere: *Exaudivit me Deus justitiae meae.* Totus itaque psalmus ad Christum, et per Christum ad justos referendus est. Horum simile quid etiam Jacob locutus est, dicens: *Exaudiet me cras justitia mea* **(Genes. XXX)**.

In tribulatione mea dilatasti mihi. Miserere mei, et exaudi orationem meam. Licet mihi auxilium tuleris, et in tribulatione mea dilatasti mihi: tamen ego misericordia tua semper indigeo.

Ut quid diligitis vanitatem, et quaeritis mendacium. Diapsalma. Verbum SELA, LXX interpretes, Symmachus et Theodotio, *diapsalma* transtulerunt. Aquila vero, *semper;* et puto aut musici cujusdam soni esse signaculum, aut certe perpetuitatem eorum quae praedicta sunt, indicari, ut ubicumque SELA, hoc est, *diapsalma,* sive, *semper* apponitur, ibi sciamus non tantum ad praesens tempus, verum ad aeternum, vel quae sequuntur, vel quae praecesserint, pertinere.

Quae dicitis in cordibus vestris, et in cubilibus vestris compungimini. Quod in die cogitando peccatis, nocte expiate per lacrymas.

Sacrificate sacrificium justitiae, et sperate in Domino. Sacrificium Deo immolate justitiam, et consequenter sperabitis in Domino.

Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. In cujus facie lumen Domini signatum est, iste revelata facie gloriam Domini contemplatur. Tale signum et in gementium frontibus

in libro Ezechielis prophetae notari Dominus praecepit **(Ezech. IX)**.

A fructu frumenti, et vini eorum repleti sunt. Id quod in pluribus codicibus invenitur, *et olei eorum,* cum vetustum Origenis exemplum Psalterii revolverem, quod ipsius manu fuerat emendatum, nec in Hebraeo, nec in caeteris editionibus, nec apud ipsos Septuaginta interpretes reperi.

PSALMUS V.

In finem pro ea quae haereditatem consequitur, psalmus David. De Ecclesia quae in fine et consummatione mundi haereditatem consecutura est universis nationibus Christo credentibus, psalmus iste contexitur. Denique et ex persona ejus oratio ad Dominum dirigitur.

Verba mea auribus percipe, Domine. Nullus habet hanc fiduciam nisi Ecclesia. Qui peccator est, non est ausus dicere: *Verba mea auribus percipe, Domine;* qui irascitur et maledicit, non est ausus dicere: *Verba mea auribus percipe, Domine;* sed optat ut Deus claudat aures suas. *Intellige clamorem meum,* etc. Clamor in Scripturis non vocis, sed cordis est. Denique ad Moysen dicitur: *Quid clamas ad me* **(Exod. XIV)**? cum Moyses ante non clamasset. *Intellige clamorem meum.* Et Apostolus: *Clamantes in cordibus nostris, abba pater* **(Galat. IV)**. Utique qui clamat, non in corde clamat, sed in lingua clamat. Et quomodo dicit Apostolus, *clamantes in cordibus nostris?* Quando igitur gemitus noster, et conscientia deprecatur, istum clamorem

intelligit Deus. Unde dicit et Jeremias: *Non sileat pupilla oculi mei* **(Thren. II)**. Videte quid dicat: *Non taceat pupilla oculi mei:* et aliquando pupilla oculi clamat ad Deum. Utique si clamat, lingua clamat, non pupilla oculi. Sed quomodo clamamus in cordibus nostris, quando cum gemitu Dominum deprecamur: sic quando lacrymas ad Deum fundimus, eo tempore pupilla oculi nostri clamat ad Dominum. *Rex meus, et Deus meus.* Ille vere ausus est dicere, *Rex meus et Deus meus,* cui non regnat peccatum in mortali corpore. *Rex meus et Deus meus,* quia regnas in me, et non regnat peccatum: propterea Deus meus es. Tu es Deus meus: quia non est venter Deus meus: quia non est aurum Deus meus: quia non est libido Deus meus. Quoniam tu virtus es, et ego cupio habere virtutes, propterea tu es Deus meus, hoc est, virtus mea.

Mane exaudies vocem meam. Quidam simplicius interpretantur, hoc est, exsurgo diluculo ad orandum, et deprecor te. Et quae est ista interpretatio, qua dicitur, mane nos exaudit, vespere non exaudit, media nocte non exaudit. Sed videte quid dicat: Quamdiu in tenebris erroris sum, non me exaudit. Quando vero sol justitiae venerit in corde meo, tunc me exaudit: *mane exaudies vocem meam.* Non dixit, tertia hora, non dixit sexta hora, non dixit plena luce; sed videte quid dicat: *Mane,* statim ut tenebrae fugere coeperint, exaudis: statim in principio boni operis me exaudis, non quaeris finem. Est enim meum velle, tuum perficere. *Mane astabo tibi.* Videte ordinem, mane, non vespere, non in tenebris, sed mane. *Mane astabo tibi:* stabo constanter, et imitabor Moysen. *Mane astabo tibi:* tibi astabo, non aliis. Cum autem mane fuerit, et stetero, et tibi stetero, tunc merebor

te videre. *Et videbo.* Subauditur, te videbo, multi male legunt, et dicunt, καὶ ἐπόψειμε: sed sciamus errorem esse; sic dicitur, καὶ ἐπόψομαι hoc est, *videbo,* ut sic ordo quem diximus, incipiente luce virtutum in anima mea, quando stare tibi coepero, non sedere, non jacere, sed stare: et statues supra petram pedes meos, tunc per istos gradus merebor te videre. *Quoniam tu es Deus non volens iniquitatem.* Propterea non me exaudies plena luce, sed mane, quoniam non vis, Deus, iniquitatem. Cum enim recedere coepero ab iniquitate, statim merebor exauditionem tuam.

Neque habitabit juxta te malignus. Quando aliquis recedit a nobis qui malus est, gratulemur, hoc in nobis fit quod factum est et in Domino. Videte enim quid dicat Spiritus sanctus: *Neque habitabit juxta te malignus,* quae enim communicatio luci et tenebris? qui consensus Christo et Belial? quando ergo recedunt aliqui ex nobis, dicamus et nos: *Exierunt ex nobis, sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum* **(I Joan. XII)**. Dicitur ad Deum: *Non habitabit juxta te malignus.* Si enim Deus ignis est, et ignis consumens, quicumque stipula est, quicumque lignum est, fugit ab igne, ne consumatur ab igne. *Neque permanebunt injusti ante oculos tuos.* Quando dicitur, neque permanebunt, ostenditur quod aliquando manserint. Manserunt autem aliquando injusti ante oculos Dei: manserunt Deo exspectante poenitentiam ipsorum; sed quoniam permanserunt injusti, propterea non permanserunt ante oculos Dei.

Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Infelix est, quem odit Deus. Quis est ille quem odit Deus? qui operatur iniquitatem. Si enim omnes peccamus, et quicumque peccat, odio habetur

a Deo, ergo odio habemur a Domino. Si autem odio habemur a Domino, quomodo gratia salvati sumus? Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Non dixit qui operati sunt iniquitatem, sed *qui operantur iniquitatem.* Qui perseverant in peccato, illi odio habentur a Domino: qui autem dimiserunt, illi amantur a Domino: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Rem novam video. Qui malum operatur, odio habetur: qui mentitur, perit. Videamus quid sit plus, odio haberi a Domino, an perire. Infelix quidem est qui odio habetur a Domino, sed adhuc vivit. Qui autem loquitur mendacium et perit, jam esse desistit. Ergo infelicior est, qui mendacium loquitur, quam ille qui operatur iniquitatem, qui enim operatur iniquitatem, odio habetur: qui autem loquitur mendacium, perit. *Os enim, quod mentitur, occidit animam* **(Sap. I)**. Et quomodo scriptum est: *ut sit Deus verax, omnis autem homo mendax* **(Rom. III)**. Si autem quicumque loquitur mendacium, jam perit, et occidit animam suam: omnes autem mentimur, ergo omnes peribimus? Hoc autem quod dicit: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium,* et ex consequentibus psalmi, et ex ipso ordine intelligere possumus, quia de haereticis dicit: *Qui enim operatur iniquitatem,* suam tantum animam occidit: qui autem haereticus est, et loquitur mendacium, tot occidit homines, quot induxerit.

Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus. Vir sanguinum, omnis haereticus est, quotidie animarum sanguinem fundit. Recte dixit dolosum: et homicida est, et dolosus.

Ego autem in multitudine misericordiae tuae, introibo in domum tuam. Illi in iniquitate sua egrediuntur de domo tua,

ego in tua misericordia ingrediar in domum tuam, Introibo in domum tuam, quae est Ecclesia.

Adorabo ad templum, etc. Ipsa est domus quae et templum.

Domine, deduc me in tua justitia. Ego autem cupio intrare in domum tuam et volo intrare per viam tuam rectam; sed quoniam continuata semitis scandala ponunt inimici mei, et mihi in domum tuam ire cupienti, laqueos ponunt in itinere; propterea, quaeso te, ut dirigas pedes meos usque ad finem. Meum est pedes ponere in via tua: tuum est corrigere gressus meos: *Propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.* Hoc est, viam tuam rectam fac propter inimicos meos, qui insidiantur mihi. Quae est autem ista via? Lectio Scripturarum, hoc est, ne in Scripturis tuis, per quas ingredi cupio in Ecclesiam tuam, corruam. Omnis enim qui male intelligit Scripturas, in via Dei corruit.

Quoniam non est in ore eorum veritas. Describuntur haeretici, describitur vir sanguinarius et dolosus, quem abominabitur Dominus. *Non est in ore eorum veritas.* Non habent Christum veritatem in ore suo, quia nec in corde habent. *Cor eorum vanum est.* Melius habetur in Hebraeo ἐπίβουλον. Vere enim insidiatur cor haereticorum omnibus quos decipit.

Sepulcrum patens est guttur eorum. Infelices sunt haeretici, qui sepulcra sunt dealbata, plena ossibus mortuorum. *Sepulcrum patens est guttur eorum.* Arius, Eunomius, et caeteri haeretici linguas sagittas habent: fauces suas sepulcrum habent. *Sepulcrum patens est guttur eorum.* Et recte dixit, *patens* quandocumque enim vult aliquis deceptus intrare, paratus est haereticus, et suscipit.

Numquam haeretici claudunt os suum, sed semper aperiunt os suum. *Linguis suis dolose agebant.* Aliud in corde tenebant, aliud in sermone pollicebantur. Pietatem loquebantur, et impietatem celabant. Christum loquuntur, et occultant Antichristum. Sciunt enim quod nemo possit induci, si proferant Antichristum. Lucem proferunt, ut celent tenebras, ut per lucem ducant ad tenebras. *Judica illos, Deus.* Sciunt te judicem, sciunt te respicere res humanas. Qui judicaturus in fine es, etiam in praesenti judica. Qui generaliter judicaturus es, nunc ex parte judica. Qui patrem sentire nolunt, sentiant judicem. Judica illos, Deus. Quare? qua de causa? Sequitur:

Decidant a cogitationibus suis. Si enim in praesenti reddideris illis quod merentur, incipiunt recedere a malis cogitationibus suis: quamdiu te judicem non sentiunt, non timent. *Decidant a cogitationibus suis.* Egregie dixit, *a cogitationibus suis.* Quotidie enim haeretici immutant dogmata sua. Denique si vir ecclesiasticus de Scripturis eruditus contenderit contra eos, et Scripturis sanctis coarguerit eos, statim requirunt, quomodo aliud novum dogma reperiant. Non quaerunt quomodo salventur, sed quomodo superent. Propterea nunc dixit. Decidant a cogitationibus suis, et te habeant unam cogitationem.

Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos. Non dixit, unde eos expellat: de coelo eos expellat, de terra eos expellat: unde eos expellat Scriptura non dicit: sed ὑπερβατὸν est, et ὕστερον πρότερον. Debemus ergo legere: *Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos.* Quod dicit, hoc est: Ab impietatibus suis multis propter tuam misericordiam expelle eos, hoc est, non sint in multis impietatibus suis. Potest et aliter interpretari: Quoniam

plurimum impii fuerunt et noluerunt decidere a cogitationibus suis, et impietates impietatibus augent, et quotidie congregant, et plures habent impietates, propterea expelle eos. Unde? Ab ea quae haereditatem consequitur. Tu expelle eos inde, ut quoniam fidem non habent Ecclesiae, ne versentur in ea. *Quoniam irritaverunt te, Domine.* Tu, Domine, per naturam dulcis es, sed quicumque peccatores sunt et haeretici, naturam tuae dulcedinis vitio suo vertunt in amaritudinem.

Et laetentur omnes qui sperant in te. Illi pereant, et ecclesiastici laetentur. *In aeternum exsultabunt.* Hic, *in aeternum,* non de praesenti saeculo debemus dicere, sed de futuro. Denique non dixit, in saeculo exsultant, sed *exsultabunt,* de futuro dicitur. Hic enim tristitia est, ibi vero laetitia. Haeretici de praesenti rident, sed in futuro lugebunt. Nos vero in praesenti lugemus, ut in futuro rideamus. *In aeternum exsultabunt.* Quae erit exsultatio sanctorum virorum? *Et inhabitabis in eis.* Felices erunt qui Christum hospitem habere merebuntur: felices qui tabernaculum Christi erunt.

Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum. Quicumque diligit Deum, gloriabitur in Domino. *Qui diligunt.* Non dixit, qui timent, sed, *qui diligunt.* Ubicumque enim timor est, ibi non est dilectio. *Perfecta* quippe *dilectio foras mittit timorem. Quicumque enim* diligunt nomen Domini, illi gloriabuntur. *Gloriabuntur.* Futura est beatitudo nostra: totum quod promittitur de futuro est. Alii regnent; alii possideant; alii glorientur. Nos hic sumus miseri, ut postea felices simus. Sequamur Christum Dominum nostrum. *Qui dicit se in Christo credere, debet quomodo ille ambulavit, et ipse sic ambulare.* Christus Dei Filius non venit ut

ministraretur, sed ut ministraret. Non venit ut imperaret, sed ut serviret. Non venit ut lavarentur illi pedes, sed ut lavaret pedes discipulorum. Non venit ut caederet, sed ut caederetur. Non dedit alapam, sed accepit. Non crucifixit, sed crucifixus est. Non alios occidit, sed ipse passus est. Pauper fuit, ut nos divites faceret. Ille accepit pro nobis plagam, ut nos verberati non doleremus. Quotiescumque caedimur, praebeamus maxillam, dorsum opponamus, imitemur Christum. Qui caeditur, Christum imitatur: qui caedit, Antichristum. Hoc totum quare dico? Ut in praesenti saeculo quod sustinemus, pro Christo glorificemus nomen Domini. Dum loquimur, dum ambulamus, repente subtrahimur. Ego ipse qui vobis hodie loquor, die crastina qui de me futurum sit, nescio. Si venerit levis febricula, ubi est ista vox? Ubi est superbia? Repente vertitur in cinerem. Quid gloriatur terra et cinis? Secundum corporis naturam, terra et cinis sumus. Terra es, et in terram ibis; et terra gloriatur contra factorem suum. Sequitur.

Quoniam tu benedices justo. In futurum ergo differtur beatitudo.

Domine, ut scuto bonae voluntatis, etc. Apud saeculum aliud est scutum, aliud corona: apud Deum vero ipse est scutum, ipse est et corona, quasi scutum protegit, quasi Deus coronat, ipse est scutum nostrum, ipse est et corona nostra: et ob hoc dicit: *Domine, ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos.* Protexisti nos scuto tuo, et protectio tua corona nostra fuit, hoc est, corona nostra scutum tuum fuit, id est, nostra victoria. Corona enim victoria interpretatur. Gratias agamus Deo, et deprecemur illum, ut in bona voluntate sua ipse sit scutum et corona nostra, ut numquam recedamus ab eo, ut sequamur illum, et dicamus cum Jeremia: *Et post te*

subsequens non laboravi, Domine, ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos **(Thren. I)**. Scuto protegimur, et cum perfecti fuerimus, coronamur.

PSALMUS VI.

In finem pro carminibus pro octava psalmus David. Iste et undecimus psalmus, pro octava inscriptionem habent, resurrectionis, et poenitentiae, ac per hoc salutis nostrae mysterium continentes. In quo humanum genus postulat, ut corrigamur quidem et judicemur a Deo, sed non in ira et in furore ejus. Longum est de sacramento hujus numeri plura exempla revocare. Octo animae ingressae sunt in Arcam Noe, quae in diluvio salvatae sunt. Octavus filius Jesse David fuit, qui et desperatur a patre, et a Deo solus eligitur. Octavo die circumciduntur primogenita, et immunda esse desistunt. Zacharias quoque pater Joannis octava die circumcisionis filii sui loquitur. Et post dies octo sive sex (utrumque enim in diversis evangelistis legitur) Dominus transformatur in monte, ut sic octonarius in sexto numero contineatur, quomodo nunc in sexto psalmo, inscriptio ponitur ogdoadis.

Domine, ne in furore tuo arguas me, etc. Poenitentiae psalmus est, et non emendari refutat et corripi, sed in furore et in ira, quia infirmus sit, et turbata sint ossa ejus. Et aliquando prius furor est, et postea ira; sed maxime unum est. Tamen furor in praesenti, ira in futuro.

Miserere mei, Domine. Vox Ecclesiae. Miserere mei, quia miser sum. Et ipse misericordiam Dei invenit, qui se miserum

confitetur. *Quoniam infirmus sum, sana me, Domine.* Ac si dicat: infirmus sum pro peccato: sana me, quia medicus es. Ego sum aegrotus, tu es medicus. Ego habeo infirmitatem, tu habes sanitatem. Ego sum infirmus per peccatum, tu sana per misericordiam.

Quoniam conturbata sunt omnia ossa mea. Ac si dicat: omnes virtutes, quae ossa appellavit, in primo homine transgressae sunt, sive perditae. *Anima mea exinde turbata est.* Per poenitentiam ut emendemur.

Et tu, Domine, usquequo. Subauditur, usquequo animam meam quae est conturbata vehementer, non eripis, non corrigis, non emendas?

Convertere, Domine, et eripe animam meam. Nisi animam nostram ante converterit, non eam potest eruere de periculo. Vel illud: Domine, qui avertisti vultum tuum a nobis, convertere et nos videre dignare, et erue animam nostram.

Quoniam non est in morte qui memor sit tui. Non enim mortui laudabunt te, Domine, sed nos qui viventes sumus, quia non est Deus mortuorum, sed vivorum. *In inferno autem quis confitebitur tibi?* Non pro impossibili, sed pro raro posuit. In omnibus enim Dei judiciis delectatur sanctus, et laudat judicia ejus.

Laboravi in gemitu meo. Miserere mei, quia haec et haec quae sequuntur, feci. *Lavabo per singulas noctes lectum meum.* Qui quotidie lacrymis stratum rigat, non potest in cogitatione ejus libidinum pompa surrepere. *In lacrymis meis stratum meum rigabo.* Quanta multitudo lacrymarum, ut stratum ejus lacrymis rigatum sit.

Turbatus est a furore oculus meus. Ubi sunt amici litterae? Certe oculus iste corporeus ibi ab ira non conturbatur, nisi forte in tantam rabiem extollimur, ut vultus quoque nostri et ora mutentur. Ille itaque turbatur oculus: qui si scandalizatus fuerit, eruetur. Non autem ait: Ab ira mea turbatur oculus meus: sed, ab ira tua. O Deus, per quem supplicia mihi timeo praeparata: turbata est mens mea, et totum cordis mei principale contremuit. *Inveteravi in omnibus inimicis meis.* Non nova adversum me inimici bella gerunt, meus hostis antiquus est. Aliter: Pubertatem ejus hominis qui renovatur de die in diem, non possum consequi: quia veterem hominem cum vitiis et concupiscentiis ejus inimicis meis adversum me porto pugnantibus.

Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Postquam ipse misericordiam consecutus est, caeteros docet, vel cohortatur, ut a se abeant. Non enim vult iniquorum habere consortium. Simul autem et illud notandum est, quod jam superius diximus: quod non eos qui operati sunt iniquitatem; sed qui operantur, a se jubeat recedere.

Convertantur et erubescant valde velociter. Non contra inimicos, sed pro inimicis orat: ut convertantur et erubescant a peccatis suis: et erubescant non leviter, sed vehementer: nec recrastinato tempore, sed cito.

PSALMUS VII.

Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini. Plerique, et maxime hi qui Hebraei sermonis

scientiam non habent, hunc psalmum arbitrantur eo tempore esse cantatum, quo Chusi filius Arachi, amicus David, destruxit consilium Achitophel: et ad eum nuntios misit, ne in eremo ultra sederet, sed procul fugeret, ne opprimeretur a filio. Verum sciendum est vehementer errare. Primum, quod nomen Chusi per *samech* litteram scriptum est: hic vero per *sin.* Deinde quod numquam David qui Joab et caeteris ducibus exercitus sui praeceperat, dicens: *Parcite puero Abessalon* **(II Reg. XVIII)**, de morte filii loqueretur: *Concepit dolorem, et peperit iniquitatem: Lacum aperuit et effodit eum, et incidit in foveam quam fecit:* maxime qui, morte ejus audita, operuit caput suum, et ejulans clamaret: *Filius meus Abessalon, filius meus Abessalon.* Ad extremum quod illic Chusi, amicus David, filius Arachi scriptum est: hic vero filius Jemini. Sciendum itaque Chusi interpretari, *Aethiopem:* et totum psalmum contra Saul esse conscriptum, qui persequebatur eum: et in foveam quam foderat, ipse indicit. Quem Aethiopem vocat, propter sanguinarios, et tetros, et crudeles mores. Jemini vero, *familia,* quod ad tribum pertineat Benjamin, de qua Saul ortus est, Regnorum libri testimonio sunt, in quibus Scriptura commemorat: *Et erat vir de filiis Benjamin, et nomen ejus Cis, filius Abihel, filii Sareth, filii Bechor, filii Aphi, filii viri Jemini, vir potens, et huic filius, et nomen ejus Saul* **(I Reg. IX)**. Semei quoque ille qui lapides et pulverem in David jaciebat, de familia Saul, hoc est, Jemineus fuit: sicut in eisdem libris scribitur; *Egrediebatur vir de propinquitate domus Saul, et nomen ei Semei, filius Gera* **(II Reg. XVII)**; de quo postea David loquens inducitur: *Ecce filius meus qui egressus est de ventre meo, quaerit animam meam: et quanto magis nunc filius Jemini?* Aquila hunc locum ita interpretatus

est. *Pro ignoratione David, qui cecinit Domino pro verbis Aethiopis:* Symmachus in hunc modum: *Pro ignoratione David, quod cecinit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.* Haec omnia latius exsecutus sum, quia eruditissimi viri putaverunt hunc psalmum non contra Saul, sed contra Abessalon esse compositum, quod pro parte non esse monstravi.

Domine Deus meus, in te speravi, etc. Non speravi in gladio meo: non speravi in virtute mea; sed speravi in auxilio tuo.

Ne quando rapiat ut leo animam meam, etc. Hoc convenit Sauli, Abessalon non convenit. Quomodo enim poterat Abessalon leonem vocare, de quo dicit: *Parcite puero meo Abessalon?* Si ibi illum puerum vocat, et quasi infantulum et ignorantem: quomodo hic leonem vocat? Hoc interim secundum historiam, et multa sunt quae dicantur, et totus psalmus in persona Saul interpretari potest. Caeterum quia nobis curae est, non solum secundum historiam, sed et secundum spiritualem intelligentiam interpretari: Chusi istum Aethiopem non alium, nisi diabolum interpretamur. Quaeritur, iste Chusi quomodo filius sit Jemini: quomodo diabolus Aethiops filius est dextrae? Quod Aethiops, vitio suo est: quod filius dextrae est, creatus a Deo: recte de isto dicitur: *Ne quando rapiat ut leo animam meam.* Adversarius noster diabolus quasi leo rugiens, circuit quaerens quem rapiat.

Domine Deus meus, si feci istud. Ecce vir princeps mundi istius: et in me non invenit quidquam. *Si est iniquitas in manibus meis.* Quia peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus.

Si reddidi retribuentibus mihi mala. Saul bis in manus ejus traditus est, quem noluit interficere, dicens: *Non tangam Christum Domini* **(I Reg. XXIV)**. Hoc est ergo non restituere ei pro malis mala: qui sibi pro bonis mala restituebat. Si, inquit, inimicis meis mala reddidi pro malis, non resurgam; et si pro malis mala quaesivi, illi pro bonis mala restituent. *Decidam merito ab inimicis meis inanis.* In Hebraeo pro inani RECAM scribitur. Unde intelligimus id quod in Evangelio continetur: *Qui fratri suo dixerit, raca et fatue* **(Matth. V)**, quam habeat interpretationem.

Persequatur inimicus animam meam, etc. Novissima animae inimica destructa est mors. *Et conculcet in terra vitam meam.* Non potest conculcari, quia non fecit supra dicta. *Et gloriam meam in pulverem deducat.* Si, inquit, inimicis meis mala reddidi pro malis, non resurgam.

Exsurge, Domine, in ira tua. Quoniam te non senserunt per beneficia, sentiant per iracundiam. *Et exaltare in finibus inimicorum meorum.* Pro inimicis rogat, ut in inimicorum finibus exaltetur. Cum inimici esse cessaverint, tunc tu, Domine, exaltaberis in eis.

Et exsurge, Domine Deus meus, in praecepto quod mandasti, etc. Hoc nos dicimus: hoc credentes loquimur. Semper enim personae mutantur in Psalmis. Multum est nunc si velimus dicere in quot, quantae personae mutentur. *Exsurge, Domine Deus meus, in praecepto quod mandasti:* hoc nos dicimus, pro nobis passus es, crucifixus es; exsurge, et salva nos. Propterea exsurge, ut credat in te plurima multitudo. Cum ergo exsurrexeris, quid aliud deprecamur, nisi revertere ad patrem?

Et propter hanc in altum regredere. Pro qua? pro synagoga populorum. Quod mortuus es, pro nobis mortuus es: quod resurrexisti, nobis resurrexisti, quod ascendisti ad Patrem, nobis ascendisti. *Et propter hanc in altum regredere.* Nemo ascendit in coelum, nisi qui de coelo descendit, filius hominis, qui est in coelis.

Judica me, Domine, secundum justitiam meam, etc.

Hoc David dicere non potest: hoc proprie Salvatori convenit, qui non peccavit.

Consumetur nequitia peccatorum, et diriges justum. Non potest mea justitia dirigi, nisi illorum iniquitas impleta fuerit, videlicet Judaeorum.

Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit. Iste locum duplicem recipit intelligentiam. Multi enim putant de Deo dictum, ut dicatur ad peccatores. Et quid dicit? *Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit:* hoc est, nisi egeritis poenitentiam, Dominus vos gladio suo percutiet. Sed videamus si consequentia aptari possint personae Domini. *Arcum suum tetendit,* etc. Hoc potest dici de Deo. *Et in illum paravit vasa mortis.* Hoc difficile est: Dominus enim non habet vasa mortis, sed vasa vitae. Sed et hoc potest intelligi super persona Salvatoris. Hoc vero quod sequitur:

Ecce parturiit injustitiam, etc. Hoc est, ut haeretici in contemptum Dei concitarentur.

Lacum aperuit, etc. Quo eos perderet. *Et incidit in foveam quam fecit.* In fovea enim mortis quam patefecerat, ipse prior periit: sicut de Ario scriptum est: hoc est, nisi conversi fueritis,

nisi egeritis poenitentiam, semper diabolus paratum habet arcum, emittit sagittas, quibus nos percutiat. Quorum enim corda ardent libidine, vitiis, et passionibus: isti victi sunt a diabolo. *Sagittas suas ardentibus effecit.* Pulchre dixit, ardentibus: non dixit, arsuris: hoc est, qui arsuri sunt sagittis ipsius: sed quorumcumque corda ardere viderit, illos percutit. Dicit enim Apostolus ardentes habere diabolum sagittas **(Ephes. VI)**. *Ecce parturiit injustitiam, concepit dolorem, et peperit iniquitatem.* Diabolus sic concipit, sic parturit, sic nutrit, sic exaltat. *Lacum aperuit, et effodit eum, et incidit in foveam quam fecit.* Diabolus ipse est lacus, ipse est fovea. *Lacum aperuit.* Sed quoniam non potest aquam continere secundum Jeremiam: propterea lacus illius versus est in foveam. Omnia conciliabula haereticorum, foveae diaboli sunt. Sed quod superius praeterivimus: *Scrutans corda et renes Deus, justum adjutorium meum a Deo:* in Hebraeo ita scriptum est: *Scrutans corda et renes Deus justus:* ut postea consequatur: *Adjutorium meum a Deo, qui salvos facit rectos corde. Numquid irascetur per singulos dies?* Melius pro hoc in Hebraeo habetur: *Comminatur in omni die,* quod Aquila quoque transtulit. Et pulchre ait: *Comminans et infrindens in omni die.* Qui enim propter patientiam suam ita delicta non punit: quasi iratus et comminatus, diem ultionis exspectat, ut metu corrigat delinquentem. Exsequamur ordinem.

Convertetur dolor ejus in caput ejus, etc. Quomodo si aliquis mittat in altum lapidem, et non sit cautus, et lapis venerit in caput ejus, suo vulnere vulneratur: sic et diabolus occiditur sua superbia, exaltatur, et corruit. Modo exaltare vult caput, et non potest: quoniam convertetur dolor ejus in caput ejus, et

deprimet illum. Diabolus secundum regulam Scripturarum lectus est in Genesi; ipse est coluber, ipse serpens, qui loquebatur ad Evam: quoniam totus terrae haeret. Caetera animalia licet ambulent in terra **(Gen. III)**, tamen non omne corpus in terra jacens habent: licet habeant pedes in terra, tamen aliam partem corporis sursum habent. Caeterum diabolus, hoc est, serpens et coluber antiquus, secundum Isaiam totus in terra est **(Isai. XIV)**: et caput et reliquum corpus aequale habet. *Revertetur dolor ejus in caput ejus et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.* Vide quid dicat: et in caput ejus, et in verticem capitis. Cum autem iniquitas caput premit, et verticem premit, ubi est potentia diaboli? Iste finis diaboli. *Revertetur dolor ejus in caput ejus, et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.*

Confitebor Domino secundum justitiam ejus. Qui non permisit timentes se disperdi. *Et psallam nomini Domini altissimi.* Qui nos a lamentis tristitiae, in gaudia sempiterna perduxit.

PSALMUS VIII.

In finem pro torcularibus, psalmus David. Tres pro torcularibus psalmi diversorum hominum praescribuntur: David, Asaph, filiorum Chore, et qui ad mysterium Ecclesiae pertinent: propterea octavum et octogesimum numerum tenent. Quod autem octogesimus, tertius extremus est psalmus, qui pro torcularibus praenotatur, hoc ostendit in Trinitate sacramentum resurrectionis Ecclesiae contineri.

Domine Dominus noster. Prius nomen Domini apud Hebraeos quatuor litterarum est, *jod, he, vau, he:* quod proprie Dei vocabulum sonat: et legi potest IAHO, et Hebraei ἄῤῥητον, id est, ineffabile opinantur. Secundum vero ADONAI, omnium commune est, quod saepe et in hominibus ponitur. *Quam admirabile est nomen tuum in universa terra.* Quod pro nobis homo factus es, quod mortuus, quod resurrexisti, in cunctis gentibus est vulgatum.

Quoniam elevata est magnificentia tua super coelos. Quod post resurrectionem coelos cum triumpho gloriae conscendisti.

Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem. Licet per seniorum Prophetarum doctrinam, multa sint quae Domini contineant laudem: tamen hunc versiculum in Evangelio completum ipse Dominus esse declarat, clamantibus pueris: *Osanna filio David* **(Matth. XXI)**. *Propter inimicos tuos.* Ad confusionem Judaeorum. *Ut destruas inimicum et ultorem,* Haereticum, qui cum nequitia sua impugnat Ecclesiam, defendere eam tamen assimulat.

Quoniam videbo coelos opera digitorum tuorum. Coelos Scripturas intelligimus sanctas: quae per Dei digitum, hoc est, per Spiritum sanctum sunt prolatae. *Quoniam videbo coelos opera digitorum tuorum.* Qui se visurum esse promittit, necdum praesentem videt. *Videbo,* inquit. Tunc enim etiam rationem operis ejus cursumque cognoscam. Aliter videt gubernator navim: aliter medicus aegrotantem, aliter picturam pictor, quam imperitorum rudes oculi. *Lunam et stellas quae tu fundasti:* Ecclesiam, vel doctores ejus.

Quid est homo quod memor es ejus? Quale meritum stat hominis, ut memor ejus factus, pro ejus redemptione suscipias carnem. *Aut Filius hominis, quoniam visitas eum.* Filius Dei, factus est Filius hominis: id est, Filius virginis Mariae: qui visitatavit corpus humilitatis nostrae, quod assumere est dignatus.

Minorasti eum paulo minus ab angelis. In Hebraeo pro eo quod est, *ab angelis,* qui dicuntur MALACHIM, *Deum* habet, hoc est ELOHIM. Hunc locum Apostolus in Epistola ad Hebraeos super Christo interpretatur. **(Heb. II)**. *Gloria et honore coronasti eum.* Gloria cum in ejus descensu inferi claruerunt; honore cum vicit mortem; corona, cum circumdatus sanctorum choro, triumphans rediit ex inferno. *Et constituisti eum super opera,* etc. Ut sint ei subjecta praeter eum qui illa sibi subjecit.

Omnia subjecisti pedibus ejus. Cum ascenderet ad coelos. *Oves et boves universas.* Animas sanctas, fructum innocentiae operantes. *Insuper et pecora campi.* Inferioris meriti homines.

Volucres coeli. Qui per superbiam, iniquitatem in excelso loquuntur. *Et pisces maris, qui perambulant semitas maris.* Qui per nimiam curiositatem non contemplantes coelestia: inter hujus saeculi fluctus putant esse vitam aeternam.

Domine Dominus noster, quam admirabile est, etc. De beatitudine incipit, vel de laude et in laudem terminatur. Hoc admiratur Ecclesia, quomodo sancti voluntarii pro nomine

Christi patiuntur, vel quomodo sumus omnes a Creatore mundi redempti.

PSALMUS IX.

In finem pro absconditis filii, psalmus David. Licet Aquila pro *absconditis filii, adolescentiam filii* posuerit: tamen sciendum in Hebraeo haberi, *pro morte filii.* Denique et Symmachus in hunc modum transtulit, *pro victoria de morte filii.* Totus igitur psalmus per tropologiam ad Christi pertinet sacramentum. Unde et Septuaginta interpretes, Christi passionem et resurrectionem, quae ignota prius mundo fuit, per verbum absconsionis celare voluerunt, ne a gentibus illo tempore facile nosceretur. Hic de isto filio quod superius dixit, non de illo filio secundum historiam David, id est Abessalon dicit: cujus opera non occulta, sed manifesta et mala fuerunt contra patrem: sed hoc de Unigenito Dei patris intelligitur. Scimus duos adventus, primum et secundum. In primo adventu, et manifestus et occultus venit. Manifestus carne, et occultus divinitate. Et in secundo adventu, et occultus et manifestus veniet. Occultus, quia nescimus diem neque horam. Manifestus, quia videbit eum omnis oculus. Et alio modo occultus, quia nescimus occultum judicium Dei: hoc est, quia repudiati sunt Judaei, electae sunt gentes. Aliter: Videmus sanctos tribulari, et nescimus an pro probatione, an pro emendatione, ut ad melius crescat eorum gloria. Videmus alios tribulari, quorum poena hic incipit, et in futuro cum ipsis permanet. Videmus alios nec tribulari, nec injuriam pati: sed sanos corpore, laetitia temporali omnibus abundare. Isti tales

periculosi sunt: quia credimus quod ipsos Deus non visitat, quia non sunt digni visitari, ut postmodum sine fine puniantur. Iste psalmus totus in persona Ecclesiae per prophetam de Antichristo cantatur.

Confitebor tibi, Domine, etc. Vox Ecclesiae. Trina confessio hic sonat: id est, peccatorum, martyrum, confessorum: gratiarum actio, sive laus, ut in Evangelio: *Confiteor tibi, Pater Domine coeli et terrae* **(Matth. XI)**, et hic trina dilectio intelligitur: id est, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota anima tua, et ex totis viribus tuis **(Matth. XXII)**. *Narrabo omnia mirabilia tua.* Quomodo dicit, se omnia mirabilia Dei narrare: quia nullus homo potest nec videre, nec comprehendere Deum? Nam omnia mirabilia Dei si narrare velimus impossibile est. Cur non possumus? quia alio loco dicit: *Pronuntiabo omnia judicia* **(Psal. XVIII)**. Nec ipsum potest facere homo. Quomodo non potest? quia Dominus dicit: *Omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis* **(Joan. XV)**. Sed quare non narravit diem judicii, sed dixit; *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate* **(Actor. II)**? Sed in hoc solvitur haec quaestio, cum subjunxit, omnia judicia: postea dicit, oris tui: ac si dicat propheta vel unusquisque sanctus: Quantum me docuisti, tantum narrabo: quia si tantum narras quantum intelligis, omnia mirabilia Dei narras, quamvis in semetipsa plura sint. Vel narrabo omnia mirabilia tua, non illa tantum quod mortui resuscitantur, caeci illuminantur, vel caetera; sed et quod per te animae perditae, saluti insperatae redduntur.

Laetabor et exsultabo in te. Laetabor, in spe, et exsultabo, in re: juxta illud Apostoli: Qui gloriatur, in Domino glorietur **(II Cor. X)**, *Et psallam nomini tuo, Altissime. Psallam,* opere

compleam, *nomini tuo.* Nomen Patris Filius est, Altissimus ipse est Deus. Vel, *psallam nomini tuo:* hic laus cum opere.

In convertendo inimicum meum retrorsum. Qualem inimicum, id est, diabolum: quia Dominus dixit: *Vaderetro, Satana* **(Marc. VIII)**. Ante adventum Christi diabolus dux itineris mortis fuit: sed postea retro Ecclesiam sequens, est quasi canis. Unde alibi dicit: *Tu conteres caput illius, et ille calcaneum tuum observabit* **(Genes. III)**: hoc est, finem vitae uniuscujusque. Mulier Ecclesia, serpens diabolus. *Infirmabuntur et peribunt a facie tua.* Impii utique ab impietate sua peribunt. Vel sicut superius dixit singulariter, ita et hic pluraliter, id est, omnes satellites suos insimul comprehendit, qui perituri sunt in die judicii. Quare infirmabuntur? quia prius fortes erant propter peccata nostra: sed modo infirmitas Dei nos fecit fortes, et illos infirmos: ut dicit Apostolus: *Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus* **(I Cor. I)**.

Quoniam fecisti judicium meum. Vox Ecclesiae, ac si dicat: Aperte gentes elegisti, et Judaeos reprobasti. Quando dicit, *judicium meum:* hic apparet quod Ecclesia ex gentibus venit. *Et causam meam.* Ac si dicat Ecclesia. Causasti pro me contra adversarios, et vindicasti me; et fecisti causam meam bonam. *Sedisti super thronum.* Thronus Graecum est, Latine sedes: quia unusquisque sanctus sedes Dei est: ut ipse ait. *Coelum mihi sedes est* **(Isai. LXVI)**. Et alibi: *Anima justi sedes est sapientiae* **(Sap. VII)**. Dicit unus thronus ex ipsis, id est, Paulus: *An experimentum ejus quaeritis, qui in me loquitur Christus* **(II Cor. XIII)**? *Qui judicas aequitatem.* Hoc est, justitiam: judicasti juste tu Pater, causam meam, ut me resuscitares: quia injuste me tradiderunt morti.

Increpasti gentes. Per praedicatores, qui idola adorabant, ligna et lapides. *Et periit impius.* Diabolus qui in ipsis lignis vel lapidibus adoratur: vel per praedicationem Apostolicam increpatae sunt gentes, et ab impio factus est prius. *Nomen eorum delesti in aeternum.* Id est, memoriam eorum. Non memorabitur in his ultra nomen impietatis: quia credentes in te acceperunt nomen tuum novum, quod benedicetur in terris.

Inimici defecerunt frameae in finem. Quasi dicat: arma diaboli, quae erant peccatoribus membra sua, per quos diabolus alios persequebatur, defecerunt. Vel aliter: Inimici defecerunt framea, quasi dicat, de framea, quod est verbum Dei, in futuro judicio deficient, quando per ipsum verbum judicandi erunt. *Et civitates eorum destruxisti.* Id est peccatores. Quot sunt vitia peccatorum, tantae et civitates, hoc est, munitiones, in quibus diabolus regnabat: ac si dicat: Defecerunt per tuos praedicatores.

Periit memoria eorum cum sonitu. Sonus doctrinae illorum, vel haereticorum mala cum ipsis periit. Vel cum sonitu, id est, a praedicatione Evangelii. *Et Dominus in aeternum permanet.* Et ipse et sui sancti cum tumultuatione sua peribunt, in saecula Domino permanente, ut diximus, et suis sanctis.

Paravit in judicio, etc. Omne enim judicium dedit Filio. *Paravit in judicio sedem suam:* id est, Ecclesiam: de qua ipse judicabit orbem terrae, quod sunt omnes gentes. *In aequitate judicabit populos.* Quod est aequitas, hoc est et justitia, id est, Christus. Vel iterato scilicet adventu cum justis praemia, injustis infernum et poenam.

Et factus est Dominus refugium pauperi. Inter pauperem et adversarium, hoc est, diabolum, judex erit Christus: qui judicabit inter Ecclesiam et adversarium, hoc est, diabolum. Unde et in Apocalypsi dicitur: Qui est accusator fratrum nostrorum. Vel illi pauperes, qui propter eum pauperes facti, divitias suas in cibos distribuunt pauperum. *Adjutor in opportunitatibus.* Adjutor est Ecclesiae suae. *In tribulatione.* Quando opportunum est, ut ait Apostolus. Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possitis sustinere: ne cum peccatoribus in supplicio damnemur aeterno **(I Cor. X)**.

Sperent in te. Id est, non in se, sed in te, et non in concupiscentiis saeculi. *Qui noverant nomen tuum.* Sive potentiam, sive magnificentiam tuam. Vel nomem tuum: id est, Filium tuum. Quare propter hoc quod sequitur: *Quoniam non dereliquisti quaerentes te, Domine.* Ideo sperant in te: ut illud: Si corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Tamen permittit illos tentari, sed non usquequaque.

Psallite Domino. Id est, cantate Domino, praedicate, opere implete. *Qui habitat in Sion.* Sion, *specula,* id est, Jerusalem, hoc est, *visio pacis:* modo Ecclesia hic speculatio: quia speculatur de futuro judicio Dei. Sed cum venerit ad Jerusalem coelestem, non erit tunc speculatio, sed visio. Unde dicit Paulus: Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem **(I Cor. XIII)**. *Annuntiate inter gentes studia ejus.* Vox prophetae admonet praedicatores ut praedicent. *Annuntiate studia ejus:* hoc est, praedicate mandata ejus. Forsitan illi dicent: Moriemur si ad gentes ambulaverimus: sed adjungit propheta:

Quoniam requirens sanguinem eorum. Et Dominus: Nolite timere: quia si occidunt corpus, animam non possunt occidere **(Mat. X)**. *Memoratus est Dominus: et non est oblitus orationem pauperis.* Ac si dicat propheta: Non est oblitus vindicare sanguinem vestrum. Unde ipse Dominus dixit: Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte **(Luc. XVIII)**.

Miserere mei, Domine. Vox Ecclesiae: *Vide humilitatem meam de inimicis meis: qui exaltas me de portis mortis,* etc. Portae mortis sunt studia parentum, qui colebant diversos deos daemoniorum. Ipsi erant portae mortis, quorum doctrina ad mortem ducebat. Aliter: Portae mortis, haereticorum doctrina, de quibus portis exaltata est Ecclesia: et missa est in portas filiae Sion, quae sunt portae vitae. Sicut per malam doctrinam quasi portas mortis intelligimus, quae nos ad interitum ducunt: ita et portas vitae intelligimus bonos praedicatores, qui nos per suam doctrinam ad vitam aeternam ducunt.

Exsultabo in salutari tuo. Exsultabo, id est, gaudebo: *In salutari tuo,* in Christo tuo.

Infixae sunt gentes in interitu quem fecerunt. Hoc est, in malis operibus quae fecerunt, ibi infixae sunt, de quibus judicandae sunt. *In laqueo isto quem absconderunt,* etc. Quia unusquisque laqueum quem alteri parat ad cadendum, ipse prius in eo cadet.

Cognoscetur Dominus judicia faciens. Cognoscetur, hoc est, ad judicium. *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Quia unusquisque peccator ipse sibi secum portat et funes, et vincula, et tormenta, unde sustineat mala. Nam ab

aliis non est necesse praeparari unde torqueatur, cum ipse sibi praeparet quae ad poenam pertinent:

Convertantur peccatores in infernum. Id est, quia ultra finem saeculi vivere volunt, convertantur in infernum. *Omnes gentes quae obliviscuntur Deum.* Hoc est, qui dicunt quod Deus obliviscatur, et non habeat curam de rebus suis, ipsi obliviscantur a Domino: quia non dicunt verum quod Deus obliviscatur creaturas suas; quia dicit:

Quoniam non in finem oblivio, etc. Quia si differt, non aufert suum auxilium a sanctis suis.

Exsurge, Domine, non praevaleat homo. Vox Ecclesiae sonat contra Antichristum: *Exsurge,* in judicium: *non praevaleat homo:* id est, homo peccator Antichristus. *Judicentur gentes in conspectu tuo.* Duobus modis primum jam in praescientia Dei judicati sunt. Quare? Quia ad Ecclesiam non pertinent, sed ad Antichristum: quia dictum est: Qui autem non credit, jam judicatus est **(Joan. III)**.

Constitue, Domine, legislatorem super eos. Id est, Antichristum, qui lator legis malae doctrinae est, ut ait Paulus: Noluerunt recipere veritatem, sed consenserunt iniquitati **(I Thess. II)**.

Sciant gentes quoniam homines sunt. Cum condemnatae fuerint, tunc cognoscent quia spem in homine posuerunt, et non in Deum, qui solus salvare potest.

Ut quid, Domine, recessisti longe? Quare elongas salutare tuum cum nos inflammati sumus ab exspectatione adventus tui? Unde Dominus dixit in Evangelio: Nisi breviati fuissent

dies illi, non fieret salva omnis caro **(Matth. XXIV)**. *Despicis in opportunitatibus,* etc. Tunc videntur despicere, quando opportunum tempus est Ecclesiae ut adjuvet, et non statim occurrit illi in tribulatione. Quare? ut illam exerceat secundum suam voluntatem: quia quanto magis differt, tanto magis Ecclesia dilatatur in desiderio suo.

Dum superbit impius, etc. Dum superbit impius, Antichristus: *accenditur pauper,* Ecclesia in tribulatione, a superbia ipsius Antichristi. *Comprehenduntur in consiliis,* etc. Ab ipsis enim cogitationibus suis alligantur, qui contra Deum sunt.

Quoniam laudatur peccator in desideriis, etc. Ab adulatoribus, et non a justis laudatur peccator, tunc quando peccator peccatorem laudat, alius alium, dum se invicem laudant, occidunt.

Exacerbavit Dominum peccator. Ipse Antichristus. *Secundum multitudinem irae suae.* Quia flagella correptionis non accepit. *Non quaeret.* Ut se quasi Deum adorent: hoc est, non est dignus ut requiratur, sed ut puniatur.

Non est Deus in conspectu ejus. Quia nihil ei dignum operatur. *Inquinatae sunt viae illius,* etc. Non enim per viam rectam graditur, quae est Christus.

Auferentur judicia tua, etc. Quia non credit in se futurum esse judicium. *Omnium inimicorum,* et Christianorum utique, ad probandum qui eum sequi contemnunt.

Dixit enim in corde, etc. Semper enim seducam homines, ut in malis perseverantes, voluntati Dei resistant. *Dixit enim,* hoc

est, Antichristus: quid dixit? *Non movebor a generatione in generationem sine malo:* id est, tanta mala faciam in una gente, ut antequam veniam ad alteram gentem, antea meam famam audiant et timeant. Aliter: Non movebor a generatione carnali in generationem spiritualem: id est, de terra cum corpore in coelum conscendam: *sine malo,* ac si dicat, sine ulla injuria. Cum voluerit ascendere ad montem Oliveti, Dominus eum interficiet spiritu oris sui. Voluit unus de membris suis Simon Magus coelum conscendere, sed interiit.

Cujus os maledictione et amaritudine plenum est. Ac si dicat: Qui se sua justitia jactat ut sit Deus, apud Deum maledictus est. *Sub lingua ejus.* Sub corde ejus. *Labor et dolor.* Dolor sibi est, et aliorum temperat laborem et dolorem.

Sedet in insidiis cum divitibus. Id est, diabolus insidiatur per membra sua in quibus praesidet, et aliis nocet. *Ut interficiat innocentem.* Id est, ut de innocentibus faciat nocentes, et sibi primum noceat.

Oculi ejus. Id est, oculi Antichristi. *In pauperem respiciunt.* Hoc est, in Ecclesiam, quae est corpus Christi: ad nocendum respicit, et non ad adjuvandum. *Insidiatur in occulto, sicut leo in cubili suo.* Diabolus, et leo, et draco potest dici. Draco, quando occulte nocet: et leo, quando aperte persequitur. *Ut rapiat pauperem.* Id est, Christianum.

Rapere pauperem, dum attrahit eum. In laqueo suo humiliabit eum: inclinabit se, et cadet, etc. Videtur inclinare se quasi ad humilitatem, ut videatur quasi mitis et sanctus, et cum se inclinaverit, tunc casurus est: quia dum sperat longe se esse a morte, tunc repentinus ei superveniet interitus.

Dixit enim in corde suo, Oblitus est Deus: avertit faciem suam, ne videat usque in finem. Oblitus est: ac si dicat: Mea sunt omnia quamdiu saeculum fuerit, et in oblivione tradidit illa Deus: numquam usus est illis: sed mea sunt, quia ego Deus sum.

Exsurge, Domine. Hoc est, ad judicium. Ecclesia dicit contra Antichristum. *Et exaltetur manus tua.* Id est, potentia tua: dum Antichristus se taliter jactat omnia possidere sine fine. *Ne obliviscaris pauperum in finem.* Dum ille se dicit regnare usque in finem. Propter hoc superius dicit.

Irritavit impius Deum. Id est, Antichristus. *Dixit enim in corde suo, Non requiret Deus.* Dicit Antichristus: Non curat Deus de isto praesenti.

Vides quoniam tu laborem et dolorem consideras. Propheta loquitur ad Deum: Quia Antichristus meditatur ut noceat, tu consideras. *Ut tradas eos in manus tuas.* Manus Dei illi dicuntur, qui justam vindictam Dei exercent super peccatores. Propter hoc manus, quia per illos vindicatur Deus. Aliter: Ut tradas eos in manus tuas, id est, in operibus suis: ut digni sint tradi, qui indigna gesserunt: quia ipsi sibi suis miseriis tradiderunt, et dimisit illos in omnes voluntates suas.

Tibi enim derelictus est pauper. Id est, Ecclesia. Ac si dicat: Tua est ad salvandum. Pupillo *tu eris adjutor.* Pupillus dicitur, qui non habet patrem: orphanus, qui nec patrem nec matrem habet. Pupillus dicitur, qui patrem diabolum non habet, ut in Evangelio: Nolite vocare vobis patrem super terram **(Matth. XXIII)**. Et qui non habet matrem, id est, gentilitatem. Ac si dicat: ad istum eris adjutor.

Conterens brachium peccatoris. Ista ad Antichristum pertinent: quia confringet Dominus fortitudinem ejus. *Et maligni.* Ipse est malignus. *Quaeretur delictum ejus, nec invenietur.* Hoc est, ad emendationem non est dignus venire. Et aliter: Non invenietur, ut habeat peccatum: sed sit sicut Deus qui peccatum non habet, quantum apud ipsum.

Dominus regnabit in aeternum sine fine. Quia tunc regnum cum tranquillitate, ut Paulus ait: Cum tradiderit regnum Deo et Patri, quando erit Deus omnia in omnibus **(I Cor. XV)**. *Peribitis, gentes, de terra illius.* Qui Antichristum receperunt, peribunt ab Ecclesia, hoc est, de Ecclesia; regnante Christo, gentes criminum a corpore humano depereunt.

Desiderium pauperum exaudivit Dominus. Id est, Ecclesiam suam exaudivit Dominus ut vindicetur. Exaudivit, ut eis tribueret regna coelorum. *Praeparationem cordis eorum audivit auris tua.* Hoc est, clementia tua. Aures Domini audire dicuntur, cum exaudire dignatur: id est, aeternam vitam, quam Ecclesia desiderat, cum eam ei dederit: ut quod quondam concupierat in ipse, tandem fruatur in specie.

Judicare pupillo et humili. Hic enim dativo, non accusativo casu loquitur: hoc est, non ut pupillum judicet, sed ut judicetur pupillo et humili, ut accipiant vitam aeternam. *Ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.* Ut ex hoc non erigatur Antichristus super electos Dei, neque tentet illos: quia oppressus regno Filii Dei, amplius non erit. Nos quoque oremus Dominum, ut nos ab ejus operibus custodire dignetur illaesos: ut ab eo pupilli facti, patrem Christum Dominum cognoscentes, ipsum sequamur fide, ipsum

retineamus corde, ipsum glorificemus in opere: quia ipsi est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor, et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS X.

In finem, psalmus David. Decimus psalmus contra haereticos, et male credentes canitur.

In Domino confido. Vox Ecclesiae, contra haereticos, sive Christi contra daemones. *Transmigra in montem sicut passer.* Vult justum ad deserta migrare, ut ibi eum facilius elidat. Vel quia haeretici dolosi sunt, de quibus ait propheta: Vae his qui dicunt dulce amarum, et amarum dulce **(Isai. V)**: ideo volunt ad se seducere justum, dicentes: Ad nos transmigra. Qui respondit eis: In Domino est spes mea. Quomodo, inquit, ad vestros montes, hoc est, ad vestram superbiam transmigrabo? Quod autem ait, *sicut passer:* saepe passerem loco prudentia poni legimus. Ideo isti dicunt: Transi ad nos sicut prudens, cum eorum prudentia sit stulta.

Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum. Id est, haeretici ora illorum contra Ecclesiam intenderunt arcum, potentiam verbositatis suae. *Paraverunt sagittas suas:* hoc est, verba. *In pharetra,* in semetipsis. Quia ipsi sunt pharetrae: ubi verba inania, et sententias venenosas quas de Scripturis sanctis conficiunt, occultas retinent. *Ut sagittent in obscuro rectos corde.* Numquam enim in luce pugnant, sed semper in tenebris. Quapropter justus aiebat: Lucerna pedibus meis, verbum tuum, Domine. *Ut sagittent in obscuro rectos*

corde **(Psal. CXVIII)**. Ut cum viderint in Ecclesia imperitos quosque, vel simplices, laqueis dolosis ac occultis illiciant.

Quoniam quae tu perfecisti destruxerunt. Quid est quod fecisti? Ecclesiam tuam in unitate. Unde dicit: *Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem* **(Ps. VIII)**. Haeretici destruere volunt hoc et in se, et in aliis, quia unitatem scindunt. Aliter: Quem tu perfecisti, Christum de Spiritu sancto conceptum, Judaei occiderunt. *Justus autem quid fecit?* Cum calumniantur haeretici, et discordant inter se, hoc respondet Ecclesia in persona Ecclesiae. Inter vos discordamini, sed de vobis Christus non tacet: quia dixit: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis* **(Joan. XIV)**. Et aliter: Quid fecit justus? Hoc est, redemit mundum, et seipsum dedit pro mundo.

Dominus in templo sancto suo. Ac si dicat propheta: Quamvis, vos haeretici, aversemini Ecclesiam, tamen Dominus in templo erit, hoc est, in Ecclesia. Dicit Apostolus: Vos estis templum Dei vivi **(II Cor. VI)**. Dominus in templo sancto suo: In Ecclesia quam sibi exhibuit sanctam. *Dominus in coelo sedes ejus.* In coelo, hoc est, in sancto praedicatore. Unde dixit. Coelum mihi sedes est **(Isai. LXVI)**, et anima justi, sedes sapientiae in anima justi, quae coelestia meditatur.

Oculi ejus in pauperem respiciunt. Oculi Christi aspectu divinitatis ad populum christianum respiciunt. Ad quid respiciunt? Hoc est, ad adjuvandum. *Palpebrae ejus interrogant filios hominum.* Subtilitas divinitatis, id est, judicia Dei occulta, in quibus nos interrogat: quia per hoc cognoscit quid habet unusquisque, quia judicia Dei occulta sunt. Sicut Scriptura aliquando obscuratur, ut nos infirmitatem

nostram cognoscamus: iterum allevamur, ne desperemus. Et alio modo: Per prospera et adversa interrogat: quia per hoc probat Deus qualis quisque fuerit. Alio modo: Videmus unam gentem flagellari, et scimus pro qua causa flagellatur: hic manifesta judicia sunt. Et alio modo: Videmus flagellari, et nescimus pro qua causa, et hic occulta judicia, per haec superius comprehensa.

Justum et impium interrogat Dominus. Id est, probat. *Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.* Hoc est, perdit illam.

Pluet super peccatores laqueos: ignis, etc. Hoc secundum historiam factum fuit: quando Dominus pluit sulphur et ignem super Sodomam. Ut ait apostolus Judas, in exemplum ignis aeterni factum fuit. Pluet super peccatores. Duobus modis et haeretici pluunt mala doctrina. Et sicut una pluvia irrigat terram fecundam et aridam: sic et una praedicatio est a Deo, quae infundit terram bonam, id est, sanctos: et terram malam, peccatores, quibus pertinent ista quae sequuntur: Ignis, cupiditas, sulphur, putredo peccatorum, spiritus procellarum, spiritus tempestatis. Spiritus procellarum, poenam aeterni judicii, et verbera indicat peccatorum, quos ignis exurit, tempestas exanimat. Et prophetam dicit: In circuitu ejus tempestas valida. *Pars calicis eorum* **(Ps. XL)**: Quare dixit partem? Quia unicuique pro parte sua, quasi de calice, id est, justam vindictam recipiet prout gessit miseriam suam: ut ait propheta: Reddet Deus unicuique secundum opera sua **(Ps. LXI, Jerem. XXV)**.

Quoniam justus Dominus, et justitias dilexit: aequitatem vidit vultus ejus. Quia unicuique quasi in speculo, cum venerit in

conspectu ejus, videbit iniquitatem suam et ipse praevidet iniquitatem illorum. Vel praesentia Dei vidit sanctos ad regendum. Diligit enim justitiam: quia unumquemque secundum opus proprium judicat. Aequitatem vidit vultus ejus: ut sanctis praemia, peccatoribus tribuat poenam. Qui nos vocatione sua dignetur dignos efficere, et non secundum peccata nostra nobis supplicia interat, sed secundum magnam misericordiam suam veniam largiatur: quia ipsi est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XI.

In finem pro octava, psalmus David. Iste psalmus de passione Christi cantatur. Pro octava, sicut superius diximus.

Salvum me fac, Domine. Vox Christi ad Patrem pro parte carnis in passione. *Quoniam defecit sanctus.* Praeter te, non superest qui possit salvare. *Quoniam diminutae sunt veritates a filiis hominum.* Quare dixit veritates, dum non scimus qui est veritas, ut ait: Ego sum via et veritas **(Joan. XIV)**. Sicut multae Ecclesiae et una Ecclesia, sic multae veritates: quia multorum justorum opera, et multi qui faciunt bonum. Sed quare diminutae? Quia ante adventum Christi, sive prophetae, sive patriarchae, tam bonae naturae, quam qui ex parte dejecti videbant servire, in multis modis diminuti erant: quia caput, id est, veritas, qui est Christus, nondum venerat. Membra diminuta erant, usquequo caput eorum, quod est Christus, advenit.

Vana locuti sunt, etc. Primum Petrus, quando dixit: Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt **(Matth. XXVI)**: sed hi omnes vana locuti sunt, dum adimplere quod proposuerunt, non potuerunt. Et haeretici, mali doctores, qui doctrinam perversam docent, vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum. Christus Dominus, qui haec loquitur, est omnium proximus: qui fecit misericordiam, ut morte sua alligaret vulnera nostra. Contra quem Judaei in vaniloquio exercebantur. *Labia dolosa in corde et corde locuti sunt.* Simmachus ita transtulit *Labia lubrica,* in corde aliud est, et loquitur. *Labia dolosa,* bilingues dicuntur, quia duabus linguis loquuntur: quia aliud dicunt, et aliud retinent. Sic labia dolosa qui de corde in corde locuti sunt mala: secus quod conceperunt corde, protulerunt ore in opere.

Disperdat Dominus universa labia dolosa. Numquid maledicendo dicit? Non: quia non est mos sanctorum maledicere, sed pronuntiando quod futurum est, dixit: non optando, et sed prophetando **(Joan. VIII)**. Qui sunt labia dolosa? Haeretici, et mali praedicatores. *Et linguam magniloquam.* Id est, qui superba loquuntur.

Qui dixerunt, linguam nostram magnificabimus. Hoc est, qui semetipsos in invicem laudant, et opera sua magnificant. *Labia nostra a nobis sunt.* Ac si dicat: Doctores nostros ex nobis ipsis habemus, non aliunde. Plaudunt enim in vana verbositate, dicentes: Nos filii Abrahae sumus, et nemini umquam servivimus. *Quis noster est Dominus?* Ac si dicant: Nullum habemus Dominum, quia omnia scimus.

Propter miseriam inopum, et gemitum pauperum. Vox Patris est. Quis erat miser, nisi humanum genus in saeculo, quod in istam miseriam venit in qua gemebat in peccatis? Et gemitus erat in inferno, in illis qui in poenis habitabant. *Nunc exsurgam, dicit Dominus.* Hoc est, mittam Filium meum qui eos redimat, et illos qui in miseria sunt in mundo, vel eos qui in inferno commorantur. Quod ita factum est: Misit Deus Pater Filium suum ad nos miseros, ut nos liberaret, et illius paupertate divites essemus.

Ponam in salutari meo. Dixit, in salutari, et non dixit, quid ponam: subauditur, salutem gentium. Et adhuc quid ponam? Contra gemitum laetitiam: et contra paupertatem, divitias spirituales. *Fiducialiter agam in eo.* Vox Patris de Filio. Ac si dicat: Cum fiducia omnia facio per eum: quia divinitas firmavit humanitatem: ut scriptum est, libere egit.

Eloquia Domini, eloquia casta. Utriusque Testamenti doctrinam insimul comprehendit. Tunc casta sunt, si a bonis praedicatoribus incorruptibiliter et sine corruptione praedicentur. Tunc erit istud: si quando praedicant non parentum provocati amore, non potentum timore, non propter dona praesentia, non pro honore vano. Aliter: Qui nec audent addere aliquid amplius, nec minuere tam in veteri quam in novo Testamento, sed fideliter praedicant. *Argentum igne examinatum.* Hoc est, Spiritu sancto probatum. Non illi eloquia divina probant: sed Spiritus sanctus illos illuminat, qui ipsa praedicant: sicut in Isaia ille angelus, quando accepit calculum ab altari, et tetigit labia ejus, dicens: Ecce tetigi hoc labia tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur. Per argentum, vetus Testamentum: per aurum, novum. Sic est littera et spiritalis intellectus, quasi ex argento

producatur aurum. *Probatum terrae,* hoc est, Ecclesia. Illa eloquia divina probata sunt per Spiritum sanctum, quem accepit Ecclesia. Aliter: Probatum terrae, id est; Christus Dominus, qui venit in humanitate illa pro parte carnis, quam ex Maria accepit, quasi terram Dominus suscepit. *Purgatum septuplum.* Septem dona quae in Christo fuerunt: non ut ille purificaretur, sed qui ipsa dona accepturi erant, purificarentur.

Tu, Domine, servabis nos. Hoc est, in fide, Ecclesia rogat. *Et custodies nos a generatione hac.* Omnium malorum turbam simul comprehendit, haereticorum, dialecticorum, et reliquorum. Ab istorum generatione Dominus separavit Ecclesiam suam. Unde et in Evangelio: Haec omnia venient universae generationi illi, a sanguine Abel qui effusus est; vel a sanguine Zachariae filii Barachiae, quem occidederunt inter templum et altare **(Matth. XXIII)**.

In circuitu impii ambulant. Cum transtulerint nos de praesenti saeculo in futurum, tunc impii foris ambulant: nec poterunt intrare cum sanctis, quos tu, secundum magnitudinem tuam, tua sollicitudine conservasti. In circuitu impii ambulant: quia in aeternam vitam non pervenient. Et aliter: Cum electi recepti fuerint, extra januam clamabunt: Domine, Domine, aperi nobis. Aliter: In circuitu eorum, et dicetur eis. Nescio vos: *Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.* Filios Dei. Secundum multitudinem juxta abundantiam misericordiae tuae, quia multiplicatur Ecclesia, hoc est, de pietate et misericordia ipsius: cum in retributione futurae beatitudinis promissa tua percipientes, conformes effecti fuerint corpori gloriae tuae, in quo tibi est cum aeterno Patre, et Spiritu sancto, honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XII.

In finem, psalmus David. Duodecimus psalmus vocem continet animae fidelis, requirentis Deum.

Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? Vox Ecclesiae. Ac si dicat: Quamdiu? Quare in finem dicit? quatuor elementis constat homo, igne, aere, aqua et terra. Terra inferior est ab his creaturis, quia finis creaturarum terra est: ideo dicit Ecclesia: Et si vilior sum, vilissima quasi terra, usquequo oblivisceris me? Non propterea, quia infima sum, et finis aliarum creaturarum: non propter hoc me obliviscaris in finem. *Usquequo avertis faciem tuam a me,* ut non habeam notitiam, neque illuminationem cogitationis tuae ante terminum vitae hujus.

Quamdiu ponam consilia in anima mea. Patior haec, inquit, quoadusque per spiritale consilium te requiram. *Dolorem in corde meo per diem.* Per illud scilicet lumen notitiae tuae quod diu perdideram, apponam dolorem super tenebras peccatorum meorum: hoc est, agam poenitentiam.

Usquequo exaltabitur inimicus meus super me? Quamdiu ad te conversus non fuero, erigitur adversus me diabolus, qui est humani generis inimicus. Usquequo exaltabitur inimicus meus super me? Quasi dicat: Quamdiu habet adversarius dominationem Ecclesiae? Usque in finem. *Respice, et exaudi me, Domine Deus meus.* Oratio Ecclesiae est, de tribus

personis potest intelligi: Respice in tribulatione, vel in auxilio: et exaudi in hoc quod deprecor.

Illumina oculos meos. Id est, oculos cordis. *Ne umquam obdormiam in morte.* Scimus quia non potest homo dormire qui in tormento est, sed dormire pro nocte illa ponit. Unde superius ait: Mors sine morte, et defectus sine defectu. Et Dominus dormivit in navi, cum suscitatur a discipulis. Notandum, quod Dominus dormiebat, quando fides apostolorum titubabat. Unicuique Dominus pro fide sua vigilat, et per fidem excitatur. Et si non habetur fides, quasi dormire videtur. Unde dicit: Excita fidem tuam, et tunc suscitas Christum. *Respice, et exaudi me, Domine Deus meus. Illumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte.* Tu es enim lux vera quae illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum. Tu enim illuminas oculos cordis nostri, ne nos aeternae mortis obrepat somnus. *Nequando dicat inimicus,* etc. *Nequando,* hoc est, in futuro judicio, *dicat inimicus meus, praevalui adversus eum:* id est, seduxi eum ut deciperem. Ac si dicat: Si nos potest adversarius in somno infidelitatis invenire, tunc praevalet super nos.

Exsultabunt si motus fuero. Ipsi quorum pedes moti: quia in veritate Dei non steterunt, si meos pedes, hoc est, sensus, de fide catholica potuerint elongare: tunc exsultabunt: id est, gaudebunt, ut ait Propheta: *Mei autem pene moti sunt pedes:* sed ego in tua misericordia spero, ut stabiliar in fide.

Exsultabit cor meum in salutari tuo: In Domino Jesu Christo. *Cantabo Domino,* id est laudabo, et praedicabo. *Qui bona tribuit mihi,* hoc est, istius vitae praesentis subsidia, quibus subsistimus: ut, despectis pompis saeculi, spiritualia

mente conspicerem. Aliter: Bona tribuit: virtutes Ecclesiae, id est, fidem, spem, et charitatem: et in futuro vitam aeternam. *Psallam nomini tuo, Altissime:* hoc est, quod canto et praedico, opere impleam. Merito ergo, Domine Jesu Christe, nomini tuo psallitur, quia dives pietate, et justis victoriam praestas, et peccatores ut ad te convertantur invitas: tibi gloria et honor cum aeterno Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XIII.

Tertius decimus psalmus non habet inscriptionem, sed redemptionem nostram ex Sion processuram esse pronuntiat. Et primo quidem contra impios loquitur, qui confidentes in divitiis saeculi, Deum qui has largitur, ignorant.

Dixit insipiens in corde suo. Pro eo quod est, *insipiens,* in Hebraeo NABAL positum est. Unde et Abigail de viro suo Nabal ait in monte Carmelo: *Vere secundum nomen suum insipiens est* **(I Reg. XXV)**. *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Hunc psalmum de passione Christi referunt, quando omnes Dominum reliquerunt: in tantum ut Petrus quoque qui apostolorum fuit princeps negaverit. *Qui dixerunt in corde suo, non est Deus.* In corde dixerunt, non in ore. Quare? Quia non ausi sunt: ne forte deorum suorum numina violarent. Dixit insipiens, populus Judaicus: qui dicunt in corde, Non est Deus, non est Christus Filius Dei. Unus ex eis non solum pro Deo non habuit, sed nec prophetam credidit, dum dixit: Hic si esset propheta, sciret utique, quae et qualis

esset mulier quae tangit eum, quia peccatrix est **(Luc. VII)**. Et alter: Si Filius Dei est, descendat nunc de cruce, et credimus ei **(Marc. XV)**.

Corrupti sunt. Ab illa integritate bonae naturae degeneres. *Abominabiles facti sunt.* Id est, odibiles. *In voluntatibus suis.* Id est, in factis suis. *Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in voluntatibus suis.* Si enim Dei notitiam habuissent, corrupti et abominabiles non fuissent. *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Nisi quis cognoverit Christum, qui est unicus Patris, bonus prorsus esse non poterit. *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Hic apparet quod iste psalmus ad passionem pertinet: quia nullus de discipulis, neque Petrus qui caput Ecclesiae est: quia et ipse negavit: nullus de hominibus, quia totus mundus ad inferiorem partem declinaverat, praeter unum hominem, qui est Christus.

Dominus de coelo prospexit. Salutem generi humano dare. Vel, *de coelo,* id est, de sanctis. *Super filios hominum.* Quos sanctos suos faciat. Vel, de sancto suo. *Super filios hominum:* id est, super genus humanum: *Ut videat,* hoc est, ut videre sanctos suos faciat: per quos respicit, et in quibus habitat. *Dominus de coelo prospexit super filios hominum: ut videat si est intelligens aut requirens Deum.* Prospicit per animas sanctas, quas saepe coelum diximus, ut videat si sit sapiens, qui Deum mente requirat: nam apud divinam potentiam nihil habetur obtectum.

Omnes declinaverunt. Declinaverat totum genus humanum ad inferiorem partem. *Simul inutiles facti sunt,* et sibi, et aliis. *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt. Non est*

qui faciat bonum, non est usque ad unum. Dicit enim haec de gentibus. Sed quia interponit omnes, adjungit Judaeos intelligendos, qui saepe se in volutabris atque idololatriis gentium miscuerunt.

Sepulcrum patens est guttur eorum. Ab hoc versu usque ad eum, ubi dicit: *Non est timor Dei in conspectu oculorum eorum,* in Hebraeis codicibus non habetur. Quaeritur ergo quomodo Apostolus hoc usus sit testimonio in Epistola quam ad Romanos scripsit **(Rom. III)**. Respondemus Apostolum de Deuteronomio ac Psalterio, et caeteris Scripturarum locis hoc testimonium texuisse.

Ibi timuerunt timore: hoc quod sequitur, *Ubi non erat timor:* In Hebraeis voluminibus non habetur.

Sepulcrum patens est guttur eorum. Per seductiones suas in ora tamquam in sepulcra homines congesserunt. Nam et alibi simile huic ponitur: Nisi Dominus fuisset in nobis, forsitan vivos deglutissent nos **(Ps. CXXIII)**. *Linguis suis dolose agebant.* Corrumpentes mores bonos colloquiis malis. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Quia, sicut aspides, ita obturant aures suas, ne praecepta divinae Legis exaudiant. Venenum enim, dolus iniquorum colloquiorum intelligitur.

Quorum os maledictione et amaritudine plenum est. Benedictio adulationis maledictionem infert. Amaritudo enim ad id refertur: quia dulcia eloquia Dei, male sentiendo, in suam perniciem amara fecerunt. *Quorum os maledictione et amaritudine plenum est:* quia et sibi et aliis nocet eorum doctrina, et in futuro condemnat. *Veloces pedes eorum ad*

effundendum sanguinem. Et corporaliter et spiritualiter occidunt, dum Christum, qui vita est animae, ab ipsa effundere desiderant.

Contritio et infelicitas in viis eorum: contritio corporis, infelicitas animae. In viis eorum, in operibus eorum. Semper peccatores in via sua infeliciter conteruntur. *Quoniam viam pacis non cognoverunt.* Quae est Christus Dominus: nec per fidem, nec per operationem. Quare non cognoverunt? Propter hoc quod sequitur: *Quia non est timor Dei ante oculos eorum.* Non proposuerunt Deum ante sensus eorum, in memoria et sancto timore. *Non est timor Dei ante oculos eorum.* Non enim metuunt futurum judicium, ideo non observant mandata ejus.

Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem, venturam ultionem? Ac si dicat: Si modo non cognoscunt, cognoscent in judicio quando venturus est. *Qui devorant plebem meam sicut cibum panis:* haeretici populum Christianum. Sicut panis in omnes cibos currit, sine ipso satiari non potest, sed cum omnibus cibis sumitur: sic et haeretici numquam satiantur iniquitatibus suis, nisi de plebe Dei, vel de Ecclesia, quos possunt capere inde satiantur. Qui *devorant plebem suam,* populum ecclesiasticum, *sicut cibum panis:* quia non est panis vivus, nisi qui de coelo descendit. *Dominum non invocaverunt.* Si enim invocassent, salvi utique fuissent. Aliter: Deum non invocaverunt. Quare? Quia multi invocant, sed non Deum, sed aliam rem quam desiderant habere pro Deo, non ipsum Deum.

Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Et gentes suos timent deos, et ipsos potentes Judaei, quando de Christo

dixerunt: Si dimittimus eum vivere, venient Romani, et tollent nostrum regnum et gentem. *Illi trepidaverunt timore, ubi non erat timor:* In idolis utique et vanis simulacrorum ritibus.

Quoniam Dominus in generatione justa est. In populo Christiano. Et in Judaeis fuit: quia ex ipsis carnem sumpsit. *Consilium inopis confudistis.* Christum Judaei credere noluerunt: hoc est, de adventu mysterium incarnationis ejus credere noluerunt. Inops dicitur Christus, ut ait Paulus: Quia eum dives esset, inops factus est, ut illius inopia nos divites faceret **(II Cor. VIII)**. *Consilium inopis confudistis:* id est, Christi: non intelligentes eum a Deo processisse cnm praeberet consilium, dicens: Poenitentiam agite. *Quia Dominus spes ejus est.* Pater utique, propter assumptam carnem: quia humanitas confortata est a divinitate.

Quis dabit ex Sion salutare Israel? Quis nisi Deus qui est in Sion? Ille dedit salutem, ipsum Christum in Ecclesia sancta. Aliter: *Quis dabit ex Sion salutare Israel?* Christus Dominus, quem habitatores illius terrenae Sion non crediderunt. *Dum averterit Dominus captivitatem plebis suae.* Jam redempti sumus de illa captivitate transgressionis, sed adhuc in captivitate vitae istius sumus. Et aliter: De parte Judaeorum: quod ipsa avertatur de captivitate tempore Eliae et Enoch, ut Paulus dixit: Cum plenitudo gentium subintraverit, tunc omnis Israel salvus fiet. Aliter: Dum avertet Dominus captivitatem plebis suae, per propriam passionem. *Laetetur Jacob, et exsultet Israel.* Ipse est Jacob qui et Israel: sed hic Jacob, et illic Israel. Hic *supplantator* vitiorum, et illic *videns Deum* facie ad faciem: quando erit Deus omnia in omnibus: qui, relictis saecularibus, mente Dominum contuetur. Qui nobis tribuere

dignetur: ut nos actu Jacob effecti, supplantatis vitiis et vere Israelitae, ipsum mente videre, ipsum corde tenere mereamur, cui est cum aeterno Patre et Spiritu sancto, honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XIV.

Psalmus David. Opportune quartus decimus psalmus lectus est: et secundum ordinem ita evenit, ut propemodum de industria lectus esse videatur, secundum ordinem lectus est psalmus. Ex dispensatione Dei puto factum esse: ut quod vobis proderat, in ordine exponendi hodie recitaretur. Quartus decimus psalmus lectus est, qui praescribitur, *Psalmus David.* David autem noster Christus est, ut saepe diximus. Deinde legimus in Exodo: quia quarta decima die agnus immolatur **(Exod. XII)**. Quarta decima die immolatur, quando luna plena est, quando nihil deest de lumine. Videte ergo quod Christus non immolatur, nisi in perfecto et pleno lumine. Quoniam ergo quarta decima die immolandus est vobis agnus, nunc propheta miratur, et interrogat:

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? Vos qui vultis habitare in tabernaculo Domini, audite quae dicit Dominus: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* Tabernaculum hic pro aeternitate accipimus, quamvis in aliis locis opera intelligatur: quia hic in tabernaculo praesenti, quod est Ecclesia, multi habitant corpore et non fide: quia hic dum inferiores sumus, quasi in tabernaculo consistimus, usquequo post victoriam in domum perveniatur.

Aliter: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* Quis, inquit, terrenus poterit templum Dei effici, et habitare in civitate viventis Dei? De qua Apostolus multa loquitur. *Aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Quis, ait, dignus erit conformis fieri imagini Filii Dei **(Hebr. XII, Rom. IX)**, qui saepe mons dicitur? Hic lapis excisus de monte sine manibus: hic factus est mons magnus, hic implevit latitudinem orbis terrae **(Dan. II)**, in hoc sanctorum animae requiescunt. In hoc ergo nullus accipit requiem, nisi qui ingreditur sine macula, et operatur justitiam: qui immunis est ab omni labe peccati, et praecepta Dei inviolabiliter custodierit. Aliter: *Aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Non prius in monte, et postea in tabernaculo: sed prius in tabernaculo, et ita in monte. Tabernaculum non est firma domus, tabernaculum non habet fundamentum: sed huc illucque mutatur, et cum transmigrante migrat: quia tabernaculum non habet fundamentum, sed est domus incerta: domus autem firma habet fundamenta. Mons pro vita aeterna ponitur.

Qui ingreditur sine macula. Hoc est, sine mortalibus peccatis, quia sine minutis esse non possumus. Unde dicitur: Si dicimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. Vel aliter: *Qui ingreditur sine macula.* Videte quid praecipitur. Non dixit: qui pervenit ad finem sine macula, sed qui adhuc in itinere est, et maculam non habet. Dicere aliquis potest: Non habeo maculam, non feci malum. Non sufficit nobis malum non facere nisi fecerimus et bonum. Denique sequitur: *Et operatur justitiam.* Non dixit, operatur castitatem, operatur sapientiam, operatur fortitudinem. Et hae quidem virtutes optimae sunt. Sapientia nobis prodest, fortitudo nobis prodest, ut persecutionibus resistamus. Deinde

temperantia et castitas nobis necessariae sunt, ne perdamus animas nostras. Justitia sola magna virtus est, et mater omnium. Dicat aliquis: Quomodo justitia major est caeteris virtutibus? Caeterae virtutes habentem delectant: justitia non delectat habentem, sed alios. Si sapiens sum, sapientia me delectat: si fortis sum, fortitudo mea me delectat: si fuero castus, castitas mea laetitia mea est. Caeterum justitia non prodest habentibus, sed caeteris miseris non habentibus. Vel aliter: *Et operatur justitiam,* hoc est custodit mandata, ut illud: Si vis ad vitam venire, serva mandata **(Matt. XIX)**.

Qui loquitur veritatem in corde suo. Multi loquuntur veritatem in labiis, sed non in corde, qui videntur vera dicere, sed cor cum labiis non consonat. Aliter: *Qui loquitur veritatem in corde suo,* ut vera de veritate cogitet, qui est Christus: nec se assertionibus haereticis misceat, quae falsae semper inveniuntur ac vacuae. Unde Paulus dixit: Corde creditur ad justitiam; ore autem confessio fit ad salutem **(Rom. X)**. *Qui non egit dolum in lingua sua.* Non protulit dolose doctrinam catholicam ad decipiendum; sed quae locutus est ore, complevit opere. Ille dolose agit, qui aliud cogitat et aliud dicit: sicut propheta ait: Prohibe linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum **(Psalm. XXXIII)**.

Nec fecit proximo suo malum. Qui facit misericordiam, ipse est proximus. Christus Dominus fecit misericordiam, ut nos sua passione redimeret: cujus doctrinam nullus in malum vertat, sicut haeretici faciunt. Proximus noster, omnis homo Christianus est. Quod tibi non vis fieri, alii ne facias. Et alibi dicit: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et iterum dicit: Declina a malo, et fac bonum. Quidam putant proximum esse

fratrem, aut vicinum, aut cognatum, aut consanguineum. Sed Dominus noster docet in Evangelio in ea parabola, ubi quidam descendit de Jerusalem in Jericho: Sacerdos transivit, Levita transivit, et non est misertus: Samaritanus transivit, et misertus est. Et interrogat postea Dominus, et dicit: Quis horum proximus fuit? Statim dicitur, qui bene fecit. Et infert Dominus: Ite, et vos similiter facite **(Luc. X)**. Omnes ergo homines nobis proximi sunt, et nulli debemus malum facere. *Et opprobrium non accepit,* etc. Numquam a suis vicinis, quasi noxius accusatur. *Timentes autem Dominum glorificat.* Non divites glorificat, non potentes, sed eos tantum qui Dominum timent. Et opprobrium non accepit adversus proximos suos. Opprobrium detractionis de fratre tunc non accepit, si prius non credit illa antequam probet. Ac si dicat: Qui ista custodit quae superius dixit, ille est sine macula, et operatur justitiam. Et iste habitat in tabernaculo, et requiescet in monte sancto tuo, hoc est, in vita aeterna.

Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus. In illius justi conspectu diabolus. Nam in Ecclesia quicumque malus est, in conspectu sancti pro nihilo computatur. Ad nihilum deductus est, quia apud talem sanctum pro nihilo habetur: dum angelus fuit, et refuga factus est; et sicut fuit factus ex nihilo, postea quam bona perdidit, redactus est ad nihilum. Et dum nihil est, fortissimi sancti non eum timent. *Timentes autem Dominum magnificat.* Vox Ecclesiae: Qui timent Dominum timore sancto, Dominus eos magnificat. Aliter ad sensum moralem: *Timentes autem Dominum magnificat.* Scit enim in his habitare Deum, sicut ait Dominus: Qui vos diligit, me diligit **(Joan. XIV)**.

Qui jurat proximo suo, et non decipit. Iste jam minor est a perfectione, et si bona facit, quia et si pro juramento non decipit, tamen vituperantur pro illo praecepto quo dicitur: Non jurare omnino, neque per coelum, neque per terram: sit autem sermo vester: Est, est: Non, non. Quia ista sententia perfectorum est, non jurare **(Matth. V)**. Quia anima quando promittit Dei praecepta custodire, si proximus corpus est: tunc illum decipit, si hoc quod promittit, non observat. *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Etsi non peccet quis eo quod quantum dat, tantum recipit: tamen perfectio non est: quia dictum est: Frange esurienti panem tuum **(Isai. LI)**. Et beatius est magis dare, quam accipere **(Act. X)**. Usquequo ad ista pervenit, minor est a perfectione. Aliter: Pecunia Domini est praedicatio: multi nolunt illam donare, si exinde pretium non recipiunt. Tamen licet victum et vestitum de ipsa praedicatione accipere (sicut sanctus Paulus dicit): amplius exinde nihil habere, sicut dicit: Qui Evangelium praedicant, de Evangelio vivere **(I Cor. IX)**. Et Dominus ait: Dignus est operarius cibo suo **(Matth. X)**. Sed qui plus requirere voluerit, in usuram reputatur. Unde Paulus dicit: Si vobis spiritualia seminavimus, magnum est si vestra carnalia metamus **(I Cor. IX)**? Ac si dicat: Non est magnum adversus illa spiritualia quae vobis annuntiamus: Habentes autem victum, his contenti simus **(I Tim. VI)**. Sicut enim visibilis pecunia prohibetur ad usuram dari, ne is qui commodat, magis spoliet: ita et verbum Dei, quod est magna pecunia, non tantum divitibus qui pascunt et munerant, verum etiam indigentibus et pauperibus gratis debet insinuari: Domino sic dicente: Gratis accepistis, gratis date **(Matth. X)**. *Et munera super innocentem non accepit,* ut non conturbent judicium veritatis, munera offerentes. Et aliter: Ne similis Judae efficiatur: qui,

accepto argenti pondere, vendidit innocentem. Sicut propheta dicit: Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit **(Isai. XXXIII)**.

Qui facit haec, non commovebitur in aeternum. Haec omnia sicut allegorice retineri: ita et secundum litteram exposita custodiri debent in moribus. Quae si quis irreprehensibiliter custodierit, non solum a commotione aeterni judicis securus erit, verum et etiam ipsum montem tabernaculumque coeleste possidere merebitur in Christo Jesu Domino nostro; cui est honor et gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XV.

Tituli inscriptio ipsi David. Tituli inscriptio in tumulis, et in sepulcris est, quae mortuorum corpora tenent. Pro quo Aquila et Symmachus, *humilem et simplicem immaculatumque* posuerunt: significantes psalmum ad Christum proprie pertinere dicentem: Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et mansuetus **(Matth. XI)**. Psalmus, ut diximus, regis nostri vocem, quam in assumpto homine profert, sine diminutione retinet deitatis missam a Patre. David, id est, ipse Christus. Iste psalmus ad passionem pertinet. Tres sunt tituli, qui scribuntur: unus, super tumulos mortuorum: alius, in liminibus civitatis, vel domorum: tertius, in victoria regis. Hic ergo de titulo victoriae regis dicit: sicut iste rex fuit, hoc est Christus, et fuit scriptum super caput ejus in pascha post victoriam, id est, post victum diabolum,

redempto humano genere, tribus linguis: id est, Graece, Hebraice, et Latine. Unde et Pilatus dixit: Quod scripsi, scripsi. Et posuit super caput ipsius causam Christi: Hic est rex Judaeorum **(Matth. XXVII)**.

Conserva me, Domine, quoniam in te speravi. Vox Christi ad Patrem in passione, in persona hominis assumpti. Ac si dicat: A Patre, a quo exivi, in passione custodiar: quia tu es spes mea. *Dixi Domino, Deus meus es tu.* Ostendit se hominem in humilitate carnis, cum aequalis sit in omnipotentia majestatis: quia si dixisset, Dominus meus es tu: Filium minorem demonstrasset, Patrem majorem. Propterea dixit: *Dixi Domino, Deus meus es tu:* quia in divinitate aequalis est Patri. *Quia bonorum meorum non indiges.* Eamdem lineam et in Job scriptam legimus. Quid prodest, si tu simplicem facias viam tuam? Universa igitur bona quae Dominus secundum formam servi in carne monstravit: non Patri prosunt, sed generi humano. *Quoniam bonorum meorum non eges.* Vox Christi. Quae sunt bona Christi? Hoc est, incarnatio, passio, resurrectio, et redemptio nostra. Vel aliter: Bona sunt, coeli et quae in eis sunt, et terra bona, et quae in ea sunt, quae Deus creavit. Haec Pater nec postquam facta sunt, indiguit: nec antea. Ista Patri non sunt opus, nec necessaria. Sed cui?

Sanctis qui in terra sunt ejus. Istis haec omnia sunt necessaria. *In terra sunt ejus,* id est, in Ecclesia. *Mirificavit omnes voluntates suas inter illos.* Christus per sanctos suos mysteria sua mirificavit: hoc est: magnificavit.

Multiplicatae sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt. Gentes de quibus nunc Ecclesiam congrego: antequam idola eorum multiplicarentur, Deum

naturaliter noverant. Sed postquam multiplicata sunt idola, quod Septuaginta *infirmitates* interpretati sunt: relinquentes ea, ad me celerrime sunt reversi.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus. Quia spiritualis est religio novi Testamenti. *Nec memor ero nominum eorum per labia mea.* Mutamur quippe in lavacro: et ex filiis hominum, vocamur Filii Dei. *Nec memor ero nominum eorum per labia mea.* Vox Christi. Nec memor ero istorum apostolorum nominum, quae prius ante fidem habuerunt, quando infidelitatem habuerunt. Illa non recordabor: quia crescentibus meritis, nomina addita sunt nova, sicut Abraham, sicut et Sara, sicut Petro, et reliquis, quia antea servi peccati, sed postea amici: sicut Dominus dixit: Jam non dicam vos servos, sed amicos **(Joan. XV)**. Et sanctus Paulus fuerat, quando dicebat: Fuimus aliquando et nos stulti, et increduli sicut et caeteri; sed misericordiam Dei consecuti sumus **(Tit. III)**. Et iterum: Sed abluti estis; sed sanctificati estis **(I Cor. VI)**.

Dominus pars haereditatis meae. Vox Christi ad Patrem. Haereditas Christi, Ecclesia est, et Dominus est pars corporis sui. Pro parte hominis assumpti dicit: quia ille accepit de nostro humanitatem, et nos de suo immortalitatem. *Et calicis mei.* Quare dixit calicem? Quia per calicem accipit unusquisque juxta mensuram: sed Christus plusquam membra sua: ut ait Paulus: Qui est primogenitus in multis fratribus **(Rom. VIII)**. *Tu es qui restitues haereditatem meam mihi.* Hoc est quod in Evangelio dicitur: Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum ad se **(Joan. VI)**. Secundum historiam, Christi haereditas Judaei fuerunt, ad quos Christus venit. Sed tunc dissipata est, quando eum crucifixerunt: sed

restituetur in futuro, cum plenitudo gentium subintraverit. Aliter: Restituet Deus Pater haereditatem Christi, quando electos suos, corpus sanctae Ecclesiae ad illam integritatem attraxerit, ut post resurrectionem acceptis corporibus suis, incorrupti et immortales vivant: quia illam immortalitatem in Adam perdiderunt.

Funes ceciderunt mihi in praeclaris. In optimis. Pro uno Israel, universi orbis haereditatem consecutus. Funes in haereditate dantur: quia quod dixit, *ceciderunt mihi in praeclaris,* tantumdem est, ac si dicat, in patriarchis, et prophetis atque apostolis: vel quoscumque advocaverit Pater, Christus secum recipit. Propterea dixit, *in praeclaris,* sanctis vel apostolis.

Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectum, Vox capitis cum membris. Tribuit intellectum discernendi inter bonum et malum: inter sensum et litteram: inter Deum et proximum: inter lucem et tenebras. *Benedicam Dominum qui mihi tribuit intellectum.* Qui sapientia Dei est, non indiget ipsa sapientia: sed secundum illud accipiendum quod in Evangelio dicitur: Jesus proficiebat aetate, sapientia et gratia coram Deo et hominibus **(Luc. II)**. *Insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes mei.* Noctem, tempus significat passionis: in quo interiori erudita est divinitate humana fragilitas. *Insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes mei.* Delectationes carnales tunc me increpant, quando mihi suggerunt ut peccem, quando delectatur caro. Sed nisi tu fuisses a dextris, forsitan infirmarer.

Providebam Dominum in conspectu meo semper. Filius Patrem, Ecclesia Christum. *Quoniam a dextris est mihi ne*

commovear. Ac si dicat: Si tu non fuisses a dextris, forsitan commotus essem de fide ad infidelitatem, de bono ad malum.

Propter hoc laetatum est cor meum, etc. Propter resurrectionem laetatus sum, quia per eam liberatus est mundus. Aliter: *Propter hoc laetatum est cor meum, et exsultavit lingua mea.* Propter istud, quod me adjuvas, cor meum laetatur, lingua mea praedicat. *Insuper et caro mea requiescet in spe.* Vox Christi. Pro persona corporis requiescit in spe. Ac si dicat: Ecclesia, quae est caro mea, modo requiescit in spe. Id est, in spe resurrectionis: ut ubi caput praecessit, membra sequantur.

Quoniam non derelinques animam meam in inferno. Non derelinques: quia propterea illuc descendit, ut electos suos exinde ejiceret, et diabolum ligaret. Diabolus antea se taliter jactabat, ut omnia regna mundi haberet, sed modo non solum illum tenere non potuit, sed potius a Christo ligatus perhibetur. *Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Quomodo dicit: Non dabis videre corruptionem: dum alibi dicit: Quae utilitas in sanguine meo dum descendero in corruptionem **(Psal. XXV)**? Non de corruptione corporis Christi in sepulcro dicit; sed de caeterorum sanctorum.

Notas mihi fecisti vias vitae. Vox capitis pro corpore. Viae vitae, mandata Christi sunt: ut scriptum est: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata **(Matt. XIX)**. *Adimplebis me laetitia cum vultu tuo.* Tunc erit plena laetitia, cum adunatum fuerit corpus Ecclesiae in regnum Dei: hoc est, cum tradiderit regnum Deo Patri suo: tunc erit Deus omnia in omnibus. *Delectationes in dextera tua usque in*

finem. Dextera Patris, Filius est. *Delectatio vitae aeternae in dextera:* id est, in prosperitate quae Filio datur: *usque in finem:* ac si dicat, sine fine: quia finis legis Christus est ad justitiam omni credenti: quia plenitudo legis charitas, et finis praecepti charitas. Aliter: *Delectationes in dextera tua usque in finem.* In illa delectabili potentia tua qua tecum sancti sunt regnaturi, quae nullo fine concluditur. Unde eos deprecamur ut ab his nequaquam disjuncti, si non meremur vestiri gloria, non excludamur a venia. Tibi est enim cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XVI.

Sextus decimus psalmus orationem continet personae Dominicae conjuncto sibi corpore, quod est Ecclesia. *Oratio David.* Ad tres personas intelligitur. Haec oratio in quatuor psalmis habetur. Iste psalmus cantatur ex persona Christi contra Judaeos: et ex persona Ecclesiae contra haereticos. Exponunt Hebraei, quod quando psalmum David cantavit, quia dixit: *Exaudi, Domine, justitiam meam:* pro ipsa praesumptione qua se exaudiri pro sua justitia jactabat, cecidisset in crimen.

Exaudi, Domine, justitiam meam. Juxta LXX, *Deus justitiae,* vel Deus justus natura. Nam, *Exaudi, Deus, justitiam meam:* hic persona Christi datur intelligi. *Exaudi, Deus, justitiam meam:* vox Christi in passione, et vox Ecclesiae in tribulatione. Vel justitiam dicit Ecclesia suam, et non suam: Quid [*Fort.* quia] suam, si implet mandata Dei in

opere. Non suam: quia a Deo datur, non a se. *Exaudi, Deus, justitiam meam:* quia tibi usque ad mortem obediens fui. *Intende deprecationem meam.* Differentia est inter orationem et deprecationem. Oratio sanctorum est pro devotis, ut perseverent in bono. Deprecatio, pro peccatis suis, vel aliorum. Totius est deprecatio.

Auribus percipe orationem meam. Hoc est, in hoc quod rogo, *auribus percipe orationem meam.* Orat enim non diminutio deitatis, sed infirmitas carnis. *Non in labiis dolosis.* Sed per puritatem quae tibi est placita.

De vultu tuo judicium meum prodeat. Non in labiis dolosis. Ac si dicat: Exaudi orationem meam, quia ex toto corde oro: non sicut illi qui in labiis dolosis, quia aliud loquuntur, et aliud habent in corde, sive haeretici, sive Judaei. *De vultu tuo judicium meum prodeat, non in labiis dolosis.* Vox Christi ad Patrem. Quia qui labia habent dolosa, me judicant, sed illos tu judica in futuro. Propheta non optando, sed pronuntiando dicit. Hoc ostendit quod facturus est Dominus in judicio. *Oculi mei videant aequitatem.* Oculi Christi, sancti praedicatores, videant, id est, intelligant, aequitatem, id est, aequalitatem, ut justitiam quam praedicant, opere impleant.

Probasti cor meum, Deus, et visitasti nocte. Etiam in angustiis me probasti: quia tristis, et velut in quadam pressura sum noctis tenebrosae. *Probasti cor meum, Deus.* Vox Christi ad Patrem. Probasti Christum in passione, et Ecclesiam in tribulatione. *Igne me examinasti.* Id est, per ipsam tribulationem peccata mea confudisti. *Et non est inventa in me iniquitas. Ut non loquatur os meum opera hominum.* Qualia sunt opera hominum? Vanitates quas ipsi amant: vel diversa

negotia, ista sunt hominum opera: sicut in Evangelio Dominus dicit **(Matth. XXI)**. Quod si de verbo otioso redditur ratio: quanto magis de operibus hominum, quae ex ipso sensu studiose loquuntur.

Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras. Propter praedicationem et propter ea quae promittuntur in coelis, custodivi vias duras. Quomodo dicit hic duras, dum in Evangelio dicitur: Jugum meum suave est, et onus meum leve **(Matt. XI)**? Suave est volentibus: durum est nolentibus. Quamvis durum videatur esse ad sanctos propter corporalem tribulationem, tamen suave est: quia habent spem vitae aeternae: Vel aliter: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.* Ac si dicat: Timens futura supplicia, quae legis transgressoribus comminatus es, duris me laboribus exercui, et subjeci corpus animae potestati.

Perfice gressus meos in semitis tuis. Sensus meos in mandatis tuis perfice. Vox Ecclesiae. Quia a Deo est incipere, et a Deo est finire. Gressus, sensus. *Ut non moveantur vestigia mea.* Ab his quorum moti sunt pedes: id est, quicumque male fecerunt.

Ego clamavi, etc. Quare dixit, *clamavi?* Quia credidit per fidem: propterea dixit, *Ego clamavi. Inclina aurem tuam mihi,* etc. Christus aurem inclinat, quando exaudire dignatur. Per similitudinem infirmi rogat, qui in lecto est, ut veniat medicus, et sanet infirmitates suas. Sic et genus humanum infirmum erat: quando jacebat in lecto: id est in peccato. Rogabat ut veniret verus medicus, qui est Christus in carne, et sanaret languores suos.

Mirifica misericordias tuas, Domine, etc. Numquid antea non fuerant mirificatae? Sed tunc mirificavit misericordias suas: quando per sanctos apostolos et sanctos suos infirmitates curabat.

A resistentibus dexterae tuae. Salvos facis a resistentibus dexterae tuae tripliciter: daemones, Deum: Judaei, Christum: haeretici, Ecclesiam. *Custodi me, Domine, ut pupillam oculi.* Vox Ecclesiae. Oculus intelligitur corpus Ecclesiae, et pupilla humilitas Christi, per cujus exemplum vivimus, et videmus. Hoc supplicat Ecclesia, ut possit illam humilitatem observare quam Christus docuit. Quia si per pupillam non custoditur oculus, nequaquam videt. Quia oculi praedicatores intelliguntur, per pupillam sensus spiritualis. Hoc rogat corpus Christi quae est Ecclesia, ut custodiatur sensus praedicatorum, qui est oculus: ne rapiatur in infidelitate haereticorum.

Sub umbra alarum tuarum protege me. Umbra duabus rebus constat: lumine et corpore. Per lumen, divinitas: per corpus, humanitas intelligitur. Unde et Mariae dicitur: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi **(Luc. I)**. Sub ista umbra protege me, ut me non rapiat milvus. Et sub duabus Testamentorum alis: id est, ipsorum doctrinis quibus vivitur, et custoditur, ac tegitur sicut gallina: quia per gallinam intelligitur sapientia Dei Patris. Quia sicut gallina sub alis pullos suos abscondit propter milvos: sic et sapientia divina, et duae alae, quae sunt duo testamenta, protegunt Ecclesiam a milvo: hoc est, a diabolo. *A facie impiorum qui me afflixerunt.* Judaei Christum in passione, et haeretici Ecclesiam.

Inimici mei animam meam circumdederunt. Judaei Christum in passione. Animam dixi [*F.* dixit], non corpus: quia diabolus in anima intrinsecus nescit quid cogitet homo, nisi per exteriores motus intelligat, et in quo unumquemque delectari videt, diversas suggestiones infert. Istud ad Ecclesiam pertinet, *Adipem suum concluserunt.* Quid per adipem, nisi malitia Judaeorum designatur? Quae in veteri Testamento adipem manducare prohibetur: quia cor eorum incrassatum erat. Unde dixit in Cantico Deuteronomii: Incrassatus est dilectus, et recalcitravit **(Deut. XXXII)**. Quare? Quia incrassatus erat de malitia, et recalcitravit: quia nolebat mandata Dei observare. Dilectus a Deo fuit populus Judaicus: quia manna divinum pluit illis: quod ad nos pertinet, quia manducamus Christum. Sed Judaei contempserunt semetipsos: hoc est, obligaverunt se in malitia. *Os eorum locutum est superbiam.* Os impiorum: quia contra Christum, et contra Ecclesiam faciunt.

Projicientes me nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram. Quando Christus passus est, omnis terra tremuit, et sidera obscurata sunt, et petrae scissae sunt. Sed Judaei oculos in terram statuerunt, quia hominem solum existimaverunt, et divinitatem non intellexerunt. Vel oculos suos in terram statuerunt: quia de terrenis actibus cogitabant, sed de coelestibus non meditabantur.

Susceperunt me sicut leo paratus ad praedam, etc. Sicut leo paratus est ad praedam: sic susceperunt Judaei Christum in passione. *Et sicut catulus leonis.* Leo, diabolus: catulus, filius ejus Antichristus. Vel aliud. Leo, diabolus: et filii ejus, Judaei. *In absconditis,* in eorum cordibus, quasi in obscuro.

Diabolus, vel membra illius in quibus diabolus habitat, appellantur loca abscondita.

Exsurge, Domine, praeveni eos, etc. Vox Christi loquitur ad divinitatem, ut praeveniat animae suae, ne rapiatur a principe diabolo, quod ita et fecit. Praevenit eum, et alligavit, et ad infernum deduxit. Veniebat diabolus aliquid de suo requirere in Christo, sed in eo nihil invenit, ut dixit in Evangelio: Venit princeps hujus mundi, et in me non invenit quidquam **(Joan. XIV)**. Et sancta Ecclesia rogat antequam supplantetur a diabolo, et in ejus insidiis, qui sunt haeretici: ut veniat catholicus noster, qui est Christus, et subvertat astutias inimici, id est, supplantet. *Erue animam meam ab impio, gladium tuum ab inimicis manus tuae.* Oro, gladium manus tuae erue ab inimicis tuis, inimicus enim accepit potestatem ut propter peccata nos puniat. Quos tradidi Satanae, ut discant non blasphemare, ait Apostolo **(I Tim. I)**. *Erue animam meam ab impio.* Vox Christi ad Deum Patrem loquitur: hoc est, erue animam meam a diabolo. Et vox Ecclesiae ad Christum hoc rogat, ut liberetur a diabolo, vel ab haereticis, et ab unoquoque homine malo. *Frameam tuam ab inimicis manus tuae.* Framea de Christo, et de Ecclesia intelligitur. Framea Dei Patris, anima Christi est, de qua facit justam vindictam. Diabolus framea ejus est, de qua framea vindictam facit in mundo.

Domine, a paucis a terra divide eos, etc. Vox Ecclesiae. *A paucis, a terra.* Vult Ecclesia separari a carnalibus, et a zizania, et a paleis ante diem judicii: sed sine causa: quia a Deo accepit responsum, sicut Dominus dixit in Evangelio: Sinite utraque crescere usque ad messem **(Mat. XIII)**: hoc est, usque in diem judicii. Quia hic Ecclesia commixta est cum

peccatoribus: rogat pro illis qui praedestinati sunt, ut veniant, et separentur ab illis qui non sunt praedestinati, ut dicitur: Multi vocati, pauci vero electi **(Mat. XXII)**. Supplanta eos qui in impietate sunt; ut hic emendari debeant, aut in futuro supplantentur in vindicta. *De absconditis tuis adimpletus est venter eorum.* Tripliciter hic intelligitur venter. Venter, castitas, intelligitur, ut dicit Eucherius. Et angelorum venter repletus fuit mysteriis Dei antequam cecidissent, et Judaeorum venter de mysteriis legis, et haereticorum venter de mysteriis Ecclesiae.

Saturati sunt filiis. Judaei saturati sunt: quia multiplicati sunt in procreatione filiorum, et in rebus saeculi. Quando dicit, *saturati sunt porcina,* hoc Judaeorum immunditiam designat. *Dimiserunt reliquias suas parvulis suis.* Hoc est illam justam vindictam quae illis debetur. *Reliquerunt reliquias suas parvulis suis;* hoc est, quando dixerunt: Sanguis ejus super nos, et super filios nostros **(Mat. XXVII)**. Et haereticorum filii similiter condemnationem habebunt. Qui sunt reliquiae eorum? Ipsorum discipuli, qui de illa mala doctrina eorum regenerati sunt. *Saturati sunt filiis, et reliquerunt residua parvulis suis.* Propter ambiguitatem verbi, quidam pro filiis, porcinam scriptum arbitrantur, quod Symmachus, Hebraeam exprimens veritatem, transtulit, *saturabuntur filiis, et relinquent residua parvulis suis.* Saturati sunt filiis, et dimiserunt reliquias suas, immunditiam, et iniquitatem: conculcantes margaritas sermonum tuorum. Et dimiserunt reliquias suas parvulis suis, clamantes: Sanguis ejus super nos et super filios nostros.

Ego autem cum justitia apparebo in conspectu tuo. Vox Ecclesiae. *Cum justitia:* hoc est, mandata tua

adimplere. *Apparebo in conspectu tuo:* hoc est, in praesentia tua in futuro. *Satiabor.* Coelesti refectione. *Cum apparuerit gloria tua.* Filius tuus, qui est salus, et vita, et Sanctorum omnium gloria: quia Christus et salus, et gloria dicitur. *Ego autem in justitia apparebo,* devicta morte. *In conspectu tuo satiabor,* coelos ascendens. *Cum apparuerit gloria tua,* sanctis et electis tuis qui per me crediderunt: quia meum est quod illis est praestitum. Nam ego in illis sum, et ipsi in me tecum. Nos vero a te redempti, Domine Jesu, tantam potentiam pietatemque cernentes, supplices exoramus, ut examinati divino igne, non simus humanorum operum detractores, sed in te stabiles fixique tuam gloriam jugiter extollamus in opere, proferamus in fide, laudemus in voce. Amen.

PSALMUS XVII.

In finem, pro puero Domini David: quae locutus est Domino verba cantici hujus, in die qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, et de manu Saul. Totus hic psalmus sub persona David ad Christum pertinet. David Christi typum tenet, qui est *manu fortis,* de cujus semine est noster David, qui est Christus. *Puero Domini,* hoc est, Dei Patris, sicut ait propheta. Magnum est tibi vocari filium meum. Etenim ecce ego, et pueri mei quos dedit mihi Deus. Et propheta Isaias: Puer datus est nobis, filius natus est nobis. *Quae locutus est Domino verba cantici hujus.* Et David secundum historiam cantavit istud canticum cum persequeretur ab inimicis, et Christus, qui est caput nostrum, et ad Patrem cantavit in

passione: Ecclesia in persecutione. Eripuit eum Dominus: hoc est, et David a persecutione Saul, et Christum in passione Deus Pater eripuit de manu inimicorum; hoc est, de manu Judaeorum, et de manu Saul. Saul *appetitio* interpretatur, quia contra voluntatem Dei expetierunt eum regem. Iste Saul typum diaboli gessit. Isti inimici membra diaboli sunt: id est, Judaei qui persecuti sunt Christum, et daemones, vel membra eorum qui persequuntur Ecclesiam.

Diligam te, Domine, virtus mea. Alii dicunt, *fortitudo mea,* sed unum est virtus, et fortitudo. Totus hic psalmus sub persona David, ad Christum pertinet: qui est vera fortitudo. *Diligam te, virtus mea.* Vox Christi. *Virtus mea:* hoc est, divinitas: virtus hominis assumpti. Et Ecclesia virtus Christi est, qui dicit: *Diligam te, Domine.* Si vox Christi est, cum sint unum, una et substantia divinitatis, quia dictum est: Una potestas, una voluntas, una majestas Patris, et Filii, et Spiritus sancti: quomodo dicit, *diligam te, Domine.* Pater dicitur eo quod habet filium, et Filius dicitur eo quod habeat patrem. Spiritus sanctus nec Pater est, nec Filius, sed dilectio quam habet Pater in Filio, et Filius in Patre. Unde Paulus apostolus dixit: Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis **(Rom. V)**. *Dominus firmamentum meum.* Vox Christi, et vox Ecclesiae. Firmamentum, sicut ait propheta; turris fortitudinis a facie inimici **(Ps. LX)**. *Et refugium meum.* Vox Christi, et vox Ecclesiae. Refugium Christi in Patre, et refugium Ecclesiae in Christo. *Et liberator meus,* in tribulatione.

Deus meus, qui me creasti. *Adjutor meus,* de necessitatibus. *Sperabo in eum,* in ipsum totam spem ponam.

Protector meus, qui me protegis, vel defendis. *Et cornu salutis meae. Cornu salutis:* quia infirmitatem nostram confortavit. Quia ante adventum Christi Ecclesia infirmata erat per peccatum, sed postea confortata per Christum, sicut ait propheta: Erexit cornu nobis salutis nostrae **(Luc. I)**. Ac si dicat: Dedit nobis regnum forte, ut illud: Et fecit nos regnum Deo Patri suo **(I Thess. II)**. Non ergo in cornu illud superbiae, sed in cornu salutis tuae, adjutorium habere confido. *Susceptor meus.* Susceptus est Christus a Patre in humanitate, et Ecclesia suscipitur in fide.

Laudans invocabo Dominum. Justi laudant: quia de omnibus malis liberavit eos, pro eo quod sequitur: *Et ab inimicis meis salvus ero.* Invocavi Dominum. Christus invocavit Deum Patrem. Ecclesia Christum. *Et ab inimicis meis salvus ero,* Christus a Judaeis, et Ecclesia ab haereticis.

Circumdederunt me gemitus mortis. Vox Christi, et vox Ecclesiae. Circumdederunt Christum illi qui in inferno gemebant, qui in inferno erant, et Ecclesia similiter. *Et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Torrentes aquas dicit quae pertranseunt. Torrens dicitur qui non de fonte neque de viva aqua, sed a pluviis, vel de montibus in valles descendit, et in mare vadit. Quid per torrentes, nisi universas gentes significat, quae per montem carnis in mare istud descendunt? Unde scriptum est: Generatio vadit et generatio venit **(Eccles. I)**: Et aliter. *Et torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Turbae iniquorum, quae sicut torrentes in hyeme intumescunt, protinus defluentes.

Dolores inferni circumdederunt me. In die detrahentium, quae mortem infernalem

operantur. *Praevenerunt me laquei mortis*. Praevenerunt Christum inimici in passione ante vindictam crucis, *laqueis mortis,* quos mihi adversarii intendebant.

Et in tribulatione mea invocavi Dominum. Humanitas invocavit divinitatem, et Ecclesia Christum: non oris voce, sed cordis. *Et ad Deum meum clamavi, et exaudivit de templo sancto suo vocem meam.* Templum corpus dominicum, ubi exaudita est humanitas a divinitate, et Ecclesia similiter a Christo. In templo, in sancta Ecclesia. Et aliud. In corde meo quod sanctificavit: in quo templo sancto inhabitat. *Et clamor meus in conspectu ejus introivit in aures ejus*. *Aures ejus:* hoc est, vis auditionis. Vis fortitudo est, qua sancti fortiter deprecantur, quia dictum est, Regnum coelorum vim patitur, et violenti diripiunt illud.

Commota est, et contremuit terra. Secundum historiam factum fuit: quando Moyses accipit legem in monte Sina. *Terra tremuit,* quod praefiguravit passionem Christi, quia in passione Christi omnis terra tremuit, quando nova lex data est populo Christiano. Aliter: *Commota est terra,* quando de infidelitate ad fidem venerunt, et credentibus terrenis, factum est coelum. *Fundamenta montium conturbata sunt, et commota sunt.* Hic montes superbi intelliguntur. Fundamenta eorum, daemones sunt: sicut et fundamenta sanctorum, prophetae et apostoli sunt. Unde dicit sanctus Paulus: Aedificati super fundamenta prophetarum, et apostolorum: *Fundamenta montium conturbata sunt, et commota sunt* **(Ephes. II)**, eorum superbia qui in hoc mundo confidunt. *Quoniam iratus est eis Deus.* Hoc est, eis montibus, vel persecutoribus: dissipans spem mundialium voluptatum.

Ascendit fumus in ira ejus, etc. Fumus ex duabus rebus fit: ex igne et aqua. Per fumum, lacrymae excitantur, et per ignem compunctio cordis intelligitur, et per lacrymas, aqua. *Carbones succensi sunt ab eo.* Quid per carbones, nisi bonae naturae genus humanum, exstinctum per Adam, in adventu Christi illuminatum per baptismum sive per poenitentiam designatur? Exstinguuntur carbones ab aqua, quae est cupiditas: et illuminantur per gratiam, quae est Spiritus sanctus.

Inclinavit coelos et descendit. Hoc est, quod in alio psalmo ait: Descendit sicut pluvia in vellus **(Psalm. LXXI)**: quia humilem se nobis, et in forma servi occultum praebuit, et latentem. Vel aliud: Coeli, angeli inclinati sunt, quando Gabriel ad Mariam venit, et descendit Christus, et venit in carnem. Vel aliter: Coeli, sancti apostoli, vel imitatores eorum. Inclinaverunt ab altitudine: hoc est, de contemplatione, ut doceant brutos, infirmos in Ecclesia propter compassionem proximorum. Vel ad conjugatos, ut sanctus Paulus ait: Vir reddat debitum uxori, et uxor similiter viro **(I Cor. VII)**. *Et caligo sub pedibus ejus.* Invisibilem substantiam Dei, et judiciorum occulta significat. Vel aliud: *Et caligo sub pedibus ejus. Caligo:* hoc est, profunditas Scripturarum: quam dedit Deus pedibus suis, qui sunt sancti sui: id est, Ecclesiae suae: quia in sensu sanctorum ibi est profunditas Scripturarum, et Christus super illos praesidet.

Et ascendit super Cherubim. Hoc est, super plenitudinem scientiae, Christus ascendit cum corpore suo super omnes angelos, et archangelos. Cherubim, interpretatur, *plenitudo scientiae,* quae est charitas: quia plenitudo legis est dilectio,

hoc est charitas. Christus super hoc ascendit, sicut in Evangelio ipse Dominus dicit: Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis **(Joan. XV)**. Quod ita Christus fecit, qui animam suam pro amicis dedit. *Et volavit,* etc. Secundum historiam quod prius est, volavit super pennas ventorum: quia velocior est ventus omnibus creaturis, et Dominus velocior est vento, quia penetrat usque ad fines terrae, et omnia suaviter disponit. Quia ultra ventum ipse est, ideo velocior. Et ad moralem sensum: animam significare voluit vento. Sicut ventus iste invisibilis est, ita et anima. Ventus movet corpus, et anima movet corpus similiter. Sed cur ventum appellavit animam? Hoc est, quia Deus insufflavit in Adam. Non quod corporalis sit Deus Pater; sed tunc insufflavit, quando animam dedit, ut ait, propheta: Tu, Domine, creas omnem flatum **(Isai. LVII)**. Per haec intelligimus omnes animas a Deo esse creatas. *Et volavit: volavit super pennas ventorum:* hoc est, virtutes sanctarum animarum, quia Christus velocior est vento, et levior quam anima, et praecelsior angelis et sanctis.

Posuit tenebras latibulum suum, etc. Latibulum seipsum dixit in Scripturis. *In circuitu ejus tabernaculum ejus.* Christus in Maria quasi sponsus in thalamo, et corpus Mariae quasi tabernaculum. Tenebras dicit: eo quod nobis obscura est Incarnatio, vel Nativitas ejus. *Tenebrosa aqua in nubibus aeris.* Nubes prophetae sunt: et aqua, doctrina eorum, quia obscurae sunt Scripturae prophetarum. Quia sicut nubes pluviam portant, et terram aridam irrigant, sic et prophetae per eorum doctrinam irrigant corda arida.

Prae fulgure in conspectu ejus nubes transierunt. Fulgura, illuminatio Spiritus sancti. Ipse nubes scilicet prophetae,

transierunt in Judaeis ad gentes, Spiritu sancto gubernante. Per fulgura ignis, compunctio cordis intelligitur. *Grando, et carbones ignis.* In grandine, verbera: in igne, charitatis accensio ostenditur: quibus fidelium corda moventur ad cognoscendum Deum.

Et intonuit de coelo Dominus. Per sanctos suos intonuit: quasi de coelo per justorum corda evangelizavit. *Et Altissimus dedit vocem suam.* Per evangelistas malitiam humanam disperdidit. *Altissimus vocem suam dedit:* hoc est, praedicationem, ut ait propheta: Vox tonitrui tui in rota **(Psal. LXXVI)**, id est, praedicatio eorum in toto mundo.

Et misit sagittas suas, et dissipavit eos. Misit verba sua sancta quasi sagittas, quae pleniter et malis, et bonis praedicant. Bonos remunerat Deus, si faciunt: et malos conterit, si audiunt, et non faciunt. Unde sanctus apostolus ait: Alii quidem sumus odor vitae in vitam, et alii odor mortis in mortem **(II Cor. II)**. Odor vitae sunt his, qui audiunt et faciunt; et odor mortis sunt his qui audiunt et non faciunt. Quia praedicatores nesciunt qui sunt praedestinati; tamen fiducialiter praedicant. *Et fulgura multiplicavit, et conturbavit eos.* Fulgura, miracula, atque claritas virtutis suae. *Conturbavit illos.* Per illa miracula apostolorum compuncti sunt, et illi qui dixerunt ad Petrum; Quid faciemus, viri fratres? Et ille: Poenitentiam, inquit, agite: et baptizetur unusquisque vestrum **(Act. II)**.

Et apparuerunt fontes aquarum. Fontes apostoli, quasi aquis de uno fonte potati sunt. De uno fonte qui est Christus, satiati fuerunt apostoli, sicut in Evangelio dixit. Qui biberit aquam quam ego dabo ei non sitiet in aeternum **(Joan. IV)**. Et

aliter: *Fontes aquarum,* illi, qui per baptismi sacramentum facti sunt peccatoribus fons aquae vivae salientis in vitam aeternam. *Et revelata sunt fundamenta orbis terrae.* Prophetae atque apostoli super quos omnium Ecclesiarum fundamenta locantur. Revelata sunt fundamenta orbis terrae, secundum historiam, quando in passione velum templi scissum est desursum usque deorsum, et illa quae in templo erant apparuerunt. Et ad sensum de littera sensus spiritualis, quia quod ibidem latebat in figura, omnibus patuit per mysteria.

Ab increpatione tua, Domine, ab inspiratione spiritus irae tuae. Ab increpatione tua, Domine, cum diceres: Nisi vos filius liberaverit, moriemini in peccatis vestris **(Joan. VIII)**. *Ab inspiratione spiritus irae tuae,* promittens in his appropinquare regnum Dei.

Misit de summo et accepit me. Vocando me. *Et assumpsit me de multitudine aquarum.* Adversantium populorum. Vel aliter: *Misit de summo, et accepit me, et assumpsit me de multitudine aquarum.* Deus Pater misit Filium suum, sicut dictum est: Verbum caro factum est, et habitavit in nobis **(Joan. I)**. Misit sponsus ad sponsam: verum sponsum junxit sponsae: hoc est, carnem in utero virginis Mariae. *Assumpsit me de multitudine aquarum:* id est, de multitudine populi, Ecclesia collecta est. Aquae multae, populi multi.

Eripuit me de inimicis meis fortissimis. Deus Pater eripuit Christum a Judaeis, et Ecclesiam ab haereticis. *Et ab iis qui oderunt me, quia confortati sunt super me.* Oderunt Judaei

Dominum, et haeretici Ecclesiam. Quia confortati sunt super me, quasi vincere potuissent.

Praevenerunt me. Ut superius diximus, ante vindictam crucis. *Et factus est Dominus protector meus.* Deus Pater Filium suum protexit, et Filius Ecclesiam suam.

Eduxit me in latitudine. Eduxit Ecclesiam de tribulatione, quasi de angustia: *In latitudine:* quae est spes futuri, vel remuneratio vitae aeternae. *Salvum me fecit, quoniam voluit me.* Vox Ecclesiae, qui me voluit, ut exhiberet sibi Ecclesiam. *Quoniam voluit me.* Voluntate propria, et non ex meo merito me vocavit, dicente Apostolo: Gratia estis salvati per fidem: et hoc non ex vobis **(Ephes. II)**.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum innocentiam manuum mearum retribuet mihi. Quae autem sit justitia, et innocentia manuum ejus: audi quid sequitur: Quia, inquit, custodivi, ut viae Dei custodiantur, et nihil impie de eo cum haereticis sentiatur.

Quia custodivi vias Domini. Id est, sua mandata. *Nec impie gessi a Deo meo.* Ut ad idolum converterem laudem.

Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo sunt semper. Quatuor sunt judicia Dei; duo de praesenti, et duo de futuro. In praesenti, prosperitas malorum, et tribulatio sanctorum. In futuro, remuneratio sanctorum, et condemnatio peccatorum. Ecclesia adhaeret Christo, quia Christus non fecit peccatum; nec inventus est in ore ejus dolus. Et Ecclesia Christo adhaeret, *quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo sunt semper. Et justitias ejus non repuli a me.* Sed amplexus sum eas.

Et ero immaculatus cum eo, et observabo me ab iniquitate mea. Perseverabo in illa innocentia, in qua vocatus sum. *Et observabo me ab iniquitate mea:* id est, non convertar ad illam iniquitatem ubi prius fui in infidelitate.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus. Per oculos, aspectus divinitatis intelligitur: quia ipse aspicit quidquid operatur homo in mandatis Dei. In retributione beatorum, qui eam per altitudinem spei considero.

Cum sancto sanctus eris, cum eo qui a te sanctificatur. *Et cum viro innocente, innocens eris,* cum eo qui non corruperit vitiis vitam suam.

Et cum electo, electus eris, cum illo quem praescitum scis. *Et cum perverso, subverteris,* cum haeretico, qui male intelligendo pervertit divina eloquia: sicut alibi Judaeis ipse Dominus loquitur: Si incesseritis perverse coram me, incedam et ego perversus vobis. *Cum sancto sanctus eris.* Tu, Christe, sanctus natura es: quem tu sanctificaveris, ab illo cognosceris, quoniam tu sanctus es. Vox prophetae ad Christum: Quem tu innocentem feceris, ab illo cognosceris, quod tu innocens es: quia nulli noces, ideo innocens. Quem tu elegeris, ut sit electus: ab illo cognosceris quod electus es, ut Paulus dixit: Comprehendam autem a quo comprehensus sum **(Philipp. III)**. Perversi dicuntur, qui de rectitudine declinant ad perversitatem, ut diabolus, et Judas, et haeretici, et omnes superbi. Quoties Deus facit justam vindictam, reprehendunt illum, cum eligit pauperes, et reprobat potentes, cum elegit piscatores, sicut Petrum, et reliquit nobiles.

Hoc perversum videtur esse apud perversos, ut propheta ait: Viae Domini rectae **(Ose. XIV)**, sed viae vestrae perversae.

Quoniam tu populum humilem salvum facies, quod superius diximus. *Et oculos superborum humiliabis. Quoniam tu populum humilem salvum facies,* poenitentiam agentem, *et oculos superborum humiliabis:* quia elati superbia, poenitentiam agere dedignantur.

Quoniam tu illuminas lucernam meam. Quid est lucerna nisi intellectus animae? Sicut oculi corporis, si de lucerna exteriori non habent lumen, in tenebris non vident: ita et intellectus animae nisi illuminetur ab altero, hoc est a Christo, non videt: sicut in Evangelio dicit: Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum **(Joan. 1)**. *Domine Deus meus, illumina tenebras meas.* Hoc est ignorantiam cordis. Unde scriptum est: Si lumen quod in te est, tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae erunt **(Matth. VI)**? Et apostolus ait: Fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino **(Ephes. V)**.

Quoniam in te eripiar a tentatione. Vox Ecclesiae. Nisi a Deo eripiar, per me nequaquam possum. *Et in Deo transgrediar murum.* Murum dicit Ecclesia peccata nostra; quem aedificamus, peccatis peccata augendo. Nisi a Deo destruantur illa peccata, non possumus per nos transire ad Deum.

Deus meus, impolluta via ejus. Impolluta via: hoc est, incarnatio ejus: quia non est ex virili semine, sed de Spiritu sancto conceptus. Et aliter: Fides perfecta Ecclesiae, impolluta via ejus dicitur per quam Deus venit ad nos. *Eloquia Domini igne examinata. Eloquia Domini,* sua mandata, in hoc

Deo sunt placita: non quod ipsa sint examinata ab igne, aut quod fuissent inquinata; sed qui illa acceperit, faciant eum ut aurum mundum, purificatum per ignem. *Protector est omnium sperantium in se.* Qui in eum credunt. Deus illos protegit, qui sancto timore illum timent.

Quoniam quis Deus praeter Dominum: aut quis Deus praeter Deum nostrum? Hic Trinitas intelligitur. Praeter Dominum, quod dixit, Deus Pater intelligitur. Praeter Deum nostrum: Filius: et tertia persona, id est, Spiritus sanctus: quia Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, unus est Deus.

Deus qui praecinxit me virtute. Per similitudinem, sicut homo praecingit vestimenta sua, ut non noceant pedibus, qui sunt sensus: et manibus, quae sunt opera. *Praecinxit:* hoc est, ut restringant sinus cupiditatis, ut supra dixi, ne impediantur per cupiditatem. Vel aliter: *Deus qui praecinxit me virtute:* Spiritus sanctus qui nos armat adversus potestates iniquas, secundum Apostolum: Induite vos arma Dei, et gladium Spiritus sancti, ut possitis resistere diabolo **(Ephes. VI)**. Conticescant nunc haeretici aspicientes hic Trinitatem expressam, et cognoscant Filium quem minorem Patre dicunt, primum a propheta praenuntiatum, non quasi priorem, sed nihil inferiorem. *Et posuit immaculatam viam meam.* Hoc est, fidem meam, ne ab ea violarer.

Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum. Sicut cervi calcant pedibus spinas, et transiliunt silvas: ita sancti calcant spinas, id est, peccata; transiliunt silvas, id est, infidelitatem: et subeunt usque ad Deum, hoc est, usque ad altitudinem charitatis. *Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum,* ad transilienda saeculi hujus impedimenta. *Et super excelsa*

statuit me. Excelsa, sancta Ecclesia est: et Christus super excelsa, et excelsa super excelsa: id est, super sublime Ecclesiae. *Super excelsa statuit me,* spem meam in coelestibus collocavit.

Qui docet manus meas ad praelium. Opera mea adversus diabolum destructorem. *Qui docet manus meas ad praelium,* ad debellanda facinora. *Et posuit ut arcum aereum brachia mea. Arcum aereum:* id est, intentio, *brachia,* fortitudo: hoc est, ut non deficiant bene agere.

Dedisti mihi protectionem salutis tuae. Vox Ecclesiae ad Christum. *Salutis:* quia ipse est salus nostra, ut dicit: Domini est salus. *Dedisti mihi protectionem salutis tuae:* ne opprimar a malis. *Et dextera tua suscepit me.* Dextera Patris Christus est. *Suscepit me,* Ecclesiam per incarnationem. *Disciplina tua correxit me in finem.* Quem enim diligit Dominus, corripit. Erigimur ergo qui prius corrueramus, cum caesi a Domino fuerimus. *Et doctrina tua ipsa me docebit.* Necesse est dum sumus hic, sub doctrina esse. Unde Paulus ait: Omnis, inquit, doctrina in praesenti non videtur esse gaudii, sed moeroris, sed postea in futurum reddit fructum plurimum **(Hebr. XII)**.

Dilatasti gressus meos subtus me. Sensus Ecclesiae: *sub me,* sub potestate Ecclesiae. *Dilatasti gressus meos subtus me,* in amplitudine charitatis tuae. *Et non sunt infirmata vestigia mea.* Vestigia, exemplo Ecclesiae, non sunt infirmata a successoribus: quia impressi sequentibus me. Hinc vox Christi post resurrectionem.

Persequar inimicos meos, et comprehendam illos. Judaeos utique, qui ei injuste inimici sunt facti. Vel aliter: *Persequar inimicos meos,* affectus carnales. *Et comprehendam illos,* antequam ego comprehendar ab illis. *Et non convertar donec deficiant,* etc. Non convertar pugnare contra illos: vel non convertar ab hac intentione donec deficiant, sive a malitia, sive a cogitationibus pravis. Affligam illos in multis malis, sicut jam factum tempore legimus Titi. *Nec poterunt stare,* quia iniqui, et superbi erecti fuerant. *Cadent subtus pedes meos,* sive ut adorent, sive ut conculcentur.

Praecinxisti me virtute ad bellum, contra mortem, sive ministros ejus. *Praecinxisti me virtute,* id est, fortitudine contra diabolum, vel contra ista supradicta vitia. *Supplantasti insurgentes in me subtus me,* illos qui super caput meum erigebantur.

Et inimicos meos dedisti mihi dorsum. Noluerunt enim convertere faciem suam ad me. *Et inimicorum meorum dedisti mihi dorsum.* Inimici mei dorsum dant, quando confugiunt, et quando post me vadunt. *Et odientes me disperdidisti.* Omnes inimicos Ecclesiae: vel ipsa vitia et peccata disperdidit Deus. *Et odientes me disperdidisti.* Unusquisque enim in malitia sua dispersus est.

Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret eos: ad Dominum, nec exaudivit eos. Quia indigni erant exauditione ejus. Clamabunt. Qui clamabunt? Impii daemones, et Judaei et haeretici clamabunt in futuro judicio: *nec erit qui salvos faciat eos:* quia quando clamavit Deus ad illos per prophetas, vel per reliquas Scripturas, audire noluerunt: propterea illi clamabunt, et non erit qui exaudiat eos, ut Salomon ait: Vocavi, et

renuistis, extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret **(Prov. I)**. Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. Propterea et ego in interitu vestro ridebo: cum vobis quod timebatis supervenerit. Subsannabo, cum irruerit super vos repentina calamitas. Tunc invocabitis me, et non exaudiam.

Et comminuam illos, ut pulverem ante faciem venti. Comminuam illos, id est, illos supradictos affectus carnales pro nihilo deducam. *Et comminuam illos, ut pulverem ante faciem venti:* quia aridi et sine imbre misericordiae fuerunt projecti, et comminuti sunt in superbia sua, et quasi pulvis campi dispersi. *Ut lutum platearum delebo eos,* in modum turbidi luti.

Eripe me de contradictionibus populi, constitues me in caput gentium. Vox Christi ad Patrem: Eripies me de contradictionibus populi Judaici, utique: quia cum aliqui dicerent, Verax est: illi contrario dicebant, Non; sed seducit turbam. Erue me de illis populis infidelibus qui mihi contradicunt. Tu erue a Judaeis infidelibus, et eorum caput, id est, gentium constitue.

Populus quem non cognovi servivit mihi. Id est, gentes quae me non cognoverunt neque per fidem, neque per legem, servient mihi. Populus quem non cognovi serviet mihi. Ignorabam enim eum, cum idolis serviret: nunc credens, cognitus ac serviens factus est mihi. *In auditu auris obedivit mihi.* Obaudierunt mihi auribus, quia non viderunt mirabilia, neque meam praesentiam corporalem. Postea audierunt, et crediderunt. Imbuentibus praedicatoribus accepit

Ecclesia aurem spiritualem: qua intelligens custodiat praecepta divina.

Filii alieni. Hoc idem et Isaias loquitur: Vae genti peccatrici, filiis alienis, populo pleno peccatis **(Is. I)**. Antiquo vocabulo, Judaei filii Dei appellati sunt: sed alienati, quia filii diaboli effecti sunt. Et idem Judaei, quorum pater diabolus est: *Mentiti sunt mihi,* quia in veritate non steterunt sicut et pater eorum. *Filii alieni inveteraverunt:* hoc est, quia novi hominis non receperunt adventum, in veteri homine permanserunt. *Et claudicaverunt a semitis suis.* Claudicant: quia patrem credunt, et filium non credunt. Unum pedem habent, et alium non habent: inde claudicant in legis littera. Vox ecclesiae.

Vivit Dominus. Quem in sepulcro sub signaculorum positione clauserant. *Et benedictus Deus meus,* a Deo Patre. *Vivit Dominus, et benedictus Dominus Deus meus.* Numquid antea non vivebat? Sed hoc pro incarnatione dicit: sicut sanctus Paulus dicit: Qui mortuus est ad tempus ex infirmitate carnis, sed vivit ex virtute Dei. Jam enim non moritur, mors illi ultra non dominabitur **(Rom. VI)**. *Et exaltetur Deus salutis meae.* Vox Ecclesiae ad Christum: Quia Christus exaltatus est in Ascensione. Vel aliter: *Exaltetur Deus salutis meae:* In me semper excelsus sit: cujus vocatio salus mea est: ne quidquam de eo vile sentiam.

Deus, qui das vindictam mihi, subvertendo Judaeos: vel ipsum traditorem Judam. Vel aliter: *Deus, qui das vindictam mihi.* Vox Ecclesiae ad Christum. Dedit Deus potestatem Ecclesiae ligandi et solvendi, et disciplinam faciendi; ut habuit potestatem Petrus et Paulus, per Spiritum Domini: sicut

dixit: Ecce dedi vobis potestatem calcare super serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimici **(Luc. X)**. *Et subdidisti populos sub me,* sub potestate Ecclesiae, ad regendum gentes incredulas. *Liberator meus Dominus de gentibus iracundis:* Christus in passione a Judaeis clamantibus: Crucifige, crucifige eum, et Ecclesia ab haereticis, et anima ab universis vitiis, quae appellavit gentes.

Et ab insurgentibus in me exaltabis me, id est, a persecutoribus. *A viro iniquo eripies me,* id est, a diabolo, ut dictum est inimicus homo hoc fecit.

Propterea confitebor tibi in populis, Domine. Ecclesia dicit: Laudabo te in credentibus. Psalmum dicam tibi inter gentes: id est, laudabo, et operabor: *Propterea confitebor tibi in populis, Domine. Psalmum dicam nomini tuo.* Quia ego in his sum; ego confitebor tibi, Pater: et psallam, vox prophetae.

Magnificans salutem regis ipsius, Christi Domini, quod resurrexit. Vel aliter: propheta ad Deum Patrem loquitur; quia sanitatem facit, et salutem per singulos, quia animas attrahit per praedicationem, ut sit salus credentium, qui credunt in salutem regis ipsius. *Et faciens misericordiam Christo suo David:* Hoc est, unigenito suo. David *manu fortis* interpretatur, quod est Christus. *Et semini ejus usque in finem.* Semen ejus, hoc sunt sancti ejus. Facit misericordiam Dominus semper cum sanctis suis sine fine. *Et faciens misericordiam Christo suo, David et semini ejus usque in saeculum,* ipsi mediatori Jesu Domino, et populo ecclesiastico, qui per verbum ejus credidit. Ipse fortissimus liberator nos ab hoc mundo dignetur eruere, et in fide stabilire

per Evangelium, quia ipsi gloria, et imperium cum aeterno Patre, et Spiritu sancto, in cuncta saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XVIII.

In finem, psalmus David. Psalmus vocem continet prophetae de Christo loquentis. Iste psalmus in persona Christi cantatur per prophetam, et in persona Ecclesiae.

Coeli enarrant gloriam Dei, etc. Ex creaturis consequenter Creator agnoscitur. Aliter: *Coeli enarrant gloriam Dei:* Terra non potest enarrare. Secundum historiam coelum et terra cum caeteris creaturis suis gloriam Dei narrant, ut ait Paulus: Per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur **(Rom. I)**: id est, ab intelligentibus intellecta conspiciuntur. Coelum hoc, est firmamentum. Unde dixit: Et posuit Deus firmamentum inter medium aquarum, id est, coelum **(Genes. I)**. Aliter secundum sensum: Coeli apostoli, et quod est gloria, hoc est, opus: et quod est narrant, hoc est annuntiant: quia praedicant gloriam Dei. Et ut sciamus quia hoc est firmamentum quod et coelum dicit in Genesi: Et appellavit Deus firmamentum coelum. *Annuntiant.* Unde et Dominus ad discipulos: Omnia quaecumque audivi a Patre meo, annuntiavi vobis **(Joan. XV)**.

Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam. Paria paribus retulit, quod ex ordine temporum ad Dei magis notitiam perveniamus. *Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam.* Dies hesternus diem hodiernum annuntiavit, et hodiernus dies crastinum diem. Secundum

sensum: dies, Christus. Et aliter, dies, apostoli. Quomodo Christus dies est, sicut dicit: Ego sum lux mundi **(Joan. VIII)**: sic et apostoli dies sunt, sicut ait: Vos estis lux mundi **(Matth. V)**. Et unus dies, duodecim horas habet. Unde ipse Dominus in Evangelio dixit: Nonne duodecim horae sunt diei **(Joan. XI)**? ipsae intelliguntur duodecim apostoli. *Nox nocti. Nox* Judas; *nocti* Judaeis: *indicat scientiam,* id est, quando dixit: Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum **(Matth. XXVI)**. Aliter: Nox, profunditas Scripturarum in prophetis, nuntiat profunditatem veteris Testamenti.

Non sunt loquelae, neque sermones, quorum non audiantur verba eorum. Non sunt loquelae: ac si dicat, linguae: *neque sermones,* quia linguae multi sermones sunt. Sive diversitates verborum intelliguntur per sermones: ac si dicat: Non fuerunt ullae locutiones quas apostoli in varietate linguarum non acceperint, et ideo non fuerunt ullae linguae quae sermones apostolorum non audissent: dum dicit: *In omnem terram exivit sonus eorum: et in fines orbis terrae verba eorum,* hoc est, in omnes insulas, vel fines mundi.

In omnem terram exivit sonus eorum: et in fines orbis terrae verba eorum, apostolorum scilicet, atque evangeliorum.

In sole posuit tabernaculum suum. In Hebraeo ita habet: *Soli posuit tabernaculum in eis,* id est, in coelis. Deus *in sole posuit tabernaculum suum, et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo. In sole,* in utero sanctae Mariae virginis. Maria interpretatur stella maris. Lumen solis magis lucet quam stellarum. Sol justitiae Dominus, ut ait propheta: Orietur vobis sol justitiae **(Malach. IV)**: quod est Christus. Illuminavit sol iste stellam, id est, Mariam, ut esset sicut sol.

Ideo posuit tabernaculum suum in sole, quando corpus assumpsit de utero suo. *Et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo.* Sponsus, verbum Patris, sponsa caro humana: cum qua de thalamo processit, id est, de utero Virginis.

Exsultavit ut gigas ad currendam viam. Per solem mystice Christus intelligitur. *Exsultavit ut gigas ad currendam viam.* Hic gigas pro fortitudine Christi ponitur, eo quod ipse alligavit fortem diabolum, et vasa ejus (quae nos fuimus) diripuit. *Ad currendam viam:* quia non habuit hic moras. Quomodo? Hic natus venit in passionem, resurrexit et ascendit. *A summo coelo egressio ejus, et occursus ejus usque ad summum ejus. A summo coelo,* id est, a Patre, quod est principale nomen: non ideo quod major sit Filio secundum divinitatem, sed pro nomine Patris. *A summo,* id est, ab aeternitate egressus ejus. *Et occursus ejus usque ad summum ejus. Occursus ejus,* in coaequalitate aeternitatis. Quia ascendit ad coelos, sedet ad dexteram Patris, ubi antea et semper fuit cum ipso. *Et non est qui se abscondat a calore ejus.* Nullus quippe est, qui non habeat semina intellectus Dei. *Nec est qui se abscondat a calore ejus.* Nullus est qui de calore suo non habeat aliquid quod ei non dedisset ex multis divisionibus gratiarum actionum; sicut dixit Paulus: Alii datur sermo sapientiae: alii sermo scientiae **(I Cor. XII)**.

Lex Domini irreprehensibilis. Lex ipse est Christus, qui non venit legem solvere, sed adimplere **(Matth. V)**. *Irreprehensibilis:* quia non habuit peccatum. *Lex Domini immaculata.* Qui per creaturas Deum ante laudaverat: nunc eum per donationem legis incipit praedicare. *Convertens animas,* de captivitate in libertatem. *Testimonium Domini fidele.* Quale testimonium? nisi quia dixit: Discite a me, quia

mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris **(Matth. XI)**? *Fidele,* quia non mentitur. *Sapientiam praestans parvulis,* parvulis non sensu, sed humilitate. Unde scriptum est: Quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis **(Matth. X)**.

Justitiae Domini rectae, laetificantes corda. Justitiae, id est, judicia: *Rectae:* quia recte judicat Deus, et a rectis recta habentur. *Laetificantes corda,* animas sanctorum. *Praeceptum Domini lucidum,* novum Testamentum. *Illuminans oculos,* hoc est, oculos cordis.

Timor Domini sanctus permanet in saeculum saeculi. Timor cum charitate: Unde dixit: Perfecta charitas foras mittit timorem **(I Joan. IV)**. Timeat non timore gehennae, aut timore poenae, sed timore sancto: sic timeat, ut quem amat non perdat per negligentiam. *Judicia Domini vera justificata in semetipsa,* non ab alio, sed a semetipsis. Neminem enim fallit Deus.

Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, super omnes thesauros mundiales dilecta. *Et dulciora super mel et favum,* quia nullum metallum pretiosum judiciis aut sapientiae Dei comparari potest: neque aurum aut lapis pretiosus, neque quod ad ornamentum et vestitum pertinet: neque mel unde pascitur. His duabus rebus homo vestitur et pascitur: ut Paulus: Habentes victum et vestitum, his contenti simus **(I Tim. III)**. Si fueris lapis pretiosus et probatus sicut aurum, mereberis intelligere judicia et sapientiam Dei.

Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. Propter quid custodit ea: nisi, *in custodiendis illis*

retributio multa? Si custodieritis, inquit Dominus, praecepta mea, manebitis in dilectione mea **(Joan. XV)**. Quae major retributio quam ut quis diligatur a Deo?

Delicta quis intelligit? Qui in delictis est, id est, in peccatis, judicia Dei non intelligit, neque sua peccata: quamdiu est in delictis. *Delicta quis intelligit?* Tertia laudis divisio, qua docet impossibile legis, quo per praevaricationem legis peccatum magis apparuerat in mundo, Evangelii gratia fuisse completum: neque posse quemquam a cogitationum sordibus liberari: nisi per adventum Spiritus sancti. *Delicta quis intelligit,* nisi scrutator cordium Deus, qui et potest ea dimittere? *Ab occultis meis munda me: et ab alienis parce servo tuo.* Ab occultis, id est, praeteritis peccatis, *et ab alienis,* hoc est, quae futura sunt, et adhuc ad me non venerunt. Vel aliter: *Ab occultis,* id est, omnibus quae in me sunt, *et ab alienis,* peccatis: quia diabolus habuit in occulto superbiam, et projectus est: postea alienus erat ab Adam, antequam ipse Adam peccasset. Sed postquam consensit ei, superbia et voluntate conjuncti sunt, et de uno peccato fecit sibi duo judicia diabolus, ut dupliciter judicaretur, quia et se et alium occidit.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Si ista peccata non fuerint mihi dominata, tunc ero immaculatus. *Et emundabor a delicto maximo,* id est, a superbia; quia superbia initium est omnis peccati.

Et erunt ut complaceant eloquia oris mei. Tunc tibi placebunt eloquia mea. *Et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper,* id est, de recordatione humilitatis.

Domine, adjutor meus et redemptor meus. Adjutor in tribulatione et in necessitatibus. *Et redemptor meus:* quia tu me redemisti sanguine tuo pretioso. Tu es adjutor humani generis: cum nos ad te accedere facis. Tu es redemptor: quia nos tua passione ac resurrectione ab interitu redemisti, qui nos jugiter in lege tua gradientes custodire digneris: quia tibi est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XIX.

In finem, psalmus David. Istum psalmum propheta in persona Ecclesiae canit de Christo. Praevidebat propheta Christum ad redemptionem nostram venire in carne, et pro inimicis orare. Inde dixit: *Exaudiat.*

Exaudiat te Dominus in die tribulationis. In die tribulationis, pro parte carnis dixit. Quidam hunc psalmum dictum putant ex voce populi ad Christum loquentis, ut ad regem pariter et sacerdotem.

Mittat tibi auxilium de sancto. Qui formam servi acceperat, recte ei quasi homini imprecatur auxilium. *Mittat tibi auxilium de sancto:* hoc est, de semetipso, quia illa divinitas in ipso corpore erat. *Et de Sion suscipiat te:* Hoc est, de Ecclesia ipsa Sion, quae et Ecclesia, et ipse est in Ecclesia.

Memor sit Dominus omnis sacrificii tui. Hoc est, ut redimat per passionem suam. Quia Christus ipse est rex, et sacerdos, et hostia: quia semetipsum obtulit in passione, quia pro nobis

sanguinem suum dedit. *Holocaustum tuum pingue fiat,* id est, acceptabile sit Deo. Holocaustum est totum combustum: quia Christus cum corpore et anima ascendit in crucem. Omnes victimae tuae, sacrificium Christi est, sive quod ei omnes offerimus deprecando: sive quod pro omnibus suum ipse sanguinem fudit. Et est sensus: Ne patiaris quemquam perire, cum pro omnibus mortuus sis, et omnem voluntatem tuam impleat Pater. Unde ait: Volo ut quomodo ego et tu unum sumus, sic et isti in nobis unum sint. **(Joan. XVII)**.

Tribuat tibi Dominus secundum cor tuum, id est, sive pro humanitate carnis Christi, sive pro corpore suo, hoc est, Ecclesia, ut exaudiatur optat. *Et omne consilium tuum confirmet:* id est, consilium Trinitatis.

Laetabimur in salutari tuo. Vox Ecclesiae: in salutem quam dedisti patiendo. *Et in nomine Domini Dei nostri magnificabimur:* Non in nobis, sed in illo, quia in Ecclesia in tuo sumus nomine congregati.

Impleat Dominus omnes petitiones tuas. Usque huc de passione dixit, modo de resurrectione, et ascensione, et remuneratione. Duae sunt petitiones Christi cum dicit: Exaudiat te Dominus, et impleat omnes petitiones tuas. Quando dixit Christus ad Patrem: Clarifica me, Pater, apud temetipsum claritate, quam habui priusquam mundus fieret **(Joan. XVII)**. Et alibi: Pater sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut quomodo nos unum sumus, sic et illi unum sint **(Ibidem)**. *Nunc cognovi, quoniam salvum fecit Dominus Christum suum.* Nunc dicit propheta ad tempus quando accepit Spiritum sanctum. Tunc cognovit, quod salvaret Deus Pater Filium suum.

Et exaudiet illum de coelo sancto suo: id est, de semetipso et de sancta Ecclesia. *In potentatibus salus dexterae ejus.* Potentatibus sanctae Ecclesiae: quibus salus facta est per Christum qui est dextera ejus, id est Dei Patris, quia habet Ecclesia ligandi et solvendi potestatem, et disciplinam faciendi. Et Dominus: Ecce dedi vobis potestatem calcare super serpentes, et virtutes omnes inimici **(Luc. X)**. Unde Paulus dicit: Quid vultis? In virga veniam ad vos, an in charitate **(I Cor. IV)**? *In potentatibus salus dexterae ejus.* In illa potentia qua victor ab inferis resurrexit.

Hi in curribus, et hi in equis. Currus et equus semper in Egyptiis arguuntur. Alii credant idolis atque daemoniis; nos confidamus in Christo. Vel aliter: *Hi in curribus, et hi in equis.* Per currus, voluptas mundi, sive mundanorum omnium cupiditas designatur; quia quasi rotae, quae instabiles sunt, sic ipsi in mente huc illucque discurrunt. Per equos, superbi, et ipsi sunt cupidi. *Nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus:* non in his supra dictis, sed in nomine Domini.

Ipsi obligati sunt, et ceciderunt: qui vitiorum funibus ligati sunt et in superiora non valent ascendere, sed cadent ut illud: Et abierunt retrorsum, et ceciderunt **(Joan. XVIII)**. *Nos vero resurreximus et erecti sumus. Resurreximus* ab infidelitate: *erecti sumus* per fidem: quia tortuosi fuimus in peccatis.

Domine, salvum fac regem: et exaudi nos in die qua invocaverimus te. Salvum fac regem: hoc est, Christum, pro parte carnis. *Et exaudi nos.* Rogat Ecclesia ut exaudiatur tempore opportuno. *Domine, salvum fac regem, et exaudi nos in die qua invocaverimus te.* In Hebraeo ita scriptum

est: *Domine, salvum fac regem: qui exaudiat nos in quacumque die invocaverimus te.*

PSALMUS XX.

Domine, in fortitudine tua laetabitur rex. Iste est rex, cui et in superiori psalmo secundum formam servi oratur salus. Christus rex regum, et Dominus dominantium. *Et super salutari tuo exsultabit vehementer:* id est in eo quod salvasti homines: Filius tuus qui Salvator est, exsultabit.

Desiderium cordis ejus dedisti ei: et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum. Jam quippe non sumus servi, sed amici. Quod petivit, expletum est. Quomodo ipse et Pater unum sunt, sic et nos in ipso unum sumus. Vel aliter: *Desiderium animae ejus tribuisti ei.* Desideravit Filius Dei ut veniret genus humanum redimere. Unde dixit: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam moriar **(Luc. XXII)**. *Et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum.* Et hoc est quando Dominus dixit: Pacem meam do vobis: pacem meam relinquo vobis **(Joan. XIV)**.

Quoniam praevenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Hoc est a longe, quando Melchisedec benedixit Abraham **(Genes. XIV)**. Et deinde quotquot benedictiones in patriarchis usque ad adventum Christi fuerunt, Christus in ipsis benedictus est. *Quoniam praevenisti eum:* hoc est ante praevenit eum in benedictionibus dulcedinis, quam a Judaeis fel porrectum gustasset: quia antea eum istae benedictiones venerunt. Gustavit et noluit bibere **(Matth. XXVII)**.

Gustavit, quia de morte nostra suscepit. Noluit bibere: quia die tertia resurrexit. Noluit bibere: hoc est, non permansit in morte. *Posuisti super caput ejus coronam de lapide pretioso.* Corona Dei: Ecclesia ex variis gentibus congregatio est. De qua Paulus sub persona credentium ait: Gaudium et corona mea **(Philipp. IV)**.

Vitam petiit, et dedisti ei. Ut homo mortuus est, ut homo resurrexit: Deus quippe vitam postulare non potuit. *Longitudinem dierum in saeculum saeculi.* Impia synagoga conticeat. Quis hominum vivit in saeculum, et in saeculum saeculi? David et Salomon non amplius quam quadragenis annis regnaverunt.

Magna est gloria ejus in salutari tuo. Impletum est quod ipse in Evangelio postulavit: Pater, glorifica me apud temetipsum **(Joan. XIII, XVII)**. *Magna est gloria ejus in salutari tuo:* ac si dicat: *Magna est gloria ejus:* magnum est hominem assumptum esse ad dexteram Dei Patris. *Gloriam et magnum decorem impones super eum; gloriam* resurrectionis; *decorem,* quando in monte resplenduit facies ejus sicut sol, et vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix **(Matt. XVII)**.

Quoniam dabis ei benedictionem in saeculum saeculi: quia omnis creatura benedicit eum. *Laetificabis eum in gaudio cum vultu tuo:* hoc est, erit tecum semper in coelis. *Laetificabis eum in gaudio cum vultu tuo.* Tunc laetificabis Filium in gaudio, cum adunata fuerit illa multitudo sanctorum, et numerus restitutus ei. Gaudebit Christus pro acquisitis, pro quibus passus est.

Quoniam rex sperat in Domino: secundum corporis dispensationem: vel homo assumptus in divinitate. *Et in misericordia Altissimi non commovebitur.* Nec humanitas Filii, nec Ecclesia primitiva, in finem commovebitur. Usque huc, propheta locutus est in persona Ecclesiae ad Deum Patrem de humanitate Christi: modo loquitur ad divinitatem. Unde dixit:

Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis. Inveniant inimici tui potestatem tuam, ut revertantur in bonum. Inveniat potestas Dei illos qui in humilitate noluerunt Christum credere: inveniant illos in vindicta. *Dextera tua inveniat omnes qui te oderunt.* Odientes se, nimia elementia Dei vult converti, cum etiam inimicos suos invenire desiderat.

Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: in bonam partem, ut comburantur illorum peccata. Sicut clibanus intrinsecus ardet, sic illorum conscientia intrinsecus ardebit, eo quod bona non fecerunt. *Domine, in ira conturbabis eos.* Et hic clementia Dei non punit, sed turbat, ut ad poenitentiam convertantur. *Devorabit eos ignis:* a Spiritu sancto illorum peccata. Devorabit ignis in tempore vultus Dei, cum venerit judicare mundum.

Fructum eorum de terra perdes: id est, ipsos perdes, vel opera ipsorum de sancta Ecclesia. *Et comedet eos ignis.* Iste ignis est de quo Dominus in Evangelio ait: Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat **(Luc. XII)**? De hoc igne et duo quibus in itinere Scripturas Salvator aperuit, dicebant: Nonne cor nostrum ardens erat in via, cum aperiret nobis Scripturas **(Ibid. XXIV)**? *Et semen eorum a filiis hominum.*

Semen, id est, filios qui generati sunt in mala doctrina. *A filiis hominum:* id est, a consortio bonorum perdes illos.

Quoniam declinaverunt in te mala. Judaei quod super se per justam vindictam recipere debuerant, in Christum declinaverunt, quando dixerunt, quod dignus erat morte, et expedit ut unus moriatur quam ut tota gens pereat **(Joan. XI)**. *Cogitaverunt consilium quod non potuerunt stabilire:* quando dixerunt ad Pilatum: Domine, recordati sumus, quod seductor ille dixit adhuc vivens, post diem tertium resurgam. Jube ergo custodiri sepulcrum usque ad diem tertium. At ille: Habetis custodiam: ite, custodite sicut scitis. Et postea posuerunt sigilla, sed mortui tenere viventem non potuerunt **(Matt. XXVII)**. Resurrexit, quod illi nec voluerunt, nec crediderunt. Tunc non potuerunt stabilire consilium quod cogitaverunt.

Quoniam pones eos dorsum. Duobus modis. *Dorsum,* quia semper terrena desiderant: aliter, *dorsum,* ut retro cadant, aut quando respiciunt retro. *In reliquiis tuis praeparabis vultum eorum.* Pro *reliquiis,* in Hebraeo *in bonis* habet. Sensus itaque iste contexitur: Ad similitudinem sanctorum quos tibi de omni orbe servasti, etiam eos qui tormentis purgati sunt, esse facias, ut juxta vultum sanctorum, vultus quoque esse incipiant peccatorum: hoc est, ut tales sint qui peccatores fuerunt, quales et hi qui sancti sunt. Vel aliter: *In reliquiis tuis praeparabis vultum eorum:* id est, prophetas, quos patres eorum occiderunt. Reliquiae eorum, filii Judaeorum qui occiderunt caput prophetarum: ut illa vindicta quae coepit a prophetis, veniat super illos qui Dominum occiderunt. Aliter: *In reliquiis tuis praeparabis vultum illorum:* hoc est, per Eliam et Enoch credituri sunt in finem. *Praeparabis*

vultum illorum: ad te credentium, ut illud: Ut convertat corda patrum in filios **(Luc. I)**.

Exaltare, Domine, in virtute tua. Vox Ecclesiae. *Exaltare in virtute tua:* id est, demonstra tuam potestatem et majestatem, quia prius venisti in humilitate, sed modo veni in majestate. *Cantabimus et psallemus virtutes tuas, Domine. Cantabimus* in corde: *psallemus* in opere: *virtutes tuas* annuntiamus.

PSALMUS XXI.

In finem, pro assumptione matutina, psalmus David. Matutina assumptio resurrectionis Dominicae et ascensionis ad Patrem significat sacramentum. Hanc inscriptionem Hebraei aliter habent: *Pro cervo matutino,* et interpretatione perversa putant de Esther totum vigesimum primum psalmum esse compositum, quod videlicet ipsius periculo et intercessione apud regem sit de periculo Israeliticus populus liberatus. Sed nos cervum qui interficiat serpentes, et venena consumat, nullum alium nisi Christum intelligimus, sicut totius psalmi contextus ostendit.

Deus Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti? Hoc versiculo Dominus in cruce pendens usus est. Ex quo animadvertimus totum psalmum a Domino in cruce posito decantari. Quod autem habet in medio, *intende mihi,* in Hebraeis codicibus non habetur, et appositum vox *Domini* declarat, quae etiam illud in Evangelio praetermisit: ac si dicat: *Quare me dereliquisti?* Hic

humanitas loquitur quomodo derelicta fuit in Adam, quando praeceptum transgressus est. Vel in passione derelictus Christus pro parte carnis. *Longe a salute mea verba delictorum meorum. Longe:* hic divinitas loquitur. *Verba delictorum meorum:* quia nostra peccata sua reputat. Nam in salute sua nullum est peccatum: sed a peccatore longe est salus. Vel aliter: *Longe a salute mea verba delictorum meorum.* Aquila hunc locum sic interpretatus est: *Longe a salute mea verba gemitus mei:* Symmachus, *verba gemituum meorum:* quinta et sexta editio: *verba clamoris mei.* Et est sensus juxta caeteros interpretes: Gemitus mei atque conatus quibus semper populum Israel salvare quaesivi, longe facti sunt a salute mea, quam populo tribuere cupiebam: quia ipsi noluerunt recipere sanitatem. Juxta LXX vero interpretes iste sensus est: Hoc quod salutem deprecor, quod me conqueror derelictum: non ex propria persona loquor, sed ex populi, cujus peccata in meo corpore ipse suscepi. Unde dico: Longe sunt a salute mea, verba ista quae fundo. Non enim tam mihi salutem postulo, qui Deus sum, quam populo qui salute indiget.

Clamabo per diem, et non exaudies: et nocte, et non ad insipientiam mihi. In die pendens non exauditur a Patre: nocte resurgit ab inferis victor. Aliter: Qui in gaudio non exauditur, exauditur in lacrymis. Unde ait: Non in stultitiam mihi, id est, non frustra clamavi. Et Aquila transtulit ex Hebraeo dicens: *Et nocte, et non tacebis:* id est, audies me: respondebis mihi: facies quod oravi. Deus meus clamabo per diem, nec exaudies, et nocte. Clamavit Christus in cruce, et oravit pro suis: exauditus, et non exauditus. Exauditus pro praedestinatis: sicut in octo millibus, vel pro illis centum

viginti et quingentis fratribus. Et non exauditus: hoc est pro illis qui non erant praedestinati. Unde dixit evangelista: Sanguis ejus super nos et super filios nostros **(Matt. XXVII)**. Ergo dies hic pro bonis, et nox pro malis intelligitur. Vel dies et nox prosperitas et adversitas in Ecclesia. Ecclesia non exauditur in prosperitate, ut non se extollat, et non exauditur in adversitate, ut amplius mundetur. *Et non ad insipientiam mihi:* id est, Filius coaeternus Patri scit omnia, cur non sit exauditus in die passionis, id est, pro filiis mortis, et prosperitate, et tribulatione Ecclesiae suae.

Tu autem in sancto habitas: laus Israel. Vox prophetae. *In sancto habitas,* hoc est, in suo corpore, vel in coelo, sive in Ecclesia.

In te speraverunt patres nostri, Domine: speraverunt, et liberasti eos. Speraverunt patriarchae et prophetae, vel reliqui: *et liberasti eos:* id est, de Aegypto vel de Babylonia. *Non sunt confusi:* quia quod promisisti adimplesti, hoc est, terram repromissionis et vitam longam. Aliter: *in te speraverunt patres nostri,* doctores Ecclesiae. *Non sunt confusi,* quia spes ipsorum semper es.

Ego autem sum vermis et non homo. Hoc propter humilitatem assumpti corporis loquitur: Isaia quoque eadem concinente: Ne timeas, vermis Jacob **(Isai. XLI)**. *Opprobrium hominum et abjectio plebis.* Quod majus opprobrium quam crucis? *Et despectio plebis:* id est, Judaici populi derisus. Cur vermis et non homo; dum dicit in Evangelio: Venit Filius hominis redimere quod perierat **(Luc. XIX)**? Christus et vermis dicitur et homo. Vermis, ut ait propheta: Noli timere, vermis Jacob; et homo, quia ex Maria natus, assimilatur sua nativitas vermi:

quia vermis qui in ligno nascitur, non habet patrem, nisi matrem. Et Christus ex Maria est natus absque coitu viri. Duo habitacula fecit Deus, coelum et terram. Coelum habitatio angelorum, et terra habitatio vermium. Fecit Deus vermem ascendere in coelum, et angelum in terram. Christus per humilitatem super omnes angelos ascendit, et diabolus per superbiam projectus est in terram. *Opprobrium hominum et abjectio plebis: opprobrium,* quando dixerunt Judaei: Tu discipulus illius sis **(Joan. IX)**: *abjectio,* quando ejecerunt eum extra civitatem, et crucifixerunt eum.

Omnes videntes me irridebant me. Pro parte malorum dicitur, sicut et ipsi Judaei dixerunt: Si Filius Dei es, descende de cruce: vel: Ave, rex Judaeorum **(Matth. XXVII)**. *Locuti sunt labiis, et moverunt caput. Locuti sunt labiis,* quia quod habebant in corde, hoc loquebantur in verbis. *Moverunt caput:* id est, reliquerunt unum caput quod est Christus, et fecerunt multa sibi capita daemoniorum.

Speravit in Domino, eripiat eum: salvum faciat eum, quoniam vult eum. Vox prophetae de humanitate loquitur. *Speravit in Domino:* hoc est, humanitas in divinitate. *Eripiat eum:* id est, de Judaeis. *Quoniam vult eum:* id est, Deus Pater voluit talem Filium habere sine peccato, per quem peccata mundi tolleret, ut ait propheta: Ipse infirmitates nostras accepit, et aegritudines nostras portavit **(Isai. LII)**.

Quoniam tu es qui eduxisti me de ventre. Vox humanitatis. *Eduxisti me de ventre:* id est, de utero sanctae Mariae, vel de synagoga, quia per vaticinium prophetarum conceptus est, et ad sensum spiritualem, quasi de ventre

eductus est. *Spes mea ab uberibus matris meae,* etc.: id est, ubera matris non dedignatus est sugere Christus: id est, ab uberibus Mariae. Vel ubera matris: lex synagogae. Duo ubera habere dicuntur, quia litteram et sensum habent. Sed ipsi, id est, Judaei, una ubera susceperunt: hoc est, quia litteram legis tantummodo observant. *Deus meus es tu, ne discedas a me,* in die passionis.

Quoniam tribulatio proxima est. Ut ipse dixit: Surgite, eamus: ecce appropinquavit qui me traditurus est **(Joan. XIV)**. *Non est qui adjuvet,* neque angelus, neque homo, nisi tu, Pater.

Circumdederunt me vituli multi: Vituli lascivientes: id est, Judaei, qui lascivientes et incontinentes erant. *Tauri pingues circumdederunt*
me. Pro *pinguibus,* Symmachus *altiles* interpretatus est. In Hebraeo verbum ponitur *Basan,* quod et ignominia transferri potest: *quia circumdederunt me. Tauri* dicuntur, propter superbiam illorum: id est, principes illorum Anna et Caiphas, vel reliqui. *Pingues,* propter crassitudinem malitiae.

Aperuerunt in me os suum. Quando dixerunt, crucifigatur. *Sicut leo rapiens et rugiens.* Id est, quando de illo cogitabant quomodo eum interficerent. *Rapiens,* quando cum gladiis et fustibus eum comprehenderunt.

Sicut aqua effusus sum, et dispersa sunt omnia ossa mea. Sic voluerunt Judaei Christum exstinguere quasi aquam, quae hauritur, et dispergitur, et non revertitur. *Dispersa sunt omnia ossa mea.* Ossa Christi, apostoli dicuntur; quia sicut caro ab ossibus roboratur, ita et corpus Christi, quod est Ecclesia, ab apostolis vel doctoribus firmatur.

Factum est cor meum. Cor Christi Ecclesia intelligitur, antequam Christus ascenderet in crucem: quae dura videbatur esse, quia pauci pro nomine illius patiebantur. Unde dicitur: Pro justo quis moritur? *Tamquam cera liquescens.* Quia postquam Christus ascendit in crucem, postea omnes sancti coeperunt tribulationem pro ipso sustinere propter spem retributionis futuri muneris **(Rom. V)**. *In medio ventris mei.* Hoc est, in medio Ecclesiae. *Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei.* Sapientia mea, quae prius non intelligebatur, accensa igni passionis incaluit, et suscepta est ab Ecclesia.

Exaruit tamquam testa virtus mea. Testa antequam in igne ponatur, infirma est: postquam in igne ponitur, roboratur. Et Christus posteaquam in patibulum crucis ascendit, suam Ecclesiam roboravit. Ergo non aruit sicut fenum ut caderet: sed quasi testa ut firmaretur. *Et lingua mea adhaesit faucibus meis.* Id est, linguae apostolorum obmutuerunt tempore Passionis: licet unus locutus est, tamen negando non confitendo, id est Petrus. Nam discipuli servantes praecepta mea, de me in posterum loquuntur. *Et in limum mortis deduxerunt me.* Hoc est, in incarnationem, vel in infernum, quando animas sanctorum exinde deduxit secum. *Et in limum mortis deduxerunt me.* Sicut impios quos ventus projecit, ita me existimaverunt in mortem decidere: tamquam si resurgere non valerem.

Quoniam circumdederunt me canes multi. Canum proprium est, ut domino suo congaudeant, et latronem allatrent. Canes hic Judaei intelliguntur, qui allatraverunt Christum, et latroni congavisi sunt: hoc est, Barrabbae: quando illum petierunt, et Christum occiderunt **(Joan. XVIII)**: *Quoniam*

circumdederunt me canes multi: non loquentes recta, sed latrantes iniqua. *Consilium malignantium obsedit me.* Congregatio Judaeorum. *Canes multi.* Pro canibus in Hebraeo habet *chelabim,* quod Aquila et Theodotio *venatores* interpretati sunt. *Concilium malignantium obsedit me.* Judaei obsederunt: id est, circumdederunt Christum.

Foderunt manus meas et pedes meos. Praeteritum pro futuro ponitur. *Foderunt,* clavos fixerunt, et fructum magnum invenerunt: id est, salutem gentium. *Et dinumeraverunt omnia ossa mea.* In cruce distenta conspexerunt membra sua.

Ipsi vero consideraverunt, etc. Dicentes: Alios salvos fecit: seipsum non potest salvum facere **(Matt. XXVII)**.

Diviserunt sibi vestimenta mea. Facientes unicuique militi partem suam. *Et super vestem meam miserunt sortem.* Tractantes de tunica: Non scindamus eam: sed sortiamur de ea cujus sit. Vel aliter: *Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem.* Quod quatuor milites fecerunt quatuor partes, et tunicam non diviserunt: significabat unitatem Ecclesiae, quod non scinderetur. Volunt haeretici eam scindere, et non possunt.

Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum a me. Humanitas ad divinitatem loquitur: ut auxilietur ei in tempore Passionis. *Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum a me;* sed protinus me resuscita. *Ad defensionem meam conspice.* Ne quid mihi pars inferni illa voracis praevaleat.

Erue a framea animam meam. Erue a gladio vel malitia Judaeorum. Vel erue animam meam de illa potestate, quae seducendo jugulat. *Et de manu canis unicam meam.* Canes, Judaei. Unica: id est, anima Christi. Unica dicitur, quia non habet peccatum illa anima, et aliae animae ab ipsa mundantur. Vel unica, Ecclesia: *et de manu canis:* de ore inferni, qui more canino avide devorat.

Salvum me fac de ore leonis. Os leonis, populus Judaicus: propter fortitudinem malitiae suae. *Et a cornibus unicornium humilitatem meam.* Unicornis, ipse populus Judaicus intelligitur: quia unum cornu habet, id est, unam legem: unde ventilabat omnes gentes ante praevaricationem illorum. *Et a cornibus unicornium humilitatem meam.* A satellitibus Satanae: per quos homines singulariter in superbia exaltantur. Usque huc de Passione dixit: jam de resurrectione loquitur cum dicit:

Narrabo nomen tuum fratribus meis. Vox Christi. Fratres, apostoli, postquam resurrexit, ut ipse ait: Ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilaeam, ibi me videbunt **(Matt. X)**. *In medio Ecclesiae laudabo te.* Hoc est, in unitate Ecclesiae: in medio credentium populorum. *Laudabo te,* praedicabo te.

Qui timetis Dominum, laudate eum. Omnes sancti qui timore sancto illum timent, laudant eum. *Universum semen Jacob, magnificate eum.* Id est, populus minor, supplantatores vitiorum, magnificate illum: Christianorum utique semen, cui serviet major. **(Gen. XXV)**.

Timeat eum omne semen Israel. Hoc est omnes videntes Deum, qui renati per baptismum, videtis mente

Deum. *Quoniam non sprevit neque despexit deprecationem pauperis:* Meam, qui pro vobis factus sum pauper. Vel populos Christianos non sprevit Deus, sed exaudivit.

Neque avertit faciem suam a me. Sed resuscitavit me a mortuis. *Et cum clamarem ad eum, exaudivit me.* Respondens: Et clarificavi, et iterum clarificabo **(Joan. XII)**: Christus exauditus est in Passione, et Ecclesia in tribulatione.

Apud te laus mea in Ecclesia magna. Id est, apud Patrem ut dixit: Ego et Pater unum sumus **(Joan. X)**. *Apud te laus mea in Ecclesia magna:* quae per omnem orbem terrarum credulitate diffusa est. *Vota mea Domino reddam coram timentibus eum.* Vota Christi, nativitas vel passio: vota Ecclesiae, opera bona. Vel mysterium corporis ac sanguinis mei offerant cum his qui in ejus timore haec celebrant.

Edent pauperes et saturabuntur. Pauperes, apostoli, edent corpus Christi. *Laudabunt Dominum qui requirent eum.* Per finem et opera cognoscentes, quod ipse est panis vivus qui de coelo descendit **(Joan. VI)**.

Vivent corda eorum in saeculum saeculi. Cor anima ipsorum. Sine fine, quia qui manducaverit ex hoc pane, vivet in eo spiritualis sensus in sempiternum.

Reminiscentur et convertentur ad Dominum omnes fines terrae. Hoc est, fecit Dominus Deus populum Christianum, ut recordaretur in eum, et reverteretur de viis suis pravis. Omnis multitudo gentium recognoscunt se in tenebris involutos: ideo accedunt ut illuminentur.

Et adorabunt in conspectu ejus universae familiae gentium. Et hic adorant, et in futuro: quia juxta Apostolum, ipsi flectentur omnia genua **(Philipp. II)**.

Quoniam Domini est regnum: et ipse dominabitur gentium. Regnum diaboli cecidit, et regnum Christi advenit. Ascendente eo in coelis, omnia subjecta sunt ei.

Manducaverunt et adoraverunt omnes divites terrae. Id est, apostoli vel caeteri sancti manducaverunt corpus Christi, ut dixit superius. *Divites terrae:* hoc est, in fide, et opere, vel virtutibus: cognoscentes quia suavis est Dominus. *In conspectu ejus cadent universi qui descendunt in terram.* Procident, id est, peccatores in die judicii in conspectu Dei erunt. Descendunt a superbia saeculi: ut adorent in sensu humilitatis purae.

Anima mea illi vivet: et semen meum serviet ipsi. Ecclesia, quae jam non sibi vivit, vivit autem Christus in ea. Vel aliter: *Anima mea illi vivet, et semen meum serviet ipsi.* Anima Christi vivit Deo Patri, et mors ei ultra non dominabitur **(Rom. VIII)**. Vel Ecclesia vivet Christo. *Semen meum,* filii Ecclesiae, *serviet ipsi,* populus credentium.

Annuntiabitur Domino generatio ventura. Propheta dicit: *Generatio ventura,* hoc est, populus gentium, qui venturi erant antequam Christus veniret in mundum ad credendum ei. Vel, *generatio ventura,* hoc est, in diem judicii tota integra claritas. *Annuntiabunt coeli justitiam ejus.* Hoc est, apostoli vel doctores. *Justitiam ejus.* Hoc est, mandata illius. *Populo qui nascetur.* Hoc est, per verbum

praedicationis. *Quem fecit Dominus.* Hoc est, praedestinavit ante saecula. *Populo qui nascetur quem fecit Dominus.* Qui per fidem accedens, per baptismum est renatus in Christo. Qui nobis praestare dignetur in conspectu nostro habere vulnera ejus, et cum Thoma palpantes fixuram clavorum illius **(Joan. XX)**: vel de omni humilitate passionis ejus jugem memoriam facientes, cum suspirio etiam eum pro peccatis nostris inferna penetrasse recolentes, ea semper agamus in hoc corpore terreno, ut ipsi copulari mereamur in regno. Amen.

PSALMUS XXII.

Psalmus David. Psalmus iste continet vocem Ecclesiae collaudantis Christum.

Dominus pascit me, et nihil mihi deerit. De isto pastore, et Ezechiel loquitur: Suscitabo pastorem, et pascet eos servus meus David **(Ezech. XXXIV)**. Vel aliter: Pastor bonus, qui animam suam pro me posuit **(Joan. X)**: aequo me moderamine regit: ideo nullius egeo. Vel aliter: Regit me: Ecclesia fiducialiter loquitur per fidem: quia ante adventum Christi, diabolus regebat mundum: sed modo Christus regit Ecclesiam suam. Quod nos dicimus: *Dominus regit me.* Hebraei dicunt, sicut superius est scriptum: *Dominus pascit me, et nihil mihi deerit.* Qui Deum habet, et qui Deo adhaeret, nihil boni deest ei, ut ait propheta: Nihil deest timentibus eum **(Psal. XXIII)**. *In loco pascuae ibi me collocavit.* Ac si dicat: In unitatem fidei, in unitatem Ecclesiae. *In loco pascuae ibi me collocavit:* In futura

beatitudine composuit spem meam. Pascua enim, futura intelligitur beatitudo.

Super aquam refectionis educavit me. Abluendo per baptismum me enutrivit, vel doctrina patriarcharum, et prophetarum, sive apostolorum. *Animam meam convertit.* Ad se cognoscendum: id est, animam Ecclesiae: quia antea ad infernum descenderat per culpam primi hominis Adae: sed modo ad Christum conversa est per fidem.

Deduxit me super semitam justitiae: id est, super semitam mandatorum per arctam viam. *Propter nomen suum;* non propter meum meritum.

Nam et si ambulavero in medio umbrae mortis: per hujus saeculi obscuritates: *non timebo mala: quoniam tu mecum es.* Domine, te corde retineo. Vel aliter: Umbra duobus modis, id est, a corpore, et a lumine fit. Per corpus, mors intelligitur: per umbram, peccata et ignorantia. Et tamen, quamvis Ecclesia inter haec supradicta ambulet, non timet: quia Dominum apud se habet, ut ipse dixit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi **(Mat. ult.)** Propterea Ecclesia non timet.

Virga tua et baculus tuus: ipsa me consolata sunt. Quem enim diligit Dominus, corripit **(Prov. III)**. Per virgam intelligitur tribulatio vel disciplina patris, aut persecutio Ecclesiae. *Et baculus tuus,* quo filios castigas spirituales. Vel per baculum, sustentatio et consolatio futura. *Ipsa me consolata sunt.* Erudierunt me consolando, non afflixerunt mortificando.

Parasti in conspectu meo mensam, etc. Ut jam non lacte quasi parvulus alar, sed solido cibo: id est, ut spirituali dente

ruminans Scripturas sanctas, possim perversis resistere. *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me.* Mensa, id est, Scriptura divina. Sicut post laborem in mensa invenitur consolatio, et refectio, sic et sancti per mensam, id est, per Scripturam divinam habent consolationem, et refectionem, id est, spem, fidem, et charitatem. *Adversus eos qui tribulant me.* Persecutores Ecclesiae, qui sunt daemones, Judaei et haeretici. Contra istos omnes in Scripturis sacris invenimus consolationem.

Impinguasti in oleo caput meum. Per caput, id est, principale mentis, Ecclesia intelligitur. Mens etenim caput vocatur: quia sicut a capite reguntur membra, ita cogitationes mente disponuntur. Per oleum intelligitur consolatio: quia sicut per oleum consolatur corpus, ita et per consolationem Scripturarum, mens Ecclesiae. *Impinguasti in oleo caput meum:* Laetificasti spirituali laetitia mentem meam, quae caput est totius corporis. *Et calix meus inebrians quam praeclarus est. Calix* intelligitur verbum Dei. *Inebrians,* quia per praedicationem compungitur homo in mente, quando separat hominem, id est, patrem a filio: filium a patre suo: matrem a filia, et filiam a matre sua: et nurum adversus socrum suam. Tunc nos inebriat, quando ista facit. Per calicem, mensura intelligitur: quia unicuique juxta quod meretur, vel potest capere, sic illi dividit Deus, id est, dat. Vel mystico me calice inebriasti, ut oblivioni traderem delectationes prioris vitae.

Et misericordia tua, Domine, subsequetur me. Vox Ecclesiae ad Christum. Misericordia Dei et praevenit et subsequitur. Praevenit, per fidem: subsequitur, in custodiendo mandata

Dei. *Omnibus diebus vitae meae.* Quamdiu in hoc corpore dego.

Et ut inhabitem in domo Domini. Ecclesia hic quasi in tabernaculo consistit. Quia sicut tabernaculum mutatur de loco in locum: sic et Ecclesia de isto tabernaculo transfertur in domum, hoc est, in vitam aeternam, sive perpetuam, ubi sine fine habitabunt sancti. *In longitudinem dierum.* Diebus sine fine. *Ut inhabitem in domo Domini in longitudinem dierum:* id est, coelestem Jerusalem communiter cum omnibus sanctis congregatis in me per fidem inhabitem.

PSALMUS XXIII.

Psalmus David, in prima Sabbati. Psalmus iste continet interdum vocem prophetae de Ecclesia loquentis.

Domini est terra et plenitudo ejus. Cum conversi fuerint qui terrena sapiunt. *Domini est terra,* hoc est, totus mundus: *et plenitudo ejus,* hoc est, habitatores mundi istius. Vel, *Domini est terra,* hoc est, Ecclesia: *et plenitudo ejus,* id est, omnes sancti. *Orbis terrarum, et universi qui habitant in ea.* Clarificato Jesu, omnium gentium fides fit una Ecclesia.

Ipse super maria fundavit eam. Per maria, fluctuationes istius mundi: quia calcant et superant Ecclesiam ab initio fluctuationes saeculi. Sed fundavit, hoc est, corroboravit Ecclesiam suam in fide. Super fluctus hujus saeculi stabilivit eam, ne ab his dilabatur. *Et super flumina praeparavit illam.* Per flumina intelliguntur potentes saeculi, vel cupidi: ut

ait Salomon: Omnia flumina intrant in mare. Sic et ipsi potentes, licet magnum habeant censum, numquam satiantur. Super ista flumina est Ecclesia, ut illis praedicet: et convertantur qui potestatem habent. Si audire noluerint: *super flumina praeparavit illam.* Super cupiditates hujus saeculi constituit eam: ut ipsa superior esset, munda sine macula et ruga.

Quis ascendit in montem David? Vox prophetae interrogantis: id est, in coelestem Jerusalem? *Quis* pro charitate ponitur. Vel mons hic pro alta justitia: ut illud: Vade, vende omnia quae habes, et da pauperibus: et habebis thesaurum in coelis **(Luc. XVIII)**. *Aut quis stabit in loco sancto ejus?* Super altissimam justitiam ejus: ac si dicat, quis perseverabit? quia multi ascendunt, et non perseverant.

Innocens manibus et mundo corde. Purus in opere: quia per manus, opera intelliguntur: *et mundo corde,* id est, mundis sermonibus. Vel mundo corde, sanctus in cogitatione. *Qui non accepit in vanum animam suam.* Qui nullis eam faecibus peccaminum post baptismum maculavit. Ille in vanum non accepit animam suam, qui opera bona agit. *Nec juravit in dolo proximo suo.* Ille in dolo non jurat proximo suo, qui quae cogitat, haec praedicat, et in opere implet. Multi sunt enim qui dolose jurant, ut decipiant proximum: quod abominatur Pater luminum Deus, dicente Petro; Non es hominibus mentitus, sed Deo **(Act. V)**. Ergo qui se ab his custodierit maculis,

Hic accipiet benedictionem a Domino: et misericordiam a Deo salutari suo. A Christo aequali Patri, cujus morte salvatus est. Vel aliter: *Hic accipiet benedictionem a Domino.* De isto supradicto dicit: Qui non jurat in dolo proximo suo, accipiet

benedictionem a Domino, quando dicturus erit: Venite, benedicti Patris mei, percipite paratum vobis regnum a constitutione mundi **(Matth. XXV)**. *Et misericordiam a Deo salutari suo.* Misericordiam a Deo consequitur, qui se putat esse miserum.

Haec est generatio quaerentium Dominum. Superius singulariter dixit: *Hic accipiet benedictionem:* modo pluraliter, quia Ecclesia ex pluribus personis congregatur: et tamen una dicitur, propter unitatem fidei. Generatio haec, id est, populus Christianorum, quae in tenebris jacens, verum Dominum Salvatoremque quaesivit.

Requirentium faciem Dei Jacob. Id est, populus Christianus requirit faciem Dei Jacob. Unde dictum est: Major serviet minori **(Gen. XXV)**: quia posterius nato primatum dedit. Intercedit *diapsalma,* ut immutet personam. Ipse enim Dominus nunc coelestia regna repetens, nuntiatur. Ascendente ergo cum angelis, hi qui praecedebant sive comitabantur, aliis eorum principibus acclamabant:

Tollite portas, principes, vestras: et elevamini, portae aeternales. Hoc est, reserate coelestes aditus: pateat aeternitatis ingressus. Vel, *tollite portas, principes, vestras:* Vox angelorum bonorum, ad angelos malos: quorum princeps diabolus est. *Portas, principes, vestras:* id est, cupiditatem et timorem. Bene conjunxit cupiditatem et timorem: quia quicumque per cupiditatem congregat, per timorem et malitiam custodit, ut non perdat; et qui timorem, et cupiditatem, et malitiam habet, spiritum malignum de se non dejicit. *Et elevamini, portae aeternales:* id est, fides et charitas. Aeternales dicuntur: quia ab Adam usque ad

Christum in imo jacuerunt: et ideo elevari dicuntur. *Et introibit rex gloriae:* hoc est, Christus; quia per fidem et charitatem introivit Christus in Ecclesiam. *Et introibit rex gloriae:* Christus Dominus immensae claritatis retinens regnum. Ili quoque attoniti et mentis stupore perculsi dicunt:

Quis est iste rex gloriae? Vox majorum daemonum. Ac si dicerent; Nos nostrum regem habemus diabolum: iste rex gloriae quis est? *Quis,* inquit, *est iste rex gloriae?* Respondet qui loquitur: *Dominus fortis et potens.* Vox angelorum bonorum. Fortis est, qui alligavit fortem principem vestrum **(Marc. III)**. *Fortis,* cum suscepit mortem: *potens,* cum vicit infernum. *In praelio,* cum spoliato Tartaro, reduxit secum multitudinem captivorum. Clamat iterato, et dicit:

Tollite portas, principes, vestras, et elevamini, portae aeternales. Eleventur aethereae januae: aperiantur aeternarum aedium valvae. *Et introibit rex gloriae.* Quia non solum post resurrectionem, immensam possedit claritatem: verum etiam et illam quam aequalem cum Patre habuit priusquam fieret mundus. Adorantes igitur hi tantae gloriae unicam singularemque potentiam, aiunt:

Quis est iste rex gloriae? Respondetur his: *Dominus virtutum ipse est rex gloriae.* Pluraliter hic *virtutum,* Christus intelligitur: quia super novem virtutes coelorum sedet. Vel *virtutum* dicit: quia super omnes virtutes diaboli, Dominus est. Vel *virtutum* dicitur: quia diabolus novem ordines angelorum sub sua habuit dominatione, sive bonos sive malos. *Tollite portas.* Vox angelorum bonorum. Vel vox Dominica ad angelos bonos. *Tollite portas,* hoc est,

quia quando Adam peccavit, portae paradisi clausae fuerunt: et data est romphaea ignea angelo Seraphim, ut eum custodire deberet. Sed postquam Christus venit in mundum, et luctavit cum diabolo, aperuit infernum, et animas sanctorum secum eduxit: et cum angelis bonis ad coelestia remeavit. Tunc portae paradisi, quae ante clausae fuerant, apertae sunt. Vel *portae aeternales,* angeli dicuntur: per quorum custodiam, ad coelestia conscendimus. Elevatae dicuntur: quia antea omnes animae sanctorum ad infernum descendebant. Sed postquam Christus ascendit una cum corpore suo super omnes virtutes coelorum, post angeli laetati sunt: quia animas sanctorum apud se illuc deduxit. *Quis est iste rex gloriae?* Vox angelorum, qui apud Patrem semper fuerant: ac si dicerent: Nos Patrem, et Filium semper simul esse videmus: iste rex gloriae quis est? Pro parte carnis dicebant: *Tollite portas:* Vox prophetae de Judaeis, *Tollite portas:* id est, superbiam, et cupiditatem, et avaritiam: quia per has tres, omnis homo ad infernum descendebat. Vel elevate portas, principes, vestras: pro quo in Hebraeo positum est: *Levate, portae, capita vestra:* recto ferantur itinere. Ad perfectum munditiae dicit hominem venire non posse: et quemquam ad perfectum munditiae venire non valere. Portae aeternales quas dicit elevari, fides, charitas, et castitas est, quia per has tres Christus Ecclesiam ingreditur. *Quis est iste rex gloriae?* Humana fragilitas respondit: *Quis est iste?* Ac si dicant: Iste est quem nos crucifiximus, et improperavimus, ac pro nihilo habuimus. Respondent: *Dominus virtutum,* id est, qui mortuus est ad tempus ex infirmitate carnis: sed nunc vivit ex virtute Dei. Vel virtus fuit, quando dixit Thomae: Infer digitum tuum in locum clavorum, et mitte manum tuam in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis **(Joan.**

XXVI). *Dominus virtutum* dicitur, sicut Paulus ait: Quis nos separabit a charitate Christi **(Rom. VIII)**? Tribulatio, an angustia, an persecutio, et reliqua. Item: *Tollite portas, principes, vestras.* Vox angelorum, qui cum Christo ad infernum descenderunt, ad subjectos diaboli dicunt. Ostendunt se principem illorum ligatum ducere: *Tollite portas:* quia fractae sunt portae, id est, potestas illorum tunc abstracta est. *Et elevamini, portae aeternales.* Et tunc elevatae sunt aeternales, id est, animae sanctorum de inferno. Aeternales dicuntur, quia semper sine fine apud Deum regnaturi sunt. *Dominus virtutum, ipse est rex gloriae.* Pro *Domino virtutum,* in Hebraeo legitur *Dominus sabaoth,* quod in alio loco Septuaginta interpretes *omnipotentem* transtulerunt. Merito virtutum Dominus, qui pro nobis homo factus est: morti traditus, infernalibus est tenebris addictus: quod clementer suscepit, patienter toleravit, fortiter vicit, mirabiliter consummavit. Qui cum virtute propria calcans inferos: cum triumpho rediens ad superos: cum gloria ascendit ad coelos: sedet nunc ad dexteram Dei Patris omnipotentis, interpellans nostris jugiter pro delictis. Amen.

PSALMUS XXIV.

Psalmus David. Vicesimus quartus psalmus mediatoris nostri missam ad Patrem continet vocem: interdum habet Ecclesiae supplicantis clamorem.

Ad te, Domine, levavi animam meam. Hic vox Ecclesiae intelligitur ad Christum. *Levavi* dicit, id est, elevavi: quia prius in valle lacrymarum, vel in imo jacebat Ecclesia, antequam Christus veniret in mundum. In quid elevavit? Hoc est, in spe, fide et charitate, per sanctificationem, quia triticum si in imo jaceat, computrescit; si sursum elevatur, custoditur. Sic et anima, si in peccatorum putredine, hoc est, si in imo jaceat, computrescit et perit. Nam si sursum elevatur in his supradictis, spe, fide et charitate, custoditur a Deo. Vel, *ad te, Domine, levavi animam meam* per crucem. *Deus meus, in te confido,* Ecclesiae confessio est: *In te confido,* non in me, sed in te. *Non erubescam:* quia in homine non confido: de quibus dictum est: Maledictus homo qui spem suam ponit in homine **(Jerem. XVII)**; et: Benedictus vir qui confidit in Domino **(Psal. XXXV)**. Non sit dilatio resurrectionis, quae opprobrium generet inter credentes.

Neque irrideant me inimici mei. Qui me irriserant prius cum dicerem: Possum destruere templum, et hoc in triduo reaedificare **(Matt. XXVI)**. *Neque irrideant me inimici mei:* id est, illi qui in homine tantummodo confidunt, quia postquam ille defectus fuerit, inimici ipsorum irrident ei: et inimici Ecclesiae sunt daemones, haeretici, vitia et peccata. *Etenim universi qui te exspectant:* qui te sustinent: *non confundentur.* Neque hic, neque in futuro: Apostoli, vel hi qui credituri sunt per verbum eorum in te.

Confundantur iniqua agentes supervacue. Propheta non optando, sed prophetando dicit: Confundantur in die judicii illi, qui usque in finem in malitiam ipsorum perseverant: illi qui super perpetratum in me scelus illud addiderunt, ut sigillis tumulum communirent. Usque huc Dominus de Passione

sua: hinc vox succedit Ecclesiae: quae post resurrectionem Dominicam se supplicat edoceri.

Vias tuas, Domine, demonstra mihi: et semitas tuas edoce me. Illas per quas venitur in regnum tuum, vel vias tuas: hoc est, mandata tua: notas fac, hoc est, demonstra mihi, *Semitas tuas edoce me.* Semita minor est quam via: per semitam intelligitur arcta et angusta via, quae ducit ad vitam.

Dirige me in veritate tua. Vox Ecclesiae. *Dirige me,* quia ego tortuosus sum. *In veritate tua:* hoc est, in Christo tuo: *edoce me,* ut nihil perverse agam. *Quia tu es Deus salutaris meus.* Tua enim resurrectione meum salutare mihi collatum est. *Et te sustinui tota die.* Hoc est toto tempore. Videbant me pro te sustinere per omne vitae hujus tempus. Audieram enim per voces prophetarum te venturum esse in mundum. Sustinui autem per lumen fidei, donec me vocares.

Reminiscere miserationum tuarum, Domine, etc. In quibus ut nos redimeres, homo factus es. Vel populus Christianus loquitur: ut rectos eos faciat de sua miseratione; ut illud: Misericordiae tuae multae sunt, Domine; et: Misericordiae tuae a saeculo sunt **(Psal. CXVIII)**; et: Misericordias tuas ab initio saeculi promisisti nobis **(Ibid.)**.

Delicta juventutis meae et ignorantias meas ne memineris, Domine. Illa quae in adolescentia gessi, priusquam de domo patris iniqui procederem. Aut delicta juventutis, ante baptismum: et ignorantiae meae hoc est, post baptismum.

Secundum magnam misericordiam tuam memor esto mei, Deus. Id est, non secundum merita, sed secundum tuam misericordiam. Immensa est enim misericordia tua, qui vocas

ea quae non sunt tamquam quae sunt. *Propter bonitatem tuam, Domine.* Quia provocas peccatores ad poenitentiam.

Dulcis et rectus Dominus. Dulcis, quia est panis vitae. *Dulcis,* quia promittit praemia futura. *Rectus,* quia reddit unicuique secundum opera sua. *Propter hoc legem dabit delinquentibus in via.* Legem charitatis; per quam dimittentes offensas, reconciliamur Deo. *Delinquentibus in via,* peccatoribus in ista vita.

Diriget mites in judicio. Mites et humiles corde diriget in judicio, hoc est discretionem facit hic in praesenti inter corpus et animam: ut se invicem corrigant in viis mandatorum Dei. Vel illud quod superius scriptum est: Peccata adolescentiae meae et ignorantiae meae ne memineris. Istum et aetas excusat, et ignorantia. Unde intelligimus eum qui peccat in adolescentia, et non ignorat, veniam non habere. Servus quippe qui novit voluntatem Domini sui, et non facit: vapulabit multum **(Luc. XII)**. Omnes viae Domini, misericordia et veritas: quia et ipsa misericordia, aequis est librata ponderibus. *Docebit mansuetos vias suas.* Misericordiam et veritatem: et ut se ex toto corde diligant, quae est vera via. Sic enim sequitur:

Universae viae Domini misericordia et veritas. Misericordia, quia nos redemit: *et veritas,* quia impios judicabit. *Dulcis et rectus Dominus:* quia qui se miserum confitetur, miseretur illi Deus. *Requirentibus testamentum ejus.* Illis facit misericordiam, qui requirunt novum Testamentum: quo nos sanguine suo reconciliavit Deo Patri. *Et testimonia ejus.* Prophetas et apostolos: quorum testimoniis est Ecclesia congregata.

Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo. Non propter mea merita, sed propter tuam misericordiam. *Multum est enim.* Grande est peccatum meum. Grande est, inquit, generale peccatum: quod nisi Deus per baptismum delere dignetur, aliter non abluetur.

Quis est homo qui timet Dominum: legem statuit ei in via quam elegit. Ut ad ea quae elegit, deflectatur. Simile huic per Moysen ad populum Dominus protestatur, dicens: Ecce hodie statui ante oculos tuos ignem et aquam, bonum et malum, vitam et mortem: elige vitam, et vives **(Deut. XXX)**.

Anima ejus in bonis demorabitur. Si elegerit vitam. *Et semen ejus haereditabit terram.* Per opera justitiae, haereditatem capiet in regione vivorum. Vel *anima ejus in bonis demorabitur:* id est, sperabit in praemiis futuris: et semen ejus haereditate possidebit terram. *Semen ejus,* opera ejus, *possidebunt terram:* id est, vitam aeternam.

Firmamentum est Dominus timentibus eum. Nos infirmi et imbecilles sumus: sed ab illo hortamur ne ab hujus saeculi fluctibus quatiamur. *Et testamentum ipsius ut manifestetur illis.* Hoc est novum Testamentum. Lex quae eum annuntiavit per litteram velata, in Christo manifestatur.

Oculi mei semper ad Dominum **(Eccl. II)**. Oculi cordis intenta mente ad Deum: de quibus dicitur: Oculi sapientis in capite ejus. *Quia ipse evellet de laqueo pedes meos:* hoc est, de laqueo diaboli sensus meos, a quo prius per voluptates saeculi capiebar.

Respice in me, et miserere mei. Respice, in adjutorium: *et miserere,* quia miser sum. *Quia unicus et pauper sum ego.* Ad

Christum pertinet: quia Christus unicus sine peccato: ut ait propheta: Qui peccatum non fecit **(Isai. LIII)**. Pauper pro nobis, ut Paulus dicit: Qui cum dives esset, pauper factus est, ut illius inopia nos divites essemus **(II Cor. VIII)**. Vel unicus, populus Christianus. Sed bene se unicum dicit, quia unigenitus est Patris. Qui pauper natus in carne, factus est unicum pretium mundi. *Quia unicus et pauper sum ego.* Sic et Elias solus remansit **(III Reg. XVIII)**: et Jeremias solus sedit et flevit, a malis hominibus separatus **(Jerem. XV)**: Unde et David alibi dicit: Habitare facit unius moris in domo **(Psal. LXVII)**.

Tribulationes cordis mei multiplicatae sunt. Per passionem. *De necessitatibus meis erue me.* Necessitates meae sunt, ut homo pro hominibus moriar, et ideo a te eripiar, ut resurgam.

Vide humilitatem meam. Per quam carnem suscepi. *Et laborem meum.* Quo morti subdor. Vel aliter. *Vide humilitatem meam et laborem meum.* Ecclesia loquitur ad Christum. *Humilitatem,* quia humiliant eam peccatores. *Laborem,* in tribulatione. *Et dimitte omnia delicta mea.* Populi delicta, quae in me suscepi.

Respice inimicos meos: Judaeos utique, ut confundantur. *Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt.* Vox Ecclesiae de persecutoribus. *Odio iniquo oderunt me.* Iniquum odium ad distinctionem justi dicitur. Si enim non odissent me, non utique condemnassent morte.

Custodi animam meam, et eripe me. Ecclesia supplicat ut custodiatur et eripiatur ab omni malo. *Non confundar, quia*

invocavi te. In manus tuas commendo spiritum meum. *Non confundar,* neque hic, neque in futuro, *quia invocavi te.*

Innocentes et recti adhaeserunt mihi. Innocentes, qui puritatem vitae ab exordio nativitatis custodierunt. Sicut collo adhaeret caput, et membra in eodem corpore continentur: sic et Ecclesia per justitiam adhaesit Christo, et membra ejus in eodem corpore continentur. *Innocentes,* id est, successores apostolorum, vel caeteri sancti et recti, quorum cor non fuit perversum post deos alienos. *Adhaeserunt mihi,* revertenti ex inferis. *Quoniam sustinui te, Domine.* Implevi, Pater, voluntatem tuam.

Libera me, Deus Israel, ex omnibus tribulationibus meis. Ut mihi mors ultra non dominetur: sicut Apostolus ait: Scitote quia Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur **(Rom. VI)**. Sciendum tamen, quod humilitas orationis non ad divinitatem, sed ad humilitatem assumptae carnis est referenda. Nos vero deprecemur Dominum, ut viventes immaculati, ab infernalibus angustiis liberari mereamur. *Quia sustinui te, Domine. Libera me, Deus Israel. Israel,* id est, animarum videntium Deum. Ex omnibus angustiis, *ex omnibus tribulationibus meis.*

PSALMUS XXV.

In finem, Psalmus David. Psalmus iste de homine et Christo testatur: et omnis Ecclesiae in Christo perfectae continet vocem.

Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Ut sit mihi per judicium tuum misericordia: quoniam per innocentiae gradior viam. Superius dictum est: *Judica me, Domine.* Vox Ecclesiae ad Christum. *Judica me,* non quod judicium futurum roget a Deo, sed discretionem: de qua in alio psalmo legimus: Judica me, Deus, et discerne causam meam **(Psal. XLII)**: hoc est, ut non me judices in futuro, sicut caeteri peccatores judicandi sunt. *Quoniam ego in innocentia mea ingressus sum.* Pro parte sua dicit Ecclesia. Ac si dicat: Parata sum innocenter vivere, quia nulli nocuit, nec nocere desiderat Ecclesia. *Ingressus sum,* id est, inter peccatores, ubi usque in finem habitat. *Et in Domino sperans non infirmor.* Sed firmor in fide. *Non infirmor,* id est, inter hos peccatores: propterea quia in te spero, non in me.

Proba me, Domine, et tenta me. Probari se rogat Ecclesia, ut se noscat, et ab aliis cognoscatur probata. Sicut Job probatus est, ut se cognosceret, et alii eum cognoscerent: sicut illi reges fecerunt qui eum visitaverunt. *Proba me, Domine,* in tentationibus: *et tenta me,* ne aliquid in me delicti remaneat. *Ure renes meos et cor meum.* Quid renes sonent, in corde significat: quia misericordia tua in conspectu oculorum meorum est. Sic petit judicium, ut misericordiae recordetur. *Ure renes meos et cor meum.* Spiritum sanctum adhibe delectationibus et cogitationibus meis: qui utraque exurens, me dignum efficiat. Ure, hoc est, igne Spiritus sancti, de quo igne dicit: Ignem veni mittere in terram **(Luc. XII)**.

Quoniam misericordia tua ante oculos meos est. Ut ab hoc igne arguar, et non exurar. *Et complacui in veritate tua.* In Christo tuo: ut non in meo mendacio, sed in tua veritate placerem.

Non sedi in concilio vanitatis. Non sum conjunctus his qui contra te, Christum meum, vanum agebant concilium. *Non sedi in concilio vanitatis,* id est, qui de terrenis cogitant semper, non sedit Ecclesia in eorum concilio. *Et cum iniqua gerentibus non introibo.* Non posui cum his absconditam conscientiam meam.

Odivi Ecclesiam malignantium: Judaeorum, sive haereticorum. *Et cum impiis non sedebo:* pactum cum his non inibo. *Et cum impiis non sedebo:* id est, non solum cogitaverunt in verbo, sed perfecerunt in opere.

Lavabo inter innocentes manus meas. In bonis operibus lavabo manus meas, quae peccatis ante sordebant. *Manus lavabo,* id est, opera. Lavat per lacrymas, per baptismum et poenitentiam. *Et circumdabo altare tuum, Domine.* Amplectar sublimia tua, ut discam laudare te. *Altare,* id est, fides. *Circumdabo,* id est, operibus bonis. Unusquisque sanctus altare Domini in se habet: quod est fides.

Ut audiam vocem laudis tuae: et enarrem universa mirabilia tua. Ut cum didicero, exponam caeteris miraculum illud: qualiter pro nobis vel passus es, vel resurrexisti. *Et enarrem universa mirabilia tua,* laudis tuae: id est, quidquid boni agimus, a Deo reputatur esse, et quidquid mali facimus, a nobis est. Laus Dei perfecta est, et laus hominum imperfecta.

Domine, dilexi decorem domus tuae, et locum habitationis gloriae tuae. Pulchram effeci mentem meam, ut esset tibi commoratio digna: in qua habitans glorifices me gloria tua. Domus Domini est Ecclesia. Sacerdotes et habitatio gloriae tuae ipsi sunt in quibus habitat Deus.

Ne perdas cum impiis animam meam. Cum his qui per impietatem, mitem tradiderunt. *Et cum viris sanguinum vitam meam.* Qui dolose insidiantes, effuderunt sanguinem tuum.

In quorum manibus iniquitates sunt. Hoc est, in operibus eorum. *Dextera eorum repleta est muneribus.* Abstinendum a muneribus docet: culpans eos qui accipiunt munera: qui iniquitatem agentes, quaestum hujus impietatis lucrum aliquod arbitrati sunt: sicut ipse proditor Judas fecit. *Dextera eorum repleta est muneribus.* De sinistra fecerunt sibi dexteram: quia vita futura, dextera dicitur, et sinistra, vita praesens. Illi pro dextera, habuerunt sinistram: ut est illud: Est munus a lingua, et est munus a manu, et est munus ab obsequio. A lingua, laus: hoc est, favor humanus. A manu, a rebus terrenis. Ab obsequio, servitium indebite impensum. Sed melius est, quod ait propheta: Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitat **(Isai. XXXIII)**.

Ego autem in innocentia mea ingressus sum. Ecclesia loquitur pro parte bonorum: per studium sanctae vitae a prioribus delictis. Ingressus, inter peccatores. *Libera me.* De tribulatione. *Et miserere mei.* Quia miser sum.

Pes enim meus stetit in via recta. Sensus meus in Christo: quia ipse est via. *Pes enim meus,* ne mihi praevaleant, *stetit in via recta:* ille scilicet, in quo ad te accedere coepi per justitiae viam. *In Ecclesiis benedicam Dominum.* De unitate congregationis dicit. In Ecclesia, non in latebris, sed in conventiculis populorum te benedicens. Praedicabo dilectionem illam qua tuo me sanguine redemisti: baptismo abluisti: ac pane coelesti et sacris dapibus adimpletum, innocentiae me melioris vitae restituisti.

PSALMUS XXVI.

In finem, Psalmus David antequam ungeretur. Ter unctus est David: Semel sub patre suo Jesse in Bethlehem **(I Reg. XVI)**: secundo, in Hebron **(II Reg. II)**: tertio, quando regnavit super omnem Israel in Jerusalem **(II Reg. V)**. Quaere ergo cui potissimum hic psalmus conveniat unctioni. Sciendum autem quod *antequam ungeretur,* in Hebraeis voluminibus non habetur. Sed de istis tribus unctionibus, media ad istum pertinet psalmum. David figuram Christi tenet: quia et ipse unctus est in baptismo, quando in specie columbae Spiritus sanctus super eum venit. David a prima unctione non accepit regnum: sic nec Christus secundum carnem tempore passionis accepit regnum, nisi posteaquam ascendit.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? Nullis tenebris obtegi formidat, quem Dominus illuminat semper et salvat. *Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo?* Vox Ecclesiae ad Christum. In omnibus psalmis verba Spiritus sancti sunt. Sicut oculi corporis illuminantur ab alia luce: sic et oculi cordis nostri a virtute fidei, hoc est, a Christo illuminantur. Unde dictum est: Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum **(Joan. X)**.

Dominus defensor vitae meae, a quo trepidabo? Ipse est enim fidelis animae protectio: idcirco non metuit inimicum. Defensor est ipse qui et salus; sed tamen defensor adjutor dicitur: *A quo trepidabo?* Dicit Ecclesia: A nullo, nec a

diabolo, neque ab haeretico, neque a persecutore, dum ipsum habeo defensorem.

Dum appropinquant super me nocentes, ut edant carnes meas. Accedunt, ut excitatis in me prioribus delictis, corpus meum rabido dente dilacerent. Vel, *dum appropinquant super me nocentes, ut edant carnes meas,* id est, daemones vel persecutores. Carnes vero, id est, affectus carnis: quia hoc est cibus ipsorum. Et tamen dantur illis carnes edere: id est, corpora sanctorum ad persequendum. Sed habent sancti consolationem a Domino, ut ait in Evangelio: Nolite timere eos qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere **(Matth. X)**.

Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Quia Dominus illuminatio mea est: *qui tribulant me inimici mei,* daemones, vel persecutores: *ipsi infirmati sunt et ceciderunt.* Tunc infirmati sunt, quando Christus nostram suscepit humanitatem.

Si consistant adversum me castra: non timebit cor meum. Dominus enim bellator fortis, ipse pugnabit pro me. *Si consistant adversum me castra:* id est, fortitudo daemoniorum, vel persecutorum. Castra dicit, secundum illud: Castrametati sunt **(Num. XXXIII)**. *Non timebit cor meum.* Ecclesia dicit, propter illud quod Dominus dixit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi **(Matth. ult.)**.

Si exsurgat in me praelium, in hoc ego sperabo. Et si moveantur adversus me pugnae, confidens sum in his: eo quod possit Deus, qui est spes mea, iniqua tela in inimicorum ora

detorquere. *Si insurgat in me praelium.* Ista supradicta praelia, pugna daemoniorum. Ego, dicit Ecclesia, in auxilium tuum et defensionem tuam sperabo.

Unam petii a Domino, hanc requiram. Quidam putant unam charitatem, sive gratiam, aut certe unam petitionem dici: cum *ahath* verbum Hebraeum, absolute *unum* neutrali genere sonet, et legatur: *Unum petii a Domino,* id est, ipsum Dominum. *Hunc requiram,* id est, ipsum Dominum.

Ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae. In domo Domini, in vita perpetua: quia quamvis Ecclesia hic dicatur domus: tamen non proprie, sed nuncupative. Unde dicit: Beati qui habitant in domo tua, Domine **(Ps. LXXXIII)**.

Ut videam voluntatem Domini: id est, dilectionem Dei: ut illud: Videbimus eum sicuti est **(Joan. III)**, sed hic per speculum. *Unam petii a Domino, hanc requiram.* Videamus quae est una petitio: *Ut inhabitem,* inquit, *in domo Domini omnibus diebus vitae meae:* ut in hac vita mortali, templum sanctum efficiar, in quo Deus inhabitare dignetur. *Et visitem templum ejus.* Eis qui in terris positi, coelestem vitam agunt, particeps fiam. Et protegar in templo sancto ejus: id est, protectionem ab ipso supra dicto habeam.

Quoniam abscondit me in tabernaculo suo. In quo per fidem inhabitet mecum: ne mihi tentationum obviarent procellae. Tabernaculum divinitatis, humanitas Christi est. Abscondit Ecclesiam in tabernaculo suo: quia caput nostrum Christus est, et nos membra illius. Abscondit ergo Ecclesiam apud se, ut dictum est: Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo **(Coloss. III)**. *In die malorum.* Numquid

dies mali sunt? Non, sed in nostris operibus mali dicuntur, ut Paulus dicit: Quoniam dies mali sunt **(Ephes. V)**. De istis praesentibus diebus dicit. Quia quamvis caput sursum sit, membra tamen adhuc deorsum sunt usque in finem. Quia et hoc puto significari, quando ipse solus in monte: navicula in mari jactabatur fluctibus, et ideo ab ipso protectione indigent **(Matth. VIII)**. *In die malorum:* in insidiantium felicitate. *Protexit me in abscondito tabernaculi sui.* In corde credenti ad justitiam.

In petra exaltavit me. In Christo exaltavit per fidem. Petra, Christus: ut Paulus ait: Petra autem erat Christus **(I Cor. X)**. *In petra exaltavit me:* In se, qui est stabilis petra ac verissimum fundamentum. *Et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos. Nunc,* in praesenti: *super inimicos,* id est, super istos supradictos, exaltatum est caput nostrum, quod est Christus: super omnes inimicos Ecclesiae. *Et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos,* super motus carnales, qui me saepe humiliabant, ne coelestia contemplarer.

Circuibo et immolabo in tabernaculo ejus hostiam jubilationis. Circuibo, id est, exercitabor in creaturis Dei: considerans orbem in Christo credentem. Quia considerat creaturas Dei: cum aliquis coelum et terram, vel mare cum suis ornamentis conspexerit, invenit quid immolet Deo, hoc est, laudem. *Circuibo,* hoc est, per quatuor partes mundi exempla sanctorum inquiro, et ibi invenitur laus Dei. *Et immolabo in tabernaculo ejus hostiam vociferationis.* Quod pro nobis ad tempus humilitatem sustinuit, gaudens praedicabo: quia talibus hostiis delectatur. *Hostiam jubilationis,* hoc est, praedicationis. Jubilus dicitur, qui nec

per litteras, nec per syllabas, nec verbis potest comprehendere magnitudinem laudationis Dei. Hostia dicitur, quae per partes dividitur, et sanguis circa altare effunditur, et ipsa hostia foris comburitur. Sacrificium dicitur vinum et oleum, et medium animal; et holocaustum, totum combustum, et victima, antequam occidatur. Unde Paulus: Hostiam vivam **(Rom. XII)**. *Cantabo et psalmum dicam Domino. Cantabo,* praedicabo; *Psalmum dicam,* opere compleam: vel laudes spirituales mente concinam dilatata.

Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te: miserere mei et exaudi me. Per interioris enim hominis clamorem deprecor ut exaudias me.

Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram. Merito cor justi vultum viventis Dei requirit: quia eum videre posse confidit. Beati enim mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt **(Matth. II)**. Quaesivit facies mea faciem tuam, hoc est, Ecclesia mea faciem tuam requisivit: hoc est, praesentiam tuam.

Ne avertas faciem tuam a me. Alibi dicit: Averte faciem tuam a peccatis meis **(Psal. L)**. Et hoc orandum est. Sed hic dicit: *Ne avertas faciem tuam;* id est, ne dimittas me in propria voluntate: sicut dictum est: Tradidit illos Deus in reprobum sensum **(Rom. I)**: hoc est, permisit. *Ne declines in ira a servo tuo.* Servus si Dominum terrenum offendit, cum pavore et metu est: quanto magis homo, si Deum coelestem offendat? Ergo hoc rogat Ecclesia, ut illam hic corripiat, et illam videat. Ut non ab illa cum ira discedat, sed ut illa gerat ea a quibus non declinet: sed facie propitiata respiciat.

Adjutor meus esto, Domine, ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus. Adjutor, in praesenti. *Esto,* tam de praesenti, quam de futuro pertinet. *Ne derelinquas me:* neque hic, neque in futuro. *Neque despicias me, Deus salutaris meus.* Salutaris noster Christus est, et hoc rogat Ecclesia ut non despiciatur ab illo: id est, non committat illud peccatum per quod a Deo despiciatur. *Ne derelinquas me:* cum crucifigo carnes meas cum vitiis et concupiscentiis. *Neque despicias me, Deus salutaris meus:* quia et si mortalis sum tamen, coelestia quaero.

Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me. Pater, diabolus: *mater,* Babylonia, vel gentilitas, antequam Christus veniret in mundum, parentes nobis fuerunt. Modo pater noster, Deus est, et mater nostra, Jerusalem coelestis: ut ait Paulus: Jerusalem quae est mater nostra **(Galat. IV)**. *Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.* Regnum mundi et civitates hujus saeculi quae me genuerunt, et caduca promittebant, reliqui, et a te assumptus, ab his sum derelictus. *Quia pater meus et mater mea dereliquerunt me.* Potest et de David simpliciter accipi, quod minimus inter fratres, a parentibus contemptus, a Deo electus est per Samuelem. In commune vero, parentum in filiis amor morte finitur: Dei amor crescit in tempore.

Legem mihi constitue, Domine. Legem, temetipsum, quia ipse est lex. *In via tua:* id est, mandatis tuis. Quae sunt illa mandata? Ut non declines ad dexteram, neque ad sinistram, et non respicias retro, ut illud: Nemo ponens manum suam in aratro, et aspiciens retro, aptus est regno coelorum **(Luc. IX, 6)**. Et item: Memores estote uxoris Lot **(Luc. XVII)**. Et ea

quae sursum sunt quaerite, non quae super terram. *Legem pone mihi, Domine, in via tua: et dirige me in semita recta.* Ut non declinem a dextris et sinistris, sed tua sequens mandata, viamque regiam gradiens, terram repromissionis ingrediar. *Propter inimicos meos:* carnales motus, daemones, haereticos persecutores.

Ne tradideris me in animas persequentium me. Ut non satietur anima eorum de adversitatibus quae accidunt mihi. *Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui: et mentita est iniquitas sibi. Insurrexerunt in me,* dicentes mendacium: sed cum in te confiderem, destructi sunt in mendacio suo. *Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui.* Contra Christum testes iniqui surrexerunt, quando dixerunt Judaei: Hic dixit: Destruite templum hoc, et in triduo reaedificabo illud **(Matth. XXVI)**. Vel contra Ecclesiam dicunt adversarii. *Mentita est iniquitas sibi:* id est, sibimetipsis mentiti sunt, et non mihi: quia unius cujusque vitium in suum recurrit auctorem. *Et mentita est iniquitas sibi.* Testes flagitiosi, in eo quod contra alios mentiuntur: sibi mentiuntur, dum in se supplicia praeparant, putantes Deum non vindicare mendacia.

Credo videre bona Domini, in terra viventium. Vox Ecclesiae. *In terra viventium,* quia pignus nostrum illuc sursum habemus, quod est Christus. Ille accepit de nostra terra mortale corpus, et nos ab ipso accepimus spem et fidem, et per spem et fidem credentes, perveniemus in terram viventium: in qua sancti capient haereditatem regni coelorum. *Exspecta Dominum.* Id est, usque in finem saeculi quidquid tibi accesserit [*Forte* acciderit], pro Christo patienter sustine.

Viriliter age. Id est, fortiter age: ut dixit Angelus ad Jesum: Confortare, et esto robustus **(Josue I)**. *Et confortetur cor tuum:* hoc est, anima tua. *Et exspecta Dominum:* hoc est, sustine Dominum. Propheta hic hortatur fidelem illum, qui usque nunc locutus est, dicens: Exspecta primum, ut contra certamina mundi a Deo conforteris. Exspecta deinceps, ut victor ab eodem Domino coroneris: quia non coronabitur, nisi qui legitime certaverit. Nos vero deprecemur Dominum, ut ipso confortante, sustinendo viriliter mundialium fluctuum procellas, exspectemus per fidem: quoadusque veniat reddere, quae dignatus est polliceri.

PSALMUS XXVII.

Psalmus ipsi David. Psalmus vocem habet ipsius mediatoris, Passionis in conflictu loquentis ad Patrem. Quae autem inimicis optantur: non malitiae est, sed ratio prophetiae praedicentis: quae eis pro malis suis immineant. Vel vox hominis assumpti in divinitate: Clamavit Jesus in cruce, et dixit: *Eli, Eli.*

Ad te, Domine, clamavi, Deus meus. Ut me clarifices illa claritate quam habui apud te priusquam mundus fieret: quia nunc hominem assumpsi. *Ne sileas a me.* Sed loquaris: quia aequalem tecum habeo aeternitatem. *Ne sileas a me:* hoc est, non me derelinquas. *Et ero similis descendentibus in lacum.* Id est, in miseriam istius vitae: quia si divinitas ab

eo recessisset, similis nobis in miseria fuisset. Si silueris, ero similis pereuntibus: tamen si taceas, non cognosceris.

Exaudi vocem deprecationis meae, dum oro ad te. Oravit Christus in cruce pro toto mundo, et pro Judaeis, et pro apostolis. *Dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum. Extollo manus meas:* id est, extendi eas in cruce. *Ad templum sanctum:* id est, ad hoc extendi, ut templum tibi praepararem: hoc est, corpus Ecclesiae. Et assimilabor descendentibus in lacum. Lacus significat infernum: locum videlicet eorum qui sub custodia retinentur. Et alibi scribitur: Usque ad captivam quae erat in lacu **(Exod. XII)**: *Exaudi vocem deprecationis meae, dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum:* in cruce scilicet pro credentibus, qui templum tuum futuri sunt.

Ne simul tradas me cum peccatoribus. Peccatores, latrones, inter quos pendebat, ut ait propheta: Et inter iniquos deputatus est **(Isai. LIII)**. *Cum operantibus iniquitatem ne perdas me.* Id est, in die judicii cum his latronibus, aut caeteris malis. Tam ad Christum, quam ad Ecclesiam pertinet, ut non sic peream, mortem suscipiens, sicut operarii iniquitatis.

Cum his qui loquuntur pacem cum proximo suo: mala autem, etc. Loquebantur Judaei pacem cum Christo, dicentes: Magister, scimus quia verax es, et quia a Deo venisti magister, et viam Dei in veritate doces **(Matt. XXII)**. *Mala autem sunt in cordibus eorum,* quando interrogabant eum: Licet tributum dari Caesari, an non **(Marc. XII)**?

Da illis secundum opera eorum. Qui te non intelligunt per beneficia, intelligant per cruciatus, ut male agentes, bona tua

invenire non possint. Propheta non optando, sed pronuntiando, dicit: Ac si dixisset: Daturus es illis vindictam in die judicii. *Et secundum nequitiam adinventionum eorum,* etc. Studia eorum sunt, ut mihi noceant, et laqueos tentationum intendant: ideo justum est, ut in his ipsi deficiant. *Redde retributionem eorum ipsis.* Ipsi enim reddiderunt mala pro bonis, te non intelligentes. *Quoniam non intellexerunt opera Domini,* etc. Machinae eorum quae contra Ecclesiam meam eriguntur, nihil praevaleant.

Benedictus Dominus. Pater. *Quoniam exaudivit vocem deprecationis meae.* Respondens ante passionem: Et clarificavi, et iterum clarificabo **(Joan. XII)**.

Dominus adjutor meus. In passione. *Et protector meus.* In morte. *Et in ipso speravit cor meum,* Humanitas in divinitate. *Et adjutus sum.* In tribulatione, ut resurgerem.

Et refloruit caro mea. Caro Christi in resurrectione refloruit. Vel, *refloruit caro mea:* refloruerunt apostoli: quia post negationem, ad fidem venerunt. *Refloruit caro mea,* procedense tumulo incorrupta. *Et refloruit caro mea.* Pro *carne,* Theodotio *cor* interpretatus est. Aliter: Quippe resurreximus cum Christo. Et de resurrectione dicitur: Ossa vestra ut herba orientur **(Isai. LXVI)**. *Et ex voluntate mea confitebor illi.* Ipsi Patri, ut illud: Confitebor tibi, Pater, Domine coeli et terrae: quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis **(Matt. XI)**. Et Ecclesia Christo: ut illud: Providentes gregem, non coacte, sed voluntarie **(I Petr. III)**; et item: Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo **(Psal. LIII)**. *Et ex voluntate mea confitebor ei,* non ex necessitate. Confitebor tibi per

baptismum. *Dominus fortitudo plebi suae.* Populo Christiano. *Et protector salutarium Christi sui est.* Quicumque in Christo baptizatus est, et ipse Christus vocatur. Sciendum autem quod et iste psalmus, excepta una littera, in Hebraeis voluminibus scriptus sit secundum ordinem litterarum. *Protector,* hoc est, defensor. *Salutarium Christi sui est.* Pluraliter dicit: quia omnes virtutes Christi divinitas custodit.

Salvum fac populum tuum, Domine. Hoc est, populum Christianum. Vel, salvam fac plebem tuam, Domine, quam morte mea redemi. *Et benedic haereditati tuae.* Quam per corporis et sanguinis mei mysterium in Ecclesia congregasti. Hereditas Christi, sua Ecclesia, de qua dixit: Dabo tibi gentes in haereditatem tuam **(Is. II)**. *Et rege eos, et extolle illos usque in saeculum. Rege illos,* ac si dicat: Tu rege, non diabolus, nec peccatum. *Et extolle eos usque in saeculum:* hoc est, defende eos usque in saeculum, in vita aeterna. Tu, Domine, rege et eleva nos: quia populus tuus sumus, ut in hac vita quae tibi sunt placita facientibus ab hac mortalitate in immortalitatem, te commutante, extollamur: id est, in coelestibus elevemur, regnaturi cum sanctis tuis.

PSALMUS XXVIII.

In finem, Psalmus David, in consummatione tabernaculi. Quando area de captivitate Philistinorum reducta est, pro qua multa mala habuerunt, dimissa est, in Silo, et David aedificavit ei tabernaculum: in quo hortatur populum,

ut offerant sacrificia Deo **(I Reg. IV, V et seq.)**. David apertissime figuram Christi tenet, et arca figuram Ecclesiae. Sicut David reduxit arcam de captivitate, sic et Christus reduxit arcam, hoc est, sanctam Ecclesiam de captivitate: id est, de potestate diaboli. Psalmus ergo vocem continet prophetae loquentis de perfectione Ecclesiae in hoc saeculo congregatae.

Afferte Domino, filii Dei. Qui per gratiam in adoptionem filiorum vocati estis. Vox Christi praedicatores admonet: Afferte praedicationem, et exemplum, vel fidem et opera. *Afferte Domino filios arietum.* Quos per Evangelium duces gregum apostoli genuerunt. Arietes, apostoli dicuntur. Arietes in capite duo cornua habent. Et sancti apostoli duo cornua habuerunt: id est, duo testamenta praedicaverunt. Filii arietum, successores apostolorum sunt, quos genuerunt per verbum praedicationis. Consummatio tabernaculi, secundum sensum, perfectio Ecclesiae est conjunctae de Judaeis et gentibus hic in praesenti.

Afferte Domino gloriam et honorem. Ut per opera vestra glorificetur aeternus Deus per verbum et exemplum. Unde dicit: honorificabant et glorificabant. Filios generant, ut diximus, per praedicationem, ut Paulus dixit: Per Evangelium ego vos genui **(II Cor. IV)**. Hoc est, gloria et honor Dei. *Afferte Domino gloriam nomini ejus.* Gloriosum per vos nomen ejus in cunctis innotescat. Nomen Patris, Filius est: gloria Christi, Ecclesia est. *Adorate Dominum in atrio sancto ejus.* Dilatate cor vestrum in sanctificatione perfecta, in qua Deus habitet: id est, in Ecclesia, vel in conscientia: ubi unusquisque ipsum adorare debet.

Vox Domini. Praedicatio Domini. *Super aquas.* Super populos. Ut illud: Aquae multae, populi multi **(Apoc. XVII)**. Vel, *vox Domini super aquas:* id est, in Baptismo super Christum, ut dicit: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui **(Matt III)**. *Super aquas:* quia populus qui ibidem aderat, vocem audivit. Vel, *super aquas,* ut apostolis ait: Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti **(Matt. ult.)**. *Deus majestatis.* Deus potestatis. *Intonuit Dominus super aquas multas.* De tabernaculo corporis assumpti, terribiliter populis conversionem praedicavit, dicens: Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum coelorum **(Matt. III)**. Sicut tonitruum a nube procedit, ita et Christus intonuit a nube: hoc est, de corpore suo, quando dixit: Poenitentiam agite.

Vox Domini in virtute. In credentibus potens facta, quando dixit: *Lazare, veni foras* **(Joan. XI)**. Vel in virtute, qua in unoquoque sancto loquitur. *Vox Domini in magnificentia.* Quando magnificatur per opera sanctorum. *Magnificentia,* Ecclesiis dilatata.

Vox Domini confringentis cedros. Cedri dicuntur omnes sublimes, et excelsi, vel superbi. Confringet illos, aut per poenitentiam, aut in die judicii in vindicta. *Cedros,* superbos quosque. Ecce securis ad radices arborum posita est. *Confringentis cedros,* humilians superbos. Sciendum quod cedrus duas habet intelligentias, sicut et unicornis: hoc est, si ad bonam partem, justos; si ad malam, peccatores ac superbos ostendit. *Et confringet Dominus cedros Libani.* Conteret per poenitentiam elationes ejus, ac collidet dum ignobilia elegit, ut fortia conterat et confundat.

Et comminuet eos ut vitulos Libani. Ramos earum, et virgulta calcibus verberans. Pro hoc in Hebraeo habet, *et vitulus Libani.* Excisa superbia ac petulantia, adducit eos ad imitationem humanitatis suae, quia tamquam vitulus immolatus est. Iste vitulus est saginatus qui occisus est, hoc est, Christus pro salute mundi. Sicut confringit vitulus de cornibus virgulta tenera: ita Christus confregit Judaeos. Unde dixit: Jam securis ad radices arborum posita est **(Matt. III)**. *Et dilectus quemadmodum filius unicornium.* Factus est dilectus Filius Dei per assumptionem corporis, filius Judaeorum, et contrivit eos qui per superbiam singularem, suam erigere justitiam conabantur. Christus est filius Judaeorum, quia ex stirpe eorum secundum carnem fuit. Judaei unicornes dicuntur, pro una lege quam habuerunt, per quam in superbiam se extulerunt.

Vox Domini intercidentis flammam ignis. Poenitentiam Joannes in deserto praedicans, omnem gehennae restinguebat ardorem. *Intercidentis,* id est, dividentis persecutorum furentem iracundiam: cum alii dicerent, hic est Christus, alii autem dicebant, non: sed seducit turbam **(Joan. VII)**. Ille vero praecidens hunc furorem, credentes ascivit charitati suae: incredulos autem reliquit. Post flammam sonus venit: ita et post praedicationem persecutio. *Vox Domini intercidentis,* id est, auxilium illius inter persecutores, quia suis sanctis subvenit. *Intercidentis flammam:* illam flammam idoli, ubi tres pueri fuerunt. Vel quotidie in unoquoque nostrum, flammam libidinis per confessionem et gratiam sancti Spiritus intercidit, id est, per orationem sacerdotis facit cessare, sicut legimus per Aaron, Deum fecisse in deserto **(Num. XVI)**. *Vox Domini concutientis*

desertum. Anima quae deserta fuerat, occupantibus ante se vitiis, ad verba poenitentiae commovebitur: ut exeuntibus vitiis ab illa, habitabilis Deo fiat. *Vox Domini concutientis desertum.* Ad fidem commovens gentes desertas, in quibus nullus sulcus praedicationis impositus erat ad suscipiendum verbum Dei. Vel gentes quae desertae erant, conversae sunt de infidelitate ad fidem, per verbum praedicationis. *Et commovebit Dominus desertum Cades.* Tunc celebrabuntur hac mundi solitudine verba sancta Legis, quae prius a Judaeis non intelligebantur: quia *Cades,* interpretatur *Sancta.* Vel aliter: *Commotio tineae.* Bene illos tineae comparavit, quia sicut tinea pannos comedit: sic conscientia eorum eos comedebat. *Commotio tineae* dicitur, eo quod commovit illos de illorum conscientia prava, ad fidem Ecclesiae.

Vox Domini praeparantis cervos. Cervos volunt quidam quasi superatores venenosarum linguarum in Ecclesia. Cervi, praedicatores. Praeparavit illos, quando misit ipsos praedicare. Cervi transeunt et calcant spinas vel serpentes: sic, et praedicatores venena diaboli et spinas peccatorum transeunt, et ad altiora fugiunt: id est, ad theoricam vitam. *Et revelabit condensa.* Obscura divinarum Scripturarum sive mysteriorum coelestium, per Spiritum sanctum patefecit. Unde in Evangelio illi duo quibus ipse apparuit, dicebant: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas **(Luc. XXIV)**? *Et in templo ejus.* Hoc est, in Ecclesia. *Omnes dicent gloriam.* Collaudant claritatem Dei. Vel gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto.

Dominus diluvium inhabitare facit. Aridam terram Deus non possidet. Simul attende vim verbi, quod non dixerit aquas, sed diluvium: ut abundantiam gratiae spiritualis ostenderet,

tamquam in arca Noe sanctos a fluctibus saeculi hujus protegens. Et modo inhabitat diluvium in conscientia per abundantiam Spiritus sancti, per quem delentur peccata. *Et sedebit Dominus rex in aeternum.* In Ecclesiis vel in sanctis, qui sedes ejus effecti sunt, vel humanitas Christi ad dexteram Dei Patris. Reges, sancti dicuntur, qui se regunt.

Dominus virtutem populo suo dabit. Id est, virtutem fidei. *Populo suo,* populo Christiano, dimicanti contra hujus mundi turbines ac procellas. *Et benedicet populo suo in pace.* Populo Christiano benedicet et hic et in futuro, quando dicturus erit: Venite, benedicti Patris mei **(Mat. XXV)**: *In pace,* in semetipso, quia ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum **(Ephes. II)**. In seipso nos benedicit pax vera Christus Dominus, qui sumus Ecclesiastica plebs.

PSALMUS XXIX.

Psalmus cantici in dedicatione domus David. Psalmus cantici, laus cum opere, dedicatio domus David, resurrectio Salvatoris intelligitur, in qua omnia vitae corpora dedicantur. David figuram Christi tenet. Domus David, domus Christi, id est, humanitas, domus est divinitatis. Tunc aedificavit domum, quando humanitatem carnis assumpsit. Et tunc dedicavit, quando a mortuis eum resurgere fecit. Et modo aedificatur domus David, id est, Christi: hoc est, Ecclesia usque in finem aedificatur, sed in resurrectione dedicatur, quando immortalitatem acceptura est. Vocem redemptoris nostri

continet, qui per resurrectionem corporis sui Ecclesiam (quae omnium mater est) acquisitam suo nomini dedicavit.

Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me. Excelse te glorificabo, Pater: quoniam suscepisti me de morte. *Exaltabo te, Domine.* Vox Christi ad Patrem, et vox Ecclesiae ad Christum. *Exaltabo te,* laudabo te. *Quoniam suscepisti me,* id est, Christum ad dexteram Patris. Et Christus suscepit Ecclesiam, quando humanitatem carnis assumpsit. *Nec delectasti inimicos meos super me.* Ut meo jucundarentur interitu. Quomodo dicit, *nec delectasti inimicos,* dum et Judaei Christum crucifixerunt, et conspuerunt, et flagellaverunt, et persecutores delectantur super Ecclesiam, quando persequuntur? Sed nec Judaei delectati super Christum fuerunt: quia non potuerunt eum exstinguere sicut voluerunt. Sed hic non intelligendum de hominibus, sed de daemonibus, quia delectari coeperunt, quando aestimaverunt eum cum latronibus ad infernum ducendum: sicut in montem se permisit ab eodem duci **(Luc. IV)**. Sed non fuerunt delectati daemones, quia tunc et principem, et suos subjectos ligavit: ita nec super Ecclesiam erunt delectati in die judicii, quando dicturi erunt sancti: Ubi est, mors, aculeus tuus: ubi est, mors, victoria tua? Absorpta est mors in victoria **(I Cor. XV)**: id est, in victoria sanctorum disrupta est.

Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me. Domine Deus meus. Oratio Christi, sive Ecclesiae. *Sanasti me:* resurgere me fecisti, ut corpus mortalitati obnoxium non corrumperetur a morte.

Revocasti ab inferis animam meam: id est, animam Christi cum aliis animabus sanctorum Deus de inferno revocavit. Ipse

se resuscitatum a patre pronuntiat, sicut ait Apostolus: Qui crediderit quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus erit **(Rom. IV)**. *Salvasti me a descendentibus in lacum.* Id est, de miseria istius vitae praesentis. Vel de lacu inferni, ubi animae peccatorum sunt: ne sicut illi, praeceps caderem in mortem. Hinc tam immensum miraculum propheta cernens, exsultat et dicit.

Psallite Domino, sancti ejus, etc. Quod memoratus vestri sanctificavit vos vocando ad agnitionem nominis sui. *Psallite, Domino, sancti ejus.* Propheta hortatur sanctos, ut laudent illum a quo salvati sunt. *Et confitemini memoriae sanctitatis ejus.* Memoria, id est, ut memores sitis beneficiorum qualiter vos de peccato redimere venit.

Quoniam ira in indignatione ejus, et vita in voluntate ipsius. Non quod ira aut indignatio in Deo sit, sed justa vindicta. Indignatio Dei fuit, quando Adam peccavit. *Ira,* justa vindicta intelligitur: quando cum a paradiso dejecit. *Et vita in voluntate ipsius,* id est, sicut per Deum justa vindicta super ipsum Adam venit: ita per ipsum, id est Deum, vita restituta est, quando humanitatem carnis assumpsit. *Quoniam ira in indignatione ejus:* cum se de impiis vindicat. *Et vita in voluntate ipsius:* ut qui fecerit voluntatem ejus, maneat in aeternum.

Ad vesperum demorabitur fletus. Cum in passione ejus tenebris obtecta omnia essent, apostoli in fletu et gemitu morabantur. *Et ad matutinum laetitia.* Futuram Domini gloriam, quae matutina ejus resurrectione praefloruit, figuravit. *Ad vesperum demorabitur fletus, et ad matutinum laetitia.* Vesper post meridiem dicitur: post meridiem, Adam

in paradiso vocem Domini audivit deambulantis, et sub arboris foliis se contexit, tremefactus, eo quod pactum trangressus esset. Vespera, tota ista vita praesens intelligitur, quia per peccatum Adae, omnes usque in finem saeculi gemunt. Fletus quia fletum habet homo, quando recordatur bona paradisi quae perdidit in Adam. *Et ad matutinum laetitia:* id est, in resurrectione, quando simul jam ad libertatem restitues. Vel vesperum, quando flebat Maria et apostoli in Passione Domini. Et mane laetitia, quando resurrexit, ut dictum est mulieribus: Ite et nuntiate fratribus meis ut eant in Galilaeam; ibi me videbunt **(Matth. XXVIII)**. Et dixerunt mulieres ad apostolos: Vidimus Dominum, et haec dixit nobis **(Joan. XX)**. *Ad vesperam demorabitur fletus, et ad matutinum laetitia.* Potest hoc et de tempore Passionis, sicut superius, et de resurrectione, et consummatione saeculi accipi.

Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in aeternum. Haec redemptus populus dicit: Jam nullam a te satiatus patior egestatem: neque in te defixus, commoveor. *Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in aeternum.* Vox Adam in paradiso quia sine fine ibidem se putabat esse. Et dum sic cogitasset, et tanta bona ei dedisset, coepit cogitare quid esset causae, cur praecepisset ei Deus ne contingeret de pomo vetito. Hoc vero, inquit, probare volo. Et [*Al.* ei] contigit, et probavit: quia projectus est.

Domine, in voluntate tua praestitisti decori meo virtutem. Et ipsa est vox Adae postquam projectus est de paradiso pro sua culpa. Tunc cognovit quod sapientia lucis ab eo recessisset: et quod a Deo in paradiso collocatus fuerat abundantiae, non a semetipso. *Avertisti faciem tuam a me, et factus sum*

conturbatus. Tunc avertit faciem suam Deus ab Adam, quando peccavit. Et tunc conturbatus est, quando sub maledictione de paradiso projectus est. Et unusquisque homo quando de suis conturbatur peccatis. Vel aliter; *Domine, in voluntate tua,* et non ex mea: *praestitisti decori meo,* corpori assumpto: *virtutem,* ut te cognoscerem. *Avertisti faciem tuam a me,* cum peccarem: *et factus sum conturbatus*. Ignorabam enim adhuc lumen veritatis tuae.

Ad te, Domine, clamabo, et ad Deum meum deprecabor. Christus Dominus hoc dicit, qui pro redempto populo interpellat ad Patrem. Christus clamavit in cruce, et Ecclesia in persecutione.

Quae utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Si non resurrexero: nam quia effusus est sanguis meus, surgam et sit utilitas: ut acquiram omnes gentes resurrectione mea. Humanitas Christi ad Patrem loquitur, ac si dixisset: Nulla est utilitas quod sanguinem effudi, nisi resurrexero a mortuis. Vel, *quae utilitas in sanguine meo,* id est, in gente mea? Judaeorum nulla est utilitas: quia non credunt, nisi hominem purum tantum. Non solum non crediderunt, sed etiam latus ejus aperuerunt.

Numquid confitebitur tibi [Al. tacet *tibi] pulvis?* Non poterit turba impiorum, quae adhuc, velut pulvis, omni vento doctrinae movetur, justificari, si ego non resurgam. Si ego non resurrexero, non confitebitur tibi pulvis. Pulvis, id est, impii, vel infructuosi. *Aut annuntiabit veritatem tuam*. Id est, Christum tuum: ac si dicat: Si non resurrexero, non annuntiant.

Audivit Dominus, et misertus est mei. Audivit Dominus, Deus Pater, *et misertus est mei.* Vox Christi, quia resurgere me fecit a mortuis. *Dominus factus est adjutor meus.* Defensor meus, qui me fecit primogenitum mortuorum.

Convertisti planctum meum. Cum dicerem: Tristis est anima mea usque ad mortem. *In gaudium mihi.* Cum resurgens dixi: Ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilaeam, ibi me videbunt. Sed haec sicut a Christo, ita etiam ab Ecclesia dicuntur: cujus planctus, resurgente Domino, in gaudium est conversus, et quae deinceps cum ipso Domino, et ad ipsum Dominum, jam mundata Agni sanguine dicit:

Conscidisti saccum meum. Velamentum peccatorum meorum: quia saccus, et cilicium ad peccatores pertinet. Dum ergo dicit: *Conscidisti saccum meum,* et alibi dicit: Induebam me cilicio, et humiliabam in jejunio animam meam **(Psal. IV)**, et quidem Christus non est usus isto indumento. Quid est saccus Christi, nisi mortalitas quam de nobis assumpsit? Tunc conscissus est iste saccus, quando resurrexit, et immortalis effectus est. Et licet habuit saccum, sed non habuit opus sacci: id est, peccatum: de quo scriptum est: Qui peccatum non fecit: nec dolus inventus est in ore ejus **(Isai. LIII)**. Nobis ergo necesse est saccum et cilicium induere: quia opus sacci habuimus, id est, peccatum. *Praecinxisti me laetitia.* Id est, laetitia resurrectionis, sive Christum, sive Ecclesiam in futuro: induens me stola prima immortalitatis per resurrectionem tuam.

Ut cantent [Al. *cantet] tibi gloria mea.* In his qui crediderunt gloriae resurrectionis. *Et non compungar.* A stimulis peccatorum. Neque Christus: quia nullum habuit peccatum.

Domine Deus meus, in aeternum confitebor tibi. Id est, sine fine laudabo te. In his, ut jam dixi, tibi concinam atque confitear: qui in me congregati sunt per resurrectionem meam. Omnia enim quae in hoc psalmo humiliter de Christo dicuntur, ad assumptionem corporis magis referenda sunt, quam ad potentiam Deitatis. Nos quoque supplices deprecamur, ut convertat Dominus in gaudium planctum nostrum, remissa mole facinorum; ac mysterio resurrectionis suae laetificatos attollere dignetur in coelum: pro quibus descendere dignatus est in infernum.

PSALMUS XXX.

In finem, Psalmus David, etc. Psalmus ipsius Mediatoris initio continet vocem; deinde redempti sanguine ejus populi, gratias agentis, ex ipsius interponitur persona prophetae. Ait ergo Redemptor ad Patrem:

In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum. In te, Pater, spes est corroborationis meae, dum mihi tamquam caeteris hominibus insultant adversarii, vel illudunt. Vel vox prophetae ex persona Ecclesiae dicit, *non confundar:* quia recte confiteor finem Trinitatis. *In te, Domine, speravi. In te,* non in me. *Non confundar in aeternum:* quia qui illum integre confitentur, non confundentur neque hic, neque in futuro. *Et in tua justitia libera me, et eripe me.* De fovea quam statuerunt animae meae. Quia nisi a Deo justificemur, per nos non possumus justificari. Unde scriptum est; Qui se justificat, ipse se condemnat **(Job IX)**. Unde et Paulus de quibusdam

dicit: Suam quaerentes statuere justitiam, justitiae Dei non sunt subjecti **(Rom. X)**.

Inclina ad me aurem tuam. Vox Ecclesiae ad Christum. Per aurem benignitas Dei intelligitur. Inclinat Christus aurem, quando exaudire dignatur. Vel tunc inclinavit Deus aurem suam, quando misit Verbum suum, et nos exaudivit in mundo; et intantum inclinavit, ut nostra peccata digito in terra scriberet. *Accelera ut eripias me. Accelera,* id est, festina: *ut eripias me.* Vult sancta Ecclesia liberari de corpore, ut ait Paulus: Cupio dissolvi, et esse cum Christo **(Philip. I)**.

Esto mihi in Deum protectorem. Vox Ecclesiae. *In Deum protectorem.* In Deum defensorem: quia multi sunt dii nocivi, qui non prosunt. Unde Paulus dicit: Sunt quidem dii multi, et domini multi: nobis tamen unus Deus, una fides, unum baptisma **(I Cor. VIII)**. *Esto mihi in Deum protectorem,* tamquam proximus. *Et in domum refugii, ut salvum me facias.* Quia Ecclesia, tempestate persecutionis, ad Deum habet refugium. *Ut salvum me facias,* a peccatoribus. Domus autem refugii ipse est in quo Pater inhabitat. Multi volunt fugere a praesentia Dei: sed non possunt evadere, ut ait propheta: Et a facie tua quo fugiam **(Psal. CXXXVIII)**? Sed nos, dicit Ecclesia, insimul in domo habemus refugium: hoc est, in ipso qui est Deus.

Quoniam firmamentum meum, et refugium meum es tu. Ad sustinendos eos qui in me saeviunt. Vel firmamentum fidei; *et refugium meum es tu:* refugium meum dicit: quia Ecclesia in Christo habet refugium, ut ait propheta; Domine, refugium factus es nobis **(Psal. LXXXIX)**. *Propter nomen tuum educes me.* Ut hoc notum faciam gentibus credituris. Propter nomen

tuum dux mihi eris: Quando ego facio aliquid boni, nomen Domini ex hoc glorificatur. *Et enutries me.* Aggregatis paulatim sanctis, educas Ecclesiam tuam, quae in me fundatur. *Et enutries me.* Tunc enutrivit Ecclesiam, quando nostram carnem suscepit. Unde et Paulus: Nemo enim carnem suam odio habet, sed nutrit et fovet **(Ephes. V)**. Et enutrivit nos, ut fortes simus.

Et educes me de laqueo quem absconderunt mihi. Laqueus dicitur captio: quia quamdiu in via es, hoc est, in Christo, non times in laqueum cadere: laquei secus viam ponuntur. Via, Christus est: sicut ipse ait: Ego sum via **(Joan. XIV)**. Et tu si es in via, hoc est in Christo, non times cadere in laqueum diaboli: quia omnis laqueus ab ipso est. *Quoniam tu es protector meus: in manus tuas commendo spiritum meum.* Vox Christi ad Patrem in Passione: quando commendavit animam suam, et dixit: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum **(Luc. XLVI)**. Quod commendatur, salvum recipitur. Et ipse dixit: Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam **(Joan. XX)**. *Tu es protector meus.* Vox Ecclesiae. *In manus tuas commendo spiritum meum:* hoc est, in potestatem tuam commendo animam meam. Hoc exemplum accepit Ecclesia a Christo. Hoc et sanctus Stephanus fecit: hoc et sancti orant, quando exeunt de corpore, ut illud: Fideli creatori commendant animas suas in benefactis. Hoc in cruce positus Dominus dixit, quod in Patris manus spiritum commendaverit: cito eum ipso resuscitante sumpturus. Dicat nunc populus redemptus sanguine Agni: *Redemisti me, Domine, Deus veritatis.* Qui es veritas et vita: quia quod promisit Deus, non mentitur. Sicut promisit

per servos suos prophetas: ita et venit, et redemit nos sanguine suo. Unde et Paulus dicit; Empti enim estis pretio magno **(I Cor. VI)**.

Odisti omnes observantes vanitatem, supervacue. Supervacue dicit: non quod Deus odiat quemquam. Absit hoc sentire. Sed qui istam tantummodo vitam praesentem amant, et coelestia contemnunt: sperantes inaniter in beatitudinem saeculi seducentis, odit illos Deus. Non quod odium, sicut dixi, in Deum cadat: sed odire Deus, qui sic faciunt, dicitur: id est, repudiare: quia repudiat illos Deus.

Ego autem in te, Domine, speravi. Vox Ecclesiae: Non in me: sed in te speravi et spero: exspectans resurrectionem tuam. *Exsultabo et laetabor in misericordia tua.* Pro quo exsultabo, et pro quo laetabor? Pro hoc quod sequitur.

Quia respexisti humilitatem meam. Exsultabo, corpore: *laetabor,* mente. Tunc respexit, quando carnem suscepit: quia contemptibilis, et captiva, et despecta erat Ecclesia. *Exsultabo et laetabor in misericordia tua,* pro tantae pietatis commodo, nt me tua morte redimeres: *quia respexisti humilitatem meam,* in spe illa positam, per quam ea quae non videntur, desiderantur. *Salvasti de necessitatibus animam meam.* Necessitates corporis multae sunt: id est, manducare, bibere, dormire, vel aliud quod necessario est faciendum: sed necessarium animae, omnino unum: id est, vita aeterna. Salvavit Deus animam de sua necessitate: quia dedit ei vitam aeternam: quod est sua necessitas. Proinde salvasti de necessitatibus mortis perpetuae animam meam quae tibi erat charitate devincta.

Nec conclusisti me in manus inimici. Illi concluduntur in manus inimici, qui perseverant in peccatis suis. Sed ego, dicit Ecclesia, non concludar: quia non volo perseverare in malis. *Statuisti in loco spatioso pedes meos.* Dilatasti unitatem Ecclesiae in toto mundo. Quomodo dicit, *in loco?* Numquid localis est Deus? Et localis, et non localis. Localis est ad se venientibus, et non localis, quia ubique est: sed invenitur in loco pure quaerentibus. Ut illud: Et motus est locus in quo erant sedentes **(Act. IV)**. *In loco spatioso pedes meos.* Pedes, sancti praedicatores, qui portant verbum praedicationis in toto mundo: vel in Ecclesiam, quam tua resurrectione dilatasti in amplitudinem libertatis.

Miserere mei, Domine, quoniam tribulor. Miserere mei; ac si dicat: Fac in me misericordiam, *quoniam tribulor.* Illorum vox, qui tribulantur a qualibet tribulatione. *Miserere mei, Domine, quoniam tribulor.* Non jam mortem timens, sed insectationem metuens vitiorum. *Conturbatus est in ira oculus meus.* Ecclesia conturbatur de vitiis et peccatis, tam de suis, quam et de aliorum. Sed orandum est, ut ira non vertatur in odium, neque de festuca fiat trabs. Vel conturbatur oculus de futuro judicio. *Conturbatus est in ira oculus meus,* quo te mente cernebam. *Anima mea,* qua te diligebam. *Et venter meus.* Quo tui recordabar. Haec omnia conturbata sunt, propter priora delicta.

Quoniam defecit in dolore. Ideo in dolore; quia Ecclesia non potest emendare malos; nec segregare malos a sanctis usque in finem. Unde Dominus dixit: Sinite utraque crescere usque ad messem, et in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, et colligate fasciculos ad comburendum **(Matth. XIII)**. *Vita mea et anni mei in*

gemitibus. Quamdiu est hic in praesenti vita, habet gemitum et fletum unusquisque homo: *Quoniam defecit in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus;* donec persecutionem patior propter nomen tuum. Praesens vita deficit, quia mihi tempora sunt, perpetuitatem confiteri.

Infirmata est in paupertate virtus mea. Vox Ecclesiae. Infirmata est Ecclesia inter homines malos, inter quos habitat hic in praesenti vita; quia plures sunt peccatores, et pauci sunt sancti. Vel aliter: *Infirmata est in paupertate virtus mea.* Sanitas hujus corporis, inter cruciatus passionum. *Et ossa mea conturbata sunt.* Fortitudo utique mea. Ossa fortes sancti; vel ossa, virtutes Ecclesiae, vel sanctorum. *Conturbata sunt,* ab illo. Unde superius dicit secundum apostolum: Scimus quia omnis creatura congemiscit; non solum illa, sed et nos intra nos gemimus **(Rom. VIII)**.

Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium. Qui me propter tuum nomen persequuntur. Factus sum opprobrium vicinis meis. Vox Christi, et vox Ecclesiae. Domino Judaei multa opprobria dixerunt, et haeretici, et persecutores, dicunt Ecclesiae. *Et vicinis meis valde.* Qui ad credendum appropinquabit. *Et timor notis meis.* Quia amici mei, propter metum inimicorum, a me longe recesserunt. Totus psalmus, et super David juxta historiam, et super Dominum juxta prophetiam intelligi potest. *Nimium, et timor notis meis,* id est, apostolis: qui timuerunt in passione. Vel noti, mali Christiani: qui dicunt se credere in Deum, et operibus negant, et despiciunt vitam sanctorum. Vicini dicuntur, per fidem; et noti, propter christianitatem.

Qui videbant me, foras fugiebant a me. Id est, apostoli; qui viderunt Christum comprehendi in passione, et, relicto eo, fugerunt. Vel Judaei fugiunt sacramenta mysterii Ecclesiae, id est, corpus et sanguinem Christi. Omnes qui videbant me, foras fugerunt a me: non intelligentes interiorem spem meam, pro qua patior; ad exteriora visibilia fugiebant. *Excidi tamquam mortuus a corde.* Obliti sunt me corde, tamquam si fuerim jam defunctus. *Excidi tamquam mortuus a corde.* Id est, sic habuerunt Judaei Christum, quasi hominem mortuum pro nihilo.

Et factus sum sicut vas perditum. Sic habuerunt Judaei Christum quasi vas perditum; id est, hominem mortuum in suo peccato. Sic sunt sancti apud haereticos, velut homo perditus. *Quoniam audivi vituperationem multorum.* Id est, Christi a Judaeis, et Ecclesiae ab haereticis. *In circuitu inhabitantium.* Id est, in circuitu Christi, et in circuitu Ecclesiae: quos ipsi supradicti circumdederunt. *Quoniam audivi vituperationem multorum,* commorantium in circuitu. Erant vituperantes me, positi in peregrinatione hujus terrae: sequentes circuitum temporum, et ad patriam aeternam redire nolentes.

Dum convenirent simul adversum me; accipere animam meam consiliati sunt. Congregati sunt persecutores, et fecerunt consilium, ut acciperent animam meam, ad consentiendum sibi in sceleribus mortis. Ut acciperent animam meam; id est, Judaei Christum; et haeretici, Ecclesiam. Consiliati sunt mala consilia, et non bona. Consiliati sunt, ut quaererent et ut tollerent animam Christi, Judaei; et haeretici, animam Ecclesiae.

Ego autem in te speravi, Domine; dixi: Deus meus es tu. Qui solus fortis es ad liberandum. Vel vox Ecclesiae. *In te speravi.* In te, non in me. Et peccatores dicunt: *In te speravi.* Sed sancti, et fidem, et opera habent. Peccatores sperant in Deum, et non timent illum. *In manibus tuis sortes meae.* Id est, gratia Spiritus sancti. Non per memetipsum, sed a te actio vitae hujus, quae in hoc saeculo geritur.

Eripe me de manu inimicorum meorum, et a persequentibus me. Ne mihi praevaleant.

Illustra faciem tuam super servum tuum. Illustra, hoc est, cerne et discerne quicumque sit melior de sanctis tuis. *Et salvum me fac in misericordia tua; Domine, non confundar, quoniam invocavi te.* Illuminatio respectus tui super me refulgeat; ut non confundar, sed salver ab his persecutoribus.

Erubescant impii, et deducantur in infernum. Erubescant impii, daemones, haeretici, vel qui non credunt resurrectionem. Erubescant tunc, quando illos sanctos quos in despectionem habuerunt, videbunt coronatos, et se condemnatos. Vel qui, relinquentes verum Deum, ligna adorant, ac lapides venerantur. *Muta fiant labia dolosa, quae loquuntur adversus justum iniquitatem: in superbia et in abusione.* Crucifixum irridentes, et ignorantes resurgentem. Ista cernens propheta, exclamat exsultans et dicit:

Quam magna multitudo dulcedinis tuae, Domine, quam abscondisti timentibus te! Quia multifarie copiosa dulcedo tua est, quam reservasti timentibus nomen tuum. Nec eam in his tentationibus ostendisti: ne, accepta securitate, excederemus a via justitiae. Vel, *quam magna multitudo dulcedinis tuae,*

Domine! id est, quantam gloriam, quanta praemia praeparasti Ecclesiae tuae, ut esset semper cum angelis sine fine in aeternum mansura. *Quam abscondisti timentibus te;* id est bona sanctorum in temetipso abscondisti.

Perfecisti eis qui sperant in te. Perfecisti: ac si dicat, perfecturus eris. *In conspectu filiorum hominum.* Qui non erubuerunt confiteri quod credunt, ante reges et potestates, ut ait propheta: Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar **(Ps. CXVIII)**. *Quam abscondisti timentibus te:* Quia hic per tribulationem pleniter non accipiunt praemium, sed in futuro exspectant. *Et perfecisti eis qui sperant in te.* Consummata spe, retribuisti exspectata in specie. *In conspectu filiorum hominum;* qui humana, et non coelestia, quaesierunt. Vel cum ibunt in supplicium aeternum: justi autem in vitam aeternam.

Abscondes eos in abscondito faciei tuae, a conturbatione hominum. Illuminatio enim vultus tui teget eos; ne ab humana malitia conturbentur: *In abscondito vultus tui,* scilicet justitiae tuae abditis; hoc est, in secreto tuo, sicut Job, et ipse, et omnia quae habuit, absconsa fuerunt in Deum. *A conturbatione hominum,* a persecutione peccatorum.

Proteges eos in tabernaculo tuo, a contradictione linguarum. In tabernaculo fidei, a strepitu malarum linguarum velantur, qui dicunt: Quis novit haec? aut quis redivit ex inferis?

Benedictus Dominus. Cui benedicit omnis creatura. Quomodo dicit: *Benedictus Dominus?* Numquid illi opus est nostra benedictio? Non, sed ut nos ab ipso benedictionem accipere

mereamur. *Quoniam mirificavit misericordiam suam in civitate munita.* In civitate Jerusalem, in medio mundo. *In civitate munita* dicitur, eo quod firmata vel robusta sit, et in gyro omnes gentes illam circumdant. In circuitu Ecclesiae totius diffusae: ibi mirificavit misericordiam suam Dominus; quia ibi natus, ibi passus, ibi resurrexit, et inde ascendit ad coelos, ut ait propheta: Operatus est salutem in medio terrae **(Ps. LXXIII)**. Vel aliter: Jerusalem coelestis munita de congregatione angelorum, et hominum.

Ego autem dixi in excessu mentis meae. Ecclesia quando recordatur de paradiso, quomodo immortalis poterat esse, et cogitat qualiter ibidem poterat esse; et meminit qualis est, et qualiter Deus per angelum Adae loquebatur **(Gen. III)**, et quomodo oculis interioribus Deum videbat: quando ista cogitat, tunc in excessu mentis est Ecclesia. *Ego autem dixi in excessu mentis meae: Projectus sum a facie oculorum tuorum.* Populus haec dicit ille conversus ad Christum: Existimavi me, inquit, projectum esse a contemplatione luminum tuorum, et expavi, cum me tanta propter nomen tuum pati permitteres; vel, *Projectus sum a vultu oculorum tuorum.* Adam, quando transgressus fuit mandatum Dei, tunc projectus est a facie Dei **(Ibid.)**, et ipse, et nos, et omnis posteritas sua post eum.

Ideo exaudisti vocem deprecationis meae, dum clamarem ad te. Ideo, dicit Ecclesia, exaudisti vocem orationis meae: quia cognovi, ubi poteram esse; et cognosco, ubi modo sum. Exaudisti vocem interioris hominis, te in mentis splendore precantis, et amovisti horribiles tribulationes.

Diligite Dominum, omnes sancti ejus; quoniam veritatem requiret Dominus, et retribuet abundanter facientibus superbiam. Humiliatis his, statuet sanctos suos in magna constantia. *Diligite Dominum, omnes sancti ejus. Diligite,* id est, amate illum. *Quoniam veritatem requiret Dominus,* qui perseverant usque in finem in bonitate, ut dictum est: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit **(Matth. XXIV)**.

Viriliter agite. Hoc est, immobiliter. *Et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. Cor vestrum:* hoc est, anima vestra, in Domino semper. *Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.* Fortiter atque constanter custodite propositum, ut fructum metatis in Christo. Quem supplices deprecamur ut insinuet mentibus nostris curam se diligendi, pro nobis passum jugiter confiteri, ut mereamur contra iniquam superbiam, humilitatis armis viriliter repugnare.

PSALMUS XXXI.

Intellectus David. Intellectus Christi. Duplex intellectus est in isto titulo, maxime de illo Publicano et Pharisaeo qui in templo orabant **(Luc. XVIII)**: quia unus se justificabat; et alius se condemnabat, id est, accusabat. Psalmus vocem continet prophetae, ostendentis hominem non propriis meritis, sed Dei gratia posse salvari, si confiteatur admissa.

Beati quorum remissae sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Beatus immortalis, laudabilis sive gloriosus. Sed tamen nullus potest apud se esse beatus, nisi ab illo accipiat

qui justificat impium: hoc est, Deo. Unde et Paulus dicit: Credenti autem in eo qui justificat impium, deputatur fides ejus ad justitiam **(Rom. IV)**. *Beati quorum remissae sunt iniquitates:* quorum peccata per confessionem a Domino diluuntur. Quibus modis remittuntur peccata? Tribus. Remittuntur per baptismum: teguntur per charitatem, non imputantur per martyrium. *Et quorum tecta sunt peccata,* per charitatem: secundum illud: Charitas operit multitudinem peccatorum **(Jacob. V)**. Vel, *quorum tecta sunt peccata:* hoc est, ut hic velentur per poenitentiam, ne in judicio revelentur.

Beatur vir cui non imputabit Dominus peccatum. Qui se in hoc saeculo diligenter potuerit expurgare, vel per martyrium. Quod tegitur, non videtur: quod non videtur, non imputatur; quod non imputatur, nec punietur. *Nec est in ore ejus dolus.* Hoc est in illius ore qui se confitetur esse peccatorem, sicut Nathanael. Unde Dominus dixit: Ecce vere Israelita, in quo dolus non est **(Joan. I)**. Et de illo publicano, de quo superius diximus, qui se confitebatur esse peccatorem dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori **(Luc. XVIII)**. *Nec est in ore ejus dolus,* sed in veritate credens Deum, hoc corde retinuit, quod ore confitebatur.

Quoniam tacui, inveteraverunt in me omnia ossa mea. Non protuli confessionem ad salutem: ideo omnis fortitudo mea in carnis infirmitate consenuit. *Quoniam tacui, inveteraverunt in me omnia ossa mea, dum clamarem tota die. Tacui,* vox malorum est. *Tacui:* id est, tacent illorum peccata, et in confessione nolunt dicere. *Inveteraverunt ossa,* id est, virtutes quas debuerant habere, inveteraverunt per peccatum. *Dum clamarem:* id est, clamant. Si aliquid boni habent: per vanitatem demonstrant, ut ille Pharisaeus impius faciebat, qui

dicebat: Deus, gratias tibi ago, quia non sum sicut caeteri homines, raptores, adulteri. *Dum clamarem tota die:* in istius vitae momento.

Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua. Potentia tua. Cum essem impius, et blasphemus: *gravata est super me manus tua:* id est, potestas tua: quia qui hic non emendant, gravatur super illos manus Dei, id est, potestas vindictae in die judicii. *Conversus sum in aerumna.* In assidua tribulatione flagellorum tuorum. *Dum configitur mihi spina.* Stimulus conscientiae peccatricis. *Conversus sum in aerumna dum configitur mihi spina: aerumna:* id est, miseria. Dum configitur mihi spina: id est, dum pungit me conscientia peccati.

Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitias meas non abscondi. Sed confessus sum, et patefeci omnia. Scio enim te cito remittere delicta, cum tibi fuerint integre reserata, et ideo dixi:

Confitebor adversus me injustitias meas Domino. Non enim adversus Dominum, sed adversus me has pronuntiavi ut justificarer: Dixi, pronuntiavi adversus me injustitias meas Domino, et tu remisisti iniquitatem peccati mei. In persona illorum dicit propheta qui convertuntur, sicut ille filius qui peregre profectus est, et dixit: Ibo ad Patrem meum **(Luc. XV)**. Dixit in corde, ubi Deus videtur: *Et tu remisisti impietatem peccati mei.* Quae prius gesseram, misericorditer indulsisti.

Pro hac impietate orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Tempus opportunum ad exorandum pro peccatis,

haec vita est: in qua ideo sancti orant: quia nemo est a peccatis immunis. Pro hac iniquitate, vel pro hac remissione, quod superius dixit: *Beati quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Omnis sanctus:* hoc est, per baptismum; et qui post baptismum peccat, postea dimittitur illi per poenitentiam, aut per martyrium.

Verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Multi fructus diluviorum in judicio impios vallabunt, qui sanctis nocituri non erunt. *Verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non appropinquabunt.* Sine angustiis, ait, quae quasi aquis inundantibus comparantur, ad Deum sancti appropinquare non poterunt: quia qui sustinuerit usque in finem, hic salvus erit. Vel, *in diluvio aquarum:* id est, varietate doctrinarum haereticorum: per hoc ipsi ad Deum non approximabunt.

Tu es mihi refugium a tribulatione quae circumdedit me. Vox Ecclesiae ad Christum. De hujus saeculi pressuris haec dicit. *Exsultatio mea.* Quia in te gaudeo. *Erue me a circumdantibus me.* Vel ab inimicis publicis, vel a peccatis. Dum dixit, exsultatio mea, *redime me a circumdantibus me:* quomodo dicit, Redime me, cum ille qui redimitur in captivitate est, et illi qui exsultant, redemptione non indigent? Hoc ad sensum pertinet. Vox illorum est, qui cum Deo sunt, et rogant pro illis qui in ista captivitate tribulantur.

Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac qua gradieris. Qualem intellectum dat Deus Ecclesiae suae. Ut intelligat pro qua causa anxiatur sanctus, et facit prosperare peccatores. *Intellectum dabo tibi, et instruam te in via hac qua gradieris.* In via, scilicet confessionis istius doceam te

sapientiam, ut non recedas ab ea. Intelligere te faciam, et docebo te in via hac qua gradieris. Vox Domini loquentis inducitur, et docentis, quomodo homo suum mereatur auxilium, si Dei videlicet praecepta custodiens recto feratur itinere. Itaque ad perfectum munditiae dicit hominem venire non posse. Et quamquam ad perfectum munditiae venire non valeat: tamen in animalium modum pronus non feratur in vitia. *Firmabo super te oculos meos.* Vox Christi ad Ecclesiam. *Firma super te oculos meos:* id est, aspectum divinitatis. *Firmabo super te oculos meos,* ut in dilectione luminis mei permaneas.

Nolite fieri sicut equus, etc. Qui non Dei voluntate, sed proprio motu se regere volunt, et effrenes in luxuriam decidunt, hos propheta coercet verbis terribilibus dicens:

In chamo et freno maxillas eorum constringe. Freno et chamo moderationis suae, Deus coarctat impiorum supervacuas blasphemias. Equus, indomitus: mulus, piger. Hoc rogat Ecclesia Deum Patrem, ut per frenum, id est, praedicationem, populum gentilem, quos equos nominavit, de lata via et spatiosa saeculi hujus, faciat ad se appropinquare, et populum Judaicum, quos mulos nominavit, qui piger est ad Deum credendum, per chamum, id est, contritionem cordis faciat ad se venire. *Qui non approximant ad te.* Sed per superbiam elongantur.

Multa flagella peccatorum. Quia aliqui peccatores sunt, quorum in ista vita initiantur flagella, quae postea in futuro habebunt sine fine: *Multa flagella peccatorum:* qui poenitentiam agere noluerunt. *Sperantes autem in Domino misericordia circumdabit.* Illa misericordia, ut vitam

mereantur aeternam. Qui rectam spem et fidem in Deo habent: ipsos misericordia Dei circumdabit, ut illud: Misit angelum Dominus in circuitu timentium eum **(Psal. XXXII)**; et alibi: Custodit Dominus omnes diligentes se **(Psal. CXLIV)**.

Laetamini in Domino, et exsultate, justi. Propheta hortatur Ecclesiam laetari de spe vitae aeternae et regenerationis: tamen laetatur et hic Ecclesia in tribulatione. *Et gloriamini omnes recti corde.* Ut Paulus: Qui gloriatur, in Domino glorietur **(I Cor. I)**. Recti corde dicuntur, quibus omnia judicia Dei placent, et se accusant de suis peccatis, et Deum, sive in prosperis, sive in adversis, semper laudant: *Laetamini in Domino, et exsultate, justi; et gloriamini, omnes recti corde.* Ut gloria vestra ad eum referatur, sicut ait Apostolus: Qui gloriatur, in Domino glorietur. Quem supplices deprecemur, ut obtectis per indulgentiam peccatis, nec reputatis ultra delictis, mereamur sanctorum exsultationis perpetuae esse participes.

PSALMUS XXXII.

In finem, Psalmus David. Psalmus iste vocem continet prophetae ad Deum hortantis populos: atque monentis justos in quem debeant exsultare.

Exsultate, justi, in Domino. Propheta hortatur sanctos, ut laudent Deum. *Exsultate, justi.* Alibi dicit: Gaudete, sed unum est. Alii exsultant in rebus hujus saeculi, alii in circo: alii in theatro: Sed tu, dicit propheta unicuique sancto, in Domino exsulta, et non in prosperitatibus mundi. *Rectos decet*

collaudatio. Rectos dicit, qui in regulam veritatis corda illorum dirigunt: non iniquos, dicente propheta: Vae his qui dicunt dulce amarum, et amarum dulce **(Isaiae V)**.

Confitemini Domino in cithara. Cithara deorsum habet cavamen, et sex chordas habet. Opera sanctorum intelliguntur per citharam, quae sunt sex opera misericordiae. Et de illis chordis aliae bene cantant: aliae murmurant. Sic et sancti, alii sic, alii vero sic. *Confitemini Domino in cithara.* In carne vitiis et concupiscentiis mortificata per crucem Dominicam. *In psalterio decem chordarum psallite ei.* In Decalogo mandatorum. Psalterium desursum habet cavamen: praedicatio vel mandata intelligitur in sanctis, quae de supernis veniunt. Unde dixit: Omne datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, vel vicissitudinis obumbratio **(Jacob. I)**. *Decem chordarum,* id est, decem verba legis. Tria mandata in una tabula, quae ad finem Trinitatis pertinent, haec sunt; primum: Audi, Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est; secundum: Non habebis nomen Dei tui in vanum; tertium: Observa diem sabbati **(Deut. VI)**. Septem, in altera tabula, ad dilectionem proximi pertinent.

Cantate ei canticum novum. Id est, psallite ei novum canticum: id est, novam vitam, quia novus homo venit in mundum: novam legem instituit nobis, et novam Ecclesiam per baptismum. *Cantate ei canticum novum,* quia resurrexit, quia sedet ad dextram Patris. *Bene psallite ei.* Ille bene psallit, qui implet in opere quod cantat: id est, praedicat. *In jubilatione.* Jubilus dicitur, quod nec verbis, nec syllabis, et nec litteris, nec voce potest erumpere, aut comprehendere quantum homo Deum debeat laudare. *Bene psallite ei in*

vociferatione. Per jubilationem quondam sacerdotum, Jericho mundi figuram retinens corruit **(Jos. VI)**, nunc per nostram orationem, ejus concupiscentiae eliduntur.

Quoniam rectus est sermo Domini. Nec in aliquo curvatur, sed prosperabitur in his ad quae dirigit illum. *Et omnia opera ejus in fide.* Sicut ait in Evangelio. Si habueritis fidem integram, et dixeritis huic monti, Transfer te et mitte te in mare: fiet **(Matth. XVII)**. Et omnia quaecumque fideliter petieritis: credite quia accipietis, et venient vobis. Quia rectus est sermo Domini, et omnia opera ejus in fide. Rectus est in rectis. Opera ejus in fide, in fide sanctorum: quia quod promittit Deus sanctis suis, non mentitur.

Diligit misericordiam, et judicium Dominus. Quomodo dicit, *diligit misericordiam,* cum in alio loco dicat: Ne miserearis pauperi in judicio **(Exod. XXII)**: id est, non propter pauperem nec propter divitem, non propter proximum et longinquum, non propter cognitum et incognitum, declines a recto judicio: sed prius judica rectum judicium, et postea subveniat misericordia. *Diligit misericordiam,* quia nos assumpta carne redemit, et judicium, qui inter impios justosque discernit. *Misericordia Domini plena est terra.* Totus mundus. Vel terra, sancta Ecclesia de misericordia Dei plena est: quia sicut ille ubique est, et sua misericordia cum illo, et ab illo inseparabilis est: quia non tantum ut justos custodiat, descendit, sed ut peccatores redimeret, ut salvos faceret.

Verbo Domini coeli firmati sunt. Verbum Patris, Filius est. *Coeli firmati sunt:* sancti apostoli per ipsum in fide. *Verbo Domini coeli firmati sunt.* In ipso Verbo, quod

erat in principio apud Deum: sive visibiles coeli, sive apostoli sunt creati. *Verbo Domini coeli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Trinitatis majestas manifestissime declaratur: Dominus, Verbum, Spiritus Domini. *Et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Paracleto scilicet cooperante, horum virtutes coelorum creatae sunt. Nam in Domino Pater, in Verbo Filius; in spiritu oris, Spiritus sanctus declaratur. Et quia dicit, *oris ejus:* non procedens quasi minor credatur. Nam sicut Filius a Patre, et aequalis Patri: ita et Spiritus sanctus aequalis Patri habetur ac Filio. Vel, *spiritu oris ejus omnis virtus eorum,* id est, per Spiritum sanctum virtutes illorum. Quia per Spiritum sanctum habuerunt diversas gratias: id est, virtutes. Nam per nos nihil boni habuimus, nisi per ipsum.

Congregans sicut in utre aquas maris. Clausum littoribus mare ostendit. *Congregans sicut in utre aquas maris.* Per aquas, saeculi tribulationes significat, et persecutiones sanctorum: quia sicut homo in utre aquas stringit, et quando vult spargit: sic Dominus tribulationes Ecclesiae, ut ait Paulus: Fidelis Deus qui non patietur vos tentari super id quod potestis ferre, sed faciet etiam proventum ut possitis sustinere **(I Cor. X)**. *Congregans sicut in utre,* in novo Ecclesiae homine: *aquas maris,* saeculi populos, ut sint vinum novum, sicut Dominus ait, in utres novos **(Matt. IX)**: id est, Evangelicum praeceptum, reconditum in cordibus credentium. *Ponens in thesauris abyssos.* O magna Creatoris potentia, recondens in thesauris abyssos: producens de thesauris ventos! Tamen hic abyssos, mysteriorum coelestium altitudinem intelligimus, juxta illud Apostoli: O altitudo divitiarum sapientiae, et scientiae Dei **(Rom. XI)**! Vel, *in*

thesauris, id est, in absconditis Dei. Thesaurus, id est, largitas: hoc est, profundum Scripturarum. Unde alio loco dicit: Qui producit ventum de thesauris suis **(Psal. CXXXIV)**. Nam quantum voluit per servos suos nobis demonstrare: tantum per nos intelligere potuimus: ipsam profunditatem Scripturarum nequaquam possumus.

Timeat Dominum omnis terra. Qui terrena sapiunt, ipsum potius, et non creaturam, adorent. *Ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.* Haec quidam de futuro arbitrantur judicio, sed ad sequentem expositionem magis respiciunt. Ab ipso autem commoveantur universi, omnes qui inhabitant orbem. Ab ipso Deo commoveantur universi; id est, de infidelitate ad fidem. Vel universi: omnes creaturae ab ipso veniunt, et non sicut peccatores dicunt, quod tempus illas adducit, et non Deus: quia et tempora, et dies, et annos, vel etiam momenta Deus constituit.

Quia ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt. Ideo ipsum cuncta timeant: quia ab ipso vel facta sunt, vel creata. *Ipse dixit:* hoc est per Filium, qui verbum est, dixit: *mandavit,* per imperium: hoc est, inenarrabiliter.

Dominus dissipat consilia gentium. Secundum illud: Non est consilium, non est prudentia, non est sapientia, non est fortitudo contra Deum **(Prov. XII)**. *Dominus dissipat consilia gentium:* Judaeorum scilicet, qui tamquam increduli contra Deum Christum susurrant. Vel dissipat consilia eorum, qui turrim aedificare voluerunt; destruxit, ut illud: Venite, confundamus ibidem linguas eorum **(Gen. XI)**. *Reprobat autem cogitationes populorum.* Hoc est, Judaeorum consilia, quia non potuerunt illa facere nisi quantum a Deo praefinitum

fuit. *Reprobat autem cogitationes populorum:* Pharisaeorum, et Sadducaeorum, vel reliquarum potestatum genera. *Et reprobat consilia principum.* Hoc est, Annae et Caiphae, quia ipsi principes erant ipsorum sacerdotum qui primatum tenebant hujus sceleris. Hos omnes cum suis consiliis Dominus resurgendo destruxit.

Consilium vero Domini manet in aeternum. Consilium Domini fuit, ut resurgeret a mortuis, sicut et fecit. Istud consilium, Judaei, vel principes illorum, destruere non potuerunt. *Cogitationes cordis ejus in generatione et generationem.* Nihil ex eis diminuetur, juxta illud: Coelum et terra transibunt: verba autem mea non praeteribunt **(Matt. XXIV)**.

Beata gens, cujus est Dominus Deus ejus. Hoc est qui credunt quod Dominus creavit illas creaturas, unde superius mentionem fecit; non quod tempus illas adducat. Vel, *beata gens,* Christianorum, *cujus Dominus Deus ejus.* Dominum enim elegit habere Deum, idolis derelictis. *Populus quem elegit Dominus in haereditatem sibi.* Ipsi populum Christianum in haereditatem sibi, ut dixit in alio psalmo: Dabo tibi gentes in haereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae **(Psal. II)**; et alibi: Dominus pars haereditatis meae **(Psal. XV)**; et item: Portio mea Dominus **(Psal. CXVIII)**. *In haereditatem sibi.* Repulsis Judaeis, nos sumus in haereditatem asciti.

De coelo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum. Ut omnibus misereatur: quia numquam respectus ejus sine misericordia fuit. Vel Dominus de coelo prospexit: hoc est,

misertus est nobis. Super filios hominum. Filii hominum: filii Adam. Vel filii hominum, successores apostolorum.

De praeparato habitaculo suo respexit super omnes qui inhabitant terram. Qui finxit sigillatim corda eorum. Ut alii detur sermo scientiae, alii interpretatio sermonum, alii genera linguarum, et reliqua: quae operatur unus atque idem Spiritus. Vel qui finxit per singulos corda eorum. Quidam hunc locum mendaciter ad illud referunt, quod animam ex anima existiment esse generatam, et in Adam omnium animas contineri; quia id quod Graece dicitur καταμόνας, non unum, sed per multos quemque significet.

Qui finxit sigillatim corda eorum. Qui finxit: id est, fecit. *Sigillatim.* Per singulos omnes intelligit, et insimul omnes cognoscit. *Corda eorum:* opera illorum. *Qui intelligit omnia opera eorum.* Ipse est enim speculator prospiciens de die in diem actus humanos. *Qui intelligit omnia opera eorum:* hoc est, qualiter donum Dei unaquaeque anima habeat, ipse dispensat.

Non salvabitur rex per multam virtutem, et gigas non salvabitur in multitudine virtutis suae. Sed per justitiam, et auxilium Dei. Nam et Goliae fortitudinem confudit Deus per manum David pueri sui. Non fit salvus rex per multitudinem virtutis suae. Quare? quia alibi dicit: Dominus est salus **(Psal. III)**. Nec gigas salvus erit in multitudine fortitudinis suae. Gigas pro sua fortitudine dicitur. Nec ipse salvus esse potest per fortitudinem suam, sicut superius de Golia et David.

Fallax equus ad salutem, in abundantia autem virtutis suae non salvabitur. Nisi Deus fuerit ascensor ejus. *Fallax equus*

ad salutem. Equus, corpus humanum, jumentum est animae, ideo fallax. *In abundantia autem virtutis suae,* non erit salvus: id est, nec gigas, nec rex.

Ecce oculi Domini super timentes eum. Oculi Dei, aspectus divinitatis. *Super timentes eum,* qui eum timent timore sancto. Deus enim sperantes in se inspectione coelesti protegit ac defendit. *Et in eis qui sperant in misericordia ejus. Ut eruat a morte animas eorum.* Id est, in hoc sperant in misericordia ejus, id est, Dei, ut a morte perpetua eruat animas eorum. Vel a morte, hoc est a diabolo.

Ut eruat a morte animas eorum: Et alat eos in fame. Cum alii verbi Dei penuriam patiuntur: isti ab eo vivificantur.

Anima autem nostra sustinet Dominum. Id est, patiens est in Domino. Quidquid accesserit ei sive bonum, sive malum, sustinet propter Deum, ut ait Paulus: Omnia mihi placent **(I Cor, X)**. Vel, *alit eos in fame:* id est, pascit eos. Unde dixit: Et aluit eos quadraginta annis in deserto **(Exod. XVI)**. Quia quotiescumque homines habent famem, Deus pascit servos suos: licet de cibo terreno, sed tamen plus est, unde pascit eos de cibo spirituali: id est, de sua doctrina et suo verbo: *Anima autem nostra sustinet Dominum: quoniam adjutor et protector noster est. Et in ipso laetabitur cor nostrum, et in nomine sancto ejus speravimus.* Scimus enim quod nullus speravit in eum, et confusus abscessit. *Quoniam adjutor et protector noster est.* Hoc est, quia ipse est et adjutor et defensor Ecclesiae. *Et in ipso laetabitur cor nostrum.* Id est, anima nostra laetabitur de spe futurae remunerationis, et laetabitur Ecclesia in tribulatione. *Et in nomine sancto ejus speravimus.* Nomen Patris Filius est.

Fiat misericordia tua, Domine, super nos, sicut speravimus in te. Oratio Ecclesiae est: tamen istum versiculum cogitare debet unusquisque antequam legatur, ut fideliter dicat, *sicut speravimus in te,* ne alibi vacet mens sua. *Fiat, Domine, misericordia tua super nos: sicut speravimus in te.* Ut qui nos per baptismum abluisti, Spiritus sancti infusione confirmes, sicut in Actibus apostolorum cernimus esse factum **(Act. II)**. Qui nunc in nobis venire dignetur, ut per ejus lumen effici mereamur haeredes gloriae sempiternae, Amen.

PSALMUS XXXIII.

Psalmus David cum mutavit faciem suam coram Abimelech, et dimisit eum, et abiit. Mutatio faciei in verborum mutatione monstratur: quando a Saul se missum esse simulavit. Aut si veram mutationem vultus volumus intelligere, Abimelech sciamus dictum esse pro Achis. Nec in nomine error est, cum ex parte generatus, etiam Abimelech potuerit appellari. Abimelech quippe interpretatur *pater meus rex.* Quomodo dicit, commutavit vultum suum coram Abimelech? Quia in Regum sic legimus, quod in Geth civitatem ad regem Achis fugit in Philistiim **(I Reg. VIII)**. Vel quomodo ausus fuit ibidem ambulare, quia inimicus illorum erat, et ipse interfecit antea Goliam principem illorum? Propterea illuc ambulavit, pro hoc quod mulieres dixerunt: Percussit Saul mille, et David decem millia. Et postea intravit diabolus in Saul per invidiam, et dixit: Quid superest ei, nisi tantum ut regnum habeat? Et pervenit David ad regem Achis. Sed postea Achis misit missos

suos ut David ad se ducerent, ut eum interficerent. Et cum invenisset eum ad portam civitatis, cognovit David quod ipsum interficere volebant, necessitate compulsus ad arcem declinavit. Misericordia Dei providente, cecidit Spiritus sanctus super ipsum, et coepit labi, et salivam mittebat super suam barbam. Et cum adduxissent eum ad regem, dixit illis rex: Pro qua causa adduxistis istum hominem arreptivum, et furibundum super me? David pulcher homo erat, et quando eum apprehenderunt, tympanizabat ad portam civitatis, et in manibus suis ferebatur. Et cum eum dimisissent, et fugisset, istum psalmum cantavit: qui totus circa pietatem, totus circa inspectionem divinam, totus circa compescendas sanctorum tribulationes commemoratur. David figuram Christi tenet: Saul figuram diaboli. Abimelech interpretatur, *regnum patris mei.* Achis interpretatur, *quomodo est,* vel, *ignorantia,* vel, *niger.* David venit in Geth ad regem Achis, et Dominus venit in regnum Patris sui: hoc est, ad regnum Judaeorum. Mutavit vultum suum coram Abimelech: hoc est, coram regno patris sui. Unde sanctus Paulus dixit: Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed formam servi accepit: in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo: humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem **(Philip. XVI)**. Vel aliter: Mutavit vultum suum, id est, in sacerdotium. Tunc commutavit, quando Melchisedech obtulit panem et vinum **(Gen. XIV)**. Immutavit vultum: quia quantum adventus Christi appropinquabat, tantum illae figurae apertae erant: quia antea hostias offerebat, sed postea spiritualiter impletum fuit in novo Testamento secundum ordinem Melchisedech: non dixit secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech. Tympanizabat ad portam

civitatis. Tympanum de corio extenditur. Et Dominus extendit manus suas in cruce. Portas civitatis, initium fidei nostrae intelligitur, quando credimus incarnationem Christi. Per salivam, infirmitatem carnis quam dignatus est suscipere. Illa barba, fortitudo divinitatis. Dimisit eum et abiit. Dimisit Christus Judaeos, et venit in gentibus. Unde dictum est: Quia indignos vos judicastis vitae aeternae: nos ex hoc ibimus ad gentes **(Act. XIII)**.

Benedicam Dominum in omni tempore, etc. Cum ait: *omni tempore* et semper, docet nos, nec in adversis succumbere debere, nec in secundis extolli, sed tam prospera quam contraria aequanimiter ferre: ac beatum ante oculos proponentes, in omnibus quae acciderint, Dei benedicere nomen. *Benedicam Dominum in omni tempore. Benedicam,* id est, laudabo Dominum. *In omni tempore:* in prosperis et adversis. Fecit hoc David, et modo Ecclesia. *Semper laus ejus in ore meo.* In ore et corde, intenta mente Deum semper laudare.

In Domino laudabitur anima mea. Hoc est, vita mea. Cum huic studio anima dedita, aspera mundi aequo animo sustinuerit: ab his qui sunt Domini, collaudatur. *Audiant mansueti.* Id est, sancti. *Et laetentur.* Non de terrenis, sed de coelestibus; qui non habent pugnam vitiorum in se, illi qui glebam corporis sui tali testamento coercent. Beati enim mansueti: quoniam ipsi possidebunt terram.

Magnificate Dominum mecum. Patrem Dominum laudate. *Et exaltemus nomen ejus in idipsum.* Ac si dicat propheta: Quomodo ego amo, et vos sic facite. Vel, *exaltemus nomen*

ejus in idipsum: Filium cui Pater dedit nomen, quod est super omne nomen.

Inquisivi Dominum. Spiritum sanctum. *Et exaudivit me, et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.* Consumens corruptelam carnis: quae mihi tribulationes peccaminum ingerebat, ne eum attentius deprecarer.

Accedite ad Dominum. Credite in eum. *Accedite ad Dominum,* non loco, sed fide, et opere. *Et illuminamini.* Id est, in mente intelligite: quia nisi credideritis, non intelligetis. *Et facies vestrae non confundentur.* In judicio quo impii confundentur in condemnationem, in die judicii.

Iste pauper clamavit. Christus Dominus qui pro nobis pauper factus est, ad Patrem in passione clamavit. Vel, *iste pauper,* id est, David, *clamavit,* quando dixit: Domine Deus, vanum fac consilium Achitophel **(II Reg. XXVI)**. Et Ecclesia clamat modo. *Et Dominus exaudivit eum, et ex omnibus tribulationibus ejus liberavit eum.* Resuscitans illum a mortuis.

Emittit angelum Dominus in circuitu timentium eum, et eripiet eos. Hoc est, angelum magni consilii dedit illis. Haud dubium est, timentes Dominum, ab angelis custodiri: sicut ipse Dominus per Evangelium docet: Amen, amen dico vobis: quia angeli eorum quotidie vident faciem Patris mei, qui est in coelis **(Matth. XVIII)**. Vallantur ergo praesidio angelico, qui de cordis puritate timuerint Deum.

Gustate, etc. Gustus per fauces discitur; visus per oculos, quia per oculos videtur. Propheta dicit, Gustavi. Et quomodo gustavi: sic inveni per fidem, per spem, et per opera

bona. *Beatus vir qui sperat in eum.* Quare beatus? Quia illum habet qui omnia habet: hoc est, Deum. Ergo hic dicitur gustus, ut cum quis cognoverit Deum, timeat illum: quia tamquam de gustu ita alibi dixit: Initium sapientiae timor Domini **(Psal. CX)**. Cum autem timere coeperit, tunc praecepta custodit, et tunc sciet quia suavis est Dominus: quia ipse est panis vivus qui satietatem dat huic mundo. Beatus vir qui sperat in eum, et non in incerto divitiarum.

Timete Dominum, omnes sancti ejus. Qui firmi statis in promissis ejus, timete, ne accepta securitate decipiamini. *Quoniam nihil deest timentibus eum.* Quorum Deus est Christus, nihil deest eis, id est, nihil boni deest eis. Quaerite regnum Dei, et justitiam ejus, et caetera apponuntur vobis. Justitia enim Dei omnia praestat.

Divites eguerunt et esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Multi sunt mundi locupletes, et egent gloria Dei, de quibus fuit, et dives ille, ante cujus januam Lazarus decumbebat: qui sitiens in tormentis, quia non fecerat misericordiam, non meruit accipere guttam. Inquirens autem Lazarus non purpuras, sed coelestia regna, meruit in sinu Abrahae bonis omnibus adimpleri **(Luc. XVI)**.

Venite, filii, audite me: timorem Domini docebo vos. Mos est propheticus, ut discipulos filios nuncupet, sicut Paulus: Filioli, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis **(Galat. IV)**. Hos docet, ut primo omnium sapientia: id est, timore Domini imbuantur. *Venite, filii, audite me.* Vocat Christus Ecclesiam ad se venire, id est, per fidem, sancti filii Dei dicuntur: juxta quod dictum est in Evangelio: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei

fieri **(Joan. I)**. Et Joannes dicit in Epistola sua: Nunc Filii Dei sumus **(I Joan. III)**. *Timorem Domini docebo vos.* Ut illud: Initium sapientiae timor Domini **(Eccli. I)**. Et alibi dicit: De timore nascitur compunctio salutis. Ad hoc debet unusquisque venire, ut timorem Domini debeat habere.

Quis est homo qui vult vitam. Aeternam utique. *Et cupit dies videre bonos.* In quibus cum sanctis jucundetur in regno Dei. Vel vox prophetae interrogando, et alius dicit, Ego volo, et ille dicit: Si vis, fac ergo quod sequitur, et videbis vitam, hoc est, habebis vitam aeternam, et dies bonos, hoc est, dies aeternos.

Prohibe linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum. Prohibe linguam tuam, id est, a detractione, vel ab amaritudine: quia dictum est: Mors et vita in manibus linguae **(Prov. XVIII)**. Quia qui custodit linguam suam, custodit animam suam. Et alibi dicit: Custos justitiae, silentium et pax **(Isai. XXIII)**. Si quis putat se esse religiosum, non refrenans linguam suam, hujus erit vana religio **(Jacob. I)**. *Et labia tua, ne loquantur dolum:* ne aliud ore assimiles, aliud corde retineas.

Diverte a malo, et fac bonum. Hoc est, destrue vitia et aedifica virtutes. Nihil prodest, si destruis, et non aedificas. Hoc est, si destruis vitia, et non aedificas virtutes. Ac si dicat: Quis est homo, qui sine his velit vitam? Nullus. Quia in eo nullum bonum fuit, qui nullum malum destruit. *Diverte a malo et fac bonum.* Mala omnia a diaboli instinctu procedunt, sicut bona a Dei. Relinque ergo quae instigat diabolus, et operare quae praecipit Christus. *Inquire pacem et persequere eam.* Secundum Apostolum pacem sequimini et sanctimoniam; sine qua nemo videt regnum Dei **(Hebr. XII)**.

Vel Judaei quaesierunt pacem, id est, Christum ad occidendum, non ad imitandum, quia sequi, imitari dicitur. *Inquire pacem et sequere eam,* id est, Christum: quia ipse est pax nostra. Vel *sequere,* imitare. Unde in Evangelio dictum est: Qui vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me **(Luc. IX)**. *Inquire pacem et sequere eam.* Non sufficit malum fugere, nisi bonum quoque feceris.

Oculi Domini super justos. Pietatis enim inspectione eos jugiter contemplatur. *Et aures ejus in preces eorum.* Quia quae justa sunt postulant. *Oculi Domini,* id est, aspectus divinitatis, *super justos. Et aures ejus ad preces eorum.* Quidquid rogant sancti de bono, exaudit illos: quia Deus et audit, et videt nos: propterea nos faciamus voluntatem illius.

Vultus autem Domini super facientes mala. Iste psalmus in persona bonorum et in persona malorum currit. Propter quid vultus Dei super eos qui mala faciunt? *Ut disperdat de terra memoriam eorum.* Hoc est, de terra viventium, ut ait propheta: Deleantur de libro viventium **(Ps. LXXXVI)**. Vultum hic furorem intelligimus, qui minando iram, memoriam peccati a terra disperdit, ut radices benignitatis suae (unde eam exciderat) plantet. Quae de auribus, oculis, ac de vultu dicuntur, non ad corporationem Deitatis, sed ad majestatis potentiam referenda sunt.

Clamaverunt justi, et Dominus exaudivit eos, etc. Quia de puritate cordis integra clamaverunt. Vel tres pueri inter flammas clamaverunt, et Dominus exaudivit eos **(Dan. III)**.

Filii Machabaeorum, vel modo unusquisque sanctus; et illos, et modo unumquemque ex omnibus tribulationibus liberat.

Juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde. Numquam elongatur ab eis qui propter illum sustinent. Cum ipsis est in tribulatione: non loco, sed auxilio, quia Deus non est localis. *Et humiles spiritu salvabit.* Ut eis regna coelestia largiatur. Humiles spiritu, id est, mites, ut illud: Discite a me quia mitis sum et humilis corde **(Matth. XI)**. Vel illud: Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum coelorum.

Multae tribulationes justorum. Ergo qui tribulationem non patitur, justus non est. Mors peccatorum pessima est. Justorum tribulatio morte finitur, peccatorum vero supplicia post mortem incipiunt. Vel, *multae tribulationes justorum,* et de omnibus his liberavit eos Dominus. Tentantur enim, ut probati manifesti fiant. Sed in tempore erit respectus ipsorum, cum judicaverint nationes, et dominati fuerint populis.

Dominus custodit omnia ossa eorum. Id est, virtutes eorum. *Unum ex his non conteretur.* De sanctis suis in futuro judicio, quomodo dicit, unum ex his non conteretur, quia multi habent ossa fracta, sicut legimus de sanctis martyribus? Sed hic ossa, firmamentum, vel virtutes animae intelliguntur. Dominus custodit omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur. Aeternitatem perpetuae vitae dicit, quam per spem fidei gerunt, sive fortitudinem quam in ipso habent Deo custodire: ne in his tribulationibus tepescant, aut conterantur in aliquo.

Mors peccatorum pessima est. Quia et hic initiantur, et in futuro sine fine torquentur. *Et qui oderunt justum, delinquent.* Christum vel testamentum ejus Judaei oderunt. *Oderunt justum,* id est, Christum, et sine causa. *Delinquent,* hoc est, peccabunt. Vel qui odit modo justum, hoc est, unumquemque sanctum, peccat.

Redemit Dominus animas servorum suorum. Redemit nos Christus sanguine suo pretioso, et modo per singulos dies redimit. Vel, *redemit Dominus animas servorum suorum,* de potestate secundae mortis. *Et non derelinquet omnes qui sperant in eum.*

Qui in Deo sperant, non derelinquet eos, neque hic neque in futuro: sed cum ipsis est, secundum promissionem suam, usque ad consummationem saeculi. Qui nobis praestare dignetur, ut sit jugiter laus ejus in ore nostro: ejusque doctrina mediocriter utentes, nec extollere prospera, nec incommoda valeant inclinare.

PSALMUS XXXIV.

In finem, Psalmus ipsi David. In finem, id est, in Christum, ut illud: Finis legis Christus ad justitiam omni credenti **(Rom. X)**. Vel finis, perfectio Christi. Unde et apostoli dixerunt: Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis **(Joan. XIV)**. Et Dominus: Qui me videt, videt et Patrem meum: quia ego in Patre, et Pater in me est. In hoc est perfectio Christi. David, fortis manu interpretatur, sive desiderabilis. Et Dominus manu fortis, quia tetigit loculum, et surrexit juvenis filius viduae.

Vel fortis, per quem facta sunt omnia. Desiderabilis, quia intantum desiderant sancti videre Christum, ut etiam corpora sua pro ipso tradant in martyrium. Vel passionis Dominicae psalmus continet sacramentum. In quo notandum est, quod ea quae in humilitate, fletu ac lamentatione dicuntur, non divinitati, sed assumptae carni conveniunt. Orat ergo Dominum Patrem, dicens:

Judica, Domine, nocentes me: expugna impugnantes me. Judaeos et principes sacerdotum, qui in carne positum Dominum saepe impugnantes, nocere voluerunt. *Judica, Domine, nocentes me.* Vox Christi in passione, et vox Ecclesiae in tribulatione. *Judica:* hoc est, judicio discretionis. Vel *judica,* id est, discerne inter me et Judaeos: inter Ecclesiam et persecutores. *Expugna impugnantes me.* Ac si dicat: Tu fac vindictam pro me: sicut dicitur per sanctum Paulum: Mihi vindictam, et ego retribuam **(Rom. XII)**. Et item, Si Deus pro nobis, quis contra nos **(Rom. VIII)**?

Apprehende arma et scutum, et exsurge in adjutorium mihi. In armis, coelestia adjutoria: in scuto divinam protectionem designat, quam secundum infirmitatem carnis sibi postulat ministrari. Sed et nos spiritualibus defendit armis ac munit, secundum Apostolum: Induite vos arma Dei **(Ephes. VI)**. Arma Domini protectio divinitatis. Quid fortius, quid pulchrius quam Christum armatum stare pro suis sanctis? sicut sanctus Stephanus vidit, quando dixit: Ecce video coelos apertos, et Filium hominis stantem a dextris Dei Patris **(Act. VII)**. Stare, pugnantis vel adversantis est. Tu non potes mutare tua arma: Dominus accedens de armis facit scutum. Et nos

debemus arma accipere, ut possimus resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare.

Effunde frameam et conclude adversus eos qui persequuntur me. Ut effusus irae tuae gladius super eos decidat, eosque concludat: ne ad nocendum valeant evagari. Per frameam intelligitur anima Dominica: per quam facit Deus Pater justam vindictam. Vel framea intelligitur anima uniuscujusque sancti: quia Deus per animas sanctas facit vindictam: sicut per Petrum fecit de Anania et Saphira **(Act. V)**, et per Eliam de quinquagenariis viris **(IV Reg. I)**. *Domine, dic animae meae: Salus tua ego sum.* Vox Ecclesiae. *Dic animae meae,* ut te intelligat, quod tu es Deus meus: tu es salus animae meae. *Dic animae meae, Salus tua ego sum.* A me erit, inquit, post mortem vivificanda.

Confundantur et revereantur quaerentes animam meam, ut auferant eam. Cum me resuscitaveris, tunc hi confundantur. *Avertantur retrorsum et erubescant qui volunt mihi mala.* Non ut proficiant in ante, sed retrorsum convertantur, ut pereant, id est, daemones, Judaei, vel persecutores Ecclesiae, avertantur in futuro judicio. Confundantur et revereantur gentiles de idolis: confundantur de infidelitate ad fidem Christi. Unde Paulus dicit: Qualem ergo fructum habuistis tunc in his, in quibus nunc erubescitis **(Rom. VI)**? Vel, revertantur retrorsum, id est, illi qui malum cursum habuerunt: sicut Dominus ait ad Petrum: Vade post me, Satana **(Matth. XVI)**.

Fiant tamquam pulvis ante faciem venti: et angelus Domini persequens eos. Id est, angelo persequente, disperdantur, ut nihil prorsus ex his vel exiguum relinquatur. Pulvis, leves et

infructuosi homines dicti sunt: quia sicut pulvis ante ventum, sic peccatores ante sententiam divinam in die judicii. Et *angelus Domini persequens eos.* Angelus Domini, id est, spiritus malus. Si malus, cur Domini? Si Domini, cur malus? Domini: quia Dominus illum creavit, et Dominus illum habet in potestate. Malignus, non natura, sed sua adinventione. Diabolus habet voluntatem nocendi, sed non habet potestatem faciendi, ut ait propheta: Immissiones per angelos malos **(Psalm. LXXVII)**; id est, tantam habet potestatem, quantum Dominus ei permittit.

Fiant viae illorum tenebrae et lubricum. Tenebrae, ignorantiae. *Lubricum,* id est, luxuria. Quia qui istis mente est deditus, diabolus illum persequitur. Vel aliter: Non cognoscant veritatis lumen, nec firma statione consistant, sed lubrici fiant gressus eorum, qui in hac passione grassantur, atque ab angelo claritatis Dominicae affligantur.

Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui. Bene, *sui,* quia quem putabant Domini interitum, eorum effectus est laqueus. *Quoniam gratis absconderunt mihi interitum. Gratis,* id est, sine causa, tam Judaei Christum, quam persecutores Ecclesiam. Ipsi semetipsos laqueaverunt in vindictam. *Supervacue exprobraverunt animam meam.* Nihil enim utile habuit exprobratio eorum.

Veniat illis laqueus quem ignorant. Exscidium illud minatur, quod temporibus Vespasiani super eos advenit. Vel unusquisque peccator funiculis vitiorum suorum constringitur in die judicii. *Et captio quam abscondit apprehendat eos: in laqueum cadant in ipso.* In mortem utique repentinam, quam occulte ipsi Domino nostro moliebantur, ut illud: Foderunt

ante faciem meam foveam, et ipsi inciderunt in eam **(Ps. LVI)**. Et item dicit: Foveam quam fratri tuo paraveras, in eam cades **(Prov. XXVI)**.

Anima autem mea exsultabit in Domino. Et Christus in Patre, et Ecclesia in Christo. *Delectabitur super salutari ejus.* Cum ab eo resuscitatus fuerit. Vel, *delectabitur,* hoc est, laetabitur super salutari ejus. Salutaris noster Christus est, quia in ipso delectatur Ecclesia: ut ait Salomon: Quae est ista quae ascendit dealbata, et innixa super fratruelem suum **(Cant. III)**?

Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi? In ossibus, aeternitas, sive fortitudo intelligitur, quod ad apostolos refertur: ut quibus visa fuerint primum verba resurrectionis quasi deliramenta, nunc collaudent et dicant: *Quis similis tibi?* hoc est, quis ut tu potuit de morte revocare? Vel ossa, fortiores sancti, vel virtutes sanctorum. *Quis similis tibi?* Ac si dicat, Nemo. Alio loco dicit: Deus, quis similis tibi **(Psal. LXX)**? id est, nullus.

Eripiens inopem de manu fortiorum ejus. Inops Christus pro nobis, ut illius inopia nos divites faceret. De manu fortiorum: id est, de manu Judaeorum liberavit eum Deus Pater. Inops Christus, ex persona membrorum suorum loquitur. *Egenum et pauperem a diripientibus eum.* A potestatibus tenebrarum. Quorum maxima virtus est, ut possint diripere pauperes tuos.

Exsurgentes testes iniqui, quae ignorabant interrogabant me. Evangelium falsos testes dicit: Propheta, iniquos. Et falsi quos Evangelium vocat, interrogantur; de quibus vero propheta loquitur, interrogant. Unde intelligendum est quod

principes sacerdotum sunt iniqui testes, qui interrogaverunt quae nesciebant, dicentes: Adjuramus te per Deum, ut dicas nobis si tu es Filius Dei **(Mat. XXVI)**. Dicente autem illo, Ego sum, sciderunt vestimenta sua, et quasi in testimonium clamaverunt: Ipsi audistis blasphemiam; quid adhuc quaerimus testes? Falsum enim erat testimonium, ut dicerent eum blasphemasse, qui dixerat veritatem.

Et retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animae meae. Exhibente me vitam, condemnaverunt me morti, et fecunditatem bonorum coelestium promittenti, vitae penuriam intulerunt. Sic fecerunt Judaei Christo: pro bonis mala reddiderunt. *Sterilitatem animae meae;* id est, quomodo illorum animae steriles erant de bono, et plenae de peccato: sic voluerunt ut anima Christi fuisset.

Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Haec sunt arma sanctorum. Totus autem psalmus ex persona Christi est, et per Christum ad omnes sanctos referri potest. *Induebar cilicio. Et humiliabam in jejunio animam meam.* Legimus illius jejunium, non legimus cilicium. Sed per cilicium peccatores, quia vestitus poenitentiae est. *Induebar cilicio.* Ac si dicat: Induit se divinitas carne, et de peccato damnavit peccatum. *Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio, et humiliabam in jejunio animam meam, et oratio mea in sinu meo convertetur.* Induit enim Dominus asperitatem passionis, et luctum de duritia populi non credentis: celebravit jejunium usque ad vesperam, cum in vespera mundi oblatus est, pro mundi salute. Conversa est oratio ejus in sinum Patris, cum in nihilo est frustratus a Patre, et Pater non quasi minori praestitit, sed ut assumptum hominem declararet. Christus non carnaliter, sed spiritualiter

jejunavit. Esuriens venit ad arborem fici: sitiens venit ad fontem. Esuriebat salutem humani generis: sitiebat fidem Ecclesiae. Esuriebat in passione, quando omnes, maxime apostoli, negaverunt, nisi tantum latro in cruce confessus est. *Et oratio mea in sinu meo convertetur.* Hoc est, in secreto Dei Patris agebat. Et sancti orant in secreto: id est, in corde, ubi Deus videtur ut in Evangelio: Cum oras, intra in cubiculum tuum, et ora Patrem tuum in abscondito **(Matt. VI)**. Et Anna orabat in templo **(I Reg. I)**.

Quasi proximum, quasi fratrem nostrum. Si ex persona David psalmum accipimus, proximum accipimus Saulem. Si ex Christi, Judam proditorem proximum vocat. Vel proximus, et frater Christus Judaeis: quia de ipsis humanitatem attraxit. *Ita complacebam.* Id est, Deo Patri: frater ac proximus erat propter generationem corpoream. *Quasi lugens, et contristatus, sic humiliabar.* Lugebat enim, cum, confortante angelo, guttae sudoris ejus tamquam sanguis defluebant ad terram. Et contristatus est cum diceret: Tristis est anima mea usque ad mortem **(Matth. XXVI)**. *Tamquam lugens et contristatus.* Lugebat Christus pro parte nostra, ut illud: Videns, inquit, civitatem, flevit super eam **(Luc. XIX)**. *Ita humiliabar:* quia Christus humiliatus est in passione. Vel, *sic complacebam:* quia complacebat Patri per fidem et spem.

Et adversum me laetati sunt. Laetati sunt Judaei, quando Christum apprehenderunt, ut eum crucifigerent. *Et convenerunt in unum.* Ad hoc convenerunt, ut Christum crucifigerent, non ut crederent. Vel adversus me congregati sunt, et convenerunt, cum traditionis meae promissionem haberent. *Congregata sunt in me flagella.* Flagellaverunt Christum, sicut dixit: Cum gladiis et fustibus ad me

venistis **(Matth. XXVI)**. Et Pilatus dixit: Dimittam eum emendatum: id est, flagellatum dimittam. *Et non cognovi.* Quid non cognoverit, quaeritur. Quidam putant dolorem vulnerum quae patiebatur in cruce. Sed melius ad peccata refertur, quod non habuerit conscientiam peccatorum, quare crucifixus sit. Et ignoravi, non quod ignoret Christus aliquid: sed ignoravi, quia propter quod istud mihi accidit, non commisi. Vel ignoraverunt, quod Deus sub carnis velamento lateret.

Dissipati sunt. A vinculo charitatis. *Nec compuncti.* Ut agerent poenitentiam. *Tentaverunt me.* Multis modis tentaverunt Judaei Christum, sicut dixit unus ex ipsis: Magister, quod est primum mandatum **(Matth. XXII)**? *Subsannaverunt me subsannatione.* Deludentes atque dicentes: Ave, rex Judaeorum **(Joan. XIX)**. *Frenduerunt super me dentibus suis.* Clamantes, Crucifige eum. Per motus corporis, ostenditur motus animae. Per dentes intelligitur malitia: quia per malitiam ipsum crucifixerunt, et in hunc dentibus striderunt.

Domine, quando respicies. Propheta ex persona Ecclesiae dicit. Ac si dicat: Respice malorum iniquitatem, et meam justitiam ab ipsis discerne. *Et restitues animam meam a malignitate eorum, a leonibus unicam meam.* Leones ipsos persecutores dicit, qui animam ejus deglutire ore nitebantur: sed ejus resurrectione confusi sunt. Ecce conversa est oratio ejus in sinum ejus, cum unica, id est, ipsa anima integra corpori restituta est. Et quis, inquis, eam restituit? Ipse cum paterna voluntate, qui dixit: Potestatem habeo tollendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam **(Joan. X)**. *Et a leonibus unicam meam.* Leo ipse populus

Judaicus, propter fortitudinem malitiae suae. *Unicam meam:* quia unica fuit anima Christi sine peccato, secundum prophetam: Qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus **(Isai. LIII)**.

Confitebor tibi, Domine, in Ecclesia magna. Id est, in toto mundo diffusa. *In populo gravi laudabo te.* Id est, in populo Christiano, ibi te laudabo. Gravis dicitur. Quia non est levis ad peccandum: Non levi, quem ventus ut pulverem a facie terrae projiciet: sed in gravi, et supra petram fundato, firmiterque praecepta custodiente. Hinc iterum recordatur passionis suae, quo potius eis judicium mortis annuntiet dicens:

Non supergaudeant mihi qui adversantur mihi inique. Judaei Christo, et persecutores Ecclesiae. *Qui oderunt me gratis, et annuunt oculis.* Haec dicit ut non sit iterata passio: quia nec redemptio veniet iterata. Et annuerunt oculis: quia nihil boni in opere ostenderunt.

Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur. Et est illud: Magister, licet tributum dari Caesari, an non **(Matth. XXII)**? Vel quando dixerunt: Magister, scimus quia verax es, et in veritate viam Dei doces **(Ibid.)** Sed haec pacifica plena erant dolo et ira. *Et in iracundia dolos cogitabant.* Sic loquebantur, sed cogitabant, ut apprehenderent eum, et ligarent eum: sicut postea fecerunt. In ira hoc fecerunt, sicut Jacobus ait: Ira viri justitiam Dei non operatur **(Jacob. I)**. Et sicut alibi dicit: Irascimini et nolite peccare **(Psal. IV)**. Sol non occidat super iracundiam vestram **(Ephes. IV)**.

Dilataverunt super me os suum. Dilataverunt, quando accusaverunt in blasphemiis. Et, *dilataverunt super me os suum:* quia non solum peccaverunt in me: sed etiam insultaverunt, dicentes: Si Filius Dei est, descendat de cruce, et credimus ei **(Matth. XXVII)**. *Dixerunt: Euge, euge.* Sicut dicit in Evangelio: Euge, serve bone, et fidelis **(Luc. XIX)**. Vel vox Judaeorum est: ac si dicat: Bene, bene videmus quod exspectavimus, illae virtutes quas faciebas, quod nihil erant. Vel dixerunt, bene: sed dolose. *Viderunt oculi nostri.* Quia non accipis personam hominis, nec est tibi cura de aliquo.

Vidisti, Domine. Pater, illusiones eorum. Ac si dicat: Vidisti illos ad judicandum. *Ne sileas, Domine.* Ne taceas. Tacet modo, et non tacet: id est, non tacet mandatum, tacet judicium. Te in testimonium advoco, cum judicavero mundum. *Ne discedas a me.* Quia Pater a Filio non discessit in passione. Sed tuae adhaeream dexterae, donec digna ultione puniantur.

Exsurge, Domine, exsurge. Hoc est, in adjutorium. *Intende judicium meum.* Id est, discerne inter me et Judaeos. *Intende judicium meum,* quia par est poena, et dispar est culpa. Id est, quando cum illis latronibus pendebat, quia ipse innocens pendebat. *Exsurge, et intende judicium meum,* qualiter judicantes condemnaverunt me morti. *Deus meus, et Dominus meus in causa mea.* Vox humanitatis ad divinitatem, pro parte carnis loquitur. Judica me secundum magnam misericordiam tuam. Unde dixit, *intende judicium meum,* id est, fac discretionem inter me et illos.

Judica me secundum justitiam tuam, Domine Deus meus. Judicavi ego adulteram, ut non condemnaretur; judicaverunt et isti me innocentem, dignum morte, ideo

unusquisque secundum opus proprium judicium mereatur. *Non supergaudeant mihi inimici mei, ne dicant in cordibus suis, Euge, euge animae nostrae; nec dicant, Devorabimus eum.* Non patefiat ultra os eorum ad me devorandum, ne dicant, devorabimus eum. Devorat homo quod in os mittit. Sed in hoc dicit devorare, quia peccatores volunt illos sanctos devorare: id est, ut unum corpus efficiantur.

Erubescant et revereantur simul qui gratulantur malis meis. Id est, daemones, Judaei, haeretici, et persecutores: *qui gratulantur malis meis,* hoc est, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. *Induantur confusione et reverentia qui maligna loquuntur adversum me.* Isti supradicti confusione aeterna. Unde dicit: Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum **(Matt. XXV)**. Ut qui me quasi hominem judicaverunt, ut Deum videant judicantem. Hinc propheta ad Patrem loquitur.

Exsultent et laetentur qui volunt justitiam meam. Christum exspectantes, qui est justitia Patris. Vel, *exsultent et laetentur qui volunt justitiam meam:* id est, sancti qui volunt justitiam Dei implere, ipsi exsultent et laetentur in remuneratione vitae aeternae. *Et dicant, semper magnificetur Dominus: qui volunt pacem servi ejus.* Ipse Dominus est pax nostra: juxta Apostolum **(Ephes. II)**. *Servi ejus:* id est, Christi: qui est servus Dei Patris. Unde dicit: Magnum est tibi vocari servum meum **(Isai. XLIX)**: pro parte carnis.

Sed et lingua mea meditabitur justitiam tuam. Lingua mea, sancti sunt, qui meditantur mandata Christi. *Tota die, laudem tuam. Tota die,* toto tempore laudare Deum. *Sed et*

lingua mea meditabitur justitiam tuam: quia pro vita populi mortuus, non es in tartaro derelictus. *Tota die laudem tuam:* quia devicta triumphans morte, in coelis es susceptus a Patre: cum quo tibi et Spiritu sancto est honor et gloria. Amen.

PSALMUS XXXV.

In finem, puero Domini Psalmus David. Iste psalmus personam peccatoris designat, superbiam notat, fontem aeterni luminis monstrat.

Dixit injustus, ut delinquat sibi. Id est, sibimetipsi, *injustus,* hoc est, diabolus cum suis satellitibus. Id est, populis Judaeorum: vel reliquis suis membris sibi deliquit. Nec alius quispiam per injustitiam sic loquitur ut peccet: sicut ille qui dixit: Ponam solium meum super sidera, et ero similis Altissimo **(Isai. XIV)**. Semper enim iniquitas proprio se confodit jaculo; juxta illud: Fili, si malus evaseris, solus hauries mala **(Prov. XII)**. Vel aliter: Dixit iniquus ut delinqueret sibi: id est, decrevit se peccare debere. *Non est timor Dei ante oculos ejus.* Si enim timorem Dei ante oculos haberet, numquam exsecrabilia et abominanda committeret. *Non est timor Dei ante oculos ejus.* Id est, ante populum Judaicum: quia si timorem Domini habuissent ante oculos cordis, numquam tanta mala fecissent.

Quoniam dolose egit in conspectu ejus. Diabolus, et Judaei ante conspectum Dei. Vel, *dolose egit in conspectu ejus,* iniquae concupiscentiae flammam stimulatus. *Ut inveniatur iniquitas ejus et odium.* Dum concupisceret contra

justitiam iniquitatem, dum auferre non potest, odium possedit. Sed et ad Judam proditorem haec pertinere sequentia docent.

Verba oris ejus iniquitas et dolus. Dixit autem: Ave, Rabbi, et osculo magistrum tradidit inimicis. Ecce verba oris, plena dolo atque iniquitate. *Verba oris ejus iniquitas, et dolus,* et in diabolo, et in populo Judaeorum. *Noluit intelligere ut bene ageret.* Id est, diabolus et sui satellites: quia aliud est non posse, aliud est nolle. Et Judas videbat quotidie cum apostolis Christum multa mirabilia operantem, sed non intelligebat. In malivolam enim animam non ingreditur sapientia.

Iniquitatem meditatus est in cubili suo. In cordis secreto, in quo compungi debuit, iniquitatem meditatus est, unde jam superius mentionem fecimus. *In cubili,* id est, in corde eorum. *Astitit omni viae non bonae.* Quia ibi astitit, ideo ad nullum justitiae fructum potuit pervenire. *Malitiam autem non odivit.* Sed dilexit: quia non solum non oderunt, sed amplexati sunt.

Domine, in coelo misericordia tua. Id est, in sanctis angelis, qui ibidem firmati fuerunt, et non ceciderunt. Vel, *in coelo misericordia tua,* id est, in sancta Ecclesia, *Domine, in coelo misericordia tua.* Christus Dominus, qui humanos miseratus labores descendit de coelo, ut colligaret vulnera nostra. *Et veritas tua usque ad nubes. Veritas,* Christus est, ut illud: Ego sum via, et veritas **(Joan. XIV)**. Nubes, sancti praedicatores. Unde dicitur: Mandabo nubibus meis, ut non pluant imbrem super eam **(Isai. I)**. Quia sicut nubes pluviam portant: et irrigant terram: sic et sancti praedicatores pluviam, id est, doctrinam Evangelii portant, et irrigant corda arentia. *Et veritas tua usque ad nubes.* Qui spiritualiter

Scripturas nolunt intelligere: quaerendum est ab eis, quomodo veritas Dei sit usque ad nubes.

Justitia tua sicut montes Dei. Mons Dei sapientia: mons Dei judicium: mons Dei sanctificatio est. Sunt et hujuscemodi montes plurimi, in quibus reconduntur arcana Dei: quae difficile humanitas potest investigare: juxta Apostolum: Quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus **(Rom. XI)**! Vel aliter: *Justitia tua sicut montes Dei. Justitia tua,* mandata tua. *Montes* Dei, sancti majoris meriti: sicut sanctus Joannes, vel caeteri apostoli. Montes prius a sole illuminantur, et postea valles. Sed montes, id est, sancti non a semetipsis, nisi a sole, id est, a Christo. Unde dixit: Orietur vobis sol justitiae **(Malach. IV)**. *Et judicia tua velut abyssus multa. Abyssus multa,* judicia Dei occulta: quia unum reprobat, et alium assumit, sicut dixit: Jacob dilexi, Esau odio habui **(Malach. I)**. Vel judicia sunt, quibus vel justis beatitudo, vel impiis poena infertur. Quae ideo abysso comparantur, quia in novi veterisque Testamenti profunditatibus contemplantur.

Homines, et jumenta salvos facies, Domine. Rationabiles irrationabilesque personas juxta illud Apostoli: Sapientibus, et insipientibus debitor sum **(Rom. I)**. *Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam, Deus.* Ab initio quidem proflua fuit misericordia tua; sed tunc multiplicata est, cum nos cruore proprio redemisti.

Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. Non progenies viperarum, sed illi qui ad imaginem Dei mente perfecti sunt, sperant sub crucis tuae defensione muniri. Vel, *Filii hominum,* id est, filii Christi: quia ipse

hominis Filius est, et sancti filii hominum. In protectione alarum tuarum, vel, *in tegmine.* Duae alae, duo Testamenta, quia inde teguntur sancti a Christo. *Et inebriabuntur.* Id est, ipsi filii: *inebriabuntur* quidem ab *ubertate domus tuae,* a pinguedine gratiae Spiritus sancti. *Domus tuae,* sanctae Ecclesiae. Vel, *inebriabuntur,* ut, oblitis flagitiis, virtutibus copulentur. *Ab ubertate domus tuae.* Ab intellectu dogmatum Ecclesiasticorum. *Et torrente voluptatis tuae potabis eos.* Torrens voluptatis Dei, Spiritus sanctus est: qui irrigat omnem animam spiritualibus fluentis, ut fructum exhibeat sanctitatis.

Quoniam apud te, Domine, est fons vitae. Et tu es, et apud te est origo omnium bonorum, et tu praestas baptismum: per quod ablutis facinoribus, viam largiaris aeternam. Vel *fons vitae:* quia doctrina Dei, animae vita est. *In lumine tuo videbimus lumen.* Lumen Patris Christus est. In Christo Patris lumine, lumen Spiritum sanctum videbimus. Lumen tuum Pater est: cujus voluntatem faciens, venisti illuminare occulta tenebrarum, ut in te, qui es lux mundi, mereremur illud lumen cernere in gratia mentis purae: Sic enim ait ad Philippum: Qui videt me, videt et Patrem meum **(Joan. XIV)**. *In lumine ejus,* id est, in Christo, *videbimus lumen:* id est Spiritum sanctum, qui super apostolos in specie ignis illuminantis apparuit **(Act. II)**. *Et in lumine tuo videbimus lumen,* id est, a Christo illuminabimur, ut ait in Evangelio: Erat lumen verum quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum **(Joan. VIII)**.

Praetende misericordiam tuam scientibus te. Qui te venturum in mundum noverunt. De quibus postmodum in Evangelio dicis: Multi justi et prophetae cupierunt videre quae videtis, et

non viderunt **(Matt. XI)**. Non superbis, et subdolis, sed mundis corde. Vel ostende misericordiam tuam scientibus te, id est, qui te sciunt, et te intelligunt, ipsis ostende misericordiam tuam, Domine. *Et justitiam tuam his qui recto sunt corde: Justitiam tuam,* mandata tua. *Qui recto sunt corde,* id est, qui non habent duplicitatem cordis.

Non veniat mihi pes superbiae. Ne elatus vanitate, incidam in laqueum diaboli, et evadere non possim: *Et manus peccatorum non moveat me:* id est, opera malorum me non moveat de bono in malum. Non me moveat, ut a te divellar.

Ibi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem. In hac superbia atque vanitate contra quam stare debuerant, ceciderunt. *Expulsi sunt.* A regno Dei. *Nec potuerunt stare.* Expulsi sunt daemones de coelo: nec potuerunt stare. Coelum eos non potuit tenere: quia in pedes superbiae jam corruerant. Nos vero oremus Dominum, ut nobis nominis sui timorem insinuet, misericordiam de coelo solite largiatur: superbiam a nobis bonis suis inimicam auferat, atque omnem dolum avertat: nosque sacrosancti luminis sui cognitione illuminatos, regno suo dignos efficiat. Amen.

PSALMUS XXXVI.

Psalmus David. Trigesimus sextus psalmus personam justi glorificat, injusti notat: mores instruit, bonitatem Dei docet, pravitatem evellit.

Noli aemulari in malignantibus. Multas habet aemulatio interpretationes, quae loco suo debent vel intelligi, vel exponi: Nam hic dicit, Noli particeps esse malignis: neque ad zelum, neque ad invidiam, quia zelus ira est, secundum illud quod per prophetam Dominus ait: In indignatione magna zelatus sum Sion **(Zach. VIII)**. Invidia autem livor est: juxta illud: Occidi adolescentulum in livore meo **(Gen. IV)**. *Neque zelaveris facientes iniquitatem.* Non imiteris eos qui per iniquas fraudes divitias congregant, honoremque requirunt: sed Deum attendens, bonitatem apostolicam quaere.

Quoniam tamquam fenum velociter arescent, et quemadmodum olera herbarum cito decident. Recte haec carnalis gloria, et mundata potentia, feno (juxta Isaiam) comparantur. Omnis, inquit, caro fenum, et omnis gloria ejus sicut flos feni **(Isai. XL)**. Aruit enim fenum, et flos ejus decidit. Huic sententiae addidit Jacobus apostolus: Ita et dives in itineribus suis marcescet **(Jacob. I)**. Simili ratione et de oleribus sentiendum est: quia non omnia olera infirmis sunt opportuna.

Spera in Domino et fac bonitatem. Tamquam aegro tibi loquitur sermo divinus: ut inter reliquas gratias quae sunt fructus spiritus, exhibeas bonitatem. *Spera in Domino:* spem habeas semper in Domino. *Et fac bonitatem:* hoc est, adimple mandata. *Inhabita terram,* sanctam Ecclesiam: vel corpus tuum. Tu dominare carni: non caro tibi. *Et pasceris in divitiis ejus.* In sacris voluminibus. Si haec terra fructum exhibeat sanctitatis, tunc et tu jucundaberis in divitiis Dei.

Delectare in Domino, et dabit tibi petitiones cordis tui. Cor semper sapientiam petit. Ergo si, admissis his jucunditatibus,

in Domino delecteris, dabit tibi thesauros sapientiae suae, vel quidquid petieris per fidem. Unde dixit: Quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quam petierint a Patre meo, fiet eis **(Matt. XV)**.

Revela Domino viam tuam. Quomodo dicit, *revela?* numquid aliquid nescit Deus? Non, sed tu quod habes in corde, patefacere debes Deo in sermone per confessionem tuam. Confitere ei actiones tuas; et spera in eum semper, et ipse tibi dimittet peccata tua. *Et spera in eum.* Quod possit remittere delinquenti. *Et ipse faciet.* Et quid, inquis, faciet?

Et educet quasi lumen justitiam tuam. Ad claritatem qua eum credidisti. *Justitiam tuam:* id est, in claritate opera tua. *Et judicium tuum.* Quo ea quae bona sunt elegisti. *Tamquam meridiem.* In pleno splendore gratiae suae, quem revelat coram angelis suis. Vel meridies, opera sanctorum intelliguntur.

Subditus esto Domino. Non peccato, sed humilis esto coram Domino. *Et ora eum.* Pro delictis praesentibus et antiquis. Unde Paulus dixit: Primo omnium fieri orationes, obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones: pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt **(I Tim. II)**.

Noli aemulari in eo. Ne invidus ei sis, sicut superius: *Et judicium tuum tamquam meridies.* Tunc enim justi fulgebunt sicut sol in regno patris eorum, et erunt clara omnia quae nunc abscondita sunt. Vel, *noli aemulari in eo,* qui prospere agit in via sua. Non te terreat impii felicitas brevis. Quiesce ab ira, et derelinque furorem. Noli aemulari ut malefacias. Depone iram, ne iniqua patiens, vicem reddere compellaris.

Qui prosperatur in via sua. Qui feliciter agit in hoc saeculo. *In homine faciente injustitiam.* Ipse enim se peccando praecipitat, ne cum illo esse desideres qui iniquitatem facit.

Desine ab ira. Quae Dei justitiam non operatur **(Jacob. I)**. *Derelinque furorem.* Qui secundum Salomonem etiam sapientes perdit **(Prov. XIX)**. Vel *desine,* cessa ab ira animi, et furore corporis. *Noli aemulari ut maligneris.* Ne alios provocando ad nequitiam, ipse nequam efficiaris.

Quoniam qui malignantur exterminabuntur. Quia non habent radicem pietatis. Vel exterminabuntur de terra viventium. *Sustinentes autem Dominum, ipsi haereditabunt terram.* Id est, terram repromissionis, quae fluit mel et lac.

Adhuc pusillum, et non erit peccator. Modice exspecta, et non erit peccator, qui tolletur hinc: quia divina opprimetur ultione. *Et quaeres locum ejus, et non invenies.* In futurum non erit: neque locum quietis accipiet, *et quaeres locum ejus, et non invenies.* Si locus diaboli peccatum est, erit tempus quando peccatum non erit. Hoc autem tunc erit, cum exsultaverimus in multitudine pacis.

Mansueti autem haereditabunt terram. Quos nullus turbo furoris exagitat; neque concupiscentiae ignis inflammat. Haereditabunt terram illam viventium: quia mites et humiles possidebunt terram: hoc est, vitam aeternam. *Et delectabuntur in multitudine pacis. Delectabuntur:* Id est, *laetabuntur in multitudine pacis:* id est, in Christo: cum in regno Christi conjuncti fuerint, qui est pax nostra.

Observabit peccator justum. Ut invento loco noceat ei: quia per illa opera sanctorum ipsi cruciantur, et torquentur in ista

praesenti vita: id est, in mente intus malitia et invidia, quam habent. *Et stridebit super eum dentibus suis.* Nequitiae et malitiae dentibus, quibus eum nititur devorare. Per motum corporis, ut diximus, ostendit motum animae.

Dominus autem irridebit eum: quia prospicit quod venient dies ejus. Dies ultionis irae Dei. Numquid Dominus aliquem irridet? Non, sed quia digni sunt ipsi ut irrideantur in vindicta. *Quoniam prospicit quod veniant dies ejus:* hoc est, Dominus scit quando veniet perditio ejus.

Gladium evaginaverunt peccatores, etc. Gladius, sive sagittae peccatorum, verba seductionis sunt. Arcus vero vel vagina, mens est eorum de quibus proferuntur. Vel, *gladium evaginaverunt peccatores,* id est, gladium persecutorum in persecutione. *Intenderunt arcum:* id est, tendicula ipsorum contra sanctos. *Ut decipiant pauperem, et inopem.* Non divitem mundi, sed pauperem Christi. *Ut trucident rectos corde.* Ut eos qui bene credunt, seducendo interimant. Quia tunc animae sanguis funditur, cum quis blande seducitur, et cadit in peccatum. Sed haec ad haereticos referenda sunt, contra quos debemus fortes stare: ut eis quod propheta adjecit, adveniat.

Gladius eorum intret in corda ipsorum, etc. Unusquisque enim qui contra Deum loquitur: aut cujus mens in stulta arrogantiae vanitate superfluit: nec Scripturis spiritualiter intendens, vitiosa eas interpretatione corrumpit: ipse se proprio interimit pugione. Et sicut ad apostolos pax eorum, si indigna sit domus, revertitur **(Matt. X)**: ita et in corda istorum gladius, si contra insontem evaginetur, infigitur. Vel, *gladius*

eorum intret in corda ipsorum: hoc est, vindicta in animas ipsorum. Et arcus eorum confringatur, tendicula ipsorum.

Melius est modicum justo super divitias peccatorum multas. Metuit enim illud quod Dominus ait in Evangelio: Quid prodest homini, si mundum universum lucretur: animae autem suae detrimentum patiatur **(Matt. XVI)**? *Modicum* autem quod dixit, fides est. Quae quamquam grano sinapis comparetur, magnam tamen habet virtutem. *Melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas.* Quamvis parva sint, meliora sunt: quia dixit Salomon: Melior est exigua portio cum requie, quam plena manus cum iniquitate **(Eccles. IV)**.

Quoniam brachia peccatorum conterentur: Brachia, id est, fortitudo illorum conteretur in vindicta, ne innocentibus noceant. *Confirmat autem justos Dominus.* In fide conversantium infirma corroborat.

Novit Dominus vias immaculatorum. Id est, conversationem illorum. Novit Dominus qui sunt ejus: immundos autem et eos qui eum ignorant, nescit. Omnis enim ignorans ignorabitur. *Et haereditas eorum in aeternum erit.* In Christo, qui est perpetuus et aeternus. Vel in aeternum erit: hoc est, in vita aeterna.

Non confundentur in tempore malo. etc. Tempus malum, judicii tempus ostendit: in quo cum justi non patiantur famem, de peccatoribus dicitur: Vae vobis qui saturati estis, quoniam esurietis **(Luc. VI)**, *Non confundentur in tempore malo.* In tempore discussionis, quod impiis malum erit. *Et in diebus famis saturabuntur,* et si desinant esse ministratores verbi

Dei, et hi in Christo, qui panis est vivus, reficientur. Vel, *in diebus famis saturabuntur:* hoc est, quando illi peccatores erunt vacui, tunc sancti saturabuntur de gratia Dei. *Quia peccatores peribunt.* Quia non custodiunt mandata Dei, si non emendaverint.

Inimici vero Domini mox ut honorificati fuerint. In potestate terrena. *Et exaltati.* In vana gloria. *Deficientes quemadmodum fumus deficient.* Adveniente autem morte, omnis gloria eorum tamquam fumus aut nebula tabescet; quia cito omnia transeunt.

Mutabitur peccator, et non retribuet. Quia non restituet pecuniam Domini cum usuris. Mutuum accepit a Domino: id est, quinque sensus corporis, vel divitias, et non gratias agit Deo. *Justus autem miseratur et commodat.* Id est, et in se facit misericordiam, et in aliis: hoc est, discernit ipsos quinque sensus corporis. Vel, *justus miseretur et commodat.* Accepit verbum, et spiritualibus spiritualia subministrat: ut non solum se, sed alios lucrifaciat. In hoc vero versiculo, etiam miseratio pauperum intelligenda est.

Quia benedicentes ei haereditabunt terram. In qua bona Dei reposita sunt. Qui semper Deum laudant, et ipsi possidebunt terram: id est, et istam terram solent possidere, et postea terram viventium possidebunt. *Maledicentes autem ei disperibunt.* Promittente Domino: Inimicus ero inimicis tuis, et affligam affligentes te **(Exod. XXIII)**.

Apud Dominum gressus hominis dirigentur. Quibus ad eum transire conatur. Sic et Rebecca abiit interrogare non de loco ad locum, sed de vita ad vitam **(Gen. XXIV)**; et Moyses,

solutis vinculis pedum, transivit videre rubum **(Exod. III)**. Et tu si apponas animum ut transeas a morte ad vitam, non pedum gressibus, sed animi virtute, diriguntur a Domino gressus tui. Ad Dominum gressus hominum dirigentur, sensus uniuscujusque: ut ait Salomon: Hominis est praeparare viam suam, sed Dominus diriget gressus suos **(Prov. XVI)**. *Et viam ejus volet.* Ut ad se veniat, qui est via, veritas et vita. Vel mandata ejus desiderat.

Cum ceciderit non collidetur. Quare? *Quia Dominus firmat manum ejus.* Id est, opera ejus. *Cum ceciderit,* propter infirmitatem carnis: quia septies cadit justus, et resurgit: *non collidetur,* quia Dominus supponit manum suam. Agenti poenitentiam, statim miseretur. Sic et David et Petrus cognitum lacrymis purgaverunt delictum, et a Domino confirmati sunt.

Junior fui, et senui, et non vidi justum derelictum. Nolite, inquit Apostolus, pueri effici sensibus vestris, sed malitia parvuli estote **(II Cor. XIV)**. Ergo iste ab initio aetatis suae parvulus in malitia, sed senex in virtute divina: intellexit, numquam posse justum a Domino derelinqui, nec semen ejus quaerens panem doctrinae coelestis: de qua verbum insipientibus praebuit. *Nec semen ejus quaerens panem. Semen ejus,* opera ejus. *Quaerens panem,* id est, verbum Dei.

Tota die miseretur et commodat. Dies est, cum unusquisque bonum exercet. Iste ergo omnibus diebus vitae suae fenerat Domini sui pecuniam, non ad lucra mundana, sed ad coelestia conquirenda. *Tota die,* omni tempore. *Miseretur,* a Deo: id est, qui aliis ministrat doctrinam Dei. *Et semen ejus in benedictione erit.* Opera quae gessit, vel doctrinam quam

docuit, a Domino benedicentur. Sed et semen ad Christianum refertur populum, qui in Ecclesia assidua benedictione ditatur. *Et semen ejus in benedictione erit,* in abundantia et gloria.

Declina a malo. Opere. *Et fac bonum.* Quod Deus praecepit. *Declina a malo, et fac bonum. Declina a malo:* a diabolo, vel a peccato, *et fac bonum,* hoc est, imple mandata. *Et inhabita in saeculum saeculi.* In Ecclesia, in unitate fidei, esto cum eo perpetuus.

Quia Dominus amat judicium. Rectum judicium, quo justos impiosque discernit.

Et non derelinquet sanctos suos. Qui in eum totam spem locaverunt. *In aeternum conservabuntur.* Hoc est, in perpetuum, quia aeterna concupierunt.

Injusti punientur. In vindicta. *Et semen impiorum peribit. Semen impiorum:* hoc est, opera illorum cum ipsis punientur in tormentis, et omne opus eorum disperdetur, quia iniquum est.

Justi autem haereditate possidebunt terram. Terram viventium. *Et inhabitabunt in saeculum saeculi super eam.* Super illam quae est sine fine: de qua fugit dolor et gemitus.

Os justi meditabitur sapientiam. Id est, Christum: unde dicit: Et in lege ejus meditabitur die ac nocte **(Psal. I)**. Cum ait, *meditabitur,* futurum significat tempus, quod in regno Dei intelligitur ad agendum: in quo non vino luxuriae, neque cibis voluptuosis, sed sapientia Dei, justorum ora replebuntur. *Et*

lingua ejus loquetur judicium. Cum omnia ponderate; et non fraudulenter, neque cum ira, sed justo judicio, quae de Deo sentit, enarrat. In quo enim abundat gratia spiritualis, omnia perscrutatur, etiam alta Dei.

Lex Dei ejus in corde ipsius. Hoc est, in mente justi. Non solum in ore ac lingua, sed etiam in alto cordis ejus fructificabunt, per legem Dei, opera sanctitatis. *Et non supplantabuntur.* Ab adversario. *Gressus ejus.* Quibus ad Deum pervenire nititur. Vel, *non supplantabuntur gressus ejus.* Sensus ejus a diabolo, vel a peccato.

Considerat peccator justum, etc. Intuebatur enim populus Judaeorum justum Filium Dei, et stridebat in eum: quia gravis ei erat etiam ad videndum. Sic et nunc inimicus considerat unumquemque nostrum ut perdat. Sed si vigilanter resistat, eveniet quod sequitur.

Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus. In potestate utique illius. *Nec damnabit eum cum judicabitur illi.* Dat judicium impius, ut pereat justus, et Dominus non damnat eum, quia custodivit legem ejus. Sed illum justum non condemnat in die judicii, cum impium judicat.

Exspecta Dominum, et custodi vias ejus. Per spem firmam, et indeficientem mandatorum custodiam exspectatur Deus: ideo non debemus confundi in diversis mundi tentationibus. *Exspecta Dominum:* Quidquid tibi accidat in prosperis et in adversis, patienter exspecta: id est, sustine. *Exaltabit te, ut haereditate capias terram.* Illam utique aeternae beatitudinis tellurem: in qua justi post terminatos labores exaltabuntur. *Cum perierint peccatores,*

videbis. Tunc justi peccatores perire videbunt, cum fructum mercedis, Domino tribuente, percipient.

Vidi impium exaltatum, et elevatum super cedros Libani, et transivi, et ecce non erat. Cum mundi hujus pelagum transierimus, tunc videbimus non esse diabolum, et locum ejus nequaquam apparere peccatum. Cedrus duas habet interpretationes, sed in hoc loco ejus explanatio haec est: sicut enim cedrus super excelsos montes apparet exaltata, et impulsu ventorum saepe delabitur: ita et impius qui, relicto Deo, in divitiis mundi confidit: quamlibet floreat, quamlibet extollatur et elevetur, non invenietur cum ab hoc mundo migraverit. Sed et ad Judam traditorem ista referuntur. Vel cedrus Libani, sancti propter altitudinem meritorum ipsorum, et sacerdotes, odore boni operis. Impii super ipsos sunt: quia calcant et opprimunt illos. *Transivi, et ecce non erat.* Dicat hoc apostolicus coetus, quia transivi procellam passionis Jesu: et illo resurgente, hic non erat: quia abiit et laqueo se suspendit. *Quaesivi eum, et non est inventus locus ejus.* Quod autem non sit inventus locus ejus, et habitatio ejus desolata remanserit, Petrus in Actibus apostolicis prodidit, cum Matthiam in ejus ordinem subrogavit **(Act. I)**. Vel, *transivi, et ecce non erat: quaesivi eum, et non est inventus locus ejus:* id est, ipsius impii. *Non est inventus locus ejus:* pro tanta velocitate qua deficiunt.

Custodi innocentiam, et vide aequitatem. Si nulli noceas: si cum nullo litigiosus sis, videbis Christum: quia sicut via, veritas et vita: ita et aequitas intelligitur. *Quoniam sunt reliquiae homini pacifico.* Qui hic pacifice vixerit, ut Filius Dei vocetur: hujus reliquiae, hoc est, corpus mortale, reservatur ad gloriam resurrectionis, juxta illud Apostoli:

Oportet mortale hoc induere immortalitatem **(I Cor. XV)**. Reliquiae impiorum peribunt. Pro *reliquiis,* in Hebraeo, *novissima* habet.

Injusti autem, etc.; *reliquiae impiorum peribunt.* Non reservantur eorum reliquiae ex superbia, ut in aeternum vivant: sed ut in poenam gehennae ignis intereant.

Salus autem justorum a Domino. Per quem et praesentem vitam capiunt, et adipisci praestolantur aeternam. *Salus autem justorum a Domino.* Ipse est nostra salus. *Et protector eorum est in tempore tribulationis. Adjuvabit eos,* etc. Propterea salvos faciet eos, et protector eorum est in tempore tribulationis, cum per arctam viam, quae ad vitam ducit, incedunt, plenam doloribus et aerumnis. *Et adjuvabit eos Dominus, et liberabit eos a peccatoribus: salvos faciet eos, qui speraverunt in eum,* cum ad perfectionem purae mentis perducit. Ad eum venire meruerunt: quoniam speraverunt in eum. In omnibus enim angustiis in eum spem locaverunt, qui dixit: Ego sum Deus, et absque me non est alius. Ego occidam, et vivere faciam: percutiam, et ego sanabo **(Deut. XXXII)**. Qui sanet omnes infirmitates mentium nostrarum: nobisque praestet toto corde erigere spem nostram, et in se tribuat collocari: ut, a peccatis liberati, mereamur, ipso distribuente, etiam aeternitatis praemium adipisci.

PSALMUS XXXVII.

In finem, Psalmus David in rememoratione diei Sabbati. Sabbatum, *requies* interpretatur: hoc est, quando requiescunt sancti: id est, quando requiescit Ecclesia illa requie paradisi quam perdidit in Adam. Iste psalmus ostendit, ut si accidat infirmitas corporeae fragilitati, non desistat requiri medicina coelestis.

Domine, ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. Totus psalmus ex persona poenitentis est: sed ad Christum referri potest, sicut et sexagesimus octavus. *Domine, ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.* Ira est, ut saepe diximus, commotio animi. Furor vero vindicta irrationabilis, cum fellis amaritudine. Ideo iste qui se peccatorem scit: non in ira, sed per misericordiam: nec in furore, sed per patientiam se argui postulat.

Quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi. Verba doctrinae, quae ut jaculum transverberarunt cor meum, ut agerem poenitentiam. *Et confirmasti super me manum tuam.* Ut tamquam bonus magister verberibus castigationis afflictum redderes emendatum.

Non est sanitas in carne mea a facie irae tuae. Vidi faciem irae tuae, et non ipsam iram: hoc est, intellexi per Scripturas sanctas, quanta minaberis peccatoribus, et extabui, petens ne ipsa super me ira descenderet. *Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.* Nullam quietem indulsi, vel ossibus, vel membris meis, donec ea poenitendo purgarem.

Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum. Invaluerunt enim mihi, ut sequitur: *Sicut onus grave gravatae sunt super me.* Non est enim mihi leve peccatum

meum, sed recognosco, quia grave mihi judicii pondus imposuit, et super verticem capitis mei excrevit. Sicut pondus grande, sic peccata mea super me.

Putruerunt et corruptae sunt cicatrices meae. Porcorum mos est, coeno aut stercoribus pro bonis odoribus uti: nec intelligunt se in his sordidissime volutari. Nam mihi foetent et computrescunt vulnera peccatorum, desideranterque expeto medicum. Et cur, inquis, computruerunt? *A facie insipientiae meae.* Quia nolebam agere poenitentiam. *A facie insipientiae meae.* Per hoc putruerunt, scilicet per insipientiam meam: ut Paulus dicit: Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus **(I Cor. II)**.

Miser factus sum et curvatus sum usque in finem. Usque dum confitendo purgarer: quia sine confusione et moestitia non dimittuntur peccata. *Tota die contristatus ingrediebar.* Indignum me esse judicans, qui vel oculos ad coelum levare auderem: sed percutiens pectus meum, aiebam: Deus, propitius esto mihi peccatori.

Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus. Illis illusionibus se profitetur esse infirmatum atque repletum, quibus diabolus humanum genus allicit, ut delinquat. *Deus, tu cognovisti insipientiam meam: quia lumbi mei impleti sunt illusionibus.* Se unusquisque consideret, et titillantem corporis intelligat voluptatem, et tunc dicere potest cum Paulo apostolo: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus **(Rom. VII)**? Et illud; Neque enim quod volo, hoc facio: sed quod nolo.

Incurvatus sum et humiliatus sum nimis. Ad poenitentiam. *Rugiebam a gemitu cordis mei.* Petens cum luctu remissionem. Aliud est gemitus corporis, et aliud gemitus cordis. Gemitus corporis, est propter res terrenas vel propter mortem gemere. Gemitus cordis, propter sua peccata, vel aliorum. Sed Christus non habuit quod gemeret, quia non fecit peccatum. *Et gemitus meus non est absconditus a te.* Id est, quidquid habet homo, Deus scit. Quidquid deliqui, quidquid mali gessi, omnia tibi cum gemitu reseravi: sciens quia tibi non occultantur occulta.

Cor meum conturbatum est in me, dereliquit me virtus mea. Quia iram quam superius memoravi, incurrere expavesco. *Et lumen oculorum meorum non est mecum.* Quia, postposito veritatis lumine, in tenebras decideram peccatorum. Sic enim prophetam omnem ordinem hujus psalmi ex peccatoris persona prosecutum fuisse, anteriores nostri docuerunt. Sentiant illi quod libet. Ego vero ab illo loco, ubi ait; *Amici mei et proximi mei,* usque ad finem psalmi: video Dominum meum Jesum Christum a Judaeis circumdari, in cruce suspendi, et ex inferno resurgere. Ait ergo ipse Dominus de passione sua:

Amici mei et proximi mei adversus me appropinquaverunt et steterunt. Amici, dicuntur Judaei, propter Abraham. *Proximi,* eo quod ab eorum generatione assumpserit carnem, qui appropiaverunt ei, ut comprehenderetur. Amici mei et noti mei contra me steterunt. Potest et de discipulis accipi, qui, in passione metu territi, a Domino recesserunt: intantum ut etiam eum Petrus denegaret. Vel *steterunt,* causantes contra eum.

Et qui juxta me erant, de longe steterunt. Apostoli vel reliqui discipuli, de quibus ait evangelista: Cum autem apprehendissent eum, stabant omnes noti ejus a longe **(Luc. XXIII)**. *Et vim faciebant qui quaerebant animam meam.* Faciebant vim, non noti, sed Judaei: vel Petro, cum dicerent: Nam et tu ex illis es **(Luc. XXII)**. Vel Jacobo; qui cum traheretur, relicta sindone, nudus aufugit ab eis **(Marc. XIV)**. *Et vim faciebant qui quaerebant animam meam:* scilicet Judaei, quasi illorum fortitudo esset, et a Deo ipsam potestatem non accepissent.

Et qui quaerebant mala mihi, locuti sunt vanitates, et dolos tota die meditabantur. Multos quidem dolos meditati sunt; cum interrogarent si deberent dare censum Caesari, an non **(Matth. XXII)**: aut si mulier deprehensa lapidaretur **(Joan. VIII)**. Sed tunc aperte dolum ingerunt, cum falsos testes adducunt. Vel, *qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitatem,* quando dixerunt: In Beelzebub ejicit daemonia **(Luc. XI)**.

Ego autem tamquam surdus non audiebam, et sicut mutus non aperiens os suum. Semper quae exprobrabant, sustuli, et jugiter silui. Hoc et Pilatus manifestat, cum dicit: Mihi non respondes? An nescis quia potestatem habeo dimittere te **(Joan. XIX)**? *Ego autem tamquam mutus non aperiens os suum.* Et apud Pilatum Dominus non est locutus. Et Isaias de eodem loquitur: Tamquam agnus ad victimam ductus, non aperiens os suum **(Isai. LII)**.

Et factus sum sicut homo non audiens et non habens in ore suo redargutiones. Nam cum me sputis linirent, arundine verberarent, illuderentque genu flexo, nihil eis motus

respondi. *Et non habens in ore suo redargutiones.* Sic tacui accusatus, quasi non habens quid pro me respondere deberem. Christus in omnibus exemplum dedit, ut homo flagella et correctionem patienter portare debeat.

Quoniam in te, Domine, speravi, tu exaudies me, Domine Deus meus: Ut me resuscites. Vel *tu exaudies me:* hoc est, vide illorum superbiam et meam humilitatem.

Quia dixi nequando supergaudeant mihi inimici mei, et dum commoventur pedes mei. Pedes Christi in passione: vel sancti apostoli, qui pedes Christi esse debuerant: commoti sunt de fide ad infidelitatem. Commoveri possunt pedes mei a stabilitate sua, et inimici in me insultare: si in hac crucis morte humiliatus, non resurrexero. *In me magna locuti sunt.* Dicentes: Si Filius Dei es, descende de cruce **(Matth. XXVII)**.

Ego autem in flagella paratus sum. Praeparo me ad sustinendam crucem, lanceam, fel, acetum, ut perhanc mortem meo sanguine redimam populum pereuntem, quia Christus ad hoc venit, ut passionem sustineret. *Et dolor meus in conspectu meo semper.* Donec ejiciam victoriam in judicium.

Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, et cogitabo pro peccato meo. Sicut enim maledictioni subjacuit, ut nos a maledicto legis erueret, ita et peccatorem se profitetur, qui peccata nostra portavit, ut pio cogitatu ac misericordiae consilio, nos ab eisdem erueret. Et sollicitus ero pro peccato meo. Peccatum Christi, humani delicta sunt generis: propter quae et Patri dicitur nunc esse subjectus.

Inimici autem mei vivunt. Quia non sunt statim ultione divina puniti. *Et confirmati sunt super me.* Confirmati sunt in legis littera: in qua spiritualiter nuntiatum non intellexerunt. *Et multiplicati sunt, qui oderunt me inique.* Certe inique et non rationabiliter: quia in hac littera, semen suum, ceu astra coeli multiplicari credebant.

Qui retribuebant mihi mala pro bonis. Dulcedinem aeternae vitae afferentem aceto potaverunt, ac felle. *Detrahebant mihi.* Dicentes: Alios salvos fecit; semetipsum non potest salvum facere **(Luc. XXIII)**. *Quoniam sequebar bonitatem.* Ut implens voluntatem Patris, pro vita populi susciperem mortem.

Non derelinquas me, Domine Deus meus: ne discesseris a me. Cum profunda inferni penetravero.

Intende in adjutorium meum, Domine Deus salutis meae. Manifestum est, Domine Jesu, quia intendit in te Pater suscitans te a mortuis tertia die, et collocans ad dexteram suam in coelestibus super omnem principatum et potestatem: dans tibi nomen quod est supra omne nomen. Ergo quia graves sunt pugnae carnis, tu, Domine, intende in adjutorium nostrum, et esto nobis salus in tempore tribulationis.

PSALMUS XXXVIII.

In finem pro Idithun Canticum David. Idithun, *transiliens eos,* interpretatur. Iste psalmus patientiam docet, ut refrenans homo os suum, observet ne per fatuitatem verborum incidat in

peccatum: quia scit propheta etiam de verbis otiosis rationem esse reddendam. Docet etiam ut ea thesaurizemus in saeculo, quae ad profectum pertineant animarum.

Dixi, custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea. Non aliter scio vitae meae custodire vias: nisi ut non loquar fatua, ac diversa, sive otiosa. Ex verbis, inquit Dominus, tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis. *Dixi, custodiam vias meas:* id est, disposui custodire opera mea: scilicet quinque sensus corporis. *Ut non delinquam in lingua mea. Non delinquam,* non peccem: quia qui custodit linguam suam, custodit animam suam **(Prov. XVIII)**: quia mors et vita in manibus linguae **(Isai. XXXII)**. Et item: Cultus justitiae, silentium et pax **(Eccli. XXVIII)**.

Posui ori meo custodiam. Juxta illud: Pecuniam et aurum tuum alliga bene, et facito ori tuo ostium et seram. Beatum enim hominem oris custodia facit: cum non profert inania, sed quae Deo sunt digna. *Cum consisteret peccator adversus me.* Id est, diabolus, qui justis maledicit ac detrahit, et instigator eorum est, qui sanctis insidiantur.

Obmutui. Ne objurgantibus me obstreperem. *Obmutui,* et non aperui os meum, quia tu fecisti. Ideo patienter fero: quia te scio ad probationem me tentationibus reliquisse. *Et humiliatus sum.* Ad sustinenda eorum improperia. *Et silui a bonis.* De bona conscientia procedebat mihi securitas: ideo me non justificavi coram hominibus: neque bona quae in me erant, divulgavi: quia scio quod Pater qui videt in absconso, reddet mihi. *Et dolor meus renovatus est.* Nondum enim veneram ad perfectum virum. Nam etsi sustinebam cum dolore improperia, non tamen sciebam maledicentibus

benedicere. Vel, *dolor meus renovatus est.* In hoc dicitur dolor Christi: quia illi non fuerunt digni audire verba mysterii, ut ait propheta: Vae mihi, quia tacui **(Isai. VI)**. Vel illud: Adhaerere faciam linguam tuam palato tuo, quia Dominus exasperans est **(Ezech. III)**.

Conculcavit cor meum intra me. Dicit Ecclesia. A recordatione delictorum priorum. *Et in meditatione mea exardescet ignis.* Quid, inquis, meditabaris? Illud nempe, qualiter ignem illum reperire possim, qui peccata consumeret, mentem illuminaret, qui est Spiritus sanctus, de quo Cleophas et qui cum eo erant, dicebant; Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas **(Luc. XXIV)**?

Locutus sum in lingua mea. Hoc est, praedicavi omnibus hominibus, ut illud: Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram **(Ezech. III)**. *Notum fac mihi, Domine, finem meum. Et numerum dierum meorum quis est?* Non istius vitae finem quaerit sibi notum fieri propheta: sed illum in quo, evacuatis potestatibus ac destructa morte, Christo jungatur qui est finis legis. Neque istorum dierum numerum vult scire, sed illorum de quibus dicit Dominus: Apud Patrem meum mansiones multae sunt **(Joan. XIV)**. *Et numerum dierum meorum quis est?* Hoc est, numerus sine numero, dies sine die, tempora sine tempore. *Quis est?* qui semper est. *Ut sciam quid desit mihi.* Hoc est, ut me facias intelligere omnia bona, ut cum haec nota habuero, sciam quid adhuc in saeculo degente desit ad palmam beatitudinis consequendam. Perfectus enim erat Paulus qui dicebat: Certamen bonum certavi: cursum consummavi. Nunc autem deest mihi corona justitiae, quam

Dominus retribuet mihi **(II Tim. IV)**. Quod autem non de suis diebus haec loquatur, sequentia docent.

Ecce mensurabiles posuisti dies meos. Secundum veterem hominem usque nunc fuerunt: nunc novum desidero, illum quem Abraham vidit et gavisus est **(Joan. VIII)**. In quo alibi hortamur laetari, in quo Deus Dominus illuxit nobis. Qui non a sole, neque a luna illuminabitur, sed ab ipso Domino perpetua luce refulget. *Et substantia mea tamquam nihilum ante te.* Suscipiens altiori mente claritatem tuam: pro nihilo judicavi substantiam meam.

Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens. Si peccator est, et in deliciis fluxerit, vanitati subsistit. Si justus, et desiderat dissolvi, et cum Christo esse, vana est ei nihilominus vita praesens.

Verumtamen in imagine Dei pertransit homo, sed frustra conturbatur. Omnis homo ad imaginem Dei factus est. Si ergo in ea ambulare videatur, et in rapinis versetur atque concupiscentiis, conturbatur in actione.

Thesaurizat, et ignorat cui congregabit ea. Saepe enim plerique thesaurizant et congregant multa, quae aut desidia filiorum evertit, aut fiscus occupat, aut diripiunt alieni. Beatus autem ille est, qui ibi thesaurizat, ubi fures non effodiunt, nec furantur **(Matth. VI)**, ubi audire mereatur: Quamdiu fecistis uni ex minimis istis, mihi fecistis **(Matth. XXV)**.

Et nunc quae est exspectatio mea, nonne Dominus? et substantia mea apud te est. Relictis omnibus, te, Domine,

praestolabor, quia substantia vitae istius non comparatur ad illam beatitudinem sempiternam.

Ab omnibus iniquitatibus meis erue me. Praeteritis, praesentibus et futuris. *Opprobrium insipienti dedisti me.* Dum peccator fui, opprobrium factus sum insipienti diabolo, qui est omnium criminum, et incentor, et accusator. Ideo purgari cupio in hoc saeculo, ne ille me accuset in judicio tuo.

Obmutui et non aperui os meum, quoniam tu fecisti. Cum me conviciis, iracundiis, ac diversis improperiis lacesseret: cogitans me a te factum, nihil ad ea quae inferebantur, respondi: *Amove a me plagas tuas.* Quia me sentio emendatum.

A fortitudine manus tuae ego defeci. Incumbente manu vindictae, virtus delicti defecit, sicut Paulus apostolus ait: Cum autem infirmor, tunc potens sum **(II Cor. XII)**. *Ab increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominem.* Increpatur omnis homo propter iniquitatem, quem perdere non vult divina majestas. Flagellat autem omnem filium quem recipit.

Tabescere fecisti sicut araneam animam ejus. Tabescit anima, cum caro a luxuriis et concupiscentiis refrenatur. Hoc est tabescere, obstupescere de anterioribus delictis. Ille vero qui ea agit quae mundanae vanitati sunt apta, telas texit araneae, juxta Isaiam prophetam **(Isai. LIX)**: hoc est, die noctuque in opere vano vacat, et non utilia, sed dissolubilia et incorruptibilia, operatur. Sed quia propheta animam ceu araneam tabescere dicit: hoc intelligendum est, ut ad tantam

subtilitatem per abstinentiam decoquatur, ut ad instar filorum illorum deducatur: scilicet ut nihil crassum, durumque peccati contineat. *Verumtamen vane conturbatur omnis homo.* Vivens in vanitatibus hujus saeculi. Sed et qui in Deo vivit, vana est ei inutilis haec mundana conturbatio.

Exaudi orationem meam, Domine, et deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas. Pro eo quod a te peregrinor, et desiderium habeo dissolvi, et ad te transire.

Ne sileas, quoniam advena sum apud te, et peregrinus sicut omnes patres mei. Incolam atque peregrinum se dicit, sicut omnes sancti: quia sicut et illi dum erant in corpore, peregrinatur a Domino.

Remitte mihi ut refrigerer priusquam abeam, et amplius non ero. Hic remitte, Domine, si quid deliqui: quia in inferno nulla est remissio: quia nec confessio valet. Qui nos ab hujus saeculi ereptos peregrinatione, facere digneris cives sanctorum et domesticos Dei Patris, ut aedificati super firmissimum fundamentum in templum sanctum, effici mereamur conformes corpori gloriae tuae. Amen.

PSALMUS XXXIX.

In finem, Psalmus David. Hic psalmus in exordio vocem habet populi ex gentibus in haereditatem vocati, inde ipsius Mediatoris ad Patrem.

Exspectans exspectavi Dominum: In promissionibus prophetarum, in quibus me illuminavit: quia praevidebat propheta Christum per Spiritum sanctum venturum esse in carne. *Et intendit mihi.* Per splendorem Evangeliorum, in quibus me illuminavit.

Et exaudivit preces meas. Quia prophetis et patriarchis se abdidit, sicut ipse postmodum dixit: Quia multi prophetae et justi cupierunt videre quae videtis, et non viderunt **(Luc. X)**. Ipse mihi in novo Testamento refulget. *Et eduxit me de lacu miseriae, et de luto faecis.* In quibus immersus eram, cum simulacra muta adorarem. Vel, *de luto faecis:* quia adhaeseram terrenis desideriis.

Statuit supra petram pedes meos. Supra petram: hoc est, super Christum. *Pedes meos,* sensus meos: ut illud: Petra autem erat Christus **(I Cor. X)**. In se, qui est stabilis petra, confirmavit me: ne ab hujus saeculi nutarem impulsibus. *Et direxit gressus meos.* Ne ad eum veniens, post tergum respicerem. *Et direxit gressus meos:* id est, sensus bonorum operum: Ecclesiae dirigit: quia unusquisque per se tortuosus est.

Et immisit in os meum canticum novum. Laudem utique suam: quia novus homo venit in mundum, novam legem dedit mundo. *Carmen Deo nostro:* Laudem Deo nostro, ut jam non sonos turpes et theatrales concinam, sed in Dei viventis hymnis per harmoniam novi Testamenti delecter.

Videbunt multi. Annuntiatum venisse. *Et timebunt.* Qui se intelligunt peccatores. *Et sperabunt in Domino.* Ut eis pristina remittantur delicta.

Beatus vir cujus est nomen Domini spes ipsius. In qua bonis omnibus impleatur. Felix illa anima, quae habet fidem firmam et spem directam in Christo. *Et non respexit in vanitates et insanias falsas.* Omnia quae in mundo sunt, juxta Salomonem, vanitas est **(Eccles. I)**. Insaniae autem falsae sunt, irae, rixae, direptiones, et reliqua: in quibus homines insaniunt ut peccent: quae Apostolus opera carnis esse dicit **(Galat. I)**.

Multa fecisti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua, et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Ostendistis patribus nostris mirabilia tua multa, quae non crediderunt. Revelasti eis te venturum in lege, et non intellexerunt: nos vero credidimus. Usque huc credentium populus: hinc ipse Dominus ad Patrem ita exorsus est:

Annuntiavi et locutus sum. Dicens: Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum coelorum **(Matth. III)**. *Multiplicati sunt super numerum.* Judaei in malitia sua. Vel, *super numerum:* hoc est, peccatores super numerum, et foris numerum sunt: quia non sunt digni numerari in numero justorum.

Sacrificium et oblationes noluisti: aures autem perfecisti mihi. Holocausta et pro peccato non postulasti. Aperte haec Apostolus declarat: quod, adveniente Domino, cessaverint sacrificia Judaeorum. Impossibile est, inquit, sanguine hircorum, aut taurorum, auferri peccata **(Hebr. X)**. Ideo ingrediens mundum, dicit: Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi. Holocaustum et pro peccato non tibi placuit, nisi meipsum pro totius mundi delicto tibi sacrificium exhiberes.

Tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me. Quia sacrificia et caeremonias Judaeorum, et sabbata, et superstitiones Legis veteris, spiritualis Evangelii religione mutasti: propterea laetus in mundum venio, et de me scribitur: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum **(Joan. I)**. *Tunc dixi, Ecce venio,* ut assumam carnem in qua patiar. *In capite libri scriptum est de me.* Caput libri Testamenti veteris tale sumit exordium: In principio fecit Deus coelum et terram **(Gen. I)**: id est, in Christo Domino. Hoc mysterium et Joannes cernens, sic Evangelium inchoavit: In principio, inquit, erat Verbum, et Verbum erat Deus. Nam et ipse interrogantibus Judaeis quis esset, respondit: Principium **(Joan. VIII)**. Caput ergo libri, intellige principium, quod est Christus Jesus, qui in hoc libri capite nuntiatus est.

Ut faciam voluntatem tuam, Deus meus, volui. Descendi enim de coelo: non ut faciam voluntatem meam, sed tuam, Pater. Non voluntas est carnis, sed Patris: ut pro vita hominum moriar. *Et legem tuam in medio cordis mei.* Quam non veni solvere, sed adimplere.

Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna. Gratias tibi ago, Salvator mundi, quod magnam fecisti Ecclesiam tuam, a quatuor mundi partibus evangelica praedicatione vocatam, tua passione collectam, tua resurrectione mundatam. *In Ecclesia magna,* in toto mundo diffusa.

Ecce labia mea non prohibebo, Domine, tu scisti, etc. Non silui, nihil clam locutus sum, sed omnem virtutem tuam, quod justus, quod verax, quod misericors, quod salus omnium es: non solum in Ecclesiis populorum, sed etiam in synagogis

Judaeorum incessabiliter praedicavi. *Ecce labia mea non prohibebo.* Labia Christi, sancti sunt. Non prohibet illos praedicare, sicut sanctus Paulus dicit: Verbum Dei non est alligatum **(II Tim. II)**. Tu cognovisti: tu scis quod non feci, id est, non prohibui. *Justitiam tuam non abscondi in corde meo,* hoc est, mandata tua. *Veritatem tuam et salutare tuum dixi.* Veritas et salutare, Christus est: hoc praedicant sancti. Non celavi misericordiam tuam, et veritatem tuam synagogae multae, id est, in tota plebe annuntiavi.

Tu autem, Domine, ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me. Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus. Quod misericordiam Patris postulat, quod a Judaeis se circumdatum et iniquitates super se multiplicatas dicit: quod a corde derelictus, rursum Patris praesidium precatur: omnia ad infirmitatem carnis sunt referenda, ut sicut verus Deus, ita verus homo credatur. *Tu autem, Domine, ne longe facias misericordias tuas a me.* Non longe, sed prope. *Misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me.* Misericordia facit peccata dimittere. Veritas reddit unicuique quod fecit. *Comprehenderunt me iniquitates meae, et non potui ut viderem.* Id est, genus humanum circumdatur originalibus peccatis, et non potui ut viderem: quia abstracta fuerat illa lux veritatis. Unde dictum est: De terra excaecaberis, et de terra illuminaberis.

Multiplicatae sunt super capillos capitis mei. Id est, ipsae iniquitates super genus humanum. *Cor meum dereliquit me.* Quando homo peccat, cor suum non habet. Unde David dixit: Invenit servus tuus cor suum **(II Reg. VII)**. Ergo antea quando peccavit, non habuit illud.

Complaceat tibi, Domine, libera me, Domine, Ecclesia rogat ad Christum: Hoc tibi complaceat, ut me liberes. In auxilium meum respice. Infirmitas voluntatem habet impetrandi, non potestatem habet.

Confundantur. In cogitationibus pravis, ut ea quae sunt recta, percipiant: Aut hic emendent, aut in futuro, *et revereantur.* Hoc est, ut reverentiam habeant.

Avertantur retrorsum. Qui malum cursum habuerunt.

Ferant confestim confusionem suam: qui dicunt mihi, Euge, euge. Misericorditer eos deprecatur confundi, ut confestim cognoscant justitiam. Portent confusionem suam, qui se non emendaverint. *Qui dicunt mihi, Euge, euge.* Duos hostes habet Ecclesia, adulationes et blasphemationes.

Exsultent et laetentur qui volunt justitiam meam. Hoc est, fidem et opera. *Et dicant semper, Magnificetur Dominus.* Magnificetur populus sanctorum. Unde dixit: Videant vestra bona opera, et glorificent Patrem vestrum qui in coelis est **(Matt. V)**. *Qui diligunt salutare tuum.* Id est, Christum tuum. Haec propheta dicit de his, quibus ipse Dominus per Evangelium ait: Si dilexeritis me, et verba mea in vobis manserint, omnia quaecumque petieritis, fient vobis **(Joan. XV)**.

Ego vero egenus et pauper sum: Deus, adjuva me. Egenus et pauper Christus: cum dives esset, egenus factus est. Egenus dicitur qui aliquid habet, et aliquo indiget. Et pauper dicitur, qui nihil habet. Inops, id est, sine ope.

Adjutor et liberator meus esto, Domine; Deus meus, ne tardaveris. Et haec ad trepidationem corporalem sunt referenda. Nam divinitas quae fuit in assumpto homine, nulli est obnoxia passioni, sed in eadem potentia qua fuit, et permanet, et permanebit, et nunc, et tunc in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XL.

In finem, Psalmus David. Istum psalmum propheta per Spiritum sanctum in persona Christi cantavit. Psalmus vocem continet prophetae de Christo pronuntiantis in initio: deinde ipsius Mediatoris loquentis ad Patrem: quae maxime sunt in Evangeliis impleta.

Beatus qui intelligit super egenum et pauperem. Qui cognoscit Christum in assumpta carne venisse, in qua pro nobis pauper factus est et egenus, hic beatitudinum coelestium opes capit. Ipse autem Dominus factus est pauper: cum non haberet ubi caput reclinaret **(Luc. IX)**. Egenus, cum se in egentibus refici demonstravit. *Beatus qui intelligit. Beatus,* et felix, *qui intelligit super egenum et pauperem.* Christus egenus et pauper factus est pro nobis, ut illius inopia nos divites faceret: *Qui intelligit,* id est, qui intelligit illum verum Deum et verum hominem esse. *In die mala liberavit eum Dominus.* In die judicii, in qua Judaeos nos [*Al.* non] intelligentes damnabit Christus. Aderit tibi dies mala: si non intellexeris super egenum et pauperem.

Dominus conservet eum. Ne ab hoc intellectu recedat in praesenti. *Et vivificet eum.* In hac sapientia perseverantem, transferat a morte in vitam. *Et beatum faciat eum.* Cum sanctis suis in regno coelorum. *In terra.* In sancta Ecclesia vel in die aeternitatis. *Et non tradat eum in manus inimicorum ejus.* Id est, in potestate diaboli, qui credulitati nostrae semper inimicus exsistit.

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus. Opem ferat illi: hoc est, adjutorium praestet illi. In lecto doloris, in infirmitate carnis. Vel de illo paralytico potest intelligi, quando Dominus dixit: Surge, tolle lectum tuum **(Matt. IX)**: quia corpus quod corrumpitur, aggravat animam, et inhabitatio terrena deprimit sensum multa cogitantem **(Sap. IX)**. In hujus corporis aegrotatione in quo anima tamquam in lectulo requiescit, ope Dominici praesidii consoletur. *Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.* Corpus, ut diximus, quod pro strato accipitur, in diversis tribulationibus inquietasti, ut probatum atque ab illecebris expurgatum, assumeres. Hic propheta immutat ordinem, et profert vocem Dominici hominis dicentis:

Ego dixi, Domine, miserere mei: sana animam meam, quia peccavi tibi. Quae moesta usque ad mortem: non ab originali facinore, sed pro delictis populi contristatur. Vel, *miserere mei,* Ecclesia dicit: quia multi sunt qui peccata committunt, sed verba excusationis praetendunt. Unde Ecclesia dicit: Ego me accuso pro meis peccatis, quia ego peccavi.

Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur et peribit nomen ejus? Quando videbant caecos illuminari, leprosos

mundari, sabbata dissolvi, Lazarum resuscitari, quando dicebant: Ecce mundus totus post eum abiit **(Joan. XIV)**: quid aliud poterant cogitare, nisi, ut morte ei haec virtus eriperetur? Nam et unus ex illis, Caiphas nomine, licet nesciens quae diceret, aiebat: Expedit ut unus moriatur pro populo, ut non tota gens pereat. *Quando morietur?* Hoc est quod in Evangelii parabola scribitur, colonis dicentibus: Iste est haeres, venite, interficiamus eum: et nostra erit haereditas, et non memoretur nomen ejus amplius **(Marc. XII)**.

Et si ingrediebantur ut viderent, vana loquebatur cor eorum. Introeuntes praetorium, loquebantur de corde malo, dicentes: Omnis qui se facit regem, contradicit Caesari **(Joan. XIX)**. Vel ad hoc ingrediebantur, ut exstinguerent Ecclesiam, et explorarent, sicut Paulus dicit: Falsi fratres qui subintroierunt explorare libertatem nostram **(Galat. II)**. Vana locutum est cor eorum, lingua ficta in dilectione, ut illud: Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces **(Matt. XXII)**. Hoc vanum est. *Congregaverunt iniquitatem sibi.* Clamantes: Quid ad nos? Tu videris. Sanguis ejus super nos et super filios nostros.

Egrediebantur foras. Foras, cum Pilato. *Et loquebantur in idipsum. Adversum me susurrabant omnes inimici mei: adversum me cogitabant mala mihi.* Adhibentes testes iniquos, et quaerentes me interficere. *Adversum me susurrabant:* id est, murmurabant. *Omnes inimici mei cogitabant mala mihi:* supradicti Judaei, vel modo contra Ecclesiam haeretici.

Verbum iniquum constituerunt adversus me. Aientes: Nobis non licet occidere quemquam, sed tu accipe, et crucifige

eum **(Joan. XVIII)**. Vel quando dixerunt: In Beelzebub ejicit daemonia **(Luc. XI)**, et non solum super vivum, sed etiam super mortuum falsos testes miserunt.

Numquid qui dormit, non adjiciet ut resurgat? Sic me interficere festinabant, quasi post mortem resurgere non haberem. Hoc est dicere: qui ab iniquis injuste somno mortis opprimitur, non resurget? Sicut alius propheta dixit: Numquid qui cadit, non resurget **(Jerem. VIII)**? Cecidit enim granum frumenti, et messis copiosa surrexit.

Etenim homo pacis meae in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem. Manifestissime hic Judam denuntiat proditorem, sicut ipse Dominus in Evangelio ait: Cui ego panem intinctum dedero, ipse est **(Joan. XIII)**; et alibi: Levabit adversum me calcaneum. Quod autem ait: *Qui edebat:* hoc est, qui coelestem cibum, vitam huic mundo dantem, sumebat, et aliis distribuebat, cum esset apostolus: ipse hanc vitam morti, propter cupiditatis pretium, destinavit.

Tu autem, Domine, miserere mei, et resuscita me, et retribuam eis. Resuscitatus est Dominus noster virtute paterna, ad cujus dexteram sedet. Antequam resurgeret, anticipavit ultio Judam, cum eum interitus debitus suggillavit. Quod autem ait: Retribuam illi, futurum ei judicium comminatur.

In hoc cognovi quoniam voluisti me. Resuscitans me. *Quoniam non gaudebit inimicus meus super me.* Diabolus: cujus instinctu haec Judaei sunt operati: non est gavisus eum retinendo in inferis.

Me autem propter innocentiam suscepisti, et confirmasti me in conspectu tuo in aeternum. Maxima est haec innocentia, cum justus pro impiis moritur: qui non sua, sed nostra peccata portavit. Propter quam innocentiam, et a Patre devicta morte, cum assumpta carne susceptus est in coelestibus.

Benedictus Dominus Deus Israel a saeculo, et usque in saeculum fiat, fiat. Pro *fiat, fiat,* in Hebraeo scribitur *amen, amen,* quod Aquila, πεπιστομενώς: id est, *vere,* sive *fideliter,* transtulit. Et sciendum primum librum Psalterii hic esse finitum. Secundum vero esse a quadragesimo primo, usque ad septuagesimum primum. Tertium a septuagesimo secundo, usque in octogesimum octavum. Quartum ab octogesimo nono, usque in centesimum quintum. Quintum vero a centesimo sexto, usque ad finem.

PSALMUS XLI.

In finem intellectus filiis Core, Psalmus. In finem, in Christo: *intellectus:* hoc est, intellectus spiritualis. *Filiis Core:* id est, filiis Christi, qui sunt credentes. *Psalmus* vocem continet Ecclesiae, sive fidelis viri Deum desiderantis.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te, Deus. Primum enim intelligendum est, quare, vel qualiter desiderat cervus ad fontes aquarum. Mos est enim ejus, ut inventum serpentem naribus hauriat, et post haec exardescens, exstinguat sitim. Ergo homo Ecclesiae, qui diu in actu venenoso degebat, ubi se perspicit coeno fornicationis,

idololatriae fetore repletum: desiderat venire ad Christum, in quo est fons luminis, ut, ablutus baptismo, accipiat donum remissionis. Scit enim, quia nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non habebit vitam aeternam **(Joan. III)**. Sed et si quis hodie nostrum, exstinctis vitiis, ignescat in desiderium Dominicae contemplationis, potest et ipse dicere: quia desiderat anima mea ad te Deus: hoc est, relicto saeculo, ad te desidero transire.

Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum. Non ad mortua simulacra, sed ad illum qui dixit: Vivo ego, dicit Dominus: quia mihi flectetur omne genu **(Num. XIV)**. Vivus, quia ipse dicit: Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem, et qui credit in me, et ipse vivet propter me **(Joan. VI)**. *Quando veniam et apparebo ante faciem Dei mei?* Ac si diceret: Quando erit tempus, ut illa gloria qua efficiuntur sancti conformes gloriae tuae, ego in claritate cum illis appaream? Vel, *quando veniam,* id est, quando erit illud tempus, quo Ecclesia vult dissolvi a corpore et esse cum Christo? *Et parebo ante faciem Dei mei:* id est, ante conspectum divinitatis, et tunc videbimus eum sicuti est.

Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte. Quomodo potest de lacrymis panis fieri? Potest: quia sicut corpus satiatur de pane, ita anima de lacrymis, quia exinde sperat remissionem peccatorum habere. Fletus ac gemitus erant mihi ac lamentatio, ob desiderium tui. *Dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus.* Siquidem pagani deos suos digito ostendunt, et ob hoc ingerunt mihi improperia. Unde sciant, quia ego mente Deum meum reconditum teneo, et per interiorem hominem cum ipso habito.

Haec recordatus sum, et effudi in me animam meam. Dum hoc improperium quotidie sustinens memorarem, liquefacta est in me anima mea, et tabui in tractatu: cum neque in coelo neque terra Deum meum cernere possem visibiliter, sed inveniens eum in mente mea gubernantem me ac dirigentem in illo tabernaculo sempiterno, de quo loquor: *Quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.* Tabernaculum Dei, Ecclesia est, quae adhuc peregrinatur a Domino: per quam ad aeterna tabernacula, id est, ad coelestem Jerusalem, quae est mater omnium nostrum, venitur. In qua sunt multi admirabiles et virtutibus sacris pollentes: quia aedificati super fundamentum apostolorum, tamquam una domus habentur. In quam iste mente ingrediens, qui, relicta idololatria, jam cognoverat baptismi sacramenta, admirans harmoniam Cantici spiritualis, per suavitatem aeternae dulcedinis, accessit ad domum Dei, quod est Sancta sanctorum. Et quasi diceretur ei: Quis te huc adduxit: vel, qualiter huc venisti: vel, quo delectatus es, ut huc accederes? Respondit:

In voce exsultationis et confessionis, sonus epulantis. Exsultatio, confessio et epulatio haec, non musicis artibus adimplentur, neque inchoantur, et praetereunt; sed jugiter angelicis vocibus et sanctorum concentibus celebrantur. Quod dum iste adhuc in saeculo positus, mente suspiceret: ingemiscens cur ab eo haec differtur habitatio, moestae animae ait:

Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me? Quia, inquit, suavitatem hanc praesens nondum accepi, et insidiator meus adhuc contra me vigilat, adhuc mihi laqueos intendit. Et ille inquit: *Spera in Domino.* Per patientiam sustine.

Vel, *spera in Deo.* Anima semetipsam hortatur: vel interior homo hortatur exteriorem. *Quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, et Deus meus.* Confessus sum jam delicta: confitebor deinde laudem ejus, per quam me salvavit a morte perituram, vel illicit ad aeterna.

Ad me ipsum anima mea conturbata est. Ob recordationem delictorum priorum. *Propterea memor ero tui de terra Jordanis, et Hermoniim, a monte modico.* Jordanis pro baptismo accipitur: Hermon, anathema interpretatur. Igitur iste qui erat peccator, qui sicut cervus desiderabat fontes aquarum, memor fuit in humilitate poenitentiae, et baptismi ablutione abluit vetera delicta: anathematizavit peccata sua, et non se extulit magnum gloriando, sed effecit parvulum poenitendo.

Abyssus abyssum invocat. Multae sunt de abysso opiniones, quae opportunis locis explanabuntur. Nam hic, *abyssus abyssum invocat;* cum vel vetus Testamentum novum annuntiat; vel novum vetus in testimonium vocat. Vetus annuntiat novum, cum dicit Moyses: Prophetam vobis suscitabit Deus de fratribus vestris **(Deut. XVIII)**. Novum vero vetus in testimonium vocat: cum dicit Paulus: Bibebant de sequenti petra: petra autem erat Christus **(I Cor. X)**. Propter profunditatem enim intelligentiae, dicuntur abyssus. *In voce cataractarum tuarum.* In voce prophetarum, quae adventum Domini annuntiavit. Ideo enim cataractae dicuntur, quia obscurus in eorum prophetia adventus Domini fuit, nec a Judaeis est intellectus. Annuntiat enim haec vox judicium futurum, vel de beatorum meritis, vel de suppliciis impiorum.

Omnia excelsa tua, et fluctus tui super me transierunt. Excelsae sunt atque potentes hae minae, per quas mortis judicium minabaris: quia non statim decidunt propter immensam patientiam tuam. Fluctus autem sunt: dum ea adveniunt, quae fuerunt comminata. Ideo iste dicit ea super se ingressa: cum in desideriis mortalibus degens, verberatus plagis, eruditus est, ut desideret Dominus vivum.

In die mandavit Dominus misericordiam suam. Quia per lucem eam Scripturarum sanctarum promisit. *Et nocte canticum ejus.* In tribulationibus posito eam ostendit.

Apud me oratio mea. Et non extra me. *Deo vitae meae.* Ut ei merear liber ab hoc saeculo quandoque conjungi. *Dicam Deo, susceptor meus es.* Licet in tribulationibus exercear: semper tamen a te peto protegi ac defendi.

Quare oblitus es mei? Et quare me repulisti? Cur tam diu differs, ut non inducas me in illum locum tabernaculi admirabilis? *Quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?* Diabolus, qui multas mihi tetendit insidias, vel persecutores Ecclesiae.

Dum confringuntur ossa mea. Dum fortiores Ecclesiae scandalis ac diversis jurgiis cedere video. Vel ossa, virtutes Ecclesiae, quasi confringuntur per illas tribulationes, quas sustinent sancti. *Exprobraverunt me inimici mei.* Vel in martyribus, vel in aliis confessoribus.

Dum dicitur mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus? Cum ego te per poenitentiam et afflictionem corporis animaeque placare desiderarem: inimici mei, quasi incassum haec facerem, dicebant: *Ubi est Deus tuus?* nescientes illa occulta

quae praeparavit Deus diligentibus se. *Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me?* Quia meum desiderium prolongatur.

Spera in Deo, quoniam confitebor illi salutare vultus mei et Deus meus. In ipso nostra sit spes semper attenta: ipse omnes fluctus mitiget: ipse nos in tentationibus conservet: ipse sitim nostram sua contemplatione satiet, nosque vultus sui salutari vivificet.

PSALMUS XLII.

Psalmus David. Iste psalmus, licet in aliquibus versiculis passionem Dominicam signet, tamen vocem habet animae fidelis, lucem hujus mundi, id est Christum, desiderantis.

Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta. Expeto judicium tuum, quia misericors es. Tu autem discerne me a paleis inter quas in hoc saeculo ingemisco, supervestiri cupiens: ut absorbeatur quod mortale est a vita. Sed et Domini vox est, quibus prius dixerat, Sancti estote, quoniam ego sanctus sum **(Levit. XX)**: et non impleverunt: *Ab homine iniquo et doloso erue me.* Nemo magis iniquus atque dolosus, quam ille qui iniquitatis inventor atque aemulator est sanctitatis: id est, diabolus, qui introivit in cor Judae ut traderet Christum. Sed et homo ille fidelis quem prius diximus, haec ait:

Quia tu es, Deus, fortitudo mea. Scio me infirmum et fragilem: nec sentio me aliquam habere fortitudinem in qua

eruar, nisi tu salvaveris. *Quare me repulisti?* Fortitudo nostra Christus est: qui tunc nos repellit, cum peccaverimus. *Quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?* Tristis sum propter peccata mea, et ideo affligor in tentationibus variis ab ipso inimico, qui superius homo iniquus dictus est. Unde quia me conturbant tenebrae peccatorum, ad te, qui lux es mundi, confugio supplex.

Emitte lucem tuam et veritatem tuam. Tu es lux, qui dixisti: Ego sum lux mundi **(Joan. VIII)**. Tu es veritas qui dixisti: Ego sum via, veritas et vita, qui nos illuminare digneris: ut relinquentes mendacium diaboli, sequamur veritatem tuam. *Ipsa me deduxerunt.* Ab errore peccati. *Et adduxerunt in montem sanctum tuum.* In Ecclesiam tuam. *In tabernaculum tuum.* In illam coelestem Jerusalem, de qua alius psalmus ait **(Ps. LXXXIII)**: Quam dilecta sunt tabernacula tua, Domine!

Introibo ad altare Dei. Mei, ubi non jam vitulos et arietes, sed meipsum exhibeam hostiam vivam placentem illi. *Ad Deum qui laetificat juventutem meam.* Cum expurgato fermento veteri in novo me homine tanquam juvenculum consolatur.

Confitebor tibi in cithara, Deus Deus meus. Per mortificationem carnis: quia crucifixus est mihi mundus, et ego mundo. *Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me?* Quia desidero videre in quo spem posui.

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, etc. Ipsum confitetur: ab ipso peccata sua dimitti postulat. Ipsum salutare vultus sui dicit: ipsum invocat et adorat. Quem et nos confitentes exposcimus: ut mereamur ejus luce illuminari, via

dirigi, veritate corrigi, vita locupletari: Vel, *salutare vultus mei Deus meus*. Salvatio animae meae Deus meus est, et vultus, hoc est, aspectus animae meae Deus meus est.

PSALMUS XLIII.

In finem, pro filiis Core, intellectus. Core, interpretatur *de Calvario,* et Dominus in monte Calvariae fuit crucifixus. Filii Core, filii Christi: sancti apostoli, vel martyres sunt. Unde dictum est: Non possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus **(Matth. IX)**. *Intellectus:* hoc est, ut intelligamus illum, qui initium sumpsit secundum carnem ex tempore, et ante saecula est genitus. Vel, intellectus est: ut intelligamus de prosperitate praesenti peccatorum, et de tribulatione praesenti sanctorum. Psalmus non anteriora facta docet, sed Ecclesiam in Christo renasci pronuntiat, ac fideles in ea provocat ad agonem, ostendens neminem posse, nisi qui legitime certaverit, coronari: in quo etiam plerumque voces martyrum proferuntur.

Deus, auribus nostris audivimus. Per spiritualem sensum cognovimus, juxta illud Domini: Qui habet aures audiendi, audiat **(Luc. VIII)**. *Et patres nostri*. Apostoli et prophetae, quorum praedicatione renati sumus ad vitam. *Annuntiaverunt nobis opus quod operatus es in diebus eorum, et in diebus antiquis*. Annuntiaverunt prophetae quae sunt gesta illorum tempore. Annuntiaverunt apostoli, quae te viderunt operantem.

Manus tua gentes disperdidit, et plantasti eos. Disperdidisti ab Ecclesia onera vitiorum, et plantasti ornamenta virtutum: id est, homines justos, qui fructum exhibeant sanctitatis. *Afflixisti populos, et expulisti eos.* Illos, qui, te relicto, ad idololatriam declinabant.

Non enim in gladio suo possederunt terram. Sed in mansuetudine mentis: quia beati mansueti, ipsi haereditabunt viventium terram **(Matth. V)**. *Et brachium eorum non salvabit eos: sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio faciei tuae.* Dextera Patris, Christus est: ut illud: Dextera enim sua exaltavit nos: id est, brachium: sicut alibi: Et brachium Domini cui revelatum est **(Isai. LIII)**? Ipse et illuminatio: ut ibi: In lumine tuo videbimus lumen **(Psal. LIII)**. Hic est igitur missus a Patre, ut liberaret suos. Et cur eos liberaverit, adjecit: *Quoniam complacuisti in eis.* Vult enim Deus; ut sicut ei beneplacitum est in Filio, ita et nos beneplacentes simus in ipso, si volumus liberari.

Tu es ipse rex meus. Qui in me regnas, et non peccatum. *Et Deus meus.* A quo sum acquisitus. *Qui mandas salutes Jacob.* Hoc est, populo Christiano: qui supplantato seniore, mandatum salutis per doctrinam propheticam atque apostolicam suscepit.

In te enim inimicos nostros ventilabimus cornu, et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. A cornibus aliquid ventilatur, ut Sedechias, qui factis duobus ferreis cornibus dicebat: Sic ventilabis totam Syriam **(III Reg. XXI)**. Cornu vero nostrum, Christus est. Idem et nomen Patris, in quo adversarii nostri, vel ventilantur, vel spernuntur.

Non enim in arcu meo sperabo, et gladius meus non salvabit me. Sed virtus tua.

Salvasti enim nos a tribulantibus nos. Quia in armis meis sperare non debeam; haec causa est, quod salvasti nos semper a persequentibus, et absque nostra virtute, nostroque gladio custodisti. *Salvasti enim nos de affligentibus nos, et odientes nos confudisti:* aversae sunt potestates, quibus confusis, a Christo Domino liberati sumus.

In Deo laudabimur tota die. Quia ipse est laus et gloria nostra. *Et in nomine tuo confitebimur tibi in saeculum.* Quod a te Christo, Christiani vocamur.

Nunc autem repulisti et confudisti nos. Cum ait, *nunc,* praesens tempus ostendit. Ergo in praesenti tempore ad exercitationem repellimur, ut in aeternum glorificemur. Saepe enim et martyres in tempore dicunt: *Et non egredieris, Deus, in virtutibus nostris.* Ut nos in posterum perpetua virtute corroborares.

Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros. Sic et Petrum Dominus retrorsum convertit, ut in melius repararet. Ergo et nos debemus retrorsum converti, ne in viis pravis perduret iter nostrum. Debemus et inimicos nostros ante nos habere, ut sciamus quid cavere debeamus. Quod et si post Christum convertimur ut Petrus, habentes eum ante nos, nihil ultra metuemus. *Et qui oderunt nos, diripiebant sibi.* Propter nomen enim tuum diripiebant nos: cum in carceribus, in plagis, in reliquis nos vexarent tormentis. Sed non nos separavit a charitate tua illa tribulatio.

Dedisti nos tamquam oves escarum. Sicut enim Dominus tamquam ovis ad occisionem ductus, datus est esca populis, cum dicit: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis **(Joan. VI)**: ita et sancti, sicut superius diximus, in multis tribulationibus dati, facti sunt pabulum gentibus: vel cum alimenta aeternae vitae ministrant: vel dum rapacitatem eorum de suis aerumnis exsatiant. *Et in nationibus dispersisti nos.* Ut ad tempus dominarentur nostri.

Vendisti populum tuum sine pretio. Usque nunc de se locuti sunt martyres: nunc de Judaeorum populo dicitur, quibus dictum est: In peccatis vestris venditi estis **(Isai. L)**. Et ideo sine pretio: quia non est effusus Agni sanguis pro eis. *Et non fuit multitudo in commutationibus nostris.* Vilior erat merces quae fuit vendita: ideo non est commutatio facta. Nam Dominus populum quem emit, non auro neque argento, sed pretioso ac proprio eum sanguine comparavit: sicut ait Petrus apostolus **(I Petr. I)**.

Posuisti nos opprobrium vicinis nostris: subsannationem et derisum his qui in circuitu nostro sunt. Vicini dicti persecutores, propter cohabitationem mundanam, qui saepe exprobant irridendo, dicentes: Veniat Deus vester, et eruat vos de manibus nostris **(II Par. XXXII)**.

Posuisti nos in similitudinem gentibus. In tuam utique similitudinem: ut sicut te mundus odio habuit prius, ita et nos deinceps odiret. *Commotionem capitis in populis.* Sicut enim in passione tua transeuntes movebant capita sua, ita et in martyribus tuis faciunt. Sed et si quis nunc in te pie voluerit vivere: protinus iniqui blasphemant cum irrisione vel capitis commotione.

Tota die verecundia mea contra me est, et confusio faciei meae cooperuit me. Dominus haec in assumpta loquitur carne, qui pro nobis verecundiam patitur, maledicitur, atque confunditur, usque ad ipsum etiam patibulum Crucis.

A voce exprobrantis et obloquentis. Cum ei diceretur: Si Filius Dei es, descende de cruce **(Matt. XXVII)**. *A facie inimici:* Judae. *Et persequentis.* Populi Judaici.

Haec omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te. Martyres ista dicunt: quia omnia quae tu, Domine Jesu, pertulisti, et nos eadem pertulimus, sed te semper confessi sumus. *Et inique non egimus in testamento tuo.* Sed veraciter te praedicavimus. *Et non recessit retro cor nostrum.* Ut errores fanaticos unde digressi fuimus, sequeremur. *Et declinasti semitas nostras a via tua.* Actio nostra non est a tuis justificationibus separata.

Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis. In corpore isto, in quo versamur et affligimur propter te. *Et operuit nos umbra mortis.* Bene umbra mortis in hoc saeculo opprimit, et non ipsa mors: quia martyres, vel reliqui sancti, et si affliguntur, et si morti destinantur, vivunt tamen Deo, et haec mors umbra eis est, et non veritas mortis.

Si obliti sumus nomen Dei nostri. Id est, Christum, *Et si expandimus manus nostras ad deum alienum.* Ad idolum.

Nonne Deus requiret ista? ipse enim novit abscondita cordis. Quod cognoscat Deus cogitationes hominum, ipse in Evangelio prodit ad Pharisaeos dicens: Quid cogitatis nequam in cordibus vestris **(Luc. V)**? Sic et martyres dicunt:

Si alicubi excessimus a viis Dei, ipse qui arcana cordis novit, inquirat.

Quoniam propter te mortificamur tota die. In diversis tribulationibus opprimimur propter te, sed sponte praebemus colla caedentibus. *Aestimati sumus, ut oves occisionis* **(Matth. X)**. Dixeras enim, quod missurus nos esses tamquam oves in medio luporum **(Matth. VIII)**: Nunc autem quia ab his tentationibus elongatus es, et tamquam si in navi dormiens, non nos a tempestate defendis, excitamus te, Domine, confessione supplici deprecantes.

Exsurge, quare obdormis, Domine? exsurge et ne repellas in finem. Ut qui mortuus es pro nobis, et resurrexisti: exciteris in cordibus eorum, qui te mortuum confitentur, et resurrexisse non credunt, ut tandem desinentes nos persequi, non usque in finem aeternae mortis intereant.

Quare faciem tuam avertis? Avertit enim Deus faciem ad tempus, ut probet electos suos. *Oblivisceris inopiae nostrae et tribulationis nostrae.* Patimur inopiam, pro nihilo habentes hujus mundi divitias, regnum coeleste desideramus. Tribulamur enim, cum elongatur desiderium nostrum.

Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra. Ut ab illis inclinaremur, quos ventus ut pulverem a facie terrae projicit. *Conglutinatus est in terra venter noster.* Ac si diceret: Caro infirmatur, sed sensus in coelestibus est attentus.

Exsurge, Domine, adjuva nos, et redime nos propter nomen tuum. Jam tuum in tribulationibus auxilium mereamur, ut liberemur ab his pressuris: non propter meritum nostrum, sed propter nomen tuum.

PSALMUS XLIV.

In finem, pro his qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto. Pro quo in Hebraeo ita habet, *Lamanasse, al sosannim labne Core mescil sir Jedidoth:* quod nos in Latinum vertimus: *Victori pro filiis liliorum Core, eruditionis canticum amantissimum.* Quod autem ait, *pro dilecto,* totus psalmus refertur ad Christum: de quo Pater loquitur in Evangelio: Hic Filius est meus dilectus in quo mihi complacui **(Matth. XVII)**. Vel psalmus spiritualium nuptiarum continet Sacramentum: id est, conjunctionem Christi cum Ecclesia. Initiatur ergo a voce paterna.

Eructavit cor meum verbum bonum. Non de conjunctione corporea, sed de corde protulit aequale sibi Verbum per quod facta sunt omnia: Bonum est enim hoc Verbum: quia quod factum est in eo, vita est **(Joan.)**. *Dico ego opera mea Regi.* Loquor ipsi Verbo, regi filio, et cuncta perficiuntur.

Lingua mea calamus scribae velociter scribentis. Sicut enim quae scribuntur non sunt levia neque facilia, sed utilia atque salubria: sic et Dei eloquium tamquam scribatur, ita perficitur. De velocitate vero, hoc est, quod non tardantur quae dixerit, sed velociter adimplentur, ideo calamus dicit. Et ad quid pertinet calamus? Aut quomodo comparatur calamus Christo? Quia sicut pertinet petra ad Christum, leo, dextra, mons, vel alia his similia: sic pertinet et calamus, scilicet quia mensurator et scriptor est. Unde dixit in Propheta: Surge, et

accipe calamum, et metire templum et civitatem **(Ezech. XL)**. *Calamus scribae:* Scriba ipse est Christus. Unde dixit in Evangelio: Omnis scriba doctus in regno coelorum, similis est patrifamilias **(Matth. XIII)**. *Velociter scribentis.* Quia nullus tam cito scribit, sicut ipse Dominus in cordibus sanctorum scribit. Quid scribit, nisi fidem, spem et charitatem suam, verbum praedicationis tribuit?

Speciosus forma prae filiis hominum. Ut non ex aequo, ut alius homo, sed cum homine Dei Filius intelligatur, et ideo pulchrior dicitur prae aliis filiis hominum. Forma autem de qua loquitur, non magnitudini deputanda est, sed decori. Vel quomodo speciosus, cum Isaias dicit: Vidimus eum non habentem speciem, neque decorem: sed quasi despectum, et humiliatum, et percussum, et flagellatum a Deo **(Isa. LI)**? Propheta Isaias ex persona Judaeorum dicit hoc, quia illi humanitatem carnis, quasi purum hominem esse crediderunt. Sed hic propheta secundum divinitatem loquitur. Item Isaias propheta praesciebat per Spiritum sanctum illam humanitatem a foris quam viderunt Judaei: sed intrinsecus divinitatem non potuerunt intelligere. *Diffusa est gratia in labiis tuis.* Cum morbos verbo curas, cum mare quiescere facis, cum silentium ventis indicis, cum febrem discedere jubes, cum Lazarum vocas, et venit: Patrem interpellas, et audit, et non solum audit, sed etiam respondet: et omnia quae loqueris, gratia labiorum tuorum perficiuntur. Diffusio gratiae in Scripturis sanctis gratia Spiritus sancti est, vel Christi. Diffusa est gratia Spiritus sancti in baptismo in specie columbae: cum descendit in capite, venit in barbam: deinde in oram vestimenti ejus. Caput nostrum, Christus est; barba, sancti Apostoli; ora vestimenti ejus, sancti praedicatores: sicut ait

propheta: Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron, et quod descendit in oram vestimenti ejus **(Psal. CXXXII)**. *Gratia in labiis tuis:* quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est **(Joan. I)**. *Propterea benedixit te Deus in aeternum.* Ob hanc gratiam. Nam cum semper Christus Dominus in Patre fuerit benedictus, in assumpta benedicitur carne: cum descendente Spiritu sancto super eum in baptismo, dicit Pater: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui **(Matth. III)**. Vel benedixit Pater Deus Filium suum, et Christus suam Ecclesiam.

Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Gladium circa femur. Per gladium, verbum: per femur, incarnatio. Accingit homo gladium ad pugnandum. Sed, *accingere gladium, potentissime.* Ac si dicat propheta: Tu, Christe, indue carnem: pugna contra diabolum, et libera genus humanum de inferno. *Accingere gladio,* verbo praedicationis, qui divisit filium a patre: filiam a matre, nurum a socru: *circa femur* tuum, super carnem assumptam. *Potentissime,* non segniter, neque leviter, sed viriliter.

Specie tua et pulchritudine tua. Sanctitate atque justitia: vel ad divinitatem pertinet. *Intende prospere, procede et regna.* Si tibi intendis, semper tibi prospera erunt. *Procede:* id est, de coelo veni. *Et regna:* quia regnum diaboli antea erat. Unde dicimus in Oratione Dominica: Veniat regnum tuum in nobis, et discedat regnum diaboli **(Luc. XI)**. *Intende prospere:* vide feliciter. *Procede,* de thalamo uteri virginalis: *et regna,* oppresso mortis imperio.

Propter veritatem, et mansuetudinem, et justitiam. Veritas, ipse Christus: quia ipse est veritas. Unde de illa muliere dixit ad Judaeos: Qui sine peccato est vestrum, prior in illam lapidem mittat **(Joan. VIII)**. Mansuetudo, quando dixit: Nec ego te condemnabo. Justitia, quando dixit: Vade, mulier, et amplius noli peccare. *Propter veritatem:* qua illa quae per prophetas promiseras, adimplesti. *Et mansuetudinem:* quia sicut ovis pro vita populi immolaris. *Et justitiam:* cum non potestate, sed humilitate eripuisti hominem. *Et deducet te mirabiliter dextera tua.* Potentia, sive virtus. Vel potestas deducet te, scilicet te, in coelum.

Sagittae tuae acutae. Praedicationes, corda hominum transfigentes. *Acutae,* quia usque ad interiora cordis penetrant. *Populi sub te cadent in corda inimicorum regis.* A compunctione praedicationis, in corda corruunt ut non superbiant, sed humiliter credant. Qui fuerant non credendo inimici regis, fiant credendo amici. Quia qui Christi inimici erant, postea amici effecti sunt.

Sedes tua, Deus, in saeculum saeculi. Non temporalis, sed aeterna. Vel sedes Dei, sancta Ecclesia est, aut anima: quia anima justi est sedes sapientiae. *Virga directionis, virga regni tui.* Per virgam, correptio disciplinae: quia per ipsam regulam veritatis, corda illorum diriguntur quae tortuosa erant.

Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem. Id est, mandata Dei Patris implevisti. *Et odisti iniquitatem,* non quod odium cadat in Deum: sed odire Deus dicitur, id est, repudiare. Iniquitas ipse diabolus intelligitur. Vel virga, disciplina coelestis accipitur: per quam iniquam tortuositatem nostram quam odivit, ad suam direxit justitiam. *Propterea unxit te Deus*

tuus. Deum, inquit Apostolus, et Christum: Deus illum fecit **(Hebr. I)**. *Oleo laetitiae prae consortibus tuis.* Alii reges qui typum illius praetulerunt, et regnando consortes dicti sunt, oleo corruptibili sunt inuncti: hic vero Filius Dei a Deo Patre, oleo exsultationis: hoc est, resurrectionis, ascensionis, dominationisque est delibutus: quia Christus natura unctus, nos per gratiam: quia in illo pleniter fuit divinitas, nam in sanctis per partes datur.

Myrrha et gutta et casia a vestimentis tuis. Myrrha pro sepultura ponitur: *gutta,* contra venena accipitur. In casia homo, qui saepe arbor dicitur, demonstratur. Ergo defluxerunt haec a vestimentis ejus: id est, ab assumpta carne, qua velut vestimentum se divinitas circumdedit. Stillavit odor myrrhae, cum est traditus sepulturae. Fluxit gutta, cum, compresso serpentis veneno, tartarea restinxit incendia. Prodivit et casia: cum in eo homine per quem evicit inferos, ascendit in coelos. *A domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiae regum in honore tuo.* Domus eburneas, propter magnitudinem elephantorum, domus amplas accipimus: ampla est enim via quae ducit ad perditionem **(Matth. VII)**. Sed ebur, nisi radatur limis, dividatur serris, ac subulis perforetur, obscurum et horribile est: sic et apostoli erant antequam vocarentur et inhabitarentur. Sed postquam vocati sunt, serris secti, ungulis rasi, scalpellis scalpti, flammis igniti: ac diversis suppliciis elimati, facti sunt domus Dei: in qua ipse Christus dignaretur inhabitare. Horum exempla sequentes martyres, effecti sunt suorum corporum reges. Istorum regum sunt filiae, animae sanctae: quae Christum delectatae sunt, honorando nomen majestatis ejus, et praeconando misericordiam ejus. *A*

domibus eburneis: de quibus laetificaverunt te. Multi per errorem pro *domibus, graves,* dicunt: quia apud Graecos verbum βάρεων utrumque significat.

Astitit regina a dextris tuis. Quia nihil in regno tuo sinistrum. *In vestitu deaurato.* Spiritualis credulitatis ornamento. *Circumdata varietate.* Gentium ac populorum. Ipsi nunc Ecclesiae propheta loquitur. *Regina,* Ecclesia est. Unde dicit in Cantico canticorum: Quae est ista quae ascendit dealbata, innixa super fratruelem suum? *Regina dicitur:* quia regit sua vitia et peccata. *A dextris tuis.* Ut illud: Statuet quidem oves a dextris suis, quando dicturus erit: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod pro vobis paratum est ab origine mundi **(Matth. XXV)**. *In vestitu:* id est, non nuda, sed vestita sensu spirituali. *Circumamicta varietate.* De septuaginta et duabus linguis: id est, de diversitate gentium vel gratiarum actione.

Audi, filia, et vide. Crede ut munderis. Filia, quia ab eo renata. Sponsa, quia ipsi es sociata. Vel Christus vocat Ecclesiam suam per fidem filiam. Filiam dicit: ut casta sit mente et corpore. *Et inclina aurem tuam.* Humiliter ac sapienter ausculta vel desidera. *Et audi,* aure cordis, ut illud, Qui habet aures audiendi, audiat **(Luc. VIII)**. *Et vide:* hoc est, oculis cordis, unde Deus videtur, ut ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt **(Marc. V)**. *Et obliviscere populum tuum,* etc. Consortia daemoniorum, vel vitia, et peccata, et domum patris tui diaboli, qui te prius genuerat: quia totus mundus in maligno positus erat **(I Joan. V)**: ideo, *inclina aurem tuam.*

Quoniam concupivit rex decorem tuum. Christus Jesus a quo regeris, quia nigra eras in domo patris: nunc autem abscondis post baptismum, vel vitiis abluta, vel gratia fidei candida. *Quia ipse est Dominus.* A quo redempta es. *Deus tuus.* Quem nunc, relictis simulacris, excolis et adoras. Quomodo dicit speciem et pulchritudinem tuam: cum non pulchra, nec speciosa, quam antea fetida, deformis erat Ecclesia? Sed postea pulchra et speciosa per lavacrum baptismi: quia justus pro impiis mortuus est, id est, Christus: mundans eam per lavacrum sanguinis sui, ut ait Apostolus: Non habentem maculam aut rugam **(Ephes. V)**. *Et adorabunt eum filiae Tyri.* Tyrus, interpretatur, *angustia. Filiae Tyri,* filiae angustiae. Ipsi adorant Christum, qui sunt in angustia. Vel animae credentes ex gentibus. *In muneribus vultum tuum deprecabuntur divites plebis.* Istae recondentes thesauros suos, de corde te mundo requirunt: quia ubi sunt thesauri eorum, ibi erit et cor eorum **(Matt. VI)**. Fecerunt hoc Magi, qui cum thure, et myrrha, et auro venerunt: quia non tantum verbis, sed etiam muneribus adoraverunt Christum.

Omnis gloria ejus filiae regis, animae fidelis, *ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Superius diximus, varietate gentium: hic, gratiarum *Omnis gloria ejus filiae regis ab intus:* id est, seniores Ecclesiae, vel reges et potentes: qui habent modo spem, fidem et charitatem: ipsi obtulerunt ad intus: hoc est in conscientia Ecclesiae. *In fimbriis aureis circumamicta varietate.* Non solum littera, sed etiam sensu spirituali, illi qui intrant, obtulerunt, vel varietate virtutum repleti sunt.

Adducentur regi virgines post eam, proximae ejus. Per unam Ecclesiam, apostolica institutione fundatam, multi

convertuntur ad Christum. *Afferentur tibi in laetitia et exsultatione.* Non in tristitia peccati, neque in lacrymis poenitentiae: sed in laetitia virtutum et exsultatione gratiarum. *Adducentur in templum regis.* Vidit enim Joannes Jerusalem civitatem sanctam descendentem de coelo, habentem claritatem Dei: sed templum in ea non vidit **(Apoc. XXI)**: Dominus, inquit, est templum ejus. Inducentur ergo in hoc templum virgines istae: hoc est, animae sanctorum: ut conformes efficiantur corpori gloriae ejus.

Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. Fuerunt, o Ecclesia, apostoli patres tui: quia ipsi te genuerunt. Nunc autem quia illi recesserunt a mundo, habes pro his episcopos filios, qui a te creati sunt. Sunt enim et hi patres tui: quia ab ipsis regeris. *Constitues eos principes super omnem terram.* Constituit Christus sanctos suos super omnes populos. In nomine enim Dei dilatatum est Evangelium in omnibus finibus mundi: in quibus principes Ecclesiae, id est, episcopi, constituti sunt.

Memores erunt nominis tui, in omni generatione et generatione. Ideo memores erunt: quia numquam obliviscuntur, sed semper te praedicabunt, sive aedificabunt in generationibus sanctorum.

Propterea populi confitebuntur tibi in aeternum, et in saeculum saeculi. Ob eorum praedicationem semper tibi delicta populi confitentur: tuam gloriam enarrabunt, tuam laudem annuntiabunt.

PSALMUS XLV.

In finem, pro filiis Core pro arcanis, Psalmus. Pro arcanis: id est pro occultis de vocatione gentium et de reprobatione Judaeorum. Psalmus docet nos spem nostram in illum debere ponere, qui solus potest de tribulatione liberare.

Deus noster refugium et virtus: adjutor in tribulationibus quae invenerunt nos nimis. Plenus est enim mundus aerumnis atque pressuris: ideoque quia sunt alia adjutoria regum, virtutes potentium, refugia civitatum: nostra munitio Christus est, qui nos ab his potenter eripere potest.

Propterea non timebimus: Quia in ipso credulitatem [*Mart. vitiose* crudelitatem] habemus. *Dum turbabitur terra.* Generatio Judaeorum, qui terrena sapiunt. *Et transferentur montes in cor maris.* Praedicationes apostolicae in corda gentilium hujus mundi, sicut in Evangelio: Si habueritis, inquit, fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Transi, et faciet **(Matt. XVII)**. In corde maris; id est, in gentilitate.

Sonuerunt et turbatae sunt aquae eorum. Aquae, populi: motus, daemones intelliguntur. Qui nunc turbati sonum dederunt: cum eversoribus simulacrorum, vel restituerunt, vel mortem parare voluerunt. *Conturbati sunt montes in fortitudine ejus.* Excelsiores saeculi potestates.

Fluminis impetus laetificat civitatem Dei. Post eversos cultus daemoniorum, ablutio baptismi, vel irrigatio Spiritus sancti laetificat animam civitatem Dei, sive Ecclesiam, quae est civitas Dei, quae super montem posita, non

absconditur **(Matt. V)**. *Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.* Congregationem fidelium, in qua per fidem habitat.

Deus in medio ejus non commovebitur. Sed firmatur, ut ait: Ne timeas, Maria **(Luc. I)**: vel Ecclesia in tribulatione. *Adjuvabit eam Deus mane diluculo.* Inspectione sancta, qua mundum promerebitur cor. Beati enim mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt **(Matt. V)**.

Conturbatae sunt gentes. Vitiorum ac criminum. *Et inclinata sunt regna.* Potestates daemoniorum, sub potestate Christi. *Dederunt vocem suum.* In praedicationibus. *Mota est terra.* Obstupuerunt gentes in incredulitate sua: hoc est, gentilitas de infidelitate ad fidem Christi.

Dominus virtutum nobiscum. Per assumptionem carnis, particeps factus est pro nobis. Ideo et Emmanuel, hoc est, *nobiscum Deus. Dominus virtutum,* angelorum et hominum. *Susceptor noster Deus Jacob.* Ipse virtutum Dominus, qui vicit diabolum. Ipse susceptor noster, ut nos in aeternum conservet. Adjutor, *Deus Jacob.* Per Jacob, supplantatio vitiorum.

Venite et videte opera Domini. Christus vocat suam Ecclesiam ad fidem, vel ad credulitatem. *Videte,* id est, intelligite: *opera Domini,* virtutes Domini. Vel, *opera Domini:* quia, juxta Danielem, lapis excisus de monte sine manibus, comminutis regnis mundi, occupavit latitudinem omnis terrae **(Dan. II)**. *Quae posuit prodigia super terram.* Multa enim signa, vel ante adventum corporeum, vel post illum ostendit in populis. *Auferens bella usque ad fines terrae.* Omnia bella in

adventu Domini quievisse, multorum narrant historiae. Sed et nunc in Ecclesia sua quotidie bella coercet, ut non saeviant, vel haeretici, vel Judaei. Vel *auferens,* tollens, *bella:* hoc est, pugnam, quia semper est pugna vitiorum et peccatorum. *Usque ad fines terrae,* usque ad finem saeculorum. Dominus aufert a nobis istam pugnam: nam per nos non possumus.

Arcum conteret. Occultas malorum insidias. *Et confringet arma.* Praesentes pugnas. *Et scuta comburet igni.* Insanas diabolicae protectionis phantasias, quae omnia illo igni spirituali consumit: de quo ait: Ignem veni mittere in terram: hoc est, in Ecclesiam **(Luc. XII)**.

Vacate et videte quoniam ego sum Dominus. Ego feci, et non feram: ego creavi, et ego sustineam: redimam vos et dimittam peccata vestra, ait Dominus **(Isai. XLVI)**. Vacate ergo ut me cognoscatis, et non in aliud conturbemini. *Exaltabor in gentibus.* Quae fuerint ad credulitatem conversae. *Exaltabor in terra.* Si ex Judaeorum gente ad me reversi fuerunt: quos non terrena sapere manifestum est.

Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus, Jacob. Semper enim cum credentibus dignanter inhabitat: sicut apostolis post resurrectionem polliceri dignatus est, dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi **(Matth. ult.)**.

PSALMUS XLVI.

In finem, pro filiis Core, Psalmus. Filii Core, filii calvi. Vox deridentis est. Hoc de illis quadraginta duobus pueris dicit, qui Elisaeum deriserunt, et dixerunt: Ascende, calve; ascende, calve, et maledixit eos in nomine Domini **(IV Reg. II)**. Et egressi duo ursi, comederunt eos. Elisaeus figuram Christi tenet, illi pueri figuram Judaeorum, qui dixerunt: Ave, rex Judaeorum. Unde Paulus dicit: Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote **(I Cor. XIV)**. Venit medicus sanare aegrotos, sed aegroti occiderunt medicum. Ursi proprie daemones intelliguntur, quia devoraverunt corda illorum. Psalmus vocem continet apostolicam, admonentem, ut in ipso solo laetemur, cujus sumus sanguine liberati.

Omnes gentes, plaudite manibus. Spiritus sanctus per prophetam vocat ad fidem omnes gentes venire *Omnes gentes:* id est, totus mundus simul, *plaudite manibus.* Plaudere, laudare. Plausus namque laus dicitur. Gaudete in bonis operibus. *Jubilate Deo in voce exsultationis.* Voce sublimi Dominum confitemini in ipso corde, et omni membrorum officio exsultate. Propter magnitudinem laetitiae dicit. Vox exsultationis est: quod nec verbis, nec litteris, nec syllabis potest homo comprehendere, quantum Deum laudare debeat.

Quoniam Deus excelsus terribilis. Ille qui quondam irritabatur a Judaeis, obtentis gentibus, excelsus coelos ascendens, terribilis factus est, residens ad dexteram Patris. *Et rex magnus super omnem terram.* Non solum super Judaeorum gentem, sed super omnes nationes terrae. Vel, *super omnem terram,* id est, super omnem Ecclesiam, quia Ecclesia terra dicitur: Christus super eam, quia data est ei potestas in terra et in coelo. Vel de quo nunc apostoli dicunt:

Subjecit populos nobis et gentes sub pedibus nostris. Elegit nobis haereditatem suam. Subjectas sibi a Christo gentes et populos dicunt: quorum malitia conculcata, dignos in haereditatem Christi fecerunt. Vel haereditas Christi, sancta Ecclesia est. Unde dixit in alio loco: Dominus pars haereditatis meae **(Psal. XV)**. Et nos sua, et ille nostra: secundum illud: Portio mea Dominus **(Psal. CXVIII)**. *Speciem Jacob quam dilexit.* De pulchritudine enim Jacob elegit apostolos, qui ab ejus stirpe descendentes, haec dicunt. Quod autem eum diligat, audi prophetam: Jacob dilexi, Esau autem odio habui **(Malach. I)**.

Ascendit Deus in jubilo. Claruit enim ascensio ejus, in qua multitudo angelorum cum magna jubilatione dicebat: Tollite portas, principes, vestras **(Psal. XXIII)**: jam redit victor ex praeliis. *Et Dominus in voce tubae.* In qua duo angeli tamquam tuba, illo ascendente, apostolis clamaverunt: Hic Jesus, qui receptus est a vobis, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in coelum **(Act. I)**. Vel post victoriam, qua vicit diabolum, sic ascendit. Unde dicit in alio psalmo: Tollite portas, principes, vestras, et elevamini, portae aeternales, et introibit Rex gloriae **(Psal. XXIII)**. Vel sicut legimus in Actibus apostolorum, quando ascendit de monte Oliveti; Viri Galilaei, quid statis aspicientes in coelum? Hic Jesus qui assumptus est a vobis in coelum: sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in coelum **(Act. I)**.

Psallite Deo nostro, psallite, psallite regi nostro, psallite. Qui, oppresso mortis dominatu, carnem cum qua jacuit in tumulo, evexit ad coelum.

Quoniam rex omnis terrae Deus. Quia jam non solum in Judaea et Jerusalem notus, sed in omni terra fidei lumine declaratus. *Psallite sapienter.* Ut quae canitis per litteram, intelligatis spiritualiter dicta.

Regnabit Dominus super omnes gentes. Quas in haereditatem accepit a Patre. Unde et in alio psalmo dicit; Dabo tibi gentes haereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae **(Psal. II)**. Vel, excelsus Dominus super omnes gentes et super coelos gloria ejus **(Psal. CXII)**. *Deus sedet super sedem sanctam suam.* Ad dexteram Patris. Vel angeli pro innocentia eorum dicuntur sedes, quia non peccaverunt. Inde dixit: Coelum mihi sedes est **(Isai. LXVI)**. *Deus sedet super sedem sanctam suam:* hoc est, in Ecclesia. Unde dictum est: Anima justi, sedes est sapientiae **(Sap. VII)**.

Principes populorum. Apostoli. *Congregati sunt.* Ad judicandum. Vel, *principes populorum:* id est, seniores Christianorum; quorum figuram tenebat centurio; vel modo illi qui tenent ipsam fidem, quam habuit Abraham. Unde dictum est: Multi venient ab Oriente et Occidente, et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno coelorum **(Matt. II)**. *Cum Deo Abraham.* Deus Abrahae, Deus verus est, qui est Deus viventium, cum quo justi judicium facient. Sic enim et Dominus in Evangelio ait; Cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae; sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. *Quoniam dii fortes terrae, vehementer elevati sunt. Dii,* sancti sunt; sicut ait propheta; Ego dixi: Dii estis et filii excelsi omnes **(Psal. XXI)**: *Elevati sunt vehementer. Elevati sunt,* per fidem et praedicationem. Vel illi qui elevati sunt in superbia, et relictis coelestibus, terrena concupierunt; quibus

dicitur: Sicut homines moriemini: isti a Deo Abrahae, vel apostolis ejus, sunt judicandi. Nos vero oremus Dominum, ut, deposito omni tumore superbiae, ita illi conjungamur in hoc saeculo; ut in judicio a sinistra parte disjuncti, non inveniatur in nobis quod damnet in poenam; sed quod pietate multiplici provehat ad coronam.

PSALMUS XLVII.

Psalmus cantici Filiis Core, secunda sabbati. Per psalmum, opus vel praedicatio intelligitur. Per canticum, scientia et laus. Filii Core, sancti apostoli, vel martyres. Prima Sabbati, fecit lucem; secunda sabbati, fecit firmamentum. Lucem, angelos; firmamentum, homines. Habet inde aliquid in novo Testamento. Prima Sabbati, resurrexit lux Christus. Unde dicit in Evangelio: Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum **(Joan. I)**. Secunda Sabbati, firmata est Ecclesia in fide, quando dixit Dominus: Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam **(Matth. XVI)**. Psalmus totus circa sanctam plebem, totus circa Ecclesiastica mysteria commoratur.

Magnus Dominus et laudabilis nimis. Vox Ecclesiae. Magnus dicitur, non comparatione, sed pro magnitudine gloriae suae. Quasi interrogaretur, ubi magnus, ubi laudabilis? Respondet: *In civitate Dei nostri.* Anima sancta, cujus cives atque domestici, boni actus intelliguntur. *In monte sancto ejus.* In assumpto Dominici hominis corpore.

Fundatur exsultatione universae terrae. Terram quae prius peccatis et maledictionibus subjacebat, ascensione sua occupavit, atque in ea credulitatis suae exsultationem ac laetitiam dilatavit. Vel fundata fuit, et est Ecclesia, in toto mundo in fide. *Mons Sion, latera aquilonis, civitas Regis magni:* Ad hunc montem, id est, ad Christum Dominum, accesserunt duo populi ex Sion: unus de lateribus aquilonis, qui est ex praeputio, alter ex circumcisione. Christus ergo Dominus, qui est pax nostra, abstulit maceriam inimicitiae de medio, et fecit utraque unum: et collocavit in Ecclesia sua, quae est civitas Regis magni, hos populos per fidem. Vel *mons Sion:* hoc est, sancta Ecclesia. De latere aquilonis: quia de malis est congregata. Unde dictum est: Ab aquilone exorientur mala quae sunt super terram. Hic aquilo diabolus, cui dicitur: Veni, aquilo, perfla hortum meum **(Cant. IV)**: hoc est, Ecclesiam tentationibus. Unde Apostolus dicit: Oportet haereses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis **(I Cor. XI)**. Vel, *civitas Regis magni:* hoc est, sancta Ecclesia.

Deus in domibus ejus cognoscetur cum suscipiet eam. Suscepit eam per gratiam. Cognoscitur autem in gradibus ejus, id est, in apostolis, vel reliquis praedicatoribus: per quos Ecclesiae fides annuntiata est. Gratia enim sumus salvati per fidem: et hoc non ex nobis. Dei donum est, ut nemo de se glorietur. Vel, *in domibus,* id est: in sancta Ecclesia. *Cum suscipiet eam,* in fide; quia antea inter malos erat.

Quoniam ecce reges terrae congregati sunt. Principes saeculi, quorum regnum in cultu idolorum atque daemoniorum erat. Ex lateribus aquilonis, id est, diaboli accedentes. Vel, *congregati sunt, et convenerunt in unum,* id est, in

unitatem Ecclesiae. *Convenerunt in unum.* Lapidem summum angularem in fundamento fundatum.

Ipsi videntes sic admirati sunt. Gloriam ac potentiam Redemptoris. Vel virtutes Apostolorum admirati sunt, et commoti sunt de infidelitate ad fidem. *Conturbati sunt et commoti sunt, tremor apprehendit eos.* A conscientia delictorum: quia dictum est: A timore tuo concepimus et peperimus spiritum salutis **(Isa. XXVI)**.

Ibi dolores ut parturientis: in spiritu vehementi. Cum corpora exercere per abstinentiam coeperint: in spiritu fortissimo, id est, sancto. *Conterens naves Tharsis.* Humilians superbiam gentium: quia Tharsis, in principio suo, a navigatione negotiatorum superba ac praecellens facta est. Ideo hic comparantur huic navigio, qui in hujus saeculi fluctibus circumferuntur omni vento luxuriae atque vanitatis. Ipsi nunc in ea credentes dicunt:

Sicut audivimus. Per prophetas. *Sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri: Deus fundavit eam in aeternum.* Vidimus in Evangelio, quae est civitas virtutum. Vidimus in Ecclesia, quae est civitas Dei in illo regno magno fundata.

Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui. In Ecclesia tua suscepimus sanctum Spiritum, sicut et illi prius super quos in Actibus apostolorum est effusus.

Secundum nomen tuum, Deus, sic et laus tua in fines terrae. Cum, accepto Spiritu sancto, cunctarum gentium locuti sunt linguis. Sed et in amplitudine fidelis populi semper

tua laudatio commoratur. *Justitia plena est dextera tua.* In his qui in judicio in dextera parte sunt collocandi.

Laetetur mons Sion. Ecclesia in Christo. *Et exsultent filiae Judae.* Animae confessorum: quia Judas, *confessio* interpretatur. *Propter judicia tua, Domine.* Quia custodierunt ea ut poenitentiam agerent. Vel, *judicia tua,* judicia Dei occulta: quia reprobati sunt Judaei, et electae sunt gentes in fide.

Circumdate Sion. Id est, defendite Ecclesiam in credulitate vestra. *Et complectimini eam.* In charitate. *Narrate in turribus ejus.* Laudem et gloriam Christi. *Narrate,* hoc est, praedicate. Turres, hi sunt principes Ecclesiae tuae: quia turris fortis est, et undique speculatur. Sic et sancti et fortes, et speculatores debent esse in gente humana.

Ponite corda vestra in virtute ejus. Ne separemini a charitate quam docuit. *Ponite,* hoc est, intelligite. *In virtute ejus,* in charitate ejus: quia non solum docere, sed etiam quod praedicant, opere debent implere. *Et distribuite domos ejus.* O vos, Doctores Ecclesiarum, distribuite gradus ordinationum, canonice et sancte; non praemiis corrupti; non personarum acceptione per adulationem decepti. *Ut enarretis in progenie altera.* Non solum his qui credunt, sed et his qui credituri sunt. Sed quid, inquis, enarremus.

Quoniam hic est Deus noster in aeternum, et in saeculum saeculi, et ipse reget nos in saecula. Deus, quia per ipsum facti sumus. Rex, quia ab ipso regimur. Ipse enim lubricos et tortuosos gressus nostros direxit in se, qui est via pacis, et pax nostrae salutis.

PSALMUS XLVIII.

In finem, pro filiis Core, Psalmus. Filii Core, sancti apostoli vel martyres sunt. Istum psalmum Spiritus sanctus per prophetam in persona praedicatorum cantavit. Vel ideo iste psalmus, eo quod doceat mundi divitias cum vanis honoribus spernendas: cavendas etiam serpentis astutias, et omnem orbem ad audiendum Dei verbum instanter admonet dicens:

Audite haec, omnes gentes: auribus percipite, qui habitatis orbem. Sapienter intelligite in spiritualibus auribus, quas Dominus ad audiendum elegit. In Evangelio autem cordis requirit, unde Deus auditur. *Qui habitatis orbem,* id est, corpora vestra.

Quique terrigenae et filii hominum; in unum dives et pauper. Intelligendum est quod omnes habitatores terrae ad audiendum Dei verbum vocat: scilicet ut nulli hominum occultentur divina, vel judicia, vel mandata. Vel simul, *in unum dives et pauper:* hoc est, servus et liber. Vel, *pauper:* unde dixit: Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum coelorum **(Matth. V)**.

Os meum loquetur sapientiam. Loquetur illam sapientiam quae occulta est ab hujus saeculi sapientibus, et revelata est parvulis, hoc est, ut cognoscant parvuli Ecclesiae, quia Christus est sapientia Patris; de quo omnes prophetae loquuntur. Vel, *os meum loquetur sapientiam:* id est, Christum quem praedicat Ecclesia. *Et meditatio cordis mei*

prudentiam. Semper in corde meditabar, ut relinquentes homines stolidam vanitatem, Christi prudentiam sequerentur.

Inclinabo in parabolam aurem meam. Quia scit propheta Christum Dominum venturum in mundum, qui in similitudine loquatur: ideo se ad audiendum praeparat, id est, spiritualiter ad intelligendum. Vel inclinabo aurem cordis ad humilitatem. In parabola, id est, in similitudine intelligam. *Aperiam in psalterio propositionem meam.* Hoc propono, ut quod ille decalogus praedixit, si custodiatur, coelestia regna largiuntur. Vel quod proposui in corde, praedicabo in sermone et intelligam.

Cur timebo in die mala. In die judicii. *Iniquitas calcanei mei circumdabit me.* Quia in calcaneo quisquis peccaverit, labitur. Sed et iniquitas calcanei, originale peccatum accipitur ex Adam: ut dictum est ad mulierem: Inimicitias ponam inter te et serpentem, et semen tuum, et semen illius **(Genes. V)**. Tu observabis, id est, conteres caput suum, et ipse calcaneum tuum.

Qui confidunt in virtute sua, et in multitudine divitiarum suarum gloriantur. Isti labuntur in calcaneo: quia per illum non incedunt qui est via, veritas et vita, vel, *qui confidunt in virtute sua:* quique in abundantia divitiarum suarum gloriantur.

Frater non redemit, redimet homo. Si Christus non redemit, qui se fratrem dixit apostolorum, et resurgendo factus est primogenitus resurgentium: non redimet Adam, quia primus homo mortuus non resurrexit. Nam frater noster Christus est Deus et homo, qui nos redemit. Vel quod non redemit Moyses,

redemit Christus. *Non dabit Deo placationem suam.* Qui non agit poenitentiam, per quam placatus Deus.

Et pretium redemptionis animae suae. Non fecit eleemosynam per quam peccata delentur. *Laboravit in aeternum.* In tormentis perpetuis positus. *Et vivet in finem.* Quia non interficitur, sed semper reparatur ad poenam.

Non videbit interitum. Non intelligit imminere sibi mortem. *Cum videris sapientes morientes.* Si viderit hominem sapientem in Deo ab hoc mundo migrare, dicit: Quid huic jejunia? quid castitas? quid eleemosynae profuerunt? Nonne et ipse mortuus est? Tale quidam et Redemptori nostro Judaei insultantes, dicebant: Numquid tu major es patre nostro Abraham qui mortuus est, et prophetae mortui sunt **(Joan. VIII)**? *Simul insipiens et stultus peribunt, et relinquent alienis divitias suas.* Insipiens est, qui Dei notitiam habere contemnit: de quo Apostolus ait: Omnis ignorans ignorabitur. Stultus vero est qui in divitiis et non in Deum sperat. Perdunt ergo ambo divitias: quia ibi congregant, ubi fures effodiunt et furantur **(I Cor. XIV)**.

Sepulcra eorum domus illorum in aeternum. Tabernacula eorum in progenie et progenie. Haec illis erit perpetua habitatio: quia non resurgent, ut habeant aeternam vitam: sed ut damnentur in poena.

Vocaverunt nomina sua, in terris suis. Saepe enim pagani super defunctorum epulantes sepulcra, atque in nomine eorum qui mortui sunt bibentes, inania cum quodam modulamine cantant: sed nihil prodest in inferno damnatis.

Homo cum in honore esset, non intellexit. Esse se ad imaginem Dei formatum. *Comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.* Deposita forma coelesti, factus est in similitudinem insipientium jumentorum.

Haec via illorum scandalum ipsis. Quia de judicio ad poenam eos deducit: *Et postea in ore suo complacebunt.* Sed nihil proficit confessio in inferno.

Sicut oves in inferno positi sunt: mors depascet eos. Merito a morte depascuntur, qui Christum noluerunt habere pastorem.

Et dominabuntur eorum justi in matutino. In resurrectione. *Et auxilium eorum veterascet in inferno.* Habuerunt divitias, sed cum descenderent in infernum, evanuerunt. *A gloria sua.* Quia non quaesierunt gloriam Christi, qui nunc de se loquitur.

Verumtatem Deus redimet animam meam de manu inferi cum acceperit me. Homo Deus non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo: sed semetipsum exinanivit, formam suscipiens servi. Suscepta etiam morte, resuscitatus paterna virtute, hominem qui corruerat reparavit.

Ne timueris cum dives factus faerit homo, et cum multiplicata fuerit gloria domus ejus, etc. Dives effectus est Judas proditor vendendo Magistrum: sed nihil pretii quod assumpserat, secum cum moritur deportavit. Sic ergo nunc unusquisque, oppresso paupere, dives efficitur et multiplicatur. Noli timere; cito praeterit, et nihil secum de his quae rapuerat, tollit: Domino in Evangeliis sic dicente: Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te, quae autem parasti cujus erunt **(Luc. XIII)**?

Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur. Benedicitur a stultis propter potentiam: sed victus affluentia ac potus, proferunt non de bene vivente, sed de bene pascente sententiam. Sed non haec excusant a poena. *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* Tunc gratias agit, quando aliquid lucri conquirit.

Et introibit usque ad progenies patrum suorum: in aeternum non videbit lumen. Magis in divitiis quam in Deo speravit, sicut parentes ejus: ideoque de eo dicitur: Ejicite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium **(Matth. XVI)**.

Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis. Non cognovit, quia haec omnia ei a Deo fuerant attributa: idcirco insipientia ejus jumentis insensibilibus comparatur. Nos vero deprecemur Dominum, ut ipse nobis tribuat intellectum, ut dum ea quae videntur, abjiciamus: illa quae non videntur, adipisci mereamur.

PSALMUS XLIX.

Psalmus Asaph. Asaph interpretatur, *congregatio.* Psalmus discernit justos ab impiis, coelestes a terrenis, sanctos a peccatoribus protestatur. In quo non propheta se locutum, sed ipsum Dominum pronuntiat, dicens:

Deus deorum Dominus locutus est. Deus in Trinitate, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, unus Deus: *deorum Deus:* quia

credentes deos voluit nuncupari. Dedit enim eis potestatem filios Dei fieri: his qui credunt in nomine ejus **(Joan. I)**. Dominus autem est: eo quod omnium dominantium dominetur. Et utique ipse qui dudum in patriarchis loquebatur atque prophetis, ipse nunc loquitur. Et quid, inquis, loquitur? *Et vocavit terram.* Non partem aliquam; sed audi quid adjecit:

A solis ortu usque ad occasum. Nihil reliquit, quod non sua vocatione faceret dignum. *Ex Sion species decoris ejus.* Quae est fides atque credulitas quae ex Sion incipit. Unde Dominus in Evangeliis: Oportebat enim haec Christum pati et resurgere a mortuis tertia die, et praedicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes: incipientibus ab Jerusalem, quae est Sion **(Luc. XXIV)**.

Deus manifeste veniet. Non occultus. Vel, *Deus manifeste veniet:* hoc est, in die judicii, quia omnis homo eum videbit: ut in Apocalypsi ait: Et videbit eum omnis oculus **(Apoc. I)**. *Deus noster et non silebit.* Quia ad judicandum veniet: juxta illud: Tacui, numquid semper tacebo **(Isai. XLII)**? Modo tacet, tamen et si tacet judicio, non tacet mandato. In primo adventu tacuit, quia humilis apparuit.

Ignis in conspectu ejus ardebit. Duplicem hic ignis intelligitur habere virtutem. Illuminat enim, et exurit. Gaudeant justi: quia illuminantur ex eo. Timeant peccatores, qui exurendi sunt ab eo. *Et incircuitu ejus tempestas valida.* Quae flagellat et corrigit peccatores, triticumque secernit a paleis. Et quos ignis exurit, tempestas involvit. Et in alio loco dicit: Purgabit aream suam, et congregabit triticum in horreum: paleas autem comburet igni inexstinguibili **(Luc. V)**.

Et vocavit coelum desursum. Apostolos vel reliquos sanctos, qui despectis terrenis, quae sursum sunt sapiunt. *Et terram discernere populum suum.* Discernit autem et terrenos, ut cum coelestes ponuntur ad dexteram, hi ad sinistram collocentur. Vel discernet populum suum, in futuro judicio quando dicturus erit: Ite, maledicti, in ignem aeternum. Et ad sanctos: Ite in vitam aeternam **(Matt. XXV)**.

Congregate illi sanctos ejus. O quam mirabiliter haec Evangelio sancto conveniunt! Dominus enim post dispensationem finis, audit quid dicit: Mittet filius hominis angelos suos cum tuba et virtute magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summo coelorum **(Matt. XXIV)**. Et hic dicit: *Congregate illi omnes sanctos ejus.* Intelligite ergo per haec, unum veteris novique Testamenti esse dispositorem.

Qui ordinant testamentum ejus super sacrificia. In quorum miserationibus Deus super omnibus sacrificiis delectatur. Vel *ordinant,* praedicant et implent Testamentum novum super vetus, quia transeunt vetera, et ecce facta sunt omnia nova **(II Cor. V)**.

Et annuntiabunt coeli justitiam ejus. Evangelistae, vel lex Moysi. *Quoniam Deus judex est.* Qui separare facit bonos a malis. Vel coeli, sancti: *annuntiabunt,* praedicabunt: ut illud, Coeli enarrant gloriam Dei **(Psal. XVIII)**. *Justitiam ejus,* mandata ejus. *Quoniam Deus judex est:* quia ipse est judex vivorum et mortuorum. Et advocatus noster est, et judex est, et Deus noster est.

Audi, populus meus: et loquar tibi, Israel. Vox Dei Patris, ad populum Judaicum loquitur. *Audi, populus meus.* Aurem cordis requirit: unde ait propheta: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus **(Psal. LXXXIV)**. Et alibi: Audi, Israel: Dominus Deus tuus, Deus unus est **(Deut. VI)**. Vel accipe aures audiendi, ut intelligas, Israel. *Et testificabor tibi.* Si mente spirituali perspexeris. Vel *testificabor tibi,* id est, per patriarchas et prophetas, sicut dixit: Ego sum qui sum **(Exod. V)**. *Quoniam Deus, Deus tuus ego sum. Deus sum,* omnipotentia; tuus sum autem Deus, per gratiam: non simulacra muta et surda, quae hactenus veneratus es. Vel ego sum, qui semper sum ipse.

Non in sacrificiis tuis arguam te. Quia corde contrito delector. *Holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.* Si odorem rectae orationis, tamquam suavitatis incensum, ad me usque direxeris.

Non accipiam de domo tua vitulos: neque de gregibus tuis hircos. Ista enim sprevi: quia sanguis veri agni effusus est pro peccatis populi mei. Vel, *non accipiam de domo tua vitulos:* id est, incontinentes et superbos. *Neque de gregibus tuis hircos:* Hircos, qui foetidi sunt in peccato.

Quoniam meae sunt omnes ferae silvarum, jumenta in montibus et boves. Irrationabiles et diversis montibus vacantes homines: quos oportet vocatione Filii Dei salvos fieri.

Cognovi omnia volatilia coeli. Sive haereticos, sive divites hujus mundi, qui per mundanam superbiam et irrationabilem scientiam extolluntur. *Et species agri mecum est.* Quia ubi

voluero, rerum omnium copia, vel diffunditur, vel negatur. Vel *species agri mecum est:* virtus sanctae Ecclesiae. Volatilia coeli quae mihi offers, turtures et columbas, ego tibi dedi, et omnia antequam fiant, apud Deum vivunt: et quali loco essent, et quali tempore venerint, et in pondere, et in mensura omnia apud Deum sunt: ut ait in Evangelio: Nam et capilli capitis vestri omnes numerati sunt **(Luc. XII)**. Vel, *volatilia coeli,* sancti angeli.

Si esuriero, non dicam tibi. Esurire Dei est, non in escis corruptibilibus, sed ut faciat quis voluntatem ejus: sicut ipse ait in Evangelio: Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei **(Joan. IV)**. Ergo tacet Christus suam esuriem: quia exspectat peccatores ad poenitentiam. *Meus est enim orbis terrae, et plenitudo ejus.* Totus mundus. Vel, *orbis terrae,* sancta Ecclesia. Ac si diceret, suo eam esse sanguine redemptam.

Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Vetera hic sacrificia evacuanda esse declarat: ideoque in moribus bonis sacrificium requirit: dicens.

Immola Deo sacrificium laudis, et redde Altissimo vota tua. Hoc est sacrificium acceptabile: hoc est holocaustum pingue: ut laudetur Deus ab homine quem creavit, quem redemit: cui et regnum coeleste promittit. Vel vox prophetae admonet sanctos, immolare spiritualiter, et vota reddere, ut ait: In me sunt, Deus, vota tua: quae reddam laudationes tibi.

Invoca me in die tribulationis tuae, etc. Tentamur, ut probemur: perseveremus in fide, invocemus in tribulatione: magnificemus eum cum fuerimus a periculis liberati.

Peccatori autem dixit Deus: quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? Audiant haec doctores vel episcopi Ecclesiarum: qui peccata populorum resecant praedicando. Unde sanctus Paulus dicit: Manifesti sunt qui praeceptum Christi non sustinuerunt **(I Tim. V)**, id est, non implent in opere quod praedicant. Unde Dominus dixit apostolis: Quae dixerint vobis facite: secundum opera vero illorum nolite facere **(Matt. XXIII)**.

Tu vero odisti disciplinam, et projecisti sermones meos retrorsum. Quae praedicabas in Ecclesia, non custodiebas in vita.

Si videbas furem, currebas cum eo, et cum adulteris portionem tuam ponebas. Cucurristi cum fure, participatus es adultero, quando eis, vel in adulatoriis laudibus, vel in consentaneis voluptatibus es adjunctus. Quod dixit superius, portionem tuam ponebas, id est, portionem quam cum Deo et angelis habere debueras, ponas illam in inferno.

Os tuum abundavit malitia, et lingua tua concinnabat dolos. Illo male agente: tu nequiter ac dolose bene agere collaudabas. Vel, *lingua tua concinnabat dolum,* id est, Judas contra Christum. Os suum abundavit nequitia, quando consilium fecit cum Judaeis, ut eum crucifigerent.

Sedens adversum fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuae ponebas scandalum. Filius dicitur Christus: quia de synagoga processit. Vel Judas frater Domini dicitur, ut ait

propheta: Narrabo nomen tuum fratribus meis **(Ps. XXI)**. Vel aliter: Fratres, fortiores sancti: filii, simpliciores. Unde sanctus Paulus dixit: Nos qui firmiores sumus, debemus infirmiores fratres sustinere **(Rom. XV)**. *Sedens adversus fratrem tuum loquebaris:* qui tibi in baptismo est renatus. *Et adversus filium matris tuae ponebas scandalum:* quem Ecclesia Dei sicut teipsum per fidem exhibuit Christo. *Haec fecisti, et tacui.* Quia examinanda ea in futuro judicio reservavi. *Et tacui:* quia non statim vindicavi, sed sustinui.

Existimasti, inique, quod ero tui similis. Dum non vindico in praesenti: arbitratus es ea mihi placere, sicut tibi placent tua mala et aliorum. *Arguam te.* Cum in sinistra parte sedis fueris collocatus, in futuro judicio. *Et statuam illa contra faciem tuam.* Ut his confusus damneris in morte perpetua, hoc est, per illa mandata quae non custodisti: vel tua peccata, et aliorum, quae post te reliquisti, ut illud: Quia si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram **(Ezech. III)**. Utinam nos in hoc saeculo poneremus ante nos peccata nostra: et non Deus ea in judicio statueret ante faciem nostram: ubi jam non castigatio, sed judicium mortis accedit.

Intelligite nunc haec qui obliviscimini Deum. Vox prophetae admonet unumquemque, ut non ponat Dominum in oblivione, nec sua mandata **(Job. II)**. *Ne quando rapiat, et non sit qui eripiat. Ne quando rapiat,* ad mortem vel ad diem judicii: unde dixit: Et non est qui de manu tua possit eruere. Vel rapit ille: hoc est, in mortem praecipitat obliviscentes se, et nemo eripere potest:

Sacrificium laudis honorificabit me. Quia de omni bono quod sancti faciunt, Deus honoratur. Unde dixit Paulus: Omnia quaecumque facitis in verbo aut in opere: omnia in gloriam Dei facite **(I Cor. X)**, ut et in Evangelio: Ut videant vestra opera bona, et glorificent Patrem vestrum, qui est in coelis **(Matt. V)**. Ob hoc me honorat ille coram angelis: quia ego eum honorificavi coram hominibus in sacrificiis laudis; implevitque quod in Evangeliis est locutus: Qui me confessus fuerit coram hominibus, ego eum confitebor coram Patre meo et angelis ejus **(Luc. XII)**. *Et illic iter est.* Christi iter per opera Sanctorum est. *In quo ostendam illi salutare Dei.* Salutaris Dei Patris, Filius est. In hoc sacrificio indicat viam, quae ducit ad vitam, id est, ad Christum. Qui nobis praestare dignetur, ut discreti a paleis, impleti fructu sanctificationis offeramus ei sacrificium laudis, ut ipso illuminante, intelligere mereamur viam nostrae salutis. Amen.

PSALMUS L.

In finem, Psalmus David, cum venit ad eum Nathan propheta: quando intravit ad Betsabee. Iste quinquagesimus psalmus vocem continet poenitentis personae: ostendens, ut qui ceciderit in crimine, confitendo mala sua, redeat ad salutem.

Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Confiteor immensam miseriam: ideo peto magnam misericordiam. Quia qui se miserum putat esse de suis peccatis: cum illo facit Deus misericordiam magnam. Quia

minor misericordia est hic in praesenti, hoc est, quia homo cum non esset, ex nihilo creavit illum Deus ut esset, et regit, et gubernat. Major misericordia dicitur: quando ipsum hominem quem creavit, in futuro remunerat. *Et secundum multitudinem miserationum tuarum,* etc. Confugio ad miserationes tuas, ut gravibus vulneribus theriacam remissionis infundas. *Miserationum,* dicit: quia multa sunt peccata mea, et miserationes tuae multae **(Ps. LXVIII)**. Unde dicit propheta in alio loco: Miserationes tuae multae sunt, Domine.

Amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me. Expeto ut abluas fonte misericordiae: quia non vis in aeternum peccati vulnera reservare: Ac si dicat: Tu potes plus mihi remittere, quam ego intelligam rogare.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Ante faciem enim meam eam pono. Si tu pronuntias in confessione tua peccata, Deus ignoscet tibi. *Et peccatum meum contra me est semper.* Quia mea peccata a tuae bonitatis divitiis separant. Quia non trado illud in oblivionem, propono illud semper ante oculos meos. Quia si tu ponis illud ante te: Deus illud non ponit ante se.

Tibi soli peccavi, et malum coram te feci. Tibi enim delinquit quisque cum peccaverit: quia tu solus sine peccato es: dicente Apostolo: Est Deus verax, omnis autem homo mendax **(Rom. III)**. Vel dicit David: Ego peccavi, et tu solus sine peccato es, sicut dicit Isaias: Qui peccatum non fecit; nec inventus est in ore ejus dolus **(Isa. LIII)**. Vel illud: Quis arguet me de peccato **(Joan. VIII)**? Et item dicit: Venit princeps mundi hujus, et in me non invenit quidquam **(Joan. XIV)**. *Ut*

justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris. Quia tu rectum judicium judicas. Propter nos transgressores et peccatores ille fuit judicatus, et damnatus. Unde dictum est: Justus ab iniquis judicatus est. Sed ille in futuro judicio erit alios judicaturus et condemnaturus. Justificatus es, Domine Jesu, in sermonibus tuis: cum ductus pro populi peccatis ad mortem, non est inventus dolus in ore tuo. Vicisti judicatus: cum in te nihil dignum morte princeps tenebrarum invenit. Consuetudo prophetae est, ut acta pro agendis loquatur.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea. Hic versiculus totius generis humani casum exponit, sicut in Job: Nec si unius diei sit super terram, potest esse mundus a sorde peccati **(Job. XV et XXV)**. Concipitur autem et nascitur in originali peccato, quod ex Adam trahitur, sed baptismo per gratiam Christi purificatur. Vel, *ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris.* Hunc locum diligentius in Epistola ad Romanos Paulus edisserit: quod Deus cum possit de nobis judicis auctoritate discernere, non hoc facit, sed nobiscum vult judicari, ut magis justitia appareat judicantis **(Rom. III)**. *In peccatis concepit me mater mea.* Obscurus locus et altius retractandus.

Ecce enim veritatem dilexisti. Cum per prophetam peccantem famulum increpasti, veritatem dilexisti. Veritas Christus est: quia Pater diligit Filium suum, vel diligit confessionem ex ore peccatoris. *Incerta et occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.* Hoc est, quod in alio loco ait: Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua **(Psal. CXVIII)**. Incertum et abditum mihi erit, si remittis tale facinus. Sed manifestum est: cum ignoscere dignatus es delinquenti. Sapientiae enim tuae

est, ut prius increpes, sic remittas. Nam et Ninivitis occulta erat sapientia pietatis tuae, cum dicerent: Quis scit si convertatur Deus a furore suo, et non peribimus **(Jon. III)**? Vel Deus per Nathan prophetam incerta et occulta manifestavit: id est, narravit David, quando dixit: dimissum est peccatum tuum, sicut Ninivitae conversi sunt de malo in bonum, per praedicationem Jonae.

Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor. Sicut enim hyssopus terrenus curandis pulmonibus aptus est, ut avertat inflationem: ita coelesti quis respersus hyssopo: id est, humilitate cordis, ab omni superbiae malignitate purgatur. *Lavabis me, et super nivem dealbabor.* Ut quia peccata mea sunt phoeniceo similia, quasi nix dealbentur. Tu, inquam, Domine, potens es peccatum piceum in lacteum candorem transferre: fuliginosumque hebenum in crystalli fulgorem convertere. Vel, *lavabis me:* hoc est, per poenitentiam et baptismum. *Et super nivem dealbabor,* sicut dixit Isaias: Si fuerint peccata vestra sicut phoeniceum, velut nivem dealbabor **(Isai. I)**.

Auditui meo dabis gaudium et laetitiam. Cum jacens in infirmitate peccati, audire meruero: Homo, dimissa sunt tibi peccata tua. Vel *auditui* dicit: quando dixit: Nathan, dimissum est peccatum tuum, *Et exsultabunt ossa humiliata.* Id est, virtutes quae prius fuerant peccatis humiliatae. Vel aeternitas spei meae, quae, peccante me, humiliata fuerat: te indulgente persultat.

Averte faciem tuam a peccatis meis. Nec ea sic aspicias ut revertantur in commemorationem tuam. *Averte faciem*

tuam. Ac si dicat; ne videas, nec recorderis illa. *Et omnes iniquitates meas dele.* Praeteritas, praesentes atque futuras.

Cor mundum crea in me, Deus. Quo te videam. Sicut rogabat David: ita et unusquisque debet facere. *Cor mundum crea in me, Deus.* Propterea rogabat, ut mundus fieret a peccato. *Et spiritum rectum innova in visceribus meis.* Quo te recte confitear. Vel, *spiritum rectum,* ad videndum et discernendum: sicut antea rectus fuit in me.

Ne projicias me a facie tua. Sicut Cain, ut exsul a te efficiar. *A facie tua:* id est, a praesentia tua. *Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me:* Sed ab eo consumptis delictis, tuo statuas conspectui. *Spiritum sanctum tuum ne auferas a me:* id est, spiritum prophetiae.

Redde mihi laetitiam salutaris tui. Christi tui illam exsultationem quam in eo habui prius quam peccaverim. Salutaris Dei Patris, Christus est. Ac si dicat: sicut antea praevidebam per spiritum, Christum in carne venturum: et modo sic faciam. *Et spiritu principali confirma me.* Ut ipse in me: et non vitia principentur. Tu vero qui legis sanctam Scripturam: sanctam hic Trinitatem intellige. Vel, *confirma me,* in regno. Spiritum rectum: hoc est, innovando Spiritum sanctum: hoc est, spiritum prophetiae. Spiritum principalem, Patrem. Spiritum rectum, Filium: Spiritum sanctum, Spiritum sanctum.

Docebo iniquos vias tuas: et impii ad te convertentur. Ut declinantes a viis pravis, poenitentiam agentes misericordiam consequantur, sicut et ego a te misericordiam consecutus sum. *Docebo iniquos vias tuas: et impii ad te*

convertentur: hoc est, ponam meipsum, ut meum exemplum alii imitentur.

Libera me de sanguinibus, Deus. De peccatis multis: de quibus et Paulus ait: quia caro et sanguis regnum Dei non possidebunt **(I Cor. XV)**. *Deus salutis meae.* A quo post peccatum vivificor. Quia alius nullus potest hoc facere. *Et exsultabit lingua mea justitias tuas.* Per quas punito in me peccato, misericordiam praebuisti. Vel praedicabit mea lingua mandata tua.

Domine, labia mea aperies: et os meum annuntiabit laudem tuam. Si aperias os meum sicut Moysi quondam: ego praeconabo quia sanctus, quia pius, quia misericors es. Vel clausa erant per peccatum: nec locus erat, nec tempus, nec persona, nec exemplum poterant dare: quia non est pulchra laus in ore peccatoris.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique, holocaustis non delectaberis. Audiant Judaei sacrificia sua cessasse: intelligant etiam per alium prophetam Deum loquentem: Sabbata, holocausta neomeniasque vestras odivit anima mea **(Isai. I)**. Quid ergo tu, homo, offeres? Audi quid subjecit:

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum et humiliatum Deus non spernit. Merito inter reliquas beatitudines Evangelicas, beatitudo haec continet principatum. Beati, inquit, pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum coelorum **(Matt. V)**. Qui non in vanitatibus saeculi inflantur: sed a Deo accipiunt spiraculum vitae: atque contritionem anxii cordis in eum refundunt, qui pro nobis

humilis factus est. Vel multi habent cor contritum, sed non habent humiliatum: quia plangunt quod fecerunt: et postea ad ipsum reverti desiderant, quod antea fecerunt: et de praeterito nolunt poenitere.

Benigne fac, Domine. Hoc est, placitam fac spem nostram. *In bona voluntate tua, Sion.* Qua te contemplamur. *Et aedificentur muri Jerusalem.* Munitiones fidei charitatisque illius quas in Ecclesia positi in te collocavimus.

Tunc acceptabis sacrificium justitiae, oblationes et holocausta. Cum vel te pro nobis offers Patri: vel a nobis laudes et gratiarum accipis actiones. Vel, *muri Jerusalem,* virtutes animae, vel Ecclesiae. *Tunc acceptabis sacrificium:* id est, confessionem ex ore peccatoris. *Oblationem:* hoc est, laudationem, *et holocausta. Tunc imponent super altare tuum vitulos. Altare,* fides: quia quidquid offers, per fidem offerre debes: Vitulum, laudes, vel cogitationes, vel victimas, scilicet, ut meipsum offeram hostiam vivam, sanctam, placentem tibi. Nos quoque famuli tui supplices deprecamur, Domine Jesu Christe, ut pietatis consilio, magnis facinoribus nostris, immensam misericordiam largiaris: nosque per contritionem cordis humiliati, mactando vitia, jugulando delicta, dignum tibi acceptabileque praepares holocaustum. Amen.

PSALMUS LI.

In finem, intellectus David, cum venit ad eum Doec Idumaeus, et annuntiavit Sauli, et dixit: Venit David in domum

Achimelech. In Regnorum libro, et in ipso Hebraico Psalterio, Abimelech, scriptum est: sed quoniam *beth* et *caph* apud Hebraeos litterae, modico apice distinguuntur: ideo error facilius obrepsit. Abimelech interpretatur, *regnum patris mei.* David interpretatur, *fortis manu.* Venit in domum Abimelech: et Christus venit in regnum Judaeorum. Per Saul intelligitur mors: per David vita. Quid est quod mors persequitur vitam: nisi quod ab initio saeculi semper mors persequitur vitam nostram? Quia qui ista praesentia amant: persequuntur sanctam Ecclesiam: id est, illos qui coelestia diligunt. Psalmus vocem continet prophetae peccata Judaici populi exprobrantis: ad ipsum enim haec loquitur, dicens:

Quid gloriaris in malitia? Cur monitis divinis obvians, prophetas interficis? *Qui potens es in iniquitate.* Nam cum ope Dei crescens, interficis prophetas ejus: hoc ad cumulum auxisti malitiae, ut ipsum Dominum traderes neci. Vel, *quid gloriaris in malitia?* hoc est Adam, et diabolus: quia quod Deus aedificavit, illi destruxerunt in semetipsis: imaginem Dei et angelorum. *Qui potens es in iniquitate.* Non in bonitate, sed in iniquitate.

Tota die. Omne tempus vitae tuae in quo haec malitia usque ad effusionem Dominici sanguinis propagata est. *Injustitiam cogitavit lingua tua.* Cogitatio sapientium corde concipitur, et ore profertur. Nam in ore stultorum, cor eorum. Ac si diceret: Non tractavit corde, quod vomit ex ore: ideo haec ad cogitationem detulit linguae. Vel hic lingua pro corde ponitur: secundum illud: Tu dixisti in corde tuo, in coelum ascendam, super astra coeli ponam sedem meam, in monte testamenti, in lateribus aquilonis: ascendam super altitudinem nubium: similis ero Altissimo **(Isai. XLI)**. *Sicut novacula acuta, fecisti*

dolum. Dolus est cum aliud agitur, aliud simulatur. Et novacula si assimilet agere vultus nitorem, et genas vulnere suo sauciet, dolum faciet. Quia cum ait acutam, indicavit dolo versutam. Sic et Judaei Dominum, quem colere debuerant, non solum non coluerunt: sed diversis dolis superare nitentes, interfecerunt. Vel aliter: *Novacula,* persecutores intelliguntur: quia novacula capillum incidit: sed per capillum superfluitas divitiarum intelligitur. *Sicut novacula acuta, fecisti dolum.* Ille facit dolum, qui in negotio circumvenit fratrem suum. Unde Paulus ait: Nemo circumveniat, aut supergrediatur in negotio fratrem suum: quia de his omnibus vindex est Dominus **(I Thess. IV)**.

Dilexisti malitiam super benignitatem: iniquitatem magis, quam loqui aequitatem. Dilexit populus ille malitiam, cum eum qui benignitate propria ad liberandum venerat, interemit. Sed et nunc ipsi Judaei falsa de eo in quem non crediderunt, proloquuntur.

Dilexisti omnia verba praecipitationis, lingua dolosa. In excelsum enim iniquitatem loquentes, ipsi se praecipitant in laqueum damnationis. *Verba praecipitationis,* dicit: quia semetipsos praecipitaverunt: sicut diabolus de coelo, sicut et Adam de paradiso. In *lingua dolosa:* quia aliud habuerunt in sermone, aliud in corde.

Propterea Deus destruet te in finem: et evellet te, et emigrabit te de tabernaculo tuo: et radicem tuam de terra viventium. Omnia haec in Judaico impleta sunt populo: quia et a legis littera destructus, et evulsus de civitate: migratusque est de tabernaculo Dei. Sed et de his haec intelliguntur, qui non credunt Dominici corporis tabernaculum: quia

exterminabuntur a consortio claritatis ejus, ac de beatae sedis habitaculo, vel de viventium terra quam sancti haereditabunt. Vel, *destruet te Deus in finem:* hoc est memoriam diaboli. Ut alibi: Ut non apponat ultra magnificare se homo super terram **(Psal. XLIX)**. Unde sanctus Paulus apostolus dixit: In finem saeculorum inimica destruetur mors **(I Cor. XV)**: id est, diabolus. *Evellet te et emigrabit te de tabernaculo tuo, et radicem tuam de terra viventium.* Ut mors in Adam data est: ita omnibus ejus filiis dominatur. Unde dictum est: Terra es, et in terram ibis **(Gen. III)**. Diabolus et Adam eradicaverunt se: et unusquisque sic facit quando peccat.

q*Videbunt justi, et timebunt.* Ne talia appetant. *Et super eum ridebunt.* De ultione calamitatis ejus. *Videbunt,* hoc est, intelligent eorum poenam: *et timebunt,* sicut sanctus Paulus dicit: Vide ne et tu tenteris **(Galat. VI)**. Vel, *timebunt:* id est, nescient exitum illorum. Unde dictum est: Nescit homo finem suum **(Eccles. IX)**. Adhuc, *Et super eum ridebunt.* Duo tempora sunt: Tempus flendi, et tempus ridendi. Hic habent sancti tempus flendi, et in futuro tempus ridendi. *Et dicent: ecce homo qui non posuit Deum adjutorem suum: sed speravit in multitudine divitiarum suarum: et praevaluit in vanitate sua.* Ideo super eum haec vindicta descendit. Vel de illo divite dicit, qui in inferno torquebatur, quia bona receperat in vita sua **(Luc. XVI)**: et de illo alio cui dicit: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te: quae autem parasti cujus erunt **(Luc. XI)**? Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives. Numquid malum sit divitias habere, tantum ut de justo habeantur: et Deo gratiae referantur, qui eas dedit? Non, sed malum est spem in divitiis ponere: cum in alio psalmo dicat: Divitiae si affluant, nolite cor apponere **(Psal. LXI)**.

Divitias licet habere ad necessitatem, et non licet possidere ex amore. Nam et Abraham, et reliqui boni divitias habuerunt: sed spem in divitias non miserunt.

Ego autem sicut oliva fructifera in domo. Comparat se propheta olivae fructiferae per pinguedinem sapientiae: ut in Ecclesia Dei collocatus, vivens in legis allegoria, Evangelica proferat poma. Unus est enim Deus veteris novique Testamenti prolator. *Oliva fructifera,* sancta Ecclesia est: ut illud: Promptuaria eorum plena, eructantia **(Psal. CXLIII)**. Hic in bonam partem. Item oliva non fructifera: sicut ait propheta: Vocavit Dominus nomen tuum, a voce loquelae grandis exarsit ignis in ea: et combusta sunt fruteta ejus **(Jerem. XI)**. Et illud: Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam **(Ibid.)**; sed conversa es in oleastrum. Item in bonam partem dicit: Tu autem cum oleaster esses, insertus es in bonam olivam **(Rom. XI)**: id est, in fidem patriarcharum. *Speravi in misericordia Dei in aeternum, et in saeculum saeculi.* Quia non est humanae fragilitatis facultas, ut per se quis salvus fiat, sed per misericordiam Dei.

Confitebor tibi in saeculum quia fecisti. Deprecans ut in hoc saeculo, quod verbo creasti, confessionem merear, et illud clementia solita largiatur. *Et exspectabo nomen tuum: quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.* Nomen illud ante cuncta saecula benedictum, quod reddit sanctis debitum praemium. Quod propheta sitiens postulat: ut in conspectu ejus aeternae beatitudinis accipiat sortem. Qui nobis praestare dignetur, ut ab omni dolo liberi, ab omni iniquitate mundati, Filium Dei aequalem Patri Spirituique sancto confessi, mereamur sicut oliva fructifera in Jerusalem coelesti plantari.

PSALMUS LII.

In finem, pro Amalech, intellectus ipsi David. Amalech interpretatur, *dolens,* sive *parturiens:* corpus Christi intelligitur. Et Dominus doluit pro peccatis nostris: quia verum corpus fuit, et parturivit filios. Et Ecclesia corpus Christi, dolet pro peccatis suis, et aliorum, et parturivit filios per verbum praedicationis: ut illud: Per Evangelium ego vos genui **(I Cor. IV)**. Et item: Filioli mei, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis **(Galat. IV)**. Hic psalmus vocem continet prophetae peccatores atque impios increpantis. *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus. Dixit insipiens,* populus Judaicus, sive diabolus, *non est Deus.* Ac si dicat, non est Christus Filius Dei.

Corrupti sunt. De lege bonae naturae. *Abominabiles facti sunt.* Hoc est, odibiles facti sunt. *In iniquitatibus suis.* Hoc est, in desideriis suis. Deum stulti cum ore negare ausi non sint, corde tamen dicunt eum non esse: in quo malo horribiles et abominabiles Deo fiunt. *Non est qui faciat bonum: non est usque ad unum.* Non de omnibus, sed de his omnibus tantum, qui Deum negant, propheta dicit: quia aliquotiens bona loquuntur: numquam tamen faciunt.

Dominus de coelo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens, aut requirens Dominum. Id est, ut inveniret quos eligeret: sicut quondam in prophetis patriarchisque fecit: inventumque tamquam proprium manciparet alumnum. Prospicere et videre, ignorantis et quaerentis est. Numquid

Deus aliquid ignorat? Non, sed coeli sancti sunt: ut ait propheta: Coeli enarrant gloriam Dei **(Psal. XVIII)**. Et alibi juxta Apostolum: Nostra autem conversatio in coelis est **(Philip. III)**: quia Spiritus sanctus facit sanctos amare et diligere Deum, et ipse Spiritus sanctus Deus est. Prospicit Deus per suos sanctos, quia ille praedicat, et loquitur per illos, ut Dominus ait: Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis **(Matth. X)**.

Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt. Hi insipientes, quia non requirebant Deum: *omnes declinaverunt,* in passiones: *simul inutiles facti sunt.* Inutilis dicitur, qui non operatur aliquid boni: unde dicit in Evangelio: Tollite talentum ab eo, et inutilem servum projicite in tenebras exteriores; ibi erit fletus et stridor dentium **(Matt. XXV)**. Sibimetipsis sunt inutiles, qui mandata Dei adimplere non volunt. *Non est qui faciat bonum: non est usque ad unum.* Nullus enim ex his implet voluntatem Patris coelestis.

Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem: qui devorant plebem meam sicut escam panis? Deum non invocaverunt. Cognoscunt enim se impie agere, et non solum non emendant, sed etiam Dei populum devorant dentibus malitiae suae: Deumque invocare contemnunt. *Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.* Idola ac simulacra mortua timuerunt: qui Deum timere debuerant.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent. Conteret enim spem aeternitatis eorum Deus, qui in ejus contumeliam magis sibi quam illi placuerunt. Sibi placentes confusi sunt, id est, qui hominibus placent, et non Deo. *Confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.* Merito

spernitur a Deo qui reliquerit Deum: et qui eum relinquit, digne tamquam ignotus ab eo confunditur, dicente Apostolo: Omnis ignorans ignorabitur **(II Cor. XIV)**.

Quis dabit ex Sion salutare Israel? De Sion, ut ait propheta, exibit Lex, et verbum Domini de Jerusalem **(Isai. II)**. *Quis dabit?* Deus Pater dedit Filium suum in Sion: hoc est, in sanctam Ecclesiam. *Salutare Israel.* Salutaris noster Christus est. Quis dabit nisi Dominus in adventu suo, per quem gloriam aeternitatis speculamur? *Cum averterit Dominus captivitatem plebis suae.* Ipse quoque, aversa captivitate vitiorum, erexit nos in libertate virtutum. De qua captivitate dicit: Jam redempti sunt de peccato Adae; sed tamen adhuc in captivitate detinemur, quia non est integra libertas, quia dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino. Et item dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus **(II Cor. II)**? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum **(Rom. VII)**. Sed in die judicii quando inimica destructur mors, tunc erit vera redemptio. *Exsultabit Jacob, et laetabitur Israel.* Utrumque Christianus populus audit: qui est Jacob, dum supplantat Judaicum populum, benedictionemque ejus accipit, et Israel, dum Deum fidei oculis intuetur. Igitur et nos supplices deprecamur Deum ut declinantes a loquacitate superflua, ipso instruente, intelligamus omnia in ejus dominatione consistere, qui dignetur, ablata captivitate vitiorum, erigere nos in libertatem virtutum.

PSALMUS LIII.

In finem, in carminibus intellectus David, cum veniunt Ziphaei, et dicunt Saul: David absconditus est apud nos in spelunca Ziph. Ziph vicus est, et inde Ziphaei dicuntur. Ziphaei interpretantur, *florentes,* id est, peccatores, qui quasi florentes et virides sunt in praesenti vita, ut ait propheta: Omnis caro fenum, et omnis gloria ejus, sicut flos agri **(Isai. XL)**, quia quod siccum est, igni reservatur. Isti deputantur in poenam: sancti ad regnum. Sicut herba hodie quasi viridis videtur esse, usquequo fuerit aestus: sic peccatores quia videntur florere, in die judicii arescent, et sancti qui hic videntur quasi aridi et sicci, tunc erunt florentes et virides. Unde dictum est: Justus ut palma florebit **(Psal. XCI)**. David fuit absconditus in inferiori parte terrae: et Dominus in utero sanctae Mariae, et in una gente Judaeorum, et divinitas in carne Christi. Iste psalmus orationem Dominici hominis continere dignoscitur, formam servi accipientis, accedentisque ad passionem in forma servi.

Deus, in nomine tuo salvum me fac. Postulat haec a Patre, ut ostendat carnis infirmitatem. *In nomine tuo:* hoc est in illo nomine humilitatis quod est salvatio. *Et in virtute tua judica me.* Vult se judicari, ut illud honorabile majestatis nomen divinitate conscendant. Humilitas fuit, quando venit de coelo in uterum, de utero in praesepe, et sustinuit multa, id est, alapas, sputa et reliqua. Virtus fuit, quando resurrexit et ascendit in coelos quadragesimo die, et quinquagesimo die venit Spiritus sanctus super apostolos, et praedicaverunt doctrinam Evangelii in toto mundo. Unde dictum est: Et dedit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium, et infernorum: et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in

gloria est Dei Patris **(Philipp. II)**. Et quia mortuus est ad tempus ex infirmitate carnis, vivit ex virtute Dei. Et item dicit Apostolus: Nihil existimavi me scire inter vos nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum **(II Cor. II)**. Vel, *judica me.* Vox Ecclesiae discretionem rogat.

Deus, exaudi orationem meam. Et hoc rogat, ut mereatur a Deo exaudiri. Noverat enim ille solus orare constanter, nec ignorare, ut homo quid peteret: juxta illud Apostoli: Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus **(Rom. VIII)**. *Auribus percipe verba oris mei.* Vox Ecclesiae. Aures Domini dicuntur, quando exaudire dignatur.

Quoniam alieni insurrexerunt adversus me. Hoc est Judaei, qui cum peculiares Dei essent, alienos se per transgressionem ab eo fecerunt: non cognitione, sed vita et operibus. Unde dicit: Filii alieni mentiti sunt mihi **(Psal. XVII)**. Et si filii, quomodo alieni? De una tribu erant: sed alieni erant, quia ejus vitam qui illos venerat vivificare, volebant tollere. *Et fortes quaesierunt animam meam.* Herodes principesque sacerdotum mundanam habentes fortitudinem. Et Dominus dicit: Non haberes in me ullam potestatem, nisi tibi desuper datum fuisset **(Joan. XIX)**. Sic et haeretici persecutores super sanctam Ecclesiam. *Non proposuerunt Deum ante conspectum suum.* Non intellexerunt sub persona corporea latere divinitatem. Diapsalma interpositum orationem immutat: ut eum qui prius precabatur quasi homo: ostendat effectum orationis obtinuisse. Ideoque subjecit:

Ecce enim Deus adjuvat me. Quia Dominus descendit in mortem. *Et Dominus susceptor est animae meae.* Cito eum

redditurus. Vel Deus pater suscepit Filium suum, et Christus suam Ecclesiam in fide.

Averte mala inimicis meis, et in veritate tua disperde illos. Qui me non intellexerunt per malitiam suam, dispergantur in veritate tua: sicut nunc cernimus factum. Dispersi sunt enim in regionibus. Veritatem dicit: quia veras est, id est, reddet unicuique secundum opera sua. *Disperde illos,* in die judicii et in tua justa vindicta: hoc est, diabolum et membra sua.

Voluntarie sacrificabo tibi. Bene *voluntarie:* quia propria voluntate ipse sacerdos et hostia pro delictis populi se obtulit Patri, ut hoc sacrificium vitam tribueret mundo. *Voluntarie sacrificabo tibi.* Vox Ecclesiae. *Voluntarie* dicit, id est, non necessitate aut coacte, sed voluntarie, secundum illud: Providentes gregem non coacte, sed spontanee **(I Petr. V)**. *Et confitebor nomini tuo, quoniam bonum est.* Confessus sum in mundo: quia descendi de coelo, non ut faciam voluntatem meam, sed tuam quia bona est **(Joan. VI)**. *Confitebor:* hoc est laudabo nomen tuum: hoc bonum est.

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: et super inimicos meos despexit oculus meus. Quia orationem mundam fudit in principio psalmi: ideo ut Deus omnia praevidens, ereptum se a tribulationibus et inimicos despectos inspectione paterna pronuntiat: scilicet ut illa eum intelligas regnare potentia, quia post resurrectionem victor remeavit ad astra. Quem nos supplices deprecamur, ut ejus adjutorio ab inimicis salvati, a tribulationibus mundanis erepti, ipsum caput nostrum Dominum Jesum Christum quem in coelis suspicimus, mente et opere prosequamur.

PSALMUS LIV.

In finem, in carminibus intellectus David. In finem, in Christo: ut illud: Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti **(Rom. X)**. *In finem,* semper de Christo intelligitur. Unde et sancti apostoli dixerunt: Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis **(Joan. XIV)**. Non potes legem implere, nisi ab ipso impleatur. Omnis Scriptura sancta de illo est. *In carminibus,* id est, in laudibus: Sicut carmina saeculi sunt, sic et carmina Ecclesiae: unde laus Dei cantatur: et consolatio sanctorum est: quia dictum est: Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum: aequales angelis **(Matth. XIX)**. Psalmus vocem continet Mediatoris, qui cum Deus esset, formam servilem pro nostra libertate suscepit.

Exaudi, Deus, orationem meam, et ne despexeris deprecationem meam: intende mihi, et exaudi me. Triplex haec deprecatio ideo ostenditur: quod primam homo Deus in statu servili manens, a conscientia sanctitatis emittit. Secundam, quia se scit justum, obedientiam non despici postulat. Tertiam, propter infirmitatem carnis, ut sibi intendatur exorat. Qua ratione intellige, o homo: quia nisi pura conscientia depreceris, a Deo prorsus non exaudieris.

Contristatus sum in exercitatione mea. Quam pro mundi vita suscepi: quia semper exercitatio ad res utiles ac necessarias agitur. *Conturbatus sum a voce inimici.* Qui me Samaritanum, et daemonium habentem, cum Deus essem antea saecula,

increpabant. Vel vox Ecclesiae. Duos inimicos habet Ecclesia. Unum aperte, et unum occulte. Unum debet diligere, et alium odire. Diligere proximum, ut illud: Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos **(Luc. VI)**: Et alium contemnere et odire: id est, diabolum qui occulte venit per suggestiones et delectationes. *Et a tribulatione peccatoris.* Qui mihi semper tribulationum insidias intendebat. Propter hoc tribulat Deus peccatores; aut ut emendentur, aut ut per illos corrigat bonos.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates. Populus utique declinat ad iniquitatem, qui mendacium profert super proximum. Vel Judaei super Dominum, sicut dixerunt: In Beelzebub principe daemoniorum ejicit daemonia **(Matt. XII)**: *Et in ira molesti erant mihi.* Persequentes me in invidia sua. *Et in ira molesti erant.* Molestus, id est, saevus. *In ira,* festuca, trabs, odium. Ira conturbat; trabs excaecat: ut illud: Turbatus est prae ira oculus meus **(Psal. VI)**.

Cor meum conturbatum est. Secundum hominem, sed virtute divina confortatum est. Nam et angelus, inquit Evangelista, accedens confortabat eum **(Luc. XXII)**. *Et formido mortis cecidit super me.* Timor animae, et tremor corporis. *Timor et tremor venit super me.* Siquidem ipse dixit: Tristis est anima mea usque ad mortem **(Marc. XXVI)**. *Contexerunt me tenebrae.* Tenebrae dicuntur mali homines, qui persequuntur Ecclesiam, et qui tegunt ipsam in odio, quia qui odit fratrem suum, in tenebris est. *Et contexerunt me tenebrae:* sed quia lux eram, non me comprehenderunt.

Et dixi: quis dabit mihi pennas sicut columbae? et volabo, et requiescam. Non ab alio summam evolationem evadendae mortis, nisi a me ipso. Potestatem habeo ponendi animam

meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam: ut de tenebris ad coelestia revertar. In columba autem spiritualem naturam designat, sicut in baptismo ostensum est. Columba simplex animal est absque felle, et a malitia fellis alienum: quia osculum charitatis animae significat: quia Ecclesia duas pennas habet, hoc est, duo praecepta charitatis: dilectionem Dei videlicet, et proximi.

Ecce elongavi fugiens. A Judaeis. Longe est enim a peccatoribus salus. *Et mansi in solitudine.* Cum gentibus incredulis, quas adventu meo florere feci. De quibus alius ait propheta: Laetetur ac floreat desertum **(Isai. XXXV)**. *Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine.* Columba fugit a conversatione humana, et sancti fugiunt a consortio hominum, non corporaliter, sed spiritualiter, hoc est, in conscientia, quia cogitant, quomodo se contra suggestiones diaboli vel haereticorum defendere debeant.

Exspectabam eum qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus et tempestate. Exspectat in corpore positus, non solum salvationem patris, ut a diversis tempestatibus eruatur: sed etiam, ut ultionem de inimicis accipiat. Sequitur:

Praecipita, Domine, et divide linguas eorum. In aqua aliquis saepe praecipitatur. Ergo hi ita demergantur sicut in diluvio, et dispergantur divisis linguis, ceu factum est in aedificatione turris. Sed cur ista fiant, adjecit: *Quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate. Iniquitatem,* cum non crediderunt. *Contradictionem,* cum exprobrant, contradicentes: Nonne hic est filius Joseph fabri **(Marc. VI)**? Et alia multa.

Die ac note. Id est, omni tempore. *Die,* cum doceret turbas, et illi non crediderunt. *Nocte,* cum pateretur, et illi blasphemarent. Ergo taliter circumdata repletaque est eorum civitas, id est, Jerosolyma, ut supra muros redundaret iniquitas ejus.

Et non defecit de plateis ejus usura et dolus. Omnia enim quae in lege prohibita sunt, ad augendi peccati cumulum excreverunt. In lege enim usurae accipi prohibentur **(Deut. XXIII)**. Usura est plus accipere quam dare. Unde propheta dicit: Non feneravi, neque feneravit mihi quisquam **(Jerem. XV)**. Et, Si vis quod tibi dimittatur, dimitte **(Matth. VI)**.

Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique, et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset: abscondissem me forsitan ab eo. Non hic tantum de passione Dominus queritur, sed et de discipulo proditore. Nam legimus in Evangeliis, quia absconderit se a Judaeis **(Joan. VIII)**. A Juda autem non se abscondit: sed eum etiam convivio sancto ascivit, sicut sequitur:

Tu vero homo unanimis. Qui cum aliis conjunctus eras apostolis. *Dux meus.* Ad praedicandum cum caeteris missus. *Et notus meus.* Quia me per legis mysterium cognoveras esse venturum. *Dux meus et notus meus.* Vox Christi de Juda. *Unanimis* dicit: quia videbatur ab aliis quasi bonus. *Dux* dicit, propter quod Christum tradidit, dux mortis fuit. *Notus,* quando misit eos binos ante faciem suam in praedicationem **(Luc. X)**.

Qui simul mecum dulces capiebas cibos. Cum mandatis vitae et voluntate patris plerumque refectus es. Cibus enim dulcis

est, Patris facere voluntatem, ut illud: Qui intingit mecum manum in paropside, levabit contra me calcaneum suum **(Matt. XXVI)**. Vel cibus dulcis, id est, corpus et sanguis Christi: quod ipse accepit indignus. *In domo Dei ambulavimus cum consensu.* Saepe enim cum ipso Domino in templo Salomonis cum praedicationis consensu abiit.

Veniat mors super illos, et descendant ad infernum viventes. Ut majorem sui cordis dolorem secundum hominem ostenderet: ideo quasi in maledictione quae eis erant ventura praedixit. *Veniat mors super illos, et descendant ad infernum viventes.* Factum fuit hoc de Dathan, et Core, et Abiron, et simul venit ignis et mortui fuerunt, et terra absorbuit eos vivos **(Num. XVI)**.

Quoniam nequitia in habitaculis eorum in medio ipsorum. Etenim tam opere quam cogitatione, nequitia pleni sunt.

Ego autem ad Dominum clamavi, et Dominus salvabit me. Vespere, et mane, et meridie. Vespere cum passionem suscepit, mane cum resurrexit: meridie, cum omni claritate virtutis suae adimpleta, coelos ascendit, sedet ad dexteram Patris.

Narrabo et annuntiabo, et exaudiet vocem meam. Redimet in pace animam meam, ab his qui appropinquant mihi. Narrat scilicet: quod eum velociter pater exaudivit: quod eum de tribulationibus mortis eripuit: quod in pace animam ejus ab inimicis, qui ei ob inferendam mortem propinquaverant, liberavit. Vel, *narrabo,* quasi minora, *et annuntiabo,* quasi majora. Liberavit in pace animam meam. *In pace,* hoc est, in

semetipso, ut Paulus dixit: Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum **(Ephes. I)**. *Ab his qui appropinquant mihi.* Appropinquant corpore, non vita nec merito. *Quoniam inter multos erant mecum. Inter multos,* sed non in paucis. In multis vero, id est, in baptismo, et in fide non ficta. In paucis non sunt, hoc est, in fide firma, et spe, et charitate. *Inter multos,* credentes, *erant mecum,* et non credebant.

Exaudiet Deus. Me benedicentem, non illos maledicentes. *Exaudiet Deus:* sanctos suos. *Et humiliabit eos.* Hoc est, superbos. *Qui est ante saecula.* Pater utique, quem in me manere non cognoverunt: quia est ante saecula, et manet in aeternum. Ille qui initium sumpsit ex Maria, ante saecula genitus est.

Non est enim illis commutatio. De malo in bonum: non commutantur, non transferuntur secundum Evangelium de morte in vitam. *Et non timuerunt Deum.* Ideo causa ad ultionem descendit, sicut sequitur: *Expandit manum suam in retribuendo.* Quia cum eis ad auxilium porrecta fuisset: non eam receperunt. *Non timuerunt Deum:* propterea non declinaverunt de malo in bonum: quia non cognoverunt. *Et extendit manum suam, in retribuendo illis. Extendit manum suam,* ut ait propheta: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem mihi **(Isai. LXV)**: ideo quia non credit opera mea et potentiam meam. *In retribuendo illis,* hoc est, in vindicta in die judicii: praesertim cum Abrahae dixi: In semine tuo benedicentur omnes gentes terrae **(Genes. XXV)**, id est, in Christo, et in alio loco: Et dabo tibi gentes haereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae **(Psal. II)**. Christus per novum Testamentum acquisivit haereditatem suam.

Contaminaverunt testamentum ejus. Quia non intellexerunt Dominum Jesum sanctorum virorum praeconio repromissum. *Et divisi sunt ab ira vultus ejus.* Ab spirituali providentia, divisa est contemplatio eorum: ideo pars eorum cum infidelibus posita est. Post eorum exprobrationem ad Judam sermo refertur dicens: Et appropinquavit cor illius, ut impletum a diabolo traderet Christum. *Contaminaverunt testamentum ejus, et divisi sunt ab ira vultus ejus,* id est, haeretici, qui voluerunt contaminare testamentum Dei, divisi erunt in die judicii quando accipient sententiam damnationis: Ite, maledicti, in ignem aeternum **(Matt. XXV)**. *Et appropinquavit cor illius.* Voluntas ejus: quia quod intelligunt de Scripturis, in malum vertunt, quia de fide Trinitatis, non recte credunt. Unde dictum est: Oportet esse haereses, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis **(I Cor. XI)**.

Molliti sunt sermones ejus super oleum, et ipsi sunt jacula. Cum ait, *molliti sunt:* de pluribus dicit, cum prius de uno locutus fuisset. Ergo intellige diabolum nuncupatum, et Judam, qui leniores oleo fecit sermones suos, cum ait: Ave, Rabbi, et osculatus est eum **(Matt. XVI)**. Tale oleum renuentes, ut in tribulationibus positi, Dei petamus auxilium, ipse nos Deus suo exemplo docuit dicens:

Jacta in Dominum curam tuam, et ipse te enutriet. Ut ab eo educatus inimicis fortis resistas. *Non dabis in aeternum fluctuationem justo.* Si enim justus fueris, non te patitur ab iniquis fluctibus fatigari. Qui fluctuat, in mari est. Per mare, mundus iste intelligitur: in quo sancti fluctuant.

Tu vero, Deus, deduces illos in puteum interitus. Ut qui noluerunt bibere de fonte aquae vivae: in puteum interitus

demergantur. *In puteum interitus:* hoc est, in infernum, justa vindicta super illos.

Viri sanguinum et dolosi. Qui sunt effusores sanguinis Redemptoris nostri. *Non dimidiabunt dies suos:* Non solum non impleverunt aeternitatis dies, sed nec ad dimidium temporis ejus venire meruerunt. In modico enim spatio in ultione Dominica ab hostibus trucidati sunt.

Ego autem sperabo in te, Domine. Ut pleni inveniantur dies mei. Et nos supplices deprecamur, ut a te, Domine, exauditi: nec peccati oleo delibuti, a te enutriti, a te ab hujus saeculi fluctibus liberati, a te mereamur longitudinem dierum pro bonis actibus adipisci. Amen.

PSALMUS LV.

In finem, pro populo, qui a sanctis longe factus est: David in tituli inscriptionem, quando tenuerunt eum alienigenae in Geth. In Hebraeo ita habet: *Pro columba muta longitudinum David, humilis atque perfecti, cum tenuissent eum Philistiim in Geth.* Columba muta, et David humilis atque perfectus Christus in passione monstratur.

Miserere mei, Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me. In homine atque bellante, diaboli vel reliquarum nequitiarum spiritualium ostendit immissionem: quorum instinctu Dominus passus est. In die autem corporalem aetatem monstrat. *Miserere mei, Domine.* Ac si

dicat: Fac in me misericordiam. *Quoniam conculcavit me homo,* id est, Christus a Judaeis in passione conculcatus est, et Ecclesia a persecutoribus. Homo unus pro multis dicitur, et plures pro uno dicuntur. Unus: hoc est, pro unitate malitiae. Duae civitates sunt in mundo: Babylon et Jerusalem. Per Babyloniam intelliguntur mali, qui persequuntur sanctos: sic et Jerusalem, id est, anima electa, non cessat orare pro inimicis. *Tota die impugnans tribulavit me.* Tota die, toto tempore pugnae.

Conculcaverunt me inimici mei. Judaei utique. *Tota die.* A tempore carnis assumptae. *Ab altitudine diei timebo.* Duos sensus habet hic. Unum, quasi dicat Ecclesia in rogando: Non timebo altitudinem superborum. Alium affirmando: Timebo altitudinem: hoc est, altitudinem divinitatis: quia qui non timet, praesumptuose agit. *Quoniam multi bellantes adversum me.* Ab altitudine diei timebunt: quia non in Deum, sed in rebus transitoriis posuerunt spes suas.

Ego vero in te sperabo: in Deo laudabo sermones meos. Quia in ejus ope praesidioque confido, sicut Dominus dixit: Mea doctrina non est mea, sed ejus qui me misit Patris **(Joan. VII)**. Quanto magis nos qui omnia ab illo accepimus, et illum accepimus: ipsum semper laudare debemus!

In Deo sperabo, non timebo quid faciat mihi homo. In ipso confirmatus, non timebo bella quae mihi adversarius movet, quia dictum est: Si corpus occidunt: animam autem non possunt occidere **(Matt. X)**.

Tota die verba mea exsecrabantur adversum me. Cum dicerent, non est hic propheta, sed seducit turbam **(Joan.**

VII). *Omnia consilia eorum in malum.* In malum enim eis conversa sunt: cum eos divina ultio post Dominicae passionis scelera verberavit. *Omnia consilia eorum in malum:* Judaei contra Christum, et peccatores contra sanctos.

Inhabitabunt. Unanimiter. *Et abscondent.* Laqueos nequitiae suae. *Ipsi calcaneum meum observabunt.* Ut me supplantare possint, sicut voluerunt: vel in numismate census **(Luc. XX)**: vel in muliere deprehensa **(Joan. VIII)**. *Ipsi calcaneum meum observabunt.* Judaei finem Christi, et peccatores finem Ecclesiae: quia septies in die cadit justus, et resurgit **(Prov. XXIV)**. Vel, *calcaneum meum observabunt:* sicut dictum est de illa muliere, et serpente **(Gen. III)**. Per caput, initium suggestionis malae, et per calcaneum, finem vitae. Vel haeretici in qualicumque sermone, finem observare quaerunt.

Sicut sustinuerunt animam meam. Ut captum in verbis accusarent apud principes. *Pro nihilo salvos facies illos.* Salvantur enim pro nihilo, cum non commutantur ad gloriam, sed ad supplicia transferuntur. *Pro nihilo salvos facies illos:* quia non fecit Christus propter quod sustinuit, sed expetiverunt Judaei ut illum interficerent. *In ira populos confringes.* Quia impacti sunt in petram offensionis et lapidem scandali. Post hanc ultionem propheta gaudens, praevidens futura decantat.

Deus, vitam meam annuntiavi tibi. Tu es enim vita mea, omnisque populi, qui ad redemptionem venturus es mundi. Unusquisque debet nuntiare per confessionem: sicut Paulus fecit: quando dicebat: Qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum: quia ignorans feci in incredulitate **(I Tim. I)**. Et item dicebat: Vivo

autem jam non ego: vivit vero in me Christus **(Galat. II)**. *Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo, sicut et in promissione tua. Tunc convertentur inimici mei retrorsum.* Promissiones tuae erant, ut veteres lacrymas, conversis post tergum inimicis, in gaudia novella transferres: meque cum sanctis caeteris tua gloria munerares. *Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo:* hoc est, audisti et vidisti. *Sicut in promissione tua.* Deus promisit sanctis suis bona: sed tamen dicit: Confitere tu prius iniquitates tuas, ut justificeris. *Tunc convertentur inimici mei retrorsum.* Optando dicit Ecclesia, ut qui currunt ad infernum, convertantur ad Deum **(Isai. XLIII, sec. LXX)**.

In quacumque die invocavero te: ecce cognovi quoniam Deus meus es. In omni enim necessitate tu Deus assistis: misericordiam praestans tuis. *In quacumque die invocavero te,* id est, aut in prosperis, aut in adversis: *Et cognovi quoniam Deus meus es tu.* Vox Ecclesiae. Aliqui cognoscunt, per creaturam coeli, et terrae: sicut sanctus Paulus dicit: Per ea quae facta sunt intellecta concipiuntur **(Rom. I)**. Et alii per Deum, qui inspirat in animas illorum: sicut Thomae dixit: infer digitum tuum huc, et mitte manum tuam in latus meum, et cognosce loca clavorum, et noli esse incredulus, sed fidelis **(Joan. XX)**. Et ipse recordatus dicit: Dominus meus et Deus meus.

In Deo laudabo Verbum, et in Domino laudabo sermonem: in Deo sperabo, non timebo quid faciat mihi homo. Laudat iterum propheta Verbum illud, sive sermonem, qui erat in principio apud Patrem: quia sperans in eum, non metuit adversarii minas, dicens:

In me sunt, Deus, vota tua: quae reddam laudationes tibi. Haec sunt vota prophetae, ut laudem Dominicam celebret: sicut alibi dicit: Immola Deo sacrificium laudis **(Psal. XL)**. Et cur haec faciat, adjecit:

Quoniam eripuisti animam meam de morte. Secunda utique. *Oculos meos a lacrymis.* Ne jam necesse esset peccata deflere, ut illud: Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum in die judicii **(Apoc. VII)**: quia dictum est: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur **(Matth. V)**. *Pedes meos a lapsu.* Ne ultra laberentur in peccata. *Pedes meos,* hoc est, sensus, *a lapsu,* quia non erit tunc suggestio mala, nec tribulatio. *Ut placeam coram Deo in lumine viventium.* Lumen viventium Christus est, secundum illud: Ego sum lux mundi **(Joan. VIII)**. Et item: erat lumen verum quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum **(Ibid. I)**. Sicut in Apocalypsi de illa sancta civitate: Lucerna non erat ibi, quia Dominus Deus omnipotens illuminavit eam, et lucerna ejus est agnus, quo sancti ab hujus mundi tenebris eruti clarificantur **(Apoc. XXI)**. Haec propheta non pro se tantum, sed et pro nobis orat. Unde nos deprecemur, ut compressis bellis corporeis, superatis saeculi tentamentis, mereamur Jesu Christo in ipso lumine complacere. Amen.

PSALMUS LVI.

In finem, ne disperdas, ipsi David, in tituli inscriptione, cum fugeret a facie Saul regis Israel, in speluncam. Ipsi David, in

tituli inscriptione ne disperdas, hoc est, ne corrumpas tituli inscriptionem: quando scripsit Pilatus super Domini crucem linguis tribus: Jesus rex Judaeorum. Et illi: Noli scribere rex Judaeorum: sed quia ipse dixit, rex sum Judaeorum. Et Pilatus dixit: Quod scripsi, scripsi **(Joan. XIX)**. David in spelunca absconditus, hoc est, in inferiore parte terrae; praefigurabat corpus humanum, ubi illa majestas fuit abscondita in corpore Christi, ut illud: Traditus sum, et non egrediebar **(Psal. LXXXVII)** Et Paulus dicit: Si enim intellexissent, numquam Dominum gloriae crucifixissent **(I Cor. II)**.

Miserere mei, Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea. Geminata postulatione misericordiae, confidentiam suam quam in Patre habet, adjungit, ut facilius audiatur. *Quoniam in te confidit anima mea.* Quasi unus homo dicit: sed unus pro multis: quia dictum est: A finibus terrae ad te clamavi, Domine **(Psal. VI)**. Et alibi: Erat illis anima una et cor unum **(Act. II)**. *Et in umbra alarum tuarum sperabo.* Id est, in protectione paterna. A calore umbra quaeritur: sed per calorem persecutio, vel tribulatio intelligitur, et per umbram protectio divinitatis: ubi semper confugere debemus. Sed duae alae, duo Testamenta, vel duo praecepta charitatis. *Donec transeat iniquitas.* Insultatio iniquorum. Docet enim per haec in spiritualium alarum sperare protectionem. Hinc propheta loquitur.

Clamabo ad Deum altissimum: Deum qui benefecit mihi. Haec sunt quae post dinumerata bona sequuntur. *Donec transeat iniquitas,* hoc est, diabolus cum suis membris, vel suis satellitibus. *Clamabo ad Deum altissimum.* Clamavit Christus ad Deum Patrem, et oravit pro falsis fratribus. Et Ecclesia pro inimicis orat. *Et ad Deum qui benefecit mihi,* id

est, fecit me ex nihilo ad suam imaginem, et dedit mihi omnia bona praesentis vitae, et postea in futuro vitam aeternam promisit.

Misit de coelo, et liberavit me. Misit Filium suum de coelis, ut hominem a peccato erueret: vel genus humanum de potestate diaboli, vel de inferno. *Misit in opprobrium conculcantes me.* Impios et peccato obnoxios, qui verbum propheticum negligebant. Vel ut alibi: Dedit apostolis potestatem calcandi super serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimici **(Luc. X)**.

Misit Deus misericordiam suam et veritatem suam. Misericordia et veritas Christus est. In uno continentur: nec una sine altera. Si sola misericordia fuisset, licentia fuisset peccare; et si sola veritas, non potuisset homo sustinere. *Animam meam eripuit de medio catulorum leonum.* Leones, principes Judaeorum: catuli, plebs subjecta: qui clamabant, crucifige eum. Leo, diabolus, juxta Epistolam Petri: Adversarius vester diabolus circuit quasi leo, quaerens quem devoret **(I Petr.)**. Propterea ipse Dominus misericordia ac veritas intelligitur, qui missus a Patre, animas nostras eripuit de daemonum potestate: qui nos cen saeculi leones devorare nitebantur: qui et nunc loquitur, dicens: *Dormivi conturbatus.* Dormivit enim in somno passionis cum diceret: Nunc anima mea turbata est **(Psal. VI)**: quia dictum est: ego dormivi, et soporatus sum, et exsurrexi: quoniam Dominus suscitavit me secundum illud: Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem iterum sumendi eam **(Joan. X)**.

Filii hominum dentes eorum arma, etc. Inimicorum dentes quasi arma impugnantium esse dicit quos Dominus sua resurrectione confregit.

Exaltare super coelos, Deus, etc. Nullus est modus exaltationis divinae. Nos vero nihil aliud de coelis quam quae vidimus novimus. Nam cum ait, *super coelos:* notitiam excedit humanam. De gloria autem quae super terram est, illud intelligitur quod alibi ipse Dominus ait: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi **(Matt. ult.)**. Hinc iterum Dominus:

Laqueum paraverunt pedibus meis. Cum mihi interrogationes inferebant dolosas. *Et incurvaverunt animam meam.* In morte, sed non fuit perpetualiter subdita morti. Sic voluerunt Judaei Christum incurvare: ut non nominaretur nomen ejus.

Foderunt ante faciem meam foveam, et ipsi inciderunt in eam. Cum post resurrectionem inimicis traditi, capti, interfecti atque dispersi sunt.

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo et psalmum dicam Domino. Exsultat et concinit de triumpho mortis illius liber. *Cantabo,* praedicabo: *Psalmum dicam,* opere complebo.

Exsurge, gloria mea; exsurge, psalterium et cithara: exsurgam diluculo. Diluculo enim resurrexit, mane cum adhuc tenebrae essent super terram. Sic enim psalterium et cithara: haec enim dictio Davidica cecinerat: *exsurge, psalterium et cithara.* Quid significant ista organa? unum de supernis, aliud de terrenis. Quid intelligitur psalterium? Christus intelligitur ut illud: Ite, dicite Joanni quae vidistis, et

audistis: Ad lumen redeunt caeci, mortui resurgunt: pauperes evangelizantur, et beatus qui in me non fuerit scandalizatus, hoc est divinitas operata per carnem **(Matt. XI)**. Cithara de terrenis, hoc est lassescere, dormire, egere, esurire, sitire, vel caetera. Aliter: Psalterium ad nos pertinet, spes, fides, charitas, longanimitas, bonitas, vel alia his similia. Per citharam, sex opera misericordiae intelliguntur, quae debemus implere, id est, esurivi, sitivi, hospes eram, nudus, infirmus, in carcere. Item *psalterium,* id est, in tribulatione gratias agere Deo: de supernis venit per quem sustines. *Cithara,* persecutio et tribulatio quae in corpore sustines. *Exsurgam diluculo.* Respondit Christus ad Patrem. Unde superius dixit: *exsurge, gloria mea.*

Confitebor tibi in populis, Domine, et psalmum dicam tibi in gentibus. Quas per prophetas, vel apostolos vocavi. *Confitebor tibi in populis, Domine,* hoc est, postquam resurrexero. *Psalmum dicam tibi inter gentes,* id est, praedicare, opere implere.

Quoniam magnificata est usque ad coelos misericordia tua. Mea enim resurrectione pacificata sunt omnia tibi, quae in coelo et quae in terra sunt. *Et usque ad nubes veritas tua.* Complens per prophetas quae nobis praedixeras. Coeli, sunt sancti quando de supernis contemplantur: nubes, quando irrigant corda humana de praedicatione.

Exaltare super coelos, Deus. Propheta haec dicit de gloriosa Christi ascensione. *Et super omnem terram gloria tua.* Cum effuderis donum Spiritus sancti in omnem carnem. Quod et nunc nobis praestare digneris, ut in cunctis pressuris ac tribulationibus universis mittas Spiritum tuum sanctum: cujus

ope ac praesidio, sive munitione protecti, ad aeterna gaudia praeparari, ad coelestia transferri praemia mereamur. Amen.

PSALMUS LVII.

In finem, ne disperdas, David, in tituli inscriptione. Vos suggeritis falsitatem, ego non corrumpam veritatem: quod scripsi, scripsi **(Joan. XIX)**. Psalmus vocem continet Prophetae de judiciis atque justitia commonentis.

Si vere utique justitiam loquimini, recta judicate, filii hominum. Edocet ut quisquis mortalium judicio usus fuerit publico, si verum loquitur, et verum judicet: nec ponat blanditiis sermonum muscipulam deceptionis, per quam occulte interimat innocentes. *Si vere utique justitiam loquimini: justa judicate, filii hominum.* Judaei justa loquebantur ad Christum, quando dicebant: Magister, scimus quia verax es, et in veritate viam Dei doces **(Matt. XXII)**. Non judicabant justa, quando petierunt Barabbam, filium mortis, et interfecerunt Christum, filium vitae **(Joan. XVIII)**. Vel aliter: *Justa judicate,* id est, vos qui judicatis justitiam bonam esse, *recta judicate,* hoc est, quod tibi non vis, alteri ne facias.

Etenim in corde iniquitates operamini in terra. In hac terra quam habitatis, cogitatione mala, dum bona videmini loqui. *Iniquitatem manus vestrae concinant.* Opera enim vestra quae secundum allegoriam manus accipiuntur, iniquitate repleta sunt.

Alienati sunt peccatores a vulva. Quidam de descensu animae in corpus, alii vero de Judaeis intelligunt: quod abalienati sunt a Deo: ex quo Maria genuit Salvatorem. *Erraverunt ab utero, locuti sunt falsa.* Praescius futurorum Deus, iniquitatem ipsam, prius quam nasceretur, exterminat. Ideo peccatores falsa loqui dicit, eosque errare atque alienari prophetat, sicut quondam de Esau qui priusquam gigneretur, ab haereditate Dei est repulsus **(Malach. I et Rom. IX)**.

Furor illis secundum similitudinem serpentis. Illis, qui obiter per iram devorare, veneficis morsibus, Dei famulos volunt, et per poenitentiam negligunt. *Sicut aspidis surdae, et obturantis aures suas,* etc.: Diabolum vel satellites ejus dicit: qui cum quotidie noceant, et eis utique qui canticum per invocationem Dominici nominis indicamus: Illi obturato aurium aditu, saevire non desinunt. Aspis genus serpentis. Ille homo qui incantat, Marsus dicitur, et trahit illas de tenebris ad lumen.

Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet Dominus. In dentibus, aperta persecutio, in molaribus significatur abscondita. *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum:* ne lacerare valeant iniquis morsibus servos ejus. *Molas leonum confringet Dominus.* Malarum nequitiarum insidias: qui quasi molares leonum dentes ad validiorem morsum habentur.

Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens. Sicut enim aqua decurrens, aut absorbetur a terra, aut in mari deficit: ita et isti ad hoc deducuntur ut pereant. Sicut aqua quae ab initio saeculi in gyro vadit: ita ipsorum est doctrina. *Aqua decurrens,* quod est torrens, hoc est, aqua quae montibus

decurrit in valles. Vel sicut aquae hyemales cum veniunt, statim siccantur: sic isti cito transeunt. Unde dictum est: De torrente in via bibit **(Psal. X)**. Dominus de torrente in via bibit, quia de nostro accepit. *Intendit arcum suum donec infirmentur.* Per arcum, irae et comminationes Dei intelliguntur. Unde dixit: Nisi conversi fueritis, id est, de superbia ad humilitatem; arcum suum vibravit, sicut Paulus audivit: Saule, Saule, quid me persequeris **(Act. IX)**? *Intendit arcum suum,* futurum judicium: *donec infirmentur:* hoc est, usque dum evanescant insidiae eorum.

Sicut cera quae fluit, auferentur. Sicut enim cera igne dissolvitur, ita et isti futuro judicii igne perdentur. *Supercecidit ignis,* Judicium mortuis: *Et non viderunt solem.* Non intellexerunt Christum Dominum, qui est sol justitiae, de quo in judicio dicturi sunt impii: Et sol justitiae non luxit nobis **(Sap. V)**. *Cecidit ignis, et non viderunt solem.* Peccatores Christum ignem vident, justi solem justitiae. Aliter: Qui comminationibus Scripturarum territus agit poenitentiam, huic per ignem suppliciorum sol verus ostenditur.

Antequam intelligant spinae vestrae rhamnum. Quasi vivos, quasi in ira absorbet eos. Antequam peccata vestra ad finem usque perveniant, et cogitationum spinae in arborem ebulliant peccatorum: Deus vos corripiet non iratus, sed quasi iratus. Non est quippe Dei ira, sed emendatio, et corripiet vos non ut vivos, sed quasi vivos. Qui enim spinas habent delictorum, vivi non merentur vocari. Priusquam intelligerent spinae vestrae rhamnum, haec ad populum peccantem loquitur: Rhamnus sentium genus est asperrimum aculeis, et flore gratissimum. Unde intelligitur duplam habere virtutem:

ultionis et bonorum retributionis: id est, justis floret ad ornatum, peccatoribus praebet spinas ad confringendum.

Sicut viventes, sicut in ira absorbet eos. Velociter eos absorbet poena, quia qui non crediderit, jam judicatus est **(Joan. III)**. *Viventes,* id est, sapientes mundi qui per illorum sapientiam putant se, quasi viventes sint. Sed sapientia hujus mundi, stultitia est apud Deum. Sed ira Dei quam dicit, justa vindicta est.

Laetabitur justus cum viderit vindictam. Impiorum: quia quando illi damnantur in poenis, isti laetificantur in praemiis. *Manus suas lavabit in sanguine peccatorum.* Quia difficilis est hic versiculus ad intelligendum: ipsa verba quae anteriores tractaverunt, educam; Hilarius beatus antistes et, ut ita dicam, inter procellas mundi magnus sustentator Ecclesiae, ita de eo dicit: «Justus manus suas, non peccatorum sanguine abluit: sed cum peccatores in sanguine sint, quia rei sunt sanguinum, manus suas ille ab omni reatu sanguinis continebit ablutas.» Tunc lavat justus manus in sanguine peccatorum cum vindictam de ipsis viderit, non procurantibus sanctis, et tunc faetabitur, cum post exitum eorum, ejus opera gloriose refulgent.

Et dicet homo si utique est fructus justo. Tunc enim erit ejus fructus, cum ei Christus Dominus coelorum regna participaverit. *Utique est Deus judicans eos in terra.* Illi ante judicium finis in hac terra judicantur, de quibus superius diximus: Qui non crediderit, jam judicatus est. Et nos si in praeceptis Dei, aures non obturamus: si sanctorum monita, cum innocentia exsequamur, si nostrorum spinis facinorum non affligamur: si manus ab omni sanguine immunes cum

innocentibus abluamus, honorabit nos Jesus Dominus dignis praemiis, quibus sancti cum ipso perpetualiter collaetantur. Amen.

PSALMUS LVIII.

In finem, ne disperdas David in inscriptione tituli: quando misit Saul custodire domum ejus ut interficeret eum. Iste psalmus quia David docet per titulum custodire, Dominicae passionis declarat mysterium, dicens:

Eripe me de inimicis meis, Deus meus, etc. Per hos inimicitiarum gradus usque ad effusionem ascenditur sanguinis. Inimici etenim fuerunt Judaei Jesu Christo Domino nostro, cum ei invidebant occulte. Insurrexerunt contra eum, cum praeceptis ejus obviaverunt. Operarii iniquitatis effecti sunt, cum manus armaverunt ad interfectionem. Viri sunt facti cruoris, cum sanguinem justi super se suosque filios futurum esse dixerunt **(Matth. XXVII)**.

Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes. Ut me traderent morti.

Neque iniquitas mea neque peccatum, Domine, sine iniquitate cucurri, et direxi. Non haec David de se dicere potuit, qui se in alio psalmo plenum peccatis esse cognovit; sed de eo qui peccata nostra portans, sine ullo iniquitatis pondere usque ad exitum corporeae mortis cucurrit. *Sine iniquitate cucurri, et direxi.* Et iste psalmus ex persona Domini intelligi potest. Ait

quippe: Venit princeps mundi istius, et invenit in me nihil **(Joan. XVI)**. Vel certe *cucurrit:* id est, de coelo venit in uterum, de utero in praesepe, de praesepi in crucem: de cruce in sepulcrum: de sepulcro ad inferos: de inferis victor remeavit ad coelos. *Et direxit,* non sensus suos, sed nostros, quia pravi erant, et tortuosi. Unde propheta dixit: Et erunt prava in directa, et aspera in vias planas **(Isai. XIV)**.

Exsurge in occursum meum. Ad Patrem haec loquitur, a quo se in Evangeliis clarificari precatur. Qui et tamquam occurrens, manumque porrigens, respondit dicens: Et clarificavi, et iterum clarificabo **(Joan. XII)**. Quem occursum usque ad visitationem gentium extendi postulat, dicens: *Sed exsurge in occursum mihi:* id est, fac illos intelligere de illo cursu quem habui, quod ego aequalis tibi. Unde ait: A summo coelo egressio ejus, et occursus ejus usque ad summum ejus **(Ps. XVIII)**: hoc est, Deus Pater super omnes creaturas spirituales. *Et vide.* Ac si dicat: ut facias tu eos videre: id est, ut credant me aequalem tibi.

Et tu, Domine Deus virtutum, Deus Israel: intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem. Ut cum justos visitatio divina respicit, illos peccati poena constringat. *Et tu, Domine Deus virtutum:* id est angelorum et hominum. *Deus Israel:* hoc est, Deus animarum videntium Deum. Christus ad Patrem: *Intende ad visitandas omnes gentes,* non solum in Judaea, sed etiam et in gentibus.

Convertantur ad vesperum, et famem patientur ut canes. Usque ad exitum vitae suae, famem verbi Dei patientur, nec arguuntur in diversis malis, ut poenitentiam

agerent. *Et circuibunt civitatem.* Sed nullam solemnitatum jucunditatem ac sacrificiorum in ea reperiunt. Vel de his loquitur, qui in fine ex Judaeis crediturí sunt. Cum enim subintroierit plenitudo gentium, tunc omnis Israel salvus erit **(Rom. XI)**.

Ecce loquentur in ore suo: et gladius in labiis eorum. Blasphemiae et infidelitates eorum, gladio comparatae sunt. *Quoniam quis audivit.* Nemo enim hominum audit, cum hi a Domino irridentur, sicut sequitur.

Et tu, Domine, deridebis eos. Qui te in risu et despectu habent. *Pro nihilo deduces omnes gentes.* Illas quae te resurrexisse non credunt. Nam sunt in his multi credentes: qui non irridentur a Deo. Vel, *omnes gentes,* qui ligna, et lapides adorabant: nullis meritis praecedentibus, adducit illos Deus ad cognoscendam veritatem.

Fortitudinem meam ad te custodiam. Id est omnes virtutes meas ad te custodiam, non ad me, sed ad te; quia semper in ipsis tibi laudes refero, non meis viribus. Unde Paulus dicit: Si enim accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis **(I Cor. IV)**? *Fortitudinem meam ad te custodiam, quia, Deus, susceptor meus es.* Fortitudinem illam custodiam dicit, quia animam ejus nemo auferre potuit, ipso dicente: Nemo eam auferet a me: sed ego potestatem habeo tollendi, resumendique eam **(Joan. X)**. *Deus meus, misericordia ejus praeveniet me.* Praevenit illum misericordia Patris: cum prius centurio eum Deum confessus est, quam videret ab inferis resurrexisse. Sed et multi percutientes pectora sua, revertebantur dicentes: Vere Filius Dei erat iste **(Marc. XV)**.

Deus ostendit mihi super inimicos meos, ne occidas eos: nequando obliviscantur populi mei. Ut et si non credant, tamen intelligant eum esse Deum, juxta illud: et videbit omnis caro salutare Dei nostri **(Luc. XXXIV)**. Et non occidas illos, ne forte obliviscantur nominis tui.

Disperge eos in virtute tua. Noli penitus delere Judaeos: quia populus tuus semper est appellatus, sed in toto orbe disperge, ut saltem sic emendati, superbire desistant, ut vel in hac dispersione scelus suum poenitendo deplorent. *Et depone eos, protector meus Domine. Delictum oris eorum, sermones labiorum ipsorum.* Destruantur in malitia sua: propter verba quibus Christum tuum negaverunt, et tamen filios Abrahae se esse jactitant. *Comprehendantur in superbia sua.* Hoc est, humiles fiant.

Et de exsecratione et mendacio annuntiabuntur in consummatione. Exsecrabantur enim Dominum: cum eum filium Joseph fabri dicebant **(Matth. VI)**. Innectebant mendacium, cum eum daemonium habere aiebant **(Matth. IX)**. *In ira consummationis, et non erunt.* Ut non possint perseverare in malitia sua, sed in ea consummentur.

Et scient quia Deus dominabitur Jacob, finium terrae. Nam sunt nonnulli qui se descendere ab Jacob genere gloriantur. Et *finium terrae:* id est omnium gentium.

Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem. Ipsi dispergentur ad manducandum: si vero non fuerint saturati, et murmurabunt. Post diapsalma, iterat sententiam, qua inimici famem patientur ut canes: dum legis litteram cum circumcisione carnali, et sacrificia de nece

pecudum prosequuntur. Sed quia in peregrinatione haec celebrant, nec ab his reficiuntur spiritualiter, murmurant contra Deum. Hinc propheta Dominicae mysterium resurrectionis contuens, exsultat et dicit:

Ego autem cantabo fortitudinem tuam, Domine. Quia vicisti mortem. Vel fortitudinem divinitatis: quomodo vicit diabolum, hoc praedicabo. *Et exsultabo misericordiam tuam.* Quia diluculo surrexit. *Mane,* hoc est, quando convertit in juventute. Vel *mane,* initium fidei catholicae: vel *mane,* ut dixi, resurrectionem.

Quia factus es susceptor meus et refugium meum in die tribulationis meae. Suscepisti me protectione praesidii tui, ne cum his conjungeretur conscientia mea.

Adjutor meus, tibi psallam: quia, Deus, susceptor meus es: Deus meus, misericordia mea. Ipsi se Domino propheta pollicetur jugiter psallere, cujus ope adjutus atque susceptus est. Qui et nobis praestare dignetur, ut adjutorio ejus muniti, misericordia adjuti, resurrectione glorificati, mereamur in Ecclesia sancta laudes ejus immaculatis sensibus exaltare. Amen.

PSALMUS LIX.

In finem, pro his qui commutabuntur in tituli inscriptione, ipsi David in doctrinam, cum succendit Mesopotamiam Syriae et Syriam Sobal, et convertit Joab, et percussit Edom in valle Salinarum duodecim millia. Quaeritur ubi haec historia

scripta sit. In Regnorum libris, quae hic manifestissime legitur **(II Reg. VIII)**. Sed ibi pro *valle Salinarum* LXX Interpretes ipsa Hebraea verba posuerunt, GEMELAII. Sed quia interpretatum non est, ab his qui Hebraei sermonis non habent notitiam, quid significet ignoratur.

Deus, repulisti nos et destruxisti nos. Pertinet ad populum Judaicum. Quando illum permittebat Deus tribulari: quasi tunc videbatur repellere. Et modo Ecclesiam videtur repellere, quando illam permittit tentari per tribulationem. Nam aliter non repellit: quia dixit sanctus Paulus: Non repellit Deus plebem suam, quam praescivit **(Rom. XI)**. Unde et vox ad Jeremiam Prophetam ait: Vade, et destrue, et dissipa, et evelle, et aedifica **(Jerem. I)**. Ac si dixisset: Destrue vitia et peccata, et aedifica virtutes. Repellit nos ac destruit, cum peccamus. Miseretur et aedificat cum ad eum poenitendo revertimur. *Iratus es, et misertus es nobis.* Ira Dei justa vindicta dicitur.

Commovisti terram. Corporis utique nostri. *Et conturbasti eam.* Cum tribulos produceret et spinas. *Sana contritiones ejus, quia commota est.* Mota est enim a malitiis: ut fructum exhibeat sanctitatis.

Ostendisti populo tuo dura. Ut te attentius quaereret. Castigas enim omnem filium quem recipis **(Hebr. XII)**. *Ostendisti populo tuo dura:* hoc est, tribulationem. Unde sanctus Paulus dicit: Qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur **(II Tim. III)**. *Potasti nos vino compunctionis.* Ut confusi in facinoribus, compunctio sit ad te revertendi. Per vinum, lex populi Dei intelligitur, et ipsa compunctio gratia Dei est.

Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus, ut liberentur dilecti tui. Praebuisti baptismum, quo abluti, fugeremus a futura ira: per quod non solum peccatores, sed etiam dilecti tui liberantur. *Salvum fac dextera tua.* Christo tuo, qui est salus nostra. *Et exaudi me.* Cum te invocavero. Dextera Patris, Filius est. *Salvum fac.* De illis dicit qui salvandi erunt, quando Filius tuus mittet me in dexteram tuam in die judicii. Unde in alio loco dicit: Dextera Domini fecit virtutem **(Psal. CXVII)**.

Deus locutus est in sancto suo. Pater in Deo homine, de quo Gabriel ad Mariam ait: Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei **(Luc. I)**. Vel ut sanctus Paulus dicit: Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi **(I Cor. IV)**. *Laetabor et dividam Sicemam, et convallem tabernaculorum metibor.* Quidam Sicemam Samariam putant: convallem vero tabernaculorum, hanc habitationem terrenam. Ergo cum venerit Dominus in laetitia splendoris aeterni judicare mundum, dividet Samariam: ac convallem tabernaculorum dimetietur. Tunc aliam partem ad beatitudinem transferet: aliam vero quam injustam reperiet, cum infidelibus puniet.

Meus est Galaad, et meus est Manasses, et Ephraim fortitudo capitis mei. In Galaad atque Manasse, totum sibi subjectum indicat mundum. In Ephraim vero populi futuri: id est, Ecclesiae congregandae speciem signat: propter benedictionem Jacob, quam in eum effudit. Fortitudinem autem, ipsam Ecclesiam dicit, cujus factus est caput. *Meus est Galaad, meus est Manasses.* Universa haec de gentium vocatione dicuntur: quarum diversae virtutes, sub singulorum nominum interpretatione referendae erunt.

Juda rex meus. Quia ex tribu Juda ortus est Christus. Quia non deficiet princeps de stirpe ejus: donec veniat Dominus, ut dixit Jacob: Juda, te laudabunt fratres tui: manus tuae in cervicibus inimicorum tuorum. Tu dominaberis super fratres tuos **(Gen. XLVII)**: Christus intelligitur per Judam, ut illud: Vicit leo de tribu Juda **(Apoc. V, 5)**. *Moab olla spei meae.* Moab in Genesi maledictionis suscepit opprobrium **(Gen. XIX)**: qui post decem generationes recipitur in Ecclesia Dei **(Deut. XXIII)**. Ideoque et olla spei, quasi post conversionem urens crudelitatem peccati. Spes enim Dei de peccatoribus haec est, ut decoctis peccatis, convertantur et vivant. Inde dicit Jeremias propheta: Vidi ollam succensam, et facies ejus a facie aquilonis **(Jerem. I)**. Et alibi dicit: Ab aquilone exardescent mala, quae sunt super terram **(Ibidem)**: id est, tribulationes veniunt a diabolo super terram, quae est Ecclesia, sicut Paulus dicit: Tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem: probatio vero spem: spes vero non confunditur, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis **(Rom. V)**.

In Idumaeam extendam calciamentum meum. Usque in regionem Esau, apostolorum pedes dirigendos esse pronuntiat: quia in calciamentis, pedes: in pedibus vero gressus apostolici intelliguntur, juxta illud: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona **(Nahum I et Rom. X)**! Idumaea interpretatur, *sanguinea,* sive *terrena.* Ac si dicat: In istos tales ostendam calciamentum meum, id est, mea exempla. *Mihi alienigenae subditi sunt. Alienigenae:* id est, gentes: subditae sunt Ecclesiae. In Allophylis, alienarum

gentium pravitates ostendit, qui usque ad adventum Christi, in ignorantiae tenebris residebant. Nunc autem subditae, id est, humiliter auscultantes prophetiam, quae Christum annuntiat: per fidem suam, lucem vident magnam.

Quis deducet me in civitatem munitam? Christus Dominus qui avertit impietatem ab Jacob: ipse deducet nos in civitatem Jerusalem: in qua sancti divinam circumstant majestatem. Vel, *in civitatem munitam:* hoc est, in Ecclesiam: quae munita est per fidem. *Aut quis deducet me usque in Idumaeam?* Ille qui se superius calciamenta extendere repromisit, ipse etiam prophetiam, id est, praedicationem propheticam dirigi jubet in eam.

Nonne tu, Deus, qui repulisti nos? Ut probatos agnosceres. *Repulisti,* propter transgressionem nostram, vel peccatum Adae: hoc est, destruxit idololatriam, vel nostra vitia et peccata. *Et non egredieris, Deus, in virtutibus nostris.* Quia peccatis infirmi sumus.

Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis. Audiant haec qui spes suas in potentatibus hominum, vel in terrenarum divitiarum splendoribus ponunt: quia vana est salus hominis, et Deus solus opportunum tribulationibus nostris praestat auxilium.

In Deo faciemus virtutem, et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos. In ipso sit virtus nostra: in ipso omnis gloria, et ipse ad nihilum rediget tam vitia, quae nos tribulant, quam inimicos, qui nos impugnant et a spe aeternitatis revocare conantur.

PSALMUS LX.

In finem, in hymnis, Psalmus David. Vocem continet gratulantis prophetae de aeternitatis beatitudine.

Exaudi, Deus, deprecationem meam. Fiducialiter se audiri postulat, quia scit se sanctum. *Intende orationi meae.* Ac si diceret: Vide eam si justa vel pura sit, ubi tu solus audis et vides in corde: sicut ad Moysen dictum est: Quid clamas ad me **(Exod. XIV)**? Numquid voce clamoris dicit? Non: sed voce cordis clamat.

A finibus terrae ad te clamavi: dum anxiaretur cor meum. Non de extremis terrae terminis, sed de hujus corporis habitaculo quod superindui cupit, et ex intimi cordis dolore clamavit, ut absorbeatur hoc quod mortale est a vita. *A finibus:* id est, a quatuor partibus mundi: quasi unus homo clamet. Vel unus homo, est una Ecclesia. Propter unitatem dicitur una. Unde et in Cantico canticorum dicitur: Una est columba mea **(Cant. VI)**, id est, Ecclesia in toto mundo diffusa. *Dum anxiaretur:* id est, propter transgressionem aliorum. Vel finem meum: dum nescit homo exitum suum. *In petra exaltasti me: deduxisti me quia factus es spes mea.* In Christo se exaltatum dicit, qui secundum Apostolum, et petra stabilis, et credentium spes nominatur. *In petra exaltasti me:* hoc est, in temetipso, ut illud: Petra autem erat Christus **(I Cor. X)**. Petrus de petra. Unde Dominus dixit: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam **(Matt. XVI)**; et alibi: Venerunt flumina, et flaverunt venti, et

irruerunt in domum illam, et non cecidit; fundata enim erat supra firmam petram **(Matt. VII)**, quae est Christus. *Deduxisti me:* id est, in temetipso: quia tu es dux meus, tu es viator meus. *Quia factus es spes mea.* Vox Ecclesiae ad Christum. Ac si dicat: Quomodo tu resurrexisti immortalis, et nos sic credimus resurgere. *Turris fortitudinis a facie inimici.* Haec enim spes, Christus Dominus, turris nobis factus est a facie diaboli, vel nequitiarum ejus, ut nos ab ejus insidiis muniat ac defendat. Sed et Deus Pater factus est nobis turris fortitudinis: exaltans nos in petra, id est, in Christo suo. Tu, Christe, turris fortitudinis, qui vicisti diabolum, et dignatus es pati propter nos. Sunt ergo turres infirmitatis, id est, illi qui confidunt in virtute sua, sicut in Evangelio dicitur: Si quis vult turrem aedificare, et non computat sumptus ejus, et reliqua, postea qui viderint illudent ei dicentes: hic homo coepit aedificare, et non potuit consummare.

Inhabitabo in tabernaculo tuo in saecula. In illo utique, ubi sine fine mansuri Deum jugiter contemplabimur. *Protegar in velamento alarum tuarum,* etc. Dum adhuc commoror in hoc corpore, tua muniar protectione. *Protegar:* id est, defendar. *In velamento alarum.* Alae tuae, duo Testamenta sunt, quibus protegitur Ecclesia. Vel sub protectione divinitatis.

Dedisti haereditatem timentibus nomen tuum. Id est, in regno coelorum praestitisti eis, ut in vitam aeternam haereditent.

Dies super dies regis. Regi aeterno: id est, Christo Domino, dies aeterni sunt, qui quotidie super dies augentur: quod claritatem ejus nulla discriminet nox. *Adjicies annos ejus*

usque in diem generationis et generationis. Generatio igitur hujus regis prima est: qua de Deo Patre ineffabiliter nascitur. Secunda, qua factus est primogenitus mortuorum, quae extenditur usque ad illam generationem futuri judicii, de qua Dominus ait: Vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel **(Matt. XIX)**. Ergo adjicientur inter istas generationes regis hujus, et dies et anni, cum congregatis electis, supplantatisque inimicis sub pedibus tradiderit: Regnum Deo Patri, ipsis simul congregatis sanctis, sicut sequitur:

Permanet in aeternum in conspectu Dei. Manebit enim aeternus in his, quos tradidit Deo Patri in regnum coelorum, et fecit cohaeredes, et conformes ac participes sibi, nullo jam in his mortis dominio dominante. *In conspectu Dei:* id est, ubi non erit mutabilitas. *Misericordiam et veritatem ejus quis requiret?* Misericordia est: quia indulget nostra peccata. Veritas, ut amplius non peccemus, ut peccatum super peccatum non inducamus. *Quis,* propter quid hic dicit? Quia pauci sunt qui aliquid boni habeant, et Deum requirant, sed plus dicunt eorum virtute vel suis viribus, quam Dei donum. *Misericordiam et veritatem quis requiret ejus?* Non ejus requiritur misericordia ac veritas ab eis, qui in plenitudine Dei consistunt: Sed nec his quidquam deest, juxta illud oraculum Salvatoris: In die illa nihil rogabitis Patrem **(Joan. XVI)**. In hac ergo plenitudine propheta spem ponens, subjecit:

Sic psallam nomini tuo, Deus, in saeculum saeculi. Vox Ecclesiae. *Psallam,* praedicabo, et opere complebo. *Ut reddam vota mea de die in diem. Ut reddam vota mea:* id est, quidquid spopondimus Deo custodire: *De die in diem:* hoc

est, et hic te semper laudare, et in futuro sine fine. Psallet assidue et vota jugiter reddet, cum corruptio corporis hujus induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem, et refulserit **(I Cor. XV)**. Quod et nobis praestare dignetur, ut conformes facti gloriae suae: eruti a corruptione mortis secundae, psallere mereamur nomini ejus in spiritualium oblatione votorum.

PSALMUS LXI.

In finem, pro Idithun, Psalmus David. Iste psalmus plenum in Deo affectum prophetae edocet, dicens:

Nonne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. Potest hoc et homo ille dicere: qui, relictis vanae deliramentis philosophiae, ac erroris idololatriae coeno, mundo se corde Domino subdidit.

Nam et ipse Deus meus, et salutaris meus. Scit enim salutare mundi, Jesum Christum hominis formam suscepisse, qui se tranferat a morte in vitam. Ab ipso enim Deo salutare meum: sicut dixit Simeon: Quia viderunt oculi mei salutare tuum **(Luc. II)**. Et in alio loco dicit: Salutare vultus mei, Deus meus **(Psal. XLI)**. *Adjutor meus, non movebor amplius.* Firmiter enim se in eo staturum confidit. Adjutor meus in praesenti, susceptor in aeternitate. Ipse postea non timet cadere. Non habet ubi currat amplius, nisi usque ad Deum. Apostoli dixerunt ad Christum: Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis **(Joan. XIV)**.

Quousque irruitis in hominem, interficitis universi vos, tamquam parieti inclinato, et maceriae depulsae? Non vult acquiescere iniquis, qui tenues hominum ac vitiosas mentes, in nova facinora inclinare compellunt. Interficietis vos omnes. Qui voluntatem habet occidendi, etiamsi non percutiat, occidit. *Quasi parieti inclinato, et maceriae depulsae.* Cum ego passionem pati advenerim, vos quasi invitum mori cogitis. Aliter, juxta Symmachi tamen interpretationem: *Naturalis in vobis inversus est sensus: ut cum recti sitis creati, proni ad ruinam feramini.*

Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere: cucurri in siti. Declinat a talibus, qui non solum peccatores impugnant; sed etiam justis honorem auferre nituntur. Ideo currit in sancta siti: quia beati sunt qui esuriunt, et sitiunt justitiam **(Matt. V)**. *Cucurri in siti.* Cucurrit Christus de coelo, venit in uterum, de utero in praesepium: vel caetera his similia. Cucurrit sitiens, venit ad fontem: esuriens venit ad arborem. Vel sitivit, id est, in cruce salutem humani generis sitivit. Unde dictum est: De torrente in via bibit **(Psal. CIX)**. Et sancti currunt et sitiunt: Currunt, ut Paulus dicit: Cursum consummavi, fidem servavi **(II Tim. IV)**. Sitiunt, ut dictum est: Beati qui esuriunt, et sitiunt justitiam: quoniam ipsi saturabuntur. *Ore suo benedicebant, et corde suo maledicebant.* Proferebant ad seducendum ore venefico bona, cum mala cordibus retinerent.

Verumtamen Deo subjecta erit anima mea: ab ipso enim salutare meum. Nam et ipse Deus meus, et salutaris meus, adjutor meus non emigrabo. In Deo salutare meum, gloria mea Deus auxilii mei, et spes mea in Deo est. Post interjectionem Diapsalmatis profitetur se sive adjutorium,

sive gloriam ab ipso habere, qui nobis de his omnibus a passionis suae contumelia reliquit exempla.

Sperate in eo, omnis congregatio populi. Ipse est et auxilium, et spes: in quo omnis coetus ecclesiasticus sperare debet ac deprecari, sicut sequitur: *Effundite coram illo corda vestra: Deus adjutor noster in aeternum.* Si cum fletu ei occulta cordium reseramus, ut omnes faciunt sancti, adjutoria ejus adipiscemur. Nam quia haec peccatores omittunt, adjecit:

Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris ut decipiant, ipsi in vanitate in idipsum. Qui sub justitiae ponderatione atque eloquentiae vanitate, decipiunt innocentes. Filii hominis, filii Adam, filii transgressoris. Unde dicit: Filii hominum usquequo gravi corde **(Psal. IV)**? *Mendaces filii hominum in stateris.* Salomon dicit: Pondus et pondus, mensura et mensura: utrumque abominabile apud Deum **(Prov. XX)**. Et in alio loco dicit: Statera dolosa abominabilis Domino, et pondus aequum voluntas ejus **(Prov. XI)**.

Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere: divitiae si affluant, nolite cor apponere. Quia qui in his speraverit, regnum capere coeleste non potest. Unde dicit Apostolus ad Timotheum: Praecipe divitibus hujus saeculi non sperare in incerto divitiarum; sed in Deo vivo, qui praestat nobis omnia abundanter ad fruendum **(I Tim. VI)**.

Semel locutus est Deus duo. Quod ait *semel,* firmitatem dictorum ostendit, quod, *duo,* novi veterisque Testamenti unum demonstrat auctorem. *Semel locutus est Deus duo,* haec audivi; *semel* non ad numerum referendum est, sed ad

sententiae firmitatem. Quae sunt autem quae duo pariter audivit? Et posse Deum omnia, et in sui judicii veritate misereri. Quidam ita dicunt: Semel Deus locutus est in Lege, et eadem rursus in Evangelio praecipit. *Haec audivi, quia potestas Dei est.* Per haec duo Testamenta, potestatem, misericordiam, justitiamque Dei cognovit: sicut sequitur: *Et tibi, Domine, misericordia, quia tu reddes unicuique juxta opera sua.* Ipse enim omne judicium accepit a Patre **(Joan. V)**, ut negligentibus damnationem, poenitentibus misericordiam, justis praemia praeparet, qui nos a judicio mortis eripiat: nosque sibi quasi alumnos proprios subdat, conformesque corpori suo factos, aeternitati perpetuae dignanter adsciscat. *Quia potestas Dei est.* Potestas fuit, quia omnes creaturas ex nihilo creavit. Misericordia, in regendo, et gubernando. Potestas fuit in diluvio: misericordia liberavit Noe **(Gen. VII et VIII)**. *Quia tu reddes unicuique juxta opera sua:* bona bonis, mala malis. Damnas peccatores, remuneras justos.

PSALMUS LXII.

Psalmus David cum esset in deserto Idumaeae. David figuram tenet Christi. David interpretatur *fortis manu,* sive *desiderabilis.* Idumaea interpretatur *sanguinea,* sive *terrena.* Desertum, hoc est, derelictum, id est, ipse populus Judaicus: vel gentilis, qui in sanguine, vel terrenis videntur commorari. Psalmus adventus Dominici declarat mysterium: de quo se propheta quasi illuminatum cernens, exsultat et dicit:

Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo: Licet omnes sancti in Deo die noctuque vigilent: hic tamen in oratione sua, pleno divinae lucis splendore refulget.

Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea! In terra deserta, et invia, et inaquosa. Sitit in Deo, et animae, et cordis affectu: nihil dubium, nihil adversum in se retinens: sed inter ariditates ac solitudines istius saeculi, eum tota mente desiderat: illum habens ardorem, quo justitia Dei sititur. *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea!* Anima quidem desiderat Deum; sed ad desideratum finem carnis laboribus pervenitur. Ideo multipliciter caro Deum quaerit: quia multis afficitur injuriis. Describit justi viri egestatem, tormenta, vigilias, aegrotationem. Sitivit Dominus fidem Ecclesiae, et esurivit salutem humani generis. Sic et Ecclesia quotidie sitit Christum. Unde dicitur: Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam: quoniam ipsi saturabuntur **(Matt. V)**. *Multipliciter caro:* quia plus sustinet caro, quam anima. Quamvis anima per cogitationem crucietur in corpore: corpus tamen sustinet a foris tribulationem. Vult liberari: id est, deponere mortalitatem. *In terra deserta, in invia et inaquosa.* In deserto, ubi non est via neque aqua, mundus intelligitur. Desertum, propter peccatores dicitur. *Sic in sancto apparui tibi.* In hac siti degens, sanctus apparebo tibi. Hic propheta propter spem suam, futurum pro praeterito posuit. *Ut viderem virtutem tuam, et gloriam tuam.* Christum utique qui, juxta Apostolum, Patris et virtus, et claritas est. *Virtutem:* quia vicit diabolum, liberavit genus humanum. Virtutem dicit, quia quod infirmum est Dei, fortius est hominibus **(I Cor. I)**. *Sic in sancto apparui tibi:* id est, in

sancto desiderio. *Et gloriam tuam:* id est, gloriam resurgentis a mortuis, sedentis ad dexteram Patris.

Quia melior est misericordia tua super vitas. Misericordia tua vitam praestat aeternam. Vita praesens saepe mortem operatur. *Misericordia tua,* qua liberasti nos de potestate diaboli. *Labia mea laudabunt te, Domine. Sic benedicam te in vita mea.* Bene in vita sua labiis Deum laudat, qui in eo vivit: quia scit alibi dictum: Non mortui laudabunt te, Domine **(Ps. CXIII)**. Post misericordiam, laus: hic orando, illic laudando. *Et in nomine tuo levabo manus meas.* Perfecti operis bono a te sublimabor: Christus tota die expandit manus in cruce ad populum non credentem, et contradicentem sibi. Velut Paulus in personas sanctorum levans manus puras sine ira, et disceptatione **(Isai. LXV, et I Tim. II)**. Per manus, opera intelliguntur.

Sicut adipe, et pinguedine repleatur anima mea, et labiis exsultationis laudabit os meum. Non in adipe ac pinguedine hircorum vel agnorum: sicut priscorum holocaustomatum mos est; sed corde puro, et ore mundo concinam nomini tuo. Sicut illud holocaustum in anterioribus acceptum tibi fuit: sic repleatur anima mea de pinguedine gratiae Spiritus sancti. *Labiis exsultationis laudabit os meum.* Hic orationes, et illic laudationes, et laetitia sempiterna.

Sic memor fui tui super stratum meum. In lectulo pudicitiae atque sanctitatis memor sum tui: quia immemor sum delectationis mundanae. *Sic memor fui tui.* Dicit haec Ecclesia: et in requie, et in tribulatione, non tui fui oblitus. *In matutinis meditabor in te: quia fuisti adjutor meus.* Merito confitentur adjutorem, quia per integritatem fidei, matutina

ejus delectatur resurrectione. Utinam et nos per splendorem puri pectoris mereremur in eo spirituali laetitia delectari.

Et in velamento alarum tuarum exsultabo. Coelestis auxilii protectione se tutandum putat: ideo in eo exsultat. *Adhaesit anima mea post te: me suscepit dextera tua.* Relicto saeculo, Dei dextera, id est, ab ejus salutari se susceptum testatur.

Ipsi vero. Hoc est, inimici. *In vanum quaesierunt animam meam.* Quia incassum ei nocere voluerunt. *Introibunt in inferiora terrae.* In inferno damnabuntur. *Tradentur in manus gladii.* In perpetuitatem tormentorum, quibus detruncandi sunt. *Partes vulpium erunt.* Sortem Herodis, qui a Domino vulpes dictus est, suscepturi **(Luc. XIII)**.

Rex vero laetabitur in Domino. Christus in Patre post resurrectionem. *Et laudabuntur omnes qui sperant in eo.* Qui suscepta sacramenta ejus inviolabiliter servaverunt. *Quia obstructum est os loquentium iniqua.* Judaeorum et principum sacerdotum os resurgente Domino oppilatum est, crescente testimonio veritatis. Et nos deprecemur Dominum: ut in ejus lucem vigilantes, ipsum jugiter sitientes, mereamur, eo largiente, bonis operibus adimpleri.

PSALMUS LXIII.

In finem Psalmus David. Psalmus vocem continet prophetae Deum jugiter deprecantis: ut non solum sua peccata, sed et alia malorum venena, ipso protegente, possit evadere. Sed et

nos intelligere debemus id quod in eo canitur, in credentibus posse impleri.

Exaudi, Deus, orationem meam cum deprecor: a timore inimici eripe animam meam. Credenti Deum, multa sunt tentamenta, secundum Apostolum: Omnes, inquit, qui volunt pie vivere in Christo Jesu, persecutionem patiuntur **(II Tim. III)**. Unde intente nos in orationibus vigilare oportet, ut repugnare possimus vitiis. *A timore inimici:* id est, diaboli persecutoris: ut illud: Nolite timere eos qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere; sed potius eum timete, qui potest corpus, et animam perdere in gehennam **(Matt. X)**.

Protexisti me a conventu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem: quia exacuerunt ut gladium linguas suas. Malignantur iniqui, et acuunt linguas suas, ut blasphement; sed sanctus hic non conturbatur, quia a Deo protegitur. *A conventu malignantium:* id est, Judaeorum, vel persecutorum. *Exacuerunt ut gladium linguas suas.* Alio loco dicit: Lingua eorum gladius acutus **(Psal. LVI)**.

Intenderunt arcum suum. Doctrinam suam. *Rem amaram.* Ut doctrinis dolosis decipiant parvulos Christi: sive neophytum in baptismo, sive illum qui adhuc ignorat mysterium doctrinae coelestis.

Subito sagittabunt eum, et non timebunt. Cum eum dolose venenosi sagittant. *Subito,* quasi ex improviso: id est, in excessu. *Et non timebunt:* hoc est, Deum et judicium ejus. *Firmaverunt sibi sermonem nequam. Narraverunt ut absconderent laqueos: dixerunt, quis videbit eos?* Cum se in hac malitia firmant, ut hos deceptionis laqueos huic rudi

intendant: non putant hoc Deum posse cognoscere: cui nihil occultum latet: qui et nostras quoque animas potens est a sagitiis eorum largis pietatis suae armis defendere.

Scrutati sunt iniquitates; defecerunt scrutantes scrutinio. Haeretici quoque scrutantur Scripturas sanctas: et non spiritualiter tractantes, vanas exinde proferunt quaestiones, quibus nos per iniquitatem, et dolum cupiunt illaqueare. Sed nil praevalentes, ipsi potius a Deo scrutati atque exinaniti, relicti sunt vacui.

Accedet homo ad cor altum, et exaltabitur Deus. Si cum sapientia Dei ad alti cordis intellectum quis accedens ista discriminet; id est, veritatem ac falsitatem discernat, tunc Deus exaltabitur. Qui cum sit altissimus, tamen de eo quando recte sentimus, sublimatur in nobis.

Sagittae parvulorum factae sunt plagae eorum. Intelligentes enim justi cum viderint hunc parvulum quem superius exposuimus, ab hoc persuasionis veneno infici: cum elevaverint vocem suam ut eum corrigant, protinus erunt iniquis verba eorum quasi plagae. *Et infirmata est contra eos lingua eorum.* Nullam capit stabilitatem elocutio eorum: sed dolus eorum reddet eos infirmos.

Conturbati sunt omnes qui videbant eos. Confusi et conturbati sunt, qui se simili errore implicitos recognoscunt. *Et timuit omnis homo.* Judicium sibi imminere divinum.

Et annuntiaverunt opera Dei: et facta ejus intellexerunt. Compuncti enim corde, intelligunt, annuntiantque mirabilia Dei.

Laetabitur justus in Domino, et sperabit in eo. Sicut impius pro infidelitate sua formidat: ita justus per spem aeternitatis suae exsultat in Domino. *Et laudabuntur omnes recti corde.* Quia Deum visuri sunt. Beati enim mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt **(Matth. V)**. Qui nobis praestare dignetur, ut a sagittis inimicorum liberi, ab arcu falsitatis erepti, mereamur ab eo protegi, qui sanctis omnibus pro spe salutis, gloriam tribuit immortalitatis.

PSALMUS LXIV.

In finem, Psalmus David, Canticum Jeremiae et Ezechiel, et populi de captivitate. Iste psalmus in persona Christi cantatur, et de reversione Babyloniae in Jerusalem, et de nostra ad coelestem Jerusalem.

Te decet hymnus, Deus, in Sion: et tibi reddetur votum in Jerusalem. Non theatralibus neque simulacrorum templis, sed tibi, omnipotens, laus ac votum jugiter est reddendum in Sion, id est, in Ecclesia, tuam gloriam speculante: vel in coelesti Jerusalem dignus commemoraris inhabitator. Reddetur ergo tibi laus, quia Deus es; *votum,* quia redemptor es.

Exaudi orationem meam. Per Spiritum sanctum: qui gemitibus inenarrabilibus interpellat pro nobis. *Ad te omnis caro veniet.* Ac si diceret: Ad te convertetur omnis homo.

Verba iniquorum. Dogmata philosophorum, fatuitatesque gentilium. *Praevaluerunt super nos.* Cum te nesciremus,

quomodo Jeremias dixit: Vere mendacium et vanitatem locuti sunt patres nostri, et non profuit eis **(Jerem. XVI)**. *Et impietatibus nostris tu propitiaberis.* Usque in finem nos fuissemus in errore, nisi tu propitius fuisses nostri: qui nos sanguine proprio mercatus es. Sic et Paulus apostolus ait: Qui nos reconciliavit Deo Patri per crucem **(I Cor. V)**.

Beatus quem elegisti et assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis. Vocat Deus omnes: nec ullum spernit; sed pauci sequuntur. Ergo qui se dignum ejus electioni praebuerit, cohabitat ei cum apostolis sanctis in tabernaculis sempiternis.

Replebimur in bonis domus tuae. Id est, Ecclesiae, quae diversis munerum spiritualium exuberat bonis. *Sanctum est templum tuum.* Homo ille in quo plenitudo divinitatis inhabitat; de quo dicitur ad Mariam: Et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei **(Luc. II)**: cum in ea Dominus carnem assumpturus inhabitabit. *Mirabile in aequitate.* Quia non credentibus Judaeis, mirabiliter ipse Dominus veritatem aperuit.

Exaudi nos, Deus salutaris noster: spes omnium finium terrae et in mari longe. Providens propheta, terrae, maris, ac finium omnium, spem Christum esse annuntiavit. Quod autem se ab eo exaudiri postulat: sic intelligitur, ac si diceret: Jam veni, ut per te salvari merear.

Praeparans montes in virtute tua, accinctus potentia. Ipse Dominus Verbum caro factum est in assumpto homine. *Accinctus potentia,* celsitudinem montium diabolicae dominationis oppressit, et sempiternis ignibus praeparavit. Accinctus Dei contrahit vestimentum. Non enim

possumus expansam fortitudinis suae vestem cognoscere. *Qui conturbas profundum maris.* Saeculi hujus profundam jactantiam, praedicatione apostolica commovens. *Sonum fluctuum ejus quis sustinebit?* In eversione enim simulacrorum dant daemonia sonum: illicientes paganos, ut interimant sanctos Dei. Sed hic sonus, Dei potentia oppilatur.

Turbabuntur gentes. Cum sanctis praevalere non potuerint. *Et timebunt termini terrae a signis tuis.* A virtute crucis, quae eis prius stultitia erat: vel ab his mirabilibus compunguntur. *Exitus matutini, et vespere delectabis.* Matutinis vespertinisque hymnis Ecclesiae delectatur Deus, per animam fidelem: quae relicto inanium superstitionum ritu eum devote laudaverit. Per mane, laetitia: per vesperum, tristitia.

Visitasti terram. Visitavit utique terram nostri corporis, assumendo materiam carnis. *Et inebriasti eam.* Non vino luxuriae, sed infusione Spiritus sancti. *Multiplicasti locupletare eam.* Diversarum opibus gratiarum.

Flumen Dei repletum est aquis. Denique dicit Dominus in Evangelio: Qui crediderit in me, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae **(Joan. VII)**. Attende evangelistam: hoc enim dicebat de Spiritu sancto, quem accepturi erant credentes in eum. Nos ergo qui credidimus, jam flumen Dei sumus. Replebimur aqua, cum baptismo abluimur, et si digni sumus ut Spiritu sancto impleamur. Locupletamur ab eodem spiritualis infusionis imbre, cum vitae perennis fonte repleti, donis spiritualibus irrigamur. *Parasti cibum illorum, quoniam ita est praeparatio ejus.* Praeparasti, inquam, Domine, cibum nostrum in communione beati corporis ac sanguinis tui: quod

si digne hauriamus, judicium mortis effugimus. Tu es enim panis vitae descendens de coelo: et vitam retribuens mundo.

Rivos ejus inebrians, multiplicans genimina ejus: in stillicidiis ejus. Rivi enim in nobis a flumine illo: id est, a Spiritu sancto emanant, qui nos diversis gratiarum donis inebriant: ut alii detur sermo sapientiae, alii prophetia, alii curatio, alii interpretatio, vel reliquae donationes: quas operatur unus atque idem spiritus, dividens unicuique prout vult **(I Cor. XII)**. Per quae donationum genera, multiplicantur Ecclesiae. Quae primum quidem quasi stillicidia in nobis defluunt, dehinc rivi fiunt. Post haec multiplicantur in generationibus: ut afferant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum **(Matth. XIII)**. *Laetabitur germinans.* Terra scilicet laetabitur **(Isai. LVIII)**: cum in ea hic fructus spiritualis exorietur.

Benedices coronam anni benignitatis tuae. Qua sanctos praemiis, et temetipsum eorum agminibus coronabis. Annum vero acceptabilem, ipsum esse Dominum alius propheta commemorat: Benedices coronam anni ejus. Circulum et semper in se currentia anni tempora, coronam vocavit. Aut certe quia in passione Domini victoria de toto orbe suscepta est. *Et campi tui replebuntur ubertate. Campi,* legis qui nullum jucunditatis fructum in littera protulerunt: nunc spiritualiter intellecti, fructus evangelici dogmatis ubertate complentur.

Pinguescent speciosa deserti. Ecclesia scilicet, quae divina Dei gratia fluit. *Et exsultatione colles accingentur.* Martyres, sive reliqui sancti: qui immensis a Deo praemiis honorati, perpetuis gaudiis accingentur.

Induti sunt arietes ovium. Patriarchae, prophetae, sive apostoli: qui duces fuerunt ovium gregis ecclesiastici, translati a morte in vitam: induuntur immortalitate perpetua. *Et valles abundabunt frumento.* Clamabunt sancti minoris meriti, et coronam non capient: fructibus tamen aeternae vitae alentur. *Clamabunt, etenim hymnum dicent.* Omnes promiscue electi pro diversorum munerum donis, Deo perpetuas concinunt laudes. Quorum ut congregemur meritis, deprecantes oramus, ut jungamur praemiis, ut si non meremur honorari praemiis, vel ornari coronis, saltem veniam consecuti, poena careamus aeterni judicii. Amen.

PSALMUS LXV.

In finem, Canticum Psalmi resurrectionis. Per canticum, intelligentia spiritualis intelligitur. Per psalmum, opus resurrectionis: quia iste psalmus ad resurrectionem Christi pertinet.

Jubilate Deo, omnis terra: Psalmum dicite nomini ejus. Quod ait, *omnis terra:* omne humanum genus terrenum esse demonstrat. Cui jugiter jubilationem ad Deum oportet emittere, ut a nequitiis spiritualibus eruatur. *Psalmum dicite nomini ejus.* Multi laudant, sed non implent opere. *Date gloriam laudi ejus.* Ut sicut ei vocibus jubilatis: ita in eum pro bonis actibus gloriemini; ut videntes homines opera vestra bona, glorificent Patrem vestrum qui est in coelis. Vel illud: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam **(Psal. CXIII)**.

Dicite Deo, quam terribilia sunt opera tua, Domine! Scilicet ut non creaturam colant, sed Creatoris virtutem in his quae contemplantur, intelligant. *Quam terribilia sunt opera tua!* Terribile est quod potestis mirari, et non potestis comprehendere, id est, de populo Judaico electo, et postea reprobato, et gentes primitus condemnatas, et postea electas. Vel qui videntur quasi sancti, et reprobati, et de peccatoribus, qui videntur quasi reprobati, et electi. Occulta sunt judicia Dei: terribilia, id est, timenda. *In multitudine virtutis tuae mentientur tibi inimici tui.* Quando viderunt in Aegypto virtutes, et signa: et in mari Rubro. Mentiti sunt quando dixerunt: Omnia quaecumque praeceperit nobis Dominus, faciemus **(Exod. XXIV)**. Unde dicit: Iniquitas mentita est, et inimici Domini mentiti sunt ei **(Psal. XXVI)**.

Omnis terra adoret te, Deus, et psallat tibi: Psalmum dicat nomini tuo. Te adoret, te veneretur: tibi concinat, non creaturae, quam ejus usibus subjecisti. Hic interponit diapsalma, ut ad nos verba convertat, dicens:

Venite, et videte opera Domini, terribilis in consiliis super filios hominum. Gentes quae diu in errore fanatico vixerunt, sicut quondam patres nostri, ad Deum cognoscendum invitat. Qui terribilibus consiliis humano generi consuluit, ut cognoscentes Creatoris opera, scirent operum conditorem. *Venite, et videte opera Domini. Venite,* credite, *videte,* intelligite. Vox praedicatorum. *Quam terribilis, in consiliis super filios hominum! Terribilis,* hoc est, quomodo unus reprobatur, et alter eligitur. Reprobantur Judaei, et eliguntur gentes: sicut dixit in Evangelio: Duo in agro: unus assumetur, et unus relinquetur. Duae molentes: una assumetur, et alia relinquetur **(Matth XXIV)**. Duo in

lecto: unus assumetur, et unus relinquetur. Terribile est, dum de una massa fuerunt creati, et alii eliguntur, et alii reprobantur.

Qui convertit mare in aridam: in flumine pertransibunt pede. Ipsum adorare docet qui ad transitum Israelis, et mare siccavit, et Jordanis undas appendit **(Exod. XIV)**. Sed et ipse Dominus dux, haec quasi pede praeteriit, populo prosequente. Ergo sicut tunc hae aquae ipso duce divisae populo viam in terram repromissionis aperuerunt **(Jos. III)**: ita nunc nobis, si baptismum non polluamus, per ipsum abluti, praeeunte eo, in quo renati sumus, in regionem vivorum ingredimur. *Vel pertransibunt pede,* sancti praedicatores fortiter ambulaverunt praedicando: quia Deus praeparat illis viam. Unde dictum est: Calciate pedes vestros in praeparatione Evangelii pacis **(Ephes. VI)**. *Ibi laetabimur in idipsum: qui dominantur in virtute sua in aeternum. In idipsum,* hoc est, in Christo: quia qui hic fuit humiliatus, ipse dominatur in aeternitate. Sicut enim ejus virtutis dominatio nullo clauditur fine: ita nostra laetitia, qua ei conformes efficiemur, perpetuo permanebit.

Oculi ejus super gentes respiciunt. Ut reprobentur Judaei, et eligantur gentiles; ut illud: Qui finxit oculum, non considerat **(Psal. XCIII)**. Contemplatione sancta inspicit populos credituros: nam nullis penitus distinguitur membris. *Qui exasperant, non exaltentur in semetipsis.* Judaei scilicet, dum per fellis amaritudinem in Abrahae nativitate carnali, Dei gloriam collocant, semper humiliantur. Interjectio diapsalmatis ordinem dictorum immutat, ut a prophetica vaticinatione, ad apostolicam transeat exhortationem.

Benedicite, gentes, Dominum Deum nostrum, et auditam facite vocem laudis ejus. Apostoli haec praedicant, ut ipsum benedicant gentes Deum: quem iidem apostoli dicunt suum, obaudiantque ipsum in quem sunt renati per baptismum. Hinc iterum propheta loquitur.

Qui posuit animam meam ad vitam: Ne eam perpetua consumeret mors. Mors occidit mortem, id est, mors Christi occidit mortem nostram. *Et non dedit in commotionem pedes meos.* Sed stabilivit me in praedicationibus quas gentibus intuli. Hinc succedit vox martyrum.

Quoniam reprobasti nos, Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum, et induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro: imposuisti homines super capita nostra. Id est, diabolum, ut super nos erigeretur, ad probandum. Vel aliter: Non dixit de angelis, neque de sanctis, sed de peccatoribus, id est, peccatores fecisti esse super nos, ut nos sustineamus per patientiam. Ut illud: Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei **(Act. XIV)**.

Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium. Martyrum hic ostendit victorias, quas in diversis passionibus meruerunt, et ad unum eos ducit refrigerium, id est, Christum Dominum: per laqueos, per cruces, per verbera, per ignes, aestusque et alia diversa supplicia, per quae et holocaustum acceptum effecti sunt, pervenisse. Ignis vorat, aqua absorbet. Ignis, tentatio: aqua, prosperitas. Vel ignem Spiritus sancti. *Induxisti nos in refrigerium,* hoc est, in beatitudinem aeternam.

Introibo in domum tuam in holocaustis. Hic propheta non de se tantum loquitur, sed et de his quos superius memoravit, qui introierunt in domum Dei: ut non solum se exhiberent Deo hostiam vivam, sed et illos qui eorum exemplo pro nomine Domini passi sunt: *Ut reddam tibi vota mea: quae distinxerunt labia mea.* Quae vota distinxerunt, nisi ut alios sibi in martyrium copularent? Vel promissum, ut Deum laudemus, et confiteamur illum creatorem. *Locutum est os meum in tribulatione mea.* Locuti sunt enim, ut numquam eos separaret a charitate Christi ulla persecutio.

Holocausta medullata offeram tibi. Fidem animae, vel corporis affectum, vel corpus Christi. Ossa inferiora carni: et medulla, inferior ossibus. *Medullata,* hoc est, viscerata cum corpore et anima. *Cum incenso.* Cum acceptabili orationis odore. *Et arietes.* Apostoli, vel doctores Ecclesiarum.

Offeram tibi boves. Qui, rejecta contumacia legis, jugo Domini cervices suas, quod suave est, subdiderunt. *Cum hircis.* Qui post peccatum conversi, fideliter in martyrio perstiterunt. Hic autem omnes Domino per holocaustum pacificum offeruntur: ad quos nunc propheta post diapsalma convertit sermonem, dicens:

Venite, et audite, et narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit animae meae. Ad ipsum ore meo clamavi, et exsultavi sub lingua mea. Vos qui Dominum metuitis, accedite et considerate qualiter animam meam in beatitudinem constituerit sempiternam: pro eo quod non solum ore postulo, sed etiam in arcanis cordis puri clamavi ad Dominum. *Ad ipsum ore meo clamavi:* manifestissime declaratur in hoc loco

clamorem in Scripturis non vocis accipiendum esse, sed cordis.

Iniquitatem si aspexi in corde meo: non exaudiet Dominus. Propterea exaudivit me Deus meus: et intendit voci orationis meae. Vidi enim puritatem mentis meae, ideo petere praesumpsi.

Benedictus Dominus, qui non amovit orationem meam, et misericordiam suam a me. Plenus misericordia non amovit deprecationem meam a se: quia quae justa erant, postulabam. Nam semper piae aures ejus justorum precibus patent. Sed nos suppliciter Dominum deprecemur, ut aperiat aures suas ad preces nostras, et ipse nos, data peccatorum remissione, de praesentibus aerumnis eripiat: sibique holocaustum purum effectos, mactatis vitiis, sanctorum agminibus jungat. Amen.

PSALMUS LXVI.

In finem, in Hymnis, Psalmus Cantici David. Iste psalmus licet parvus sit, tamen apostolorum prophetarumque continet vocem, qui aut venisse, aut venturum Dominum gentibus nuntiaverunt.

Deus misereatur nostri, et benedicat nobis. Prima deprecatio est ut misericordiam praebeat Deus: deinde benedictionem. Benedictio ergo quae succedit misericordiae, talis sit, ut compressa dominatione carnali, spiritum faciat triumphare. Non nostri judex sit, sed misericors. *Deus misereatur*

nostri. Vox apostolorum est, loquentium ad plebem de gentibus congregatam. Credidistis quidem ad vocem nostram. Ecce haec Ecclesia congregata est in nomine Domini: propterea nos dicimus: *Deus misereatur nostri, et benedicat nobis.* Maledictionem primam in homine sua benedictione dissolvat. *Illuminet vultum suum super nos.* Non illum tristem videamus in peccatis nostris, sed gaudentem in virtutibus. Non eum sentiamus judicem, sed Patrem. *Illuminet vultum suum super nos.* Dei facies quae est? Utique imago ejus. Dicit enim et Apostolus, imaginem Patris esse Filium **(Rom. II)**. Ergo imagine sua nos illuminet, hoc est, imaginem suam Filium: *illuminet super nos,* ut ipse nos illuminet. Lux enim Patris, lux Filii est, Qui videt Patrem, videt et Filium. Ubi nulla est distantia inter gloriam et gloriam, uterque est gloria. Precantur haec apostoli et prophetae, ut vultu Dei illuminati, fiat praedicatio eorum lumen omnium gentium.

Ut cognoscamus in terra viam tuam, et in omnibus gentibus salutare tuum. Sic enim invalescat praedicatio nostra, ut via sive salutare tuum, id est, Christus Dominus in his qui nunc terrena sapiunt, et in gentilitatis versantur errore, cernantur. *Ut cognoscamus in terra viam tuam.* Hoc autem petimus, ut illumines vultum tuum: hoc est, imaginem tuam super nos, quae apud te semper abscondita fuit, et quasi in secreto, et tenebris erat mysteriorum tuorum: secundum illud quod scriptum est: posuit tenebras latibulum suum **(Psal. XVII)**. Hoc petimus, ut illumines super nos, ut mysterium quod a generationibus absconditum fuit, juxta Apostolum, reveletur in nobis **(I Cor. II)**. Hoc autem totum quare poscimus, quare desideramus? Nisi illuminaveris imaginem tuam super nos, viam tuam, et scientiam tuam nosse non

possumus, ut majestatem tuam quae in coelis nota est, notam habeamus et in terra. *Ut cognoscamus in terra viam tuam.* Ego sum, inquit, via, vita et veritas **(Joan. XIV)**. *Ut cognoscamus in terra viam tuam.* In terra cognoscamus: Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra **(Matt. VI)**, ut quem angeli adorant in coelis, homines quoque adorent in terra. Sed dicet aliquis: quia nota erat via Dei: Notus enim in Judaea Deus: in Israel magnum nomen ejus. Notus erat Deus, sed Dei via non erat nota in Judaea. Quoniam ergo via Dei Patris non erat nota in Judaeis, propterea nunc dicit: *In omnibus gentibus salutare tuum.* Non in uno populo, sed in cunctis gentibus. *In omnibus gentibus salutare tuum.* Ubi nos habemus in Latino, *salutare;* in Hebraeo, *Jesus* dicitur. Denique et angelus hoc loquitur: Et vocabis nomen ejus Jesum **(Luc. II)**. Hic enim salvabit populum suum. *In omnibus gentibus salutare tuum.* Ecce completum est, quod apostoli deprecati sunt: In omnibus gentibus notum est salutare ejus. Quocumque humanus sermo esse potest, ibi Jesus resonat.

Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes. Confiteantur tibi populi, Judaeorum? Non: sed, *populi omnes confiteantur.* Quomodo omnes gentes, sic et omnes populi. *Confiteantur tibi populi, Deus.* Quid confiteantur? Utique peccata sua: vel certe confiteantur imaginem tuam esse in te. In Filio te confiteantur, in illo te videant: in illo te adorent.

Laetentur et exsultent gentes. Quoniam de captivitate diaboli liberatae sunt: quoniam quae ante incurvabantur ad adoranda idola, ligna et lapides, nunc erecto vultu coelos respiciunt. *Quoniam judicas populos in aequitate.* Ubicumque aequitas est atque judicium, ibi non

laetitia, sed formido est peccatorum. Et quomodo dixit: Deus misereatur nostri, et benedicat nos, et nunc dixit: *Laetentur et exsultent gentes: quoniam judicas populos in aequitate?* Videtur sibi esse contrarius. Si enim misericordia indigent, quomodo laetantur et exsultant: *quoniam judicas populos in aequitate?* Ubicumque enim misericordia est, ibi non est judicium; ubi autem judicium est et aequitas judicii, ibi procul est misericordia. Sed iste sensus est: *Laetentur et exsultent gentes.* Quare, *laetentur? Quoniam judicas populos in aequitate:* quoniam nequaquam accipis personam unius gentis, sed omnium Deus es. Non tibi soli Judaei placent, sed omnis mundus tuus est. Dicat aliquis: Vim facis Scripturae, non hoc sensu dixit. Interpretatur seipsa Scriptura, quae loquitur: *Quoniam judicas populos in aequitate.* Quos populos? *Et gentes in terra dirigis.* Gentes quae ante non recto pede gradiebantur, fecisti eas ut ambularent in viam tuam. Ut cognosceremus in terra viam tuam, ut ambularemus in via, non in inviis, et per unam viam veniremus ad te, de quo nascitur via. Non enim imus ad Patrem, nisi per Filium. Dicat aliquis: Arianorum dogma est. Ergo per Filium venitur ad Patrem. Ego hoc dico, quoniam per imaginem imus ad faciem; et in lumine videmus lumen, in Filio videmus Patrem. Mysterium et dispensatio est quae loquitur. Caeterum si quis putat esse blasphemum, quoniam viam diximus esse Filium, et per viam imus quasi ad Deum, videamus haec ipsa via quid dicat: Nemo venit ad me, nisi Pater meus adduxerit eum ad me **(Joan. VI)**. Quomodo ergo Filius ducit ad Patrem, sic et Pater ducit ad Filium. Haec humana verba sunt. Caeterum et Filius ducit ad Patrem, et Pater ducit ad Filium, et una natura, et una substantia est.

Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes. Jam supra dixerat, et in isto parvulo psalmo, hos duos versiculos iterum repetit. Dixerat enim supra: *Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes: Laetentur et exsultent gentes,* et caetera: et nunc rursus repetit hos versiculos, quasi apostoli praecinant cunctis gentibus. Saepe expugnaverunt me a juventute mea, dicat nunc Israel **(Psal. CXXVIII)**. Saepe expugnaverunt me a juventute mea. Videte quomodo illi praecinunt, et omnium gentium turba respondet. Sic et nunc dicentibus illis in principio: *Confiteantur tibi populi omnes,* et praecipientibus apostolis, et dicentibus: *Confiteantur tibi populi, Deus: Confiteantur tibi populi omnes,* quoniam illos vident reticescere, propterea idipsum iterant, et dicunt: *Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes.* Semel diximus, non audistis; iterum dicimus, ut canatis. Hoc autem totum quare diximus, et semel et secundo, ut confiteantur populi Deo? Quare hoc dicimus? quare hoc praecipimus? *Quoniam judicas populos in aequitate.* Judaeos, qui prae nimietate malitiae, populi accipiuntur, juxta illud: Populi meditati sunt inania **(Psal. II)**. *Et gentes in terra dirigis.* Diriget eas in via vitae, data peccatorum remissione. Cum dicitur, *omnes,* non solum pro gentium populo, sed etiam pro Judaeorum orat, ut et ipsi conversi, confiteantur Christum Filium Dei. *Terra dedit fructum suum. Terra,* sancta Maria, de nostra terra, de nostro semine, de hoc luto, de hoc limo, de Adam. Terra es, et in terram ibis **(Gen. III)**. *Terra,* ista, *dedit fructum suum.* Quod perdidit in paradiso, invenit in filio. *Terra dedit fructum suum.* Primum dedit florem. Dicit et in Cantico canticorum: Ego flos campi, et lilium convallium **(Cant. II)**. Iste igitur flos fructus factus est, ut nos illum comederemus, ut nos

manducaremus carnes ejus. Vultis scire quis sit iste fructus? Virgo de virgine: Dominus de ancilla: Deus ex homine, filius ex matre, fructus ex terra. Videte quid dicat ipse fructus: Nisi granum frumenti ceciderit in terram, et mortuum fuerit, non potest facere fructus multos **(Joan. XII)**. *Terra dedit fructum suum:* dedit granum frumenti. Quod granum frumenti cecidit in terram, et mortuum est, et ideo multos fructus affert. Multiplicatum est in spica: quod unum ceciderat, in multis resurrexit. Cecidit enim granum tritici in terram, et seges copiosa surrexit. *Terra dedit fructum suum.* Propterea, *confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes. Terra dedit fructum suum.* Quis est iste fructus?

Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus. Deus, Pater: *Deus noster,* Filius. Ipse enim Deus noster. Et vocabis, inquit, nomen ejus Emmanuel, id est, nobiscum Deus. *Deus noster benedicat nos.* Deus Spiritus sanctus. Videte mysterium Trinitatis in uno versiculo comprehensum. *Terra dedit fructum suum.* In isto fructu, Trinitatis mysterium continetur. *Benedicat nos Deus Deus noster.* Qui Deus est omnium per naturam, noster proprie factus est Deus. *Benedicat nos Deus.* Expellat veterem maledictionem. Maledictio nos ejecit de paradiso: reducat benedictio. *Et metuant eum omnes fines terrae.* Non dixit: Diligant eum omnes fines terrae. Perfecta quippe dilectio, foras mittit timorem. Timere incipientium est; diligere, perfectorum. Qui adhuc timet, in initio est positus, non habet perfectam et plenam fidem. Qui autem diligit Deum, omnia ei provenient in bonum. Videtur brevis, et simplex esse sententiola. Sed ventilemus eam, et in istis simplicibus verbis,

ingentia mysteria reperiemus. Inveniemus intrinsecus, quod forinsecus latet. Diligentibus autem Dominum, omnia cooperantur in bonum. Job vir sanctus tentatus est, perdidit filios et filias, domus ipsius corruit, universa perdidit, omnia repente perdidit; nec pater, nec dominus; nihil enim illi remansit in corpore sanitatis, nisi sola lingua per quam blasphemare posset. Videte tentatorem diabolum. A planta, inquit, pedis usque ad verticem percussit eum vulnere pessimo, hoc est, elephantia **(Job. I)**. Inde toto corpore vermes fluebant, et putredo. Solam linguam integram ei reservavit, ut posset Dominum suum blasphemare. In omnibus his non peccavit Job labiis suis. Videte magnitudinem tentationis, videte magnitudinem virtutis. Videte et considerate sententiam Apostoli esse completam: Diligentibus autem Dominum, omnia cooperantur in bonum **(Rom. VIII)**. Eo tempore quo perdebat res suas, quo filios amittebat; videbantur quidem ei esse contraria quae accidissent; sed quoniam diligebat Dominum, illa mala quae ei infert, cooperantur illi bona. Illi vero vermes corporis praeparabant ei coeli coronam. Antequam tentaretur, Deus ei numquam locutus fuerat: postquam autem tentatus est, venit ad eum Deus, et familiariter loquitur, quasi amicus cum amico suo. Veniant plagae, omnia poenarum genera, dum post plagas, Christus adveniat. Egressi sumus de psalmo, sed non inutiliter, quia dixeramus: *Et metuant eum omnes fines terrae,* et dixeramus, quoniam metuere parvulorum est: caeterum diligere, perfectorum, et dixeramus ad hoc comprobandum de Apostolo: Diligentibus autem Dominum, omnia cooperantur in bonum. *Et timeant eum omnes fines terrae.* Nequaquam sola Judaea, sed omnes fines terrae. Secundum tropologiam autem, *omnes fines terrae:* non

medietas terrae: non illi qui in terra sunt media, sed qui in fine terrae sunt, qui relinquunt terram, et ad coelos ire festinant. Hoc igitur quod apostoli dixerunt in principio, nos dicamus in fine: *Deus misereatur nostri et benedicat nobis; illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri;* et notam faciet in terra viam suam. Cum manifestus in claritate venerit Christus, tunc omnibus notum faciet cur tanta carnis humilitate descenderit. *Terra dedit fructum suum.* Maria genuit Salvatorem.

PSALMUS LXVII.

In finem, Psalmus Cantici David. Psalmus, opera: Canticum, intelligentia mentis spiritualis. Sexagesimus septimus psalmus si intelligatur spiritualiter, refertus Legis Evangeliorumque reperitur sacramentis, qui sic inchoat ex voce prophetica:

Exsurgat Deus, et dissipentur inimici ejus. Et specialiter intelligitur iste psalmus, et generaliter. Specialiter de ipso Domino, ut resurgat a mortuis, et disperdat inimico: suos, hoc est, diabolum et exercitum ejus, aut Judaeos. Generaliter autem, quando in tribulatione sumus et angustia, et dicimus: Exsurge, utquid dormitas, Domine? Exsurge et adjuva nos **(Psal. 43)**. Quomodo et apostoli in navicula excitant Dominum dormientem, dicentes: Magister, salva nos: perimus **(Matth. VIII)**. *Et fugiant qui oderunt eum a facie ejus.* Non dixit, pereant, sed, *fugiant:* qui peccatores in conspectu Dei non possunt stare. Praevidens propheta orat, ut

eo exsurgente, diabolicae dominationes effugiant, quia et nunc indubitanter credendum est, quod ad invocationem ejus nominis stare non possunt.

Sicut deficit fumus, deficiant. Non ut in nihilum reducantur, sed ut quiescant a peccatis suis. *Sicut fluit cera a facie ignis.* Sicut cera solvitur, et non perdit naturam suam, sed mollescit: sic et isti non pereant, sed deponant malitiam suam, et sic convertantur ad poenitentiam, et salventur. *Sic pereant peccatores a facie Dei.* Quia peccatores non sunt digni videre Deum.

Et justi epulentur. Qui permanent in sua justitia, qui vitia non habent, delectentur in Domino. Vel aliter: poena eos judicii persequatur, ut quasi fumi tenuitas deficiant, et ut cera ante ignis faciem dissolvantur, epulantibus sanctis in coelestibus bonis. *Exsultent in conspectu Dei, et delectentur in laetitia.* Grandis fiducia est, exsultare in conspectu Domini. Sicut dispensator creditam sibi a Domino substantiam si male tractaverit et perdiderit, timet Domini praesentiam, ita et qui bene dispensaverit, exsultat in Domini praesentia. *Exsultent in conspectu Dei, et delectentur in laetitia:* non solum de vindicta, sed etiam de beatitudine sempiterna.

Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus. Cantate, in theorica semper significat Scriptura: hoc est, considerare mysteria, et sensum divinae Scripturae. Psallere autem in bono opere significat Scriptura: verbi gratia, ut auditus suum opus praestet. Similiter et os, et oculi, et manus, et omnia membra, si consentiunt, et ita percutiunt psalterium in virtutibus. Largitori laetitiae sempiternae canite: eumque vocibus

honorate. *Iter facite ei qui ascendit super occasum: Dominus nomen est illi.* Docet ut compressis peccati tumoribus, planam ei in cordibus nostris viam per justitiam praeparemus: qui super occasum mortis ascendens, victor remeavit ex inferis. Si non nobis occidat sol iniquitatis, non potest nobis oriri sol justitiae, cujus sanitas in coelis est.

Exsultate in conspectu ejus. In ejus enim nos conspectibus gaudere oportet, et non in hujus saeculi illecebris delectari. *Turbabuntur a facie ejus patres orphanorum, et judices viduarum.* Illi qui se nunc tutores et judices dicunt, et hac occasione decipiunt res inopum; confundentur, cum respicere coeperit Altissimus.

Deus in loco sancto suo. In anima fideli. Semper Deus in sanctis suis habitat. Ubicumque sanctitas est, ibi habitaculum Dei est. *Deus qui inhabitare facit unius moris in domo.* In Ecclesia, in qua fideliter consistentibus spiritum charitatis infundit, qui unius moris sunt, et non mutantur. Siquidem justus non mutatur: quia semel judicavit in justitia permanere. Peccator autem mutatur. Insipiens enim sicut luna mutatur **(Eccli. XXVII)**. In Hebraeo autem habet: *Dominus inhabitare facit monachos in domo:* id est, in quibus non cohabitat peccatum.

Qui educit vinctos in fortitudine. Ipse Deus sua virtute educit eos, qui ligati sunt a diabolo in peccatis: sicut illa mulier in Evangelio: quae ligata fuerat decem et octo annis a diabolo **(Luc. XIII)**. *Similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulcris.* Deus natura dulcis est. Qui autem ad amaritudinem eum adducunt, peccatores sunt, et faciunt sibi amarum Deum. Non naturam suam mutant, sed ipsi sibi

peccatores faciunt amarum Deum. *Qui habitant in sepulcris.* Alligatum intra domum suam fortem, id est, diabolum, qui peccatis vincti tenebantur, absolvit, et illos qui idolis dediti, Deum irritaverant, et tamquam in sepulcris jacebant mortui, liberavit: sicut illud in Evangelio: Vae vobis, Scribae et Pharisaei: quoniam similes estis sepulcris dealbatis **(Matth. XXIII)**. Sicut sanctus, templum Dei est, sic sepulcrum sibi efficitur peccator.

Deus cum egredereris in conspectu populi tui. Hoc secundum historiam, quando Deus antecedebat populum suum egredientem de Aegypto **(Exod. XIV)**. *Cum pertransires in deserto.* Deus non immoratur in deserto, sed pertransit. *Terra mota est, etenim coeli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel. Coeli distillaverunt,* hoc est, manna **(Exod. XVI)**. Sinai interpretatur *tentatio.* Ergo Deus in eis habitat, qui tentantur et superant. In eis autem qui in deliciis sunt, non inhabitat. *Etenim coeli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.* Unum novi veterisque Testamenti hic designat auctorem. Nam qui coram Israelitico populo in deserto praecessit, ipse in Evangeliis deserta gentium visitavit. Et per quem tunc in Sina huic generationi manna defluxit; ipse Christianae genti corporis sanguinisque sui manna in Ecclesia subministrat.

Pluviam voluntariam segregabis, Deus, haereditati tuae. Praedicationem sanctam, quae per apostolos in corda hominum proflua irrigatione descendit. Vel de lege dicit, quae data est per Moysen. *Etenim infirmata est.* Vel cum Paulus judicium mortis in se habuit: vel cum Petrus Dominum ter negavit: sive cum reliqui apostoli, relicto in passione Domino, fugerunt **(Matth. V)**. *Infirmata est,* lex: quoniam

nemo potuit implere eam, nisi Dominus qui dixit: Non veni solvere legem, sed adimplere. Et secundum Apostolum: Impossibilitatem enim legis in quo infirmabatur, Deus Filium suum misit, factum ex muliere, factum sub lege: ut eos qui sub lege erant, redimeret **(Galat. IV)**. *Tu vero perfecisti eam: animalia tua habitabunt in ea.* Resurrectio enim tua quod titubabat avertens, ita hanc praedicationem ad perfectum duxit: ut in ea gentes quae prius tamquam irrationabilia habebantur animalia, commorarentur. *Animalia tua habitabunt in ea:* hoc est, in haereditate. Animalia autem dixit eos, qui in Deo vivunt: hoc est, sanctos. Vel aliter: *Pluviam voluntariam segregabis. Pluviam voluntariam,* aut praecepta, aut manna debemus accipere. *Et infirmata est: tu vero perfecisti eam.* Lex quae per transgressionem Judaeorum fuerat infirmata, Evangelii gratia veniente completa est.

Parasti in dulcedine tua pauperi, Deus. Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa. In Hebraeo habet: *Quae evangelizantur:* hoc est, mulieribus quae evangelizabant apostolis: ubi dicitur: Euntes dicite fratribus meis, et caetera **(Matt. XXVIII)**. Aut animas significat, quae crediderunt in Christo. Secundum Septuaginta autem interpretes, ad apostolos dicitur: quia Dominus dedit eis virtutem praedicandi Evangelium. Haec dulcedo pluviae, quae mellis ac favi saporem vincit, in pauperibus, id est, in sanctis Dei defluxit, quae ab ore apostolorum, jubente Deo, cum multa virtute processit.

Rex virtutum dilecti, dilecti. Virtutes dilecti Dei: id est, Christi, apostoli sunt. Dominus ergo qui est rex virtutum dilecti, dabit evangelizantibus virtutem multam in praedicando: ut Ecclesiae devictis hostibus, Judaeis, sive

daemonibus, spolia partiantur. Pulchritudo domus, Ecclesia est: cujus divisa referuntur spolia: id est, cum credentes divisi ab idolis, diversos ministeriorum gradus in ea sortiti sunt: distribuente ipso dilecto Patris, et cooperante Paracleto. *Rex virtutum dilecti. Rex* Pater: *virtutum:* hoc est, sanctorum. *Dilecti,* Filii. Ecce Filius meus dilectus, ipsum audite **(Matt. XVII)**. *Dilecti.* Si quis aliquem diligit, semper in ore eum habet. Ergo Spiritus sanctus propter amorem quem habet in Filium, frequenter ejus meminit. *Et speciei domus dividere spolia.* Ipsi apostoli dividunt in Ecclesiis spolia, quae acceperunt de idolis.

Si dormiatis inter medios cleros, pennae columbae deargentatae et posteriora dorsi ejus in pallore auri. Cum duobus credideris Testamentis, invenies in utroque Spiritum sanctum. Et licet sit pulchritudo etiam juxta litteram, scire quae legas: tamen vis decoris omnis in sensu est. Exterior itaque verborum ornatus in argenti nomine demonstratur: occultiora vero mysteria in reconditis auri muneribus continentur. *Si dormiatis inter medios cleros:* hoc est, si quiescatis inter novum et vetus Testamentum: invenietis in duobus Testamentis gratiam Spiritus sancti. Cleri dicuntur singuli libri: hoc est, Genesis, Exodus, Judicum, Evangelia, Apostolus. *Pennae columbae deargentatae. Deargentatae,* clarum verbum significat divinae Scripturae. *Et posteriora dorsi ejus in pallore auri:* hoc est, in interioribus, spiritualiter mysteria intelliguntur. Si usque ad consummationem vitae praesentis, quae saepe somnus accipitur, inter duo Testamenta: id est, novum vetusque Testamentum quiescatis: invenietis in his Spiritum sanctum: cujus pennae in praedicatoribus deargentatae, pro eloquii

pulchritudine respondent. In posteriora vero, quae scapulae dicuntur, eo quod pectus operiant, bonae conscientiae fructus ostenditur: quae post peractum Evangelium, in auri specie, id est, in honore regio commutantur.

Dum discernit coelestis, reges super eam nive dealbabuntur in Selmon. Reges dicit sanctos, qui repugnant suis passionibus. Isti ergo sancti dividuntur in Ecclesiis: sicut Paulus in Gentibus, Petrus in circumcisione. Coelestis Dominus, separatos hos ab idololatriis quos superius diximus, constituit in illius domus pulchritudine reges. Sed prius nive dealbabuntur in Selmon. Hoc est quod dicit, licet sancti sint; sed tamen in isto saeculo sunt quasi umbra, ex parte cognoscentes. Selmon, *umbra* interpretatur. Cum igitur rex coelestis Christus in Ecclesia sua coeperit apostolos, et principes constituere atque dividere: non habebunt plenam lucem, sed partem aliquam scientiae: quia nunc ex parte videmus, et ex parte prophetamus **(I Cor. XIII)**.

Mons Dei, mons pinguis: mons coagulatus, mons pinguis. Iste est mons ad quem et in Isaia et in Michaea, ut ascendentes pergant, se invicem cohortantur **(Isa. II, et Mich. IV)**. Quod autem ait: *coagulatus:* Apostoli congruit verbis, qui ait: Lac vobis potum dedi, non escam **(I Cor. III)**. Vel mons qui in Ezechiele vulnerat principem Tyri **(Ezech. XXVI)**. Montem autem dicit ipsum Dominum. *Utquid suspicamini montes coagulatos.* Hoc ad Judaeos dicit, qui existimant Moysen et prophetas similes esse Salvatori.

Mons in quo complacuit Deo habitare in eo: Sensus iste est: Non debetis existimare plures esse Ecclesias, quae habeant ubera doctrinarum, et possint credentes scientiae lacte nutrire.

Una est Ecclesia, et unus Christus sponsus Ecclesiae. In nullo enim alio inhabitabit jugiter Spiritus sanctus, nisi in Salvatore, Joanne dicente: In quem videris Spiritum descendentem, et manentem in eo **(Joan. I)**; ipse est qui excisus sine manibus, implevit latitudinem omnis terrae: id est, Dominicum hominem. *Etenim Dominus habitabit in finem.* In corpore, quod accepit de sancta Maria, quia cum eo est evectus in coelum.

Currus Dei decem millibus multiplex. Hyperbolice dicit administratorias potestates et sanctos, quia innumerabiles sunt, sicut dixit in Daniele: Mille millia ministrabant illi, et decies centena millia assistebant ei **(Dan. VII)**. Et in Ezechiele describitur, Cherubim quatuor pennarum, in quatuor angulis habere quatuor personas: cujus auriga Deus est **(Ezech. I et X)**. Cherubim autem interpretatur, *scientiae plenitudo.* Significat autem persona leonis, regalem: hoc est, regnare passionibus: persona hominis, rationabilem; persona vituli, in opere: persona aquilae, in contemplatione, hoc est, in theoria: quae nos exaltat in virtutibus. Simul autem ut dicamus: Thronus Dei in sanctis est. *Decem millibus multiplex:* Multa enim millia curruum saecularium, devicerunt evangelizantes Christum in universo mundo. *Millia laetantium, Dominus in illis.* Ministeria divina hic esse indicat. *In Sinai, in sancto.* Hoc est, in sanctis est Deus quando tentantur, et post tentationem sequitur sanctitas. Impossibile est enim aliquem, licet sanctus sit, sine tentatione transire in hoc saeculo, secundum Job: Tentatio est vita hominis super terram **(Job. VII)**.

Ascendisti in altum, cepisti captivitatem. Ascendisti in coelos: captivasti nos, qui captivi tenebamur a diabolo. Qui quondam

in Sinai descendens, populo legem distribuit, ipse nunc in sancto, id est, in assumpto homine (de quo angelus ad Mariam **(Luc. I)**: Quod nascetur ex te, sanctum vocabitur) coelorum excelsa conscendens: eos qui in captivitate diaboli tenebantur, absolvit: ac post se tamquam captivos deductos aeternae vitae restituit. Sic et carnem assumptam, quasi captivam evexit ad sidera. *Accepisti dona in hominibus.* Bene dixit, *accepisti.* A Patre accepit: accepit ut homo, dat ut Deus: et quod accepit, hominibus accepit, ut det. Ipse enim plenus est, et nihil indiget. Dedit dona spiritualium gratiarum hominibus: qui per fidem ad eum deinceps accesserunt.

Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum. Et his hominibus; id est, ex gentibus populo largitus est Christus: qui non credebant Deum inhabitare posse mortalibus: et hos salvasti, qui non credebant quod possibile est Deum habitare in hominibus: hoc est Salvatorem accipere carnem. Vel etiam eis ministravit bona, qui erant sine spe quod in Ecclesia ejus inhabitare possint.

Benedictus Dominus die quotidie. Qui proficit, quotidie potest benedicere Deum. Quid enim mihi prodest, si heri benedixi: et hodie non possum benedicere? Et pro superioribus beneficiis, et quod nunc nobis ad se veniendi planum praeparat iter, assidue est benedicendus. *Prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.* Quia ab ipso salvamur. *Prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.* Securus esto, peccator: noli dubitare quod quotidie possis benedicere Deum. Ecce enim dicit: *Prosperum iter faciet nobis Deus.* Ergo Deus adjuvat nos, et cooperatur nobis. *Salutarium nostrorum.* Bene dixit

pluraliter, *salutarium:* quod quanta peccata commisimus, tot et salutes habemus. *Diapsalma* in Hebraeo habet SELA (): hoc est *semper* et *jugiter.* Ergo Deus semper nos adjuvat.

Deus noster. Quia praeter ipsum alium nescimus. *Deus salvos faciendi, et Domini Domini exitus mortis.* Praesto est enim ut salvos faciat pereuntes: quia pro redemptione nostra natus. *Et Domini Domini est exitus mortis:* quia prior mortis exitum patefecit, dicente Apostolo: Factus est, inquit, primogenitus mortuorum, quoniam ipse resurrexit a mortuis, et nos simul fecit resurgere **(Coloss. I; Apoc. I)**. Aliter: Diabolus introitus est mortis: Dominus vero educit.

Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum. Ab exitibus mortis egressus confringit capita diaboli, et omnes virtutes ejus. Tu confregisti capita draconis in aqua. Quot peccata sunt, tot capita habet diabolus: Principatus et potestates, quae tamquam caput cunctis eminebant, hoc est, diabolicas dominationes. *Verticem capilli perambulantium in delictis suis:* Summitatem extollentiae eorum qui poenitentiam negligentes, perdurant in peccatis. In tantum enim confringitur caput ejus, ut non remaneat in eo aliqua virtus qua stimulet peccantes. Summum capitis, capillus est, et capilli, vertex. Ergo hoc dicit, quod nec minimum remaneat in diabolo, quod non frangatur.

Dixit Dominus: Ex Basan convertam, convertam in profundum maris. Ut intingatur pes tuus in sanguine, lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Basan, confusio interpretatur. De confusione igitur nos convertit Deus. Hoc autem ideo, quia crucem sustinuit, et pes ejus proprio cruore perfusus est, clamantibus contra eum Judaeis

atque dicentibus: Crucifige, crucifige eum **(Joan. XIX)**. Qui Judaei stimulati fuerunt ab inimicis Christi: hoc est, a daemonibus. Ut autem hoc totum fieret, ipsius Salvatoris voluntas fuit qui haec passus est fieri. Vel de confusione hujus saeculi convertam humanum genus: hoc est per passionem meam, et crucem, quae isti putant stultitiam et confusionem. *Convertam Basan,* populum meum. *Convertam in profundum maris:* id est, de profundis vitiis, et peccatis saeculi istius: de commotione, et fluctibus convertam populum meum. *Ut intingatur pes tuus in sanguine.* Quoniam pes ipsius intinctus est in sanguine suo. Torcular calcavi solus, et de gentibus vir non fuit mecum **(Isa. LXIII)**. Et iterum: Quis est iste qui ascendit ex Edon? fulvida vestimenta ejus ex Bosor **(Ibid.)**. Edom, interpretatur *sanguis:* Bosor, *caro.* Ipsum Dominum nostrum significat crucifixum. *Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso.* Canes dicit ipsos Judaeos, ut superius: qui clamaverunt, crucifige, crucifige talem: non habemus regem nisi Caesarem **(Joan. XIX)**. Ex inimicis autem submissi a daemonibus negare Salvatorem, et blasphemare eum. Aliter: Quoniam ipse tua voluntate venisti et passus es: et tua voluntate crucifixus es a Judaeis. Tinctus est enim pes Domini in sanguine, cum caro assumpta in qua divinitas latebat, lancea verberatur. Ab ipso igitur sanguine, et eorum lingua tincta est, qui dixerunt: En sanguis ejus super nos, et super filios nostros **(Matt. XXVII)**. Sed post gloriosum Dominicae ascensionis triumphum, ultione Dominica, et hostium pes in eorum sanguine tinctus est: et canina scilicet inimicorum rabies ab eo est satiata.

Viderunt ingressus tuos, Deus, ingressus Dei mei, regis mei qui est in sancto. O quam admirabiliter in hoc psalmo vetus Testamentum cum Evangeliorum dictis concordat! Visa sunt enim itinera Christi in ingressu maris Rubri **(Exod. XIV)**: visa sunt et in Evangeliis ipsius regis nostri; cum in sancto homine elevatus, coelis invectus est **(Joan. XX; Act. I)**.

Praevenerunt principes conjuncti psallentibus: in medio juvencularum tympanistriarum. Et quidem in illo maris transitu praevenerunt principes: id est, prius egressi sunt vel Moyses, vel reliqui seniores, et conjuncti sunt juvenculis coelesti itinere. *Praevenerunt principes,* angelorum sanctorum animas, qui laudes Domini mortificato corpore concinebant, dicentes: Tollite portas, principes, vestras: quia jam redit triumphator inferni **(Psal. XXIII)**. Ideo autem *tympanistriarum:* quoniam mortuum est corpus ipsorum peccato. Et Maria soror Moysi, et Aaron tenens tympanum in Exodo, antecedebat psallentes et dicebat: Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est **(Exod. XV)**. Aliter: *Praevenerunt principes juncti psallentibus in medio juvencularum tympanistriarum.* Apostoli cum Ecclesiis, juncto pariter praecesserunt gradu. Bene eos praevenisse testatur: quia principes fidei de Judaeis sunt.

In Ecclesiis benedicite Dominum. Manifestius est locutus, quas supra dixerit tympanistrias. *Dominum de fontibus Israel.* Quia salus ex Judaeis est: et inde prima Ecclesia. Ex adumbratione enim Legis, Ecclesiae doctrina processit: in qua nunc Dominus, qui ex Israeliticae stirpis propagine carnem suscepit, benedicitur.

Ibi Benjamin. Paulus apostolus, qui ex tribu Benjamin descendit. *Ibi,* in Ecclesia. *Adolescentulus.* Novissimus omnium apostolorum. *In mentis excessu.* Quem pertulit in Damascum cum iret.

Principes Juda duces eorum. Apostoli sunt principes Juda: hoc est Domini, quemadmodum dicit Jacob: Juda, te laudabunt fratres tui **(Gen. XLIX)**. *Zabulon, et principes Nephtalim. Zabulon* interpretatur fluxus noctis. *Nephtalim, latitudo.* Quando liberati fuerimus de passione libidinis: hoc est, illius fluxus: tunc incipimus latitudines virtutum. Vel aliter; *Principes Zabulon, et principes Nephtalim.* Petrum et Andream apostolorum principes monstrat: qui in crassitudine tenebrarum, illius lucem magnam annuntiantes, doctores sunt Evangelii constituti, juxta illud: Terra Zabulon, et terra Nephtalim, via maris trans Jordanem Galilaeae gentium, populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam **(Isa. XLIX)**.

Manda, Deus, virtuti tuae. Christo tuo. *Confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis.* Ut donum baptismi quod contulit, Spiritus sancti infusione confirmet. *Confirma hoc, Deus, quod operatus e sin nobis:* hoc est, salutare quod donasti nobis per tuam passionem confirma, et da auxilium, quoniam homines sumus, et non possumus incedere in virtutibus, si non adepti fuerimus auxilium tuum.

A templo tuo quod est in Jerusalem: tibi offerent reges munera. Reges dicit, qui regnant sibimetipsis, secundum quod scriptum est: Cor regis in manu Dei **(Prov. XII)**. Ipsi offerent Deo munera. Virtutes sanctorum, munera sunt Dei. Vel a templo illo corporali, quod bene vivendo sanctum fecerunt.

Reges in quibus peccatum ultra non regnat, offerent in coelesti Jerusalem, quae est primitivorum Ecclesia, munera regi aeterno: scilicet seipsos offerentes hostiam vivam, placentem Deo in conspectum omnium angelorum.

Increpa bestias calami. Bestiae calami, daemones sunt, fragilis infirmaeque virtutis. Vel haeretici sunt, qui tractant, et scribunt contra te ut decipiant nos. Oportet enim et haereses esse in nobis. Ferae enim dicuntur ab eo quod capiunt animas, et interficiunt. Vel increpa feras arundinis: Judaeorum belluinam superbiam. *Congregatio taurorum in vaccis populorum.* Ipsos haereticos significat; quia neminem possunt decipere nisi simpliciores, et parvos; hoc est, vaccas minores. Tauros enim non possunt decipere: hoc est, magnos. *Ut excludant eos qui probati sunt argento.* Et propterea simpliciores decipiunt: hoc est, multitudinem, ut veniant usque ad sanctos, et excludant eos de regno coelorum. Vel in tauris, duces Judaeorum: qui persecutionem in Dominum vel in sanctos ejus intulerunt, indicat: ut illud: Tauri pingues obsederunt me **(Psal. XXI)**. In vaccis vero stultas populi sequentis animas demonstrat. Quod ibi ostenditur, cum vaccas aureas in Samaria sub Jeroboam adoravit **(III Reg. XII)**. Ergo consilium eorum quod habent ut sanctos de via justitiae retrahant: in eorum animabus requiescat, juxta illud: Gladius eorum intret in cor ipsorum, ut hi non excludantur a regno Dei, qui per multas tribulationes tamquam argentum probati, inventi sunt justi. Tale consilium praevidebat Jacob cum diceret: In consilio eorum non introeat anima mea **(Gen. XLIX)**.

Dissipa gentes quae bella volunt. Haereticos, vel Judaeos, qui plerumque contra Ecclesiam certamina parant. *Venient legati*

ex Aegypto: Aethiopia praeveniet manus ejus Deo. In tribulationibus ac erroribus idololatriae positi, vel qui peccatis nigri sive tenebrosi sunt: credentes quod Christus Dominus ipse est Deus Filius Dei: offerunt ei munera, id est mentes puras, auro argentoque lucidiores; quia ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia **(Rom. V)**.

Regna terrae, cantate Deo, psallite Domino. Vos utique qui prius terrenum regnum diligentes ignorabatis Deum: nunc evicto carnali livore, coelestia regna penetratis.

Psallite Deo qui ascendit super coelos coeli ad orientem. Illi utique qui quondam mortis occasu ascenderat in crucem, invectus est nunc super sidera, victorque mortis residet gloriosus. Ad orientem autem usque: sive quia ipse Oriens sit dictus: sive quia per eum omnes oriantur ad vitam.

Ecce dabit voci suae vocem virtutis suae. Voci Domini tunc dabitur vox virtutis, cum quod praecipit efficitur: quam mortui cum audierint, resurgent. *Date gloriam Deo super Israel.* Magis Deum quam carnalem Israel honorate. Aliter: Non labiis, ut Israel, sed corde honorate Deum.

Magnificentia ejus, et virtus ejus in nubibus. In apostolis et prophetis. Unde dicit: Mandavi nubibus meis, ut pluant super Israel imbrem **(Isai. V)**.

Mirabilis Deus in sanctis suis. In hoc mirabilis est Deus: quoniam ita dilexit humanum genus, ut signa faciat in sanctis suis. In istis magis mirabilis est Deus quam in caeteris creaturis, quod eos post multas tribulationes evexit in sublimitatem coelorum. *Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suae.* Ad tolerandas passiones mundanas,

vel spirituales nequitias. *Benedictus Deus.* Qui nos a morte in vitam, a corruptione in incorruptionem demutare dignetur, ut sanctis ejus participes facti, sempiternis in eum gaudiis exsultemus. Amen.

PSALMUS LXVIII.

In finem pro his qui commutabuntur, Psalmus ipsi David. Iste psalmus de passione Christi sonat, et ex persona membrorum suorum: licet quidam in eo putent ei minime convenire, *Pro his qui commutabuntur.* Commutavit se Christus: dum aequalis Patri erat, formam servi accipiens. Vel nos commutamur de infidelitate ad fidem: quia, ut diximus, iste psalmus vocem continet Dominici hominis venientis ad passionem.

Salvum me fac, Deus: quoniam intraverunt aquae usque ad animam meam. Salvare eam Patrem, secundum infirmitatis conditionem postulat: quoniam quidem motus populi saevientis irruerunt in eum.

Infixus sum in limo profundi. In veteribus peccatis hujus populi. *Et non est substantia.* Per quam exinde evadam: nisi tu salves.

Veni in altitudinem maris. In profundum saeculi istius. *Et tempestas demersit me:* procella Judaeorum.

Laboravi clamans: raucae factae sunt fauces meae. Licet a peccatoribus urgeatur: clamare tamen salutaria praecepta non

desinit. *Defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.* Secundum imbecillitatem carnis, speravit ut ab eo calix iste transiret; sed secundum divinitatem implevit voluntatem Patris.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. Confortati sunt, etc. Ideo super capillos capitis mei, multiplicantur atque confortantur: quia semper major est iniquorum numerus quam justorum. *Quae non rapui tunc, exsolvebam.* Non enim erat debitor mortis atque peccati, sed in passione hostiam utramque complevit.

Deus, tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt abscondita. Scit Pater, quod non ea de coelis attulit, sed nobis assumpsit, ut ait propheta: ipse iniquitates nostras accepit, et aegritudines nostras portavit **(Isai. LIII)**. Et Paulus dicit: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus **(I Cor. I)**. *Delicta mea a te non sunt abscondita,* ut illud: Delictum meum cognitum tibi feci **(Psal. XXXI)**.

Non erubescant in me qui exspectant te, Domine, etc. Non evacuetur spes credentium de passione mea: sed cognoscant quia voluntatem tuam facere veni, sicut sequitur.

Quoniam propter te sustinui opprobrium: operuit, etc. Propter voluntatem Patris, malorum improperia supportavit, et verecundia tectus est, cum in assumpta carne colliditur: quia una voluntas fuit Patris, et Filii quod sustinuit passionem. Vel, *operuit confusio:* quando negaverunt apostoli.

Extraneus factus sum fratribus meis, etc. Filius enim erat Synagogae sicut et illi, secundum ordinem corporationis

terrenae, a quibus exter, et hospes habitus est: quia illi sceleribus erant pleni: hic vero expers peccati. *Extraneus factus sum fratribus meis.* Fratres Domini, apostoli. Unde dixit: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis **(Psal. XXI)**. *Peregrinus filiis matris meae.* Christus peregrinus, ut ait Cleophas: Tu solus peregrinus es in Jerusalem **(Luc. XXIV)**. Solus, quia solus et primus resurrexit immortalis. Et mater, synagoga.

Quoniam zelus domus tuae comedit me. Quia fecerunt eam speluncam latronum. *Et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.* Exprobrationum enim jurgium super eum projecerunt, cum eum et Samaritanum, et daemonium habentem vocarent. Unde Judaei contra Christum dicebant: Si Filius Dei es, descende de cruce, et credimus tibi. Alios salvos fecit: seipsum non potest salvum facere **(Matt. XXVII)**. Qui exprobrant Filium, et Patrem exprobrant, quia qui non credit Filium, nec Patrem habet.

Operui in jejunio animam meam, et factum est in opprobrium mihi. Opprobrium enim ei inferre conabatur: cum tentans eum Satanas ait: Dic ut lapides isti panes fiant **(Matth. IV)**. Vel quando dixerunt discipuli: Rabbi, manduca. Ille dixit: Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis **(Joan. IV)**. Et in alio loco: Operamini cibum non qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam **(Joan. VI)**. Sed esuriebat Christus salutem humani generis. Vel esuriebat fidem Ecclesiae: quia nullum cibum a Judaeis inveniebat.

Posui vestimentum meum cilicium, et factus sum illis in parabolam. In sacco luctus ostenditur vel fletus: quo in morte Lazari usus, in parabolam factus est Judaeis, cum, eo flente,

dicerent: Ecce quomodo amabat eum **(Joan. XI)**. Alii vero: Non poterat hic qui aperuit oculos caeci nati, facere, ut et hic non moreretur?

Adversus me exercebantur qui sedebant in porta. Illi scilicet qui habentes clavem scientiae: neque introibant, neque alios introire permittebant: Scribae et Pharisaei qui discernebant causas, cum sederent in publico judicio. *Et in me psallebant qui bibebant vinum.* Repleti enim vino iniquitatis, qualiter eum interficerent, concinebant. Stulte enim psallit, qui in Deum molitur insidias. Sciens enim propheta stultum in aliquibus esse psallere: audi qualiter doceat quosdam: Psallite, inquit, sapienter. Vel ebrii erant de vino, quando operiebant caput ejus, et dicebant: Prophetiza nobis, Christe, quis est qui te percussit **(Luc. XXII)**.

Ego vero orationem meam ad te, Domine. Non enim vincor his passionibus, quia tecum sum in oratione. *Ego vero orationem meam ad te, Deus.* Judaeis mihi maledicentibus atque dicentibus: Crucifige, crucifige eum: ego pro eis orans loquebar: Pater, ignosce eis: non enim sciunt quid faciunt **(Luc. XXIII)**. *Tempus placendi, Deus. Tempus placendi,* tempus est passionis, in quo Pater aiebat: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui **(Matth. III)**. *Tempus beneplaciti, Deus, in multitudine misericordiae tuae.* Omnia enim tempora tua beneplacita sunt, sed praesertim hoc tempus quo mea passione genus humanum redimis, quodammodo plus beneplacitum facis. *Exaudi me, Domine, in veritate salutis tuae.* Ut post veram mortem, resurrectionis veritas approbetur.

Eripe me de luto, ut non infigar. Quaere juxta quosdam ne forsitan lutum, carnis quam suscepit significet vilitatem. Orat ut non in luto et pulvere, sicut omne humanum genus dissolvitur, corrumpatur. *Libera me ab his qui oderunt me.* Aperte haec de Judaeis, qui eum numquam dilexerunt, dicit. *Et de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aquae.* Haec passionis tempestas non eum in profunditate abyssi retineat infernalis. *Neque absorbeat me profondum.* In quo dum per mortem descendit, non devoretur ab eo. *Neque urgeat super me putens os suum.* Aditus inferni, sive diabolus.

Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice me. Haec secundum infirmitatem humanam postulat dicens: Qui alios mea passione redimis, me, praecurrente misericordia, contemplare.

Non avertas faciem tuam a puero tuo. Vox Christi ad Patrem, qui formam servi accepit, ut ait propheta: Magnum est tibi vocari puerum meum **(Isai. XLIX)**. *Quoniam tribulor, velociter exaudi me.* Ut resumam spiritum: quem tuis manibus commendavi.

Intende animae meae, et libera eam: propter inimicos meos eripe me. Ut, me resurgente ab inferis, confundantur: Unde Christus dixit: Potestatem habeo ponendi animam meam **(Joan. X)**.

Tu scis improperium meum, et confusionem meam, etc. Quam in assumpta sustineo carne.

In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me. Tu vides quales mihi tribulationes inferant, et ostendant

illusiones. *Improperium exspectavit cor meum, et miseriam. Improperium,* passionis, *et miseriam:* id est, contumeliam crucis.

Sustinui qui simul contristaretur, etc. Nullus de tanta multitudine iniquorum, aut compassus est doloribus meis, aut exstitit consolator.

Dederunt in escam meam fel: et in siti mea potaverunt me aceto. Hoc jam completum esse, in Evangeliis legimus: cum, sitiente Domino in cruce, acetum cum felle mixtum bibere porrexerunt **(Joan. XIX)**. Et ex hoc, et ex alio testimonio intelligitur: quod ad Christum psalmus referri debeat.

Fiat mensa eorum coram ipsis. Dicta Legis et prophetarum: ad quam saepe convenientes reficiebantur. *In laqueum, et in retributiones, et in scandalum.* Ut non intelligant inibi Dominum nuntiatum. Nam et Dominus in Evangeliis dixit: Moyses vos accusat in quem speratis **(Joan. V)**. De me enim ille scripsit.

Obscurentur oculi eorum ne videant. Divinitatem sub fragilitate latentem. Ut non videant. Hoc erat quod precabatur, mensam eorum fieri in laqueum: ne legis scilicet sacramenta cognoscerent. *Et dorsum eorum semper incurva.* Ut Romanis serviant semper. Vel sub onere legis: quod secundum litteram ferre potuit nemo.

Effunde super eos iram tuam, et furor irae tuae comprehendat eos. Fiat habitatio eorum deserta, etc. Haec omnia in eversione Jerosolymae sub Tito et Vespasiano completa sunt. Vel hoc est quod ait: Dimittetur vobis domus

vestra deserta **(Matth. III)**. Recedente de Judaea Christo, omnes pariter cum illo recesserunt virtutes.

Quoniam quem tu percussisti ipsi persecuti sunt. De se haec Christus ad Patrem loquitur, sicut in alio propheta ex persona Patris legimus dictum: Propter peccata populi percussi eum **(Isa. LIII)**. Et iterum: Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis **(Zach. XIII)**. Percussus est enim ut nos resurgeremus: vulneratus est, ut nos sanaret. Sed et sanguis, et aqua quae de vulnere lateris ejus exiit, **(Joan. XIX)** martyrii baptismique praetulit typum, per quod itur ad coelum. *Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Cum vel Ecclesiam, vel apostolos persecuti sunt.

Appone iniquitatem super iniquitatem eorum. Sicut enim quod me non crediderunt, ad iniquitatem eis est reputatum: ita quod me persecuti sunt, iniquitati huic adjiciatur. *Et non intrent in justitia tua.* Coelorum cum justis non capiant regna.

Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur. Duos hic libros indicat scriptos: viventium ac justorum. Unde animadvertendum est quod ille sit viventium, in quo ante adventum Dei prophetae ac patriarchae scripti sunt. De quo Moyses, peccante populo, ait: Si non dimittis eis noxam: dele me de libro quem scripsisti **(Exod. XXXII)**. Justorum vero dicit illum de quo Dominus ad eos qui per fidem secuti sunt, ait: Gaudete et exsultate: quia nomina vestra scripta sunt in coelo **(Luc. X)**. Persecutores ergo isti, et a primo libro deleti sunt, et in secundo non sunt scripti.

Ego sum pauper et dolens. In Passione. *Et salus tua, Deus, suscepit me.* Resurgentem. Hinc jam propheta loquitur: *Ego*

sum pauper, et dolens: Cum enim esset dives, pro nobis pauper factus est, et compeditos suos non despexit. Possumus hoc versiculo uti, si quando in laudes martyrum peroramus. Quidam et de animabus hoc intelligi putant, quod clausae corporibus non despectae sint a Deo.

Laudabo nomen Dei mei cum cantico: magnificabo eum in laude. Quod vel de diabolo triumphaverit, vel vicerit mundum.

Placebit Deo. Id est, Patri. *Super vitulum novellum.* Qui seipsum obtulit Genitori. *Cornua producentem.* Fortitudinem Ecclesiae dantem. *Et ungulas.* Quibus sacrilegia conculcet gentium ac divellat.

Videant pauperes et laetentur. Quod humiliata superstitione gentilium, Ecclesiae Domini extollitur regnum. *Quaerite Dominum, et vivet anima vestra.* Quae nunc mortua est peccatis.

Quoniam exaudivit pauperes Dominus. Ut eos resuscitaret. *Et vinctos suos non despexit.* Quia, disruptis diaboli nexibus, eos regno suo ascivit.

Laudent illum coeli et terra: mare et omnia reptilia in eis. Ipsi omnia genu flectant coelestium, terrestrium, et infernorum.

Quoniam Deus salvam faciet Sion. Coelestem Jerusalem, in qua electos suos pro meritis adunabit in uno corpore illius matris coelestis. *Et aedificabuntur civitates Judae.* Animae sanctorum, quae per confessionem in templum sanctum tamquam vivi lapides deferuntur.

Et inhabitabunt ibi, et haereditate acquirent eam, et semen servorum ejus possidebit eam, etc. Sancti utique qui in eam transferuntur. Vel semen eorum, id est, qui per eos conversi sunt. Sed quia titulus psalmi pro his qui commutabuntur inscribitur: oremus Dominum, ut nos a gentilitate conversos, in Judae civitates aedificet, et a jugo diaboli absolutos, ut soboles diligat proprias. Ut quos redemit per fellis amaritudinem, per aceti asperitatem, per crucis supplicia, per clavorum vulnera, per mortis contumeliam, per gloriam resurrectionis, sic custodire dignetur in saeculo, ut faciat participes sanctis suis in regno. Amen.

PSALMUS LXIX.

In finem, Psalmus David in rememoratione, eo quod salvum fecit eum Dominus. Iste psalmus ex persona Domini incorporati canitur, deprecantis praesidium Patris.

Deus, in adjutorium meum intende: Domine, etc. Nostrum adjutorium Christus est, qui nunc Patris auxilium postulat ad confutandos eos, qui sibi adversantur.

Confundantur et revereantur qui quaerunt animam meam, ut auferant eam. In hoc enim confunduntur, cum eum cujus animam auferre voluerunt, resurrexisse cognoscunt.

Avertantur retrorsum, et erubescant qui volunt mihi mala. Non immutentur in resurrectione cum sanctis, sed retrorsum conversi erubescentes: quia quem ut hominem judicaverunt, judicare ut Deum cernunt.

Avertantur statim erubescentes: qui dicunt mihi euge, euge. Irridentium haec vox est, quae ad eos refertur qui dicebant: Si Filius Dei es, descende de cruce; et iterum: Confidit in Deum: liberet eum, si vult **(Matth. XXVII)**. Post impiorum vero poenam, ad gloriam convertitur beatorum.

Exsultent et laetentur in te omnes qui quaerunt te. Qui per lacrymas poenitentiae te, qui misericors es, requirunt. *Et dicant semper: magnificetur Dominus.* Accepta indulgentia peccatorum. *Qui diligunt salutare tuum.* Diligentes te: eo quod sis omnium vita.

Ego vero egenus sum et pauper: Dominus, etc. Christus Dominus se crebro egenum et pauperem vocat: cujus cura in paternae pietatis amore consistit.

Adjutor meus, et protector meus es tu, Deus meus, ne tardaveris. Hinc enim passionis tempore discipulo dixit: Quod facis fac celerius **(Joan. XIII)**; scilicet ut passionem corporis velox resurrectionis adjutorium praeveniret. Qui vulneratus est propter peccata nostra, et resurrexit propter justificationem nostram: ipse nobis nunc auxilium in tempore tribulationis miseratione solita largiatur, ut cum sanctis ejus exsultantes, eum magnificare atque extollere valeamus. Amen.

PSALMUS LXX.

Psalmus David, filiorum Jonadab, et priorum captivorum. Iste psalmus vocem continet prophetae: de illa

Redemptoris humilitate corporea conquerentis, ac de ejus resurrectione gloriosa canentis.

In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum. Orat ergo Mediator noster, ut haec confusio mortis non sit, ut caeterorum omnium, diuturna. *Et in tua justitia libera me, et eripe me. Inclina,* etc. Justitia enim tua est ut qui fecerit voluntatem tuam, transeat a morte in vitam: per quam et ego nunc eripi deprecor. Vel aliter: *Inclina ad me aurem tuam, et salva me.* Aures Domini dicuntur, quando exaudire dignatur: quia formam servi accipiens, factus est obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus illum exaltavit, et dedit illi nomen quod est super omne nomen.

Esto mihi in Deum protectorem, et in locum munitum, ut salvum me facias. Quia absque te neque refugium neque munitio: neque protectio a quoquam praestari potest. Numquid Deus localis est? Licet localis sit ad se venientibus: sed non est localis: quia ubique est.

Quia firmamentum meum, et refugium meum es tu. Firmamentum, cum aequalis in eo consistit substantia. *Refugium,* juxta imbecillitatem corpoream.

Deus meus eripe me de manu peccatoris: et de manu, etc. De potestate populi Judaici, qui me venturum in Lege non intellexit. *Et iniqui.* Semper malignantis. Non omnes peccatores etiam iniqui. Peccatores sunt transgressores, id est, Judaei, et mali Christiani: qui vetus, et novum Testamentum transgrediuntur. Iniqui qui non credunt, ut Paulus ait: Qui sine lege peccaverunt, sine lege et peribunt.

Quoniam tu es patientia mea, Domine. Quia pro tua patior voluntate. *Spes mea a juventute mea.* Ab initio aetatis corporeae. Ideo spes non confunditur: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris: per Spiritum sanctum qui datus est nobis **(Rom. II)**.

In te confirmatus sum ex utero. Legis utique, ex quo initiavi credere. *De ventre matris meae.* Synagogae de qua processi. *Tu es protector meus, Domine. In te cantatio mea semper.* A te protegar in passione, et tuum in gentibus nomen concinam.

Tamquam prodigium factus sum multis. Dicebant enim illi: Samaritanus es tu, et daemonium habes **(Joan. VIII; Matt. XVII)**. *Et tu, Domine, adjutor fortis.* Dixisti mihi: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite.

Repleatur os meum laude tua, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. Unus dies est sanctis tuis in hoc mundo, quem nulla obscurat nox: in quo et cum quibus, laudem, gloriam, magnificentiamque concino tuam: quia ego in his sum. Ego cano tibi. Sed et nunc ipse Dominus aperit os nostrum, ut possimus ejus gloriam nuntiare, atque laudem ejus disserere.

Ne projicias me in tempore senectutis, cum deficiet, etc. In consummatione utique aetatis istius.

Quia dixerunt inimici mei mihi. Dicentes, hic non est de Deo, qui sabbatum non custodit **(Joan. IX)**. *Et qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum dicentes: Deus dereliquit eum,* etc. Haec dixerunt impii, et erraverunt:

obcaecatum enim est malitia cor eorum. Sed et in ipsa passione quasi derelicto Deo dicebant: Sine veniat Elias, et liberet eum **(Matt. XXVII)**.

Deus, ne elongaveris a me: Deus meus, etc. Ut alligato forte, victor redeam ex inferno.

Confundantur et deficiant detrahentes animae meae. operiantur, etc. Cum ego resuscitatus fuero.

Ego autem semper sperabo in te, Domine, etc. Ut quae tibi lex offerre praecepit in sacrificiis suis visibilibus, redemptus populus deportet in moribus.

Os meum annuntiabit justitiam tuam, tota die salutare tuum. Resurgens enim congregabo Ecclesiam, in qua tuas concinam laudes.

Quia non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini. Cognovit ille negotiationem, qui magistrum vendidit. Nam ego te clarificavi super terram, opus consummavi quod dedisti mihi ut facerem **(Joan. XVII)**. *Domine, memorabor justitiae tuae solius.* Paternae eum justitiae memorem propheta dicit, sicut et ipse in Evangelio ait: Ego quae audivi a Patre meo, haec loquor **(Joan. VIII)**.

Deus, docuisti me a juventute mea, et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua, et usque in senectam et senium: Deus, ne derelinquas me. Numquid enim est derelictus a Patre? sed semper testimonium perhibuit, quia verax est.

Donec annuntiem brachium tuum generationi omni, etc. Haec omnia Christianae generationi annuntiavit: quam suo sanguine acquisivit et pro qua passus est quae sequuntur. *Quae fecisti magnalia, Deus! quis similis tibi?* Qui me misericordi consilio ad redemptionem humanam misisti.

Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, et malas! et conversus vivificasti me. Multae quidem ei tribulationes in carnis infirmitate ostensae sunt ob salutem humani generis, sed omnia vivaciter toleravit. *Et de abyssis terrae iterum reduxisti me.* Hoc est, de profunditate inferni. Dicant nunc Judaei, qui hunc psalmum in solum David canere volunt: quando de profundo abyssi est eductus.

Multiplicasti magnificentiam tuam, Deus, etc. Cum hi qui in inferno tenebantur, mecum redierunt.

Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi. Qui de illo vino novo evangelicae et apostolicae praedicationis repleti, in psalmis me intelligunt praeconatum: *Veritatem tuam, Deus, psallam tibi in cithara, Deus sanctus Israel.* In his qui te mente retinent.

Exsultabunt labia mea, etc. Haec ad clausulam psalmi propheta dicit. *Et anima mea quam redemisti.* Ne ei mors secunda dominaretur.

Sed et lingua mea meditabitur justitiam tuam: cum confusi, et reveriti fuerint qui quaerunt mala mihi. Sive vitia, sive potestates aereae, quae mihi iniquas inferunt immissiones. Nos vero deprecemur Dominum, ut repleto laudibus ejus ore humano, ea semper meditemur in cordibus, quae ei placitis vocibus proferamus.

PSALMUS LXXI.

In Salomonem. Et hic psalmus proprie ad Christum refertur. Salomon quippe pacificus, et pacificus est Christus: et permanet cum sole, et ante lunam generationis generationum. Si super Salomone iste psalmus intelligitur, hoc penitus stare non potest. Salomon quippe, nec cum sole, nec cum luna permansit. Si vero volumus intelligere de Christo, quaerendum quomodo Christus non habeat finem: cum sol, et luna, et coelum, et omnia veterascere, et transire dicantur. Sed iste septuagesimus primus psalmus quem propheta cecinit, Filium Dei in mundum venturum ostendit; eumque post assumptae carnis injurias liberatosque pauperes de manu potentis, coelis redditum, a Patre omne sumpsisse judicium. Tale igitur sumit exordium:

Deus, judicium tuum regi da. Loquitur ergo, ut diximus, propheta ad Patrem, ut judicium Filio donet, non quod eum in una Deitate subsistentem non habeat, sed ut in corpore venturum ostendat. *Et justitiam tuam filio regis.* Populo qui in adoptionem filii assumptus, per baptismum in eo renatus est. Nam congrue convenit, ut populus justitia vivat: rex autem judicium, quod a Patre suscepit, exerceat, quod sequens confirmat versiculus.

Judicare populum tuum in justitia. Quem per passionem ac resurrectionem illius acquisisti. *Et pauperes tuos in judicio.* Ut, post praesentes aerumnas, consolationem capiant sempiternam.

Suscipiant montes pacem populo, et colles justitiam tuam. Montes collesque duplam habere intelligentiam, saepe monuimus, id est, partis deificae, et adversae. Ergo hi qui, seducente adversario, faventibus divitiis, in modum collium montiumque elevati sunt: subditi nunc Deo, illam pacem justitiamque suscipiant, quam populus quem superius adoptivum diximus, tenet, id est, Christum, qui est pax nostra, et justitia.

Judicabit pauperes populi. Ut pro eo pauperes facti, coelestibus regnis locupletentur. *Et salvos faciet filios pauperum.* Qui per eos conversi sunt. *Et humiliabit calumniatorem:* Largito justis praemio, humiliat diabolum, qui nunc eis calumniator exsistit.

Et permanebit cum sole. Cum claritate paterna. Nam huic soli aptari ista non possunt: quia cum hoc mundo dissolvetur. *Et ante lunam generationis generationum.* Prior enim stabit ante omnem congregationem Ecclesiae, manebitque in sempiternum.

Et descendet sicut pluvia in vellus. Sicut enim in vellus Gedeonis pluvia descendens **(Judic. VI)**, cum terra arida defecit, ita et hic illapsus est in uterum virginalem per infusionem Spiritus sancti. *Et sicut stillicidia stillantia super terram.* Arida enim erat terra humani corporis cum advenit, nec ullum fructum exhibere poterat sanctitatis: sed ipse eam praedicationis suae stillicidiis fecundatam fructibus replevit aeternis.

Orietur in diebus ejus justitia, et abundantia pacis. Quod in diebus Augusti Caesaris est impletum, cum Dominus de

thalamo virginali processit. Nam ita his diebus omnia bella quieverunt, ut etiam illud impleretur, quod alius propheta cecinit, dicens: Converterunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces **(Isai. II)**. Dies autem ejus sunt, cum concipitur, cum nascitur, cum nutritur. Dies ejus, sunt, cum opera Patris operatur, cum patitur, cum ad inferna descendit, cum resurgit, cum se discipulis praebet, cum coelos ascendit. *Donec auferatur luna.* Elevetur Ecclesia.

Et dominabitur a mari usque ad mare, etc. Totum hunc mundum sua passione acquisitum atque subjectum Christo Domino propheta testatur.

Coram illo procident Aethiopes. Peccatis tenebrosi. *Et inimici ejus terram lingent.* Juxta illud: Te adorabunt, et pulverem pedum tuorum lingent **(Isai. XLIX)**.

Reges Tharsis, et insulae munera offerent: reges Arabum, et Saba dona adducent, etc. Omne hic mundiale imperium, honores, et ordines ad Christum Dominum accedere, eique colla submittere, bonorumque morum dona deferre, propheta pronuntiat: quod ex magorum muneribus intelligimus inchoatum. Ipsi enim gentium regumque typum tenuisse monstrantur.

Quia liberavit pauperem a potente. Populum fidelem a potestate diaboli. *Et pauperem cui non erat adjutor. Parcet pauperi, et inopi,* etc. Qui, abjectis mundi divitiis, poenitentiam egerunt: parcitur his, et salvabuntur.

Ex usuris et iniquitatibus redimet animas eorum. Ne de pereuntibus usuris in terra constituant thesauros, sed in coelo collocent sacculos qui non veterascant. Sed et usurae peccata

sunt, cum malitia a Satana accepta multiplicatur. *Et honorabile nomen eorum coram illo.* Coram Deo Patre.

Et vivet. In sanctis suis, sicut et Paulus dicebat: Jam non vivo ego: vivit autem in me Christus **(Galat. II)**. *Et dabitur ei de auro Arabiae.* Offerent ei mentis puritatem, tamquam aurum Arabicum, splendore pulcherrimo rutilans. *Et adorabunt de ipso semper.* Eo quod ab iniquitatibus liberati sunt. *Tota die benedicent ei.* In uno Ecclesiae corpore congregati.

Et erit firmamentum in terra. Magnum enim terrae labenti attulit ejus adventus passio ac resurrectio firmamentum. *In summis montium superextolletur super Libanum fructus ejus.* Super omnes enim altitudines saeculi elevata est gratia baptismi; per quam peccata tolluntur. *Et florebunt de civitate.* Id est, de coelesti Jerusalem. *Sicut fenum terrae.* Fenum duplam habet rationem. Est fenum quod arescens decidit, et est fenum floridum, et viridi coma perdurans, de quo ornantur coronae sanctorum. Sancti ergo per baptismum renati, florebunt de coelesti Jerusalem bonorum operum ornamento splendidi. *Sicut fenum terrae.* Non illius terrae maledictioni subditae, sed illius melle ac lacte manantis.

Et erit nomen ejus benedictum in saecula. Ab his quos inibi transtulit, perpetualiter benedicetur. *Ante solem permanet nomen ejus.* Potestas scilicet nominis ejus: juxta illud: Ante luciferum genui te **(Psal. CIX)**.

Et benedicentur in ipso omnes tribus terrae: omnes gentes magnificabunt eum. Hoc enim evangelista commemorat, Domino sic dicente: Praedicabitur hoc Evangelium in

universo mundo **(Matt. XXIV)**. Sed et omnes gentes venient, et adorabunt coram te, Domine.

Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus. Fecit enim in veteri Testamento: facit et in novo, cum dignanter vocat ea quae non sunt, tamquam ea quae sunt.

Et benedictum nomen majestatis ejus in aeternum. Juxta illud: Et erit credentibus in me nomen novum, quod benedicetur in terris, id est, Christianum. *Et replebitur majestate ejus omnis terra, fiat, fiat.* Cum effuderit Spiritum suum sanctum super omnem carnem: quod jam in Actibus Apostolicis legimus fuisse completum **(Act. II)**. Qui et nunc in nobis Paracletum, id est, *Consolatorem* dignetur infundere, ut intelligere possimus cum pro redemptione nostra corpus assumpsisse terrenum, suscepisse mortem, penetrasse inferos, redisse victorem ad coelos.

PSALMUS LXXII.

Defecerunt hymni David, filii Jesse. Psalmus Asaph. Sciendum quod septuagesimus primus psalmus secundi libri finis sit; unde et in extremo habet, *fiat, fiat:* pro quo nos in superioribus demonstravimus, *amen, amen* in Hebraeo dici. Etiam hoc diligentius observandum, quod *defecerunt hymni David, filii Jesse,* ad finem septuagesimi primi psalmi pertineat: id vero quod sequitur, *Psalmus Asaph,* initium sit sequentis.

Quam bonus Israel Deus, his qui recto sunt corde. Bonus enim est his qui eum visuri sunt: sicut Dominus inquit: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt **(Matt. V)**.

Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Quia, etc. Stabilitas sanctitatis ejus atque incessio ad Deum labebatur, eo quod aemulus impiorum pacis felicitatisque fuisset.

Quia non est respectus morti eorum: et firmamentum in plaga eorum. Et in labore hominum, etc. Ab infirmitate, et plagis velociter convalescunt, nec sicut homines justi, tribulationum quatiuntur flagellis.

Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate, et impietate sua. Per arrogantiam enim felicitatis multiplicata iniquitate premuntur.

Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. In pinguedine quoque divitiarum, oblita iniquitas processit ab eis. De hac enim pinguedine, et Moyses ait: Impinguatus est Jacob, et recalcitravit **(Deut. XXXII)**.

Transierunt in affectum cordis. Ut suam, et non Dei facerent voluntatem.

Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam, etc. Sive Judaei, qui Deum in carne positum blasphemantes, nequitiae laqueos tendebant in cogitationibus perversis: sive haeretici, qui per interpretationes iniquas Deo detrahunt.

Posuerunt in coelum os suum, et lingua eorum transivit in terra. Per superbiam scientiae locuti sunt contra habitatorem

coeli, sed humiliatum est usque in terram iniquum eloquium eorum, et pertransiit: quia firmam non habuit stationem. Idcirco his prophetiis Dominus de suis loquitur, dicens:

Ideo convertetur populus meus hic, et dies pleni invenientur in eis. Videntes haec justi qui prius in peccatoribus zelati fuerant, cernentes pacem eorum, revertuntur ad Deum: ut plenitudinem dierum capiant aeternorum, scientes, quia iniqui, nec ad dimidium accedunt.

Et dixerunt: Quomodo scit Deus, et si est scientia in excelso. Ignorant enim peccatores Deum omnia posse cognoscere: nescientes miseri, quia nihil ab oculis ejus absconditur.

Ecce ipsi peccatores, et abundantes in saeculo obtinuerunt divitias. Abundantes divitiis saeculi, perdiderunt dona paradisi.

Et dixi: ergo sine causa justificavi cor meum, et lavi inter innocentes manus meas? Numquid haec videns justus frustra se justificavit, aut in contrario innocens opus fecit? Sed haec ex persona justi Dominus ipse dicit, sicut sequentia docent.

Et fui flagellatus tota die. Flagellabatur enim Dominus saepe dolis eorum: sed in die passionis certis contumeliis, et veris ictibus verberatus est. *Et castigatio mea in matutino.* Judas utique dixit: Quid vultis mihi dare, et ego indicabo eum vobis, ut apprehendatur **(Matt. XXVI)?** Ipse autem in matutino fuit flagellatus: cum sequenti die de traditione Dominica abiit, et laqueo se suspendit.

Si dicebam: Narrabo sic, ecce generationem filiorum tuorum praevaricatus sum. Ordo lectionis, et sensus iste est: Dum ipse me accuso in orationibus matutinis, hoc reperi ut dicerem: Ego si sic fuero locutus: ego si voluero Dei occulta rimari, incipio a filiis tuis alienus fieri: velut non justificetur quis, neque justum faciat opus. Hi qui me praedicant, et per me tui effecti sunt filii, in me consurgunt. Hinc propheta loquitor.

Existimabam ut cognoscerem, hoc labor est ante me. Perscrutatus sum cuncta, et si laboriose: existimavi tamen cum Apostolo, quia non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in sanctis **(Rom. VIII)**.

Donec intrem in sanctuarium Dei, et intelligam in novissimis eorum. Intellexi etiam de his sanctis ingrediens mente in eorum coetum: quia et si in prima vita in paucis vexati, in novissima tamen bene disponentur in multis. Hinc ad illos qui in divitiarum dolo confidebant, verba vertuntur.

Verumtamen propter dolos posuisti eos. Quia tribulaverunt iniquis fraudibus justos. *Dejecisti eos dum alleviaverunt.* In divitiis alleviati a te sunt dejecti.

Quomodo facti sunt in desolationem? Interrogantis vocis hic modus est, et sequitur respondentis. *Subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam.* Exposuit enim ordinem rei, juxta illud quod Apostolus ait: cum dixerint pax et securitas: tunc repentinus illis apparebit interitus **(I Thes. V)**.

Velut somnium exsurgentium. Sicut quis dormiens videt in visu thesauros magnos auri argentique, et surgens omnia perdit: ita et hi divitias suas post hujus saeculi vitam in qua

velut in somno versati sunt. *Domine, in civitate.* In coelesti utique Jerusalem. *Imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* Cum pulsantibus his coelestem regiam, dices: Discedite a me, operarii iniquitatis: quia non novi vos **(Luc. XIII)**.

Quia inflammatum est cor meum. Ut Patris faciam voluntatem. Christus Dominus haec loquitur. *Et renes mei commutati sunt.* Ne mihi praevaleret luxuria cogitationis humanae. *Et ego ad nihilum redactus sum, et nescivi.* Et humiliatum, et ignorantem se dicit, ut verum hominem monstret. Nulla enim Deus ignoratione fallitur, sed tantum peccatores nescit.

Ut jumentum factus sum apud te. Portans in carne peccata populi tui. *Et ego semper tecum.* Ego in te, et tu in me.

Tenuisti manum dexteram meam. Descendente me in infernum, quia sinistra diaboli adversabatur mihi. *Et in voluntate tua deduxisti me.* Resurgentem. *Et cum gloria suscepisti me.* Coelis redeuntem.

Quid enim mihi est in coelo, et a te quid volui super terram? Cum emphasi legendum, tam grandia mihi in coelis praeparasti, et ego infelix in terris a te parva quaerebam? Aliter: Neque in coelo, neque in terra alium praeter te quaesivi. A te enim impleta est voluntas mea, ut mihi flectatur omne genu, coelestium, terrestrium, et infernorum. Vox succedit Ecclesiae dicentis:

Defecit cor meum, et caro mea: Deus cordis mei, et pars mea Deus in aeternum. Post Deum cordis sui, id est, Christum Dominum cujus pars facta est, tam corde quam corpore toto

desiderat. Nam defectio quam se dicit habere, non pro diminutione, sed pro desiderio accipienda est.

Quia ecce qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Omnes qui fornicantur, sine Deo peccant. Qui autem peccat, longe est a Deo: ideoque perditioni est proximus.

Mihi autem adhaerere Deo bonum est. Cujus sanguine sum redemptus. *Ponere in Domino Deo spem meam.* Quia vanum est in saeculi confidere bonis.

Ut annuntiem omnes praedicationes tuas in portis filiae Sion. Per contemplationem enim spei quam in Deum habet, sperat se induci in coelestis Jerusalem portis: ad capescendam futuram beatitudinem cum electis ejus. In quorum nos consortium non meritorum inspector, sed veniae largitor admittat Christus Dominus. Amen.

PSALMUS LXXIII.

Intellectus Asaph. Ideo *intellectus,* in titulo praenotatur: quia duplex captivitas sequitur; carnalis videlicet, et spiritualis.

Utquid, Deus, repulisti in finem: iratus est furor tuus super oves pascuae tuae. Immensum Dominicae pietatis donum est, qui sic repellit, ut revocet: irascitur, ut emendet.

Memor esto congregationis tuae quam possedisti ab initio. Ecclesiasticae utique congregationis quam

patriarcharum, sive prophetarum, vel vocationibus, vel sacrificiis figurasti.

Redemisti virgam haereditatis tuae. Virga haereditatis Dei, Christus est, sicut Jeremiae videnti vigilantem virgam dicitur: Bene vides, quia vigilo ego super populum meum **(Jerem. 1)**; et iterum: ||Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et ipsum gentes deprecabuntur **(Isa. XI)**. Haec ergo virga liberata est a persequentibus inimicis. *Mons Sion in quo habitasti in eo.* Sive in assumpto corpore, sive in Ecclesia. Utrumque enim ad montem pertinet sanctum.

Leva manus tuas in superbias eorum in finem. Qui Ecclesiam tuam impugnare conantur. *Quanta malignatus est inimicus in sancto!* Ut hos malis consiliis homines persecutores eorum efficeret.

Et gloriati sunt qui oderunt te, etc. Instinctu enim diaboli gloriantur: cum in odium Dei, sanctos martyres poenis affligunt.

Incenderunt igni sanctuarium tuum in terra: polluerunt tabernaculum nominis tui, etc. Facta sunt quidem haec secundum historiam: vel cum Nabuchodonosor eos adduxit in Babyloniam **(IV Reg. XXV)**, vel cum Titus Vespasianusque, succensa civitate cum templo, multitudine gladio prostrata, reliquum vulgus captivum abduxit. Sed et modo cavendum est, ne quod tunc contigit Jerosolymae, Christianae nunc eveniat plebi: sicut superius isto versiculo quem praeterivimus quomodo dixit: *Posuerunt signa sua, et signa non cognoverunt, sicut in exitu desuper:* sic Babylonii in arrogantiam victoriae tumore sublati, in templo tuo signa

sua posuerunt, quomodo solent super portarum fornices de hostibus trophaea constitui. Quod Symmachus planius interpretatus est, dicens: *Posuerunt signa sua manifeste in edito, in introitu portarum.* Ergo habeat unusquisque nostrum, in corde suo, vexillum crucis: non adversarii signum, ne ejus securi succidatur a gratia, sed falce evangelica purgetur ad gloriam. Non succendatur in concupiscentiis, sed accendatur a spiritualibus sacramentis. Non polluatur vitiis, sed virtutibus repleatur. Nec existimet Deum aliquid non posse cognoscere, sed confiteatur nihil oculis ejus abscondi. Postremo non praebeat consensum in improperiis diaboli, sed glorificet nomen Dei sui.

Ut quid avertis manum tuam, et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem? Sinus est sanctuarium ejus, sicut per alium ait prophetam. Sicut enim pastor gregem suum fovet, et fetus in sinu portat: sic Dominus plebem suam vegetat **(Isa. XL)**. Tunc ergo ab hoc sinu, vel inspectionem, vel potentiam suam avertit, cum pecca verimus in eum.

Deus autem rex noster ante saecula. Sicut per Salomonem ex sapientia, quae est Christus, dicit: Condidit me in initio viarum suarum, ante saecula fundavit me **(Eccl. XXIV)**. *Operatus est salutem in medio terrae.* Sive in Judaea quae medium terrae dicitur, sive in utero virginali.

Tu confirmasti in virtute tua mare. Saeculum, vel quae in eo sunt. *Tu confregisti capita draconis in aquis.* Potentiam daemoniorum in baptismo subjecisti. *Tu confregisti capita draconis in aquis:* id est, diaboli. *Et dedisti eum escam populis Aethiopum.* Ut versa vice ab his devoraretur, sive

comminueretur, per signum crucis, quos prius devoraverat in persuasionibus vanis.

Tu dirupisti fontes, etc. Apostolos, vel reliquos praedicatores.

Tuus est dies, et tua est nox. Claritas Evangelii, vel obscuritas Legis: quia te utraque pronuntiant. *Tu fecisti solem.* Hominem illum per quem sedentes in tenebris lucem viderunt magnam. *Et lunam.* Ecclesiam, quae in obscuritatibus saeculi lucet.

Tu fecisti omnes terminos terrae. Jussu enim tuo cuncta creata sunt. Aestatem, *et ver tu plasmasti ea.* Quamquam et tempora anni, et omnia elementa mundi Deus fecerit, tamen secundum allegoriam, ver dicimus, cum justi in hoc saeculo bonis operibus florent: *Aestatem,* cum fructum laboris sui percipiunt.

Memor esto hujus, inimicus improperavit Domino, et populus insipiens incitavit nomen tuum. Stant tui martyres in agone, improperat diabolus, exacerbat gentilis populus. Tu, Domine, memor esto eorum qui ob amorem nominis tui talia patiuntur.

Ne tradas bestiis animas confitentes tibi. O diabole, o ministri diaboli, qui non vultis corpora devorare, sed animas. Tunc enim anima devoratur ore bestiae, cum conniventiam praebet diabolicae voluntati. *Animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.* Et si ad horam subduntur tribulationibus, non pereant; sed probati manifesti fiant.

Respice in testamentum tuum, quia repleti sunt, qui obscurati sunt terrae dumis iniquitatum. Dumi interpretantur *spinae.* Hi ergo qui obscuraverunt

persecutionibus suis terram tuam, repleti sunt sentibus iniquitatis. Tu vero, Domine, qui per Testamentum tuum, sive vetus, sive novum, quia utrumque a te processit, et quasi unum habetur, promisisti protegere tuos, succisis nunc spinis, erue nos.

Ne avertatur humilis factus confusus. Non obliviscatur a te, qui in tribulationibus multis atteritur. *Pauper et inops laudabunt nomen tuum.* Cum promissa tua perceperint.

Exsurge, Deus, judica causam tuam. Pro his improperiis quae vel tu sustinuisti pro nobis, vel nunc Ecclesia sustinet. *Memor esto improperiorum tuorum: eorum quae ab insipiente sunt tota die.* Ut in judicio confundantur.

Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum. Qui te utique in praesentibus pressuris invocant, consolentur a te. *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* Nisi enim eorum superbia ascendat: hi non humiliantur. Sic enim et Dominus in Apocalypsi dicit: Impius impie agat, et iniquus amplius faciat iniquitatem **(Apoc. XXII)**. Ecce ego venio cito, et merces mea mecum. Nos quoque supplices deprecamur, Domine, ut ereptos nos ab spinis iniquitatum, a superbiae ruinosae cothurno, post mundi contemptum attollere digneris in coelum.

PSALMUS LXXIV.

In finem, ne corrumpas, psalmus Cantici Asaph. interpretatur *synagoga.* In Hebraeo, non habet in *finem,* sed habetur, *Victoria.* Et LXX interpretes, non valde erraverunt; siquidem victoria perfecta est. Bene dixit, *Infinem ne corrumpas.* Hoc verbum multis modis interpretatur. Dicit et David ad aliquem de amicis suis: Ne corrumpas eum: hoc est, Saul. Videte quid dicat. Et in alio loco legimus, quoniam benedixit David Dominum: quia custoditae sunt manus ejus, id est, ne interficiat Saul. Et nos ergo, quando non interficimus aliquem: custodiuntur manus nostrae. Alii dicunt quoniam iste psalmus a David compositus est, et ab Asaph cantatus est. Alii autem, quoniam ipse Asaph, et composuit, et cantavit. Ergo secundum LXX hoc dicit: O Domine, qui me custodisti: ut non mitterem manum meam super Christum tuum Saul, usque ad finem custodi me.

Confitebimur tibi, Deus. Hic, *confitebimur,* non poenitentiam significat, sed gloriam. *Et invocabimus nomen tuum.* Nomen Dei, Pater est: antea enim ignorabatur. Dicit enim Dominus: Pater, revelavinomen tuum hominibus **(Joan. XXVII)**. Omnis enim Filius nomen est Patris.

Narrabimus mirabilia tua. Hoc dicit Ecclesia: hoc dicit multitudo credentium. *Narrabimus mirabilia tua.* Iste versus cum prioribus jungitur; iste autem qui sequitur, ex persona Domini dicitur. Sic enim interpretati sunt Veteres.

Cum accepero tempus, ego justitias judicabo. Nunc enim non est judex, sed erit. Si enim esset nunc judex, peccatores non erigerentur, et in saeculo non obtinerent divitias. Hoc vos scandalizat: quoniam justi fugiunt, et peccatores persequuntur? Hoc vos scandalizat: quoniam iniquitas regnat

in mundo? Audite Dominam dicentem: *Cum accepero tempus, ego justitias judicabo.* Tempus enim judicii reservatum est. In praesenti non est judicium, sed certamen. Non enim judicat Pater quemquam; sed omne judicium dedit Filio. Audiens autem hoc, ne scandalizeris, et dicas: quia minor est iste, qui accipit ab eo qui dat; sed vide quid dicat in Evangelio: Neque enim judicat Pater quemquam; sed omne judicium dedit Filio: quoniam Filius hominis est **(Joan. III)**. Reddit causam quare accepit judicium: quoniam Filius hominis est. Audis Filium hominis, et dubitas quare accepit?

PSALMUS LXXV.

In finem, in carminibus, psalmus Asaph, Canticum ad Assyrios.

Notus in Judaea Deus: in Israel magnum nomen ejus. Antequam illuminaret crux mundum, et antequam videretur Dominus in terra, notus erat in Judaea Deus, in Israel autem magnum nomen ejus. Quando autem venit Salvator, in omnem terram exiit sonus ejus, et in fines orbis terrae verba ejus **(Psal. XVIII)**.

Et factus est in pace locus ejus. Quod Hebraice dicitur in SALEM . Videtur ergo secundum litteram dicere Jerusalem, quae ante vocabatur *Salem,* et postea *Jebus,* et deinde dicta est, *Jerusalem,* in qua fuit rex Melchisedech. Legimus: Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech **(Ps. CIX)**. Non dixit secundum ordinem Aaron, sed Melchisedech. Quid voluit dicere, Tu es sacerdos in

aeternum, secundum ordinem Melchisedech? Manifestum est quod in illo loco de Christo dicitur. Sed quid ait, secundum ordinem Melchisedech? Aaron victimas obtulit, Aaron hostiarum sanguinem fudit. Melchisedech nihil horum fecit, sed tantummodo panem et vinum obtulit **(Gen. XIV)**. Hoc ergo fecit Melchisedech, et propterea dicitur, secundum ordinem Melchisedech. In Hebraico habet: *Et factum est in Salem umbraculum ejus.* Videte quid dicat secundum tropologiam: non est umbraculum Domini, nisi ubi pax est. Ubi zelus atque discordia: ibi non est protector Deus. Dicamus et secundum Septuaginta. Locus Dei non est, nisi in anima quae pacem habet. Quae ergo anima non habet pacem, sciat se non esse locum Dei. Pacem meam do vobis: pacem meam reliquo vobis **(Joan. XIV)**. Haec est Salvatoris haereditas. *Et habitatio ejus in Sion.* Secundum litteram possumus dicere Jerusalem, et Sion: quoniam ibi fuit templum. Secundum tropologiam vero, et anagogen dicimus: quia in Sion habitatio Dei sit. Sion interpretatur, *specula.* In quacumque ergo anima notitia Scripturarum est atque doctrina, ibi inhabitat Deus.

Ibi confregit fortitudines arcuum. Ubi, in Jerusalem et Sion. Jerusalem interpretatur, *pax;* Sion, *specula.* Videamus ergo quae sit pax, et quid sit specula. Dupliciter interpretemur: Aut humana anima in qua sit pax Dei, et contemplatio: aut certe Ecclesia, aut certe Scriptura sancta. Ibi enim pax est, et ibi habitatio, et specula Dei. *Ibi confregit fortitudines arcuum.* Illas sagittas ardentes quas mittebat diabolus. *Scutum, gladium, et bellum.* Bellum illud de quo dicitur in alio loco: Dissipa gentes quae bella volunt **(Psal. LXVII)**. Et quid sequitur? *Sela,* quod interpretantur Septuaginta, *diapsalma,* et Hebraice dicitur, *semper.* Videte

ergo quia semper confringit Dominus scutum, et gladium, et bellum.

Illuminans tu mirabiliter a montibus aeternis. Dupliciter interpretamur montes. In veteri Testamento, prophetas; in novo Testamento, apostolos. De istis montibus dicit: Levavi oculos meos in montes: unde veniet auxilium meum **(Psal. CXX)**. In istis montibus, et civitas Dei posita est. Non potest civitas abscondi super montem posita. Nos omnes sedebamus in tenebris, et in umbra mortis: et illuxit nobis Dominus de montibus aeternis **(Matth. V)**: hoc est, de prophetis, et apostolis. *Conturbati sunt omnes insipientes corde.* Hunc versum de infidelibus possumus dicere.

Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt, etc. Vere haec vita somnus est, et divitiae. Quando enim videmur eas tenere, statim amittimus. Sicut illud quod scriptum est in propheta: Sicut cum aliquis dormit sitiens, si invenerit aquam, bibit: postea cum vigilaverit, ipsa sitis manet **(Isai. XXIX)**: ita sunt et divitiae in hoc mundo: dum teneamus, amittimus.

Dormitaverunt qui ascenderunt equos. Secundum tropologiam dicamus. Denique Pharao ascendit equos, et dormitavit, et periit. Aegyptii habebant equos, sed perierunt. Inde et praeceptum est in Lege: ut non Hebraeus habeat equos. Denique Salomon non habebat equum de Jerusalem, aut de Judaea: sed emebat sibi de Aegypto **(Deut. XVII: III Reg. X)**. Semper equi in Aegypto venduntur. Hi in curribus, et hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus **(Psal. XIX)**. Illi ergo qui ascenderunt equos, dormitaverunt ac perierunt. Habet et Dominus noster equos: habet et montes lucidos. Econtrario, et

diabolus habet montes tenebrosos. Sicut ergo sunt montes lucidi et montes tenebrosi: ita sunt et equi boni, et equi mali. Diximus de equis malis, dicamus et de equis bonis. Illo tempore quando ad Eliseum venerunt, ut eum comprehenderent: exiit puer et vidit exercitum in circuitu Assyriorum, et dixit Eliseus: Noli timere, quoniam plures nobiscum sunt, quam cum illis **(IV Reg. VI)**. Et ibi scriptum est: Domine, aperi oculos pueri tui, ut videat. Et, apertis oculis, vidit puer currus et equos. Hi erant auxiliatores. Videte ergo quid dicat, currus et equos. Nemo hominum erat super ipsos, sed erant soli currus et equi: Hoc est, quod vult dicere. Multitudo angelorum, ipsi et currus erant, ipsi et equi: ascensor autem erat Dominus. Propterea dicit in Cantico Habacuc: Et equitatio tua salus **(Habac. III)**. Hoc ad Deum dicitur. O si nos essemus equi Dei, et super nos dignaretur Deus ascendere! Illi ergo contrarii equi dormitaverunt, et ascensores eorum.

Ex tunc ira tua. Ex quo tempore ira Dei? Quando populus clamabat ad Aaron in eremo, dicens: Fac nobis deos quos sequamur **(Exod. XXXII)**. Hic enim Moyses, qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus, quid ei acciderit. Eduxisti eos de terra Aegypti, et continuo te negaverunt.

De coelo auditum fecisti judicium. Locutus es de coelo, audivit omnis populus, et contremuit: et tamen in te non crediderunt. *Terra tremuit, et quievit,* Israel autem nec timuit, nec quievit.

Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi. Hoc est, quod dicitur in alio loco: Ab occultis meis munda me, et ab alienis parce servo tuo **(Psal. XVIII)**. Alienis a te, quos submittit

diabolus. Et quid sequitur? Si mei non fuerint dominati: tunc immaculatus ero. Si me non vicerint malae cogitationes, tunc ero mundus in conspectu tuo. Et quid statim sequitur? Et emundabor a delicto maximo. Vide quid dicat. Si me cogitatio non vicerit, et ad opus non perduxerit: a magno peccato liberatus sum. *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi.* Nullus est enim mundus in conspectu Dei, nec si unius quidem diei fuerit vita ejus. Astra non sunt munda in conspectu Dei, et adversus angelos suos perversum quid excogitavit. **(Job. XV et XXV)**. Hoc totum quare? Quoniam si astra non sunt munda, si in angelis perversum invenitur: quanto magis in cogitatione hominum! Ubi sunt illi qui dicunt, recede a me, quia mundus sum? Quotide quid patimur: quid sit in cogitationibus nostris, novimus, et erubescimus dicere. Multi sunt qui opera mala non fecerunt, alii sunt qui nec locuti sunt: caeterum qui in cogitatione non peccaverit, nullus hominum reperitur. Propterea nunc dicit, *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi.*

Terribili. Cui? Deo. *Et ei qui aufert spiritum principum.* Quando videmus aliquos potentes, verbi causa, imperatores, praefectos, et in saeculo isto nimium potentes, dicamus et nos ad Deum: *Qui aufert spiritum principum.* Spiritum possumus et de anima dicere: possumus et de superbia dicere. Intelligamus et de superbia dicere. Intelligamus, et aliter: *qui aufert spiritum principum.* Principes hic intelligimus sanctos. Ac si dicat: Princeps fuit Salomon, princeps fuerunt caeteri sancti, princeps fuit etiam et Apostolus Judas, et quoniam peccaverunt, Deus tulit ab eis Spiritum sanctum. Nemo ergo dicat: Ego episcopus sum, aut diaconus, aut monachus; ego

princeps sum in isto saeculo: potens est Deus tollere spiritum principum. Denique ut sciatis, quia tollit Deus spiritum; recessit spiritus Dei a Saul bonus, et suffocabat eum spiritus malignus. Sequitur: Et suffocabat eum spiritus Dei malus **(I Reg. XVI)**. Ergo malum habet spiritum Deus? Nequaquam: sed ideo recesserat spiritus Dei, ut postea suffocaret eum spiritus malus: propterea spiritus Dei dicitur malus. Denique sanctus David, sciens quia spiritus tolleret principum: rogat Deum, et dicit: Spiritum sanctum tuum ne auferas a me **(Psal. L)**. *Terribili apud reges terrae.* Et secundum litteram intelligitur. Caeterum praestet Deus nobis, ut reges terrae simus. *Reges terrae,* ut imperemus carni nostrae. Unde dicit et Apostolus: Non regnet peccatum in mortali vestro corpore **(Rom. VI)**. Et in alio loco scriptum est: Cor regis in manu Dei **(Prov. XXI)**. Juliani persecutoris cor in manu Dei fuit. Saul cor in manu Dei fuit. Manasse cor in manu Dei fuit, et omnium impiorum regum Juda in manu Domini fuerunt. Videtis quoniam secundum litteram stare non potest. Reges ergo sancti sunt, et istorum cor in manu Domini est. Et nos ergo petamus Deum, ut reges simus, ut imperemus carni nostrae, ut subjecta sit nobis. Unde dicit et Apostolus: Ideo castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte aliis praedicans, ipse reprobus efficiar **(I Cor. IX)**. Imperet anima nostra, serviat corpus, et statim veniet Christus, et habitabit in nobis. Denique quid dicit ipse in Evangelio? Veniam, inquit, et stabo ante ostium, et pulsabo: et si quis mihi aperuerit, intrabo, et coenabo cum eo **(Apoc. III)**. Quotidie stat ante ostium pectoris nostri Christus, intrare desiderat. Aperiamus ei, ingredietur in nos, et hospes noster erit, et conviva, hoc est, et nobiscum comedet: cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXVI.

In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph. In Hebraeo *per Idithun:* ut significet non pro eo, sed per cum psalmum fuisse cantatum. Quod autem sequitur *Asaph psalmus,* in veteribus exemplaribus non habetur.

Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, et intendit mihi. In die tribulationis meae Deum exquisivi. Videte quomodo in tribulatione est, et Dominum et Deum deprecatur, et tamen unus Deus est. *Voce mea ad Dominum clamavi.* Clamare eo tempore necessarium est: quando longe est ille qui clamat. Ergo iste quod dicit: hoc est, quoniam propter peccata mea longe sum a te: propterea clamo ut me exaudias. *Voce ad Dominum, et intendit mihi.* Ipsum est quod dicit et in alio loco: Ad Dominum cum tribularer clamavi, et exaudivit me **(Psal. CXIX)**.

In die tribulationis meae, Deum exquisivi. Difficilem rem dicit: Nos quando tribulamur, in terram dejicimur: nihil aliud nisi de tribulatione cogitamus. Iste vero in tribulatione commovetur: ut Deum deprecetur. Ac si aperte dicat, Filium perdidi: incensa est domus mea, ad mendicitatem veni: non quaero illud quod perdidi, sed Dominum quaero. Si enim istum invenero, in isto invenio omnia. Quaerite primum regnum Dei, et haec omnia apponentur vobis **(Matth. VI)**. *Manibus meis nocte contra eum: et non sum deceptus.* In Hebraeo aliter habet: *Manus mea nocte extenditur, et non quiescit. Manibus meis nocte contra eum.* Subauditur,

clamavi. Videte ergo quod et opera nostra, nobis tacentibus, clamant ad Dominum: propterea dicitur: Factum est verbum Domini in manu Aggei prophetae **(Aggei I)**. Non ei fit in ore, hoc est, in sermone, sed in manu, hoc est in opere. *Manibus meis nocte:* hoc est, clamavi, manibus clamavi. Propterea dicitur et ad Moysen: Quid clamas ad me? Et certe non est scriptum ibi quia clamaret Moyses ad Deum, sed quoniam cor ipsius clamabat: Abba, Pater **(Exod. XIV)**. Inde est quod dicitur in Jeremia: Non siluit pupilla oculi mei **(Thren. II)**. Videte ergo quod et pupilla oculi nostri non tacet, sed quotienscumque lacrymas proferimus, totiens clamamus ad Deum, *Manibus meis nocte contra Deum:* Id est, quod dicitur: In noctibus extollite manus vestras in sancta, et benedicite Dominum **(Psal. CXXXIII)**. In nocte istius saeculi, et in tenebris cum alii ad vitia properarent, ego opera mea ad te solum levabam. *Et non sum deceptus:* Quoniam sic clamavi et opere clamavi. *Non sum deceptus.* Dupliciter intelligitur. Aut consecutus sum quod volebam, aut certe non sum deceptus ab insidiis diaboli, qui me circumvenire cupiebat. In Hebraeo autem scriptum est: *Manus mea in nocte extenditur, et non quiescit.* Semper extenditur manus virtutibus, nonnunquam peccatis contrahitur.

Renuit consolari anima mea. Quantum in peccatis meis est, spe me nulla poteram consolari. *Memor fui Dei, et delectatus sum.* Quantum in peccatis meis fuit: nullam invenire potui consolationem. Rursum cogitavi de Deo, et in misericordia ipsius delectatus sum. In Hebraico aliter habet: *Memor fui Dei, et conturbatus sum.* Consideravi mansuetudinem ipsius: consideravi pietatem, consideravi munditiam, et videns meipsum immundum, vehementer conturbabar. *Exercitatus*

sum, et defecit spiritus meus. In Hebraeo melius habet: *Loquebar in memetipso, et defecit spiritus meus:* sive desperatione, sive desiderio Dei.

Anticipaverunt vigilias oculi mei. In Hebraeo aliter habet: *Prohibebam suspectum oculorum meorum, constupebam, et non loquebar.* Quod dicit hoc est: Considerans peccata mea, oculos ad coelum erigere non audebam: peccatori enim dicit Deus: ut quid tu enarras justitias meas **(Psal. XLIX)**? Propterea stupebam, timebam, loqui non poteram. Hoc juxta Hebraeos. *Anticipaverunt vigilias oculi mei:* Antequam aliquis vigilaret: ego vigilabam. Legimus et in Daniele **(Cap. X)**. Et ecce, inquit, ir, id est, vigil. Non dormitavit neque dormiet, qui custodit Israel. Ergo monachus qui non vigilat hunc versum non potest dicere.

Turbatus sum, et non sum locutus. Hoc est, quod dicit Apostolus: Sol non occidat super iracundiam vestram **(Ephes. IV)**. *Turbatus sum,* quasi homo: *non sum locutus,* quasi Christianus. Iracundia coepit in corde meo; sed iracundiam in verba non protuli.

Cogitavi dies antiquos, et annos aeternos in mente habui. Quantum pro peccatis meis est, desperabam: et renuerat consolari anima mea. Coepi cogitare ab initio mundi, quando hominem fecit Deus, usque ad annum meum: ab Adam usque ad tempus meum.

Meditatus sum nocte cum corde meo, et scopebam spiritum meum: Non cogitabam de iracundia, non cogitabam de inimico meo; sed tota mea cogitatio de Deo erat. Nox quae solet esse, vel ad quietem, vel ad libidinem: mihi erat cogitatio

de virtutibus. *Meditatus sum nocte cum corde meo, et scopebam spiritum meum:* hoc est, fodiebam quasi agrum, ut ibi mitterem semen doctrinarum Domini.

Numquid in aeternum projiciet Deus? Haec erat tota cogitatio mea; Deus hominem fecit de terra, et promisit ei vitam aeternam: quomodo ergo de paradiso ejectus est? *Et non adjiciet ei, ut placeat adhuc. Aut in finem misericordiam suam abscidet a generatione in generationem?* Hoc est, utramque generationem projiciet, et prioris populi: et sequentis? Et si projecerat Judaeorum populum: Numquid et gentium projiciet?

Aut continebit in ira misericordias suas. Non potuit pulchrius dicere; quamvis se teneat, ut non misereatur: tamen vincit illum misericordia sua.

Et dixi, nunc coepi. In Hebraeo aliter habet: *Et dixi, imbecillitas mea:* id est, hoc quod patior, non est de crudelitate Dei; sed de peccatis meis. *Haec mutatio dexterae Excelsi:* Ut Dominus misereatur, ut det gratiam suam universo mundo: ut non retineat in ira sua misericordias suas. *Haec mutatio dexterae Excelsi:* Nisi dextera ejus, hoc est, Filius ejus mutatus fuerit, et hominis corpus acceperit: nos misericordiam accipere non possumus. *Et dixi, nunc coepi, haec mutatio dexterae Excelsi.* Qui cum in forma Dei esset constitutus, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed exinanivit semetipsum, formam servi accipiens **(Philipp. II)**.

Memor fui operum Domini. Quae fecerat Moysi, quae fecerat sanctis. *Quia memor ero ab initio mirabilium tuorum, et*

meditabor in omnibus operibus, etc. Tota mea cogitatio de virtutibus tuis est. Considero quomodo illis misertus es, et de me non despero.

Deus, in sancto via tua. Quicumque ergo sanctus non est, via Dei in eo non est. Via Dei quae est? Ego sum via et veritas **(Joan. XIV)**. Hoc Salvator dicit. Via ergo Dei filius est, via autem Dei non est nisi in sancto. Volumus, ut Christus habitet in nobis, simus sancti. Dei enim via in sancto est. *Quis Deus magnus sicut Deus noster?* Sicut enim sunt dii multi: et domini multi. Hoc loquitur Apostolus, Deus stetit in synagoga deorum **(I Cor. VIII)**. Ego dixi, dii estis, et filii excelsi omnes **(Psal. LXXXI)**. Et ad Moysen: Dedi te Deum Pharaonis **(Exod. VII)**. Sancti dii dicuntur. Illi secundum gratiam dii: tu autem natura Deus es. *Tu es Deus qui facis mirabilia.* Non dixit, quia fecisti; sed, *qui facis mirabilia.* Quotidie facit Deus mirabilia, et operatur, et Filius, et Spiritus sanctus. *Tu es Deus, qui facis mirabilia.* Heri latro, hodie Christianus. Heri fornicator, hodie continens. Heri rapiebas aliena, nunc tua porrigis.

Notam fecisti in populis virtutem tuam. Christus Dei virtus, et Dei sapientia, mysterium quod a saeculis fuerat absconditum, nunc notum fecit in populis. *Redemisti in brachio tuo populum tuum.* Domine, quis credidit auditui nostro, et brachium Domini cui revelatum est? *Redemisti in brachio tuo populum tuum:* id est, in Christo. *Filios Jacob, et Joseph.* Utrumque populum et Judaeorum, et Christianorum. Jacob in populo Judaeorum, et Joseph in populo gentium. Denique Joseph interpretatur lingua Hebraea, *augmentum.* Illi ergo praecesserunt, et nos adjuncti sumus: propterea dicit, *filios Jacob et Joseph.*

Viderunt te aquae, Deus: viderunt te aquae, et timuerunt. Interim dicamus secundum litteram; haereamus terrae propter simpliciores. Quando populus transivit per mare Rubrum, et per Jordanem: creatorem suum intellexerunt aquae, et populus non intellexit. *Et turbatae sunt abyssi.* Mare vidit, et fugit: Jordanis conversus est retrorsum **(Psal. XIII)**.

Multitudo sonitus aquarum, discusserunt nubes. Pro nubibus, *aquas* habet in Hebraeo. Quod ait, *Vocem dederunt nubes,* hoc interpretantur quando visus est Deus in Sina monte.

Etenim sagittae tuae perambulabant: vox tonitrui tui in rota. Et hoc interpretantur de fulgoribus, et dicunt: quando tonitruat Deus, similem vocem facit rotae. Videtis quomodo adhuc in terra haeream, et loquar secundum litteram occidentem.

Illuxerunt coruscationes tuae orbi terrae. Hic quid facis tu, Judaee? In mari via tua, et semitae tuae in aquis multis. Et hoc fac, aut de mari dici, aut de Jordane. Et vestigia tua non cognoscentur. Hoc secundum litteram, quomodo intelligis? Propter simpliciores secundum litteram diximus: revertamur ergo ad intelligentiam spiritualem. *Viderunt te aquae, Deus.* Loquamur de revelatione Joannis. Aquae, inquit, multae, populi multi sunt **(Apoc. XVII)**. *Viderunt te aquae, Deus.* Quae aquae? Et aquae quae super coelos sunt, laudent nomen Domini **(Ps. CXLVIII)**. *Viderunt te aquae, Deus.* Mentes et animae purae. *Viderunt te aquae et timuerunt.* Timor non fuit de odio, sed de fide. *Et turbatae sunt abyssi.* Dicamus aliquid secundum intelligentiam spiritualem. In principio Geneseos scriptum est: Et super

aquas, inquit, ferebatur spiritus. Et deinde scriptum est: Super abyssos, inquit, ferebantur tenebrae. Videte ergo quid dicitur in principio Geneseos: hoc est, secundum intelligentiam spiritualem. Super aquas, inquit, ferebatur spiritus. Jam eo tempore baptismum significabatur. Non enim poterat esse baptismum sine spiritu. Super abyssos vero tenebrae. Ista est abyssus ad quam daemones postulant, ne mittantur a Jesu. Super abyssos ergo tenebrae. In aquis erat munditia: in abyssis, tenebrae. Quae sint abyssi, me tacente, intelligitis: quoniam daemones formidant ire in abyssum. *Vocem dederunt nubes.* Nubes, prophetae: quae Judaeis tacuerunt, nobis locuti sunt. *Vocem dederunt nubes,* etenim sagittae tuae transierunt. Praedicatio sermonis Christi in universum orbem cucurrit. *Vox tonitrui tui in rota.* Tonitrus proprie, grandis vox est. Denique eo tempore quando Deus locutus est: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: facta est vox tonitrui rotae similis **(Matth. III)**. Denique propterea scribitur: Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum **(Psal. XLI)**: hoc est duo Testamenta, novum et vetus. *Vox tonitrui tui in rota.* Vox praedicationis tuae in rota. Propterea grandis vox dicitur: quia grandis est praedicatio. *Vox tonitrui tui in rota:* in toto orbe per circuitum. Non solum auditur in Judaea, quod tu loqueris, sed et auditur in saeculo. Hoc diximus generaliter. Dicamus autem specialiter de interiori homine. Rota modico quodam vestigio stat in terra, et non solum stat, sed quasi percurrit: non stat, sed tangit et praeterit: Denique cum volvitur, ad altiora transcendit. Ita et sanctus vir, quoniam in corpore est, necessitatem habet aliqua de terrenis cogitare: et quando venerit ad victum, et vestitum, et caetera hujusmodi: habens victum et vestitum, his contentus est, et tangens terram, ad

altiora festinat **(I Tim. VI)**. Ille qui currit, et ad altiora festinat, in illo est sermo tuus **(Zach. IX)**. Legimus et in propheta, sancti lapides volvuntur super terram **(Ezech. I)**. Videte quid dixit: Sancti lapides volvuntur super terram. Quoniam enim rotae sunt, propterea volvuntur super terram, et ad altiora festinant. Vultis scire rotas plures? Legimus et rotam in rota. Legimus et in Ezechiel: Invicem sibi haerent rotae. Duae rotae, sunt novum, et vetas Testamentum. Ista rota in illa haeret, et illa in ista. Tamen videte quid dicitur, et in Ezechiel: Et quocumque, inquit, ducebat spiritus, illuc sequebantur et rotae. Hoc et in Ecclesiaste dicitur: quod in consummatione mundi revolvetur rota super lacum **(Eccli. XII)**. Multa sunt quae dicantur de rotis; sed ad reliqua festinat oratio. *Illuxerunt coruscationes tuae orbi terrae:* Apostolica praedicatio. *Commota est, et contremuit terra.* Nisi terra nostra commota esset, et conturbata, nos Christiani non essemus. *Commota est, et contremuit terra.* Super nullum enim requiescit Spiritus Domini, nisi super humilem, et quietum, et trementem verba ejus **(Isai. LXVI)**.

In mari via tua. Ubi fluctus, ubi amara aqua, ubi draco habitat: ubi pisciculi minuti haerent. *In mari via tua.* Qui eras in coelo, descendisti in terram. Secundum litteram possumus dicere: Eo tempore quo eduxit Moyses Israel, tu eras qui educebas **(Exod. XIV)**. *In mari via tua.* Deinde possumus, et secundum historiam aliter dicere: maria tibi fuerunt via. Sed illud semel fecit. Caeterum quotidie loquitur ad mare: Tace, obmutesce. Dominus te mitigat, ut nos per istud saeculum transire possimus. *In mari via tua.* Ille venit fons vitae, ut dulcoraret mare. Mare amarum, mare mortuum. Propterea juxta Ezechielem: egreditur de templo Domini fons aquae

vivae, et vadit ad mare Mortuum, quod nihil habebat vivens **(Ezech. XLVII)**. Nulli enim pisciculi esse poterant in mari Mortuo, nihil vivebat in mari Mortuo. De templo Domini, hoc est, de sinu ejus egressus est Salvator, et dulcoravit mare Mortuum, et amaras aquas. *In mari via tua, et semitae tuae in aquis multis.* Propterea in mari via tua: ut tu faceres viam, et sequerentur te apostoli tui.

Et semitae tuae in aquis multis, et vestigia tua non cognoscentur: deduxisti sicut oves populum tuum. Bonus pastor deduxit quasi oves populum suum. *In manu Moysi, et Aaron.* Hoc fecit secundum litteram. Caeterum quotidie facit in nobis. *In manu Moysi,* id est in lege. Scimus autem quoniam lex spiritualis est. In lege tua spirituali et Aaron: hoc est, in sacerdotio. In lege tua spirituali, et in sacerdotio tuo spirituali, nos deduxisti populum tuum **(Rom. VII)**. Hoc secundum litteram intelligamus de Moyse et Aaron. Eductus quidem est Moyses et Aaron, sed non introductus in terram repromissionis. Successit ei Jesus. Videte quod scriptum est: Moyses in deserto mortuus est: Aaron mortuus est; Maria mortua est, et hoc est quod scriptum est in propheta: et percutiam, inquit, tres pastores in mense uno. Illi mortui sunt: neque enim potuerunt intrare in terram repromissionis **(Zach. I)**. Viderunt tantummodo contra terram repromissionis, et intrare non potuerunt. Judaei viderunt terram repromissionis, et intrare non potuerunt. Mortui enim in deserto, et cadavera eorum sunt in solitudine, eorum qui mortui sunt in deserto. Nos filii sub Jesu duce venimus ad Jordanem et intravimus terram repromissionis, et venimus ad Galgala, et secundo circumcisi sumus spirituali circumcisione, et ablatum est a nobis opprobrium Aegypti. Nunc ipse Jesus dux noster

gladium tenet, et semper nos praecedit, et pugnat pro nobis et vincit adversarios, et septem diebus circuimus Jericho: hoc est, istum mundum. Canimus sacerdotalibus tubis, et circuimus Jericho: hoc est, istum mundum, et cadunt muri ejus, et nos ingredimur, et victores existimus. Deinde vincimus civitatem Ahi: venimus postea ad Jebus: venimus ad Azor: venimus ad alias civitates, vincimus adversarios, quos sub Moyse vincere non potuimus. Gratias ergo agamus duci nostro Jesu; illo enim duce, illo pugnante, nos vincimus. Ille imperavit soli ut staret, et stetit: et istius typo ille magnus erat, ille imperabat, sed Dominus efficiebat. Ille victor exstitit, ille quod frequenter dixi, in spelunca quinque reges interfecit, ille nos induxit in terram repromissionis. Illi agamus gratias; ille est filius Nun, quod nos legimus Nave; ille est qui dicebatur Osee, quod nos Ause legimus. Non enim dicitur secundum Hebraicam veritatem Ause, sed Osee, id est, salvator. Vere salvator: salvat enim nos, et eduxit de deserto, et induxit in terram repromissionis, cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXVII.

Praecipit Scriptura divina, quando ad divitis prandium invitati fuerimus, cum intelligentia mittamus manum nostram ad epulas. Igitur et nobis dives prandium praepositum Scripturarum est. Venimus in pratum, ubi herbae florent: hinc rosa rubet, inde candent lilia, diversi flores sunt. Anima nostra huc, illucque trahitur, unde flores pulchriores capiat. Si rosam colligimus, lilium relinquimus: si lilium tulerimus, violae

nobis supersunt. Ita et in septuagesimo septimo psalmo, qui mysticus est, et sacramentis plurimis involutus: quamcumque aspexeris litteram, flores sunt. Flores diversi, et non possumus totos colligere. Eligamus autem omne quod possumus, e paucis potest et caetera florum dignitas contemplari. *Intellectus Asaph.* Hoc titulo praenotatur. Ipse nos titulus ad intelligentiam provocat. Asaph unus fuit de chorodidascalis, sicut fuerunt et filii Core, et Idithun, et caeteri. Ergo de caeteris ex chorodidascalis, et iste unus est propheta. Quia ergo intellectus est simplex, et in psalmo narratur historia: necessitate compellimur omne quod scriptum est, secundum intelligentiam intelligere. Scriptum est: In terra Aegypti in campo Taneos; Interrupit mare, et eduxit eos in nube diei, et tota nocte in illuminatione ignis, et caetera. Videmus quia simplex narratur historia. Si ergo sic intellexerimus ut scriptum est, sine causa titulus praenotatus est: *Intellectus Asaph.* Sin autem intellexerimus ut titulus praenotatur, necessitate compellimur, aliud in littera habere, aliud in spiritu reperire.

Attendite, populus meus, legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei. Aperiam in parabolis os meum, et loquar propositiones ab initio. Videtis quia bene supra scriptum est: *Intellectus Asaph.* Denique et ipsa prophetia sic incipit: *Attendite, populus meus, legem meam:* non Moysi legem, sed legem meam. *Inclinate aurem vestram in verba oris mei.* Hoc est quod dicit in Evangelio: Qui habet aures audiendi, audiat **(Luc. VIII)**. *Aperiam in parabolis os meum.* Aperiam vobis quod Judaeis clausum est. *Aperiam in parabolis os meum.* Et sine parabolis, inquit, non loquebatur eis: discipulis autem suis secreto solvebat parabolas **(Marc.**

IV). *Aperiam in parabolis os meum.* Quod illis in parabolis loquor foris, vobis intrinsecus aperiam. *Et loquar propositiones ab initio.* Pro propositionibus, in Hebraeo habet, *in aenigmate.* Ergo omne quod dicitur, aenigma est. Aenigma non est hoc quod dicitur, sed aliud quid significatur. Dicat mihi aliquis: Vim facis Scripturae, cum enim titulus habet: *Intellectus Asaph,* tu mihi ex persona Christi interpretaris hoc dictum. Ex persona Christi interpretemur hoc dictum, si Christiani sumus. Sumus autem Christiani, qui Christi baptismum accepimus, et non solum confitemur, sed et profitemur, quia Christiani sumus. Debemus ergo credere Evangelistis. Scriptum est in Evangelio secundum Matthaeum: Cum, inquit, locutus fuisset in parabolis Dominus noster atque Salvator, et illi non intelligerent **(Matth. III)**: et caetera quae scripta sunt in Evangelio. Et postea evangelista quid intulit? Haec omnia, inquit, facta sunt, ut impleretur illud quod scriptum est: *Aperiam in parabolis os meum, et loquar propositiones ab initio.* Vides ergo quod evangelista Matthaeus hoc ex persona Christi intellexit. Cum enim induxisset Dominum dicentem in parabolis, et illi non intelligerent: hoc, inquit, factum est, ut impleretur quod scriptum est: *Aperiam in parabolis os meum, et loquar propositiones ab initio.* Videtur nobis nihil remansisse quaestionis, sed diligenter attendite **(Joan. V)**: Studii enim mei est non declamare more rhetorico, sed Scripturarum sensus aperire. Denique et Dominus atque Salvator quid dixit? Scrutamini Scripturas, et ibi invenietis quomodo de me scriptum est. Et alibi dixit Judaeis: Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei. Videte quid dicat: Erratis. Quare? Nescientes Scripturas **(Marc. XII)**. Quoniam autem nescitis Scripturas: propterea nescitis Christum, qui est Dei

virtus, et Dei sapientia. Dicitur ergo in Matthaeo: *Haec* inquit, *facta sunt, ut impleretur quod scriptum est in Asaph propheta.* Sic invenitur in omnibus veteribus codicibus, sed homines ignorantes tulerunt illud. Denique multa Evangelia usque hodie ita habent: *Ut impleretur quod scriptum est per Isaiam prophetam: Aperiam in parabolis os meum, et loquar propositiones ab initio.* Hoc Isaias non loquitur, sed Asaph. Denique et impius ille Porphyrius proponit adversum nos hoc ipsum, et dicit: Evangelista vester Matthaeus tam imperitus fuit, ut diceret: quod scriptum est per Isaiam prophetam: *Aperiam in parabolis os meum, et loquar propositiones ab initio:* ergo simpliciter dicamus: quomodo illud in Evangelio scriptum est, sic scriptum est in Matthaeo et Joanne, quod Dominus noster hora sexta crucifixus sit. Rursum scriptum est in Marco: quia hora tertia crucifixus sit. Hoc videtur esse diversum, sed non est diversum. Error scriptorum fuit: Et in Marco hora sexta scriptum fuit; sed multi episemum Graecum ϛ, putaverunt esse γ· sicut et ibi error fuit scriptorum: ut pro Asaph, Isaiam scriberent. Scimus enim quia prima Ecclesia de imperitis congregata fuit gentibus. Ergo cum legerent in Evangelio: Ut impleretur quod scriptum est in Asaph propheta: ille qui primus scribebat Evangelium, coepit dicere: Quis est iste Asaph propheta? Non erat notus in populo, et hoc fecit, ut dum errorem emendaret, faceret errorem. Dicamus aliquid simile, et in alio loco in Evangelio secundum Matthaeum: quando Judas retulit triginta argenteos, et noluerunt accipere sacerdotes, nec mittere in corbonam, quoniam erat pretium sanguinis: et emerunt inde agrum figuli in sepulturam peregrinorum **(Matth. XXVII)**. Pretium Christi, sepultura nostra est, et vocatur ager ille Acheldemach, quod est, *ager*

sanguinis. Sanguinis ager non Judaeorum, sed nostra sepultura est. Nos enim peregrini fuimus et advenae, et non habebamus ubi requiesceremus. Ille crucifixus est, et mortuus est, et nos cum illo consepulti sumus. Ut impleretur, inquit, quod scriptum est in Jeremia propheta: Retulit, inquit, triginta argenteos, pretium quod appretiatum est, et caetera. Sicut scriptum est, inquit, in Jeremia propheta: hoc in Matthaeo scriptum est. Requisivimus in Jeremia propheta, et hoc penitus invenire non potuimus, sed invenimus illud in Zacharia: Videtis ergo, quia et hic error fuit, sicut ibi **(Zach. XI)**.

Quanta audivimus et cognovimus ea. Hi versiculi ab: *Attendite, populus meus, legem meam:* usque in istum versiculum, *loquar propositiones ab initio:* ex persona Christi dicuntur, et ipse Salvator loquitur. Jam caeteros versiculos usque ad finem psalmi, ex persona apostolorum debemus accipere. Dicente ergo Domino: *Inclinate aurem vestram ad verba oris mei.* O apostoli, quod, inquit, andistis in secreto, praedicate super tecta **(Matt. X)**. Quid dicunt apostoli? *Quanta audivimus et cognovimus ea;* et patriarchae et prophetae locuti sunt nobis. *Et patres nostri narraverunt nobis. Non sunt occulta a filiis eorum,* etc. Propterea illi locuti sunt, ut nos filii eorum sciremus. *Et legem posuit in Israel: quanta mandavit patribus nostris.* Illis carnaliter locuti sunt: sed nos ea spiritualiter intelligimus. *Ut nota facerent ea filiis suis.* Hoc est, nobis. Propterea illis locutus est, ut nobis proderent.

Filiis qui nascentur et exsurgent, et narrabunt filiis suis. Pro patribus, inquit, tuis nati sunt tibi filii **(Psal. XLIV)**. Nos filii

sumus illorum. Illi nobis narraverunt, et nos narravimus filiis nostris, filii eorum nos sumus.

Ut ponant in Deo spem suam. Ut jam non credant in idolis, sed in Deo credant. *Ut non obliviscantur opera Dei.* Ut videant ordinem creaturae, et ex creatura intelligant creatorem. *Et mandata ejus exquirant.* Non contemnant sicut Judaei, sed exquirant sicut Christiani **(I Cor. X)**.

Nec fiant sicut patres eorum. Ne murmurent sicut murmuraverunt quidam in deserto, et perierunt. *Generatio prava et exasperans.* Non ego hoc loquor: Propheta tuus hoc loquitur de te. *Generatio prava et exasperans.* Generatio adultera et pessima signum quaerit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonae **(Matt. XVI)**. Quare dixit, *prava?* Quia facti sunt in arcum perversum. Arcus enim numquam extenditur in eum qui se mittit, sed contra adversarios. Ista autem generatio cum esset recta a Deo condita, et haberetur in manu Dei quasi arcus, ut mitteret per eam sagittas, versa est quasi arcus perversus, blasphemans in Creatorem suum.

Generatio quae non direxit cor suum. Usque hodie perversus est Israel. *Et non est creditus cum Deo spiritus ejus.* Quoniam non recepit Filium, propterea non recepit Spiritum sanctum. Denique Spiritus sanctus, quando descendit in specie columbae, non descendit super turbas Judaeorum, sed super unum Jesum. Si vis ergo, Judaee, spiritum accipere, crede in Jesum, quoniam Spiritus sanctus sedet in Jesu.

Filii Ephraim intendentes et mittentes arcum. O quanta mysteria! o quanti flores! Non dico dies, sed et totus mensis ad intelligentiam istius psalmi non potest sufficere. In singulis

verbis sensus sunt. Habemus et thesaurum in vasis istis fictilibus. Multi hoc interpretantur de corpore, et de Spiritu sancto: hoc est, habemus thesaurum in vasis fictilibus. Est quidem et ista intelligentia: sed ista multo melior est, quoniam habemus thesaurum pretiosissimum in vasis fictilibus: hoc est, in verbis rusticis Scripturarum. *Filii Ephraim intendentes et mittentes arcum, conversi sunt in die belli,* et caetera. Legimus in Regum libris: quoniam sub Roboam filio Salomonis, Jeroboam filius Nabath scidit populum a reliquo populo, et decem tribus duxit in Samariam **(III Reg. XII)**. Judae vero tribus, et Benjamin remanserunt sub imperio Roboam, et multi de tribu Levi, qui habitabant in Jerusalem sacerdotes et Levitae, sicut scriptum est in Paralipomenon, reversi sunt in templum Dei, hoc est, in Jerusalem **(II Par. XI)**. Tres ergo tribus fuerunt: hoc est, Juda: Juda ipsa regalis tribus, et Benjamin, et postea Levitae ibi venerant de diversis tribubus ad templum. Qui erant ergo in Samaria, de tribu Ephraim habebant regem. Quomodo enim qui regnabant in Judaea, habebant regem de tribu Juda, et genere David: sic qui regnabant in Samaria, habebant regem de tribu Ephraim, et reges ipsorum vocabantur Ephraim. Legamus Osee prophetam, et omnem prophetiam ejus contra Ephraim reperiemus **(Osee VII)**. Et dicitur ibi: Ephraim, inquit, factus est quasi columba insipiens. Vide quid dicat. Columba enim insipiens relinquit templum, et habitat in silvis. Columba semper in domibus habitat. Ephraim vero columba mea reliquit templum, reliquit domum, et habitat in silvis, habitat in desertis. Hoc interim secundum litteram, debemus enim et historiam ponere. Nunc vero post litteram, quasi per quosdam gradus debemus ad majora conscendere. Dicamus ergo, filios Ephraim, omnes esse haereticos. Et isti enim recesserunt de

domo Dei, et isti dimiserunt David, et habitabant in desertis. Et dicuntur quidem columbae, quia legunt ipsi Scripturas, sed insipienter intelligunt. Multi sunt qui dicuntur, *filii Ephraim, intendentes et mittentes arcum.* Vide omnes haereticos, qui dereliquerunt Jerusalem, qui dereliquerunt templum Dei, qui habitant in Samaria. Ubi fecerunt vitulos aureos? In Bethel, et in Dan. Et vide quid dicat: Fecerunt vitulos aureos in Bethel, in domo Dei, idololatrae facti sunt. Et fecerunt illud in Dan: hoc est, in judicium suum, et in condemnationem. Dereliquerunt domum Domini, et nihil aliud nisi de auro cogitant. Dicat aliquis, Quare fecerunt vitulos aureos? Noster thesaurus repositus est in vasis fictilibus. Ecclesiastici enim, rustici sunt et simplices: omnes vero haeretici, Aristotelici et Platonici sunt. Denique ut sciatis, quoniam omnis eloquentia saecularis, aurum dicitur: hoc est, quoniam lingua eorum quasi propter splendorem auri dicitur: Calix aureus Babylon in manu Domini. Videte quid dicat: Babylon confusionis. Ergo mundus iste, calix aureus est. De hoc calice aureo omnibus gentibus propinatur **(Jerem. LI)**. *Filii Ephraim intendentes et mittentes arcum.* Quamcumque videris scripturam haereticorum, omnes superstitiones habent. *Reversi sunt in die belli.* Nesciunt eum qui dixit: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis **(Joan. XIV)**: sed ad verba sunt praeparati. Habent verba, sed audient illud quod scriptum est: Dissipa gentes quae bella volunt **(Psal. LXVII)**. Dicat aliquis, nostram esse sententiam: Videamus consequentia:

Non custodierunt testamentum Dei, et in lege ejus noluerunt ambulare, et obliti sunt benefactorum ejus. Consurrexerunt contra eum, qui eos regeneravit in baptismate. *Et mirabilium*

ejus quae ostendit eis. Videte sensum Scripturarum, quomodo de filiis Ephraim venit ad historias praeteritas: ut illud quod scriptum est: Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio: parabolice dictum ostendit.

Coram patribus eorum quae fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Taneos: interrupit mare, et perduxit eos, statuit aquas quasi in utre, et deduxit eos in nube diei. Dicat aliquis: Vim facis Scripturae: simpliciter enim dicitur de populo Israel, quando eductus est de terra Aegypti, et propterea secundum historiam dicitur. Et legimus decem tribus quoniam dereliquerunt Deum, et idololatrae effecti sunt, et quasi secuti sunt vitulos aureos. Videamus Asaph propheta quo tempore fuerit. Utique illo tempore, quando fuit David quadraginta annis. Rursum Salomon aliis quadraginta annis. Post octoginta annos sub Roboam, postea scissae sunt decem tribus. Vides ergo quod dicitur, non dicitur de decem tribubus, sed de haereticis prophetatur. *Coram patribus eorum fecit mirabilia.* Obliti ergo sunt haeretici patris sui, qui fecit mirabilia in terra Aegypti, in tenebris istius saeculi, quomodo illos liberavit. In Ecclesia renati sunt, et postea ubi nati sunt, displicet eis Ecclesia. *In terra Aegypti in campo Taneos:* ubi idololatria, ubi rex Aegypti, ubi equitatus Aegypti, ubi Joannes et Mambres adversarii Moysi, ubi idololatria. Nos omnes eramus in Aegypto, et a Domino liberati sumus. *Interrupit mare, et eduxit eos.* Ambulabat Dominus super mare, et fluctus maris mitigavit, et nos perduxit. *Interrupit mare, et eduxit eos.* Usque hodie, o Monache fidelis, quando educeris de Aegypto, interrumpitur mare, et sic educeris. *Statuit aquas quasi in utre.* In Hebraeo non habet, utrem: sed, *sicut acervum. Et deduxit eos in nube*

diei. Ecce Dominus venit in Aegyptum in nube levi. Nubem levem, aut proprie Salvatoris corpus debemus accipere: qui leve fuit, et nullo peccato praegravatum est. Aut certe nubem levem debemus sanctam Mariam accipere: nullo semine humano praegravatam. Ecce Dominus venit in Aegyptum, saeculi istius: super nubem levem, Virginem. *Et deduxit eos in nube diei.* Pulchre dixit, *diei:* Nubes enim illa non fuit in tenebris, sed semper in luce. *Et tota nocte in illuminatione ignis.* Et tenebrae non sunt absconsae a te. Sicut lux tibi, ita et nox tibi **(Deut. IV)**. Et tota nocte in illuminatione ignis. Dominus noster, ignis consumens est. Ignis consumens. Non dixit quid consumens, nobis intelligentiam dereliquit. Qui super fundamentum Christi aedificaverunt, lignum, fenum, stipulam **(I Cor. III)**: Dominus illis ignis consumens est. Ignis duplicem habet naturam, et lucet, et urit. Si peccatores sumus, incendit: si justi, lucet nobis.

Interrupit petram in deserto. Interrupta nobis est petra in eremo. Percussa est petra, et fluxerunt aquae. Illa petra quae dicit: qui sitit, veniat et bibat; de cujus ventre fluxerunt flumina **(Joan. VII)**. *Et adaquavit eos velut in abysso multa . . .* In deserto, ubi aqua non erat, abundantia nobis aquarum facta est.

Et eduxit aquam de petra, et eduxit tamquam flumina aquas, et apposuerunt adhuc peccare ei, etc. O perversitas cordis pravi, in Deum male loquitur, et qui justitiam esurire debuerat, carnes requirit et olera. Nam sicut Moyses percussit in eremo petram, et produxit populo aquas **(Num. XX)**, ita et Dominus quem Paulus percussum ait propter peccata nostra, immensos nobis protulit fontes **(Rom. IV)**: apostolos scilicet, quos petra monstravit, et per quos fluxerunt torrentes. Torrentes autem

doctores accipimus: per quos torrentes, id est, subsequentes Ecclesiarum doctores repleti sunt. Ex quorum nos praedicatione, sitim verbi Dei restinguimus. Sed et ad fontem Baptismi nobis atque martyrii, eadem petra ostendit. De latere enim ejus cum percussus est, sanguis et aqua processit, quod baptismum et martyrium figuravit **(Joan. XIX)**. Torrentes autem doctores dicti, quia priusquam crederent, ab imbribus et volutabris hujus saeculi erant repleti. Nunc autem baptismo abluti, a fonte vitae perennis inundaverunt. Addit murmuratio Judaica, dicens:

Numquid et panem poterit dare, aut parare mensam populo suo? Difficilem putat virtutem Dei: ut qui eduxerit aquam de saxo, quasi non possit manna dare de coelo.

Ideo audivit Dominus, et distulit. Utique se ab eis, ne in terram repromissionis intrarent. *Et ignis accensus est in Jacob, et ira ascendit in Israel.* Jacob non semper supplantator vitiorum intelligitur; nec Israel in omnibus videns Deum accipitur. Apostolus autem docet esse Israelem secundum carnem **(I Cor. X)**, de quo dicitur: Et fornicatus est Israel **(Judic. VIII)**. Si enim vidisset mente Deum, fornicatus utique non fuisset. Sic de Jacob, cum Esau pollutum idolis adorabat, dicens: Video faciem tuam tamquam faciem angeli Dei **(Gen. XXIII)**; vel, cum impinguatus recalcitravit, non erat supplantator vitiorum. Ideo et hic ita intelligendum est: quia accensus est in Jacob terrenus ignis concupiscentiae, et ita in ultione divina, super Israel carnalem ascendit.

Quia non crediderunt in Deum, nec speraverunt in salutari ejus. Nec Patrem, nec Filium, qui salus mundi est, crediderunt.

Et mandavit nubibus desuper, et januas coeli aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum. Praestita haec sunt Hebraeis: sed et modo in Ecclesia prophetis et apostolis praecipitur, ut nobis verbum praedicationis, quo anima spiritualiter pascatur, annuntient. *Panem coeli dedit eis, panem angelorum manducavit homo.* Ipse homini cibum praebuit, qui dixit: Ego sum panis vitae, qui de coelo descendi: qui manducaverit ex eo, vivet in aeternum **(Joan. VI)**. Ex hoc enim pane coeli, sancti reficiuntur et angeli. *Cibaria misit eis in abundantia.* Ut jam non litterae hordeo, sed spiritualis tritici dogmate satientur.

Et transtulit Austrum de coelo, et induxit in virtute sua Africum, et pluit super eos sicut pulverem carnes, etc. In ventis, flatum Spiritus sancti demonstrat. Collatio autem multitudinis, quae pulveri vel arenae maris assimilatur, terrenum et durum eorum arguit sensum.

Et ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum, et manducaverunt, et saturati sunt nimis. Castra, synagogas dicit. Tabernacula vero, corda eorum in quibus haec defluxerunt. Quod autem eos nimis indicat saturatos, ingluviem eorum carnalem increpat: quod hi qui de Dei praeceptis refici debuerant, de pulvereis se carnibus sentiunt satiatos. *Et desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati a desiderio suo.* Immensa pietas Domini, ut terreno victu esurientes pascit: sic et qui eum desideraverit, coelesti, quem superius diximus, pane replet. Ergo hi qui carnes tantum, et non Deum desideraverunt, quid in sequenti tulerint, videamus.

Adhuc esca eorum erat in ore ipsorum, et ira Dei ascendit super eos, et occidit pingues eorum. Haec de his qui Deum

post acceptum manna dereliquerunt. Nam et nunc in Ecclesia si quis Carne et Sanguine Christi reficitur, et declinat ad vitia, noverit sibi Dei judicium imminere, sicut Paulus apostolus ait: Qui acceperit corpus et Sanguinem Christi indigne, judicium sibi sumit, et bibit **(I Cor. XI)**. *Et electos Israel impedivit.* Impediuntur, et nunc electi Ecclesiae: si ne ipsi quoque sacerdotes innocenter haec sacramenta percipiant.

In omnibus his peccaverunt adhuc: et non crediderunt in mirabilibus ejus. Et defecerunt, etc. Peccant quotidie iniqui, quoadusque deficiant, et cum festinatione deficiunt: qui sacerdotibus Dei obaudire contemnunt, sicut et populus ille qui contra famulum Dei Moysen murmurabat.

Cum occideret eos, quaerebant eum, et revertebantur, et diluculo veniebant ad eum. Flagellati in peccatis revertebantur: excussoque infidelitatis somno, maturabant ut audirent verbum Dei.

Et rememorabant, quia Deus adjutor est eorum, et Deus excelsus redemptor eorum est. Nullum posse intellexerunt adjutorium ferre, nisi illum qui eos de servitute Aegypti liberavit.

Et dilexerunt eum in ore suo. Cum dicerent: Omnia quaecumque praeceperit Moyses, faciemus **(Exod. II)**. *Et lingua sua mentiti sunt ei.* Dicentes Moysi: Omnia quaecumque dixerit Dominus, faciemus.

Cor autem ipsorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento ejus. Nam et Dominus testimonio utens Isaiae prophetae, dicebat: Populus hic labiis me honorat: cor autem ejus longe est a me **(Isa. XXIX)**.

Ipse autem est misericors, et propitius fiet peccatis eorum, etc. Multitudo enim misericordiarum continet eum, ut dum exspectat poenitentiam, non puniat delinquentem: quia non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat **(Ezech. XVIII)**.

Et rememoratus est, quia caro sunt. Scit enim, quia caro semper resistit legi Dei. *Spiritus vadens, et non rediens.* Novit enim quia homo, amisso spiritu, in pulverem revertitur. Nam et Spiritus sanctus cum recedit a peccatoribus, quamdiu in volutabris peccaminum sunt, non revertitur ad eos.

Quoties exacerbaverunt eum in deserto: in iram concitaverunt eum in inaquoso. In incredulitate utique atque ariditate cordis sui.

Et conversi sunt, et tentaverunt Deum, et Sanctum Israel exacerbaverunt. Erat tunc Moyses sanctus Israel, qui Deum et mente videbat et oculis, quem saepius exacerbabant. Sed et nunc exacerbant, cum audiunt, quod Christum Dominum in carne nasciturum annuntiat.

Non sunt recordati manus ejus: die qua redemit eos de manu tribulantis. Pharaonis utique, qui figuraliter diabolus dicitur.

Sicut posuit in Aegypto signa sua, et prodigia sua in campo Taneos. Sicut enim tunc in decem signis, id est, plagis, Moyses populum ex Aegypto liberavit: ita et Paulus apostolus decem Epistolis praesentis mundi tenebras oppressit.

Convertit in sanguinem flumina eorum, et imbres eorum ne biberent. Vana philosophorum verba, quae in doctrinis Platonicis Ecclesiae parvulos interimebant: in ultionem

divinam illis conversa est et in cruorem, ut qui sanguinem fundebant, id est, animas jugulaverant seducendo, sanguine deinceps potarentur.

Misit in eos cynomyiam, et comedit eos. In cynomyia Cynicorum sectam indicavit, quae libidinem atque luxuriam, summum praedicat bonum. *Et ranam, et disperdidit eos.* In ranarum vocibus, et poetarum carmina designantur, quae per inflationem verbositatis exterminationum fabulas intulerunt.

Et dedit aerugini fructus eorum. In aerugine, sive canicula, fornicationis forma monstratur. Nam sicut haec lento repens conamine, crudelissime arborum fructibus insidiatur: ita et haec blande illiciens homines, iniquis eos atque occultis morsibus saevissime vorat. *Et labores eorum locustae.* In locusta, humani generis discordiae confutantur. Quae cum sine rege ordinatum ducat exercitum, humanum tamen genus semper dissidet ac discordat.

Occidit in grandine vineas eorum, et moros eorum in pruina. Et tradidit grandini jumenta eorum, et possessiones eorum igni. In grandine castigatio divina monstratur: in qua vel vineae, vel arbores flagellantur: hae scilicet quae pro bonis fructibus, tribulos protulerunt. Ab hac enim grandine et jumenta occiduntur, ut eorum insipientia arguatur, qui divinum nomen bestiis indiderunt. Ignis quoque ad depascenda vitia et illuminanda credentium corda mittitur, sicut Dominus ait: Ignem veni mittere in terram: et quid volo, nisi ut accendatur **(Luc. XII)**?

Misit in eos iram indignationis suae: indignationem, et iram et tribulationem, immissionem per angelos malos. Ut qui

divinis plagis non arguebantur, diabolicis insidiis tunderentur. Qui autem sint angeli, ipse Dominus in Evangelio declaravit: Ite, inquit, in ignem, quem praeparavit Pater meus diabolo et angelis ejus **(Matt. XXV)**.

Viam fecit semitae irae suae, et non pepercit a morte animabus eorum, et jumenta eorum in morte conclusit. Habet viam divina ira, cum in peccati ultione quis traditus non liberat animam suam a supplicio gehennae. Vel cum insipientia, quae jumentis est similis, in morte sempiterna concluditur.

Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham. Sicut haec gesta in Aegypto referuntur: ita et Dominus, principatus, et potestates, sive daemoniorum, sive vitiorum, in hoc mundo, sacrosancto adventu suo delevit, ac triumphavit in ligno crucis suae, et ab eorum corde depulit, qui calliditati diabolicae dediti fuerant, quia Cham *calliditas* interpretatur.

Et abstulit sicut oves populum suum, et perduxit eos tamquam gregem in deserto. His plagis verberata Dominus Aegypto, eduxit populum suum de suprascripta servitute, quem sanguine suo redemerat, et collocavit eum in Ecclesia, quae prius sterilis fuerat ac deserta: de qua ait: Multi filii desertae, magis quam ejus quae habet virum **(Isa. LIV)**.

Et eduxit eos in spe, et non timuerunt, et inimicos eorum operuit mare. Collocatis his in spe aeternitatis, operuit mare inimicos eorum, scilicet ut cum hi abluebantur baptismo, diabolus cum suis exercitibus mergeretur.

Et induxit eos in montem sanctificationis suae: in montem quem acquisivit dextra ejus. In ipsam Ecclesiam quam virtute gloriosae resurrectionis suae acquisivit.

Et ejecit a facie eorum gentes, et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis, et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel. Ejectis peccatis gentibus a cordibus humanis, data est eis possessio terrae viventium: factumque est, ut ubi quondam sortilegus hariolusque habitaverat, nunc mente videns Deum inhabitet.

Et tentaverunt, et exacerbaverunt Deum excelsum: et testimonia ejus non custodierunt. Et averterunt se, et non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum. Ad Judaeos nunc sermo convertitur, quos nec virtus, nec beneficia mollierunt divina: sed sicut patres eorum occiderunt prophetas, ita et isti ipsum Dominum persequuntur. *Conversi sunt in arcum pravum.* Arcus enim perversus est, qui dum contra inimicos sagittam putatur jacere, sauciat tenentem. Sic et Judaei, qui in Deum liberatorem suum, iniquas jaculantur verborum sagittas.

In iram concitaverunt eum in collibus suis: et in sculptilibus suis ad aemulationem eum provocaverunt. Relicto enim eo, servierunt idolis ac simulacris, adorantes etiam in montibus.

Audivit Dominus et sprevit: et ad nihilum redegit valde Israel. Illum qui tantum nomine, et non visione Israel erat.

Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, in quo habitavit inter homines. Vel in tabernaculis Silo sub Eli, vel in Jerusalem sub Salomone. Sed his repulsis, elegit potius

templum regis virginis incorruptae, sive Eclesiae sanctae ex gentibus evocatae.

Tradidit in captivitatem virtutem eorum, et pulchritudinem eorum in manus inimici: et conclusit in gladio populum suum, et haereditatem suam sprevit. Juvenes eorum, etc. Manifeste hic excidium illud quod in Jerosolymis sub Tito Vespasianoque actum est, praeconavit. Et quia tamquam acta agenda praedixit, noverit qui legit, quia apud Deum futura jam facta sunt. Sed utinam et in nobis haec, Domino cooperante, fiat, ut concupiscentia decidat, erecta potestate virtutum. Forma iniqui amoris corruat, erecta Ecclesiae pulchritudine. Interimatur populus vitiorum, vivificata numerositate virtutum. Respuatur terrena haereditas, acquiratur regnum Dei. Juvenculus, id est, incipiens peccatum, a virtute Sancti Spiritus exuratur, et virgo anima collaetetur. Incentores vitiorum, gladio, id est, verbo Dei trucidentur, ut exsultent mentes ab his viduatae cum Christo.

Et excitatus est tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus a vino, et percussit inimicos suos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit eis. Ut dormiens et quasi ebrius, habetur Dominus in cordibus iniquorum. Quum autem poenitentiam agere coeperint, excitatur. Et percussis vitiis usque in posteriora temporum, traditisque in opprobrium sempiternum, vigilat in eis.

Et repulit tabernaculum Joseph, et tribum Ephraim non elegit: sed elegit tribum Juda, montem Sion quem dilexit. Non ad hoc repulit tribum Joseph vel Ephraim, ut in aeternum sperneret: sed noluit de ea suscipere carnem, eligens tribum

Juda, de qua beata Maria procederet, ex qua nasceretur ipse, ut dilectionis suae montem, id est, Ecclesiam elevaret.

Et aedificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra, quam fundavit in saecula. Ipsam Ecclesiam suam singulari virtute firmavit, ut immobilis in saecula sempiterna persisteret.

Elegit David servum suum, et sustulit eum de gregibus ovium, et de post fetantes accepit eum. Pascere, etc. Omnia haec ad Christum Dominum referenda sunt, qui a paterno consilio, ad redemptionem nostram electus est de grege mortalium: carnem assumens, pascens Christianum populum, sive supplantatorem vitiorum, sive mente videntem Deum. Qui nunc Ecclesiam suam suis voluntatibus inhaerentem, in bonitate cordis sui pascere, et in coelesti Jerusalem collocare dignetur. Ipsi gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto, in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXVIII.

Psalmus Asaph. Iste psalmus vocem continet prophetae, captivitatem terrenae Jerusalem deplorantis: quae captivitas non tantum ad illam civitatem, quantum ad animam, quae saepe civitas scribitur, referenda est.

Deus, venerunt gentes in haereditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum. Apostolus dicit: Vos estis templum Dei, et Spiritus Dei habitat in vobis **(I Cor. III)**. Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Ergo si

increscentibus vitiis succumbit anima Christiana: tunc haereditas quae Dei esse debuerat, adversario subditur, et tunc templum Spiritui sancto dedicatum, coinquinatum a gentium criminibus disperditur. *Posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.* Sicut enim poma cum maturescere coeperint, a suis custodiuntur, maturaque facilius devorantur: ita et adversarius noster irruentibus vitiis custodit sibi consentientem animam donec eam ad plenum voluntatis suae consensum adducens, valeat devorare. Quamdiu enim in ea scintilla lucet fidei, acerba est deutibus inimici.

Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus coeli: carnes sanctorum tuorum bestiis terrae. Effuderunt sanguinem ipsorum tamquam aquam in circuitu Jerusalem, et non erat qui sepeliret. Haec quidem in Jerusalem ante adventum acta sunt Salvatoris: sed passionem infantum figuraverunt, ubi carnes eorum bestiis atque volucribus, id est, persecutoribus expositae sunt, et tanta multitudo sanguinis est effusa, ut vix omnium sepeliri corpuscula possent. Circuitus autem in Jerosolymis, plorantis Ecclesiae intelligitur luctus, juxta illud: Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt **(Jerem. XXXI; Matth. II)**.

Facti sumus opprobrium vicinis nostris, etc. Opprobrium fiunt sancti his qui prius fratres fuerant, et tunc separati ab Ecclesia, timentes Deum persequuntur: quod ad haereticos refertur:

Usquequo, Domine, irasceris in finem, accendetur velut ignis zelus tuus? Effunde iram tuam in gentes quae te non noverunt, et in regna quae nomen, etc. Ne nobis irascaris quaesumus,

Domine, qui te novimus: sed in illos potius retorque furorem tuum, qui Christum tuum ignorant.

Quia comederunt Jacob, et locum ejus desolaverunt. Illum carnalem, qui seductus est astu inimici.

Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum: cito anticipent nos misericordiae tuae, Domine, quia pauperes facti sumus nimis. Praeveniat nos quaesumus, Domine, misericordia, quae est unigenitus tuus, ut veniens propitietur iniquitatibus nostris, et eruat nos a peccatis. Pauperes enim facti sumus in mundo propter illum.

Adjuva nos, Deus, salutaris noster; propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos, et propitius esto peccatis nostris, etc. Tunc nobis, vel adjuvas, vel propitiaris: si claritas nominis tui, quae in gentibus benedicitur, nos morte sua a morte eripiat.

Nequando dicant gentes, ubi est Deus eorum? et innotescat in nationibus coram oculis nostris. Gentes, sive nationes, potestates adversae sunt, quae invalescunt adversum nos, dicentes: Ubi est Deus verax vester? Sicut pagani martyribus saepe dicebant.

Ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est. Judicium hic invocat: quo sanguis martyrum exquiratur a Domino, qui in Apocalypsi ait: Quiescite modicum, donec impleatur numerus conservorum vestrorum **(Apoc. VI)**. *Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.* Qui te per longas lacrymas requirentes, absolvi et tecum esse desiderant.

Secundum magnitudinem brachii tui, posside filios mortificatorum. Eos scilicet qui per martyrum exempla currentes, crucifixerunt se vitiis et concupiscentiis.

Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum. Ut non judicii poena damnentur, sed in hoc saeculo septuplam compositionem poenitendo dissolvant. Sinus autem saepe pectus hominis intelligitur, in quo anima requiescit. *Improperium ipsorum quod exprobraverunt tibi, Domine.* Tibi enim exprobrant: quia martyres tuos in quibus habitas, contumeliis affligunt.

Nos autem populus tuus, et oves pascuae tuae. Propter innocentiam autem, quam gerunt, oves vocantur, vel quia Christum pastorem habent. *Confitebimur tibi in saecula, et in generatione et generationem.* Hoc est, a prophetis usque in Evangelia. *Annuntiabimus laudem tuam.* Quia tibi est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria, in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXIX.

In finem pro his qui commutabuntur, testimonium Asaph. Iste psalmus vocem continet prophetae deprecantis, narrantisque magnalia Dei.

Qui regis Israel, intende. A Deo regitur, qui mente videt Deum. Ergo hunc propheta intendere sibi deposcit. *Qui educis tamquam oves Joseph.* Non illum Joseph, cujus typum in alio psalmo repulit: sed illum qui triginta argenteis a discipulo

venditus, paterna virtute ex inferno deductus est cum grege justorum.

Qui sedes super Cherubim. Super plenitudinem omnis scientiae. *Appare.* Huic mundo te videndum praebe. *Coram Ephraim, et Benjamin, et Manasse.* Illum Ephraim Manassemque commemorat, quos alibi fortitudinem sui capitis dicit, id est, Ecclesiam vel apostolos. Quod autem Benjamin in medio posuit: significat Paulum apostolum, qui de tribu Benjamin descendit, caeteris apostolis sociandum **(Philip. III)**.

Excita potentiam tuam. Quam Aegyptiis ac filiis Israel ostendisti. *Et veni, ut salvos facias nos.* Ut sicut illos eruisti de Aegypto, ita nos salves a potestate daemonum.

Deus, converte nos. Ad te cognoscendum. *Et ostende faciem tuam, et salvi erimus.* Ostende Filium tuum, ut salvemur.

Domine Deus virtutum, quousque irasceris super orationem servi tui? Non enim irascitur, si justitiam petamus; sed conscientia delicti, putat etiam ab oratione irasci.

Cibabis nos pane lacrymarum, et potum dabis nobis in lacrymis in mensura. Saepe ob desiderium Dei, sive recordationem peccati, lacrymae nobis panes, potusque fiunt. Quod autem ait, *in mensura,* illud indicat, ut in hac oratione, in qua peccatis absolvi cupimus, vel Deum videre desideramus: victus tenuis accipiatur, si in precatione, non in multiloquio proferatur.

Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris, etc. Judaeis atque haereticis, qui in circuitu Ecclesiae obstrepunt, nosque impugnant.

Domine Deus virtutum, converte nos ad te, et ostende faciem tuam, etc. Illum qui dixit: Qui me videt, videt et Patrem **(Joan. XIV)**.

Vineam de Aegypto transtulisti: ejecisti gentes, et plantasti eam. Dux itineris fuisti in conspectu ejus, etc. Licet haec synagogam figuraverint, ad Ecclesiam referenda sunt, quae a tenebris saeculi ad coelestem dignitatem, ejectis vitiorum gentibus, fide favente, translata est. Cui etiam via, id est, mandata per quae graderetur, largita sunt, plantatis in ea doctoribus, per quos in omnem terram Evangeliorum sonus nuntiaretur. Ipse quoque a Domino super Cherubim residente custoditur, dirigitur, ac nutritur.

Operuit montes umbra ejus, et arbusta ejus cedros Dei. Cum patriarchis atque apostolis claritatis suae.

Extendit palmites suos. Nos sumus vites, qui ex vinea illa fronduimus. *Usque ad mare.* Id est, usque ad baptismum accessimus, qui prius in vanitate saeculi hujus fluctuabamus. Mare enim Apocalypsis baptismum signat. *Et ad flumen propagines ejus.* Ut qui in ea renascebantur, baptismo abluerentur. Hinc ad synagogam revertitur.

Ut quid destruxisti maceriam ejus? Tunc enim munitio synagogae deposita est, cum ei caecitas contigit, donec plenitudo gentium subintraret. *Et vindemiant eam omnes transeuntes viam.* Spoliatur ab his qui per hujus saeculi viam

ad Deum transeunt: dum Judaeos converti faciunt praedicando.

Exterminavit eam aper de silva, et singularis ferus depastus est eam. In apro atque singulari fero immanitas diaboli intelligitur, a quo exterminata est propter incredulitatem.

Domine Deus virtutum, converte nos. Synagogam ad Ecclesiam.

Respice de coelo, et vide, et visita vineam istam. De qua superius sum locutus. *Et perfice eam quam plantavit dextera tua.* Quam virtus, id est, Filius tuus resurrectione sua fundavit. *Et super filium hominis.* Filium virginis. *Quem confirmasti tibi.* Quem, devicta morte, ad tuam dexteram collocasti.

Incensa igni et suffossa, ab increpatione vultus tui peribunt. Synagoga utique cum Judaeis non credentibus.

Fiat manus tua super virum dexterae tuae. Super populum quem dextera, id est, Christus tuus salvabit. *Et super filium hominis quem confirmasti tibi.* Ipsum Mediatorem, Salvatoremque nostrum.

Non discedimus a te, vivificabis nos. Si tibi fide adhaereamus, tunc pane illo vitae quem de coelo misisti, reficimur. *Et nomen tuum invocabimus.* Ipsum cui dedisti nomen super omne nomen.

Domine Deus virtutum, converte nos, et ostende faciem tuam, et salvi erimus. Ipsum, qui est imago tua: ipsum, qui est facies tua, qui est illuminatio vultus tui, in quo manes, et qui manet

in te. Qui purificatis mentibus nostris dignetur illabi, seque nobis mundi Salvatorem ostendere, nosque inspectione sancta salvare. Ipsi gloria et imperium tecum, et cum Spiritu sancto, et nunc, et in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXX.

In finem, pro torcularibus, psalmus ipsi Asaph. In lege scriptum est tres esse solemnitates: Paschae, Pentecostes, et Scenopegiae. Ante Scenopegias, ante dies decem jejunium erat, et jejunium erat usque ad vesperum. Eo tempore tubis canebant, hoc est, jejunabant, et in jejunio tubis canebant: et post dies decem, Scenopegiae erant. Diligenter attendite: Tres solemnitates in lege scriptae habentur. Primum Pascha, deinde Pentecostes, deinde Scenopegiae. Ante Scenopegias, jejunium: in jejunio autem tubis canebant. Animadvertite Scriptura quid significet. Tollite velamen, quod positum est ante oculos Moysi; et videte quoniam tabernacula non possumus fieri, nisi ante jejunemus. Ipsum autem jejunium nisi habuerit signum victoriae, quod nostros adversarios deterreat, non vincitur Amalec. Quoniam ergo tres sunt solemnitates, Pascha, Pentecoste, Scenopegiae: ideo et tres psalmi habent titulos *pro torcularibus:* Octavus psalmus, et octogesimus, et octogesimus tertius. Videtis ergo quomodo tres psalmi scripti sint in psalterio, qui *pro torcularibus,* praenotantur. Videte quid dicat psalmus octavus, et octogesimus, et octogesimus tertius: et antequam de numero disputemus, dicamus quid sibi significare velint torcularia. *Pro torcularibus.* Torcularia non sunt alibi, nisi ubi

vineae et infinita vindemia. *Pro torcularibus*. Propterea dicit Dominus atque Salvator: Torcular calcavi solus, et de gentibus vir non erat mecum **(Isai. LXIII)**. Propterea vineam de Aegypto transtulit et plantavit. Et dicit in Jeremia: Ego te plantavi vineam veram totam, electam: quomodo conversa es mihi in amaritudinem vitis alienae **(Jerem. II)**? Et Noe vinum bibit, et inebriatus est. Dicitur et Salomone, dicitur etiam in mysterio: Bibite, amici, et inebriamini **(Cant. V)**. Legimus et in alio loco: quoniam Joseph ille vir sanctus, qui in typo praecessit Salvatoris, qui venditus est a fratribus suis: quem vendiderunt fratres sui, et regnavit in Aegypto **(Gen. XLIII)**. Sic Dominus et Salvator noster venditus est a Judaeis, et regnavit in Aegypto istius saeculi. Ille ergo Joseph vir sanctus, ille praecipuus qui crudelitatem pietate superavit: qui ideo venditus est in Aegyptum, ut Aegyptum pasceret, et fratres suos qui eum vendiderunt. Ille igitur Joseph invitavit fratres suos. Sed videte: Et inebriatus esse in meridie dicitur. Hoc vero secundum litteram stare non potest, ut Vir sanctus inebriatus fuerit. Inebriatus est et Noe, sed vere fuerat inebriatus. Joseph inebriatus fuit ut Noe, et inebriatus est in domo sua. Videte mysterium: Videamus ante quid significet in mysterio, et postea disputemus quid significet in sensu. Post diluvium mundi istius bibit Noe, et inebriatus est in domo sua, et denudata sunt femora ejus, et ejus apparuit turpitudo: et venit frater major et irrisit, frater autem minor texit **(Gen. IX)**. Hoc totum dicitur de Salvatore, quoniam dicebat in cruce passionis: Pater, si possibile est, transeat a me calix iste **(Matth. XXVI)**. Bibit, et inebriatus est, et denudata sunt femora ejus, et apparuit ignominia crucis. Venit frater major populus Judaeorum, et irrisit: et minor, populus de gentibus, texit ignominiam. Propterea maledictus Chanaam, servus erit

fratris sui. Ecce maledictio illa usque hodie perseverat. Nos minor populus, imperamus majori populo Judaeorum. Sicut ergo Dominus in Passione inebriatus est, sic et sancti in ardore fidei quotidie inebriantur in Spiritu sancto. Tu qui die hesterna aurum colligebas, hodie projicis: nonne apud ignotos videris insanus? Denique et apostoli quando Spiritus sanctus descenderat super eos, et impleverat eos, et loquebantur linguis variis, propterea dicebantur musto pleni **(Act. II)**. Multa sunt quae dicantur de vini mysterio, et de ebrietate. *In finem, pro torcularibus, Asaph.* Octavus psalmus, et octogesimus, et octogesimus tertius. Nullus alius habere poterat torcularis numeros, nisi octavus, et octogesimus, et octogesimus tertius. Octavus dies resurrectionis in singulari numero. Rursum in octo decadibus, octogesimus alius major numerus. Videtis ergo quoniam haec torcularia non praescribuntur, nisi in die resurrectionis, octava, et octogesima. Dicat aliquis: Quare postea dicitur in octogesimo tertio torcularia? Haec torcularia ad Trinitatis mysterium pertinent. Propterea et tres sunt chorodidascali. In octavo psalmo, David; in octogesimo, Asaph; in octogesimo tertio, filii Core. Octavus est David, qui interpretatur *fortis manu.* Prima enim nostra victoria, pugnam habet atque luctam. Propterea dicitur fortis manu David. Secunda vero, hoc est, in octogesimo Asaph. Asaph autem interpretatur *Synagoga.* In octavo ergo vincimus, et in octogesimo cum Domino congregamur. In octogesimo vero tertio filiorum Core. Core, interpretatur *Calvaria.* Ascende, Calve; ascende, Calve **(IV Reg. II)**. Haec dicebant etiam pueri Elisaeo, quoniam passus fuerat in loco Calvariae. Multa sunt quae dicantur, quomoda Elisaeus in Bethel irrisus sit a quadraginta duobus pueris. Ista sunt torcularia, de quibus dicit

et Salvator: Facite vobis amicos de iniquo mammona, ut vos recipiant in aeterna tabernacula **(Luc. XVI)**.

Exsultate Deo, adjutori nostro. Qui nos de tenebris Aegypti liberavit. *Jubilate Deo Jacob.* Supplantatori inimicorum.

Sumite psalmum, et date tympanum, psalterium jucundum cum cithara. Hymnum de corde puro, vel mente, ac attenuatione peccatorum mundi.

Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis nostrae. Illi canebant tuba in Pascha, Pentecoste, et Scenopegia. Nos modo in Ecclesia licet omni tempore Deo canere debeamus: sed praecipue in resurrectione, in remissione, et in domus innovatione: hoc est, cum resurgimus in Christo: cum remissionem accipimus, cum domus pectoris nostri innovata fuerit post ruinam.

Quia praeceptum in Israel est, et judicium Deo Jacob. Ipsius enim praeceptum est, atque judicium, ut gratia salvemur, et non ex nobis.

Testimonium in Joseph. In Christo qui pro nobis venditus est. *Posuit illud, cum exiret de terra Aegypti.* Vel in rubo, vel in igne, vel in aliis mysteriis. *Linguam quam non noverat, audivit.* Populus ille gentium, in Ecclesia mandata, quae prius ignorabat, accepit.

Divertit ab oneribus dorsum ejus. Quando in Aegypto eramus, exstruebamus civitates Pharaonis, lutum et laterem portabamus, et tota anima nostra quaerebat paleas. Non habebamus frumentum, non habebamus coelestem panem qui de coelo venit: necdum acceperamus manna de coelo, necdum

nobis serpens fuerat in eremo suspensus: necdum petra aquam nobis miserat: necdum extendebamus manus, et cadebat Amalec. Sedebamus in luto, et faciebamus opera Aegypti, civitates Pharaonis exstruebamus. *Divertit ab oneribus dorsum ejus.* Quam grandia ante habebamus onera! Propterea Moyses noster dicit: Venite ad me, omnes, qui onerati estis peccatis, et ego reficiam vos **(Matth. XI)**. *Manus ejus in cophino servierunt.* Cujus? Israelis. Alii sunt cophini Aegypti, et alii Jesu. Habet et Jesus cophinos suos, et duodecim cophinos de fragmentis implevit Salvator noster **(Luc. IX)**. O rem miram, et ingentia mysteria significantem! Quinque millia populi vescebantur in eremo, sine parvulis, et mulieribus: in loco deserto non inveniuntur nisi tantum quinque panes: locus enim desertus erat. Requiro te qui tantum litteram sequeris. In deserto loco non inveniuntur nisi quinque panes, et duodecim cophini quomodo inveniuntur? Si desertus erat locus, utique duodecim cophinos habere non poterat; sed hoc totum significatur, quod populum suum Dominus in deserto istius saeculi eduxit de Aegypto: pavit panibus suis, et quodcumque supererat, in duodecim cophinis condidit, hoc est, in duodecim apostolis, ut quod perierat in duodecim tribubus, salvaretur in duodecim apostolis.

In tribulatione invocasti me, et liberavi te. Prophetae et psalmi ideo obscuri sunt: quoniam subito cum nescis, persona mutatur. Denique hucusque locutus est propheta: nunc subito inducitur persona Dei loquentis ad populum. *In tribulatione invocasti me, et liberavi te.* Quicumque in tribulatione es, securus esto, invoca me, et exaudieris. *Exaudivi te in abscondito tempestatis.* Tempestas illa quando te premebat, et quasi fluctibus huc illucque trahebat: ego eram

in media tempestate. *Probavi te apud aquam contradictionis.* Secundum litteram de Moyse et Aaron dicitur: quod ad aquam contradictionis offenderint Deum **(Exod. XVII; Num. XX)**. Denique ideo non sunt ingressi terram repromissionis. Nobis autem dicit Deus: *Probavi te apud aquam contradictionis.* Simon probatus est ad aquam contradictionis: quia in hypocrisi accepit baptismum **(Act. VIII)**. Quicumque ergo in hypocrisi accepit baptismum, iste probatur ad aquam contradictionis.

Audi, populus meus, et testificabor tibi. Nobis loquitur Deus. Quodcumque populo dixit, etiam nobis loquitur. *Israel, si audieris me.* Quid quaeris, ut audiant? Videamus quid praecipiat. *Non erit in te Deus recens.* Cui Deus venter est, Deus ei recens est. Quotcumque vitia habemus, quotcumque peccata, tot recentes habemus deos. Iratus sum: ira mihi Deus est. Vidi mulierem et concupivi: libido mihi Deus est. Unusquisque enim quod cupit et veneratur, hoc illi Deus est. Avarus aurum deum habet. *Nec adorabis Deum alienum.* Noster Deus, virtus est: aliorum, vitia.

Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Aegypti. Nos sumus qui educti sumus de terra Aegypti: si tamen exivimus, si in eremo sumus, si terram repromissionis cupimus videre. Si reliquimus Sodomam, non respiciamus ad Sodomam. Salvati sumus in monte, non desideremus Aegyptias carnes, non dicamus: Quam bene nobis erat in Aegypto, cum manducabamus carnes in ollis, et allia, et cucumeres **(Num. XI)**! Vis accipere Domini cibos? Vis comedere ipsum Dominum Deum tuum et salvatorem? Audi quid dicat: *Dilata os tuum, et implebo illud.* Dilatate ora vestra, ipse est Dominus, et panis. Ipse hortatur nos ut

comedamus, et ipse noster cibus est. Quantumcumque dilataveris, tantum accipies. Non est igitur in mea potestate, sed in tua est. Si volueris, totum me accipies: si nolueris, accipe saltem partem.

Et non audivit populus meus vocem meam. Ego sto ante ostium, et pulso. Volo ut aperias et ingrediar, et non vis aperire **(Apoc. VIII)**.

Et Israel non intendit mihi: et dimisi eos secundum desideria cordis eorum, etc. Infelix est qui a Deo non corripitur. Si quis peccans non percutitur, iste miser est. Ideo dicit: *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum.* Ideo eos dimisi: quoniam saepe percussi, et disciplinam non receperunt. Rogavi, non audierunt: percussi, non senserunt dolorem. Dimitto eos in voluntatibus suis, ut saturati vitiis suis, vel sic agant poenitentiam.

Si populus meus audisset me. O clementissime Pater, o misericors Deus! Rogavit, et non est auditus: quasi iratus dimittit filium lascivientem. Iterum videt perire, et dolet, quia perit. Et quid dicit: *Israel si in viis meis ambulasset, pro nihilo,* etc. Numquid grande mihi erat liberare te de tribulatione? Numquid non poteram majestatem meam mittere, et eruere te de periculo? Sed quia dimisi te libero arbitrio, et stadium tibi proposui, et non coronatur, nisi qui pugnaverit, propterea victoriam tuo arbitrio derelinquo **(II Tim. II)**.

Inimici Domini mentiti sunt ei. In Hebraico melius habet: *Inimici Domini negabunt eum,* hoc est, Judaei: inimici enim ipsius negaverunt eum. Sed isti inimici qui negaturi sunt

eum, ergo perient? ergo reliquiae non erunt? Et quomodo jurasti Abrahae, Isaac, et Jacob: quoniam semen ipsorum sit quasi stellae coeli et sicut arena maris? Quare promisisti patribus, et non reddis filiis? *Inimici Domini negabunt eum.* Sed quid dicit? *Et erit tempus eorum in saeculum.* Cum introierit plenitudo gentium, tunc omnis Israel salvus fiet **(Rom. XI)**. In futuro credent, modo non crediderunt. Nunc dicam ad Judaeos. Solent sibi applaudere, et dicere: *Et erit tempus eorum in aeternum.* Nos dicamus, verum est: credituri enim sunt de Judaeis. Denique legimus in Apocalypsi Joannis, duodecim millia de singulis tribubus, hoc est, centum quadraginta quatuor millia creditura, et hoc dicitur virginum esse. Ubi autem virginum tantus numerus erit, non virginum quantus erit? Ergo et nos dicamus Judaeis, et non erit tempus vestrum in aeternum, hoc est, in futuro saeculo. Sed ad te qui hodie non credis, quid pertinet? *Et erit tempus eorum in saeculum.* Inimicorum Dei quale tempus erit.

Et cibavit eos ex adipe frumenti. Induxit eos in terram repromissionis: cibavit non manna ut in deserto, sed frumento quod cecidit, quod surrexit. *Et cibavit illos ex adipe frumenti.* Videte mysterium Scripturarum: *Ex adipe frumenti.* Frumentum adipes habet: numquid et intestina habuit? Sed voluit largitatem et pinguedinem gratiae spiritualis ostendere, et ideo adipes nominavit. *Et de petra melle saturavit eos.* Ipse frumentum est: ipse petra est, qui populum Israel satiavit aqua in deserto. Spiritualiter melle, et non aqua saturavit eum, ut quicumque crediderunt et acceperunt cibum, mel sentiant in ore suo. Quam dulcia faucibus meis eloquentia tua, super mel et favum ori meo **(Psal. CXVIII)**! Denique et Dominus noster post

resurrectionem propterea favum comedit, et de petra melle saturatus est **(Luc. XXIV)**. Ergo rem dico novam: Ipsa petra mel comedit, ut nobis mel tribueret, et dulcedinem, ut qui in Lege biberant myrrham, hoc est, amaritudinem: postea in Evangelio comedant mel Evangelii: cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXXI.

Psalmus Asaph. Iste psalmus hortatur, ut si volumus Dominum habitare nobiscum, ea semper quae illi sunt placita, faciamus.

Deus stetit in synagoga deorum. Multa sunt schemata. Frequenter enim sedemus, interdum stamus, interdum jacemus, interdum currimus, interdum ambulamus, ita et Deus describitur pro varietate hominum, et status ipsius diversus inducitur. Si sancti sumus, et sumus similes Moysi, dicitur ad nos: Tu vero hic sta mecum **(Exod. XVII)**. Hoc enim dixit Deus ad Moysen. Stabat enim Moyses super petram, propterea et Dominus stabat illi. Si vero prius sancti fuerimus, et postea peccatores: jam non nobis stat Deus, sed ambulat: hoc est, movetur de loco suo, qui nobis ante steterat. Postquam nos moti fuerimus, et ipse nobiscum pariter movetur. Denique et Adam quamdiu in paradiso fuit, et mandatum servavit, stabat ei Deus. Postquam vero transgressus est: audivit vocem Dei ambulantis in paradiso. Vis scire quia ambulabat ei Deus? Quid ei dixit? Adam, ubi es? Qui ante stantem Deum non fugerat, postea ambulantem fugit **(Gen. V)**. Diximus de

stante, diximus de ambulante, dicamus de sedente. Quandocumque sedens inducitur Deus, dupliciter inducitur. Aut quasi rex, aut quasi judex. Si quasi rex, videtur sicut Isaias: Vidi Dominum sedentem super thronum excelsum et elevatum **(Isai. VI)**. Ibi quasi rex regnans inducitur. Quando vero quasi judex inducitur: throni positi sunt, et libri aperti sunt, ut in Daniele scriptum est: Quid dicitur? Throni positi sunt, et libri aperti sunt **(Dan. VII)**: hoc est, Dominus quasi judex sessurus, et omnium opera relecturus. Libri qui modo complicati sunt, tunc aperientur. Omne quod facimus, quod loquimur, quod cogitamus, etiam de otioso verbo reddituri sumus rationem. Scriptum est in libris Dei. Putat aliquis libros esse in coelo, ubi scribuntur peccata nostra: Ego libros puto conscientias nostras, quae tunc aperientur, et videbit unusquisque quod fecit. Nil occultum quod non revelabitur. Propterea throni positi sunt, et libri aperti sunt. Quanta scripta sunt in libro meo, et ne fratri quidem meo, neque amico meo audeo confiteri. Sciunt angeli quid fecerim, sciunt Throni, sciunt Seraphim; scit Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Diximus de Deo, quod aliis stet, aliis ambulet, aliis vero sedeat: aut quasi Rex, aut quasi judex: aliis vero dormit. Si quando nos derelinquit tentationibus, licet simus sancti: tamen relinquimur tentationibus ut probemur: eo tempore nobis dormit Dominus. Denique quid dicit Psalmista: Exsurge, ut quid dormitas, Domine **(Psal. XLIII)**? Et apostoli, quando erant in navi, et navis fluctibus tundebatur, dormiebat eis Dominus: Propterea enim navis fluctibus tundebatur. Denique excitant eum, et evigilat, et statim tempestas quiescit **(Marc. IV)**. Diximus de quatuor schematibus Dei: quia aliis stet, aliis ambulet, aliis sedeat, et aliis quasi dormiat: aliis vero evigilat et consurgit. *Deus stetit in synagoga deorum.* Quia dii erant,

propterea stabat ei Deus. In qua synagoga nostra, diversa Deus habet schemata: aliis stat, aliis sedet, aliis ambulat, aliis dormit. Cum ipse sit immutabilis, pro nostra varietate mutatur. Vide hominis dignitatem. *Deus stetit in synagoga deorum.* Largitur nobis nomen, ut largiatur et meritum. *In medio autem deos dijudicat.* Quasi imperator in medio exercitus dijudicat. Deus deos dijudicat. Res formidabilis, res terroris plena. Si deos dijudicat, de peccatore quid facit? Duos istos versiculos quasi propheta dixit; hoc vero quod sequitur:

Usquequo judicatis iniquitatem? Ipse Deus loquitur ad judices, hoc est, ad principes populi. Specialiter isti versiculi qui sequuntur, ad judices dicuntur. Si saeculi judices, manifestum est. Si vero Ecclesiae judices, de episcopis intelligamus atque presbyteris. *Usquequo judicatis iniquitatem?* Qui judicat iniquitatem, judex iniquitatis est. Ille erat judex iniquitatis, de quo dicitur in Evangelio: qui Dominum non timebat, et hominem non reverebatur. *Usquequo judicatis iniquitatem?* Dedi vobis potestatem in gregem meum, et in populum Dei: debetis judices esse, et non lupi. *Et facies peccatorum sumitis. Judicate egeno et pupillo, humilem et pauperem justificate. Eripite pauperem, et egenum,* etc. Quando venerit ad vos judicium, non consideratis causam, non consideratis judicium, sed personnas eorum qui habent causas. Ac si dicat: Si venerit pauper, habens justum negotium, et venerit dives, habens malum negotium: vos personam aspicitis, non negotium. Hoc interim secundum unam interpretationem. Caeterum est et alia interpretatio sacratior. Solet in theatris unus homo frequenter diversas habere personas: nunc ingreditur in mulierem, nunc in virum,

nunc in regem, et qui in regem processerat, rursum in servo procedit. Dixi exemplum, ut de carnali venire possimus ad spirituale. Et nos diversas personas accipimus. Quando enim irascor, personam leonis assumo. Quando res alienas rapio, lupi personam assumo. Quando vero crudelis sum et interficio, assumo personam crudelis. Sed quomodo qui sunt peccatores, in peccatis habent diversas personas, sic econtrario qui sancti sunt, habent et ipsi diversas personas, sed in bono. Quando eleemosynam facio, habeo personam quasi elementis. Quando vero bene judico, habeo personam boni judicis. Quando vero injuriam patior, et humilis sum, habeo personam humilis. Infelix est, qui plures in malo habet personas. Felix est, qui diversas personas habet in bono.

Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Qui? Mali judices. Quos ego deos vocabam, vitio suo mali appellati sunt. Nescierunt me, neque intellexerunt judicium meum: in tenebris ambulant. Quia dereliquerunt lucem: propterea in tenebris ambulant. Ego dixi: vos estis lux mundi, et vos declinastis a luce, et facti estis tenebrae. Quia ergo hoc fecerunt, videamus quid sequitur. *Movebuntur omnia fundamenta terrae.* Videte, principes mali qualem habent retributionem. Propter malos judices, terrae fundamenta quatiuntur. Hoc interim diximus primum secundum litteram: quoniam totius orbis concussio propter malos principes venit. Dicamus autem et aliter: *Movebuntur omnia fundamenta terrae.* Ego malos judices, qui fundamenta posuerunt in terram, et non in coelum, subvertam: qui debuerunt fundamentum habere Christum, quem posuit architectus Paulus: et noluerunt, sed in terram posuerunt fundamenta sua.

Ego dixi, dii estis, et filii excelsi omnes. Audiat Eunomius, audiat Arius, qui dicunt Filium Dei similiter esse filium, ut nos sumus. Quod dii sumus, non est naturae, sed gratiae. Quotquot enim eum receperunt, dedit eis potestatem filios Dei fieri **(Joan. I)**. Propterea feci hominem, ut de hominibus dii fiant. *Ego dixi, dii estis, et filii excelsi omnes.* Videte quanta sit dignitas, et dii vocamur et filii. Ego feci vos deos, sicut feci Moysen Pharaonis Deum **(Exod. VII)**: ut postquam dii fueritis, digni efficiamini filii mei. Considerate Scripturam divinam: Non est personarum acceptio apud Deum. Non dixit: *Ego dixi, dii estis,* reges et principes, sed omnes quibus aequaliter corpus dedi, et animam, et spiritum: aequaliter donavi, et deitatem, et adoptionem. Aequaliter omnes nascimur, et imperatores, et pauperes: aequaliter et morimur. Aequalis enim conditio est.

Vos autem sicut homines moriemini. Videtis ergo quoniam qui homo est, moritur. Deus enim non moritur. Et Adam quamdiu servabat praeceptum, et Deus fuit, non mortuus est. Postquam vero gustavit de arbore illicita, statim mortuus est. Denique dicit ei Deus: In quacumque die gustaveris, morte morieris **(Gen. II)**. Melius habet in Hebraeo: *Vos autem sicut Adam moriemini.* Sicut ille ejectus est de paradiso, sic et nos ejecti sumus. *Et sicut unus de principibus cadetis.* Quoniam dixerat: *Filii excelsi omnes,* non potest filius esse excelsi, nisi et ipse excelsus fuerit. Ego dixi, ut omnes vos excelsi sitis, ut ego excelsus sum. *Vos vero sicut unus de principibus cadetis.* Quoniam excelsi eramus, propterea cecidisse dicimur. Ubi sunt qui dicunt diabolum, diabolum esse factum? Ubi sunt qui dicunt malam naturam a Deo creatam? Secundum Hebraeum hic duo dicuntur: *Vos autem sicut Adam*

moriemini. Sicut Pater vester noluit audire praeceptum Domini, et cecidit: ita et vos moriemini. Ergo illud de Adam dictum est. Hoc vero quod sequitur: *Et sicut unus de principibus cadetis,* quis est iste unus de principibus qui cecidit? Si volueris dicere Adam, jam in superioribus versiculis dictum est: *Vos autem sicut Adam moriemini.* Simulque videte significantiam verbi: *Vos autem sicut Adam moriemini.* Quoniam Adam mortuus est, et nos morimur. Diabolus vero qui princeps fuit et cecidit, non mortuus est. Neque enim potest angelica dignitas mortem recipere, sed tantum ruinam. Idcirco dixit: *Sicut unus de principibus cadetis.* Quomodo cecidit lucifer qui mane oriebatur: Et ecce, et hic cecidit, et ibi cecidit. Propterea cecidit, quia semper in coelestibus versabatur. Iste est cui dicitur in Ezechiel: Tu es resignaculum similitudinis **(Ezech. XXVIII)**. Videte quid dicat: Resignaculum similitudinis. Non dixit: tu es signaculum similitudinis: sed resignaculum similitudinis. Signaverat te, Deus, et similem sibi fecerat. Tu vero postea resignasti te ad similitudinem et imaginem Dei, et tu conditus es. Denique dicitur in ipsa prophetia: In medio Cherubim nutritus es: inter lapides jaspidis et carbunculi fuisti in paradiso Dei, et cecidisti, inquit, et a monte Dei vulneratus es. Iste est princeps Tyri ex eo tempore quo cecidit; siquidem Tyrus lingua Hebraea dicitur *Sor* (): hoc est, *tribulatio.* Ergo et iste princeps qui primo erat in coelo: nunc factus est princeps Tyri, hoc est tribulationis istius saeculi. *Sicut unus de principibus cadetis.* Quando dicit, *sicut unus,* ostendit esse et alios. Legite Apocalypsim Joannis: Draco quando de coelo cecidit, tertiam partem stellarum secum duxit **(Apoc. XII)**. Hucusque Deus locutus est ad homines, et rursum per prophetam loquitur.

Surge, Deus, judica terram. Surge, quia navis nostra fluctibus tunditur. *Surge: Deus, judica terram:* quoniam mali judices non judicant, sed evertunt legem tuam, et pecora tua lacerant. Tu surge, qui verus judex es. Quia ergo mali judices mortui sunt sicut Adam et ceciderunt sicut unus de principibus: propterea tu surge, tu judica, tu salva creaturam tuam. Mercenarius enim cum lupum viderit, fugit **(Joan. X)**, relinquit oves: non potest ita dolere alieno, quomodo dolet patri et matri. Dicamus et aliter: Surge, qui pro nobis passus es, pro nobis mortuus es: surge, et salva nos. Dicamus aliter: Qui venisti humilis et contemptus, veni quasi judex et vindica nos. *Surge, Deus, judica terram.* Videte significantiam proprietatesque sermonum. Non dixit: judica coelum, sed terram. Ergo terra judicatur, non coelum. Si ergo terra judicatur, et non coelum, ergo in coelo peccata non fiunt; si autem fierent in coelo peccata, diceret: *Surge, Deus, judica terram,* et coelum. Et videte clementiam prophetiae. Non dixit, interfice terram: sed judica, et salva. Non dixit, judica per angelos, judica per ministros tuos. Illi enim si judicaverint, non possunt misereri, quia exsecutores sunt sententiae tuae. Tu vero si judicaveris, poteris ipse misereri. *Surge, Deus, judica terram.* Imperator potest suam mutare sententiam: praefectus non potest. Propterea te judicem deprecamur, non contemnentes, sed precantes. Homines etenim et angeli ad comparationem tui crudeles sunt. Tu solus mitissimus judex es. Vultis scire quoniam Deus clemens est judex, et omnis homo crudelis est? Dormiente patrefamilias inimicus homo zizania superseminavit. Servi volunt evellere, et dicit paterfamilias: Dimittite ut simul crescant: ne cum zizania de frumento evellitis, eradicetis simul et triticum **(Matt. XIII)**. *Quoniam tu haereditabis in*

omnibus gentibus. Propterea te judicem deprecamur, quia omnibus gentibus misertus es. Quare non dixit, tu possidebis omnes gentes; sed, *tu haereditabis?* Ubicumque haereditas ponitur, ibi mors ante praecessit. Propterea haeredes et cohaeredes dicimur. Haeredes dixit Christi, quia pro nobis mortuus est. Cohaeredes, quia nobiscum regnaturus est. *Tu haereditabis:* Misisti enim servos tuos, revertamur ad apostolos, alium in circumcisionem, alium in gentes. Quamdiu Moysen miseras, quamdiu Isaiam, quamdiu Jeremiam, quamdiu alios prophetas: notus erat in Judaea Deus, in Israel magnum nomen ejus. In modica terra nominis Dei notitia ferebatur. Misisti Petrum piscatorem, qui dimiserat rete, qui ab opere callosam habebat manum. Non misisti oratorem, non misisti philosophum: Misisti hominem rusticanum, hominem piscatorem. Iste piscator, iste rusticanus de Jerosolyma perrexit Romam, et rusticanus cepit Romam quam eloquentes capere non potuerunt. Rursum ivit Paulus apostolus, et de Jerosolyma praedicavit usque in Illyricum, et praedicavit, ubi non erat praedicatum Evangelium, ne super alienum fundamentum poneret aedificium **(Rom. XV)**. Deinde dicit, quod de urbe Roma iret ad Hispaniam. Videte Paulum persecutorem, qui in Judaea fuerat persecutor, praedicat gentibus. Ubi sunt qui praedicant Alexandrum Magnum Macedonum imperatorem, quod in brevi spatio vicerit tantas gentes? Habuit exercitum, habuit et ingentes turbas, et non tale aliquid potuit, sed modicum quiddam. Iste vero Paulus quondam persecutor fuit, qui dicebat: Et si imperitus sum sermone, non tamen scientia **(I Cor. XI)**. Qui soloecismos facit in loquendo, crucem Christi portat, et quasi triumphans omnes capit. Totum orbem subegit ab Oceano usque in mare Rubrum. Dicat aliquis: hoc totum

lucri causa fecerunt. Hoc enim dicit Porphyrius: Homines rusticani et pauperes, quoniam nihil habebant, magicis artibus operati sunt quaedam signa. Non est autem grande facere signa. Nam fecere signa in Aegypto magi contra Moysen **(Exod. VII)**. Fecit et Apollonius, fecit et Apuleius. Infiniti signa fecerunt. Concedo tibi, Porphyri, magicis artibus signa fecerunt, ut divitias acciperent a divitibus mulierculis, quas induxerant: hoc enim tu dicis. Quare mortui sunt? Quare crucifixi? Fecerunt et alii signa magicis artibus, sed pro homine mortuo non sunt mortui, pro homine crucifixo non sunt crucifixi. Sciunt isti hominem esse mortuum, et moriuntur sine causa? Felix ergo nostra victoria, quae in sanguine apostolorum dedicata est. Fides nostra non probatur, nisi per illorum sanguinem. Benedicamus ergo Deum, cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXXII.

Canticum psalmi Asaph. Iste psalmus vocem prophetae continet collaudantis Deum. Ait ergo:

Deus, quis similis erit tibi? Quia nullus est similis tui: nullum alium auctorem, nisi te quaerimus. *Ne taceas, neque compescaris, Deus.* Nos tacemus, tu pro nobis loquere. Justi vox est quae dicit: *Neque compescaris, Deus.* De justitia sua securus est.

Quoniam ecce inimici tui sonuerunt. Possumus secundum tropologiam de Ecclesia interpretari et haeresibus. Possumus autem secundum litteram interpretari de populo Judaeorum, et

de caeteris gentibus, quae in circuitu expugnant Judaeam. *Quoniam ecce inimici tui sonuerunt.* Vocem et detractionem adversariorum sonitum voluit appellare. *Quoniam ecce inimici tui sonuerunt.* Videte quid dicat: *Sonuerunt,* hoc est, quasi cymbalum tinniens, sic sonuerunt auribus meis. Sonus proprie dicitur, cum auditur tantummodo sonus, et vox non intelligitur. Ergo quod dicit, hoc est: Illi quidem loquebantur, et quasi volebant me arguere: caeterum ego non quasi vocem, sed quasi sonum audiebam. *Et qui oderunt te, extulerunt caput.* Videte quid dicat: Ergo qui elevat caput, odit Deum. Superbis enim Dominus resistit: humilibus autem dat gratiam **(Jacob. IV, et I Petr. V)**. *Et qui oderunt te, extulerunt caput.* Si causam habes contra aliquem: si tibi detrahit frater tuus, et tu es humilis pro Christo, et ille superbus propter diabolum, tu imitaris eum qui dicit: Discite a me, quia mitis sum et humilis corde **(Matt. XI)**. Ille autem qui erigitur, illum imitatur qui dicit: In coelum ascendam, super sidera coeli ponam thronum meum, ero similis Altissimo **(Isai. XIV)**. *Et qui oderunt te, extulerunt caput.*

Super populum tuum malignaverunt consilium. Sufficit alicui, si populus Dei sit. *Cogitaverunt adversus sanctos tuos.* Hoc interpretatione non indiget. Legisse, intellexisse est.

Dixerunt, venite et disperdamus eos de gente. Et non sit gens, quia populus Dei est. *Et non memoretur nomen Israel ultra.* Non memoretur hic, qui sensu videat Deum.

Quoniam cogitaverunt unanimiter simul. Infelices nos: Infelix populus Dei, non potest in bono tantam habere concordiam, quantam mali habent in malo. *Adversus te testamentum disposuerunt tabernacula Idumaeorum et Ismaelitae: Moab*

Agareni, Gebal, et Amon et Amalec, alienigenae cum habitantibus Tyrum: etenim Assur venit cum illis, facti sunt in adjutorium Lot. Undecim sunt qui pugnant adversus sanctum. Quoniam ergo pugnaverunt contra sanctos, ad perfectum numerum, id est, duodecimum, venire non potuerunt. *Tabernacula Idumaeorum.* Non habent domus fundamentum, sed tabernacula quae cito pertranseunt. Idumaea dupliciter interpretatur, aut *sanguinea,* aut *terrena.* Videte ergo qui pugnant adversus sanctos. *Tabernacula Idumaeorum,* terreni et Ismaelitae interpretantur, *obedientes sibi,* hoc est, quodcumque cor habuerit, et mala cogitatio, statim faciunt. Propterea dicitur in Ezechiele: Fili hominis, loquere adversus prophetas, qui sequuntur cor suum, et quodcumque impellit cogitatio, faciunt **(Ezech. XIII)**. Nos autem non debemus sequi cogitationem nostram, nec dici Ismaelitae, hoc est obedientes sibi, sed Ismael, hoc est, obedientes Deo. *Moab, ex patre,* hoc est, recedentes a Deo Patre. *Agareni, proselyti.* Qui cum deberent esse habitatores Dei, proselyti facti sunt. *Gebal* interpretatur, *vallis vana. Ge,* dicitur *vallis. Bal* vero interpretatur, *vana.* Isti ergo qui contra Dei populum sunt, non sunt de monte, sed de valle vana. Et Ammon interpretatur, *populus turbidus:* hoc est, qui confidunt in multitudine, et non in simplicitate. *Amalec,* interpretatur *lingens terram.* Quicumque enim pugnant adversus populum Dei, non comedunt coelestem panem, sed lingunt terram sicut serpens. *Alienigenae.* Ubi dicitur, *alienigenae,* in Hebraeo habet *Philistiim.* Philistiim vero interpretantur, *cadentes potione:* hoc est, qui inebriati sunt de calice diaboli, et inebriati ceciderunt. *Cum habitantibus Tyrum. Tyrus* lingua

Hebraea dicitur *Sor,* quod interpretatur, *tribulatio et angustia.* Qui debuerant esse peregrini in isto saeculo, facti sunt habitatores. Isti ergo qui expugnant populum Dei, habitant in Sor, hoc est, in angustia et tribulatione animae suae. Istae ergo tantae gentes quae pugnant adversus sanctum, videamus quem habent principem: Salvatorem, an diabolum. Quid sequitur? *Etenim Assur venit cum illis. Assur,* Nabuchodonosor adversarius Dei, qui populum Dei duxit in captivitatem: licet videatur gentes habere plurimas pro se dimicantes: tamen principem habent Assur, hoc est, diabolum. *Facti sunt in adjutorium filiis Lot. Lot,* interpretatur *declinans.* Daemones ante fuerunt angeli, et postea cum diabolo ceciderunt, et facti sunt satellites ejus, sicut scriptum est in Apocalypsi Joannis: Quia draco cecidit, et traxit secum tertiam partem stellarum **(Apoc. XII)**. Ergo quid dicit? Isti qui venerunt cum tantis gentibus, et expugnaverunt populum tuum, et venit cum eis Assur, et principem habent diabolum, facti sunt in adjutorium filiis Lot, hoc est, daemonibus. Qui a te declinaverunt, hoc operantur quod et daemones. Videtis quia difficillima loca sunt; videtis quia obscura sunt, et in singulis sermonibus magna sunt sacramenta, et necessitate compellimur in verbis Hebraicis, et plenis mysteriis diutius immorari. Neque enim nunc rhetoricum locum eventilamus, sed id quod a Spiritu sancto dictum est, interpretari nitimur. Nisi enim sic interpretetur, ut diximus, quid prodest Ecclesiis Christi legere tabernacula Idumaeorum et Ismaelitae, et caetera nomina? Quoniam ergo venerunt contra populum tuum, videamus quid eis imprecetur Psalmista.

Fac illis sicut Madian et Sisarae, sicut Jabin. Legistis in Judicum libro: Iste est Madian quem expugnavit Gedeon **(Judic. VII et VIII)**. Jabin, et Sisara isti sunt, quos expugnavit Debbora et Barach **(Judic. IV)**. *In torrente Cison disperiunt in Endor.* Debbora et Barach interfecerunt Sisaram principem militiae. Ergo quod dicit, videte quid sit: Domine, quantam habent superbiam! quoniam cum tanto veniunt exercitu, quoniam Nabuchodonosor habent principem Assyriorum: quoniam facti sunt in adjutorium filiis Lot: quoniam hoc agunt quod agunt daemones: quoniam superbia ipsorum usque ad te elevata est: propterea te deprecor, ut ad ignominiam suam, non a viro vincantur, sed a muliere. *Facti sunt ut stercus terrae.* Qui? Madian, et Sisara, et Jabin. Isti tres facti sunt, sicut stercus terrae. Madian interpretatur *relinquens judicium:* Quicumque pugnat contra populum meum, non cogitat futurum esse judicium. Sisara interpretatur *equi visio.* Isti qui pugnant contra populum tuum, non sunt de grege tuo, et de pecoribus tuis, sed de equis qui insaniunt in feminas. Isti ergo equi semper parati in praelium sunt. *Sicut Jabin.* Jabin interpretatur *intellectus.* Qui sibi in sua sapientia confidunt, et non in gloria Dei. *Facti sunt ut stercus terrae.* Illi qui gloriabantur in exercitu, qui habebant principem Assur, et dicebant: In coelum ascendam, non solum in terram ceciderunt, sed in terra stercus facti sunt.

Pone principes eorum. Quorum? Qui pugnant contra populum tuum. *Sicut Oreb et Zeb, et Zebee, et Salmana. Omnes principes eorum.* Legisse vos puto historiam in Judicum libro: quoniam Gedeon qui vocatur alio nomine Jerobaal, pro populo Dei pugnans, hos quatuor reges vicerit et interfecerit eos **(Judic. VI et VII)**.

Videte quales sunt principes Madianitarum, qui reliquerunt judicium Dei: *Oreb, et Zeb, et Zebee, et Salmana.* Quis putat in istis verbis esse mysteria Salvatoris? Legunt hoc philosophi, et irrident. Legunt rhetores, et putant esse deliramenta. Non solum autem rhetores, sed et Judaei non habent clavem scientiae: quoniam velamen positum est ante oculos eorum. Oreb interpretatur *foramen,* in quo coluber ingreditur. Zeb interpretatur *lupus.* Videte nomina principum adversariorum Christi. Zebee, *hostia,* hoc est, quos lupus suffocaverit. Et Salmana, *perfecti in malitia.* Videte ergo nominum sacramenta.

Qui dixerunt: haereditate possideamus sanctuarium Dei. Dixerunt, sed non perfecerunt: quia Dominus pugnabat pro populo suo.

Deus meus, pone illos ut rotam. Videte clementiam prophetae: Non precatur contra eos, sed pro eis. Videte quid dicat: Deus meus, qui Deus es omnium, meus proprie Deus. *Deus meus, pone illos ut rotam.* Qui quasi fundamentum habent in malitia: non habeant fundamentum, sed vacillent, et non stent in malitia. *Sicut stipulam ante faciem venti, sicut ignis qui comburit silvam. Sicut stipulam:* non sicut frumentum, sed, *stipulam;* quod dicit, hoc est: si quis est in eis stipula et palea, pereat. *Sicut ignis qui comburit silvam.* Non dixit, arbores frugiferas; sed, *silvam,* quae non habet fruges. Si quis ergo stipula est, et non habet frumentum: si quis silva est, et non habet fruges, hic pereat. *Sicut flamma comburens montes.* Superbia in eis pereat.

Ita persequeris illos in tempestate tua, et in ira tua. Quid? Occides eos? Non: sed, *Turbabis eos.* Ut salventur.

Imple facies eorum ignominia. Ut confundantur. Quare hoc? *Ut quaerant nomen tuum, Domine.* Videtis ergo quia non contra eos, sed pro salute ipsorum deprecatur. Denique et in sequentibus videte quid dicat:

Erubescant et conturbentur in saeculum saeculi, et confundantur et pereant. Pereant secundum hoc quod mali sunt, et salvetur quod bonum est. Denique videte, quoniam perditio hic non abolitionem sonat, sed salutem. Qui sequitur.

Et cognoscant quia nomen tibi Dominus: tu solus Altissimus in omni terra. Erigat se qui vult ut erigatur. Nos dicamus: Tu solus Altissimus in omni terra. Quantumvis aliquis exaltetur, nos habeamus Deum, cui excelsius nomen est, cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXXIII.

In fine pro torcularibus filiis Core, et Psalmus. Tres sunt psalmi qui *pro torcularibus* praescribuntur, octavus, et octogesimus, et octogesimus tertius. Octavus praescribitur David: octogesimus vero praescribitur Asaph: octogesimus vero tertius filiis Core. Do vobis aliquam regulam, ut sciatis in Scripturis quid observare debeatis. Quicumque psalmus praescribitur filiorum Core, nihil triste habet, sed semper laeta significat. Quoniam enim Core, et Dathan, et Abiron fecerunt contra Moysen, et a Domino puniti sunt: filii Core qui non

sunt secuti patrem suum, aeterno gaudio benedicti sunt. Quoniam autem Core interpretatur *Calvaria,* et manifestum est, quod Calvaria significet locum resurrectionis: quicumque filius Core est, filius est resurrectionis; quicumque autem filius resurrectionis est, nihil potest habere quod triste est.

Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea in atria Domini. Deinde dicitur: *Beati qui habitant in domo tua.* Vide tria esse tabernacula, et atria, et ad extremum domum. *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* Quae sunt ista tabernacula? Videamus Evangelium an nobis aliquam significantiam praebeat. Loquitur Dominus et dicit: Facite vobis amicos de iniquo mammona, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula **(Luc. XVI)**. Videtis ergo quod iniquum mammona in isto saeculo deficit. Tamen considerate quod iste iniquus justitiam praeparat. Mammona in lingua Hebraea divitiae nuncupantur: non aurum, ut quidam putant. De iniquo mammona. Vera est et philosophi quaedam sententia: «Omnis dives aut iniquus, aut iniqui haeres est.» Propterea dicit Dominus atque Salvator quod divites difficile ingrediuntur in regnum coelorum **(Matt. XIX)**. Dicat aliquis: Quomodo Zachaeus ingressus est in regnum coelorum, qui dives fuit? Sed dedit divitias, et statim commutavit divitias regno coelorum. Non dixit, quicumque divites fuerint, non intrabunt in regna coelorum: sed dixit, quod difficile divites intrabunt in regna coelorum. *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* Alii desiderant possessiones, alii saeculi istius divitias, alii parere in istius saeculi Ecclesiis, et gloriam aliquam habere apud homines: mihi hoc solum desiderium est videre aeterna tabernacula. Illa mihi dilecta sunt tabernacula,

ubi congregatio virtutum est, non vitiorum. *Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini:* hoc est solum desiderium, hic solus amor meus, ut videam atria tua. Videte ordinem. Primum desiderat tabernacula: tabernacula quae non habent fundamentum: tabernacula quae cito mutantur. Tabernaculum enim semper mutatur, et huc illucque transfertur. Caeterum atria non sunt quidem domus, sed tamen habent aliqua fundamenta, et de atrio intramus in domum. Iste ergo primum tabernacula desiderat, et postea deficit, et amore tabescit ut videat atria, et cum fuerit in atrio, tunc dicit: *Beati qui habitant in domo tua.*

Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum. Difficile est ut cor et caro alicujus in commune consentiant. Si enim secundum Apostolum spiritus pugnat contra carnem, et caro contra spiritum **(Galat. V)**: quomodo hic dicit, cor meum et caro mea exsultavit? Hoc non potest dicere, nisi ille qui in amorem Dei tota mente defixus est. *Cor meum, et caro mea.* Illud est quod dicit et in alio loco: sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea **(Psal. LXII)**! Ista est caro quae desiderat Dominum, de qua in alio loco dicitur: Et videbit omnis caro salutare Dei **(Isai. XL)**. Illa autem caro de qua dicitur: Omnis caro fenum **(Eccli. XIV)**, non desiderat Dominum. *Cor meum et caro mea.* Vide mihi aliquem abstinentem, qui mortem carnis suae, lucrum putat animae suae. Haec autem carnis sunt jejunia, et injuriae. Denique et Apostolus quid dicit? Quem tradidit Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat **(I Cor. V)**. Nisi caro mortua fuerit, spiritus vivificari non potest. Propterea dicit et Apostolus: Quando infirmor, tunc fortior sum **(II Cor. XII)**. Consideret se unusquisque quando jejunio lassus est et

defectus: quomodo anima vigeat, quomodo nihil aliud mens nisi de Deo considerat: quomodo semper dicat, *quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!*

Etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum sibi ubi reponat pullos suos. Altaria tua, Domine virtutum, rex meus, et Deus meus. Interim simpliciter interpretemur. Videte quid dicat: Desidero, Domine, aeterna tabernacula tua: *concupiscit et deficit anima mea in atria Domini.* Sedem aliquam et nidulum animae meae, et corpori meo habere desidero. Aves quae libere huc atque illuc vagantur: tamen postquam volaverint, habent locum et nidulos ubi requiescant: quanto magis anima mea, et caro mea debet sibi locum praeparare, ubi possit requiescere! Nunc altius aliquid ascendamus. In Domino confido: quomodo dicitis animae meae, transmigra in montes sicut passer? Videte ergo quia nemo transmigrat in montes nisi qui passer est. *Et turtur nidum sibi.* Iste est turtur, de quo dicitur in Cantico canticorum: Vox turturis audita est in terra nostra **(Cant. II)**. *Turtur nidum sibi.* Turtur est animal castitatis. Turtur non habitat in humilibus, sed semper facit nidos sibi in excelsis arboribus. Sicut ergo passer et turtur aves castissimae nidos sibi in sublimioribus faciunt: sic ergo tabernacula, et atria et domus non sunt in humili ista terra, sed in excelso, hoc est, in regnis coelorum. Denique videte quid dicat.

Beati qui habitant in domo tua. In tabernaculo non habitamus, sed peregrinamur. Et in atrio quamdiu sumus, non habitamus, sed peregrinamur. De atriis enim transimus in domum. Cum autem venerimus in domum, quid dicitur? *Beati qui habitant in domo tua:* Domus quae habet fundamentum. Quoniam de domo nobis exire non licet, de atriis licet.

Beatus vir cujus est auxilium abs te. Nos quidem desideramus tabernacula et atria et domum tuam, sed hoc ipsum ut capere possimus, non est virtutis nostrae, sed auxilii tui. *Ascensiones in corde suo disposuit.* Quis disposuit ascensiones in corde suo? Beatus vir cujus est auxilium a Domino: ille disposuit ascensiones in corde suo. Quicumque sanctus est, quotidie in priora extenditur, et praeteritorum obliviscitur. Propterea dicuntur et in Psalterio psalmi graduum quindecim, et primus dicitur: Ad Dominum cum tribularer clamavi. Et in secundo: Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Et in tertio: Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi, et semper procedit, et proficit, et ascendit in sublimiora. Quod dicit, hoc est: *Ascensiones in corde suo disposuit:* Felix est qui quotidie proficit, qui non considerat quid heri fecerit, sed quid hodie faciat, ut proficiat. Sanctus ascensiones in corde suo ponit, peccator descensiones. Quomodo qui sanctus est, quotidie proficit: ita qui peccator est, quotidie decrescit. *Beatus vir qui disponit ascensiones in corde.* Videte consequentiam Scripturarum. *In valle lacrymarum in loco quem posuit.* Ubi dicitur, *in valle,* necesse est ut econtrario intelligamus et montem. Ergo quicumque disponit ascensiones in corde suo, ubi positus est? *In valle lacrymarum.* Consideremus quod in valle sumus, non sumus in monte, non sumus in paradiso: nec in paradisi altitudine, sed in humilitate terrae, maledictae terrae, maledictae quae nobis tribulos et spinas generat, quae cibus serpentis est, de qua dicitur ad Adam: Terra es, et in terram ibis. Quamdiu ergo sumus in valle lacrymarum, non debemus ridere, sed plorare. Propterea dicit et Dominus: Beati flentes, quia ipsi ridebunt **(Matth. V)**. Interim ergo dum sumus in valle lacrymarum, saeculum hoc lacrymarum est, non gaudii. Non debemus ridere, quoniam hoc saeculum et

hoc tempus lacrymarum est, illud gaudii. *In valle lacrymarum in loco quem posuit.* Quid est quod dicitur: *in loco quem posuit. In loco,* hoc est, in valle lacrymarum. *In loco quem posuit,* Deus nos posuit ad certamen, ut semper in hoc pugnemus. Locus ergo iste, hoc est, vallis lacrymarum, non est pacis, non est securitatis, sed certaminis atque bellorum.

Etenim benedictiones dabit legislator. Dicat aliquis: *In valle lacrymarum, in loco quem posuit,* ad agonem, hoc est, ad certamen: quare posuit ad agonem? quare pugnare nos voluit? Respondit sibi ipsi Psalmista, et dicit: Propterea in loco isto pugnare nos voluit, ut possit tribuere coronas. *Etenim benedictiones dabit Legislator.* Iste Legislator, hoc est, agonotheta noster, propterea nos pugnare voluit, ut nos possit benedicere. Videte consequentiam. Quae sunt autem benedictiones istius agonothetae? *Ibunt de virtute in virtutem.* Hic vincunt, ut ibi coronentur. Si hic vir fortis apparuerit, ibi robustior fit, *ibunt de virtute in virtutem.* Ergo nisi hic habuerimus virtutem: ibi virtutem majorem habere non possumus. Neque enim dixit, ibunt de imbecillitate in virtutem: sed, *ibunt de virtute in virtutem.* Vis ibi esse fortis? Ante hic esto fortis. Vis ibi coronari? Hic pugna. *Ibunt de virtute in virtutem.* Possumus et aliter dicere: Christus Dei virtus, et Dei sapientia **(I Cor. I)**. Qui hic habuerit virtutem, et ibi habebit ipsam virtutem. *Ibunt de virtute in virtutem.* Quid habebunt lucri cum ierint de virtute in virtutem? Quid habebunt praemii? *Videbitur Deus deorum in Sion.* Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt **(Matth. V)**: Sufficit victoribus, sufficit eis qui pugnaverunt facies Christi. Deum videre, infinita corona est. *Videbitur Deus deorum in Sion.* Quanta laetitia

est, quanta felicitate ire de virtute in virtutem, et hoc ipsum habere praemium, ut Christum videre mereamur!

Protector noster aspice, Deus, et respice in faciem Christi tui. Videte quid dicat: *Et respice in faciem Christi tui.* Et deprecatur homo, ut pater aspiciat in faciem filii. Sed vide quid dicat. Quoniam dixit Apostolus: An experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur Christus **(II Cor. XIII)**? Et rursum ipse Salvator dixit: Qui vos recepit, me recipit **(Matth. X)**? Ergo hoc est quod dicit: respice in nos. In nobis enim respicis filium tuum, qui habitat in nobis.

Quia melior est dies una in atriis tuis. Videte quid dicat: *Dies una.* Putat aliquis sic intelligendum: Melius mihi est in regno coelorum parum habere, quam hic totum, hoc est, in isto saeculo. Est quidem et ista intelligentia non mala. Sed nos dicamus: Si posset fieri, ut aliquis una die esset in regno coelorum, et postea praecipitaretur, recte diceret: *Melius est dies una in atriis tuis.* Nunc vero quod dicit una dies, hoc est, quod dicit in regno coelorum. Una illa dies non habet noctem et tenebras, sed semper lux est. Qui ergo una die in regno coelorum fuerit, semper ibi est.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Hoc est quod etiam Salvator ait de Joanne: Amen, amen dico vobis, quoniam inter natos mulierum non est major Joanne Baptista **(Matth. XI)**. Deinde dixit: quia ipse est angelus. Et deinde dixit: Qui autem minor est in regno coelorum, major est illo. Sensus ibi iste est: Joannes inter omnes homines major est. Et si vultis scire, ipse est angelus. Iste autem qui in terra angelus est, in coelorum regno novissimus est, hoc est, ab angelis minor est.

Qui autem minimus est in regno coelorum, hoc est, angelus, major est ab isto, qui in terra omnibus major est. Hoc est ergo quod nunc propheta dicit: *Elegi abjectus esse in domo Dei mei,* hoc est, minus esse volui in regno coelorum, quam in isto saeculo primus. *Elegi abjectus esse in domo Dei mei, quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Tabernacula non habent fundamentum, sed pertranseunt. Tamen qui peccator est, numquam incolit terram, sed inhabitat et possidet.

Quia misericordiam et veritatem diligit Deus. Duo diligit Deus: misericordiam et veritatem. Si tantum misericors esset, omnes nos ad peccata provocaret. Si tantum veritatem diligeret, nemo spem haberet poenitentiae. Propterea duo quaerit, ut ex altero alterum temperet. Si peccator es, audi misericordem Deum, et noli desperare, sed age poenitentiam. Si vero justus es, noli negligens esse, quia Deus clemens est: quoniam Deus et justus est, et veritatem diligit. *Gratiam et gloriam dabit Dominus.* Non dixit, gloriam et gratiam dabit; sed dixit, gratiam et gloriam dabit Dominus. Primum donat peccata, et postea coronat.

Non privabit bonis eos qui ambulant in innocentia. Melius habet in Hebraeo, *in perfectione.* Innocentia enim non est perfecta virtus; quoniam qui innocens est, nisi habuerit prudentiam, non est perfectae consummataeque virtutis. Propterea dicit etiam in Evangelio: Estote prudentes ut serpentes, et simplices ut columbae **(Matth. X)**. *Domine virtutum.* Videte quid dicat, *Domine virtutum.* Ergo quando peccata aliqua habemus in nobis: Deus qui Dominus virtutum est, non est Dominus noster; quia Dominus non est peccatorum, sed justorum. *Beatus vir qui sperat in te.* Ille sperat in Domino, qui conscientiam non habet peccatorum,

qui oculos liberos ad coelum levat. Iste sperat, qui scit non offendisse se Dominum suum; cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXXIV.

In finem filiorum Core. Psalmus hoc titulo praenotatur. Frequenter dixi, ubicumque titulus est, *filiorum Core,* nihil triste est, sed semper laetum. Tristitia enim patris, filiorum gaudio consolatur. Denique diligenter psalmos relegite, et ubicumque inveneritis titulum, *filiorum Core,* nihil triste reperietis. Frequenter dixi Core, quod interpretatur *Calvariae* locus: necesse est ut laetum aliquid significet. Denique quis est iste Core? Qui de Jericho ascendebat in Bethel. Bethel *domus Dei.* Diligenter animadvertite. Quicumque in Jericho est, et vult ire ad domum Dei, necesse est ut ascendat. Ergo de Jericho Core noster, hoc est, Elisaeus, ascendit in domum Dei in Bethel, et egrediuntur de Bethel, hoc est, de domo Dei, hoc est, de synagoga ubi prius fuerat domus Dei, egrediuntur pueri quadraginta duo, et illudunt Elisaeum et Core nostrum, et dicunt: Ascende, Calve; ascende, Calve. Ille venit ad domum suam, et irridetur a parvulis Bethel. Verum Elisaeus ille patientissimus, qui propterea venerat in Bethel ut salvaret, respexit se aliquando: respexit, et jussit de saltu exire duos ursos, et interfecerunt quadraginta duos pueros **(IV Reg. II)**. Sic et Dominus noster, hoc est, noster Core, cum venisset in Bethel, et vellet ascendere, irrisus a parvulis, jubet exire duos ursos, hoc est, Vespasianum et Titum, et interfecerunt quadraginta duos

pueros. Qui sunt isti quadraginta et duo pueri? Ab ascensu Christi usque ad subversionem Jerusalem, quadraginta et duo anni sunt. Diligenter aspicite, et sic invenietis. Dedit itaque illis locum poenitentiae quadraginta et duos annos post resurrectionem suam, cum ad Bethel ascenderet. Sed quoniam illi irridebant: Ascende, Calve; ascende, Calve; egressi sunt duo ursi, et intefecerunt illos.

Benedixisti, Domine, terram tuam. De adventu dicitur Salvatoris. Hoc proprie secundum historiam. Caeterum secundum tropologiam, cum dixerimus de historia, postea dicemus. *Benedixisti, Domine, terram tuam.* Hoc diximus de adventu Salvatoris. Terra quae te offenderat, quae idololatriis fuerat inquinata, te veniente salvata est. Benedixisti, Domine, terram tuam. Loquitur peccator postea veniam consecutus. *Benedixisti, Domine, terram tuam.* Licet tribulos et spinas attulerit, tamen creatura tua est, et ideo salvata est. *Avertisti captivitatem Jacob.* Eorum qui in Christo crediderunt. *Avertisti captivitatem Jacob.* Quicumque in peccatis est, captus tenetur.

Remisisti iniquitatem plebis tuae. Non propter opera eorum, sed propter misericordiam tuam salvasti populum tuum. *Et operuisti omnia peccata eorum.* Usque ad finem de adventu Salvatoris psalmus est, sicut dixit, misericordia et veritas. Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius, ut inhabitet gloria in terra nostra. Vere enim gloria Dei habitavit in terra nostra, et deinde justitia de coelo prospexit. Etenim Dominus dabit benignitatem. Quam benignitatem? Terra nostra dedit fructum suum. Maria, terra nostra, caro nostra, dedit fructum suum. Justitia ante eum ambulavit. Justum fructum dedit terra virgo. Hoc interim diximus secundum historiam: nunc

dicamus secundum tropologiam: *Remisisti iniquitatem plebis tuae.* Nemo dimittit, nisi quod debetur. *Operuisti omnia peccata eorum.* Virtutibus operuisti, et propterea peccata non parent. Ac si diceret: Iniquitatem operuisti justitia; impudicitiam operuisti castitate; nigredinem operuisti candore.

Mitigasti omnem iram tuam: avertisti ab ira indignationis tuae. Converte nos, Deus salutum nostrarum, etc. Videte quid dicat: Tu quod in te fuit, aversus es ab ira propter clementiam tuam. *Converte nos, Deus.* Tu aversus ab ira, nos avertisti a peccatis. *Converte nos, Deus salutum nostrarum.* Quare non dixit, salutis nostrae, sed *salutum nostrarum.* Si semel peccaremus, una indigeremus salute. Multa peccavimus: propterea multis indigemus salutibus.

Deus, tu conversus vivificabis nos. Quamdiu ergo ad nos Dominus non convertitur, mortui sumus.

Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam, et salutare tuum da nobis. Quod Salvator descendit, misericordia Dei est. Non venisset medicus, nisi aegrotarent plurimi. Quoniam aegrotabant plurimi, propterea venit medicus. Quoniam indigebamus misericordia, propterea venit Salvator.

Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Multi putant quando loquitur Moyses et dicit: haec dicit Dominus, et Isaias, et caeteri, et cum dicitur: Factum est verbum Domini ad Isaiam, sive ad Ezechiel prophetam; quoniam forinsecus sermo fiat, et per istas aures audiat propheta quod loquitur a Domino: Non est ita. Denique et Dominus noster quid loquitur ad Pharisaeos et Judaeos? qui habet aures audiendi

audiat **(Luc. VIII)**. Et Isaias ait: Dominus addidit mihi auriculam **(Isai. V)**. Videte quid dicat: Dominus addidit mihi auriculam. Quoniam non habebam illam auriculam quae in corde est; addidit mihi ut Dei possim audire sermones. Et nunc ergo propheta quodcumque audit, audit in corde. Quando enim clamamus in cordibus nostris, abba pater, et clamor ille silentii est, et silentium auditur a Domino: sic et Dominus loquitur ad cor nostrum, quod clamat, abba pater. Ideo ergo nunc dicit propheta: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.* Tale quid et Abacuc propheta dicit: Stabo in contemplatione, et videam quid respondeat mihi Dominus, et quid respondeam ad eum **(Abac. II)**. *Et audiam quid loquatur in me Dominus Deus.* Ergo et hoc quod dicit: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus:* loquitur in corde, loquitur in sensu. Vultis scire qualis sit clamor cordis? Vultis scire quoniam clamor apud Deum non vocis, sed lacrymarum est? Dicitur in Lamentationibus Jeremiae: Non tacuit pupilla oculi mei **(Thren. II)**. *Quoniam loquetur pacem in plebem suam.* Proprie dicitur hoc de populo Judaeorum, qui in Christum credituri sunt. Hoc est de adventu Christi. Dicitur et de fide populi Judaici, hoc est, de apostolis, et quicumque apostolis crediderunt. Quoniam loquetur pacem in plebem suam. Pax non dicitur, nisi quando bellum non est.

Et super sanctos suos et in eos qui convertuntur ad cor. Hoc est, qui primum sequebantur carnem, et postea convertuntur ad cor. Ut sciatis quia pro Judaeis dicitur iste versiculus, hoc est, de his qui crediderunt in Salvatorem: videte exempla quae diximus. Fac mihi Judaeum legere Leviticum, et omnia illa sacramenta quae scripta sunt, et quomodo leprosus ingreditur in synagogam, quomodo gallina tollitur et obtorquetur illi

collum. Deinde dicitur de sanguine quomodo aspergatur: dicitur de aqua: dicitur de hyssopo: dicitur etiam quomodo scindantur illi vestimenta, et sic ingreditur in synagogam ille qui leprosus fuerat. Si secundum litteram legamus, quid nobis prodest quod legimus? Si vero conversi fuerimus ad cor, si spiritualiter intellexerimus: videbimus quoniam leprosus non potest intrare ad populum Dei, nisi scindantur vestimenta ejus, nisi quodcumque clausum fuerit reveletur. Denique videte, quoniam iste leprosus nisi per sanguinem et aquam, et hyssopum, non ingreditur synagogam. Ergo et tu qui usque hodie leprosus fuisti, non apparebat lepra tua antequam venires ad sacerdotem. Sed quoniam venisti ad sacerdotem, dissuit sacerdos vestimenta tua, et quod tectum videbatur et sanum esse, ostendit leprosum. Omnia peccata tua et lepram tuam posuit ante oculos tuos, et ideo te reducit in synagogam Dei per sanguinem et aquam. Per sanguinem, per passionem Christi, et per aquam, per baptismum. Ergo post lepram sanari non poteris, nisi per passionem et per baptismum. Et cum hoc feceris, dicitur et illud: Asperges me hyssopo et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor **(Psal. L)**. Usque hodie in Aegypto es: quamdiu non veneris ad sanguinem et ad aquam, salvari non poteris. Vis ut exterminator qui interfecit Aegyptum, non te interficiat? Tolle hyssopum, intinge in sanguine, asperge postes tuos. Exterminator cum viderit sanguinem in fronte tua, accedere non poterit. Hoc totum quare dixi? Quia scriptum est: *Et in eos qui convertuntur ad cor.* Ergo non poterit Deus loqui pacem plebi suae, nisi eis qui convertuntur ad cor.

Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius. Ostendo viam salutis, do misericordiam, licet necdum conversus es ad

cor: tamen exspecto, do locum poenitentiae. Et hoc totum quid est. *Ut inhabitet gloria in terra nostra.* Propterea te ad poenitentiam vocat: ut qui leprosus eras, habeas hospitem Christum.

Misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatae sunt. O quam praeclara amicitia! *Misericordia et veritas obviaverunt sibi.* Peccator es: audi quid dicat, *misericordia.* Sanctus es: audi quid dicat, *et veritas.* Nec si peccator es, desperes: nec si justus es, superbias. Dicamus aliter: Duo sunt credentes populi: unus de gentium populo, et alius de Judaeorum. Judaeis repromissum est quod veniret Salvator: nobis autem qui extranei eramus a lege Dei, non est repromissum. Misericordia igitur est in populo gentilium, veritas in populo Judaeorum: quia quod repromissum est, venit hoc est, quod repromissum est, patribus, hoc completur in filiis. *Justitia et pax osculatae sunt.* Videte quid dicat: *Justitia et pax osculatae sunt.* Ipsum est quod supra dixit: *Misericordia et veritas.* Misericordia ipsum est quod et pax: veritas autem ipsum est quod et justitia. Si quid enim ad pacem pertinet, hoc et ad misericordiam, et si quid ad veritatem, hoc ad justitiam. Videte ergo quid dicat: *Justitia et pax deosculatae sunt,* hoc est, misericordia et veritas amicitiam fecerunt, hoc est, et gentilium populus et Judaeorum sub uno pastore Christo est.

Veritas de terra orta est. Ego sum via, et vita, et veritas **(Joan. XIV)**. Ille qui dicit, ego sum veritas, de terra ortus est. Quae est ista veritas quae de terra orta est. Exiet virga de radice Jesse, et flos de radice ejus exiet **(Isai. XI)**. Et in alio loco: Quoniam Deus operatus est salutem in medio terrae **(Psal. LXXIII)**. Quid dicis, Manichaee, qui negas carnem habuisse

Salvatorem? Ecce veritas, id est, Salvator de terra, hoc est, de Maria ortus est. *Et justitia de coelo prospexit.* Justum enim erat, ut Salvator misereretur populo suo. Videte quid dicat: O justa judicia Dei et ininvestigabiles viae ejus! *Veritas de terra orta est,* hoc est, Salvator. Et rursum: *Et justitia de coelo prospexit.* Justitia ipse Salvator est. Quomodo de terra orta est? Quomodo de coelo prospexit? *De terra orta est,* quod homo natus est; *de coelo prospexit,* quoniam Deus semper in coelis est, hoc est, natus quidem est de terra; sed ille qui de terra natus est, semper in coelo est, hoc est, sic apparebat in terris, ut coelum non derelinqueret. Deus enim ubique prospexit: quoniam donec peccabamus, avertebat oculos suos a nobis. Quod dicit, hoc est: Justum est ut figulus misereatur operibus suis, ut pastor misereatur gregi suo. Nos populus ejus sumus, nos creatura ejus sumus. Propterea ergo de terra ortus est, et de coelo prospexit, ut impleat justitiam suam, et misereatur operi suo. Denique ut sciatis quoniam justitia non crudelitatem sonat, sed misericordiam, videte quid dicat:

Etenim Dominus dabit benignitatem. Propterea prospexit de coelo, ut misereatur operibus suis. *Et terra nostra dabit fructum suum.* Veritas quidem de terra orta est. Hoc de praeterito. Nunc de futuro dicitur: *Et terra nostra dabit fructum suum.* Nolite desperare: quod semel natum est ex Maria, quotidie et in nobis nascitur. *Et terra nostra dabit fructum suum.* Et nos possumus parere Christum, si volumus. *Et terra nostra dabit fructum suum,* de quo fiat coelestis panis, de quo dicitur: Ego sum panis, qui de coelo descendi **(Joan. VI)**. Haec quidem omnia diximus de misericordia Domini, quoniam propterea venit ut salvaret

humanum genus. Verumtamen scire debemus, quoniam ipse judicaturus est vivos et mortuos, ipse veniet ad judicium.

Justitia ante eum ambulabit, et ponet in via gressus suos. Nolite negligentes esse. *Justitia ante eum ambulabit, et ponet in via gressus suos.* Videte quid dicat, *gressus suos:* ubi non sunt lapides, ubi non sunt spinae et tribuli, ubi aequalis est via, ubi ambulare potest, ubi non potest impingere. Et nos ergo faciamus in corde nostro viam Domino; de qua via laborabat et Joannes, et clamabat in eremo, ut faceremus viam Domino **(Matt. III)**. Ergo et nunc dicitur: *Et ponet in via gressus suos.* Ubi invenit viam, ambulat. Licet ante habebamus spinas et tribulos, licet et lapides, dicitur nobis in Isaia: Et lapides de via projicite **(Isa. LVII)**. Hoc autem propterea dicit: ne cum voluerit deambulare in via nostra, impingat pedem suum. Lapides qui in via sunt, et projici jubentur, peccata nostra sunt. Non ambulat in corde nostro Christus, si peccatum aliquod fuerit, statim impingit in lapides. *Et ponet in via gressus suos.* Faciamus viam, et ponet in via gressus suos Jesus, cui sit gloria et honor in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXXV.

Oratio David. Iste psalmus vocem continet nostri Mediatoris venientis ad passionem. In fine vero ipsius prophetae tenet orationem.

Inclina, Domine, aurem tuam, et exaudi me: quoniam sanctus sum. Juxta fragilitatem assumpti corporis ad Patrem fundit

orationem. Secundum deitatem vero sanctum se dicit, sicut quondam dixerat ad Moysen: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum **(Lev. XIX et XX)**. *Salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te. Miserere mei, Domine, quoniam ad te clamavi tota die.* Formam servi suscepit, quam in omni tempore praesentis vitae salvari precatur. Scit enim quia et si spiritus promptus est, caro autem infirma est.

Laetifica animam servi tui. A tribulationibus praesentibus moestam. *Quia ad te, Domine, animam meam levavi:* Ad te eam resuscitari credens.

Quia tu, Domine, suavis et mitis, et multae misericordiae omnibus invocantibus te. His qui te de puro corde invocant, mitem te praebes, et copiosam misericordiam eis indulges.

Auribus percipe, Domine, orationem meam, etc. Quoniam justa peto.

In die tribulationis meae. Hoc est, in die passionis. *Clamavi ad te.* De cruce. *Quia exaudisti me.* Ut commendatum tibi restitueres spiritum meum.

Non est similis tui in diis, Domine, et non est secundum opera tua. Non reperitur in simulacris gentium, qui sic possit ut tu operari.

Omnes gentes quascumque fecisti, venient et adorabunt coram te, Domine, etc. Per passionem enim meam cognoscent magnitudinem virtutis tuae. Hinc propheta loquitur.

Deduc me, Domine, in via tua, et ingrediar in veritate tua. Si enim me ad Christum tuum, qui est via, deducas, nulla me

fallacia retinebit. *Laetetur cor meum ut timeat nomen tuum.* Cum a moerore facinorum erutus fuero, tunc in te laetitia spirituali gaudebo.

Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo: et glorificabo nomen tuum in aeternum, etc. Cur confiteatur nomini Domini, aut honoret eum, versiculus sequens exponit, dicens:

Eripuisti animam meam ex inferno inferiori. Non quod duo inferna sint, sed iste superiorem infernum, peccatum dixit: inferiorem vero, qui est verus infernus, in quo peccatores damnantur. Laudat ergo ob hoc misericordiam Domini, quod sit erutus a supplicio inferioris inferni.

Deus, iniqui insurrexerunt adversus me: et synagoga potentium quaesierunt animam meam. Vitiorum, seu daemoniorum. Non ex persona Christi haec propheta loquitur, sed intelligitur de Judaeis. *Non proposuerunt Deum ante conspectum suum.* Obcaecaverat eos malitia eorum.

Et tu, Domine Deus, miserator et misericors: patiens et multae misericordiae et verax. Misericors, cum remittis: *patiens,* cum peccatorem, ut convertatur, exspectas: *verax,* cum promissa restitues.

Respice in me, et miserere mei: da imperium tuum puero tuo. Ad repugnandum potestatibus adversis. *Et salvum fac filium ancillae tuae.* Ecclesiae, in qua sum renatus.

Fac mecum signum in bonum, ut videant qui me oderunt et confundantur: quoniam tu, Domine, adjuvisti me, et consolatus es me. Muniar crucis tuae signo, quod videntes,

potestates adversae fugiant confusae, et discedant a me. Haec enim pro nostro populo propheta rogat. Sed et nos precamur, Domine, ut crucis tuae signo tutati, atque ejus praesidio custoditi, mereamur ab omnibus diaboli insidiis liberari: quia tibi est honor et gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXXVI.

Psalmus Cantici filiis Core. Inter psalmum et canticum quid interest, frequenter dixi: Psalmus ex Psalterio dicitur: Canticum vero ex voce profertur. Psalmus refertur ad manus, hoc est, ad opera: canticum ad theoriam.

Fundamenta ejus in montibus sanctis. Non praedixit cujus; et dixit: *Fundamenta ejus in montibus sanctis.* Qui loquitur, propheta est. Filii sunt Core. Core quid interpretatur, frequenter dixi: *Calvaria,* hoc est filii resurrectionis. *Fundamenta ejus,* sive Dei, sive certe Ecclesiae. Quae sunt autem fundamenta, nisi Pater, et Filius, et Spiritus sanctus? Haec ergo fundamenta non sunt in vallibus, sed sunt in montibus, et non in montibus quibuscumque, sed in montibus sanctis. Loquitur Paulus: Quasi sapiens architectus fundamentum posui **(I Cor. III)**, hoc est fidem Trinitatis. Denique dicit, et in alio loco: Exspectabant enim civitatem habentem fundamenta: cujus artifex et conditor Deus **(Hebr. XI)**: *Fundamenta ejus in montibus sanctis.* Ideo dixit *in montibus sanctis:* quia sunt et alii montes non sancti. Denique dicitur in Isaia: Super montem

tenebrosum levate signum **(Isai. XIII)**. Et in alio loco dicitur: Quis es tu, mons corrupte **(Zach. IV)**? Dicitur et in Jeremia: Dicat Domino Deo vestro gloriam, antequam offendant pedes vestri ad montes tenebrosos **(Jerem. XIII)**. Videtis ergo quia sunt et montes tenebrosi, et dicitur nobis a Jeremia, ut demus gloriam Deo, antequam offendant pedes nostri ad montes tenebrosos. Si enim pedes nostri impegerint ad illos montes, gloriam Domino dare non possumus. *Fundamenta ejus in montibus sanctis.* Quos nos possumus dicere fundamenta? Apostolos. In illis erant fundamenta: ibi primum posita est fides Ecclesiae, et ibi fundamenta sunt posita. Et quia unusquisque superaedificat fundamento: alius aurum, alius argentum, alius lapides pretiosos: diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob. Istas portas diligit, quas videmus corruisse. Istas portas diligit, et istam Sion diligit, quae arata est sicut ager. Et videte quid dicat: *Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Jacob.* Videte quid dicat: Super omnes civitates Jacob, hoc est, Judae: istam tantum diligit civitatem. Et quomodo videmus alias ex parte stare, et istam penitus corruisse? Legamus Apocalypsim Joannis **(Cap. XXI)**: legamus et Isaiam **(Cap. LXII)**. Ubi aedificatur civitas Jerusalem, et duodecim portae ipsius dicuntur esse de lapidibus pretiosis constructae, et ipsa civitas de coelo descendit, et dicuntur muri ejus aurei, et dicuntur plateae ejus stratae esse smaragdo, et dicuntur singulae portae ex singulis lapidibus pretiosis **(Ezech. XXVIII)**. Hae sunt totae Domini divitiae, et hoc diligit Dominus quod et homines? Prohibet nos ab avaritia, et ipse de avaritia exstruit civitatem? Ergo, *diligit Dominus portas Sion.* Illas portas duodecim Sion, manifestum est quod de apostolis scripsit. *Super omnia tabernacula Jacob,* super omnes veteres

sanctos. Hoc interim diximus secundum unum tropum. Dicamus autem et aliter: *Diligit Dominus portas Sion.* Mihi videntur portae Sion esse virtutes. Sicut enim portae mortis sunt vitia atque peccata: ita portae Sion videntur mihi esse virtutes. Denique dicit in alio loco: qui exaltas me de portis mortis **(Psalm. IX)**. Si autem portae mortis peccata sunt: ergo portae Jerusalem virtutes sunt. *Super omnia tabernacula Jacob.* Videte quomodo Jacob, hoc est, vetus populus, non habet fundamentum, nec domum fundamentis positam, sed tabernacula quae cito pertranseunt.

Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei. Ergo hoc quod dictum est, *fundamenta ejus in montibus sanctis,* possumus et de Deo dicere. Possumus autem et hoc dicere: *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.* Quae est ista civitas ubi dicta sunt gloriosa? In omnibus prophetis dictum est de hac civitate. Isaias dicit: Exsurge, exsurge, Jerusalem, induere fortitudinem brachii tui **(Isai. LII)**. Iterum ipse Isaias: Ego civitas firma, civitas quae non oppugnatur. Dicit et David: Fluminis impetus laetificat civitatem Dei **(Psal. XLV)**. Et in alio loco: Domine, in civitate tua imagines eorum dissipabis **(Psal. LXXII)**. Et Salvator gloriosa locutus est de hac civitate. Non potest abscondi civitas super montem posita **(Matt. V)**.

Memor ero Raab, et Babylonis, scientium me. Quoniam dixit: *gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei,* et tamen ipsam civitatem Ecclesiam intelligimus de gentibus congregatam, propterea nunc de vocatione gentium dicitur: *Memor ero Raab, et Babylonis scientium me.* Quicumque peccator est, securus sit. Dominus memor fuit Raab. Securum dixi, si revertatur ad Dominum. Caeterum securitas sine lacrymis, non habet remedium. *Memor ero Raab.* Raab illius meretricis

quae suscepit exploratores Jesu: quae erat in Jericho, quo venerat Jesus, et misit duos exploratores Jericho **(Josue II)**. Mundus iste, qui in septem diebus subvertitur, vult interficere exploratores. Et cum ille cupiat interficere exploratores, sola meretrix Raab suscepit. Et suscepit eos non in inferiori loco, sed in coenaculo. Dicamus ergo primum secundum quod vulgo dicitur: neque enim debemus et illam interpretationem dimittere. Et suscepit eos non in inferiori loco, sed in coenaculo. In domate, hoc est, in sublimitate fidei suae, et abscondit eos in lino, hoc est, in stupa lini. Hoc interim diximus secundum historiam, et videtis quomodo de ipsa historia paulatim ad mystica ascendimus sacramenta. Jesus dux, qui populum eduxerat de Aegypto: Jesus dux, qui interpretatur *Salvator,* Mose mortuo, et sepulto in terra Moab, in terra Arabiae, hoc est, Lege mortua, in Evangelium cupit inducere populum suum. Emittit duos exploratores Jericho. Duos exploratores, unum in circumcisionem, alium in gentibus, Petrum et Paulum. Jericho quaerit eos occidere: illa eos suscepit meretrix, Ecclesia de gentibus congregata. Credit in Jesum, et quos volebat Jericho interficere, ipsa salvat in domate suo. Et ponit eos in domate suo, in excelsa fide sua, et abscondit eos in lini calamo. Licet meretrix sit, tamen ponit eos in lino. Linum multo labore, et diligentia in candorem venit. Scitis ipsi, quoniam linum de terra nascitur, et cum in terra natum fuerit, nigrum est: nullam speciem habet, nullum usum. Primum ergo tollitur de terra, frangitur, deinde torquetur, postea lavatur, deinde tunditur, deinde plectitur, et multa cura et labore vix venit ad candorem. Ergo hoc dicitur, quod ista quidem meretrix suscepit exploratores in lino suo, ut illi exploratores linum ipsius verterent in candorem. Quid igitur? Dat illis consilium, et sic dicit:

Exspectate his tribus diebus. Non erat una dies, non duo, nisi tres dies. Videte quid dicat. Exspectate tribus diebus. Non nominat tres noctes, sed tres dies: quia illuminatum habebat cor. Et deinde dicit post tres dies. Et quid dicit: Nolite, inquit, ire per campestria, sed in montana conscendite. Ecclesiae enim fides non est in vallibus, sed in montibus constituta. Jericho ergo postea subvertitur ab Jesu, et ista sola meretrix reservatur incolumis. Ergo hoc dicitur: *Memor ero Raab,* hoc est, quae suscepit exploratores meos, et ego in die judicii memor ero ejus. *Memor ero Raab.* Raab quid interpretatur? diximus secundum historiam: dicamus et secundum nominis interpretationem. Juxta anagogen Raab dupliciter interpretatur. Aut interpretatur *latitudo:* aut certe interpretatur *superbia.* Ergo videte quid dicat. Illa quae quondam ambulabat in lata et spatiosa via quae ducit ad mortem **(Matth. VII)**: illa quae superba erat, et habebat impetum ad ruinam, postea conversa est in humilitatem. *Memor ero Raab, et Babylonis.* Babylon interpretatur *confusio.* Videte quid dicat: Non solum Raab memor ero, sed etiam Babylonis: quaecumque anima a vitiis peccatisque confusa est. *Et Babylonis scientium me.* Videte quid dicat: Licet aliquis Raab fuerit, licet Babylon fuerit: tamen memor ero quicumque me scierit. Ergo si fuerimus Raab, et Babylon, etiam debemus esse securi, et dicere: Deus dixit: *memor ero Raab, et Babylonis.* Sed videte quid sequitur: *Scientium me.* Fuerunt Raab et Babylon, sed postea conversi sunt ad me. *Memor ero Raab et Babylonis scientium me.* Illa quae quondam erat in latitudine peccatorum, ascendit postea ad memoriam Dei. Hucusque quasi per aenigma locutus est: nunc vero apertius loquitur ad vocationem gentium. Videte enim quid dicat:

Ecce alienigenae et Tyrus, et populus Aethiopum, hi fuerunt illic. Alienigenas vocat ad distinctionem Israel. Nos enim sumus alienigenae, et Tyrus. Tyrus interpretatur *tribulatio,* hoc est, *sor:* et populus Aethiopum niger, et in peccatorum sordibus involutus. *Et populus Aethiopum.* Hoc est, quod dicitur: Aethiopia praeveniet manus ejus Deo **(Psal. LXVII)**. *Ecce alienigenae, et Tyrus, et populus Aethiopum.* Quod dicitur, hoc est: Illi qui ante alieni erant, illi erant in tribulatione: qui erant positi in corde maris. Dicitur enim de Tyro: Tyrus posita in corde maris. Illi igitur qui prius erant in mari, et fluctibus tundebantur, postea inventi sunt in Ecclesia. *Et populus Aethiopum.* Nos quondam Aethiopes fuimus, Aethiopes vitiis atque peccatis: quoniam peccata nos nigros fecerant, sed postea audivimus: Lavamini, mundi estote **(Isai. I)**. Et diximus: Lavabis me, et super nivem dealbabor **(Psal. L)**. Nos ergo Aethiopes versi sumus in candorem. *Ecce alienigenae, et Tyrus, et populus Aethiopum, hi fuerunt illic.* Ubi fuerunt? Ubi gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.

Numquid Sion dicet homo, et homo natus est in ea? Septuaginta interpretes ita transtulerunt: *Numquid Sion dicet homo?* Spreverunt ergo multi, nec intellexerunt μήτι Σιὼν, quid est, et addiderunt ρ et legunt μήτιρ Σιὼν ἐρεῖ ἄνθρωπος. Et hoc propterea dicunt: quoniam sequitur: *et homo natus est in ea.* Speraverunt etiam ita debere dici: mater Sion dicet homo, quoniam filius natus dicitur: propterea errant in matris vocabulo. Dicamus ergo primum secundum quod vulgo dicitur: neque enim debemus et illam interpretationem dimittere. Dicamus ergo et nos: Mater Sion dicet homo, et homo natus est in ea. Isti qui nati fuerunt in Ecclesia,

alienigenae, Tyrus, et populus Aethiopum: isti sunt qui nascuntur in Ecclesia: credunt in Ecclesiam, et nascuntur in Ecclesia. Nisi enim baptizati fuerint, filii Ecclesiae non erunt. Isti vero qui baptizati sunt in Ecclesia, matrem appellant Ecclesiam. Dicamus, et secundum Hebraicam Veritatem: *Numquid Sion dicet homo, et homo natus est in ea?* Quod dicit, hoc est, quis poterit nuntiare Sion? quis ei poterit nuntiare hominum: quoniam homo nascetur in ea, et ipse salvabit eam? Hoc est, nullus hominum potest ei nuntiare, quia Sion salvetur in homine qui in ea nascitur. *Et homo natus est in ea.* Quis est iste homo? *Et ipse fundavit eam Altissimus.* Respondeant Ariani: quoniam dicunt Altissimum solum Patrem esse: ecce hic de Filio dicitur: *Et ipse fundavit eam Altissimus.* Non dixit: Filius Dei, qui erat in principio apud Patrem. Sed quid dixit? *Homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus.* Si autem, *Altissimus* dicitur, quanto magis verbum Dei!

Dominus narrabit in scriptura populorum, et principum horum qui fuerunt in ea. Non dixit, qui sunt in ea, sed *qui fuerunt in ea. Dominus narrabit:* et quo modo narrabit? Non verbo, sed scriptura. In cujus scriptura? In populorum. Non sufficit in populorum, sed etiam principum dicit. Et quorum principum? Qui sunt in ea. Non dixit hoc, sed *qui fuerunt in ea.* Videte ergo quomodo Scriptura sancta sacramentis plena est. Legimus apostolum Paulum: legimus Petrum, et legimus illum dicentem: An experimentum ejus quaeritis, qui in me loquitur Christus **(II Cor. XIII)**? Et quod Paulus loquitur, loquitur Christus. Qui enim vos recipit, me recipit **(Matth. X)**. Dominus ergo noster atque Salvator, narrat nobis et loquitur, in scripturis principum suorum. *Dominus narrabit in*

Scripturis populorum: in Scripturis sanctis. Quae Scriptura populis omnibus legitur, hoc est, ut omnes intelligant. Quod dicit, hoc est: Sicut scripserunt apostoli, sic et ipse Dominus, hoc est, per Evangelia sua locutus est, non ut pauci intelligerent, sed ut omnes. Plato scripsit in scriptura, sed non scripsit populis, sed paucis. Vix enim intelligunt tres homines. Isti vero, hoc est, principes Ecclesiae et principes Christi, non scripserunt paucis, sed universo populo. *Et principum,* hoc est, apostolorum, et evangelistarum, *horum qui fuerunt in ea.* Videte quid dicat: *Qui fuerunt,* non qui sunt: ut, exceptis apostolis, quodcumque aliud postea dicetur, abscindatur, non habeat postea auctoritatem. Quamvis ergo sanctus sit aliquis post apostolos: quamvis disertus sit, non habet auctoritatem. Quoniam Dominus narrat in scriptura populorum, et principum horum qui fuerunt in ea.

Sicut laetantium omnium, habitatio est in te. Propheta loquitur ad Ecclesiam, et dicit ei: *Sicut laetantium omnium habitatio est in te.* Quare non dixit: *laetantium omnium habitatio est in te:* sed dixit, *sicut laetantium omnium?* Dicitur in alio psalmo: In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti sumus sicut consolati **(Psal. CXXX)**, et non dixit, consolati. Sic et in isto loco dicit: *Sicut laetantium omnium habitatio in te.* Hoc totum quare dixit? Quoniam in praesenti saeculo quamvis aliquis sanctus sit, quamvis renuntiet saeculo, non habet perfectam victoriam. Denique dicitur in Evangelio: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur **(Matth. V)**. Si autem dictum est: Beati qui flent, quoniam ipsi ridebunt: manifestum est, quoniam in praesenti saeculo non est certa laetitia: ergo laetitia nostra quasi laetitia est. *Habitatio in te.* Videte quid dicat, ut aliquis numquam recedat ab Ecclesia. Scire debemus,

quoniam quod interpretati sumus de Ecclesia, potest et intelligi de anima nostra. Si enim Sion interpretatur *specula,* anima autem nostra, non aliter, nisi semper sublimiora considerat: vera Ecclesia verum templum Christi non est, nisi anima humana. Ecclesia Christi non est alia, nisi anima credentium in Christum. Vos, inquit, estis templum Dei, et spiritus Dei habitat in vobis **(I Cor. III)**. *Fundamenta ejus in montibus sanctis,* hoc est, Dei fundamenta non sunt, nisi in montibus sanctis, in dogmatibus animae credentis. *Diligit Dominus portas Sion.* Habet Sion nostra plurimas portas, quas si aperuimus, ingreditur ad nos sponsus, et dormit nobiscum. Denique ipse dicit: Ecce ego sto ante ostium, et pulso: Si quis mihi aperuerit, intrabo et coenabo cum ipso **(Apoc. III)**. *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.* Civitas non est unum aedificium, sed in multis aedificiis consistit. Sic et Sion nostra, nisi plures virtutes habuerit, civitas Dei non erit. *Memor ero Raab et Babylonis scientium me.* Illa quae quondam erat in latitudine peccatorum, ascendit postea in memoriam Dei. *Numquid Sion dicet homo, et homo natus est in ea?* Rem vobis miram loquor; sed veram. Sion nostra in qua aliquotiens alienigenae sunt, et Tyrus, et Aethiopes: illa specula: illa meretrix: illa Raab: illa Babylon: illa quae divaricavit pedes suos omni transeunti, secundum Ezechiel **(Cap. XVI)**: illa meretrix si voluerit, virgo repente efficitur. Virgo fit, et concipit Filium Dei, et generat. A timore tuo, Domine, concepimus, et parturimus, spiritum salutis tuae fecimus super terram. Videte ergo, quoniam illa meretrix a Deo concepit et parturivit Salvatorem: Spiritum salutis tuae fecimus super terram. Ergo anima nostra illa Raab, illa meretrix, potest concipere, et parere Salvatorem. *Et homo natus est in ea.* Si voluimus, quotidie

nascitur Christus. Per singulas virtutes nascitur Christus. Si enim Christus Dei virtus, et Dei sapientia est, quicumque virtutem facit, virtutem generat. *Et ipse fundavit eam Altissimus.* Ipse qui nascitur in te: ipse fundamentum dat Sion tuae. *Dominus narrabit in scriptura populorum.* Manifestum est, quoniam quod Dominus loquitur in Scriptura, nulli ita loquitur quomodo Sion. Et tamen cum ista omnia fuerint: cum natus fuerit in ea Christus, non est certa et secura victoria, sed semper in periculo sumus. *Sicut laetantium omnium habitatio est in te.* Qui laetus est, ex ipsa hilaritate securus est. Qui autem securus est, cito decipitur. Qui autem insidias reformidat, cito potest evadere, praestante Domino, cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXXVII.

Canticum Psalmi filiis Core: in finem pro Mahalath, ad respondendum intellectus Heman Israelitae. Iste psalmus passionis Dominicae continet sacramenta, ea proferens usque ad consummationem, quae idem Dominus passus pro mundi salute ad Patrem locutus est.

Domine Deus salutis meae, in die clamavi. In illa claritate tecum degens quam semper habui: poenitentiam populis praedicavi. *Et nocte coram te.* Inter tenebras Judaeorum.

Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam. Quam in hoc corpore positus profundo.

Quia repleta est malis anima mea. Peccatis populi pereuntis. *Et via mea in inferno appropinquavit.* Cum pro his qui pereunt, trador.

Aestimatus sum cum descendentibus in lacum. Sicut reliquos peccatores me in mortem redigere arbitrati sunt: nec resurgere crediderunt. *Factus sum sicut homo sine adjutorio.* Cum non est libertati meae socius in inferno: nec adjutor ad liberandum. *Inter mortuos liber.* Nemo me in inferno vinxit: sed ego vinctorum catenam propria virtute laxavi.

Sicut vulnerati dormientes in sepulcris: quorum non es memor amplius. Sicut satiati divitiis saeculi, et in stupris atque obscoenitatibus sepulti, a te non memorantur, ita et ego a corde raptus sum Judaeorum. *Et ipsi de manu tua repulsi sunt.* A virtute tua separati.

Posuerunt me in lacu inferiori. Cum latronibus et peccatoribus obnoxiis. *In tenebris et in umbra mortis.* Ad infernales angustias, in quibus mors sola dominabitur.

Super me confirmatus est furor tuus, et omnes fluctus tuos induxisti super me. Iram et procellam macellationis furoris tui, quas in gentibus effusurus eras, super me induxisti, qui peccata eorum suscepi: sicut alibi ait: Propter peccata populi mei percussi eum **(Isai. LIII)**.

Longe fecisti notos meos a me. Angelos vel apostolos, ut nullus praeberet auxilium. Nam et ego poteram te rogare, Pater, ut exhiberes mihi plusquam duodecim legiones angelorum **(Matt. XXVI)**, sed silui, ut implerentur Scripturae. *Posuerunt me abominationem sibi.* Non noti, sed Judaei.

Traditus sum morti, et non egrediebar. Non sum disjunctus a paterna divinitate: sed nec de sepulcro statim prodii, ut dilatio resurrectionis veritatem ostenderet mortis. *Oculi mei languerunt prae inopia.* Sensus utique tenuitate, cum apostoli, relicto eo, vel fugerunt, vel negaverunt: quia eum resurgere nescierunt, sicut ille dilectus discipulus. Nondum enim sciebat Scripturas, quia oporteret illum a mortuis resurgere.

Clamavi ad te, Domine. Dicens: Eli eli lamma azabthani **(Matt. XXVII)**. *Tota die expandi manus meas ad te.* Extensus in cruce.

Numquid mortuis facies mirabilia? Non illis qui viventes mortui sunt, sed mihi qui in te vivo. *Aut medici suscitabunt, et confitebuntur tibi.* Non aromata medicorum, sed tu, Pater, me resuscitas. Neque illi, sed ego confitebor tibi in populis.

Numquid narrabit aliquis in sepulcro misericordiam tuam, et veritatem tuam in perditione? Non te laudabit sepultus in divitiis saeculi, neque habitans in perditione peccati.

Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, et justitia tua in terra oblivionis? Omnis enim qui facit peccatum, odit lucem, et a corpore terrenis oppresso vitiis, justitia tua occultatur.

Nam ego ad te, Domine, clamavi. In orationis arcano. *Et mane oratio mea preveniet te.* Quia matutina me resurrectione clarificabis.

Utquid, Domine, repellis orationem meam: avertis faciem tuam a me? Ut non transeat calix iste.

Pauper sum ego, et in laboribus a juventute mea. A tempore carnis assumptae. *Exaltatus autem.* In cruce. *Humiliatus sum.* In sepulcro. *Et conturbatus.* In morte.

In me transierunt irae tuae. Transierunt, et non perstiterunt. *Et terrores tui conturbaverunt me.* Ipsos quos superius in gentes me effusurum pronuntiavi.

Circumdederunt me sicut aqua tota die. Judaei in fluctibus persecutionum. *Circumdederunt me simul.* Pharisaei cum sacerdotibus: Pilatus cum principibus, et populis.

Elongasti a me amicum et proximum. Proximus est, qui facit misericordiam: qui mecum non est inventus: *Et notos meos a miseria.* Prae confusione passionis, etiam ipsi apostoli elongati sunt a me. Hinc jam descendens ad infernum, de manu alligati fortis, spolia reportans, praevenit matutina ejus operatio Patrem: cum mane resurgens apparuit multis. Quem nos supplices deprecamur, ut plebem sua passione a laqueo inferni liberam, sua fortitudine roborare, ac de secundae mortis nexibus dignetur absolvere: ut expediti ac liberi, regno ejus mereamur adjungi. Ipsi gloria et imperium cum aeterno Patre et Spiritu sancto in cuncta saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXXVIII.

Intellectus Aethan Israelitae. Iste psalmus in multis vocibus continetur. Habet enim vocem Patris ad Filium, Filii ad Patrem: Ecclesiae, ipsiusque prophetae, vel apostolorum. Ex prophetica ergo voce sic inchoat ad Patrem:

Misericordias Domini in aeternum cantabo. Illas misericordias, quibus hominem peccato mortuum dignatus es visitare per Filium.

A generatione et generatione. A veteri in novo Testamento. *Annuntiabo veritatem tuam.* Christum tuum. *In ore meo.* In quo confessio fit ad salutem.

Quoniam dixisti: in aeternum misericordia aedificabitur. Semper enim miseratio tua sublimatur, et numquam destruitur. *In coelis praeparabitur veritas tua.* In apostolis praedestinatur. Hinc vox Patris:

Disposui testamentum meum electis meis. Doctoribus Ecclesiarum, ut acquisitos per gratiam populos, vel doceant, vel informent: *Juravi David servo meo.* Dei quippe juratio, promissionis est confirmatio. *David servo meo,* id est, Christo Domino: qui ex genere David carnem assumpsit. *Usque in aeternum praeparabo semen tuum.* In credentibus Ecclesiae.

Et aedificabo in generatione, et generationem sedem tuam. Ipsam Ecclesiam in qua ceu rex sedebis in aeternum. Iterum propheta ait:

Confitebuntur coeli mirabilia tua, Domine: etenim veritatem tuam in Ecclesia sanctorum. Apostoli enim praedicabunt Jesum Christum, et quae per eum operaris in congregatione sanctorum.

Quoniam quis in nubibus aequabitur Domino? In prophetis utique. *Aut quis similis erit Domino in filiis Dei?* Multi sunt

filii Dei per adoptionem: sed nullus unigenito Filio vero Deo potest assimilari.

Deus, qui glorificatur in consilio sanctorum. Paracletus scilicet, qui in congregatione apostolica adorandus erat, aequalis esse Patri ac Filio praedicatur. Nam et Dominus Jesus Christus cum Patre et Spiritu sancto, una subsistit omnipotentia. *Magnus et horrendus super omnes qui in circuitu ejus sunt.* Qui ei per innocentiam vitae appropinquare meruerunt.

Domine Deus virtutum, quis similis tibi? Potentia et virtute. *Potens es, Domine, et veritas tua in circuitu tuo.* Hi de quibus ipse qui es veritas, ais: Pater volo, ut ubi ego sum, et ipsi sint mecum **(Joan. XVII)**.

Tu dominaberis potestati maris. Hujus saeculi potestatibus. *Motum autem fluctuum ejus tu mitigas.* Tentationes quas commovent servis tuis.

Tu humiliasti sicut vulneratum superbum. Diabolum, qui clavis crucis tuae sauciatus, humiliatus est in spoliis. *Tu in virtute brachii tui dispersisti inimicos tuos.* Satellites ejus.

Tui sunt coeli, et tua est terra. Apostoli vel reliqui sancti: qui in terris positi, coelestem vitam agunt. *Orbem terrarum et plenitudinem ejus tu fundasti.* Haud dubium est hujus mundi plenitudinem a te procreatam. Sed et illam vivorum terram, in qua plenitudo sanctitatis, te introducente, inhabitabit, tu praeparasti electis tuis. *Aquilonem et mare tu creasti.* Aquilo Antichristus intelligitur. De quo ait Deus ad Jeremiam: Ab aquilone pandetur malum super cunctos habitatores terrae **(Jerem. I)**.

Thabor, et Hermon in nomine tuo exsultabunt. Hermon, inquam, *anathema* interpretatur: sicut in quadragesimo primo exposuimus psalmo. *Thabor* vero *veniens lumen,* vel veniat lux. Igitur iste qui vel optative, vel prophetice advenire pronuntiatur lumen, vetus intelligitur Testamentum. Ille vero qui anathema, id est, perditionem profert, novum Testamentum ostendit, in quo peccata anathematizari jubentur, dicente Domino: Nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Exsultent ergo ambo in nomine Domini: cum vel ille lumen mundi venire vaticinatur: vel iste eum in ipso mundo jam lucere, signis virtutibusque demonstrat. *Tuum brachium cum potentia.* Fortitudo tua cum ea qua volueris, efficacia praevalebit.

Firmetur manus tua. Opera quae facis in mundo. *Et exaltetur dextera tua.* Majestas tua, vel Ecclesia in gentibus acquisita. *Justitia et judicium praeparatio sedis tuae.* Nisi quis prius justitiam judiciumque fecerit, non potest effici sedes tua.

Misericordia et veritas praecedunt faciem tuam. Ubi enim misericordia ac veritas comitantur, illic et inspectio faciei tuae convertitur. *Beatus populus qui scit jubilationem.* Spiritualem utique jubilationem, per quam mundi nequitiae collidentur: sicut quondam ad jubilationem Jesu, et sacerdotum, Jericho corruit, mundi figuram tenens **(Josue)**.

Domine, in lumine vultus tui ambulabunt. In illuminatione utique Spiritus sancti. *Et in nomine tuo exsultabunt tota die.* In nomine illo novo quod benedicitur in terris, id est,

Christiano. *Et in tua justitia exaltabuntur.* Sequentes atque custodientes eam.

Quoniam gloria virtutis eorum tu es. In te enim gloriantur, et non in alio. *Et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.* Sicut enim eis beneplacita fuerunt praecepta tua: ita tibi beneplacitum est, ut in te exaltetur virtus eorum.

Quoniam Domini est assumptio nostra. Carnis utique. *Et sancti Israel regis nostri.* Ipsius Domini nostri Jesu Christi, qui in Ecclesia regnat. Hinc iterum propheta ad Patrem loquitur:

Tunc locutus es in visione sanctis tuis. Prophetis, reliquisque electis. *Et dixisti, posui adjutorium.* Populo scilicet. *In potentem.* Id est, super diabolum, qui opprimeret superbiam ejus. *Et exaltavi electum de plebe mea.* Christum Dominum. Qui propterea electus de populo dicitur: quia carnem assumpsit ex homine.

Inveni David servum meum. Invenit eum: elegit utique, ut ex ejus genere assumeret carnem. Quod autem ait, *servum,* Apostolus explanat: Non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo: sed formam servi accepit **(Philipp. II)**. *Oleo sancto meo unxi eum.* Non tristi et corrupto, sed pleno laetitia, et sanctitate.

Manus enim mea auxiliabitur ei: et brachium meum confortabit eum. In assumpto corpore.

Nihil proficiet inimicus in eo. Diabolus scilicet. *Et filius iniquitatis non apponet nocere ei.* Judas traditor, qui merito

filius iniquitatis, id est diaboli, dicitur: quia diabolus intravit in cor ejus, ut traderet Christum.

Et conscindam a facie ipsius inimicos ejus. Judaeos utique, qui saepe a Domino confusi tamquam conscissi gladiis, discedebant a conspectu ejus. *Et audientes eum in fugam convertam.* De daemonibus dicit iniquis: qui coram eo saepius fugiebant, clamantes: Quid venisti ante tempus torquere nos? Scimus quia tu es Filius Dei **(Matth. VIII)**.

Et veritas mea, et misericordia mea cum ipso. Veritas, quia ea quae a me audivit, loquitur. *Misericordia,* quia sanat infirmos, tam in mente quam in corpore. *Et in nomine meo exaltabitur cornu ejus.* Fortitudo Ecclesiae sanguine suo redemptae.

Et ponam in mari manum ejus. Ostendam opera ejus mundo. *Et in fluminibus dexteram ejus.* Super principatus et potestates mundi.

Ipse invocabit me, Pater meus es tu: Deus meus et susceptor salutis meae. Saepius eum invocasse Patrem Deum, in Evangeliis legimus: sicut illud est: Pater, clarifica me apud temetipsum **(Joan. XVII)**. Et iterum: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum **(Luc. XXIII)**. *Deus meus.* Deus autem vocat cum dicit: Deus, Deus meus, utquid me dereliquisti? et multa alia.

Et ego primogenitum ponam illud excelsum prae regibus terrae. Est enim Dominus Jesus primogenitus ex mortuis **(Coloss. I)**: sicut ait Apostolus: Excelsus factus, coelos ascendens: regna mundi cuncta subjiciens.

In aeternum servabo illi misericordiam meam, et testamentum meum fidele ipsi. In Ecclesia quam per misericordiam, et testamentum praeceptorum suorum redemit, haec in ea perpetualiter conservantur.

Et ponam in saeculum saeculi semen ejus, et thronum ejus sicut dies coeli. Congregatio enim sanctorum quae in Ecclesia est, in qua Deus tamquam in throno residet, sicut sol fulgebit in regno Patris.

Si autem dereliquerint filii ejus legem meam, etc. Quod derelictores legis, judiciorum oblitores, profanatores justificationum, mandatorumque transgressores, in virga, id est, in disciplina Dei corripiantur, et misericordia divina non auferatur: illud ostenditur, ut nullus sine spe recuperationis ab Ecclesia arceatur: quia sicut severitas divina terret, arguente justitia: ita pietas reparat, moderante clementia.

Semel juravi in sancto meo. In homine illo Dominico. *Si David mentiar.* Nullo enim mendacio circumscribitur Deus: sicut ait evangelista: Iota unum aut unus apex non praeteribit a lege, donec omnia fiant **(Matt. V)**. *Semen ejus in aeternum manebit.* Populus acquisitus. *Et thronus ejus sicut sol in conspectu meo.* Ipsam Ecclesiam in claritate futurae beatitudinis permanere, iterum atque iterum promittit. *Et sicut luna perfecta in aeternum.* Tota lucida, tota perfecta: nil obscuritatis continens in se. *Et testis in coelo fidelis.* Ipse Christus Dominus, qui fidele testimonium reddidit de opere Patris in mundo, in coelos est evehendus. Hinc ad Patrem vox apostolica.

Tu vero repulisti et despexisti. Quia separamur a rege nostro, dum patitur. *Distulisti Christum tuum.* Tradendo eum inimicis.

Avertisti testamentum servi tui. Per quod promiserat nos secum regnare. *Profanasti in terra sanctuarium ejus.* Promiseras enim quod non dares sanctum tuum videre corruptionem, et nunc jam in sepulcro tegitur.

Deduxisti omnes sepes ejus. Verba Legis et prophetarum in quibus retinebatur. *Posuisti firmamentum ejus formidinem.* Nos qui eum audiebamus cum doceret turbas.

Diripuerunt eum omnes transeuntes viam. Transeunt enim illum qui dixit: Ego sum via, et veritas, et vita **(Joan. XIV)**: cum vel vestimenta ejus dividunt, vel corpus clavis, et mucrone confodiunt. *Factus est opprobrium vicinis suis.* Judaeis, ac principibus sacerdotum, qui dicebant: Vah! qui destruebas templum Dei, et post triduum reaedificas illud: descende de cruce **(Matt. XXVII)**.

Exaltasti dexteram deprimentium eum. Cum humilias eum in mortem. *Laetificasti omnes inimicos ejus.* Pilatum cum gentibus et Judaeis.

Avertisti adjutorium gladii ejus. Cum non profuit Judaeis sermo praedicationis illius. *Et non es auxiliatus ei in bello.* In conflictu utique passionis.

Destruxisti eum ab emundatione. Si enim alligata fuisset munditia ejus, non utique vestimenta ejus nostra facinora inquinassent: sicut ipse ait: Aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, et omnia indumenta mea inquinavi **(Isai.**

LIII). Nam et inter iniquos deputatus, et cum latronibus crucifixus est. *Et sedem ejus in terra collisisti.* Sanctorum animas super quas quiescebat; quae conturbabantur de obitu ejus.

Minorasti dies temporis ejus. Dies illius sunt diminuti, ut velocius remearet ad Patrem. *Perfudisti eum confusione.* Confusione utique mortis. Haec dicebant apostoli, ignorantes eum a mortuis debere resurgere. Quod autem hoc nescirent, evangelista commemorat. Nam de dilecto discipulo ait: Nondum enim sciebat Scripturas: quia oporteret illum a mortuis resurgere **(Joan. XX)**. Et Petro quasi deliramenta visa sunt verba resurrectionis hujus. Thomas autem ait: Nisi videro, non credam **(Ibid.)**. Ideo ergo talia loquebantur apostoli quasi exprobrantes Patri: quia ignorabant eum ab inferno redire. His igitur succedens, Ecclesia dicit:

Usquequo, Deus, irasceris in finem: exardescet sicut ignis ira tua? Quamdiu irasceris, ut eum a morte non revoces?

Memorare, Domine, quae sit substantia mea. Nulla mihi est vitae substantia, nisi in eum quem praestolor reverti de tartaro. *Numquid enim vane constituisti omnes filios hominum.* Si enim illos non vane, sed veraciter in spe resurrectionis constituisti, quanto magis Filium tuum debes resuscitare!

Quis est homo qui vivet, et non videbit mortem: aut quis eruet animam suam de manu inferi? Scio quia nullus homo carneus evadit mortem, neque animam suam servabit ab inferis. Sed novi quia Deus sub velamento carnis latebat absconditus, quem mors et infernus non debeant retinere.

Ubi sunt misericordiae tuae antiquae, Domine: sicut jurasti David in veritate tua? Si hic non resuscitatur?

Memor esto, Domine, opprobrii servorum tuorum. Qui eum exspectant. *Quod continui in sinu meo multarum gentium.* Quos congregavi tamquam in sinu, in una domo credulitatis.

Quod exprobraverunt inimici tui, Domine. Judaei, Pharisaei, Sadducaeique. *Quod exprobraverunt.* Quid exprobraverunt? *Commutationem Christi tui.* Cum se ab his commutans, ad gentes diceret: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta **(Luc. XIII)**.

Benedictus Dominus in aeternum, fiat, fiat. Ecce benedictus, ecce gloriosus cum redit ex inferis: cum se praebet discipulis, cum Ecclesiae vota et pia desideria restituit, dicens sanctis: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi **(Matt. ult.)**. Qui nos a malis actibus commutare dignetur in bonos, ac sua pietate dignos effectos, Spiritu sancto repletos, in regno suo solita miseratione constituat. Quia ipsi est gloria et imperium cum aeterno Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS LXXXIX.

Oratio Moysi hominis Dei. Quatuor sunt psalmi qui oratione praenotantur, sextus decimus et octogesimus quintus, et octogesimus nonus, et centesimus primus. In centesimo primo dicitur: *Oratio pauperis cum anxiatus fuerit, et in conspectu*

Dei fuderit orationem suam. Iste, *Oratio Moysi hominis Dei.* Legimus canticum Moysi, quod in Exodo eo tempore quando populus mare transivit Rubrum, et demerso Pharaone, et omni ejus exercitu, Maria cecinit et Moyses **(Exod. XV)**. Deinde legimus et in Deuteronomio, quod canticum illud scripserat in Deuteronomio **(Cap. XXXII)**. Si igitur psalmi isti, et cantica ista Moysi sunt, quare in propriis voluminibus non habentur? Diximus ergo quomodo centesimus primus psalmus inscribitur, *Oratio pauperis,* et alius est qui scripsit de ipso, et ille pauper qui pro nobis deprecatur, Dominus est: qui cum dives esset, pauper factus est propter nos, et caetera **(II Cor. VIII)**. Sic et hic Moyses, quoniam a principio generis humani historia ipse scripsit: ipse enim scripsit quomodo coelum et terra facta sint, quomodo et homo factus sit, de conditione hominis. Et iste psalmus de conditione hominis loquitur: quid sit homo, et quare natus sit. Qui ergo in Genesi scripsit de hominum conditione, ipse et nunc inducitur a Spiritu sancto disputare quid sit homo.

Domine, refugium factus es nobis in generatione et generationem. Qui refugium quaerit, aut ab aestu nimio quaerit et calore, aut bestia illum persequitur, aut hostes illum persequuntur, ut interficiant. Et nos igitur in aestu sumus istius saeculi, et nos bestia persequitur, de qua dicimus: Ne tradas bestiis animam confitentem tibi **(Ps. LXXIII)**. Et nos hostes prosequuntur: propterea subtus alas tuas refugimus. *In generatione, et generationem.* Et in praeterito, et in praesenti, et in futuro. Aliter: *In generatione, et generationem.* Et in veteri populo Judaeorum, et in novo Christianorum.

Priusquam montes fierent, et formaretur terra et orbis. Subrepit in hoc loco haeresis. Si refugium factus est

nobis antequam montes fierent, et formaretur orbis: ergo animae erant antequam fieret orbis. Quid enim dicit Scriptura? *Domine refugium factus es nobis, in generatione,* inquit, *et generationem.* A principio mundi: ante principium mundi. Hoc illi dicunt. Et ne putes me, inquit, dicere priusquam montes fierent, et formaretur terra, et orbis, tu, inquit, refugium factus es nobis. Si autem refugium nostrum fuit antequam orbis fieret: ergo ante animae fuerunt, quam mundus fieret. Male distinguis, haeresis. Quare calumniam facis Spiritui sancto? Sic loquere, quomodo Spiritus sanctus locutus est. Sic ergo legendum est: *Domine, refugium factus es nobis, in generatione et generationem,* hucusque distinctio. Rursum aliud principium: *Priusquam montes fierent, et formaretur terra, et orbis,* a saeculo et usque in saeculum tu es Deus. Tu es Deus antequam montes fierent: tu es Deus antequam formaretur terra, et orbis. *A saeculo et usque in saeculum tu es Deus.* Tu es semper, tu es aeternus.

Ne avertas hominem in humilitatem, et dixisti, convertimini, filii hominum. O Domine, ut hoc audemus petere, et dicamus: *Ne avertas hominem in humilitatem:* tu nobis dedisti fiduciam, dicens: Revertimini ad me, filii, revertentes, et ego sanabo contritiones vestras **(Ezech. XVIII; Osee, XIV)**. *Et dixisti, convertimini, filii hominum.*

Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies una quae praeteriit. Et custodia in nocte quae pro nihilo habentur eorum anni erunt. Debemus secundum historiam scire, quia nox in quatuor vigilias dividitur. Denique et in Evangelio dicitur: In quarta autem vigilia **(Matt. XIV, et Marc. IV)**. Una ergo vigilia tres horae sunt. Nox ergo dividitur in quatuor

vigilias. Denique milites quatuor stationes habent, quando vigilant, et excubant, et serviunt. Videte ergo quid dicat. O brevis nostra aeternitas! Adam ille propagator noster qui vixit nongentis et triginta annis: etiam ille Mathusalem, qui vixit nongentis, et sexaginta quinque annis **(Gen. V)**; fac, quod vixerit mille, ad comparationem aeternitatis tuae, quod grande fuerit, breve est. Quid enim potest grande esse quod finem habet? Mille anni nostri antequam offenderemus, una dies apud te erat. Quid dico una dies? Una vigilia. Vide quid dicat: Dignatus es pro nostra salute descendere: fudisti pro nobis sanguinem: ne patiaris perire nos, et mori in humilitate. Ipse dixisti: Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me **(Joan. XII)**. Exaltatus es et exaltasti nos: noli derelinquere, ut contrahamur.

Mane sicut herba transeat: mane floreat et pertranseat: vespere decidat, induret et arescat. O mysteria Scripturarum! *Mane sicut herba transeat.* Loquitur Dominus noster atque Salvator in Evangelio de feno quod in una die oritur, et una die arescit **(Matt. VI)**. Quomodo herba quae viret et floret, mane videtur quasi flos esse et virens: caeterum sol cum venerit et texerit illud, ad vesperam quasi demarcescit, et decidit, sic et omnis vita nostra quasi flos videtur esse cum viret et arescit. Vidistis ante decem annos adolescentulum. Nihil illo pulchrius: huc illucque currebat. Si eum nunc aspexeris, videtur in senectute quasi mortuus. Licet vivat senectute, tamen adolescentia perit. *Mane sicut herba transeat,* hoc est, juventus nostra: Ipsum est enim mane. *Sicut herba transeat: mane floreat, et transeat.* Floremus in adolescentia: arescimus in senectute. *Vespere decidat, induret et arescat.*

Quia defecimus in ira tua, et in furore tuo turbati sumus. Nongentis triginta annis antea vivebamus, usque ad mille fere veneramus. Ecce in brevem vitam vita nostra contracta est.

Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo. Nihil te celat, hoc est, peccata nostra, nec nox celat, nec involutum tenebrae. Omnia apud te lucent. *Saeculum nostrum in illuminatione vultus tui.* Melius habetur in Hebraico: *Vita nostra in illuminatione vultus tui.* Quidquid agimus, quidquid in secreto nos facere putamus, patet in oculis tuis.

Quoniam omnes dies nostri defecerunt. Cucurrit aetas: et dum ignoramus, graviter perimus. Et hoc ipsum quod loquimur, de morte est, et non intelligimus.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur. Videte quid dicat. Quomodo aranea quasi mittit fila, et huc illucque discurrit, et texit tota die, et labor quidem grandis est, sed effectus nullus est, sic et vita hominum huc illucque discurrit. Possessiones quaerimus, divitias appetimus, procreamus filios, laboramus, in regna sustollimur, et omnia facimus, et non intelligimus, quia araneae telam teximus.

Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. Ubi sunt mille anni? In septuaginta annis contracti sumus. Si autem multum, octoginta. Si autem plus vixerimus, jam non est vita, sed mors.

Si autem in potentatibus, octoginta anni. Quem enim invenies octogenarium esse et sanum? Dicit et Graeca sententia: senectus ipsa morbus est. *Et amplius eorum labor et dolor.* Quidquid plus fuerit, non est vita, sed dolor. Hoc

interim diximus secundum historiam. Caeterum dicamus secundum anagogen. Et omnis quidem psalmus recipit tropologiam, et poteram nunc per singulos versiculos currere, et spiritualem intelligentiam in singulis dicere, sed hora excludimur. Uno tamen versiculo quasi gustum vobis do spiritualis intelligentiae, ut quidquid hic tacuero, putetis hic dictum esse. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. *Septuaginta anni,* septem decades sunt, *et octoginta anni,* octo decades sunt. Videte ergo quomodo septimus, et octavus numerus praedicatur. Et quomodo diximus: tu refugium factus es nobis in generatione et generationem, et in veteri et in novo Testamento: propterea nunc et septimum et octavum numerum ponit. Hoc dicit in Ecclesiaste: Da partem septem, et da partem octo **(Eccle. XI)**. Propterea et quindecim sunt graduum psalmi, hoc est, septem et octo: quindecim pariter nos ducunt ad regna coelorum: Denique postquam septimus graduum psalmus expletus est, quid dicitur in scriptura ipsius psalmi? Psalmus, inquit, Salomonis, qui exstruxerat veterem domum. Et quid dicit: Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui aedificant eam **(Psal. CXXVI)**. Quid ergo dicit ipse Salomon, qui praescribitur in ipso titulo? Ergo aedificavi templum, sed nisi octavus numerus aedificaverit, in vanum est domus aedificata. Legimus et in Evangelio secundum Matthaeum: Beati pauperes: Beati mites: Beati esurientes, et sitientes, et caetera, et sunt octo Beatitudines **(Matt. V)**. Ergo Dominus noster octonario numero conclusit Evangelium. Denique nusquam invenimus octo pariter Beatitudines, nisi in Evangelio. Octonario numero, hoc est, in die resurrectionis. *Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis.* Vultis ostendam vobis interim quod septimus et

octavus numerus continent plurima sacramenta? Legamus Ezechiel, et in una porta dicitur: Et ingrediatur, inquit, per portam orientis in templum quod aedificatur. In Ezechiel, in extrema parte: Et ascendet, inquit, sacerdos primum, per septem et octo gradus. Et fieri poterat, ut in ea porta, et septem essent gradus et octo. Sed videte quid dicit: Orientalis porta unde lumen venit, Dominus noster atque Salvator. Una quidem porta est, et nemo ingreditur in eam nisi sacerdos magnus. Et quid dicitur ibi? Porta haec semper clausa erit. Non autem aperitur nisi sacerdoti **(Ezech. XLIV)**. Sic igitur, et novum, et vetus Testamentum semper clausum fuit: non est apertum nisi Salvatori. Iste est enim qui habet clavem, qui aperit, et nemo claudit; qui claudit, et nemo aperit. Una ergo porta habet septem, et octo gradus. Et in veteri quidem Testamento sacramenta sunt Evangelica, et in novo Testamento sacramenta sunt Legis. Audite majora mysteria. Eo tempore quando Salomon, hoc est, pacificus noster (qui dicit **(Joan. XIV)**: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: ipse est enim pax nostra, et pax quae exsuperat omnem sensum) ipse aedificavit templum Deo. Et vide ibi Scriptura quid dicat. Et erant, inquit, latomorum septuaginta millia, et eorum qui portabant octoginta millia **(III Reg. V)**. Videte numerum. Latomi qui lapides caedunt, qui quasi fundamenta aedificiorum praeparant, qui lapides ad aedificandum in templo Dei de terra tollunt, in septimo numero ponuntur, in prophetis, in patriarchis. Illi enim humanum genus quasi de terra ejicientes, in templum Domini praeparaverunt. Isti vero, hoc est, octoginta millia: Apostolica praedicatio et Evangelica: isti qui cum Deo Salvatore et ipso Salomone gravia gentium peccata portabant. Hucusque videtur finitum esse mysterium. Audite majora

mysteria. Et qui praeerant, inquit, istis operibus et templo, tria millia erant. Non possunt esse majores. Et qui praesunt operibus, nisi illi qui praedicant Trinitatem? *Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis.* Multa sunt quae dicantur, sed hora excludimur.

Dexteram tuam sic notam fac, et compeditos corde in sapientia. In quibusdam codicibus dicitur, *eruditos:* in aliis dicitur, *compeditos.* Aliud eruditus, aliud compeditus significat. Quid ergo dicit: *Dexteram tuam notam fac.* Quid tamdiu dexteram tuam contrahis? Deus quare avertis manum tuam in sinum tuum? in alio psalmo dicitur. Quid dicitur? Hoc est, in aegritudine positi sumus, in peccatis jacemus: mitte dexteram tuam, et eleva nos. Quare tamdiu dexteram tuam habes in sinu tuo? Eructet cor tuum verbum bonum: mitte dexteram tuam, et libera nos. Notum nobis fac mysterium, quod absconditum fuit a generationibus. *Dexteram tuam notam fac.* Quid subrepis, Ari? Non dixit, dexteram tuam fac. Deus enim sine dextera sua numquam fuit. Sed quid dixit? *Dexteram tuam,* quae semper fuit, et in sinu tuo fuit, *notam fac.* Quoniam illum permanentem in deitate sua nosse non possumus: assumat hominem, et sic intelligamus eum. *Dexteram tuam sic notam fac, et compeditos corde in sapientia.* Eos qui sapientiae habent compedes, hoc est, qui compediti sunt in corde per sapientiam tuam. Non vobis sit molestum, quia obscurus est locus. Prophetae habebant sapientiam: sed ipsa sapientia compediebat eos, non poterant volare sine Christo. Videte ergo qui dicat: Mitte dexteram tuam, hoc est, Filium tuum. Notum nobis illum fac: ut et prophetae qui quasi prophetaverunt umbram, incipiant Dominum manifestius praedicare.

Convertere, Domine, usquequo. Multum peccavimus, avertis faciem tuam: non sunt digna peccata nostra tuis videri oculis. Propterea deprecamur, *convertere, Domine, usquequo*. Ecce jam tanta fluxerunt saecula: semper te prophetae venturum praedicaverunt gentibus, et adhuc non venisti. *Et dirige filios hominum.* Qui pravi sumus, a te dirigamur. *Et dirige filios hominum.* Propterea eos dirige, quia filii hominum sunt. Si enim essent filii tui, directi essent. Tu enim dixisti: Ego dixi, dii estis, et filii Excelsi omnes **(Psal. LXXXI)**. Vos autem ut homines moriemini, et quasi unus de principibus cadetis. Et in alio loco: Non permanebit spiritus meus in hominibus istis: quia caro sunt **(Gen. VI)**. Quoniam homines sunt, propterea caro sunt. Ergo quia filii hominum, et perdidimus esse filii Dei, et pravi facti sumus: propterea dirige nos, et rursum tui efficiamur filii.

Et sit splendor Domini Dei nostri super nos. Dicit et Apostolus ad Hebraeos: Quoniam Dominus atque Salvator splendor sit gloriae Patris **(Hebr. I)**. *Et sit splendor Domini Dei nostri super nos.* Hoc est quod dicitur et in alio loco: Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine **(Psal. IV)**. Signum crucis, vexillum nostrum est. Haec interim de psalmo diximus, et ut aestimo, diutius quam debueramus, immorati sumus. Intelligimus nos multo plura dixisse, quam debuimus dicere; sed non possumus Domini nostri verba reticere, non possumus inchoatum psalmum relinquere. Non est multum, quodcumque prodest animae: nihil satis est, quod bonum est, si tamen bonum. Rogemus igitur Dominum nostrum Salvatorem, ut splendor ejus luceat in cordibus nostris, ut ejiciat a nobis tenebrarum impugnationes, et sordidas cogitationes, et omnia peccata propellat de cordibus nostris,

ut illuminet nostras tenebras, ut fugiant tenebrae, et habitet splendor lucis in cordibus nostris. Templum Domini, et tabernaculum, et Sancta sanctorum, semper lucernam habeant ardentem: semper superluceat lucerna in domo Domini. Si enim exstincta fuerit lucerna, Dominus in tenebris non habitat. Dicamus igitur et nos: Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine **(Psal. CXVIII)**: cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XC.

Iste psalmus non habet titulum, eo quod de capite, vel membris cantatur. Caput in coelo: membra in terra. Et proprie intelligitur de jejunio, et illa tentatione eremi. Praevidebat propheta, quod venturus erat Christus in carne, ut tentaretur a diabolo **(Matt. IV)**.

Qui habitat in adjutorio Altissimi. Adjutorium interpretatur, *Ezras.* Denique βοηθὸς Ezras propheta dicitur. Iste est qui reduxit populum de captivitate Babyloniae, et induxit in terram repromissionis. Qui ergo habitat in Ezras, habitat in Jesu. Interim secundum tropologiam: Qui aedificavit domum sine manibus juxta Apostolum, illam domum quam aedificaverat Dominus etiam obstetricibus in Aegypto **(Exod. I)**. *In protectione Dei coeli commorabitur. Dicet Domino: Susceptor meus es tu, et refugium meum, Deus meus.* Multi enim me persequuntur hostes: propterea tu es refugium meum, Deus meus. *Sperabo in Domino: quoniam ipse liberabit me de laqueo venantium.* Non dixit, spero:

sed, *sperabo.* Quamdiu enim peccamus, non speramus. Si peccare desierimus, speramus. *Quoniam ipse liberabit me de laqueo venantium.* Multi sunt venatores in isto mundo, qui animam nostram venari conantur. Denique et Nemrod ille gigas, magnus in conspectu Dei venator fuit **(Gen. X)**, et Esau venator erat **(Gen. XXVII)**: quoniam peccator erat: et penitus non invenimus in Scripturis sanctis, sanctum aliquem venatorem. Piscatores invenimus sanctos.

Quoniam ipse liberabit me de laqueo venantium. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, et nos liberati sumus **(Ps. CXXIII)**. Quis est iste laqueus qui contritus est? Dominus, inquit, conterat Satanam sub pedibus nostris velociter; et Apostolus dicit: Ut liberemini a laqueo diaboli **(Rom. XVI)**. Vides ergo quoniam iste venator est, qui animas nostras venari cupit ad perditionem? Multos habet diabolus laqueos, et diversos habet laqueos. Avaritia diaboli laqueus est: ira, detractio, etc. *Et a verbo aspero.* Quamdiu in sanctitate sumus, anima nostra tranquilla est. Quando vero de peccatis cogitare coeperit anima nostra, turbatur, et quasi quibusdam fluctibus concutitur.

Scapulis suis obumbrabit tibi. Sed haec secundum illud Deuteronomii: Dominus quasi pullos suos, alis suis protegit nos quasi aquila **(Deut. XXXII)**, Dicitur enim ibi, quasi aquila protegere pullos suos. Licet ergo possimus dicere hoc, quod Deus quasi pater nos protegit, et quasi gallina protegit pullos suos, ne rapiantur ab accipitre **(Matth. XXIII)**. Tamen et aliud possumus dicere: *Scapulis suis obumbrabit tibi.* Exaltabitur in cruce, extendet manus, et proteget nos. *Et sub pennis ejus sperabis.* Aspiciens, inquit, manus ejus crucifixas, et si te serpens momorderit, sanaberis **(Num.**

XXI). Licet ambules in deserto istius saeculi: si te percusserit scorpio, si regulus, si aspis, si caetera venenata animalia, securus esto de sanitate: Serpens in eremo suspensus est.

Scuto circumdabit te veritas ejus. Scutum nostrum rotundum est, hoc est, ex omni parte nos sepit. Non solum scutum est, sed et murus. Domine, ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos. Aliquos de scuto coronat. Videte quid dicat: Domine, ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos **(Psal. V)**. Quid dicit? Proteges nos; et facies vincere, et post victoriam coronabis. *Scuto circumdabit te veritas ejus.* Quoniam dixerat, *a verbo aspero,* et verbum asperum, possumus intelligere haereticorum et philosophorum, et Judaeorum, et hoc quasi verbum asperum, non est verum, sed mendax est. Propterea enim turbidum est, quia mendax est. Propterea turbidum est, quia conturbat animas nostras, per mendacium suum. Dominus ergo qui veritas est, et dicit: Ego sum veritas **(Joan. XIV)**, scuto circumdat nos veritas ejus, ne ardentibus sagittis diaboli percutiamur. Propterea Christus qui est veritas, supponit scutum suum, ut scuto veritatis superet mendacium. *Non timebis a timore nocturno.* Diabolus enim semper in tenebris est; ut percutiat, inquit, in occultis innocentem **(Ps. IX et LXIII)**. Vides ergo quod qui simplex est, innocens est, et semper in occultis percutitur. *Non timebis a timore nocturno.* Quod dicit, hoc est: licet in errore fueris, quae nox est, tamen non timebis, quia habes scutum veritatis.

A sagitta volante in die. Sagitta volans diaboli, videtur mihi sermo esse haereticorum, et philosophorum. Et isti enim lucem scientiae promittunt, et dicunt se habere diem; et non possunt decipere, nisi lucem promiserint. Verum lux ista quam promittunt, de ardentibus sagittis est. Et propterea

dicitur: *A sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris.* Sagitta quidem volat quasi in die, sed negotium est perambulans in tenebris. *Ab incursu et daemonio meridiano.* Melius est dicere Graece ἀπὸ συμπτώματος. Σύμπτωμα autem dicitur eventus, hoc est, quando non speramus, et aliquid novi evenerit. Aut σύμπτωμα dicitur, quando simul multi cadunt. Videte ergo quid dicat: Licet plures indocti fuerunt, tamen tu qui sanctus es, non inducaris. Do exemplum, ut simpliciores possint intelligere quid dicitur: Si ieris in civitatem monachus solus, et coeperis deambulare, et audieris clamorem in circo, et aliquis tibi dixerit, veni et specta: circus est; et coeperis ei tu dicere, non licet: non possum ire. Si ille tibi ostenderit infinita hominum millia, et dixerit tibi: ducenta hominum millia ibi sunt: ergo illi omnes perituri sunt; et tu solus salvus eris? Tu debes intelligere, quia symptoma diaboli est, hoc est, scire debes quia plures cadunt. *Et daemonio meridiano.* Dicunt quidem multi: quia sunt daemones et meridiani, et hoc vulgo dicitur. Caeterum ego dico simpliciter: quoniam daemonium eo tempore potestatem habet in nos, quando peccamus. Sive mane peccaverimus, daemon ingreditur in nobis, sive vespere, sive nocte: quacumque peccaverimus hora, daemon ingreditur in nobis. Videtis ergo quod frivolum est quod vulgo dicitur. Quid ergo dicit, *a daemonio meridiano?* Quoniam Abraham angelos susceperat in meridie, et Joseph fratres suos ad prandium invitaverat in meridie **(Gen. XVIII et XLIII)**. Sancti enim erant, et Abraham et Joseph, et propterea convivium eorum in clara luce erat, et sole perfecto. Propterea pascunt in meridie. Et ego, si plenam habuero scientiam Scripturarum, licet hora tertia sit, tamen pasco vos in meridie. Denique et sponsa in Cantico

canticorum dicit: Ubi pascis, inquit, ubi cubas? In meridie **(Cant. I)**? Videtis quoniam sponsus non pascit, non recumbit in hora tertia, sed in meridie. Ubi pascis, ubi cubas, ubi te invenio, ubi deliciis frueris, ubi te possum invenire, o sponse meus? Vis me invenire? In meridie, in scientia perfecta: in bonis operibus: in claro lumine. Quoniam ergo habemus nos meridiem: propterea etiam diabolus transformatur in angelum lucis **(II Cor. XI)**, et ipse simulat habere se lucem, habere se meridiem. Quando haeretici quasi mysteria aliqua promittunt, quando regna coelorum, quando continentiam, quando jejunia, quando sanctitatem, quando renuntiationem saeculi, promittunt meridiem. Sed quoniam non est Christi lumen: non est meridies, sed daemonium meridianum.

Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis. Singula verba Scripturarum, singula sacramenta sunt. Ista verba, quae rustica putantur a saeculi hominibus, plena sunt sacramentis. Habemus enim thesaurum istum in vasis fictilibus **(II Cor. IV)**. Thesaurum, sensum divinum, habemus in verbis vilissimis. *Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis.* Ex latere cujus? Ab ejus cui dictum fuerat: *Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis a timore nocturno.* Quis est iste? De quo supra dictum est; *Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei coeli commorabitur.* Ab eo ergo qui habitat in adjutorio Domini, cadent a latere ejus mille, et decem millia a dextris ejus. Dextera sancti dicitur: sinistra non dicitur, sed latus. Videte enim quid dicitur: *Et decem millia a dextris tuis.* Et quomodo dixeras: *Cadent a latere tuo mille?* Quando enim dextera dicitur, et sinistra non nominatur: pro sinistra, latus

nominatur. Non enim poterat justum esse, ut justus haberet sinistram. Qui te, inquit, percusserit in dexteram maxillam, praebe ei et alteram. Non dixit, et sinistram: non enim est sinistra quae praebetur, sed dextera altera. Ergo simpliciter dico: quoniam justus duas dexteras habet. Denique et ille Ajoth, qui scribitur in Judicum libro, propterea duas dexteras habere dicitur: quia justus erat, et interfecit illum pinguissimum regem. *Cadent a latere tuo mille: et decem millia a dextris tuis.* Plures sunt, qui insidiantur dexterae nostrae; et non sunt plures, qui insidiantur sinistrae. Propterea a latere mille cadent, et a dextris decem millia. Ubi enim major pugna, major victoria. Pauci insidiantur lateri: plures insidiantur dexterae.

Quoniam angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, etc. Istum locum diabolus super Domino interpretatus est, eo enim tempore quo tentavit Dominum: Si, inquit, Filius Dei es, mitte te deorsum **(Matt. IV)**. Scriptum est enim de te, *Quoniam angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Diabolus nihil amplius dixit, nisi hoc: Quoniam angelis suis mandavit de te, ut in manibus portent te, ne forte ad lapidem offendas pedem tuum. Mediam partem dimisit. Hic enim dicitur: Quoniam angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Hoc non dixit, ut custodiant te: sciebat enim contra se esse. Poterat enim Dominus ei respondere: Si custodit me Dominus in omnibus viis: ergo et a te custodior. Tacuit ergo quod sciebat contra se esse, et posuit quod pro se erat. Vere diabolus quasi diabolus, interpretatur de Salvatore, quod non

est de Salvatore. Si enim de Salvatore est totus psalmus, sicut interpretaris, o diabole, et de ipso est quod dicitur:

Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Hoc est, ego Pater protegam Filium meum. Si sic interpretatur, diabole, quomodo tu intelligis: videamus si stet sensus: Protegam eum, quia cognovit nomen meum: hoc est, ego Pater Filium meum protegam.

Clamavit ad me, et exaudiam eum. Hoc est in die crucis. *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum et glorificabo eum.* Hoc est, eum faciam resurgere.

Longitudine dierum replebo eum. Hoc est, in aeternum vivet. Et hoc intelligamus de Filio Dei. Longitudine dierum replebo eum. Hoc quod sequitur, quomodo stat in Salvatore? *Et ostendam illi salutare meum.* Salutare Dei, Filius Dei est. Si ergo de Filio dicitur, quomodo potest stare: quia salutare Dei, Filius Dei est? Vides ergo quoniam male interpretatus es, o diabole. Sed fac ut sic interpretetur, ut tu dicis. Dixisti; Quoniam angelis suis mandavit de te, ut in manibus portent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Dic quod sequitur. Quid taces? Super aspidem, et basiliscum ambulabit, et conculcabit leonem et draconem Christus Dominus noster, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XCI.

Psalmis cantici in die sabbati. Iste psalmus hoc titulo praenotatur. Non potest diem sabbati agere, nisi qui sex dies

transierit. Sex diebus laboramus, in septima die requiescimus. Ergo Domino cantare non possumus, nisi in die sabbati. Quamdiu opera istius mundi facimus, hoc est, sex diebus, Domino cantare non possumus. Denique dicitur in Levitico: Non facietis in die sabbati omne opus servile **(Levit. XXIII)**. Quicumque ergo in sabbato est, et in requie Domini, opus servile facere non debet, hoc est, quod ad mundum istum pertinet: sed illud debet opus facere, quod ad sabbatum pertinet. Vultis scire quoniam in sabbato operantur sacerdotes in templo Domini? Non licet in sabbato cuicumque ligna caedere **(Num. V)**. Denique unus qui inventus est in eremo, lapidatus est, et occisus. Denique non licet ignem succendere: non licet etiam aliquid operis facere. Videtis autem quoniam omnia haec quae in mundo alicui facere non licet in sabbato, sacerdotibus solis licet. Nam et ligna caedunt, et ignem supponunt, et alia faciunt ministeria, et hostias immolant. Hoc totum quare dixi? Ut ostenderem scriptum esse in lege, debere nos cessare etiam in die sabbati ab operibus mundi, et ea facere quae ad Deum pertinent. Psalmus igitur cantici est in die sabbati: quando non operamur mundo, et operamur Deo. Videamus quid nobis sit cantandum in sabbato, quando a mundi cessamus operibus.

Bonum est confiteri Domino, et psallere nomini tuo, Altissime. Non dixit: bonum est psallere, et postea confiteri: sed vide ordinem: Bonum est confiteri, et bonum est psallere. Primum age poenitentiam, et lacrymis dele peccata, et postea canta Domino: *Bonum est confiteri Domino;* non hominibus, sed Deo; illi confitere peccata, qui sanare potest. *Et psallere nomini tuo, Altissime.*

Ad annuntiandum mane misericordiam tuam, et veritatem tuam per noctem. Diligenter intelligite quod dicitur: *Ad annuntiandum mane misericordiam tuam, et veritatem tuam per noctem.* Singuli versiculi ad singulos referuntur. *Bonum est confiteri Domino: ad annuntiandum mane misericordiam tuam.* Si confiteris Domino, annuntians mane misericordias Domini. *Et psallere nomini tuo, Altissime.* Istum versiculum refert ad hunc qui sequitur, *et veritatem tuam per noctem.* Quando enim confitemur Domino, speramus misericordiam. Quando vero psallimus, operamur virtutes. *Ad annuntiandum mane misericordiam tuam.* Ubi sunt qui secundum litteram Scripturas intelligunt? Media die misericordiam Dei annuntiare non possumus? Et certe Christianorum et monachorum est, maxime in noctibus peccata sua confiteri. Et quomodo nunc dicit: *Ad annuntiandum mane misericordiam tuam?* Quod dicit, hoc est: Non possumus confiteri Domino, et misericordiam ejus consequi, nisi coeperit in corde nostro clarum lumen lucere. Nisi praecesserint tenebrae, et mane factum fuerit, misericordiam Domini consequi non possumus. Tunc autem annuntias mane misericordiam Domini, cum sol justitiae ortus in corde tuo fuerit. *Et veritatem tuam per noctem.* Veritas Domini non annuntiatur, nisi ad noctem: in die non potest annuntiari. Non enim possunt imbecilles ferre quae magna sunt: neque possunt ea sustinere quae pretiosa sunt. Unde dicitur et in alio loco de Deo: Posuit tenebras latibulum suum **(Psal. XVII)**, hoc est, Dominus posuit tenebras latibulum suum. Et veritas ergo Domini annuntiatur in nocte: quasi quibusdam verborum tenebris obvolvitur. In aenigmate dicitur, et in parabolis: ut videntes non videant, et audientes non intelligant **(Marc. IV)**. Legimus in Osee, et

dicitur ad prophetam: Tu vade, et accipe tibi uxorem, uxorem fornicariam **(Osee I)**: Judaei et gentiles rident. Quare rident? Quoniam veritas in nocte posita est, non in die. Vultis scire quoniam veritas Dei in nocte est, et quasi in tenebris, et in parabolis posita est? Moyses ascendit in montem Sina, et ingressus est, inquit, in turbinem, et caliginem, et in tenebras, et ibi locutus est cum Domino **(Exod. XXIV)**: Neque enim poterat Israel populus videre mysteria Dei: quia in caliginem Dei non intraverat.

In decachordo psalterio, cum cantico et cithara. Simpliciter dico, quotiescumque levamus manus sine cogitationibus et disceptationibus, in decachordo psallimus Domino. *In decachordo psalterio, cum cantico in cithara.* In cithara nostra, et corpus, et anima, et spiritus, omnibus chordis composita sunt.

Quia delectastione, Domine, in factura tua, et in operibus manuum tuarum exsultabo. Christianus quodcumque viderit, semper aedificatur. Monachum nihil destruet, nisi peccatum. Quodcumque aspexeris, aedificium tuum est. Vides coelum, vides solem, vides stellas, vides lunam, hoc aedificat te. Debes enim cogitare et dicere: Si sol, et luna, et coelum, et stellae Deo serviunt: quare ego non serviam? Vides terram, vides animalia, et omnia quae in terris sunt, et hoc confer cum animo tuo, et aedificat te, et dic animo tuo: Omnia in suo tempore currunt. Siquidem ver et aestas, autumnus et hyems, numquam mutantur haec tempora, sed secundum dispositionem Domini omnia serviunt. Coelum servit, et terra servit, et infelix ego homo non servio. Veniamus ad minuta animalia: dimitto nunc de elephantis, dimitto de leonibus, dimitto de diversis animalibus, venio ad minuta

animalia. Respice apem, respice formicam: vide corpus, et inquire sapientiam **(Prov. VI et XXX)**. Major sapientia, quam corporis magnitudo. Apes et formicae cogitant hyemem esse venturam; et monachus et Christianus non cogitant judicium esse venturum. Illae cogitant quoniam fame periclitari possunt, si non laboraverint in aestate unde vivant in hyeme; nos non cogitamus, quia sine opere torquebimur in gehenna. Hoc totum quare dixi? Quoniam nunc scriptum est: *Quia delectasti me, Domine, in factura tua.* Quodcumque aspexero, delectat me. Intelligo enim factorem, et benedico Deum. *Et in operibus manuum tuarum exsultabo.* Video arborem, et considero quomodo cortex arboris est quasi tunica, qua vestitur, et quasi germen viret. Et deinde video quomodo flos fit: quomodo flos cadat, ipse et flos vertatur in pomum. Video paulatim per singulos dies, in singula tempora mihi naturam operari, et in meos cibos crescere. Video quomodo Deus in omnibus mihi laborat, ut mihi nihil desit. Propterea exsulto in te, Domine.

Quam magnificata sunt opera tua, Domine! In hoc loco Marcion et Manichaeus erumpunt. Quid enim dicunt? Si omnia Deus fecit, et in utilitatem hominum fecit: quid necesse fuit cimicem facere et pulicem? Ego tibi breviter respondeo: ut ostenderetur, o homo, fragilitas tua. Qui enim cogitationem tuam in coelum ponis, respice, morderis a cimice, et contremiscis. Quid erigeris in coelum, et cogitatio tua transcendit in coelum? Ecce a pulice vulneraris. *Quam magnificata sunt opera tua, Domine!* Parva quidem corpora, sed magna ratio. Singula habent utilitates suas. Ego sic miror Dominum in elephantis, quomodo et in formica: sic illum praedico in camelo, quomodo et in culice. Vide culicem

quomodo quasi punctum cujusdam corpusculi est, et tamen vide in ipso puncto corpusculi, omnia esse membra divisa. Habet sex pedes, habet duos oculos, habet os, habet et ventrem, habet et tubam vocis, habet et alas. Si consideraveris membra, corpus non invenis, et tamen magnificatur Deus, quia sine corpore membra sunt omnia. *Nimis profundae factae sunt cogitationes tuae.* Quodcumque cogitavero, invenire non possum. Abyssus judicia tua. O profundum divitiarum sapientiae et scientiae Dei. Dicam et ego cum Ecclesiaste: Dixi, sapiens efficiar, et ipsa longius facta est a me: longius multo quam erat. Et profunda quis invenire potest **(Eccles. VII)**? Ecclesiastes quod dicit, hoc est: Antequam cogitationem meam in opere ponerem, non videbam magnificentiam Dei. Dixi, sapiens efficiar, hoc est, dixi, debeo quaerere rationes singularum causarum, et ipsa longe facta est a me, longius multo quam erat, hoc est, sapientiam quam ante non inquirens, ignorabam: postea quaerere coepi, quam invenire non poteram.

Vir insipiens non cognoscit, et stultus non intelligit haec. Quicumque non est Christianus, et in operibus non intelligit Creatorem, iste insipiens est.

Cum exorti fuerint peccatores sicut fenum. Vidisti imperatores: vidisti praefectos: vidisti exercitus: vidisti victorias et triumphos. Heri fuit, et hodie non est. *Et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem, ut intereant in saeculum saeculi.* Heri apparuit quasi flos: hodie flos ipse non comparet. Heri virebat herba: hodie siccata est. Ubi est illa pulchritudo? Nihil bonum est, nisi quod aeternum est. Nihil bonum est, nisi quod perpetuum est. Quodcumque finem habet, nec inter bona numerandum est. Quid enim mihi

prodest, si heri praefectus fui, et hodie fame morior? Quid enim mihi prodest, si anteriori die rex fui, et hodie in carcere morior? Omne quod praeteritum est, et finem habet, nihil est. Unusquisque nostrum de saeculo venit ad hanc vitam. Alius matrem reliquit, alius filios, alius uxorem, alius parentes. Recordemur infantiae nostrae: recordemur adolescentiae: recordemur quod aliquando habuerimus divitias, et unusquisque pro viribus suis habuit quod potuit. Ecce transivimus ad hanc vitam. Ubi sunt illa omnia? Cogitata magis dolorem faciunt, quam voluptatem. Nihil est itaque bonum, nisi quod perpetuum est.

Tu autem Altissimus in aeternum, Domine, quoniam ecce inimici tui, Domine: quoniam ecce inimici tui peribunt, et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem. Si peribunt, quomodo dispergentur? Qui enim semel perierit, dispergi non potest. Debuit dicere: Ecce dispergentur et peribunt. Quod ergo dicit, hoc est: *inimici tui, Domine, peribunt,* cum omnia tibi subjecta fuerint: omnis qui inimicus tuus fuerit, postea efficietur amicus, hoc est, non peribit homo: sed peribit inimicus. Qui inimicus fuit, amicus erit, et sic peribit inimicus. *Quoniam ecce inimici tui peribunt, et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.* Quomodo si sancti simul sunt, gratiosum est: sic si peccatores simul fuerint, quasi pessima congregatio est **(Gen. XVIII)**. Quanto enim plures simul fuerint, tanto pejores sunt. Denique eo tempore quo turris aedificabatur contra Deum, dispergebantur in utilitatem suam. Consensus eorum malus fuit: dispersio vero profuit etiam illis ipsis qui dispersi sunt.

Exaltabitur sicut unicornis cornu meum. Semper cornu in regno ponitur. In te inimicos nostros

ventilabimus cornu **(Psal. XLIII)**. Denique nullum animal in templo immolatur Domino nisi quod cornu habet. Tria immolabantur Domino in templo, immolabatur taurus, immolabatur aries, immolabatur hircus. Tria immolabantur, et universa cornuta sunt. Nisi enim aliquis habuerit cornu in quo inimicos ventilet, non est dignus immolari Deo. Propterea et Dominus cornu dicitur, his qui credunt in eum: Et in cornibus crucis suae ventilavit inimicos. Ibi confudit diabolum, et omnem ejus exercitum: Christus quidem crucifixus erat in corpore: sed vere crucifigebat ibi daemones. Non fuit crux: sed triumphus fuit, sed vexillum fuit. Propterea conscendit crucem, ut nos de terra in altum tolleret. Et puto crucem Salvatoris istam esse scalam quam vidit Jacob. In ista scala descendebant angeli, et conscendebant **(Gen. LXXXII)**. In ista scala, hoc est, cruce, descendunt Judaei, et conscendunt gentiles. *Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum.* Alii habeant plura cornua: ego unum solum cornu habeo. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini: per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo **(Gal. VI)**.

Et senectus mea in misericordia uberi. Senectus nostra oleo Dei indiget. Quomodo enim corpora nostra quando laboramus (loquor simplicius propter simpliciores fratres, qui non possunt intelligere sublimius) quomodo corpora nostra, quando laborant, non reficiuntur, nisi unctione olei: quomodo lumen quod in lucerna est, nisi oleum miseris, exstinguitur: sic et lumen senectutis meae, oleo et misericordia Dei indiget ut crescat. Denique et apostoli ascendunt in montem Oliveti, ut quoniam lassi erant, et indigebant lucernae ipsorum oleo Domini, de oleo Domini illuminentur. Unde dicit et justus: Ego autem sicut oliva fructifera in domo Domini **(Psal. LI)**.

Et in alio loco dicitur: Filii tui sicut novellae olivarum in circuitu mensae tuae **(Psal. CCXXVII)**. Nullus alius mons erat, de quo ascendit Dominus regna coelorum, nisi mons Oliveti? Numquid non erat mons sublimior in Galilaea, Thabor? Quid necesse fuit ut Dominus de monte Oliveti conscenderet in regnum coelorum? Sed vide quid te Scriptura doceat: Nisi tibi et lampadibus tuis oleum miseris, non poteris ascendere in regna coelorum. Debes esse in monte Oliveti, et non in valle Olivarum, sed in monte Oliveti. Dicat aliquis: Quae est ista vallis Olivarum? Habet diabolus olivas suas: habet philosophos: habet haereticos: habent et ipsi oleum. Et ipsi lumen scientiae promittunt, sed illa oliveta in perditionem deducunt: Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum **(Psal. CXL)**. Nos ergo rogemus Dominum, ut senectus nostra, et omnis noster labor, et omnes tenebrae nostrae, oleo Domini illuminentur. Diligenter attendo in Scripturis, ubi primum legerim senectutem. Adam nongentis triginta annis vixit, et tamen senex non dicitur: Mathusalem nongentis sexaginta novem annis vixit, et senex non dicitur. Venio usque ad diluvium, et post diluvium per annos ferme tria millia, et nullum invenio qui dictus est senex. Primus Abraham senex dicitur: et certe multo minoris aetatis fuit quam Mathusalem. Sed propterea dicitur senex, quoniam senectus ipsius inuncta fuit oleo uberi. Denique scriptum est ibi: Et mortuus est Abraham, nutritus in senectute bona: plenus, inquit, dierum **(Gen. XXV)**. Propterea in senectute bona, quoniam plenus dierum. Omne enim tempus vitae ipsius, dies fuerunt, et non nox. Hoc ipsum quod dictum est de Abraham, dictum est de Isaac et de Jacob. Qui enim simul servierunt Domino, recte simul senes Domini nuncupantur. *Ut cedrus Libani multiplicabitur:* lignum bene olens, lignum unde templi tecta

contecta sunt. *Ut cedrus Libani multiplicabitur:* lignum imputribile.

Plantati in domo Domini: in atriis Dei nostri florebunt. Alibi plantamur, in regno coelorum florebimus. Ego vero plantavi: Appollo rigavit, sed Dominus incrementum dedit **(I Cor. III)**. Plantatus in domo Domini, hoc est, in Ecclesia: non muris, sed in dogmatibus. Regnum enim Dei, inquit, intra vos est **(Luc. XVII)**. Quicumque plantatus fuerit in domo Domini, si hic radices miserit, ibi flores affert. *Plantati in domo Domini: in atriis Dei nostri florebunt.* Ista sunt aeterna tabernacula. Quae sunt ista atria? Diversae in coelo mansiones. Simul videte quid dicat: *Plantati in domo Domini: in atriis Dei nostri florebunt.* Hic domus est: ibi atrium est. Debuit utique primum dicere secundum ordinem, atrium: et sic domum. Sed videte quid dicat. Hic licet videamur in domo esse: cum migraverimus ad regna coelorum, ad comparationem angelorum, et virtutum caeterarum, non sumus in domo, sed in atrio sumus: in initio sumus, non in perfectione. Non enim erimus angeli, sed quasi angeli **(Matt. XXII)**. Non tibi quasi parum videatur homo, si sicut angelus fueris.

Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi. Felix ille qui crescit quotidie, qui senescit aetate, senescit et virtutibus. Haec interim de Psalterio diximus: locuti sumus et de Evangelio pauca, diximus quoque et de Apostolo. Oremus Dominum, ut omne quod diximus nos, et quae audistis, opere compleamus, et verba vertamus in opera: ut qui hic plantati sumus in domo Domini, in atrio Christi floreamus: cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XCII.

Laus cantici ipsi David in die ante sabbatum, quando fundata est terra. Iste psalmus vocem continet prophetae, virtutem atque magnificentiam Domini decantantis.

Dominus regnavit, decorem induit. Cum resurgens a mortuis, sanctorum sibi chorum adjunxit; *Induit Dominus fortitudinem.* Quia diabolum oppressit. *Et praecinxit se virtute.* Quando multitudine angelica circumdatus, remeavit ad Patrem.

Etenim firmavit orbem terrae, qui non commovebitur. Instabilis enim, et mobilis esset adhuc nisi sua fuisset resurrectione firmatus.

Parata sedes tua. In animabus sanctis.. Tu enim praeelegisti eas ante constitutionem mundi, ut essent genus electum. *Et tunc a saeculo tu es.* Et ante resurrectionem mundi.

Elevaverunt flumina, Domine: elevaverunt flumina vocem suam. Apostoli: quorum fluenta praedicationum, ariditates gentium irrigaverunt. *A vocibus aquarum multarum.* Detrahentium populorum.

Mirabiles elationes maris. In saeculi hujus fluctibus. *Mirabilis in altis Dominus.* Gloriosus residens ad dexteram Patris.

Testimonia tua, Domine, credibilia facta sunt nimis. Per apostolos tuos. *Domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudine dierum.* Ecclesiam tuam quam exhibuisti tibi non habentem maculam aut rugam in qua nos digneris mundos ac splendidos custodire **(Ephes. V)**; nec polluere baptismi gratiam, per quod in te renati sumus ad vitam: quia tibi est cum aeterno Patre et Spiritu sancto, honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XCIII.

Psalmus David quarta sabbati. Semper de titulo disputamus, ut ex titulo intelligatur et psalmus. *Psalmus David quarta sabbati.* Quarta sabbati, in medio sabbati est: quasi in corde sabbati, hoc est, in medio hebdomadis. Dies enim quarta est, et quarta dies habet ex utroque latere aequales dies. Habet enim ex uno latere diem primum, secundum, tertium: et ex alio latere habet diem quintum, sextum, septimum. Videtis igitur quoniam dies quarta, hoc est, quarta sabbati, ex utroque latere duplici trinitate firmatur. Simulque considerandum: quia quartus numerus, virtute decimus est. Quomodo? si enim computes, et ordinem facias: unum, duo, tres, quatuor, decimus numerus efficitur. Vidistis igitur quoniam quartus numerus efficit decimum, et considerate ex hoc: quia quatuor Evangelia in decalogo computantur, ut quodcumque dicebatur in decalogo hoc compleatur in quatuor Evangeliis, ut non dissentiat lex vetus ab evangelica dignitate. Hoc interim diximus de titulo, nunc veniamus ad psalmum.

Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere egit. Qui tanto tempore latuit, et non apparebat in populo: postea libere egit. Quia antea ignorabatur, postea triumphavit in cruce. *Deus ultionum Dominus.* Si Deus ultionum Dominus est, mihi vindictam et ego retribuam, dicit Dominus, quid te cupis vindicare, homo? Habes ultorem Deum. Dicit hoc et Apostolus: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. Si sitit, da illi potum. Haec enim faciens, carbones ignis congregabis super caput ejus **(Deut. XXXII; Rom. XII)**. Hoc non videtur pietatis esse, sed crudelitatis. Si enim bene illi facio, ut illi malefaciat Deus; non venit hoc de pietate, sed de crudelitate mentis. Quod enim dicit Apostolus: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, da illi potum: hucusque videtur misericordia. Hoc vero quod infert; Haec enim faciens, carbones ignis congregabis super caput ejus. Videtis enim propterea panem dare, et aquam dare bibere, ut ille in saeculis torqueatur. Et hoc dicit Apostolus, et misericordiae praedicator crudelitatem docet? Non igitur sic accipiendum, sed alio sensu. Si te percutit inimicus, tu ei praebe et alteram maxillam **(Matth. V)**. Si tibi ille malefacit, tu illi fac bene. Si enim hoc feceris, carbones ignis congregabis super caput ejus. Quod dicit, hoc est, mundabis eum a peccato. Vincitur enim crudelitas illius patientia tua. Si sagittam dirigas in lapidem, et lapis durus fuerit: non solum non infigitur, sed resilit. Sic inimicus tuus si percusserit, et repercussus non fuerit, patientia tua superatus, ad meliora convertitur.

Usquequo peccatores, Domine, usquequo peccatores gloriabuntur? Impatientia humana non vult Dei habere patientiam. Miseri nos, qui volumus nobis Deum esse patientem, et inimicis impatientem. Si quando peccamus,

patientem cupimus Deum. Si quando aliquis in nos deliquerit, in ipsum non volumus esse patientem Deum. *Usquequo peccatores gloriabuntur?* Non eis sufficit peccare, sed etiam in peccatis gloriantur. Prima infelicitas est peccare: secunda infelicitas, immo novissima, non agere poenitentiam. Isti ergo peccatores non solum non flectunt cervicem, sed libere post peccatum suum gloriantur.

Effabuntur et loquentur iniquitatem. Proprie haec de haereticis loquitur. *Loquentur omnes qui operantur iniquitatem.* Videte signum: Qui loquitur, necesse est ut male faciat. Ex abundantia enim cordis os loquitur **(Luc. VI)**. Ubicumque conscientia vulnerata est, ibi in ore facile peccatur.

Populum tuum, Domine, humiliaverunt. Semper Dei populus humiliatur: Dei populus opprimitur: *Populum tuum, Domine, humiliaverunt.* Semper populus Dei humiliatur, et imitatur Deum qui humilis fuit, et mitis corde.

Viduam et advenam interfecerunt, et pupillos occiderunt: et dixerunt, non videbit Dominus. Licet hoc manifestum sit secundum historiam, semper enim quicumque praesidio indiget, facile opprimitur, et quanto aliquis humilior fuerit, tanto ille magis qui opprimit, offendit Deum: tamen et secundum tropologiam interpretemur: dixeram enim de haereticis hoc dici. *Viduam et advenam interfecerunt.* Vidua illa quae Deum virum habere desivit, anima est peccatoris. Advena est qui non est habitator, hoc est, qui non habitat. Ille qui nuper crediderat, repente scandalizatus perit. *Et pupillos occiderunt, et dixerunt: non videbit Dominus.* Miramur si pupilli dicuntur, ubi vidua est? sicut enim vidua, anima

peccatoris est: sic pupillos illos dicit, qui Patrem amiserunt habere Deum.

Et dixerunt. Quid dixerunt? *Non videbit Dominus: nec intelliget Deus Jacob.* Hoc dicit omnis qui opprimit sanctos. Illis hoc dicentibus videte Spiritus sanctus quid respondeat.

Intelligite qui insipientes estis in populo: et stulti aliquando sapite: Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat? Qui figulus est, ignorat vas suum? Qui alium facit audire, ergo ipse non audiet? Qui mihi dedit oculos, ergo ipse non videt? Qui auctor est intelligentiae meae, ipse non intelligit? Iste locus adversus eos maxime facit, qui Antropomorphitae sunt, qui dicunt Deum habere membra, quae etiam nos habemus. Verbi causa: Dicatur Deus habere oculos: oculi Domini respiciunt omnia: manus Dei facit omnia. Et audivit, inquit, Adam sonum pedum Domini deambulantis in paradiso **(Gen. III)**. Haec simpliciter audiunt, et humanas imbecillitates ad Dei magnificentiam referunt. Ego autem dico quod Deus totus oculus est: totus manus est: totus pes est. Totus oculus est: quia omnia videt. Totus manus est: quia omnia operatur. Totus pes est: quia ubique est. Ergo videte quid dicat: *Qui plantavit aurem, non audiet?* Non dixit: qui plantavit aurem, ergo ipse aurem non habet. Non dixit: ergo ipse oculos non habet. Sed quid dixit? *Qui plantavit aurem, non audiet? et qui finxit oculos, non considerat?* Membra tulit: efficientias dedit?

Qui corripit gentes, non arguet. Qui alios docet, ergo ipse non novit? *Qui docet hominem scientiam.* Subauditur, ergo ipse non habet scientiam?

Dominus scit cogitationes hominum: quoniam vanae sunt. Legimus in poeta saeculari:
O curas hominum! o quantum est in rebus inane!
Et gentiles, et philosophi istum versiculum ad coelum levant. Et quid dicunt? Nihil potuit prudentius dici: Ecce rusticanus noster Hebraeus ante tanta saecula hoc locutus est. Et quid dixit? *Dominus scit cogitationes hominum: quoniam vanae sunt.* Vultis scire quoniam cogitationes hominum vanae sunt? Pater et mater nutriunt filium: promittunt sibi de illo felicitatem: mittunt ad studia, erudiunt: venit usque ad adolescentiam, disponunt ut etiam militet. Cum omnia cogitaverint per annos triginta, una febricula venit, et tollit omnes cogitationes. Inimicum habeo: et dies judicii est ad triginta dies, diebus et noctibus nihil aliud cogito, nisi quod illi respondeam. In lectulo meo sum, et cogitatio mea absenti respondet inimico. Non est tibi inimicus, et verba respondent inimico. Diebus et noctibus in cogitatione sum. Cum autem dies judicii venerit, omnia illa quae cogitaveram, pereunt: et quodcumque Deus dixerit, hoc loquor. Propterea et Dominus in Evangelio ait: Quando stabitis ante judices, non cogitetis quid respondeatis: quia Dominus dabit vobis in illa hora quid respondeatis **(Luc. XII)**. *Dominus scit cogitationes hominum quoniam vanae sunt.* Una cogitatio felix est, cogitare de Domino.

Beatus homo quem tu erudieris, Domine. Felix est qui Deo magistro utitur. *Et de lege tua docueris eum: ut mitiges ei a diebus malis.* Videte quid dicat: *Beatus homo quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum:* hoc est, Scripturis tuis. Hoc autem quid prodest, ut doceatur ille de lege tua? *Ut mitiges ei a diebus malis.* Videtis igitur quoniam

scientia, et exercitatio, et opera de Scripturis mitigat nobis dies malos? *Donec fodiatur peccatori fovea.* Quando tu erudieris de lege Domini, unum tibi in duplex dividitur. Tibi enim dies mitigat malos; et peccatori fodit foveam.

Quis consurget mihi adversus malignantes: aut quis stabit mihi adversus eos qui operantur iniquitatem? Obscuri sunt psalmi, et semper personas mutant, et propterea obscuri sunt, et nimiae difficultatis est scire in singulis versiculis quis loquatur. *Quis consurget mihi adversus malignantes: aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?* Hos versiculos Salvator loquitur: Ego sanctus sum, in cruce sublevatus sum: mortuus sum, resurrexi, et ad coelos victor ascendi. Quis est putas de sanctis, qui mecum resurget? Ergo quod dicit, hoc est: Propterea resurrexi, ut et alii mecum resurgerent. *Quis resurget mihi?* Quando dicit *Quis,* caeteros provocat ad surgendum. Quomodo enim legimus in Isaia: Quem mittam ad populum istum, et quis ibit nobis **(Isai. VI)**? etc. Sicut Isaias ipse se offert: sic et Dominus provocat nos dicens: *Quis resurget mihi adversus malignantes?* Quicumque resurrexerit, mihi resurget: de meo exercitu est. *Adversus malignantes,* adversus diabolum, et exercitum ejus. *Aut quis stabit mecum?* Videte ordinem: Non dixit primum, quis stabit, et quis resurget: sed, *quis resurget et quis stabit.* Primum enim surgimus, deinde stamus. *Aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?* Quasi imperator stet et dicat: Quis venit in exercitu meo?

Nisi quia Dominus adjuvit me, paulominus habitavit in inferno anima mea. Propterea, Domine, resurgo, quia tu fuisti ad inferos, et resurrexisti. Detenta fuisset anima mea apud inferos, si non tua anima de inferis resurrexisset.

Si dicebam: motus est pes meus. Considerans fragilitatem meam, et imbecillitatem humanam, non putabam pedem meum firmo stare gradu: ubicumque ponebam pedem, lapsum timebam. Rursum cogitabam nomen tuum, et firmo stabam pede.

Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo; consolationes tuae laetificaverunt animam meam. Hoc ipsum et Apostolus loquitur: quoniam secundum labores, et miserias quas in isto saeculo patimur, habemus mercedem apud Deum in coelis **(I Cor. III)**. Magnitudo tribulationum, magnitudo praemiorum est. Quot patimur vulnera, tot meremur et coronas. Hoc est quod dicit: Quotiens egi poenitentiam, totiens me consolatus es. Unam fudi lacrymam: unam merui consolationem. Decem fudi lacrymas: decem merui consolationes. Quantumcumque fuit pondus poenitentiae, tantus fuit et consolationum numerus.

Qui fingit laborem in praecepto. Nemo dormiens coronatur, nemo securus possidet regna coelorum; nemo, referto ventre, potest digne de jejuniis disputare. Vides ergo quid dicat: *Qui fingit laborem in praecepto.* Omnia praecepta Domini laborem habent. Sine labore non possumus possidere regna coelorum. Vultis scire quia ita est? Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende omnia quae possides, et da pauperibus, et veni sequere me **(Matth. XIX)**. Qui vult, inquit, consequi regna coelorum, diebus et noctibus oret, vigilet, jejunet, jaceat in sacco, non in pluma, non in serico. Poenitentia non amat delicias. Quia cinerem, inquit, tamquam panem manducavi: et potum meum cum fletu miscebam **(Psal. CI)**. *Qui fingit laborem in praecepto: captabunt in animam justi.* Videte quomodo non videtur esse consonans. Quae enim est

consequentia: *Qui fingit laborem in praecepto: captabunt in animam justi?* Sed quod auris carnea non intelligit, auris spiritualis intelliget. Quid ergo dicit? *Qui fingit laborem in praecepto.* Propterea, inquit, laboramus in praeceptis Domini diebus ac noctibus, vigilamus, oramus jejunamus, quoniam multos habemus adversarios, qui captant animam justi. Videte quid dicat: justi captant animam; non injusti. Non enim volunt eos decipere qui decepti sunt, sed justos. Unde dicitur in Abacuc: Escae ejus electae **(Abac. I)**. *Et sanguinem innocentem condemnabunt.* Solent aliqui dicere: Ille qui occisus est, non occideretur, nisi fornicator esset, aut aliquod peccatum habuisset. Ruina illum non occupasset, nisi fuisset peccator. Naufragium illum non oppressisset, nisi peccator fuisset. Videte ergo quid dicat sancta Scriptura: *Et sanguinem innocentem condemnabunt.* Quamdiu in isto saeculo sumus, omnia in commune patimur. Justus et peccator aequaliter naufragantur: Aequalem habent carnem, et aequales conditiones carnis. Justus et peccator aequaliter pereunt. Similis exitus, sed diversa praemia justus et peccator habent. Alius ducitur ad gehennam: alius ducitur ad regna coelorum. *Et sanguinem innocentem condemnabunt.* Sufficit tibi, o juste, conscientia tua. Et si condemnatus fueris, sit sanguis tuus innocens, et clamabit ad Dominum.

Et factus est mihi Dominus in refugium. Locus iste contra Arianos facit. Quoniam enim contradicunt Domino Salvatori, quod factus dicitur: ecce nos dicimus: *Factus est mihi Dominus in refugium.* Nulli dubium, quin de Patre hoc interpretemur. Si autem de Patre dicitur: *Dominus factus est mihi in refugium,* hoc sensu intelligendum est: Dominus qui

semper erat, mihi factus est in refugium. Sic et Salvator qui semper erat, mihi Salvator factus est.

PSALMUS XCIV.

Laus cantici ipsi David. Iste psalmus vocem continet prophetae, cohortantis homines ad Deum de toto corde transire.

Venite, exsultemus Domino: jubilemus Deo salutari nostro. Intelligamus quia ipse est Dominus, et ipse morte sua contulit nobis salutem.

Praeoccupemus faciem ejus in confessione. Priusquam nobis aversa facie irascatur, confiteamur peccata nostra. *Et in psalmis jubilemus ei.* Psallentes in cordibus nostris. Deo gratias agentes.

Quoniam Deus magnus Dominus. Nullus enim aequatur magnitudini, id est potentiae ejus. *Et rex magnus super omnes Deos.* Ipse enim omnia regit.

Quoniam non repellet Dominus plebem suam; quam proprio cruore redemit.

Quia in manu ejus sunt omnes fines terrae. Pugillo enim id est, potestate, concludit omnem latitudinem terrae. *Et altitudines montium ipsius sunt.* Praedicationes apostolicae, quas ipse inspirat.

Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud. Haec et de saeculo intelligenda sunt, et de isto vero mari, ad confutationem eorum qui dicunt aquas a Deo non esse creatas. Nam et Salomon ex persona sapientiae, qui est Christus, ait: Priusquam produceret fontes aquarum, ego eram **(Prov. III)**. *Et siccam manus ejus formaverunt.* Sive arva, sive humana corpora.

Venite, adoremus, et procidamus et ploremus coram Domino qui fecit nos: quia ipse est Dominus Deus noster. Coram illo prosterni, et ipsi peccata cum fletu et lacrymis confiteri, iterum atque iterum propheta hortatur, quem sciunt esse Deum omnium saeculorum. *Et nos populus pascuae ejus et oves manus ejus.* Cujus sanguine vel redimimur, vel alimur.

Hodie si vocem ejus audieritis, etc. Evidentissime haec pandit Apostolus ad Hebraeos: nec aliam interponere praesumimus expositionem. Qui ita ait: Quidam enim exacerbaverunt; sed non omnes, qui profecti sunt ex Aegypto per Moysen **(Heb. III)**. Quibus autem offensus fuit quadraginta annis? nempe illis qui peccaverunt: quorum et corpora prostrata sunt in deserto. Quibus autem juravit non introire in requiem, nisi illis qui increduli fuerunt? Et vidimus quia non potuerunt introire propter incredulitatem. Timeamus ergo: ne forte accepta pollicitatione introeundi in regnum ejus, existimetur aliquis ex nobis deesse. Etenim nobis nuntiatum est, quemadmodum et illis. Igitur exhibeamus nos sanctos, ut introire mereamur per crudelitatem in illam requiem, quam speramus accipere. Per Christum Dominum nostrum: cui est cum aeterno Patre, et Spiritu sancto, honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XCV.

Quando domus aedificabatur post captivitatem, canticum David. Iste psalmus hoc titulo praenotatur. Totum mysterium in titulo est. Totius vitae nostrae sacramentum, et salus in titulo est. *Quando domus aedificabatur post captivitatem Canticum David.* Judaei locum istum sic intelligunt. Quando post Babyloniae captivitatem, sub Ezra et Zorobabel et Jesu filio Josedec rursum aedificatum est templum, David in spiritu ante quingentos annos sciebat rursum aedificandum esse templum. Hoc illi dicunt. Si hoc ita est, o Judaee, ut interpretaris, quid sibi vult quod sequitur: *Cantate Domino canticum novum:* et deinde: *Annuntiate inter gentes gloriam ejus?* Quod est istud canticum novum: quae sunt istae gentes? Videtis ergo quoniam secundum litteram interficientem penitus stare non potest. Ergo mystice interpretandum est: quando domus aedificabatur post captivitatem. Multi de nobis capti sunt: multi ducti sunt in Babyloniam: multi jugum Nabuchodonosor suis portavere cervicibus: multi missi sunt in caminum ignis, et arserunt: multi templum perdiderunt, et in illis domus Dei subversa est. Infelix Judas quando apostolus erat, domus Dei erat. Venit diabolus, et accepit buccellam, et statim intravit Satanas in illum **(Joan. XIII)**, et domus ejus subversa est, et non est instaurata: quia non egit poenitentiam. Si quis vero post peccatum agit poenitentiam; istius domus post captivitatem reaedificatur. Oremus ergo et nos Dominum, primum quidem, ut non subvertatur domus nostra, ne veniat Chaldaeus et Assyrius, et templum Christi in nobis subvertat. Si autem subversum fuerit quasi naufragio, secundo

solatio per tabulam possumus salvari. *Quando domus aedificabatur post captivitatem.* Quotidie domus ista Christi in poenitentibus instruitur. Denique non dixit: quando domus aedificata est: ne tantum videretur fuisse praeteritum; sed, *aedificabatur,* ut quotidie hoc fieri demonstret. Hoc interim diximus de anima nostra. Caeterum possumus et aliter dicere: quando Ecclesia Christi instruebatur post ruinam. Videamus ergo post istum titulum quid sequatur.

Cantate Domino canticum novum. Felix poenitentia: licet rueris, tamen si egeris poenitentiam nova domus Dei diceris. *Cantate Domino canticum novum.* Nova domus, novum meretur canticum. *Cantate Domino canticum novum.* Cui cantate? *Cantate Domino, omnis terra.* Si de templo Jerosolymae dicitur, o Judaee, quomodo omnis terra provocatur ad laudem? *Cantate Domino, omnis terra.* Iste locus et Judaeum vincit, et Novatianum. *Cantate Domino, omnis terra.* Non Jerusalem, sed omnis mundus. Hic Judaeus occiditur. *Cantate Domino, omnis terra.* Novatianus occiditur. Quomodo? Dicit enim Novatianus: Sunt aliqua peccata, pro quibus debemus agere poenitentiam. Ac si dicat: De mendacio, de perjurio, de furto. Caeterum qui fornicatus fuerit, qui homicidium fecerit: iste agere non potest poenitentiam. Audi quid dicat; *Cantate Domino, omnis terra.* Omnis autem terra, et adultera est, et homicida, et omnia peccata terrena sunt. Si autem universa peccata terrena sunt: qualiacumque peccata habueris, age poenitentiam et salvus eris.

Cantate Domino, et benedicite nomini ejus. Nomen Domini Salvator est, ex eo quod in nobis factus est. *Cantate Domino. Annuntiate de die in diem salutare ejus.* Quid vult

dicere: *Annuntiate de die in diem salutare ejus?* Qui simplex est: sic intelligit: Omnibus diebus laudate Dominum, hoc est, diei succedat dies, hoc est, laudasti hodie, lauda et crastino. Videtur quidem sensus esse simplex: sed mihi videtur aliquid sacramenti latere. *Annuntiate de die in diem salutare ejus.* Non potest laudari Salvator, nisi in die. Debuerat enim dicere: Laudate Dominum die ac nocte, si de ista die diceretur. Debemus enim dicere hoc, si secundum litteram intelligimus. Si ergo in die laudamus Dominum iterum in nocte laudare non possumus? Videte ergo quid dicat: Quandocumque laudatis Dominum, semper illum in luce laudate: non in tenebris peccatorum, sed in luce virtutum. Semper in anima tua sol Christi oriatur: ut semper in te nascatur lumen novum. *Annuntiate de die in diem salutare ejus.* Dicamus et aliter: Duo sunt dies, non tres, non quatuor, non quinque. Duo sunt dies, vetus Testamentum, et novum. Et in illo Christus lucet, et in isto Christus lucet. Nolite eum tantum laudari in veteri Testamento, ne sitis Judaei: nolite eum tantum laudare in novo Testamento, ne sitis Manichaei. Laudate illum de die in diem, hoc est, in veteri et in novo Testamento: quae duo dies unam lucem faciunt. Propterea scribitur et in Levitico: Omne autem animal quod findit ungulam et ruminat, mundum est **(Levit. XI)**. Hoc est, si duas ungulas habet, et ruminat, mundum est. Si ergo unam habet ungulam, non est mundum. Judaeus habet unam ungulam, et propterea immundus est. Manichaeus unam habet ungulam, et propterea immundus est. Et quia unam habet ungulam, non ruminat cibos suos: nec id quod semel in ventrem miserit, rursum educit ad guttur, et ruminat illud, et tenue facit: ut quod grossum fuerat, rursum tenue mittatur in ventrem: hoc quidem pertinet ad sacramenta divina dicere. Omne animal

quod findit ungulam, ruminat, mundum est. Judaeus unam ungulam habet: in unum enim tantum credit Testamentum, et non ruminat. Legit enim tantummodo litteram, et nihil considerat: nihil quaerit intrinsecus. Ecclesiasticus vero ungulas findit et ruminat, hoc est, in utrumque credit Testamentum, et in utroque Testamento saepe requirit. Et quodcumque latet in littera, in spiritu profert. Hoc totum quare dixi? Quia scriptum est: *Annuntiate de die in diem salutare ejus*. Propterea et apostoli bini mittuntur: propterea non habemus unum oculum, sed duos. Propterea duas habemus aures, propterea duas nares, propterea duo labia, propterea duas manus, duos pedes. Nihil in nobis unum habemus, nisi quod turpe est. Et corporis nostri membra duorum Testamentorum sacramenta testantur.

Afferte Domino, patriae gentium: afferte Domino gloriam et honorem. Si de templo Jerosolymae dicitur; quid sibi nunc vult, *afferte Domino patriae gentium: afferte Domino gloriam et honorem?* Gentium multitudo, vocatio gentium, et Ecclesiae congregatio est. *Afferte Domino gloriam et honorem.* Quando honoramus Dominum in corpore nostro, gloriatur Dominus in nobis. *Afferte Domino gloriam nomini ejus*. Gloria servi, gloria Domini est. Qui vos recipit, me recipit **(Matth. X)**. Felix servus, propter quem Dominus gloriatur.

Tollite hostias, et introite in atria ejus. Hostiam sanctam, vivam, placentem Deo **(Rom. XII, et Philip. IV)**. Tollite hostias. Vos ipsi afferte hostias. Quas hostias? Vos ipsi estote hostiae. Virginitas, holocaustum Christi est. Universa castitas, sive in virginitate, sive in viduitate, sive in continentia, hostia Christi est. Rem novam loquor, hostia

castitatis ipsa se portat. *Tollite hostias, et introite in atria ejus. Adorate Dominum in atrio sancto ejus*. Video plura atria: video unum atrium. *Tollite hostias, et introite in atria ejus*. Ecce plura atria. Rursum: *Adorate Dominum in atrio sancto ejus:* ecce unum atrium. Videte ergo quoniam non potest de uno atrio veniri ad plura atria: sed de plurimis atriis venitur ad unum atrium. Vultis scire hoc ipsum mysterium? Ecce in alio loco negotiator ille qui habebat plurimas margaritas: vendidit plures, ut emeret unam **(Matt. XIII)**. Et in Michaea dicitur: State, inquit, in viis Domini, et inquirite, inquit, viam Domini **(Mich. IV)**. Nisi steterimus in viis plurimis, unam viam invenire non possumus. Quae sunt istae margaritae plures? Quae sunt viae plures? Quae sunt ista atria plura: ut inveniamus unam margaritam, et unam viam, et unum atrium? Abraham, Isaac, et Jacob, Moyses, Jesu Nave, Isaac, Jeremias, Ezechiel, duodecim Prophetae, David, Salomon fuerunt atria, hoc est, atria nostra sunt. Primum in illa intramus, de illis atriis postea venimus ad atrium Evangelii, ubi invenitur Christus.

Commoveatur a facie ejus universa terra. Videte quid dicat: Coelum non movetur a facie Dei: sed quicumque terrenus est, ille respicit Dominum: et commovetur, et tremiscit. *Dicite in gentibus quia Dominus regnavit.* Nisi terra commota fuerit, et a suo terreno opere recesserit, Dominus non regnabit in gentibus.

Etenim correxit orbem terrae qui non commovebitur. Numquam corrigitur, nisi quod ante rectum fuit, et postea depravatum est. Sic igitur et nos, et omne humanum genus naturaliter intelligit Deum. Nullae enim gentes sunt, quae naturaliter non intelligant Creatorem suum.

Licet enim lapides, et ligna venerentur: tamen intelligunt aliquid majus esse quam ipsi sunt, et in errore suo indicant se habere sapientiam, hoc est, nulla gens est quae naturaliter non intelligat Deum. Denique gentiles idola colunt: hoc est, lapides et ligna venerantur: et si forte rixam fecerint, et si juramentum aliquod inter illos venerit, non dicunt lapides isti vident, ligna vident: sed Deus videt, et Deus audit. Videte ergo quid dicat: *Etenim correxit orbem terrae qui non commovebitur.* Ideo venit Christus, et correxit genus humanum, quod ante fuerat depravatum, ut in aeternum non moveatur. Crux enim ipsius columna est generis humani. In ipsa columna aedificata est domus ejus. Ego crucem dico, non lignum, sed passionem. Caeterum crux ista et in Britannia est, et in India est, et in universo orbe terrarum. Denique quid dicit et Dominus in Evangelio? Nisi tuleritis crucem meam, et quotidie secuti fueritis me **(Luc. IX)**. Videte quid dicat: Nisi anima vestra ita ad crucem fuerit praeparata, sicut mea fuit pro vobis, mei discipuli esse non potestis. Felix qui crucem, et resurrectionem, et locum nativitatis Christi, et locum ascensionis portat in pectore suo. Felix est qui Bethlehem habet in corde suo: in cujus corde Christus quotidie nascitur. Denique quid dicitur Bethlehem? Domus panis. Simus et nos domus panis ejus, qui de coelo descendit. Quotidie nobis Christus crucifigitur: nos mundo crucifigimur: et Christus in nobis crucifigitur. Felix est, in cujus corde quotidie Christus resurgit: si quotidie pro peccatis suis, etiam levibus, agit poenitentiam. Felix est qui de monte Oliveti ascendit ad regna coelorum: ubi sunt olivae Domini uberes, ubi lumen Christi nascitur: ubi sunt oliveta Domini. Ego enim quasi oliva uberis in domo Domini. Accendamus ergo et nos lucernam nostram de ista oliva, et statim cum Christo ibimus ad regna

coelorum. *Etenim correxit orbem terrae, qui non commovebitur,* qui prius pro peccatis tortuosus erat. *Judicabit populos in aequitate.* De futuro hoc judicio dixit: in quo iterato adveniet judicare de vivis et mortuis.

Laetentur coeli. Apostoli, vel reliqui sancti. *Exsultet terra.* Corpora scilicet coelestia. *Moveatur mare, et plenitudo ejus: orbis terrarum, et universi qui habitant in eo.* Saeculum utique ut in melius commutetur. *Gaudebunt campi, et omnia quae in eis sunt.* Animae sanctae, et praesertim virgines, quae diversis florum suavitatibus pollent.

Tunc exsultabunt omnia ligna silvarum a facie Domini. Quia non sunt obnoxia combustioni. *Quoniam venit.* Primo adventu ad redimendum. *Quoniam venit judicare terram.* Iterato ad judicandum.

Judicabit orbem terrarum in aequitate, et populos in veritate sua: ut peccatores subdat poenis: justos praemiis muneret aeternis. Qui nobis timorem nominis sui tribuens, praestare dignetur ut in illo tremendo judicii tempore non collocemur in sinistro numero: qui nos redemptos ejus sanguine confitemur ipsi gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XCVI.

Psalmus ipsi David quando terra ejus restituta est ei. Legimus in Regum et Paralipomenon libris, quoniam David bellicosus vir fuit, et universas gentes in circuitu

subjecerit, et in suam redegerit potestatem. Hoc interim secundum litteram intelligamus hoc modo: Psalmus David quem cecinit Domino: quando victis adversariis reddidit terrae suae, hoc est, Judaeae pacem. Hoc secundum historiam. Caeterum si David interpretatur *fortis manu:* fortis autem manu nemo est, nisi ille qui vicit omnes gentes, noster David, ad quem clamabant daemones: Quid venisti torquere nos ante tempus, fili David **(Matt. VIII)**? Iste psalmus ab eo compositus est, quando restituta est terra. Et egregie dixit quidam: quoniam terra ista quae restituitur, corpora nostra sunt. Vere enim eo tempore debemus cantare Domino, quando terra nostra composita est. Dicamus autem nos et aliter: Non enim nocet, si eamdem rem duobus, et tribus modis intelligamus. Scriptum est enim in Salomone: Assumes, inquit, ea in tabula cordis tui tripliciter **(Prov. III et VII)**. Non nocet diversum aliquid dicere, cum uno spiritu dicitur: Quando terra ejus constituta est. Terra ista antequam David noster omnes vinceret, non habebat pacem; sed ubique erat discordia. Alia gens colebat Jovem, alia Mercurium, alia Junonem, et omnes gentes diversa idola habebant. Vexillum crucis elevatum est, et omnis terra constituta est.

Dominus regnavit, exsultet terra. Universa terra, et omnis orbis, qui daemonibus et idolis fuerat ante subjectus, Deo nostro regnante laetetur. *Dominus regnavit. Dominus,* Creator qui nos fecit, ipse regnavit. O vos qui ante subjecti eratis sub dominio diaboli, nunc subjecti estis sub Domino creatore. *Laetentur insulae multae.* Bene dixit de animabus nostris: quae variis cogitationibus, quasi variis hinc inde tunduntur fluctibus. Nos autem dicamus, et insulas Ecclesias. Denique dicitur, et in alio loco: Convertentur ad me insulae

multae. Vultis scire quoniam insulae dicantur Ecclesiae? Dictum est in propheta ex persona Domini: Loquere, inquit, habitatoribus insulae hujus. *Laetentur insulae multae.* Quomodo enim insulae in medio mari positae sunt: sic et Ecclesiae quasi in medio mari saeculi istius positae sunt: et ita persecutionibus, quasi diversis tunduntur fluctibus. Verum istae insulae tunduntur quotidie, sed non subruuntur. In mari quidem sunt, sed habent fundamentum Christum qui moveri non potest.

Nubes et caligo in circuitu ejus. Ego puto nubem istam esse, de qua dicitur in Evangelio: Et operuit, inquit, eos nubes lucida **(Matt. VII)**. Eo tempore quando transformatus est Dominus, et apostoli ceciderunt, operuit eos nubes lucida. Ego puto istas esse nubes, quibus mandavit Dominus ne pluant super Israel imbrem **(Isai. V)**. Ego puto istas esse nubes, de quibus in alio loco dicitur: Veritas tua usque ad nubes **(Ps. XXXV)**. Veritas Domini illa, quae dicit in Evangelium: Ego sum via, veritas et vita. **(Joan. XIV)**. Veritas Dei, Christus est. Veritas Domini usque ad nubes. Nubes apostoli sunt et prophetae: istis mandatum est, ne pluant super Israel imbrem. Ex quo enim, secundum historiam, quod scriptum est in libro Judicum, vellus illud siccatum est **(Judic. VI)**: pluvia in universo orbe discurrit. Quod dicitur, hoc est, Israel siccatus est, et pluvia super omnem orbem discurrit. *Nubes et caligo in circuitu ejus.* Dominus venit in Aegyptum super nubem levem **(Isai. XIX)**. Videte quid dicat. Dominus venit: Dominus atque Salvator in Aegyptum istam in qua nos sumus: in locum tenebrarum ubi Pharao est, Dominus venit. Non venit, nisi in nube levi. Nubes ista levis, quae est? Videtur mihi sancta Maria nullo humano semine praegravata. Ista

nubes levis venit in mundum, et secum portat mundi creatorem. Et quid dicitur ibi in Isaia? Dominus venit in Aegyptum super nubem levem: et confringentur idola Aegypti. Venit Dominus, et idola Aegypti commota sunt, et concussa, atque destructa. Nubes ista destruxit Serapim in Alexandria: non imperator homo mortalis; sed nubes ista quae venit in Aegyptum, *Nubes et caligo in circuitu ejus:* Diximus de nube: dicamus de caligine. Dominus in caligine est. Dominus aut in lumine est, aut in caligine. In lumine incipientibus est. Incipientibus enim simpliciter loquitur: qui vero perfecti sunt, illis mystice loquitur. Denique apostolis non loquebatur quasi turbis, sed intrinsecus loquebatur: et quid dicit? Qui habet aures audiendi, audiat. Ergo hoc quod dicit? *et caligo in circuitu ejus.* Hoc est, et mysteria in circuitu ejus: Propterea dicitur et in Exodo: Et omnis, inquit, populus stabat deorsum: Moyses autem solus ingressus est in montem Sina in caligine **(Exod. XIX)**. Non enim poterat omnis populus Dei scire mysteria, quae solus poterat nosse Moyses. Dicitur de Deo: Posuit tenebras latibulum suum **(Ps. XVII)**. *Justitia et judicium correctio sedis ejus.* Quid vult dicere, *correctio sedis ejus?* Debuit dicere stabilitas sedis ejus. Quando ergo dicitur, *correctio sedis ejus,* ostenditur quodcumque corrigitur, pravum fuisse antequam corrigeretur. Judicium ergo Dei antequam veniat ad judicandum, quasi pravum videtur. Nunc videtur injustum, et pravum esse judicium. Quando enim iniqui homines ditantur, et sancti pauperes sunt: nonne videtor judicium Dei esse pravum? Quando autem venerit ad judicandum, ut reddat unicuique secundum opera sua, eo tempore quasi corrigetur sedes ejus. Denique vultis scire quia de die judicii dicitur?

Ignis ante ipsum praecedet: Ignem istum qui sanctus est, timeat: qui peccator est, timeat. Ignis iste sanctos purgat: peccatores consumit. *Ignis ante ipsum praecedet.* Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos ignem ardentem **(Ps. CIII)**. Ego puto istos esse ignes, hoc est, angelos ejus. Isti ergo angeli, hoc est, ignis ejus, praecedent ante eum. Iste ignis quos consumit? Quicumque est lignum, fenum, stipula. Qui autem aurum, argentum est, et lapides pretiosi, mittitur quidem in ignem, sed mundior invenitur.

Alluxerunt fulgura ejus orbi terrae, vidit et commota est terra. Dicunt philosophi, quod fulgura ex nubium collisione generentur. Nisi enim prius sonitus auditus fuerit, fulgura non prospiciuntur. Hoc dicitur et de lapide ignario: qui, nisi collisus fuerit, medius ignis non egredietur. Hoc dicimus secundum historiam, et parvuli adhuc loquimur. Diximus ergo naturam rerum: ut ex natura rerum spirituale aliquid proferamus. Lapis qui vulgo vocatur ignarius, si solus est, ignem non potest mittere: sin autem cum alio lapide collisus fuerit, medius ignis excutitur. Fac mihi esse nubem Jeremiam, Isaiam, Eliam: nubem autem, et Paulum et Petrum, et caeteros apostolos. Istae ergo nubes quando collisae fuerint inter se, emittunt medium ignem, et lucet orbi terrae. *Alluxerunt fulgura ejus orbi terrae; vidit et commota est terra.* Apostolorum fulgura alluxerunt in toto orbe terrarum. *Commota est.* Illi loquebantur, et tonitruum vocis eorum universus mundus audiebat. Duo habebant pariter et grandem vocem, et splendida fulgura. Haec fulgura credentes illuminabant: non credentes comburebant.

Montes sicut cera fluxerunt a facie Domini. Mihi videntur isti montes esse daemonum potestates. Sive certe montes, superbi

quique homines. Ignis iste non consumit humiles, sed quicumque montuosi sunt: Denique quando fulgur emittitur, difficile illos percutit, qui in valle sunt; sed semper illos qui in monte sunt.

Annuntiaverunt coeli justitiam ejus. Isti sunt coeli, de quibus, et in octavo decimo psalmo dicitur: coeli enarrant gloriam Dei. Coeli annuntiant justitiam ejus: terra non annuntiat. Quicumque coelum est, non timet justum Deum. Quicumque de coelis est, non timet ejus annuntiare justitiam. Quicumque sanctus est et coelum est, iste justum Deum non timet. Peccator autem misericordem quaerit Deum.

Annuntiaverunt coeli justitiam ejus: evangelistae scilicet. *Et viderunt omnes populi gloriam ejus.* Quia etiam, quibus non est annuntiatum de eo, intellexerunt Deum in carne venisse.

Confundantur omnes qui adorant sculptilia, qui gloriantur in simulacris suis. Ut dum in spe vana confunduntur, ad illam veram valeant pervenire

Adorate eum omnes angeli ejus. Annuntiatores regni illius. *Audivit et laetata est Sion.* Ecclesia quae gloriam ejus speculabatur.

Et exsultaverunt filiae Judae. Animae confessorum. *Propter judicia tua, Domine.* Quia custodierunt ea.

Quoniam tu Dominus Altissimus super omnem terram: nimis superexaltatus es super omnes deos. Et non solum super deos, sed etiam super coelos coelorum.

Qui diligitis Dominum, qui solus est bonus; *odite malum,* diabolum. *Custodit Dominus animas sanctorum suorum: de manu peccatoris liberabit eas.* Ne eis aliquid noceat.

Lux orta est justo. Christus refulget in corde ejus. *Et rectis corde laetitia.* Quia quem exspectabant, cernere meruerunt.

Laetamini justi in Domino, et confitemini memoriae sanctitatis ejus. Qui eum in recti cordis lumine contemplamini, jugiter collaudate, vel sanctitatem ejus: quia vestrum memor fuit, ut sanctificaret: vel pietatem, qua vos in regno suo ascivit. Qui nobis praestare dignetur, ut, ejus lumine nostris cordibus oriente, mereamur ab eo de praesentibus erui: cujus sumus baptismo a noxiis originalibus liberati. Ipsi gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XCVII.

Psalmus David. Iste psalmus vocem prophetae continens, potentiam narrat Dominici nominis ac virtutis.

Cantate Domino canticum novum. Canticum novum, est Dei Filius crucifixus, quod numquam auditum fuerat. Nova res, novum habet canticum. *Cantate Domino canticum novum.* Homo quidem est, qui passus est: sed vos cantate Domino. Passus est quidem quasi homo, sed salvavit quasi Deus. *Cantate Domino canticum novum. Canticum*

novum, mereatur nomen novum. Propterea dicitur et alibi: Et vocabitur, inquit, nomen novum **(Isai. LXII)**. Novum nomen, novum meretur canticum. Et in Apocalypsi dicitur: Qui vicerit, inquit, dabo ei calculum, et nomen novum scribam super eum **(Apoc. III)**. Nomen novum Christianorum est. *Cantate Domino.* Quare? Quid enim fecit? Quare enim novum mereatur canticum? *Quia mirabilia fecit.* Signa fecit in Judaeis: paralyticos sanavit: leprosos purgavit: mortuos suscitavit. Hoc et alii fecerunt prophetae. Vertit panes paucos in plures, et pavit infinitum populum. Hoc fecit et Eliseus. Quid ergo fecit novi, ut mereatur novum canticum? Vultis scire quid novum fecerit Deus? Quasi homo mortuus est, ut homines viverent. Filius Dei crucifixus est, ut nos levaret ad coelum. *Quoniam mirabilia fecit.* Vultis scire quoniam mirabilia fecit? Filius viduae jacebat in coenaculo: venit Eliseus et contraxit se, et os ad os posuit, et manus ad manus, et pedes ad pedes **(IV Reg. IV)**. Si enim expandisset se, non reversus esset filius viduae. Ideo se contraxit, ut vivificaret. Cum esset in forma Dei: ideo accepit formam hominis **(Philip. II)**: ideo se contraxit, ut nos faceret altiores.

Salvavit sibi dextera ejus. Quod dicit, hoc est: Salvavit homines, non alienum, sed suum opus, hoc est, quod fecerit sibi, sibi ipse salvavit. Fecerat hominem in salutem, qui vitio suo perierat. Iste mortuus est, ut salvaret sibi hominem dextera sua. Dextera hic pro virtute ponitur, et brachium pro robore. *Et brachium sanctum ejus.* Licet et brachium, et dextera Christus dicatur: Dextera Domini fecit virtutem, et brachium Domini cui revelatum est **(Psal. CXVII)**, tamen hic de Christo dicitur.

Notum fecit Dominus salutare suum. Non dixit, ostendit, sed, *notum fecit.* Quod dicit, hoc est; quod ante noverant Deum, et suo vitio obliti sunt. Ergo Deus veniens, sua gratia hoc quod perdiderant, manifestavit eis. Ergo hoc dicit: Ille quem noverat Adam, quem noverat Seth **(Gen. IV)**: quem noverat Enoch: qui invocavit Dominum, et speravit in eum: et noverat Noe: et postea oblitus fuerat humanum genus, venit iterum in mundum, ut homines qui postea obliti fuerant, iterum cognoscerent. *Notum fecit Dominus salutare suum.* In Hebraico legitur: *Notum fecit Dominus Jesum suum.* Ubicumque enim Salvator dicitur, in Hebraico Jesus ponitur. *In conspectu gentium revelavit justitiam suam.* Nequaquam in sola Judaea, sed, *in conspectu gentium.* Justum enim erat, ut Salvator salvaret creaturam suam. Revelavit justitiam suam, quae incredulitate hominum fuerat obscurata.

Recordatus est misericordiae suae. Conclusit omnia sub peccato, ut omnibus misereatur **(Rom. XI)**. *Et veritatis suae domui Israel.* Misericordiae recordatur: veritatem implet. *Recordatus est misericordiae suae,* hoc est, in gentium populo. Et veritatem suam domui Israel. Hoc opere complens, quod patriarchis promiserat.

Viderunt omnes fines terrae salutare Dei nostri. Non solus Israel vidit et Juda, sed, *omnes fines:* simulque secundum mysticum intellectum, *fines terrae.* Quamdiu in medio terrae sumus, Deum videre non possumus. Quando ergo quasi relinquimus terram, et in summitate sumus, tunc meremur videre Deum. Vultis scire quomodo fines terrae videant Deum? Legimus in Ezechiel: Et rotae, inquit, illae quae volvuntur, dicebatur eis, *Gelgel,* quod

dicitur *revolutio* **(Ezech. I)**. *Gel* enim *volutio: Gelgel, revolutio.* Rotae ergo illae audiunt, revolutio. Quoniam rota quasi parvo quodam spatio terram tangit, et tota festinat ad coelum. Ideo dicitur et in alio loco: Sancti lapides volvuntur super terram **(Zach. IX)**. Et quid dicitur in Ezechiele? Quocumque, inquit, ibat spiritus, illuc sequebantur et rotae. Et nos sequamur Spiritum sanctum, ut dicamur rotae. Et quid dicitur ibi? Et non, inquit, ibant retrorsum, sed semper ibant ante se. Simulque considerate quid dicat: Non, inquit, revertebantur, sed semper ante se ibant. Praeteritorum enim obliviscebantur, et ad priora se extendebant **(Philip. III)**. Et plena erant, inquit, oculis. Omnia enim rotarum istarum plena erant lumine Dei. Non est istius temporis, ut de rotis, et de Cherubim, et de animalibus Ezechiel disputemus.

Jubilate Deo, omnis terra. Non solum Judaea, sed, *omnis terra, jubilate Domino.* Signa mittite victoris exercitus. *Cantate, et exsultate, et psallite. Cantate,* cogitatione: *psallite,* verbo, hoc est, omnibus membris vestris. Psallat manus in eleemosyna: psallat pes vadens in opere bono.

Psallite Domino in cithara. Omnes cordae vestrae vocales sint. Non potest esse cithara, si una corda defuerit. Quid tibi prodest si sis castus, si sis largus in eleemosyna, et invidiosus sis? Quid tibi prodest, si sex cordas integras habueris, et unam ruptam? Si una corda defuerit, perfectus citharae sonus esse non poterit. *In tubis ductilibus, et voce tubae corneae.* Legimus in Numerorum libro, duo genera esse tubarum: unum genus esse tubarum ductile ex argento; aliud esse genus tubarum cornearum **(Num. X)**. Ergo hic utrumque dicitur: *In tubis ductilibus, et voce tubae corneae.* Quod

dicitur, hoc est? Tuba ductilis ex argento, sermo Dei est, et eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, purgatum septuplum **(Ps. XI et XIV)**. Rursum, *in voce tubae corneae,* hic regnans inducitur vir Dei. In Scripturis proprie cornu pro regno dicitur, et pro potentia: sicut ibi scriptum est: Erexit cornu salutis nobis **(Luc. I)**. Et in alio loco scriptum est: In te inimicos nostros ventilabimus cornu **(Ps. XLIII)**. Ergo videte hic quid dicat: Duas habetote tubas, et argenteam, et corneam. Argenteam, ut habeatis sermonem: corneam, ut habeatis virtutem. Vultis scire quoniam cornu semper in bonam partem ponitur. Legimus in Levitico: Nullum: animal offeratur, nisi quodcumque cornutum est. Tria genera animalium offeruntur: bos, qui cornu habet, et aries, qui cornu habet, et hircus, qui cornu habet. Sine causa putas dicitur, ut nullum offeratur animal, nisi quod cornutum est? Et nos ergo quamdiu habemus cornu, meremur victima esse Dei. Si autem cornu nostrum fuerit excussum, quasi debiles sumus, et inter sacerdotes Dei venire non possumus. *Moveatur mare et plenitudo ejus. Moveatur mare,* et amarae aquae mutentur in dulces. Denique et Mara mutata est et facta est in dulcem saporem **(Exod. XV)**. Aquam illam amaram non fecit aliud dulcem, nisi lignum crucis, quod missum erat in eam. Mihi videtur amarum mare, lex esse Moysi. Hoc est quod dicitur mara, hoc est, amara. Haec amara aqua legis veteris, accepit lignum crucis, et effecta est dulcis.

Flumina plaudent manu simul. Interrogemus Judaeos, qui secundum litteram intelligunt: flumina ventrem habent: flumina voces habent: flumina pedes habent: flumina manus habent. Dicat aliquis: Non est scriptum de ventre, de pedibus. Sed dico tibi: ex uno membro intelligimus et caetera.

Non enim possumus intelligere manus sine pedibus, sine ventre, sine membris caeteris. *Flumina plaudent manu simul.* Flumina quae biberunt de fonte Jesu. Me, inquit, dereliquerunt fontem aquae vivae **(Jerem. II)**. Flumina ipsa de fonte Christi currunt. Ille fons est; nos flumina sumus: si tamen meremur esse flumina. Christus, fons est: sancti, flumina sunt. Qui autem inferiores sunt, rivuli sunt. Alii vero torrentes sunt. Qui sunt torrentes? Qui ad horam habent aquas, et, tentatione veniente, siccantur. *Flumina plaudent manu simul.* Non est unum flumen, plura sunt flumina. Quot sancti sunt, tot et flumina sunt. Sed ista flumina non habent inter se dissensionem. Quoniam sunt flumina Christi, propterea habent inter se concordiam. *Flumina plaudent manu simul. Plaudent,* quia opera sanctorum, laus Dei est. Christus non voce laudatur, sed opere. Non audit vocem, sed opera. *Flumina plaudent manu simul.* Propterea dicit et ipse in Evangelio: Qui sitit, veniat et bibat, et fluent, inquit, flumina de ventre ejus **(Joan. VII)**. *Montes exsultabunt in conspectu Domini.* Quid simile flumina et montes? Sed quoniam de perfectis sanctis dicit, non dixit, rivuli plaudent manu simul: sed, *flumina plaudent manu simul.* Videte ordinem: *Moveatur mare,* et totus orbis. *Flumina plaudent manu simul.* Montes nihilominus, qui ad summam justitiam pervenerunt. Dicam et aliter: *Moveatur mare,* quod ante fuerat immotum, moveatur in adventu Christi. *Moveatur mare,* jam diximus, hoc est, lex Moysi. *Flumina plaudent manu simul,* hoc est, prophetae. *Montes exsultabunt a conspectu Domini,* hoc est, apostoli, *Quoniam venit judicare terram.* Nequaquam venit humilis tantum in carne, sed gloriosus venit in majestate sua. *Quoniam venit judicare terram.* Non dixit, perdere: sed, *judicare. Venit judicare,* ut

zizaniam separet a frumento **(Matth. XV)**. *Venit,* ut pisciculos malos separet a bonis.

Judicabit orbem terrarum in justitia, et populos in aequitate. Justitia ponitur et aequitas. Primum justitia ponitur, et postea aequitas, εὐθύτης proprie dicitur, quae pravum rectum facit. Venit ergo judicare in sua justitia, ut quod pravum est, in illo rectum fiat. Cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS XCVIII.

Psalmus David. Iste psalmus vocem continet prophetae sacerdotis Domini, commonentis ad Dei omnipotentis gratiam referendam.

Dominus regnavit, irascantur populi. Tres psalmi idem habent principium: nonagesimus secundus, et nonagesimus sextus, et nonagesimus octavus. Sed cum idem habeant principium in versiculo, in fine diversi sunt. Quando enim dicitur in nonagesimo secundo: *Dominus regnavit, decorem indutus est;* in nonagesimo vero sexto: *Dominus regnavit, exsultet terra;* in nonagesimo autem octavo: *Dominus regnavit, irascantur populi:* videtur quasi ordo sibi esse contrarius. Debuit enim primum dicere: *Dominus regnavit, irascantur populi;* et postea dicere: Dominus regnavit, exsultet terra; et in ultimo: Dominus regnavit, decorem indutus est. Verum diversus ordo dat nobis aliquam

intelligentiae suspicionem. Dominus regnavit, decorem indutus est. Dominus regnavit, et indutus est patriarchis, et prophetis, et populo credenti. Decorem indutus est, quia patriarchae et prophetae, quasi Christi vestimentum fuerunt. Illud est perizoma, quod in Jeremia scribitur: illud est perizoma, quod habuit, circa lumbos suos, Jeremias. Vultis scire quoniam sancti quasi perizoma, vestimentum Dei sunt **(Jerem. XIII, 11)**? Propterea ipse Deus loquitur ad Jeremiam: Sicut tu, inquit, posuisti lumbare istud ad lumbos tuos: ita et ego applicavi populum meum ad me. Quomodo ergo vestimentum circa hominem: sic populus circa Deum. Verum quia hoc perizoma, verum quia hic decor, quo Dominus fuerat indutus, trans Euphraten expositus est in foramine petrae, et ibi computruit, et ab Assyriis ductus est in captivitatem: Dominus quid facit? Non est nudus, non potest esse sine lumbari, et non potest esse sine veste; priore populo perdito, facit sibi vestem de populo gentilium. Et quid dicitur: Dominus regnavit, exsultet terra. Exsultet terra universa, hoc est, credentium populus. Denique, vultis scire quoniam secundum lumbare de gentium populo dicitur? Dominus, inquit, regnavit, exsultet terra: laetentur insulae multae. Non una insula Judaea, sed insulae multae, hoc est, totus mundus. Dicat mihi aliquis: Da mihi exemplum de Scripturis, ubi Judaea sola insula dicta sit. Omne quod loquimur, debemus affirmare de Scripturis sanctis: In ore enim duorum et trium testium stabit omne verbum **(Deut. XVII, 6)**. Non habet tantam auctoritatem sermo dicentis, quantum Domini praeceptum. Legimus in propheta Ezechiel: Et tu, inquit, fili hominis, loquere ad habitatores insulae hujus **(Ezech. XXVII)**, hoc est, Judaeae. Quoniam ergo una insula dimissa est, nunc dicitur: Laetentur insulae multae. Ergo lumbare

dicitur in priori populo: Dominus regnavit, decorem indutus est. In secundo populo de gentibus congregato: Dominus regnavit, exsultet terra; laetentur insulae multae. Nunc in tertio dicitur: *Dominus regnavit, irascantur populi.* Sive de Gentibus, sive de Judaeis sunt: quicumque non credunt: irascantur. Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania **(Psal. II)**? *Dominus regnavit, irascantur populi.* Dominus passus est: Dominus crucifixus est: Dominus mortuus est: Dominus resurrexit: Dominus ad coelum victor ascendit. *Dominus regnavit, irascantur populi.* Qui sunt isti populi? Dicamus exemplum de Evangelio: Quidam paterfamilias ivit accipere sibi regnum de longe **(Luc. XIX)**. Quid longius, quam coelum a terra? Dereliquit terram: ivit ad coelos, ut acciperet sibi regnum. Et cives, inquit, illi qui oderant eum, miserunt legationem, dicentes: Nolumus eum regnare super nos. Verum ille accepit regnum, et venit ad cives pessimos. Venit ad illos, qui regem eum nolebant habere. Et nunc dicit Spiritus sanctus ad cives malos: Velitis, nolitis, *Dominus regnavit, irascantur populi.* O clementia Spiritus sancti: non dixit, pereant: sed, *irascantur.* Vitium voluit significare, non poenas. Illi irascuntur, et Dominus deprecatur. Et quid dicit? Venite ad me, omnes, qui laboratis et onerati estis **(Matt. XI)**. Regnum accepi a Patre, immo homo quem suscepi, do quasi Deus, accipio quasi homo. *Qui sedes super Cherubim, moveatur terra.* Quamdiu terra immobilis est, sanari non potest. Non de terrae motu loquitur, quo videmus terras concuti, et omne mortalium timere genus; sed de nostra terra loquitur. Quae quamdiu immota fuerit, sanari non potest. Quando vero mota fuerit, et intremuerit, tunc recipiet sanitatem. Super quem, inquit, requiescam, nisi super humilem et quietum, et

trementes sermones meos **(Isai. LXVI)**? Quoniam terra tremens commota est: propterea ille qui sedet super Cherubim incipit sedere in terra tremente. Felix est qui solium Dei est. Felix est in quo Deus semper sedet. Diversa sunt schemata. Aut enim sedemus, aut stamus, aut ambulamus, aut jacemus. Infelix est ille cui jacet Deus: jacet etenim cum jacente. Quomodo plangit cum plangente, et ridet cum ridente: ita et jacet cum jacente. Quomodo sitit cum sitiente, et esurit cum esuriente, et nudus est cum nudo, sic et jacet cum jacente. Qui ergo vulneratus est, et jacet; et ipse quodammodo jacere dicitur cum eo. Qui autem ambulat, et ille ambulat cum eo. Qui ambulat, videtur quidem melior esse ab eo qui jacet, tamen necdum venit ad ejus felicitatem qui stat. Denique et Adam quando se abscondit a facie Dei: ambulabat ei Deus post meridiem **(Gen. III)**. Dicat aliquis: Si Adam offenderat, et de paradiso fuerat ejectus: ergo imperfecta felicitate est cuicumque ambulat Deus. Et ego dico: Si Adam penitus occisus fuisset, et non ei datus fuisset locus poenitentiae, jacuisset ei Deus. Nunc vero quia datur ei locus poenitentiae: propterea ambulat ei Deus.

Dominus in Sion magnus, et excelsus super omnes populos. Ascendens ad coelos, excelsior est omnibus factus: unde nos actusque nostros per singulos dies speculatur.

Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile et sanctum est. Praeparent se sancti ad confitendum nomini tuo: quod est sanctum, siquidem tu dixisti: Sancti estote: quia ego sanctus sum **(Levit. XIX et XX)**. *Et honor regis judicium diligit.* Debet se prius homo dijudicare, et proprio judicio condemnare mala sua, et sic honoret aeternum regem Deum.

Tu parasti dilectiones in populis. Sed proprio vitio depravati sunt. *Judicium et justitiam in Jacob tu fecisti.* Non solum in patriarchis: sed etiam in populo Christiano, qui meruit primogenita senioris.

Exaltate Dominum Deum nostrum. Ut sit excelsus in cordibus vestris. *Et adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est.* Multae de scabello opiniones sunt: sed hic propheta corpus Dominicum dicit, in quo majestas divinitatis tamquam super scabellum stat. Sanctum enim eum dici saepe docuimus. Quod autem adorari debeatur, eo ascendente apostoli docuerunt, cum adorantes regressi sunt in Jerusalem **(Act. I)**. Sed et ad crucem Dominicam, et ad animam sanctam haec referenda sunt.

Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus. Quamquam unus legis, alter sacerdotii regulam teneat: tamen uterque adventum Domini sacerdotali praeconio, vel in legalibus tubis, vel in tintinnabulis nuntiavit. *Et Samuel inter eos qui invocant nomen ejus.* Samuel Levitici ordinis regulam tenet: quod Ephod illud lineum atque candidum figuravit **(II Reg. VI)**: ostendens candidum effici posse, qui per poenitentiam nomen Domini invocans, lacrymis nigredinem peccati diluerit.

Invocabant Dominum. Apostoli. *Et ipse exaudiebat eos: in columna nubis loquebatur ad eos.* Locutus est Dominus de nube filiis Israel **(Exod. XVI et XIX)**: sed et deinceps affatus est apostolos de velamento carnis assumptae: in quo divinitas obumbrata latebat.

Custodiebant testamentum ejus: et praeceptum quod dedit illis. Nihil de his ad irritum deduxerunt.

Domine Deus noster, tu exaudiebas eos; Deus, tu propitius fuisti eis, et ulciscens in omnes adinventiones eorum. Omnia enim quae agere studuerunt, ad perfectum deduxisti: quia placita erant tibi.

Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate in monte sancto ejus: quoniam sanctus Dominus Deus noster. Sanctos vos exhibete in Ecclesia ejus, sicut ipse eam exhibuit sanctam, non habentem maculam aut rugam **(Ephes. V)**. Qui nobis praestare dignetur, ut modum sacerdotalis ordinis cum sanctitate perfecta tenentes, quae studemus agere de bono, ipse perducere dignetur ad effectum.

PSALMUS XCIX.

Psalmus pro confessione. Iste psalmus vocem prophetae continet, qui fideles provocat in laudibus Dominicis incessabiliter exercere.

Jubilate Deo omnis terra, servite Domino in laetitia, Qui, excusso a cervicibus vestris legis jugo, non in moerore veteris servitutis, sed in libertate novi hominis exsultatis.

Introite in conspectu ejus in exsultatione. Non jocis turpibus dissolvimini: sed omnia quaecumque facitis, in gloriam Dei facite.

Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, et non ipsi nos. Ab eo enim sumus non solum corporaliter facti, sed

etiam in novum hominem recreati. Et hoc non nostro merito, sed suo dono.

Nos populus ejus, et oves pascuae ejus. Ipse est pastor bonus, qui animam suam pro ovibus suis posuit **(Joan. X)**. Nos autem sumus oves, qui eum sequimur, et vocem ejus audivimus. *Introite portas ejus in confessione.* Sicut enim ipse porta est Patris cum dicit: Per me si quis introierit salvabitur **(Ibid.)**, ita et apostoli portae sunt ejus per quas ad eum acceditur: quas nemo potest ingredi, nisi se peccata confitendo purgaverit. *Atria ejus in hymnis confitemini illi.* Dilatatas ei mentes cum hymnis spiritualibus canticisque deferte.

Laudate nomen ejus, quoniam suavis est Dominus. Nihil enim acerbum habet: *In aeternum misericordia ejus.* Quia nos redemit, et jugiter salvat. *Et usque in generationem, et generationem veritas.* Qua populos judicabit. Qui nobis praestare dignetur, ut ab ipso facti, ab ipso redempti, mereamur et in laetitia sempiterna jubilum exsultationis cum gratiarum actione concinere. Ipsi gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS C.

Psalmus ipsi David. Iste psalmus vocem continet prophetae, Dei misericordias enarrantis.

Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine. Misericordiam audiant peccatores qui desperant de

sua salute, qui sunt in poenitentia. Judicium audiant contemptores, qui dicunt: Misericors est Dominus: peccemus, indulgebit nobis. *Psallam et intelligam in via immaculata.* Ut intelligat quis quod psallit, et sensus ipsius contempletur psalmum, ut non vagetur mens ejus foras, et corpore quidem videatur psallere, mens autem sine fructu sit. *In via immaculata:* ut ambulans in hoc mundo juste agam, et maculam non habeam.

Quando venies ad me. Quando autem intellectum recepero, et juste egero: tunc cum fiducia dico ad Dominum: *Quando venies ad me? Venies* autem, de secundo ejus adventu accipiendum est.

Perambulabam in innocentia cordis mei: in medio domus meae. Nihil sic placet Deo, ut simplicitas et innocentia. Denique Spiritus sanctus in aliis volatilibus non complacuit nisi in columba, propter simplicitatem, et in quadrupedibus in ove, propter mansuetudinem.

Non proponebam ante oculos meos rem injustam. Non anteponebam aliquid Domino, neque consentiebam iniquitati: sed totus ad Deum eram.

Facientes praevaricationem odivi. Sive pater meus erat, sive mater, sive frater, aut soror, sive amicus, tamen si declinasset a timore Domini: hunc odio habebam, et omnino ad eum non accedebam. Non anteponebam propinquitatem aut amicitiam pietati Domini.

Non adhaesit mihi cor pravum. Non erat in me aliquid difficile, aut perversum aliquid: sed aequitas et justitia. *Declinantem a me malignum non cognoscebam.* Hoc

est, si erat mihi amicus aut proximus, sive episcopus aut presbyter, sive in quacumque dignitate constitutus: tamen si pervertebat vias suas, sic eum fugiebam, ut penitus ejus memoriam non facerem.

Detrahentem proximo suo, hunc persequebar. Intantum non oportet consentire detrahenti, ut etiam quantum in nobis est persequamur talem, providentes in utroque utilitatem, ut nec libenter audiamus, nec illum permittamus peccare. Tanta enim distantia est inter fornicantem, et detrahentem: ut ille qui fornicatur, se tantum occidat: ille autem qui detrahit, et se et illum qui audit demergat.

Superbo oculo, et insatiabili corde, cum hoc non edebam. Si quis erat superbus aut avarus, cum hoc penitus non edebam.

Oculi mei super fideles terrae, ut sedeant mecum. Non dixit divites, aut imperatores, aut episcopos, aut presbyteros, aut diaconos: sed fideles: cum istis sedebam. Potest hoc dicere, et episcopus sanctus vir, quoniam non ordinabam presbyterum illum qui mihi obsequebatur, aut propinquum meum, sed eum quem sciebam fidelem. Et iterum idem potest dicere: Quoniam omnes clericos meos, et laicos fideles habebam. Potest ex persona Domini dici iste versiculus: *Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.* Quoniam non ordinabam eos qui mihi propinqui erant, sed justos et fideles.

Qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum. Intantum enim declinabam ab eo qui detrahebat proximo suo, ut nec illi crederem, nec audirem talem.

In matutino interficiebam omnes peccatores terrae, bene dixit, *peccatores terrae.* Peccatores enim terreni sunt. Hoc vult dicere, quod immissiones diaboli quas mihi suggerebat, ejiciebam de corde meo, et non suscipiebam. Cogitationibus enim malis ejectis, daemones occiduntur. Judaei hunc versum audientes, et sequentes litteram occidentem, et desiderantes sanguinem fundere, si quis praevaricatus fuerit de lege, interficiunt eum. Siquidem non sunt contenti occisione prophetarum: sed et ipsum Dominum crucifixerunt. *Ut disperderem de civitate Domini omnes qui operantur iniquitatem.* Utinam et nos disperdamus de civitate Domini operantes iniquitatem. Civitas Domini est Ecclesia sanctorum, congregatio justorum. Disperdam, hoc est, arguam, increpem eum qui peccat, ut poenitentiam agat, et disperdat iniquitatem de corde suo. Non enim dixit, ut abjiciatur, sed ut salvetur.

PSALMUS CI.

Oratio pauperis cum anxiaretur, et in conspectu Domini funderet precem suam. Iste psalmus in principio vocem prophetae continet ex persona peccatoris: dein laus in ea Dominici nominis continetur.

Domine, exaudi orationem meam, etc. Quia de toto corde profertur.

Non avertas faciem tuam a me. Si quis in corde mundo orat, et non arguitur sua conscientia: hoc potest dicere: Peccator enim non audet dicere: *Non avertas faciem tuam a me,* sed magis dicit: Averte faciem tuam a peccatis meis. *In*

quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam: In quacumque die invocavero te: velociter exaudi me. Pro praesentibus pressuris orat, ut ab his contemplatione divina eripiatur.

Quia defecerunt sicut fumus dies mei. Ac si dicat: Infantulus fui, et dum nescio, veni in juvenilem aetatem, et iterum in perfectam aetatem, et dum nescio, senui. *Et defecerunt sicut fumus dies mei.* Quidam autem putant se esse sempiternos, et perseverant in suo peccato. *Et ossa mea sicut cremium aruerunt.* Ossa dicit ipsam fortitudinem. Si ergo quod est in me forte, hoc aruit, et infirmum factum est: quanto magis quae per naturam infirma est caro?

Percussus sum ut fenum, et aruit cor meum. Sicut et alibi scriptum est: Homo sicut fenum dies ejus. Sic enim vita hominum viret, et cito arescit. *Quia oblitus sum manducare panem meum.* Non dixit, non desideravi manducare, aut contempsi manducare. Intantum mihi venit memoria peccatorum meorum, et talem poenitentiam egi, ut etiam obliviscerer manducare: desiderium Dei habens, et ipsum solum considerans.

A voce gemitus mei: adhaesit os meum carni meae. Discant qui agunt poenitentiam, quomodo debeant agere poenitentiam. Ita enim exsiccavi memetipsum ut sine carne essem, et pelles meae cohaererent ossibus meis. Carnem pro pelle dixit.

Similis factus sum pellicano solitudinis. Duo genera dicuntur esse horum volatilium. Unum in aquis est, et esca ejus pisces sunt: et unum in solitudine, et esca ejus venenata animalia,

hoc est, serpentes, et crocodili, et lacertae. Dicuntur autem ista volatilia Latine *onocrotali.* Illi ergo similis factus sum qui est in solitudine: qui comedit venenata animalia, hoc est, esca mea quasi venenum erat mihi. *Factus sum sicut nycticorax in domicilio.* Scimus quia corvus niger est: et nihil habet in se album. Hyperbolice voluit dicere: quia, *Factus sum sicut nycticorax.* Sic ergo in die niger est: quanto magis in nocte? Sic ergo factus sum propter peccata mea, memetipsum considerans.

Quia cinerem tamquam panem manducavi. In cinerem intingebam panem meum: et sic comedebam. Si ergo propheta hoc dicit, nos quid facimus? *Et poculum meum cum fletu miscebam.* Nihil mihi erat suave, neque panis, neque poculum: sed tantum coelestem panem desiderabam, id est Christum.

A facie irae indignationis tuae. Et haec omnia faciebam, considerans adventum tuum et futurum judicium. *Quia elevans allisisti me.* Hoc dicant qui aliquando fuerunt sancti, et ceciderunt. Exaltati enim in virtutibus, postea ceciderunt. Siquidem sancti dicunt: quia elevans tenuisti me.

Dies mei sicut umbra declinaverunt. Si dies, quanto magis noctes? hoc est, si lumen, quanto magis tenebrae? *Et ego sicut fenum arui.* Quoniam sicut fenum, sic pertransit homo, et siccatur.

Tu exsurgens, misereberis Sion. Ex hoc versiculo manifestum est quod ex persona Sion dictus est iste psalmus: et non ex persona prophetae. Sion autem est quae in specula posita est, et ea quae veniunt de longe prospiciens. Haec ergo Sion, quae

in alto posita est, in sublime cecidit. Ergo qui stat, videat ne cadat **(I Cor. X)**. *Quia tempus miserendi ejus: quia venit tempus.* Aut propter poenitentiam tempus est miserendi: aut secundum adventum Salvatoris significat. Confidat ergo qui agit poenitentiam: quoniam venit tempus salvandi. Misericors est enim Dominus **(Psal. LXXVII et Eccl. II)**.

Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus. Lapides sancti sunt. Terra autem, hoc est, peccatores, misericordia Domini indigent. *Et terrae ejus miserebuntur.* Ut fructum exhibeat sanctitatis.

Timebunt gentes nomen Domini: et omnes reges terrae gloriam tuam. Quae prius idola metuebant, et daemoniorum nomina invocabant: nunc nomen tuum venerentur et timeant.

Quia aedificabit Dominus Sion. Ecclesiam suam super fundamentum apostolorum et prophetarum: *Et videbitur in gloria sua.* Cum omne corpus ejus glorificaverit ad similitudinem imaginis gloriae suae.

Et respexit in orationem humilium: et non sprevit preces eorum. Sed adventu suo visitavit mundum: qui olim desiderabatur.

Scribantur haec in generatione altera. In novo Testamento. *Et populus qui creabitur, laudabit Dominum.* Christianus utique, qui prius peccatis mortuus, in eo est recreatus.

Quia prospexit de excelso sancto suo: Dominus de coelo in terram aspexit. Ut audiret gemitus compeditorum: ut solvat

filios interemptorum. Respexit ut misereretur. Descendit ut vincula, quibus nexi eramus, absolveret.

Ut annuntient in Sion nomen Domini, et laudem ejus in Jerusalem. Semper bonus nuntius, nova exhibet gaudia: sicut Angelus ad Mariam: Spiritus, inquit, sanctus superveniet in te **(Luc. I)**. Et iterum pastoribus: Ecce ego annuntio vobis hodie gaudium magnum: quia natus est vobis Salvator **(Ibid., II)**. Sic et nunc in Sion vel in Jerusalem nuntiatur: quia natus est in terris is qui mundo peccatis mortuo vitam afferret.

In conveniendo populos in unum: et reges ut serviant Domino. Convenient in una credulitate, ut serviant Redemptori.

Respondit ei in via virtutis suae: paucitatem dierum meorum nuntia mihi. Respondit Dominus Jerusalem in die virtutis, id est, cum ad passionem accederet: et annuntiavit paucitatem dierum suorum, dicens: Quia venient dies cum circumdaberis ab inimicis, et eradicaberis **(Luc. XIX)**, et reliqua.

Et ne revoces me in dimidio dierum meorum: in generatione et generationem anni tui. Iniqui nec dimidiant dies **(Ps. LIV)**. Iste vero orat, ut non revocetur a dimidio dierum, scilicet ut ad perfectum veniens virum perennitate temporum cum Domino perfruatur.

Initio tu, Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt coeli. Sicut enim in principio ista creasti: ita et nunc vel terram corporis nostri in novum reparas hominem: vel mentes nostras coelorum dignitate componis. Sed de prioribus coelis ait:

Ipsi peribunt, tu autem permanes. Juxta illud: Coelum et terra transibunt: verba vero mea non praeteribunt **(Matth. XXIII, et Marc. XIII)**. *Et omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.* Hoc est, qui eras in coelis, ipsum te ostendis in terris. Idem in utero virginis: ipse in infernum descendens. Idem resurgens a mortuis: ipse regressus es in coelum.

Filii servorum tuorum habitabunt. Quia tibi per apostolos sunt renati. *Et semen eorum in saeculum dirigetur.* Vel praedicatio, vel virtus eorum in omni gente distenditur. Nos vero deprecemur Dominum, ut exaudiat orationes supplicum, mentibus nostris inserat lumen suum: ut ejus magnificentiam enarrantes, mereamur sanctis ejus consortes effici in coelestibus regnis. Cui gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CII.

Psalmus David. Iste psalmus maxime circa pietatem atque misericordiam Dei commoratur: ait enim:

Benedic, anima mea, Domino: et omnia quae intra me sunt, nomini sancto ejus. Dicitur et in alio loco: Et scitote, quoniam Dominus ipse est Deus **(Ps. XCIX)**. Et nunc dicitur: *Et omnia quae intra me sunt, nomini sancto ejus.* Si dixerimus, *Benedic, anima mea, Domino:* et Dominus, Dominus est: quod nomen hic quaerit Dominus? Si Dominus, Dominus appellatur: quid dicit: *Et omnia quae intra me sunt*

nomini sancto ejus? Adventus Filii, nomen Patris est. Ante adventum Christi sciebatur Deus: Pater ignorabatur. Denique ipse dicit in Evangelio: Pater, revelavi nomen tuum hominibus **(Joan. XVII)**. Non possumus in singulis versiculis immorari: quoniam longus est psalmus: sed breves sententiolas debemus singulis versiculis coaptare, magis sensum exponentes, quam verba texentes.

Benedic, anima mea, Domino: et noli oblivisci omnes retributiones ejus. Multas retributiones nobis praestitit Dominus: grandia nobis beneficia praestitit: quia coelum, quia terram, quia elementa omnia pro nobis fecit.

Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis. Ut eas quasi nubem deleat. *Qui sanat omnes infirmitates tuas.* Peccata quibus infirmaris. Multas infirmitates habet anima nostra. Quot peccata, tot infirmitates. Denique et illa mulier, in Evangelio, quae decem et octo annis habebat spiritum infirmitatis, et caput sursum erigere non poterat **(Luc. XIII)**. Videte quid dicat: Quando aliquis habet spiritum infirmitatis, contractus est, deorsum conspicit, terram intuetur, coelum videre non potest.

Qui redimit de interitu vitam tuam. Pretio, inquit, redempti estis: nolite fieri servi hominum **(I Cor. VI et VII)**. Quod est majus pretium quam Creatorem pro creatura sua sanguinem fundere? *Qui coronat te in misericordia et miserationibus.* Praecurrente misericordia dat victoriam, tribuit palmam.

Qui replet in bonis desiderium tuum. Conjungens te sanctis in coelesti Jerusalem.

Renovabitur ut aquilae juventus tua. Ut a veteri in novum hominem muteris.

Faciens misericordias Domini, et judicium omnibus injuriam patientibus. Ut, oppressis impiis, erigat pauperes suos.

Notas fecit vias suas Moysi: filiis Israel voluntates suas. Ei qui legem spiritualiter intelligit, vel ei qui eum mentis oculis contemplatur.

Misericors et miserator Dominus: patiens et multum misericors. Quia cito flectitur ad misericordiam.

Non in perpetuum irascetur, neque in aeternum comminabitur, etc. Meliora enim quam merebamur, indulsit.

Quoniam secundum altitudinem coeli a terra corroboravit misericordiam suam super timentes se. Distat multum coelum a terra; sed divina misericordia jugiter suos et protegit, et confirmat.

Quantum distat ortus ab occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras. Ubi Deus appropinquat, elongantur delicta: ut, juxta Apostolum, ubi abundat peccatum, superabundet et gratia **(Rom. V)**.

Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se. Miseretur pater filio, cum eum verberat ut emendet. Ita et Dominus corripit nos interdum ut salvos faciat: non tamen in perpetuum derelinquit ut perdat.

Quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. Scit enim propheta genus humanum tamquam testam figuli de luto formatam, in honorem filiorum ascitum: ideoque considerans

ei judicium mortis pro delictis appropinquare, ait misericordiam deprecans:

Recordatus est quoniam pulvis sumus, homo sicut fenum dies ejus. Ac si diceret: Non irasceris, ut conteras; sed recordaris quod vasa figuli sumus: quae semel confracta, reparari non possunt; sed protinus decidunt et arescunt. *Tamquam flos agri sic efflorebit.* Ad tempus.

Quoniam spiritus pertransiit in illo, et non subsistit: et non cognoscit amplius locum suum. Transeunte autem spiritu, omnis jucunditas viriditatis ejus traditur oblivioni.

Misericordia autem Domini ab aeterno, et usque in aeternum super timentes eum. Quia cum peccatores arguit, justis misericordiam praebet.

Et justitia ejus in filios filiorum his qui servant testamentum ejus, et memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea. In operibus utique bonis: quibus mandata Dei jugiter memorantur, ut custodiantur ab ipsis.

Dominus in coelo paravit sedem suam, et regnum ipsius omnibus dominabitur. Ascensionem Dominicam praedicit, quae post reparationem hominis facta est: per quam Christus Dominus universos mundi fines suae dominationi subegit.

Benedicite Dominum, angeli ejus. Nuntii veritatis. *Potentes virtute, facientes verbum illius.* Illico quae fuerit locutus, explentes. *Ad audiendam vocem sermonum ejus.* Hoc est, intelligere quae praeceperit.

Benedicite Domino, omnes virtutes ejus, ministri ejus qui facitis voluntatem ejus. Qui, virtute illius roborati, verbum Ecclesiis ministratis.

Benedicite Domino, omnia opera ejus. Vos utique qui in eo vivitis. Quia omne opus quod factum est in eo vita est **(Joan. I)**. *In omni loco dominationis ipsius.* Nihil enim reperitur ubi non dominetur. Omnia continet, et se ubique diffundit. *Benedic, anima mea, Dominum.* Haec autem propheta non de sua tantum anima, sed et ad nostras quoque animas loquitur, ut eum jugiter benedicant qui bona largitur, qui peccatis propitiatur, qui de interitu redimit; qui in bonis omne desiderium complet: qui nunc nobis misereri dignetur ut pater filiis, delictorum molibus hic remissis; cui est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CIII.

Psalmus David. Iste psalmus ipsius creaturae vocem continet laudantem ac benedicentem Deum. Sed hoc ipsum spiritualiter debemus advertere.

Benedic, anima mea, Domino. Ut dum benedicis illum, tu benedicaris ab illo. Provocat semetipsum propheta in benedicendo Deo. Benedicere autem Domino, hoc est, qui laudat Dominum, semetipsum benedicit. *Domine Deus meus.* Omnibus quidem es et Deus, et Dominus; sed mihi proprie, quia non sum servus peccati. *Magnificatus es vehementer.* Vel in me, vel in reliquis sanctis tuis. Qui

omnium Deus, meus specialiter Deus: quia non sum servus peccati, quia merui vocari servus tuus. Magnificatus es vehementer.

Confessionem et decorem induisti. Induisti confessionem dicens: Confitebor tibi, Domine, Pater coeli et terrae **(Matth. XI)**. *Induisti decorem,* illo de nube splendida respondente: Hic est Filius meus dilectus in quo bene complacui: ipsum audite **(Matth. XVII)**. Confessio dupliciter intelligitur. Aut in poenitentia, aut in gloria Dei: Hoc est, gloriam induisti: quemadmodum in Evangelio ipse Salvator dicit: Confitebor tibi, Pater: hoc est, glorifico te: aut quia confitemur peccata nostra Domino. In eo enim quod confitemur Deo peccata nostra, glorificamus eum. *Et decorem induisti.* Videte ordinem. Primum aliquis confitetur, et sic accepit pulchritudinem, et decorem, et postea lumen. Hoc enim sequitur: *Amictus lumine sicut vestimento.* Contrarius videtur hic versiculus illi qui ait: Posuit tenebras latibulum suum: Vel illi qui dicit: Nubes et caligo in circuitu ejus. Sed sciendum quia de occultis mysteriis ista dicuntur: nam de istius lucis plenitudine tota terra refulget.

Extendens coelum sicut pellem. In modum enim libri cujusdam, sive voluminis, coelum, cum majestas Dei voluerit, vel extenditur, vel plicatur: sicut Evangelica testatur fides. *Qui tegis aquis superiora ejus.* Superiora coeli, juxta Genesim, ab aquis teguntur **(Gen. I)**: quia aquas super firmamentum positas dicit: quas multitudinem angelorum intelligimus: juxta illud: Aquae quae super coelos sunt laudent nomen Domini **(Psal. CXLVIII)**.

Qui ponis nubem ascensum tuum. Dominus enim Jesus, benedictis discipulis, elevatus est, et nubes suscepit illum, et intuebantur eum euntem in coelum **(Act. I)**. *Qui ambulas super pennas ventorum.* Super omnem alacritatem ventorum Dominus incedit. Sed et super sanctorum animas quae ad coelestia tendunt, et inambulat et quiescit.

Qui facis angelos tuos spiritus. Ut inspirent hominibus ejus facere voluntatem: quia carnalis homo non capit ea quae sunt Dei. *Et ministros tuos ignem urentem.* Ut in aliis lumen veritatis infundant: in aliis peccata consumant.

Qui fundasti terram super stabilitatem suam, etc. Discordare videntur haec cum illo, ubi ait: Coelum et terra transibunt. Sed haec visibilis terra praeterit: corporis vero terra quae fructum exhibet sanctitatis, mysteriorum coelestium pallio circumdatur.

Super montes stabunt aquae. Super excelsam superbiam insipientes populi commorantur. *Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt.* Vox enim tua est cum dicis: Poenitentiam agite: appropinquabit regnum coelorum **(Matth. III)**. Tamquam tonitruum vero, ut hi timeant, cum minaris, cum ais: Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis **(Luc. XIII)**.

Ascendunt omnes. Sancti in spiritualem proficiunt intelligentiam. *Et descendunt campi.* Populi eorum doctrinis subditi, ut virtutum floribus repleantur. *In locum quem fundasti eis.* In conventum Ecclesiasticum.

Terminum posuisti quem non transgredientur. Catholicam utique fidem, quam usque ad

terminum praesentis vitae custodiunt. *Neque convertentur operire terram.* In flagitiis quibus prius vixerant.

Qui emittis fontes in convallibus. Inter deserta gentium, baptismi gratiam tribuit. *Inter medium montium.* Id est, Ecclesiarum. *Pertransibunt aquae.* Ipsius lavacri, sive doctoris: irrigando donis coelestibus populum.

Et potabunt omnes bestiae agri, exspectabunt onagri in siti sua. Ut omnibus haec gratia aequaliter ministretur: sicut ait Paulus: Sapientibus et insipientibus debitor sum **(Rom. I)**.

Super ea volucres coeli habitabunt. Qui excelsiorem ad intelligendum meruerunt sensum. *De medio petrarum.* Id est, Ecclesiarum. *Dabunt vocem suam.* Ad collaudandum Deum.

Rigans montes. Hoc est, apostolos. *De superioribus suis.* De coelestibus, effundens super eos Spiritum sanctum. *De fructu operum tuorum satiabitur terra.* De beneficiis largitionis tuae.

Producens fenum jumentis, et herbam servituti hominum. Unicuique secundum propriam tribuens necessitatem.

Ut educas panem de terra, et vinum laetificet cor hominis. A terreni corporis agro quem a nobis assumpsit, mysterium proferens coelestis panis ac poculi salutaris, quo reficiatur Ecclesia.

Ut exhilaret faciem ejus in oleo. Exhilaratur enim oleo misericordiae, justorum facies coram Deo. *Et panis cor hominis confirmat.* Ipse panis ipsa corda nostra confirmat: qui descendens de coelo vitam tribuit mundo.

Saturabuntur ligna campi. Sive rationabiles, sive irrationabiles homines, sicut superius de bestiis atque onagris exposuimus. *Et cedri Libani.* Excelsiores merito sancti. *Quas plantavit.* In unitate Ecclesiasticae fidei. *Illic passeres nidificabunt.* Sapientes aedificant.

Erodii domus dux est eorum. Erodius major est omnibus volatilibus, qui aquilam vincit et comedit. Igitur talis homo, qui in domo Dei habitat, ducatum praebeat ad vincendum diabolum, quia aquila saepe pro diabolo ponitur. *Montes excelsi cervis.* Hoc animal serpentes occidit, et ipsos comedit. Ergo bene in montibus habitat, qui interficit intelligibilem serpentem: qui sapientior erat in paradiso prae omnibus bestiis, qui decepit Evam **(Gen. III)**. *Petra refugium herinaciis.* Qui timidus est, refugium habet petram: petra autem Christus est.

Fecit lunam in tempore. Aiunt quando crescit luna, crescere fructus omnes, et quando minuitur, iterum fructus minui. Ergo bene dixit: *Fecit lunam in tempore.* Aut aliter intelligamus lunam Ecclesiam. In proficiendo enim Ecclesiam, proficimus et cum ipsa, et cum persecutionem patitur, et minuitur, et nos cum illa minuimur, et persecutionem patimur. *Sol cognovit occasum suum.* Si sol occidit: nos putamus nosmetipsos sempiternos esse? In hoc autem mirandum est: quomodo tantum lumen, et tanta claritas quae operit universum mundum lumine suo: in momento occidit. Oremus autem ut non nobis occidat sol justitiae.

Posuisti tenebras et facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiae silvae. Et secundum litteram ordinem habet: quoniam ideo facta est nox, ut homines requiescerent ab operibus suis,

et bestiae egrederentur ad pastionem. Secundum tropologiam autem: quando nobis occubuerit sol justitiae: omnia nobis tenebrosa sunt, et tunc in nos pertranseunt bestiae: et leo rugiens, volens rapere et devorare nos.

Catuli leonum rugientes, ut rapiant et quaerant a Deo escam sibi. Bene dixit, *a Deo:* quoniam sanctos cupit decipere: ac si dicat, Judam, David, Salomonem, Petrum: sicut scriptum est: escae ejus electae **(Abac. I)**.

Ortus est sol, et congregati sunt. Ne tristetur ille qui cecidit, sed poenitentiam agat. Oritur illi sol justitiae, et fugiunt ab eo omnes bestiae et peccata, et efficitur talis, qualis, et antea fuit. Iterum enim ortus est sol justitiae.

Exibit homo ad opus suum et ad operationem suam usque ad vesperum. Postquam autem ortus fuerit sol justitiae: iterum eximus ad operationem nostram usque ad vesperum, hoc est, usque ad consummationem. Oportet ergo nos omni tempore operari justitiam.

Quam magnificata sunt opera tua, Domine. In excessum mentis venit propheta. Non inveniens quomodo laudaret Dominum, dixit: *Quam magnificata sunt opera tua, Domine.* Excedunt humanum sensum tua opera. *Omnia in sapientia fecisti.* In Domino nostro Jesu Christo. Ipse enim est sapientia Dei secundum Apostolum dicentem: quod in ipso creata sunt omnia **(Rom. XI)**. *Impleta est terra possessione tua.* Et revera omnia opera Domini plena sunt sapientia. Quando enim videmus formicam scire quando hyems venit; et reponit sibi escam, et iterum culicem tam minutum, habere oculos, ventrem et universa membra sicut et nos habemus, et

pulicem et alia. Videmus autem elephantem tam magnam bestiam habere oculos, nares, pedes, ventrem sicut et nos in ipsis locis. Similiter autem et apem, quomodo faciat mel et ceram. Nonne sunt haec miratione digna, et sapientia plena?

Hoc mare magnum et spatiosum manibus: illic reptilia quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis. Nonne est hoc mirae sapientiae quomodo in mari sunt reptilia, quorum non est numerus? Et pisces tam majores quam minores: quomodo sint in profundo, et inde resumunt vitam, ubi si homo ceciderit, moritur, et ipsi si venerint in terra, moriuntur? *Illic naves pertransibunt.* Quis ex nobis est navis fortis qui possit istud saeculum fugere et non submergatur aut offendat in petram: sed habeat sensum qui eum gubernet, ut possit salvus fieri.

Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Judaei dicunt, draconem magnum fecit Deus, qui dicitur Leviathan, et est in mari: et quando, aiunt, recedit Oceanus, draco vertitur. Nos autem dicamus: Iste est draco, qui de paradiso ejectus est, qui decepit Evam: et datus est in hoc mundo ad illudendum nobis. Quantos enim monachos et clericos praecipitavit. *Omnia a te exspectant ut des illis escam in tempore,* etc. Quia omnia Dei nutu vivunt.

Auferes spiritum ipsorum et deficient, et in pulverem suum revertentur. Consummationem mundi significat: quando praecepto Dei omnia exterminantur, sicut scriptum est: Terra es et in terram ibis **(Gen. III)**.

Emitte spiritum tuum et creabuntur. In die consummationis. Si spiritus creat: ergo Deus est. Ita enim creat, quomodo et Pater.

Sit gloria Domini in saeculum. Ergo et nos qui glorificamus, sempiterni erimus. *Laetabitur Dominus in operibus suis.* Laetitia est enim Domini, quando nos creatura ipsius, benedicimus eum in die resurrectionis.

Qui respicit terram, et facit eam tremere. Tremet enim terra nostra in die judicii. Significat autem peccatores terrenos. *Qui tangit montes et fumigant.* Si montes fumigant, quanto magis terra? Sancti fumigant: quoniam omnes per ignem salvabimur. Non enim haberent fumum, nisi ignis esset.

Cantabo Domino in vita mea: psallam Deo meo quamdiu sum. Quemadmodum et alibi dixit: Dimitte me ut refrigerer priusquam abeam, et amplius non ero **(Ps. XXXVIII)**. Dimitte me paululum temporis, ut agam poenitentiam pro peccatis meis: quoniam in inferno non est qui possit confiteri peccata sua.

Jucundum sit ei eloquium meum. Jucundum sit ei ut merito aliquis possit laudare et benedicere Deum. Optativo modo dixit, non imperativo. *Ego vero delectabor in Domino.* Beati qui post judicium hoc dicunt.

Deficiant peccatores a terra. Non dixit ut peccatores pereant, sed ipsum peccatum, ut non appareat. Peccato autem non apparente, utique jam non sunt peccatores: sed omnes justi invenientur. *Et iniqui ita ut non sint.* Scilicet iniqui, sed justi.

PSALMUS CIV.

Alleluia. Iste psalmus maxime patrum replicat historiam: sed spiritualiter debet intelligi. Omnia enim quae contingebant antiquitus, in figura contingebant, ut nos erudiremur **(II Cor. X)**.

Confitemini Domino, et invocate nomen ejus. Confitemini et dicite: quoniam peccatores sumus. Tu autem misericors, et misereris nobis. *Et invocate nomen ejus.* Ut non fingamus idola in cordibus nostris, sed Dominum nostrum invocemus, et ipse erit redemptio nostra. *Annuntiate inter gentes opera ejus.* Erubescant Judaei qui dicunt in Israel tantum facta esse mirabilia et opera ejus.

Cantate ei, et psallite, ei. Qui intelligit sanctas Scripturas, et in lege Domini meditatur jugiter, et mens ejus contemplatur coelestia, hic canit Deo. Qui autem habet in se omnes virtutes, hoc est, operarius est boni operis, hic quasi cytharam componens virtutum, psallit Domino. *Narrate omnia mirabilia ejus.* In centesimo sexto psalmo dicit: Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis. Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in profundo. Si in navi nostra corporali transierimus illaesi, et nusquam nos tempestas opprimat: nec in petram offenderimus et frangamus navem nostram, possumus narrare mirabilia Dei. Et revera grande miraculum est, transire mundum istum sine macula. *Laudamini in nomine sancto ejus.* Prophetat enim de

populo gentilium. Hoc est, ut simus et vocemur Christiani, ex nomine Domini nostri Jesu Christi.

Laetetur cor quaerentium Dominum. Gaudeant monachi: quoniam quaerentium Dominum laetantur corda. Si quaerentium: quanto magis eorum qui inveniunt eum? Qui enim eum inveniunt, immobiles sunt. *Quaerite Dominum et confirmamini.* Antequam quaereremus Dominum, infirmi eramus. Nunc autem quaerentes, firmi et fortes sumus. Si autem et invenerimus: quanto magis perfecti erimus? *Quaerite faciem ejus semper.* Hebraeis quidem scriptum est, ut ter in anno appareant coram Domino **(Exod. XIII)**. Et quae justitia haec erat: quid autem grande aliquid faciebant, ter in anno apparere in conspectu Dei? Ibi ad parvulos loquebatur: hic autem propheta dicit credentibus in Deum, semper eum quaerere, quemadmodum et in Evangelio scriptum est: Sine intermissione orate **(I Thess. V)**.

Mementote mirabilium ejus quae fecit. In Aegypto, et in mari Rubro, et in deserto.

Semen Abraham servi ejus: filii Jacob, electi ejus. Si quis est semen; non jam filius, secundum quod in Evangelio scriptum est: Si filii Abraham essetis, opera patris vestri faceretis **(Joan. VIII)**. Ergo quod gloriantur non sunt, et si semen sunt. Servi sunt sub timore constituti: non habentes perfectam charitatem quae foras mittit timorem **(I Joan. IV)**. Nos filii sumus Jacob, ejus qui supplantavit fratrem suum, et tulit primitiva ejus. Multi autem vocati, pauci vero electi.

Et pertransierunt de gente in gentem. Multi putant quod de captivitate dicat Judaeorum. Non est ita. De Abraham enim

dicit. Exiit de terra Chaldaeorum, et venit in Mesopotamiam, et de Mesopotamia in terram repromissionis, et iterum in Aegyptum. *Et de regno ad populum alterum.* Multa regna transimus, ut perveniamus ad terram repromissionis.

Non permisit hominem nocere eis. Pharaonem, ut noceret Abraham in Sara, nec Abimelech Isaac in Rebecca **(Genes. XII et X)**. *Et corripuit pro eis reges.* Et idipsum dicit, Pharaonem et Abimelech.

Nolite tangere christos meos, et in prophetis meis nolite malignari. De ipsis patriarchis dicit: Erubescant ergo Judaei, qui dicunt, quoniam si non aliquis ungatur regali unguento, non potest Christus vocari. Hoc enim dicunt quoniam Dominus noster non est Christus: quia non est unctus unguento regali. Ecce ante legem patriarchae non uncti regali unguento, Christi dicuntur: Christi autem sunt qui Spiritu sancto unguntur. Ergo et Dominus noster juste vocatur Christus. Quod illi negant, euntes contra Scripturas.

Et vocavit famem super terram. Saepius evenit ut quae putantur contraria esse, haec providentia Dei pro utilitate fiant. Nisi enim fratres Joseph zelati fuissent eum, si non vendidissent eum: quomodo descenderet in Aegyptum? Si non fames facta fuisset, quomodo patriarchae descenderent in Aegyptum, et cognoscerentur a fratre suo? Quomodo Pharao percuteretur decem plagis? Quomodo exirent de Aegypto? Quomodo in eremo de petra exirent aquae: quomodo mysteria quae in deserto facta sunt in figura, nos ea spiritualiter intelligeremus? Si non Judas Dominum prodidisset: quomodo nos salvaremur? Si non Judaei crucifixissent, et increduli

fuissent: quomodo nos crederemus? Joseph ergo ivit in Aegyptum, praeparare hospitium et alimenta fratribus suis.

Misit ante eos virum. Ipsum dicit Joseph. *In servum venundatus est Joseph.* Bene natus et sanctus vir venditur.

Humiliaverunt in compedibus pedes ejus. Quia noluit consentire dominae Aegyptiae. *Humiliaverunt in compedibus pedes ejus,* sed non potuerunt justitiam humiliare: sedecim enim annorum cum esset, adamatus est a domina, et in tali aetate constitutus, quae magis voluptati dedita est, noluit consentire iniquitati, sed magis timuit periculum animae. *Ferrum pertransiit animam ejus.* Ferrum ipsum dicit peccatum, quod occidit animam. Aliter. Quia in periculo erat, accusatus a domina in tali crimine. Ardebat enim domina in eum, sicut scriptum est: Omnes adulterantes, sicut clibanus corda ipsorum **(Ose. VII)**. *Donec veniret verbum ejus.* Verbum ipsius Domini dicit, qui eum liberavit.

Eloquium Domini inflammavit eum. Nisi enim inflammatus esset Spiritu sancto, non poterat libidinem vincere. Spiritus enim Domini inflammavit eum, et exstinguit ignem libidinis. *Misit rex et solvit eum.* Secundum litteram Pharao misit, et solvit eum. Aliter: Si aliquis tentatur a libidine, nisi Dominus apparuerit et solverit eum: non potest effugere peccatum. *Misit rex, et solvit eum: princeps populorum, et dimisit eum.* Rex ac princeps, pater accipitur, ut illud: Rex magnus super omnem terram, et illud: Dominus princeps noster: Dominus judex noster **(Psal. XLVI)**. Ipse ergo misit angelum suum qui revolvit lapidem ab ostio monumenti, et dissolvit sudaria funeris ejus **(Marc. XV)**. Ipse quoque paterna virtute, devicta morte, ab inferno remissus est. Nihil

hic negligenter sentiendum aut putandum: quia ab angelis suscitatus est. Minoratus est enim paulo minus ab angelis: cum ut homo suscepit mortem **(Psal. VIII)**. Nam in resurrectione ut Deus verus, angelico usus est ministerio. Regnum hoc ad principatus nec ad Pharaonem pertinebit, qui exterminator est, nec ad illum qui tantum princeps eoquorum est.

Constituit eum Dominum domus suae. Ecclesiae ejus sanguine acquisitae. *Et principem omnis possessionis suae.* Quam a diaboli abstraxit potestate.

Ut erudiret principes suos sicut semetipsum, et senes ejus prudentiam doceret. Principes ac seniores erant populorum apostoli, et sui a proprietate dicti, non a principatu, quos ipse sacris erudivit eloquiis. Nam et ipsos sacerdotum principes ac populorum seniores saepius docens, erudivit in templo, cum eis divinas aperuit Scripturas.

Et intravit Israel in Aegyptum, et Jacob incola fuit in terra Cham. Omnis qui coeperit Deum videre mente, vel vitia supplantare, in tribulationem descendit, et inter gentes adversas inhabitat.

Et auxit populum suum vehementer, et firmavit eum super inimicos ejus. Quoniam in septuaginta quinque animabus descenderunt in Aegyptum, et sexcenta millia exierunt de Aegypto **(Deut. X)**. Vide mysterium. Qui quondam erant numero brevi: nunc aucti, et firmati dicuntur. Augentur autem, et confirmantur justi a Domino, ne eis adversae praevaleant potestates.

Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus, et dolum facerent in servis ejus. Scilicet, ut contemplarentur iniquitates eorum.

Misit Moysen servum suum, Aaron quem elegit ipsum. Legem utique et sacerdotium.

Posuit in eis verba signorum suorum et prodigiorum in terra Cham. Attende, o Judaee, qui secundum litteram dicta intelligis: Numquid Moyses et Aaron in terra Cham acceperunt mandatum de signis, et non potius in terra Madian? Aut in terra Cham fecerunt prodigia, et non in Aegypto? Sed ut intelligas haec per legem et sacerdotium usque hodie inter gentes incredulas agi: ideo propheta terram posuit Cham.

Misit tenebras et obscuravit eos. Coeperunt ei exponere arcana mysteriorum Dei, et claritas mundanae sapientiae obscurata est. Sic enim alibi: Comprehendam sapientes in astutia eorum **(II Cor. I)**. *Et exacerbavit sermones ejus.* Quia duri eis erant: sicut quosdam Evangelium dixisse refert: Durus est hic sermo: quis eum audire possit **(Joan. VI)**?

Convertit aquas eorum in sanguinem. Ut qui seducendo sanguinem effuderant parvulorum, ipsi deinceps pro aquis cruorem haurirent. Sed maxime hic versiculus haereticos respicit. *Et occidit pisces eorum.* Qui inter fluctuosas hujus mundi felicitates regnum esse putabant.

Et dedit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum. In ranis, poetarum carmina designantur, qui a catholica regula discrepantes, regum terrenorum corda deceptionum fabulis replent.

Dixit, et venit cynomyia. In cynomyia, id est, canina musca, quae in coeno ac stercore volutatur, luxuriam indicat: quae plerumque compressa pullulat. Sicut Petrus, inquit, apostolus: Canis reversus ad vomitum, et sus lota a squalore coeni **(II Petr. II)**. *Et cinifes in omnibus finibus eorum.* In cinife, dialecticae artis stimulus intelligitur: quae licet parvum videatur habere seductionis aculeum, gravissime tamen sauciat mentes humanas.

Posuit pluvias eorum grandinem. Ut divinis arguerentur verberibus. *Ignem urentem in terra eorum.* Non illuminantem, sed urentem: quia sanctus ignis justos illuminat, peccatores exurit.

Et percussit vineas eorum, et ficulneas eorum, et contrivit omne lignum finium eorum. In vineis ficulneisque ac reliquis lignis, omne humanum genus ostendit plagis coelestibus verberatum, ob emendationis causam.

Dixit, et venit locusta et bruchus: cujus non erat numerus. Et comedit omne fenum in terra eorum, et comedit omnem fructum terrae eorum. In feno fructuque reliquo terrae, castigationem humanam docet. Datur enim potestas adversae parti, ut noceat hominibus qui nolunt agere poenitentiam, sicut Apocalypsis docet **(Apoc. IX)**.

Et percussit omne primogenitum in terra Aegypti primitias omnis laboris eorum. Principalia vitia: quae homines ceu primogenitos diligebant.

Et eduxit eos in argento, et auro, et non erat in tribubus eorum infirmus. His plagis Aegyptum, id est, vel hoc saeculum, vel humanam carnem verberat. Sed educuntur

animae in argento confessionis lucidae, et auro puritatis splendidae, sublata omni infirmitate peccati.

Laetata est Aegyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos. Cohabitante enim luce, non poterant opera tenebrarum exercere: quia omnis qui male agit, odit lucem **(Joan. III)**.

Expandit nubem in protectionem eorum, et ignem ut luceret eis per noctem. Nubem et ignem, Spiritum sanctum dicit: qui nos et ab aestu diei defendit, et in nocturnis tenebris illuminat.

Petierunt carnem, et venit coturnix. Ex hac enim coturnice satiatus Israel nauseat. Unde cavendum est, ne qui se sentit liberum ex Aegypto, illuminatum a Spiritu sancto, rursum desideret ollas Aegypti, id est, concupiscentias carnis, quae ei generant latuitatem vel vitia. Quia nemo ponens manum in aratro, et respiciens retro, aptus est regno Dei **(Luc. IX)**. *Pane coeli saturavit eos.* Sicut enim illi de coelis fluente manna refecti sunt: ita nos hodie in Ecclesia corpore agni accepto reficimur.

Disrupit petram, et fluxerunt aquae, et abierunt in sicco flumina. Percussus est enim ille lapis pretiosus angularis, et immensos nobis protulit fontes, qui nostros errores abluunt, et aridilates irrigant.

Quoniam memor fuit verbi sancti sui quod habuit ad Abraham puerum suum. Implevit enim non de seminibus; sed de semine ejus, id est, de Christo promissionem suam. Nam Deus natus ex Virgine; sua morte devicit mortem: per quam nunc quod Abrahae promissum erat in spe, Ecclesia suscepit in specie.

Et eduxit populum suum in exsultatione, et electos suos in laetitia. Semper enim victores ac liberi, canticum in laetitia et exsultatione concelebrant: sicut Moyses, Maria, vel Debbora.

Et dedit eis regiones gentium, et labores populorum possederunt. Animas sanctas et corpora, in quibus prius peccatum regnabat.

Ut custodiant justificationes ejus, et legem ejus requirant. Ut cum justitia vivant, et mysteria legis diligenter intelligant. Et nos Dominum deprecemur, ut deletis gentibus noxiis coram facie nostra, ipse dux nostri fiat itineris: ut in eo jugiter exsultantes, in terram repromissionis mereamur induci, et in regno ejus asciti, valeamus cum sanctis ejus laetitia sempiterna gaudere: quia ipsi est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria, in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CV.

Alleluia, alleluia. Iste psalmus poenitentes roborat, negligentes arguit, misericordiam repromittit. Hanc regulam debemus tenere, ubicumque duo *Alleluia* praescribuntur in psalmo, ut unum de fine sciamus esse prioris psalmi, et alterum ejus qui sequitur.

Confitemini Domino, quoniam bonus. O vos qui graviter peccatis, et desperatis de vestra salute, et putatis quoniam propter magnitudinem peccatorum non potestis veniam adipisci: ego vobis praecipio, hoc est, propheto: *Confitemini Domino, quoniam bonus.* Grandia sunt peccata vestra: sed

magnus est Dominus, qui miseretur vestri. Confitemini ergo Domino. Poenitentiam agite: nolite desperare de salute vestra: benignus est Dominus. *Confitemini Domino,* qui habetis grandia peccata. Nolite confidere in vestra virtute; sed in misericordia Domini. *Quoniam in saeculum misericordia ejus.* Videte quid dicat, *in saeculum.* In inferno autem quis confitebitur Domino **(Psal. VI)**? Nemo est enim qui possit in inferno agere poenitentiam. Cum estis in hoc saeculo, hortor vos agere poenitentiam. Confitemini ergo Domino, quoniam in isto tantum saeculo misericors est. Hic misereri potest poenitenti: quia ibi judex est, non est misericors. Hic misericors est, ibi judex est. Hic porrigit manum cadenti: ibi sedet judex. Hoc autem totum dixi ad eos qui dicunt, quoniam in inferno est poenitentia.

Quis loquetur potentias Domini. Nemo dignus est praedicare potentias Patris, nisi Filius. Nemo potest potentiam Patris loqui, nisi ille qui et ipse potens est, potentias potentis ipse qui potens est, potest praedicare et loqui. *Auditas faciet omnes laudes ejus.* Antequam Dominus noster in Evangelio praedicaret, laudes Patris non erant auditae in mundo. Omne quod in lege veteri scribitur, si spiritualiter intelligatur, hoc potest de Patre intelligi.

Beati qui custodiunt judicium, et faciunt justitiam in omni tempore. Recte David id dicere poterat, et ipse judicium fecerat, et justitiam: sed quoniam non fecit in omni tempore; propterea cecinit. Quid enim dicit? *Beati qui custodiunt judicium, et faciunt justitiam in omni tempore.* Quid enim prodest alicui viginti annis esse in continentia, et postea cadere? Secundum quod scriptum est in propheta: non proderit justitia justi in quacumque via erraverit: non eum

liberabit, nec salvabit **(Ezech. XXXIII)**. Et peccatum peccatoris non ei nocebit in quacumque die convertatur et agat poenitentiam. Neque justus debet esse securus, neque peccator desperare debet de sua salute. In utroque enim eorum et timor est, et spes. *Qui facit justitiam.* Justitia Dominus noster est. Justitia enim Domini, Dominus noster dicitur, et Salvator. *Beatus* ergo *qui facit justitiam,* hoc est, qui facit Christum. Quomodo ergo facimus Christum, hoc est, justitiam? Si juste agamus, concipitur in nobis justitia, et paritur ex nobis justitia, et sumus mater justitiae. Felix est et beatus qui omni tempore et pater, et mater est justitiae.

Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui. Quod dicit beatus David, hoc est: Scio, Domine, veterem legem: Beatitudo perfecta non est in veteri Lege, sed in Evangelio. Scio quoniam prior populus offendit te, et novus populus creatur, qui serviat tibi. Scio quia veniet filius tuus, et salvabit omne genus humanum, et credent in eum, qui electi erunt. Propterea ergo rogo quoniam ego prius natus sum in veteri Lege, ut imputes mihi mercedem cum novo populo. Videtur nostra esse sententia haec. Legamus ipsos versiculos, et inveniemus ipsum sensum esse quem diximus. *Visita nos in salutari tuo.* Hoc est, in Filio tuo, quando venerit.

Ad videndum in bonitate electorum tuorum. Hoc est, da nobis partem cum apostolis. Quoniam nos quidem antecessimus eos in tempore: Illi vero antecedent nos in spiritualibus: hoc est, ut videamus bonitatem tuam, quam facturus es cum electis tuis. *Ad laetandum in laetitia gentis tuae.* Gens Domini nos sumus; si tamen gens ipsius sumus. Populo, inquit, qui nascetur, quem fecit Dominus. *Ut laudemur cum haereditate tua.* Hoc est, ut cum Evangelio et nos habeamus partem, qui

in veteri lege facti sumus **(Joan. VIII)**. Abraham enim pater noster vidit diem tuum, et gavisus est. Videamus ergo et nos, et gaudeamus cum haereditate tua.

Peccavimus cum patribus nostris. Filii secuti sumus patres. Hoc fecimus quod et patres nostri fecerunt. Omnes enim sub peccato conclusit, ut omnibus misereretur **(Galat. III)**. *Injuste egimus: iniquitatem fecimus.* Diligenter animadvertite quid dicat: *Peccavimus cum patribus nostris, injuste egimus, iniquitatem fecimus.* Numquid dixit, impie egimus? aliud est peccatorem esse et injustum, aliud est esse impium. Peccator frequenter vincitur infirmitate corporis: impius autem negat Deum. Propterea ergo quoniam ego non sum impius, sed peccator, propterea audeo rogare pro peccatis meis.

Patres nostri in Aegypto non intellexerunt mirabilia tua. Viderunt, et non viderunt. Viderunt carnalibus oculis, et spiritualibus oculis non viderunt. Non dixit, non viderunt: sed, *non intellexerunt.* Illi enim viderunt mirabilia, et non intellexerunt. Non enim ea spirituali contemplabantur intuitu. *Et non fuerunt memores multitudinis misericordiae tuae.* Qualiter eos de manibus inimicorum eripuisti. Sed hodie quoque mirabilia facis, Domine: cum nos a tenebris mundi ereptos dignaris illuminare.

Et irritaverunt ascendentes in mare Rubrum: et salvavit eos, etc. Facta sunt enim haec in Israel. Sed animadvertendum est quia, quod ibi fuit umbra, in Ecclesia veritas est completa. Igitur baptismum vel crux Christi pereuntibus stultitia est. Irritatur ergo ab his Deus, cum non intelligunt. Eruditi autem

tunc cognoscent potentiam Dei. Mare autem duas habet intelligentias: baptismum scilicet et saeculum.

Increpavit mare Rubrum, et exsiccatum est. Desistit coram populo Dei procellosum saeculum, cum cognoverit fontem vitae. *Et eduxit eos in abyssis sicut in deserto* **(Exod. XIV.)** Tamquam si per sicca deserti gradiantur, ita nullis sunt fluctibus occupati.

Et salvavit eos de manu odientium, et redemit eos de manu inimici. Liberatio ac redemptio hominis per passionem Christi facta est.

Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit **(Ibidem)**. Sic et nunc in nostro baptismo fit. Ablutur homo aquis, et perit diabolus cum satellitibus suis.

Et crediderunt in verbis ejus, et laudaverunt laudem ejus. Quia victores erant.

Cito fecerunt, obliti sunt operum ejus. Multi enim in Ecclesia male vivendo et non recte sentiendo de Deo, perdunt baptismi gratiam. *Non sustinuerunt consilium ejus.* Ut custodirent vitam, quam prius elegerunt.

Et concupierunt concupiscentias in deserto. In solitudine istius saeculi. *Et tentaverunt Deum in inaquoso.* Siccitas enim eis erat, quia non cognoscebant sancti Spiritus irrigationem, in columna nubis quae praecedebat eos.

Et dedit eis petitiones eorum, et misit saturitatem in animas eorum. Ut spirituali cibo poculoque reficerentur.

Et irritaverunt Moysen in castris, et Aaron sanctum Dei. Legem utique et sacerdotium stulti irritant: cum Dei praecepta, per eos nuntiata, non audiunt.

Aperta est terra, et deglutivit Dathan, et operuit super congregationem Abiron, et exarsit ignis in synagoga eorum, et flamma combussit peccatores. Facta sunt haec secundum litteram. Sed et nunc eos devorat terra et exardet ignis, qui terrena sapiunt et recedunt a mandatis Dei, quos non illuminat gratia Spiritus sancti; sed accendit flamma peccati.

Et fecerunt vitulum in Horeb, et adoraverunt sculptile, et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum. In Deo enim debuerat esse gloria eorum; sed relicto eo, simulacro muto et surdo dantes gloriam, dicebant: Hi sunt dii tui, Israel **(Exod. XXXII)**. Sic et nunc si quis, relicta Ecclesia, sortes pythonesque consulit, mutatur gloria ejus, et similis pecudi fit: sicut quondam Nabuchodonosor **(Dan. IV)**.

Obliti sunt Deum qui salvavit eos: qui fecit magnalia in Aegypto. Ut ea plagis verberata populum liberaret. *Et mirabilia in terra Cham.* Cum, derelictis gentibus, ipsos in eorum terra plantavit. *Et terribilia in mari Rubro.* Ut Pharaone exstincto, siccum populis praeberet incessum **(Exod. XIV)**.

Dixit ut disperderet eos si non Moyses electus ejus stetisset in confractione in conspectu ejus, etc. Attende haec, o sacerdos: perierat enim populus, nisi Moyses confregisset iram omnipotentis Dei, et tu cum videris populum Dei delinquentem, cane tuba: annuntia eis delicta eorum, et sta in confractione ad Deum, ut avertatur furor ejus ab eis.

Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Quia istam transitoriam diligebant. *Et non crediderunt in verbis ejus.* Quibus promisit regna coelorum.

Et murmuraverunt in tabernaculis suis. De murmuratione enim Apostolus docet, dicens: Nolite murmurare sicut quidam ex ipsis murmuraverunt, et a serpentibus perierunt **(I Cor. II)**. Non ergo murmuremus, ne nos daemones venenosis morsibus saucient ac depascant.

Elevavit manum suam super eos: ut prosterneret eos in deserto. Et ut dejiceret semen eorum in nationibus, et dispergeret eos in regionibus. Dispersi sunt enim Judaei in diversis partibus. Sed et ille dispergitur per diversa, qui circumfertur omni vento doctrinae, et in Deum firma non consistit statione.

Et initiati sunt Beelphegor, et comederunt sacrificia mortuorum. Qui Deo se consecrare debuerant, idolo consecrati sunt. Et qui panem vivum esurire debuerant, mortuorum sacrificia comederunt.

Et irritaverunt eum in adinventionibus suis. Quia perversi erant. *Et multiplicata est in eis ruina.* Ruina est cum parietes domorum ruunt: quae tunc multiplicatur cum fuerint a fundamentis eversi. Ergo isti cum fundamento, id est, cum ipsa legis littera in qua se putabant stare, diruti sunt: quia stabiliti non fuerunt super petram.

Stetit Phinees, et placuit, et cessavit quassatio. Et reputatum est ei ad justitiam, etc. Superius dixit Moysen in confractione stetisse: hic autem Phineen exorasse dicit **(Num. XXV)**. Quod diligenter ausculta, sacerdos, cui animae commendatae sunt:

evagina gladium: interime fornicatores, hoc est, profer verbum, insta importune, opportune; argue, increpa, obsecra cum omni patientia et doctrina **(II Tim. IV)**: ut tibi reputetur ad justitiam. Quia qui reddiderit pretiosum ex vili, sicut os meum erit, ait Dominus Deus.

Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis, et vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum ejus. Aquae contradictionis, aquae baptismi accipiuntur: ad quas diabolo contradicitur et operibus ejus. Post quas si quis se coinquinaverit vitiis, vexatur sacerdos, pro eo quod exacerbaverit spiritum Dei per quem ille praedicat: sicut Paulus dicebat: Quis uritur, et ego non uror **(I Cor. XI)**? De hoc etiam spiritu testabatur dicens: Nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo signati estis in die redemptionis **(Ephes. IV)**.

Et distinxit in labiis suis. Ut jugiter supplicaret pro eis. *Non disperdiderunt gentes quas dixerat Dominus illis.* Idololatriam vel diversa facinora.

Et commixti sunt inter gentes et didicerunt opera eorum, et servierunt sculptilibus eorum, et factum est illis in scandalum. Sicut enim sacerdoti exoranti pro populo ad justitiam reputatur; ita his qui in desideriis fanaticis convertebantur, in scandalum.

Et immolaverunt filios suos et filias suas daemoniis. Sensus et animas suas.

Et effuderunt sanguinem innocentem, et sanguinem filiorum suorum, et filiarum suarum quas sacrificaverunt sculptilibus

Chanaan. Tunc enim animae sanguis effunditur: quando homo idolis deditus a Dei, cultura recesserit.

Interfecta est terra in sanguinibus, et contaminata est in operibus eorum, et fornicati sunt in adinventionibus suis. Tabe enim iniquitatis inficitur: cum diversis fornicationibus corpus hominis inquinatur. Ideo et ira Dei in impios saevit: unde sequitur:

Et iratus est furore Dominus in populum suum et abominatus est haereditatem suam. Quia reliquit eum. Et qui quondam fuerat plebs Dei, facta est caterva diaboli.

Et tradidit eos in manus gentium, et dominati sunt eorum qui oderunt eos. Et tribulaverunt eos inimici eorum, et humiliati sunt sub manibus eorum. Sed dices tu, o homo: Non est recta via Domini, qui nos in tantis malis inclinari permittit. Sed, quaeso, perspice: quia pro suis peccatores criminibus inclinantur, et Deus tanta pietate praeditus est, ut semper dignetur impartiri praesidium: sicut loquitur: *Saepe liberavit.* Semper ille liberat, et tu non corrigeris? Adhuc plaga illata in januis astat: et tu non emendaris?

Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo. Quod habuerunt, ut, relicto eo, idola sequerentur. *Et humiliati sunt in iniquitatibus suis.* Jam hi non a Deo, sed a suis delictis humiliantur. Sed praecurrit solita miseratio, dicente propheta:

Et vidit cum tribularentur, et audivit orationem eorum. Docet enim et te quod si conversus ingemueris: protinus appropinquant celsis auribus ejus preces humilitatis tuae.

Memor fuit testamenti sui. Quod cum Abraham initium fidei nostrae pepigit. *Et poenituit eum secundum multitudinem misericordiae suae, et dedit eos in misericordias in conspectu omnium qui ceperant eos.* Super poenitentes enim poenitet Deus de malitia quam locutus fuerat, ut faceret, et non fecit, constituens te in sinu Abrahae patris cujus es fidem secutus. Ideo et propheta exsultans ait:

Salvos nos fac, Domine Deus noster. Ne nobis vitia dominentur. *Et congrega nos de nationibus.* Quia gens Hebraeorum in regionibus est dispersa.

Ut confiteamur nomini tuo sancto, et gloriemur in laude tua. In Filio utique: quia nomen Filii laus tua est.

Benedictus Dominus Deus Israel, a saeculo et usque in saeculum, etc. Merito benedictus in saecula, per quem facta sunt saecula, et non solum facta sunt, sed etiam redempta. Qui et nunc nos recreare dignetur in salutari, id est, in Christo Jesu Domino nostro, cui est cum ipso et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS. CVI.

Alleluia. Iste psalmus omnem causam conditionis humanae, quam vel delinquendo sumpsit, sive poenitendo suscepit: sive multitudinem miserationum Dei (ut in praesenti ait: quis sapiens, et custodiet haec; et tunc intelliget misericordias Domini) narrare dignoscitur: sed et repulsionem Judaeorum et vocationem gentium evidentissime pandit.

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus. Ideo confitemini ei peccata vestra: quia bonus est et peccata dimittit. Si autem bonus non esset, non vobis diceret, *confitemini;* et, *confitemini ei: quoniam in saeculum misericordia ejus.* Hic est misericordia: caeterum supra justitia est. *Quoniam in saeculum misericordia ejus.* Quamdiu estis in saeculo, confitemini.

Dicant qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici. Proprie de vocatione gentium loquitur. Iste enim psalmus eorum habet sacramentum: qui redempti sunt in Domini passione. *Dicant qui redempti sunt.* Ipse est enim Salvator et Redemptor et pretium. *Dicant qui redempti sunt.* Ipse redemit: ipse dat pretium sanguinem suum. Quare autem dedit pretium sanguinem suum? Ut redimeret nos de manu inimici. Captivi enim tenebamur in manu diaboli. Propterea autem ille venit et redemit nos, ut liberaret de diaboli manu. *Quos redemit de manu inimici,* ut destruat inimicum et defensorem. Inimicus homo superseminavit zizania. Inimicus autem diabolus est. Inimicus est ipse et possessor. Propterea manu sua nos tenet: non quia diligit, sed quia odit. *Quos redemit de manu inimici.* Grandis majestas et grandis potentia sanguinis Domini, qui solvit manum diaboli. Quomodo enim sunt aliqua animalia quae stringunt aliquid intra se inclusum, quod dicunt et medici, et physici, ut nisi fractum fuerit, a se non dividitur, nec dimittit illud quod intrinsecus clausum tenet: si autem missum fuerit oleum, statim dissolvitur, et quod strictum fuerat dissipatur et dividitur in partes: sic et manum durissimam diaboli solvit sanguis Christi. Nolebat nos dimittere diabolus. Sanguinem suum fudit Dominus quasi oleum misericordiae, et per ipsum

nos liberavit. *De regionibus congregavit eos.* Vide quam grandis sit manus diaboli. *Quos redemit de manu inimici.* Hos autem quos redemit de manu inimici, in cunctis regionibus tenebantur in manu inimici. *De regionibus congregavit eos.* In toto orbe manus diaboli possidebat nos.

A solis ortu et occasu, ab aquilone et mari. Videtur quidem quatuor dixisse climata: Orientem, Occidentem, Meridiem, et Boream: haec sunt quatuor climata mundi. Sed non ita psalmus continet. Hic enim habet: *A solis ortu et occasu:* Ecce duo climata: *Ab aquilone,* hoc est, a septentrione: Ecce tria climata. *Et mari.* Mare utique in occidente est. Ergo videte quoniam occidentem his nominavit, et meridiem nec semel. Quare igitur tria climata nominavit, et unum noluit nuncupare? Legimus in Abacuc: Deus ab austro veniet **(Abac. III)**. De Salvatore dicitur: quoniam Deus natus est in austro. A situ enim Jerusalem, Bethleem in austro posita est. Propterea dicitur, Deus ab austro veniet. Si autem Deus ab austro veniet: quomodo nunc dicitur, *A solis ortu et occasu, et ab aquilone?* Auster et notus tacitus est. *A solis ortu et occasu.* Amen, amen dico vobis, quia multi venient ab oriente et occidente, et recumbent in sinu Abrahae: filii autem generationis hujus longe erunt **(Matth. VIII)**. *A solis ortu et occasu:* utique alienigenae. Et ab aquilone. Aquilo durissimus ventus est: nomine autem dexter vocatur. Ab aquilone, inquit, exardescent mala super terram **(Jerem. I)**. Mare legitur in Numeris, et in Exodo, et in omni Scriptura sancta, et ubicumque mare auditis, secundum climata semper intelligitur occidens. A situ enim Jerusalem mare hoc magnum, quod dicitur, in occidente est. Videte igitur mysterium Scripturarum. In isto loco bis occidens nominatur,

et nec semel notus. Hoc quare dicitur? Quoniam populus Judaeorum in isto psalmo non scribitur vocandus, sed tantum gentium. Denique quid dicit?

Erraverunt in solitudine in inaquoso: viam civitatis habitaculi non invenerunt. Esurientes et sitientes. Et ut sciatis quia proprie de vocatione gentium scribitur, et de expulsione Judaeorum, in sequentibus ipsius psalmi scriptum est: Posuit flumina in desertum, videlicet Judaeorum. *Erraverunt in solitudine in inaquoso.* Diximus quae essent aquae, diximus quae essent flumina. *Viam civitatis habitaculi non invenerunt, esurientes et sitientes.* Exponamus quomodo gentium populus fuerit in deserto, ubi non erant aquae, hoc est, in inaquoso, et quomodo viam civitatis habitaculi non invenerunt, esurientes et sitientes. De quibus dicitur, *non invenerunt,* manifestum est, quod quaesierunt viam civitatis habitaculi, sed non invenerunt. Quaesierunt ergo viam per quam venirent ad civitatem: esurientes quaesierunt et sitientes. *Anima eorum in ipsis defecit.* Defecerunt scrutantes scrutinio **(Psal. LXIII)**. Defecerunt, quaesierunt, et non invenerunt, et in esurie sua et siti, *viam civitatis habitaculi non invenerunt. Esurientes et sitientes.* Multi fuerunt qui repromitterent istam viam quae deduceret ad civitatem. Promisit Socrates, promisit Plato, promisit Aristoteles. Haemorrhousa quae fluebat sanguine **(Luc. VIII)**, multos quaesivit medicos, et a nullo sanari potuit. *Viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Doctrina illorum magis famem faciebat veritatis, quam saturitatem. Haemorrhousa totam substantiam suam impendit in medicos. *Esurientes et sitientes, anima eorum in ipsis defecit.* Sed quoniam perdiderat suam universam substantiam, hoc est, Ecclesia de gentibus congregata: quia

anima ejus in ipsa defecit, clamavit ad Dominum cum tribularetur. Tactus fimbriae Domini, clamor credentis fuit.

Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum eripuit eos. Ad Dominum, inquit, cum tribularer clamavi, et exaudivit me **(Psal. XI)**. Tunc exaudimur a Domino, quando non simplex vox, sed tribulatio clamat ad Dominum.

Et eduxit eos in viam rectam, ut irent in civitatem habitationis. Quia viam civitatis habitaculi non invenerunt, propterea deduxit eos in viam rectam. Ergo ostendit, quia ante invenerunt quidem vias, sed pravas, et non rectas. *Et deduxit eos in viam rectam.* Via deduxit eos in viam. Ipse Dominus atque Salvator deduxit eos in viam rectam: fecit eos, ut in se ambularent: ipse et ductor, et via. *Et deduxit eos in viam rectam,* ut per hanc viam, hoc est, per Dominum Salvatorem irent in civitatem habitationis, in Ecclesiam ejus quae fundata fuerat super ipsum, et petram, et viam atque ductorem. Simulque considerandum, quia in isto psalmo tertio dicitur:

Confiteantur Domino misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum. Quia satiavit animam inanem, et animam esurientem satiavit bonis. Eos qui inanes erant a gratia sua, et famem verbi patiebantur, bonis coelestibus satiavit.

Sedentes in tenebris et umbra mortis: vinctos in mendicitate et ferro. Vinctum enim erat genus humanum catenis criminum, et carceri diaboli mancipatum. Et cur hoc accidit? Vide quid sequitur.

Quia exacerbaverunt eloquium Domini. Quae mandaverat, non custodientes. *Et consilium Altissimi irritaverunt.* Quod dederat ut eligerent vitam.

Et humiliatum est in laboribus cor eorum. Quia non exaltabantur in operibus Dei. *Infirmati sunt nec fuit qui adjuvaret.* Eo quod in Deum firmi non essent: nec eum requirerent, qui verus est medicus.

Et clamaverunt ad Dominum dum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos. Defecit post originale peccatum humanum genus: iterata vice non observans legem traditam per Moysen, sed et de hac necessitate illud eripuit.

Et eduxit eos de tenebris, etc. Et ob id:

Confiteantur Domino misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum. Et cur ejus vel misericordiae confitendae sint, vel mirabilia praedicentur, sequentia docent.

Quia contrivit portas aereas, et vectes ferreos confregit. Visitavit enim nos oriens ex alto **(Luc. I)**, et illuminavit errorum tenebras, disrupitque catenas legis, ut libero arbitrio serviremus.

Suscepit eos de via iniquitatis eorum. Obseraverat igitur diabolus validissimis seris suarum aedium aereas valvas, ne ab ejus jure egredi valeret genus humanum. Quae omnia, ut diximus, sua Dominus visitatione contrivit, suscipiens eum in se. *Propter injustitias enim suas humiliati sunt.* Ut exaltarentur in eo.

Omnem escam abominata est anima eorum, et appropinquaverunt usque ad portas mortis. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos. Sed vide qualiter eos liberaverit: quia omne verbum vitae, quod prophetae praenuntiaverunt, abominati sunt et appropinquaverunt morti.

Tunc misit verbum suum, et sanavit eos. Ipsum Filium, qui in principio erat Verbum: qui in Evangelio sanat omnem languorem et omnem infirmitatem in plebe. *Et eripuit eos de interitionibus eorum.* In quibus se ipsi demerserant.

Confiteantur Domino misericordiae ejus. Quibus excelsus se humiliavit, quibus Deus homo factus est: quibus immortalis pro mortalium vita subditur morti. *Et mirabilia ejus filiis hominum.* Quia inferni aereas portas vectesque confregit: quia rediit victor ad superos: quia remeavit ad coelos.

Et sacrificent sacrificium laudis. Cessent hirci et vituli: quia Deus sacrificium de puro corde requirit. *Et annuntient opera ejus in exsultatione.* Cum gaudio cunctis choris annuntient: qualiter eos sua visitatione salvarit.

Qui descendunt mare. Id est, saeculum. *In navibus.* In Ecclesiis, quae Christum portant, et a fluctibus hujus mundi tunduntur. *Facientes operationem in aquis multis.* In populis. Sed et ad apostolos haec referenda sunt: *Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in profundo.* In profunda enim caligine, per eorum praedicationem lumen veritatis illuxit, et viderunt, operante Domino, in tenebris densissimis clarere lumen verissimae Trinitatis.

Dixit, et stetit spiritus procellae. Cessavit mundana tentatio. Sic et in navi dormiens Dominus, cum excitatus a discipulis fuisset, imperavit vento, et mare siluit **(Matt. VIII)**. *Et exaltati sunt fluctus ejus.* Suspensi sunt, ne nocerent: id est, hujus diabolicae tentationis motus, quos iniqui commovent super justos.

Ascendunt usque ad coelos. Elevantur in superbiis suis, ad sanctorum injuriam. *Et descendunt usque ad abyssos.* Humiliantur in confessione. Et ut intelligas figuraliter hoc de malis hominibus dici, sequitur: *Anima eorum in malis tabescet.* Fluctus enim aquarum animam non habent. Sed tabescit anima: cum verberata plagis coelestibus, se peccasse et sanctis injuriam intulisse cognoscit.

Turbati sunt, et moti sicut ebrius. Nihil enim laetum, nihil stabile, nihil sobrium eorum sensus habebat. *Et omnis sapientia eorum devorata est.* A sapientia veri Dei: sicut quondam draco Moysi deglutivit dracones Aegyptiorum **(Exod. VII)**.

Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, et de necessitatibus eorum liberavit eos. Ut relinquentes luxuriosam ebrietatem, Dei sapientiam sequerentur.

Statuit procellam ejus in auram. Ut jam non cum igne et grandine, sed cum suavi sancti Spiritus flamine adveniret. *Et siluerunt fluctus ejus.* Poenitentiam agentes, in tranquillitatem conversi sunt.

Laetati sunt quia siluerunt. Illis quiescentibus, hi laetantur. *Et eduxit eos in portum voluntatis eorum.* De his quiescentibus

fluctibus, apposuerunt integram voluntatem ad eum deduci: qui mitigans fluctus, verus est portus. *Et de necessitatibus eorum liberavit eos.* Ne ab his aestibus quaterentur.

Confiteantur Domino misericordiae ejus. Quibus protegit genus humanum. *Et mirabilia ejus filiis hominum.* Quia mirabiliter hos compescuit fluctus.

Exaltent eum in Ecclesia plebis. In congregatione fidelium. *In cathedra seniorum laudent illum.* Non in illa cathedra in qua Scribae et Pharisaei sederunt. qui legentes legem, non intellexerunt in ea Dominum nuntiatum, sed in illa in qua eum, vel prophetae, vel patriarchae, spirituali oculo contemplantes, cognoverunt in miraculis, vel oraculis cecinerunt.

Quia posuit flumina in desertum, et exitus aquarum in sitim: terram fructiferam in salsuginem, a malitia inhabitantium in ea. Merito exaltandus, merito laudandus, qui in Ecclesia quae prius fuerat deserta, et odio habita, posuit apostolos, qui eam et consolarentur alloquio, et alluvio foecundarent. Dedit et in animas sitientium suum verbum, exitus praedicationum, et terram corporis, quae prius spinas amaritudinis protulerat, fructibus replevit aeternis.

Posuit desertum in stagna aquarum. Praebens in Ecclesia baptismum. *Et terram sine aqua in exitus aquarum.* Praedicatores in nationum ariditate constituens.

Et collocavit illic esurientes. Ut bonis coelestibus reficerentur. *Et constituerunt civitatem habitationis.* Animas suas exhibuerunt ab incentivis vitiorum tutas: in quibus fructus spiritus habitaret.

Et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas, et fecerunt fructum nativitatis. Ad apostolos ista referuntur, qui jecerunt semen in corda credentium, de quibus fructum aeternitatis accipiant, hoc est, centesimum, sexagesimum, et tricesimum **(Matt. XIII)**.

Et benedixit eis, et multiplicati sunt nimis. Quia quae erant placita ei, faciebant. Sic et in manu Joseph benedixit omnia Deus, quia se a pravis cogitationibus et concupiscentiis custodivit **(Gen. XLI et seqq.)**. *Et jumenta eorum non minoravit.* Irrationabiles inter eos homines non sunt minorati in inferius, sed in melius reparati. Igitur explicita vocatione ac redemptione gentium, redit ad expulsionem Judaeorum, dicens:

Pauci facti sunt. Eo quod non fuissent in his multiplicata opera Dei. *Et vexati sunt a tribulatione malorum et dolore.* Quia insontem iniqui sunt persecuti.

Effusa est contentio super principes eorum. Ut qui Dominum contempserant, ipsi contemnerentur. Et seduxerunt eos vana ipsorum simulacra, utique quae adorabant. *Et deduxit eos in invio, et non in via.* Seducentes eos a via Domini, deduxerunt eos in invio Satanae. Denique, deductis istis in invio, videamus quid fecerit Deus plebi suae.

Et adjuvit pauperem de inopia. Populum Christianum dapibus satiavit aeternis. *Et posuit sicut oves familias.* Ut audientes vocem veri pastoris, fide sequerentur.

Videbunt recti, et laetabuntur. Quorum sunt praedicatione conversi. *Et omnis iniquitas opilabit os suum.* Diabolus, vel

Judaei, sive haeretici: qui in excelsum iniquitatem loqui praesumpserant.

Quis sapiens et custodiet ea, et tunc intelliget misericordias Domini? Si enim sapienter consideres et spiritualiter intelligas, videbis in hoc psalmo quarto misericordias petitas et clementer indultas: quas et nobis pietate proflua dignetur quaesitas indulgere, pulsatas aperire, petitas non negare. Ipsi gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CVII.

Canticum Psalmi ipsi David. Canticum semper refertur in sensum: psalmus vero refertur in corporalia. Ut autem manifestius dicamus, canticum in theoriam refertur: psalmus autem in practicen, hoc est, in opera. Quoniam ergo in titulo scriptum: *Canticum psalmi:* recte et consequenter in secundo versiculo ait: *Cantabo et psallam in gloria mea.*

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Paratus sum non solum opere, sed etiam corde et sensu. *Paratum cor meum,* in sensu: *paratum cor meum,* in opere, hoc est, in practice. Quoniam non solum corde et sensu, sed et in opere paratus sum. Propterea et secundo dico: *Cantabo et psallam in gloria mea. Cantabo,* hoc est, in corde meo, *et psallam.* Sicut psalterium ex multis chordis compositum est, et si una chorda fuerit rupta, exterminatur psalterium, ita et in actibus nostris, si unum mandatum praetergressi fuerimus, psalterium nostrum rumpitur. Ideo dixit: *Cantabo et psallam*

in gloria mea. In aliis codicibus legitur, *in gloria tua.* Sed melius est secundum Hebraicum legere, *in gloria mea.* Quod dicit, hoc est: *Cantabo et psallam in gloria mea:* Hoc, Domine, quod tibi psallo, quod tibi canto, non tibi gratiam facio, sed mihi. In alio enim psalmo dicit: Quoniam bonorum meorum non eges **(Psal. XV)**. Quod ergo facio, pro me facio. Quod ergo servio tibi, gloria mea est. Jejunamus: numquid aliquid Deo donamus? Pro peccatis nostris hoc facimus. Jacemus in sacco. Quid ex hoc praestamus Domino? Hoc tantum illi praestamus, ut salvemus animas nostras. Ipse enim hoc desiderat. Sicut bonus et misericors medicus: si aliquem sanaverit, gaudet quidem et ipse et ille qui sanatus est: ita et Dominus noster.

Exsurge, psalterium et cithara. O psalterium, o cithara, facta es et creata es, ut psallas Deo: exsurge et psalle, quare jaces? O monache, qui stas corpore, quare jacet anima tua, et non psallis Domino? Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter **(Jerem. XLVIII)**. Si psalterium es, si cithara es, quare surdus es, et non glorificas Deum? *Exsurgam diluculo.* Deus in tenebris benedici et laudari non potest: sed in luce benedicitur. Rem dico miram: Et si nocte surgimus, Deum in luce benedicimus. Numquam Christiano nox est: semper Christiano sol justitiae oritur. Et haec quidem secundum Judaeos dicimus. Caeterum secundum altiorem sensum, Dominus est qui canit: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum.* Paratus sum hic: paratus sum in futuro. Salvo et in terris; salvo et in coelis, hoc est, et angelos salvo et homines. *Exsurge, psalterium et cithara.* Loquitur Dominus suo corpori: *Psalterium et cithara,* qui descendisti in infernum et jacuisti, exsurge et lauda Dominum. Et vides

quid dicit: Non ipse qui movet citharam et psalterium laudat; sed ipsa cithara et psalterium, ipsa benedicunt Patrem. Ille enim Deus est, et ab aliis benedicitur et laudatur. Corpus autem ejus et homo quem suscepit, ipse laudat Dominum. Ut autem sciatis quoniam propheta ex persona Domini loquitur, et non ex memetipso hoc loquor, videte quid sequitur.

Confitebor tibi in populis, Domine. Populos autem intellige Judaeos. *Et psallam tibi in nationibus.* De nobis dicit. Judaeos enim illos dicit, qui primi ex Judaeis crediderunt. Et videte ordinem: Primum laudat Deum in populis, et postea laudat Dominum in nationibus. Primum enim ex Judaeis crediderunt, et postea crediderunt ex gentibus.

Quia magna est misericordia tua super coelos. Non est creatura quae non indigeat misericordia Dei. Universi misericordia Dei indigemus. Gabriel, Michael, Seraphim, Cherubim, Potestates, Dominationes sunt quidem sanctae, sed indigent misericordia creatoris sui. Non detraho angelis, sed creatorem praedico, siquidem ipsi angeli libenter audiunt praedicari eorum creatorem. Et aliter possumus dicere, Quoniam misericordia tua de terra levat ad coelos. *Et usque ad nubes veritas tua.* Ubi sunt Judaei, ubi sunt similes Judaeorum, qui secundum litteram tantum sunt intelligentes? Quomodo usque ad nubes est veritas Dei? Filius Dei dicit: Ego sum via, veritas et vita **(Joan. XIV)**, et descendit in terris, et cum hominibus conversatus est **(Baruch. III)**. Et quomodo, *usque ad nubes veritas tua?* Manifestus est sensus, quod de apostolis loquitur et de sanctis, ut imbrem suum non pluant super Judaeos, sed super gentes, sicut scriptum est: Mandabo nubibus meis, ne pluant super Israel imbrem **(Isai V)**. In istis ergo nubibus veritas Dei est. Si autem in istis

nubibus veritas Dei est, quomodo Montanus dicit, et Cataphrygae dicunt: quod non est revelatum apostolis, nobis revelatum est.

Exaltare super coelos, Deus. Deus non exaltatur, nisi super coelos: non exaltatur super terram. Quando terreni sumus, non exaltamus Deum. Si autem de terrenis facti fuerimus coelestes, tunc exaltamus Deum, et Dominus noster quando erat in terra, non nos exaltavit. Dicat aliquis: Temerarie loqueris. Siquidem ipse dicit in Evangelio: Quando exaltatus fuero, omnia traham ad me **(Joan. XII)**. Vide quid dicat: Quando exaltatus fuero in coelo, tunc omnia traham ad me. Prius quidem est iste sensus, sed ego aliud intelligo. Quando exaltatus fuero, quando crucifixus fuero, tunc omnes traham ad me. *Ut liberentur dilecti tui.* O mira intelligentia! Propterea crucifigitur Dominus, et exaltatur, ut liberentur dilecti ejus. *Ut liberentur,* inquit, *dilecti tui. Exaltare super coelos, Deus.* Factum est quod petivimus. Ille exaltatus est, et nos liberati sumus. *Deus locutus est in sancto suo.* Sive in templo, sive in unoquoque sanctorum, sive in propheta. Auditur in Moyse, auditur in apostolo; et verius dico: Locutus est in Filio suo. Quid ergo locutus est Deus? Haec quae sequuntur.

Exaltabor et dividam Sicimam. Propterea, inquit, crucifigor, ut dividam Sicimam. Sicima interpretatur in nostra lingua, *humeri.* Humeri autem interpretantur, *opera.* Sensus ergo iste est: Propterea crucifigor, ut opera mea dividam sanctis meis. Propterea crucifigor, ut jugum meum suave, et onus meum leve imponam super cervices hominum. Fecisti, Domine, quod pollicitus es. Exaltatus es et divisisti Sicimam. *Et convallem tabernaculorum dimetiar.* Vere

Dominus et Salvator noster in hanc convallem lacrymarum, in locum humilitatis nostrae subintravit, hoc est, in istum mundum: in quo, quantumvis quivis sanctus fuerit, necdum cognoscit secundum quod oportet nosse. Ex parte enim cognoscimus. et ex parte prophetamus **(I Cor XIII)**.

Meus est Galaad, et meus est Manasses. Gaudet Dominus noster atque Salvator, habens plures divitias. Galaad interpretatur, *transmigratio.* Gaudet ergo quando populus ex gentibus migravit et venit ad eum. Manasses interpretatur, *ex oblivione.* Videte igitur quid dicit: Filius ille qui accepit substantiam, et comedit eam, et oblitus mei erat, nunc memoratus est mei **(Luc. XV)**. Et dicitur Manasses, hoc est, *ex oblivione:* quia non est oblitus, sed remeavit ad suum patrem. *Et Ephraim susceptio capitis mei.* Ephraim interpretatur, *fructifer. Ephraim,* inquit, *susceptio capitis mei.* Susceptionem posuit nunc pro corona. Quod enim in capite ponitur, corona est, et in Scripturis diversis nominibus vocatur. In alio loco habet: Scuto circumdabit te veritas ejus **(Ps. XC)**. Et in alio psalmo: Qui coronat te in misericordia et miserationibus **(Ps. CII)**. Sicut enim ibi posuit scutum pro corona, ita et hic susceptionem posuit pro corona. Videte ergo quid dicit: Factus es Galaad, factus es Manasses, hoc est, migrasti ad Dominum, et post oblivionem remeasti ad patrem tuum. Esto Ephraim, esto fructifer. Habeto opera bona, et postea eris corona Domini.

Juda rex meus. Videte, in quanta gloria est qui agit poenitentiam. Judas enim, *confessio* interpretatur. *Moab lebes spei meae.* Grande mysterium in paucis verbis agnoscitur. Rogo vos, diligenter animadvertite. Siquidem et mihi qui loquor, et vobis qui auditis, prodest. Moab

interpretatur, *ex patre.* Ab, dicitur *pater:* Mo, *ex.* Quis est iste ex patre? Qui perdidit patrem suum, qui reliquit suum patrem: qui non remeavit ad patrem proprium, nec est dignus vocari Manasses. Quis est iste Moab? Inimicus Domini, de cujus genere usque ad quartam generationem et decimam et usque in saeculum non intrabit in Ecclesiam Domini. Quis est iste Moab? Qui ex immunda commixtione nascitur in spelunca tenebrosa. Ex Lot enim et filiabus illius nati sunt duo, Moab, et Amon, et Moab major est filius **(Gen. XIX)**. Videte ergo quomodo in littera mysterium absconditur. In tenebris, in spelunca: non in sole, non in luce. Moab ergo *diabolus* interpretatur: qui oblitus est patris sui. Denique et Abessalon, qui persecutus est patrem suum, interpretatur diabolus. Iste ergo Moab, quomodo lebes spei Domini est? Lebes interpretatur, *olla.* Quomodo olla spei Domini est? Ergone credibile est, ut Moab qui interpretatur, *diabolus,* lebes spei Domini sit? Quomodo spes Domini est? Dicat Apostolus: Quos tradidi Satanae, ut discant non blasphemare **(I Tim. I)**. Diabolus quasi quaestionarius Domini est. Qui non recte ambulant ad Deum, traduntur diabolo. Quare? Ut pereant in aeternum. Et ubi clementia Dei? ubi misericors pater? ubi est qui facit solem suum oriri super justos et peccatores, et pluit super peccatores et justos **(Matth. V)**? Quod dicit, hoc est: Tradidi, inquit, peccatores diabolo, ut ab ipso cruciati, convertantur ad me. Dicitur et in Jeremia: Quid vides tu, Jeremia? Ollam succensam, inquit **(Jerem. I)**. Videte ergo quoniam in ista olla mittuntur carnes. Hoc scriptum est in Ezechiel: Et mitte, inquit, carnes in ollam, ut molles fiant **(Ezech. XXIV)**. Ut dura convertantur ad Deum: ut ex corde lapideo fiat cor carneum. Et ubi prius non poterat scribi propter duritiam: postea scribatur propter mollitiem.

Succendam, inquit, hanc ollam, et excoquam carnes et ossa, usque dum amittant omnem humorem et illuviem. Et videte postea quid dicatur: Et discant, inquit, quia ego Dominus. Magna misericordia, et magnum sacramentum. Mittuntur carnes in ollam, ut excoquantur et discant quia Dominus est. Multa sunt quae dicantur de Moab et olla, sed nunc longum est.

In Idumaeam extendam calciamentum meum. Idumaea interpretatur, *terrena* et *sanguinea.* Misericors Deus, non solum coelestia vult possidere, sed et terrestria. *Mihi alienigenae amici facti sunt.* De nobis dicit, qui ex gentibus credidimus.

Quis deducet me in civitatem munitam? Nemo, Domine. Tu es enim qui dicis: Torcular calcavi solus, et de gentibus vir non fuit mecum **(Isai. LXIII)**. Omnes enim declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum **(Psal. XIII)**. *Quis* ergo *deducet me in civitatem munitam?* Nemo, Domine. Siquidem et Petrus, qui promiserat pro te mori, postea te negavit. Quae est ista civitas munita? Infernus, ubi includuntur impii: unde exire non licet. Et vere ex ista civitate, nisi Dominus victor non exiit alter. Et vere civitas munita est ista. Moyses de ista civitate exire non potuit. Jacob similiter intravit in hanc civitatem, et non est reversus. Denique dicit ad filios suos: Lugens descendam ad inferos **(Gen. XXXVII)**. Ad inferos autem descendit: quia necdum erat paradisus a latrone apertus. Munita est ista civitas ad egrediendum: aperta est autem ad introeundum. *Quis deducet me usque in Idumaeam?* Ubi locus est poenarum, et sanguinis. Idumaea enim interpretatur, *sanguinea.* Locus

occisionis animarum, ubi multae interficiuntur animae. Nemo enim victor descendit in infernum, nisi tu solus, Domine.

Deus, qui repulisti nos. Non dixit, Qui repellis nos, sed, Qui aliquando repulisti nos. *Et non exibis Deus, in virtutibus nostris?* Haec interrogative legenda sunt. *Et non exibis, Deus, in virtutibus nostris?* Qui passus es pro nobis, quare non adjuvas nos: sed pateris conculcari nos a diabolo crudelissimo? *Et non exibis, Deus, in virtutibus nostris.* Videte quid dicat: Non dixit, non existi: sed, *non exibis, Deus, in virtutibus nostris.* Hoc vult dicere: Quando laboramus, tunc adjuvat nos Deus. Non est enim volentis neque currentis, sed miserentis est Dei **(Rom. IX)**. Videte quid dicat: Non ait: non est jacentis, neque dormientis, sed miserentis est Dei. Sed vide quid dicit: Non est volentis neque currentis, sed miserentis Dei. Si non ergo voluerimus et cucurrerimus, Deus nobis nihil proderit. Nostrum est velle et currere, et postea Deus miseretur. Athleta enim dormiens perdit victoriam.

Da nobis auxilium de tribulatione. Non dixit, da nobis auxilium de deliciis: sed, *de tribulatione.* Ad Dominum cum tribularer clamavi, et exaudivit me **(Psal. CXIX)**. Non dixit: cum essem in deliciis clamavi, aut dormiens clamavi. Vis exaudiri a Domino? Esto in tribulatione: clama, et exaudieris. Si quis ergo non est in tribulatione, auxilium Domini invocare non potest. *Quia vana salus hominis.* Maledictus homo qui spem habet in homine **(Jer. XVII)**. Non est necesse hoc interpretari. Haec sententia omnibus patet. Aliquis speravit in imperatore, speravit in principe, in patre, aut matre: in aliquo negotio subito subtractus est spiritus ejus in quem ille speravit,

et evanuit salus ejus. Non dixit, *vana salus hominis;* sed, salus ejus qui sperat in homine.

In Deo faciemus virtutem. Non habeamus spem, nisi in Domino tantum. Non dicamus: si illud mihi eveniat, aut illud, unde habeo vivere? Respondeo tibi quod majus est. Si persecutio fiat, unde habes vivere? Semper Christiano persecutio est, semper nuditas proposita est. Nemo ergo debet de vita ista desperare, nemo timeat, nemo debet dicere: Si senuero, unde habeo vivere? si infirmus factus fuero, unde vivo? Christum habes, et times? Si volatilia coeli pascit, dubitas quod possit te pascere? Diabolus pascit suos homines, et Christus non pascet suos servos? Diabolus facit judices hujus mundi divites, et Christus non potest facere, ut non mendices? Diabolus dat aurum et gemmas, et Christus panem non potest dare? Nos omnem sollicitudinem projiciamus de cordibus nostris, et dicamus: *In Deo faciemus virtutem.* Ipse erit virtus nostra: ipse panis noster: ipse erit rector noster. *Et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.* Ipse nos coronat: ipse pugnat nobiscum: magis autem ipse vincet in nobis. Quid enim dicimus? *In Deo faciemus virtutem.* Quando enim fortes fuerimus, *ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.* Non dixit: pugnabit, aut occidet: sed, *ad nihilum deducet.* Ideo eos ad nihilum deducet, ut, si voluerint, fortes eos faciat, et glorificet eos. Benedicamus ergo Deum: cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CVIII.

In finem, Psalmus David. Quod dicit, *in finem:* intelligamus non de praesenti dici, sed de futuro. Si autem de futuro dicitur, prophetia de Christo est.

Deus, laudem meam ne tacueris. Hoc est, Judas me tradidit, Judaei persecuti sunt, et crucifixerunt, et putaverunt me in finem perdere. Tu autem, Deus, laudem meam ne tacueris. Universa Ecclesia per singulos dies laudat Dominum, et completa est oratio Domini dicentis: *Deus, laudem meam ne tacueris.* Vide cujus dignitatis sunt sacerdotes. Sacerdotes loquuntur, et in sacerdotibus Deus laudem Filii sui non tacet. *Quia os peccatoris et os dolosi super me apertum est.* Videamus quomodo os Judae proditoris apertum est in Dominum. Venit ad Dominum, ut eum tradat, et dicit: Rabbi, hoc est, magister **(Marc. XIV)**. Ecce *os peccatoris, et os dolosi.* Ego eum mea clementia volo salvare, et osculum illi porrigo, et volo vincere malitiam ejus, et ille permanet ad malefaciendum, ut me tradat. Specialiter intelligitur de Juda: generaliter autem de Judaeis, in eo tempore quo dicebant: Crucifige, crucifige **(Joan. XIX)**. Tale os peccatoris in Dominum apertum est. Ut autem videatis quod de omnibus Judaeis dixit, ex consequentibus cognoscetis. Quid enim dicit?

Locuti sunt adversum me lingua dolosa. Ego pro ipsis crucifigebar, et illi insultabant mihi. Vulnera mea medicina eorum erant, et videbar illis in derisum. *Et sermonibus odii circumdederunt me.* Non ut credant, sed ut expugnent. *Et expugnaverunt me gratis.* Dupliciter intelligitur *gratis,* hoc est, sine causa. Nec enim peccaveram, et non merebar ut debellarent me. Quae autem digna causa erat, ut expugnarent me? Quia sanaveram aegrotos eorum, quia mortuos

resuscitaveram, quia alia signa feceram. Videte ergo quoniam gratis expugnaverunt eum. Et aliter intelligitur. Voluerunt exstinguere et delere nomen meum, et tamen non potuerunt. Quando aliquis aliquem persequitur, et nihil proficit: et non implet desiderium suum, gratis persequitur.

Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam. Pro beneficiis, quae eis contuleram, ipsi contumelias mihi faciebant. Ego autem quid faciebam? *Orabam.* Haec sunt arma Domini: haec sint et nostra arma, oratio. Si quando ergo nos persequitur aliquis, et odit nos, dicamus: *Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi.* Ego autem quid faciebam? *Orabam:* ut eos vincerem? Absit. Dominus non orabat, ut vinceret. Sed quid dixit? *Ego autem orabam.* Quid dicebam? Pater, ignosce eis: quod enim faciunt, nesciunt **(Luc. XXIII)**.

Et posuerunt adversum me mala pro bonis. In cruce positus, rogabam pro crucifigentibus me, et illi dicebant: Vah! qui solvis templum, et in tribus diebus illud reaedificas. Salva temetipsum **(Marc. XV)**. Si diligit te Pater, veniat nunc, et liberet te **(Matt. XXVIII)**. Ego pro ipsis ex mortuis resurrexi, et illi dicunt: Discipuli illius venerunt nocte, et furati sunt eum **(Luc. XXIII)**. *Et odium pro dilectione mea.* Considera, o Christiane; considera, o monache; si Dominus persecutorem suum et proditorem osculo suscepit, et pro crucifigentibus eum orat: nos pro fratribus nostris quid facere debemus?

Constitue super eum peccatorem. Quoniam rogavi pro ipsis in cruce, et viderunt vulnera mea. Dedi eis locum poenitentiae, et non agunt poenitentiam, et me nolunt habere regem, habeant regem diabolum: nolunt habere regem Jesum,

habeant regem Barabbam, qui interpretatur, *filius patris,* hoc est, diaboli. Barabbas iste quis fuit? Seditiosus et latro. Et vere Barabbam habent regem, et usque in hodiernum diem seditiosum et latronem, qui occidit ipsos Judaeos. Barabbas latro, qui sanguine delectatur, antequam Dominus crucifigeretur: antequam eum crucifigerent Judaei, inclusus erat. Negaverunt Dominum, et Barabbas dimissus est **(Joan. XVIII)**. Ex eo enim tempore Barabbas coepit in eos habere potestatem, et ille daemon qui ejectus fuerat de homine, et de illa generatione, et perambulabat in deserto, et locum invenire non poterat, adduxit secum alios septem daemones pejores se **(Luc. XI)**, et intravit in synagogam, et facta sunt novissima hominis illius pejora prioribus. Denique et Synagoga Judaeorum antequam crucifigeret Dominum, erat quidem peccatrix, sed unum tantum habebat daemonem. Crucifixit Dominum, et octo simul in eam daemones ingressi sunt. Impletum est ergo quod dixit: *Constitue super eum peccatorem, et diabolus stet a dextris ejus.* Quoniam a dextris ejus stetit, propterea Synagoga siccam habebat manum dexteram, sicut scriptum est in Evangelio. Nos autem oremus, ut Dominus stet a dextris nostris, diabolus autem a sinistris **(Luc. VI)**. Scriptum est in Zacharia: Et ostendit mihi Dominus Jesum Sacerdotem magnum, stantem coram angelo Domini, et Satan stabat a dextris ejus, ut pugnaret cum eo **(Zach. III)**. Si ergo a dextris diabolus stat, quomodo nunc de Juda dicit, *et diabolus stet a dextris ejus?* Sed videte quid dicit: Stabat diabolus a dextris Jesu, ut adversaretur ei, hoc est, dexterae ejus adversari volebat. Hic autem non dicit, quia pugnare vult; sed quia jam vicerat Judam. Diabolus ibi contra dexteram desiderat pugnare: hic autem dominatus est dexterae Judae. Sed et hoc considerandum. In illo tempore stabat a

dextris Domini, ut adversaretur ei, quando Jesus habebat vestimenta sordida. Sic enim et ibi scriptum est: Et Jesus habebat vestimenta sordida. Quamdiu habet Dominus Jesus vestimenta sordida, tamdiu stat diabolus a dextris ejus, quamdiu portat peccata nostra: in peccatis nostris adversatur illi diabolus. Quando autem dicitur in Zacharia: Tollite vestimenta ejus sordida, et induite eum mutatoriis, continuo dicit Jesus ad diabolum: Increpet Dominus in te, Satanas, increpet te qui elegit Jerusalem. Hoc totum ideo diximus; quia scriptum est: *Et diabolus stet a dextris ejus.*

Cum judicatur, exeat condemnatus. Non veniat in judicium, sed in condemnationem. Ubi enim judicium est, ibi condemnatio: ubi autem condemnatio, jam manifesta est sententia. *Et oratio ejus fiat in peccatum.* Poenitentia Judae, pejus peccatum factum est. Quomodo pejus peccatum factum est poenitentia Judae? Ivit. et suspendio periit. Et qui proditor Domini factus est, hic et interemptor sui exstitit. Pro clementia Domini hoc dico: quia magis ex hoc offendit Dominum, quia se suspendit, quam quod Dominum prodidit. Oportebat orationem ipsius esse in poenitentiam, et versa est in peccatum. Vides haereticum orantem, vides Judaeum, vides Manichaeum: licet jejunent, licet orent, tamen oratio ipsorum vertitur in peccatum.

Fiant dies ejus pauci. Dies ejus pauci facti sunt: noctes vero creverunt. Receptus est enim in dimidio dierum suorum. Sol ab ipso recessit, et ecce tenebrae ei multiplicatae sunt. *Et episcopatum ejus accipiat alter.* Hoc et in Actibus apostolorum manifestius interpretatum est **(Act. I)**. Non solum autem in illo tempore de Juda dictum est; sed usque hodie dicitur, et usque in diem judicii. Si ipse Judas

apostolatum perdidit, custodiant se sacerdotes et episcopi, ut non et ipsi suum sacerdotium perdant. Si apostolus cecidit, facilius monachus potest cadere. Virtus non perit, licet homo cadat et pereat. Tamen Dominus denarios suos dat sub fenore. Si ille non duplicaverit, accipitur pecunia ejus, et dabitur habenti. Pecunia Domini otiosa esse non potest.

Fiant filii ejus orphani, et uxor ejus vidua. Videte quia sacramenta sunt quae dicuntur. Filios Judae quos putas? Judaeos. Et Judaei dicuntur non ab illo Juda sancto, sed ab isto proditore. Ex illo sancto nos sumus Judaei spirituales: ex illo autem proditore, isti sunt Judaei carnales. Denique duo sunt apostoli, qui vocantur Judae vocabulo. Undecimus apostolus est, qui dicitur Judas Jacobi. Duodecimus autem est, et novissimus, qui vocatur Judas Iscariotes. Ex illo ergo Juda Jacobi, nos dicimur Judaei spirituales, ex isto autem Iscariote, illi dicuntur Junaei carnales. Ille Judas pater noster dicitur Jacobi, hoc est, Judas filius supplantatoris. Nos enim supplantavimus populum Judaeorum et accepimus primitiva illorum, illi autem ex Iscariote dicuntur, quod dubium est, an patrem significet, an villam ejus. Caeterum quomodocumque interpretatus fueris, merces interpretatur et pretium. Igitur Judas qui proditurus erat Dominum, et pretium accepturus, de pretio nomen accepit. Licet reddiderit pretium sacerdotibus Judaeorum, sed tamen illi condemnant eum, quoniam nolunt recipere pretium sanguinis. Videte dissensionem Pharisaeorum et infelicitatem Judae. Si bene emistis sanguinem Jesu, quare non recepistis pecuniam vestram? Si autem non vultis recipere, quoniam pretium sanguinis est: ostenditis vosmetipsos injuste et inique effudisse sanguinem. Sed vide quid faciunt. Ipsam, inquit, pecuniam non mittunt in

corbonam, sed emunt ex ipsa agrum, et appellant cum Acheldemach, quod interpretatur, *pretium sanguinis* **(Matth. XXVII)**. Quare illum emunt? In sepulturam peregrinorum. Nos beati quibus de pretio sanguinis Domini ager emitur. *Et uxor ejus vidua.* Synagoga, quae prima facta est uxor Dei, de qua dixit: Et dedit illi libellum repudii **(Deut. XXIV)**. Et iterum: Recepi eam, et dixi illi: Convertere ad me **(Jer. III)**. Illa ergo Synagoga repudium accepit a Salvatore, et facta est uxor Judae proditoris. Denique quid fecit? Non accepit dotem, sed dotem marito suo dedit. Iterum autem ille miserrimus Judas qui prodidit Dominum, non vult accipere malam dotem; sed reddidit meretrici uxori malam dotem, quam accepit ab illa. Et quid dicit? Displicuisti priori tuo marito, repudiavit te, et projecit, et dedit tibi libellum repudii. Ego nolo te habere in uxorem. Dedisti mihi pretium, et decepisti me. Et quae interfecisti Dominum Deum tuum, interficies et me. Non possum enim in Scriptura invenire, quod Judas habuerit aut uxorem, aut filios.

Nutantes transferantur filii ejus, et mendicent. Diligenter considerate: siquidem difficilia sunt quae sequuntur. Ex illo tempore ex quo Dominus crucifixus est, ex tunc semper moventur Judaei, non stant in suo loco. Denique dicitur et de Cain: Et exiit, inquit, Cain a facie Dei, et habitavit in terra Nod **(Gen. IV)**: Nod autem interpretatur *commotio.* Quia egressus fuerat a facie Dei Cain: recte non stetit, sed habitavit in terra Nod, hoc est, in commotione. Ita igitur et isti, quoniam crucifixerunt Deum et Dominum suum, nutantes transferentur. Non enim sunt in suis locis; sed in toto orbe divisi sunt. Mendicitatem hic dicit divitiarum spiritualium. Non enim habent prophetas, non habent Legem, non habent

sacerdotium, non habent sacrificium, sed vere mendici facti sunt.

Scrutetur fenerator omnem substantiam ejus. Dedisti illi pecuniam, Domine: dedisti illi sicut et aliis. Ille autem quid fecit? Non ligavit in sudario, et non infodit terrae, et negligens fuit; sed ubi habuit talentum et pecuniam Domini, accepit pretium ab inimicis Domini, et vendidit Dominum suum **(Luc. XIX)**. Propterea tibi dico: Domine, exige ab illo fenus pecuniae tuae. *Et diripiant alieni labores ejus.* Feneratur Dominus, manifeste exigit, et quid factum est? Alieni diripient labores ejus. Sive de omnibus Judaeis generaliter intelligimus: quia vastati sunt a Romanis. Sive specialiter, quod a daemonibus direptus est Judas, et ipse populus.

Non sit illi adjutor, nec sit qui misereatur pupillis ejus. In illo tempore non habuit populus Judaeorum adjutorem. Respondete mihi, o Judaei. Fuistis in Babylonia: habuistis ibi prophetas, Daniel, Ezechiel, et revera idololatrae eratis. Septuaginta annis fuistis in captivitate, et postea venistis in propria. Ecce nunc quadringenti anni, quare non est missus ad vos propheta? In illo tempore idola colebatis, et miserebatur vestri Deus. Nunc autem non colitis idola, quare dereliquit vos Dominus? Ecce quadringenti anni sunt. Sed tunc dereliquistis Dominum, et idola colebatis: nunc autem Dominum crucifixistis et interfecistis, et ideo non erit vobis adjutor.

In generatione una deleatur nomen ejus. O prophetia, o sacramentum prophetiae! *In generatione una deleatur nomen ejus.* Post passionem Domini, quadraginta duo anni

transierunt, et populus ille deletus est. Siquidem perfecta aetas quadragesimo anno venit. Post passionem ergo Domini, quadragesimo secundo anno deleta est Jerosolyma. Videte ergo quoniam in generatione una deletum est nomen ejus. Sed et in hoc clementia est Domini. Crucifixerunt eum, et quadraginta duos annos dedit eis ad poenitentiam. Ego simpliciter dico: Propterea interfecit eos post quadraginta duos annos, quia ex illis qui crucifixerunt Dominum, nemo remanserat ex eis. Judas maledicitur, ut in Juda Judaei maledicantur.

In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini. Peccaverunt in deserto, dimisisti eis. Nunc reputat illis quod tunc peccaverunt, quoniam Dominum crucifixerunt. Sive aliter interpretemur: Et reputat illis crudelitatem homicidiorum eorum, et nihil eis dimittit. *Et peccatum matris ejus non deleatur.* Quae est mater Judae? Jerusalem, quae in sanguine gaudet, quae occidit prophetas et ipsum Dominum suum.

Pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. Videtis quanta clementia Domini est. Videt eum cum ministris venientem; videt eum venientem cum fustibus, et porrigit illi osculum. Ille venit ad prodendum, et Dominus osculum dat, ut qui magistrum non timuit, vel clementia vinceretur.

Et persecutus est hominem inopem et mendicum. Qui cum esset dives, propter nos pauper factus est **(I Cor. VIII)**. Dominus inopem se dicit et mendicum, et quis in divitiis suis gloriatur? Habetis consolationem, pauperes, et Dominus vobiscum pauper est. *Et compunctum corde mortificare.* Quid est quod dixit, *compunctum corde mortificare?* Quod in

Evangelio dixit: Tristis est anima mea usque ad mortem. Et iterum quando dixit: Pater, si possibile est, transeat a me calix iste **(Matth. XXVI)**. Aliter: Hoc dolebat mihi, et contristabar pro persequentibus me: quia nolebant poenitentiam agere. Ego in cruce pendebam, et sanguine meo lavabam sordes eorum, et ipsi nolebant agere poenitentiam. Hae erant lacrymae, haec compunctio: quoniam persequentes me non potui salvare.

Libera me, quia egenus et pauper sum ego. Dominus se pauperem dixit, ut pauperes consolaretur. Cum hominibus pauper factus est, ut saltem nemo pauperem despiceret. *Et cor meum conturbatum est intra me.* Videte quid dicat: *Et cor meum conturbatum est intra me.* Ipsum est quod alibi dicit: Turbatus sum, et non sum locutus. Quod turbor, hominis est: vincere autem turbationem et iram, hoc magnae virtutis est. Propterea dicit et propheta: Irascimini, et nolite peccare **(Psal. IV)**. *Irasci hominum est:* non remanere in ira, Christiani est.

Excussus sum sicut locustae. Ego quidem veneram, ut protegerem populum meum, et dixi: Jerusalem, Jerusalem, quae occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt: quotiens volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alas suas **(Matth. XXIII)**! Ego veneram ut gallina ad protegendum eos: illi autem inimicissima mente susceperunt me. Ego veneram ut mater, et illi quasi homicidam suum me interfecerunt. *Excussus sum.* Quid est hoc? persecuti sunt me, projecerunt me. Persecuti sunt me de Nazareth. Veni in Capharnaum, persecuti sunt me. De Capharnaum ivi in Bethsaidam, et inde me persecuti sunt. Veni in Jerusalem, nolebam recedere a populo meo, et inde me persecuti sunt, et sic me habebant quasi locustas. Et quid

feci? Iratus sum, defendi memetipsum, maledixi eos, et dereliqui illos? Nec unum horum feci; sed quid feci? Oravi pro ipsis.

Genua mea infirmata sunt a jejunio. Habete consolationem, o monache, jejunando: siquidem et Dominus hoc fecit. Ego dico quod quando jejunat monachus, fortior fit jejunio. Et quando infirmantur genua ejus jejunio, tunc maxime roboratur. *Et caro mea immutata est propter oleum.* Rem videor difficilem dicere, et secundum litteram interpretor, ut aedificem audientes. Aedificat enim me littera. Bonum est jejunare: bonum est fugere delicias. Antequam veniam ad spiritualem intelligentiam, miror in littera, quod dicit oleum se manducare. Longe est a caeteris desideriis. Hoc totum dixi, quia dixit: *Et caro mea immutata est propter oleum.* Hoc aliter interpretatus sum. Caeterum quod dicit, hoc est: Oleum, imago claritatis est: oleum quasi esca est luminis. Ita igitur et Judaei acceperunt a me oleum, acceperunt vitam, acceperunt lumen. Ne quis existimet, quod oleum dicat pro misericordia: in Hebraeo significat, intelligibile oleum. Immutatus est, non in gaudium, sed in tristitiam: non ut pulchrior inveniatur, sed ut foedior appareat. Propterea dicit: Vidimus eum, et non habebat pulchritudinem **(Isai. LV)**. Quare? Quia caro ipsius immutata est propter oleum. Non habebat delicias corporis, sed Dei spiritus. Et nos ergo quando jejunamus, quando facies nostrae pallidae sunt: quando foedi videmur, cognoscamus nosmetipsos tunc pulchiores apparere Christo. Tales diligit milites Christus, qui jejuniis vacent. Annona nostra et esca jejunium est. Quare? Quia in jejunio victoria est, et in victoria triumphus. Denique et Apostolus: Non in

saturitate, sed in infirmitate gloriatur **(I Cor. IV)**. Quando enim infirmor, tunc fortior sum **(II Cor. XII)**.

Et ego factus sum opprobrium illis. Vocabant enim me Samaritanum, et dicebant: In Beelzebub principe daemoniorum ejicit daemonia **(Joan. VIII)**. Nonne hic est filius Joseph fabri? Nonne fratres ejus et sorores omnes apud nos sunt **(Luc. XI)**? Et iterum: Qui solvis templum, et in tribus diebus aedificas illud **(Marc. XV)**. Et iterum: Videamus si venit Elias salvare eum. Ille vocabat: Eli, Eli: quod est, Deus meus, Deus meus **(Matth. XXVII)**, et illi Eliam putabant. Videte ineruditos Judaeos. Filius Dei Eliae auxilium petebat? *Viderunt me, et moverunt capita sua.* Quare moverunt capita sua? Quia et pedes jam moverant.

Salvum me fac propter misericordiam tuam. Dicit et in Evangelio: Potestatem habeo ponendi animam meam, et iterum resumendi eam **(Joan. X)**. Et iterum: Nemo tollit eam a me. Et quomodo misericordiam petit? Ipse misericordiam petit, et ipse tribuit. Ipse ut homo rogat, et ut Deus tribuit.

Et sciant quia manus tua haec, et tu, Domine, fecisti eam. Quid est quod dicit: *Et sciant quia manus tua haec, et tu, Domine, fecisti eam?* Intelligant Judaei quoniam ipsi non praevaluerunt in me: sed mea et tua voluntas facta est ut patiar, et ego volui pati: propterea dico secundum quod homo sum: Deus meus, ut facerem voluntatem tuam, volui: et tua voluntas erat et mea ut patiar, non illorum. Ergo non insidiae et fortitudo fecit: sed ego et tu voluimus ut patiar. Tu enim percussisti pastorem tuum, et oves dispersae sunt. Hoc scriptum est in Zacharia: Percutiam pastorem, et dispergentur oves **(Zach. XIII)**. Quod ut patiar, mea voluntas fuit et tua.

Quod tu voluisti, et ego volui. Oportebat venire scandalum, sed vae per quem venit **(Matth. XVIII)**.

Maledicent illi, et tu benedices. Usque hodie hoc fit: Illi maledicunt in synagoga, et Dominus benedicit in Ecclesia: *Qui insurgunt in me, confundantur: servus autem tuus laetabitur.* Illi insurgunt in me: ego autem servus tuus laetabor. Quare autem servus tuus? Quoniam qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo: sed exinanivit semetipsum, formam servi accipiens **(Philipp. II)**.

Induantur qui detrahunt mihi pudore. Valde nobis prodest intelligere quod dicimus: Clementia Dei in hoc apparet, in dicendo, *induantur.* Non dicit, pereant: non dicit, deleantur in aeternum. Sed quid dicit? Confundantur, hoc est, intelligant errorem suum, et confundantur, et deficiat in poenitentia. Qui induitur pudore, prope est saluti: si quis enim vere confunditur, incipit poenitere. Considerate, o monachi, si aliquando habueritis aliquid contra fratrem vestrum, semper pro ipso rogare debetis Dominum. Dominus crucifigitur, et pro crucifigentibus rogat. Vos autem, si audieritis verbum malum, ne teneatis iram? Sol non occidat super iracundiam vestram **(Ephes. V)**. *Et operiantur sicut diploide confusione sua.* Diplois genus est pallii. Denique et in Hebraico MAIL () dicitur. Diplois ideo, quia duplex est pallium. Propterea ego dico tibi: Domine, inimici mei sunt Judaei: persecuti sunt me, crucifixerunt me, fecerunt mihi omnia mala, blasphemaverunt me. Indulge illis: quoniam ego qui passus sum, rogo pro ipsis. Et quid rogo? Erubescant et confundantur, et sic salventur. Nudaverunt me tunica mea, et suam perdiderunt. Da illis confusionem, da illis ignominiam, et habeant duplex pallium,

hoc est, ne simplicem habeant confusionem, sed duplicem, ut magis agant poenitentiam. Non dicit contra Judaeos, sed pro ipsis dicit. Creator enim est, et illorum, et noster, non enim eos omnino eradicavit. Vultis scire? Petrus ex ipsis erat, et omnes apostoli ex ipsis erant. Nos in radicem ipsorum inserti sumus. Nos rami sumus, illi radix, Non debemus maledicere radicibus, sed debemus orare pro radicibus nostris. Qui inserti sumus in radicem, deprecemur Dominum, ut sicut hi rami salvi facti sunt, sic et radix salvetur. Forte aliquis dicat: Tu pro Judaeis oras blasphemis? Oro Dominum pro ipsis. Si enim ipse persecutorum suorum miseretur, quanto magis mei miseretur?

Confitebor Domino nimis in ore meo. Hoc post resurrectionem dicitur, et de futura Ecclesia cantatur. *Et in medio multorum laudabo eum.* Non enim in Judea solum, sed in universo orbe, in Ecclesia laudabo te.

Quia astitit a dextris pauperis. Diabolus ad dexteram Judae stetit. Caeterum mihi *Dominus* stetit ad dexteram. *Ut salvam faceret a persequentibus animam meam* **(Matth. XXVI)**. Animam, inquit, salvabit. Et alibi dicit: Tristis est anima mea usque ad mortem. Qui tristis est, sensum habuit. Insensibilis enim anima sensum non habet. Insensibilis anima non habet sensum, neque dolorem. Ubi enim dolor est et tristitia, ibi sensus est. Si ergo habuit tristitiam, si habuit dolorem, ergo habuit et sensum doloris. Si ergo voluerint nobis dicere: Propterea non dicimus eum habuisse sensum, ut non videatur habere peccatum. Nos illis respondeamus: Habuit corpus sicut et nos, aut non habuit? Si dixerint, Habuit: respondeamus illis: Ergo habuit et passiones corporis nostri. Intelligat unusquisque quod dico. Si autem negaverint eum

habuisse passiones corporis, ergo dicimus illis, quod nec corpus habuit. Et nos dicamus illis: Sicut corpus habuit verum, sicut et nos, et non habuit peccatum corporis, ita et animam veram habuit, et peccata animae non habuit. Nos ergo confiteamur verum corpus eum habuisse, et veram animam. Si enim non suscepit Dominus cuncta quae hominis sunt, non salvavit hominem. Si autem suscepit corpus, animam autem non suscepit, ergo corpus salvavit, animam autem non salvavit. Nos autem volumus magis salvari animam nostram quam corpus. Suscepit ergo Jesus, et corpus, et animam, ut utrumque salvet, ut perfectum hominem salvet, sicut et eum condidit. Si ergo dicunt illi: quia ideo Dominus non accepit sensum, ut non peccaret: et hoc putant, quod quicumque sensum habuerit humanum, vincere enim non potest. Dicant nobis: Joannes Baptista habuit sensum, an non habuit? Illo tempore quo erat in deserto, peccavit? Utique dicunt, quia non peccavit. Denique et Dominus noster dicit: Amen dico vobis, non fuit inter natos mulierum major Joanne Baptista **(Matth. XI)**. Petrus habuit sensum, an non habuit, et caeteri sancti apostoli? Si ergo apostoli vicerunt sensum humanum: Dominus timuit accipere sensum, ne vinceretur ab illo? Et dum volunt glorificare Dominum; detrahunt illi. Quomodo illi detrahunt? Ut videatur timere Dominus, quod apostoli non timuerunt. Nos ergo gratias agamus omnipotenti Deo, et dicamus: In sensu tuo non habuisti peccatum. Et venit princeps hujus mundi, et invenit in te nihil **(Joan. XIV)**. Ita ergo praestes nobis, sicut in tuo sensu vicisti diabolum, et in sensu nostro vince diabolum, ut quemadmodum perfectos nos creasti, perfectos et salves nos. Tu enim es Creator, tu es Magister, tu es Dominus, tu es et qui pro nobis passus es: qui vivis et regnas in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CIX.

Psalmus ipsi David. Iste psalmus vocem vatis continet de Christo loquentis. Ait ergo propheta: *Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis.*

David est qui loquitur, propheta, vir sanctus, rex. Rex ergo quid dicit? Rex et propheta quid dicit? *Dixit Dominus Domino meo.* Istum locum Salvator in Evangelio exposuit, dicens: Si Christus est, inquit, filius David: quomodo in spiritu vocat eum Dominum **(Matth. XXII)**? Vides ergo quid dicat: Si filius est David, quomodo vos dicitis: Quomodo in spiritu vocat eum Dominum? Dicat aliquis; Ergo non est filius David? Hoc dicebat de Pharisaeis, qui simplicem filium David confitebantur Christum. Ego ad Judaeum et Photinum hoc ipsum dico: Si filius est David, quomodo vocat filium suum Dominum? Qui autem Dominum Deum confitetur, et Dei Filium (verbi gratia Manichaeus, qui negat illum filium David), apud illum probo quod filius David est. Nobis ergo qui Filius Dei est, ipse est et filius David. Non alius Filius Dei, et alius filius David. Non facio duas personas in Deo et homine, sed ipse qui Filius Dei, ipse est et filius David. *Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis.* In Hebraeo primum nomen (), Domini, his litteris scribitur: quibus de Deo tantum scribitur. Secundum vero nomen Domini () his litteris scribitur, quibus solent homines Dominum vocare: quomodo et a quibusdam vocatur Dominus a servo, et reges vocantur Domini. Vide ergo quid dicat: *Dixit Dominus Domino meo.* Huic Domino, cui praecipitur ut sedeat, Deus non sedet,

assumptio corporis sedet. Huic ergo praecipitur ut sedeat qui homo est, qui assumptus est. Hoc adversus Arianos dicimus, et adversus eos qui dicunt: Major est pater qui jubet ut sedeat, quam ille cui jubetur. Omnia Evangelia personant de persona hominis, et nunc non necesse est approbatio: quia omnia quaecumque vilia videntur, referuntur ad hominem, referuntur ad carnem. Nunc de Psalmo dicamus:

Virgam virtutis tuae emittet Dominus ex Sion. Virgam in Hebraeo non tam habet, quam sceptrum, hoc est, insigne regiae potestatis. *Virgam virtutis tuae emittet Dominus ex Sion.* Ex Sion enim egreditur lex, et verbum Domini ex Jerusalem **(Isai. XXIII)**. *Dominare in medio inimicorum tuorum.* Non dixit: Interfice inimicos tuos: sed quid? *Dominare in medio inimicorum tuorum.* Inimicis tuis fac, ut qui alieni fuerant, tui esse incipiant. *Dominare in medio inimicorum tuorum:* inimici tui, de quibus scriptum est in sexagesimo septimo psalmo: Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Isti sunt inimici, qui in aliena erant potestate. Nunc ergo hoc precatur Psalmista: Inimicis tuis dominare, dignare esse Dominus inimicorum tuorum.

Tecum principium in die virtutis tuae, in splendoribus sanctorum. Versiculus obscurus. Videamus diem virtutis Domini: ut cum scierimus diem, tunc sciamus quod sit principium, et hoc principium quomodo cum eo sit, et cum eo fuerit: quomodo hoc ipsum principium in die virtutis ejus, in splendoribus sanctorum est. Hoc ergo principium quod est cum Domino in die virtutis ejus, ideo est cum Domino, ut splendeant sancti. *Tecum principium in die virtutis tuae.* In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum **(Joan. I)**. Hoc erat in principio apud Deum.

Pater principium, sed et Filius principium. Principium enim non habet principium. Si enim habuerit aliud principium, jam ipsum desinit esse principium. Quidquid ergo dederimus Patri, hoc damus et Filio. Si enim Pater in Filio, et Filius in Patre, et omnia Patris, Filii sunt, et omnia Filii, Patris sunt, et principium Patris, principium Filii est. Ergo quod dicit, hoc est, eo tempore quo patiebaris et dicebas: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum **(Luc. XXIII)**: quasi de hominis loquebaris affectu, non quasi imbecillis rogabas. Tecum enim erat principium, tecum enim erat divinitas, sed propterea deprecabaris auxilium, ut, accepto auxilio, dares sanctis tuis, et illi splenderent. Hoc quod dicitur: Accipiens dares, nulli scandalum faciat: secundum hominem loquitur. Si enim hominis corpus assumpsit, necesse est ut et hominis verba suscipiat. Homo est Christus, et vere homo est: secundum assumptionem carnis dicimus. Si ergo homo est secundum corpus, vides corpus, et non scandalizaris, et miraris, si hominis verbis loquitur? Si autem te scandalizat vilitas corporis, et crux, et injuriae, et alapae, et flagella, et omnis injuria crucis: si te hoc scandalizat, revertere ad principium, et non scandalizaberis. Dicit enim Pater ad Filium: *Ex utero ante Luciferum genui te.* Miraris si Dominus noster atque Salvator, qui vere hominem assumpsit, loquitur secundum hominem: cum ipse Deus Pater, qui non assumpsit hominem, loquitur quasi homo: *Ex utero ante Luciferum genui te.* Non habeo uterum: sed non possum me aliter indicare Patrem, nisi hominis verbis locutus fuero. *Ex utero ante Luciferum genui te. Ex utero,* de mea substantia. *Ex utero.* Audi, Eunomi: audi, Arri. Si creatura est Dominus, si factura: numquid artifex generat opus suum? Numquid artifex filium vocat opus suum? Artifex carpentarius fecit scamnum: numquid de utero illius

generavit? numquid dicit ei: De utero meo genui te, o scamnum? Non utique hoc dicit. Sed quid dicit? Ego te feci manu mea. Quando autem uterus dicitur, filius significatur, et filius non adoptatus. Vocantur enim et filii adoptati. Quotquot enim receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri **(Joan. I)**. Ibi dedit eis potestatem. Hic vero de utero generavit: de sua natura, de suis visceribus, de sua substantia. *Ex utero,* hoc est, de medullis divinitatis suae. Totum quidquid Pater est in divinitate, dedit Filio quem generavit. *Ex utero ante Luciferum genui te. Ante Luciferum.* Hoc schema, Graece dicitur κυνεόδοχὴ, quod dicunt grammatici a parte totum. Quando ergo dicitur, *ante Luciferum,* unam creaturam nominat, et omnes indicat creaturas. Quando dicit, *ante Luciferum:* nos sic intelligamus, quasi dixerit, ante lunam, ante solem, ante omnem creaturam. *Ex utero ante Luciferum genui te. Ante Luciferum.* Ante istum Luciferum qui videtur in mundo, vera lux genita est. Unde dicit in alio loco psalmus: In lumine tuo videbimus lumen **(Psal. XXXV)**. Sermo est ad Patrem: O Pater in lumine Filii, videbimus lumen Spiritum sanctum. *Ex utero ante Luciferum genui te.*

Juravit Dominus et non poenitebit eum. Juravit Dominus. Hoc quod dicit, *juravit:* non ei qui ante Luciferum genitus est: sed ei juravit, qui post Luciferum natus ex virgine est. *Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec.* Superfluum est nos de isto versiculo velle interpretari, cum sanctus Apostolus ad Hebraeos plenissime disputavit. Ipse enim ait: Iste est Melchisedec, sine patre, sine matre, sine generatione **(Hebr. VII)**. Et interpretatur ibi diligentissime, quare sine patre, sine matre, sine generatione.

Et ab omnibus ecclesiasticis dictum est, quoniam sine patre dicitur secundum carnem: sine matre dicitur secundum Deum. Hoc solum ergo interpretemur: *Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec*. Hoc solum dicamus, quare dixerit *secundum ordinem. Secundum ordinem:* nequaquam sacerdos eris secundum victimas Judaicas; sed eris sacerdos *secundum ordinem Melchisedec* **(Gen. XIV)**. Quomodo enim Melchisedec, rex Salem, obtulit panem et vinum: sic et tu offeres corpus tuum et sanguinem, verum panem, et verum vinum. Iste Melchisedec ista mysteria quae habemus, dedit nobis. Ipse est qui dixit: Qui manducaverit carnem meam, et biberit sanguinem meum **(Joan. VI)**. *Secundum ordinem Melchisedec,* tradidit nobis sacramentum suum.

Dominus a dextris tuis. Rem novam video. Dicitur in principio: *Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis:* et nunc dicitur ad eum, *Dominus a dextris tuis*. Si ipse ad dexteram Patris sedet, quomodo rursum Pater sedet ad dexteram Filii? Quando enim dicitur: *Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis:* manifestissime dicitur, quod ad dextram Patris sedet Filius. Quando autem dicitur: *Dominus a dextris tuis,* hoc dicitur, quod ad dexteram Filii sedeat Pater. Hoc totum propterea dicitur, ut aequalis sit Filius Patri. Multa sunt quae dicantur. Peccatori autem diabolus stat a dextris. Caeterum illa disputatio alia est. Quicumque peccator est, diabolus ei stat ad dexteram. Sed dicet aliquis: Quomodo et Jesu filio Josedec in Zacharia dicitur stare diabolus a dextris ejus: et diabolus stetit a dextris Salvatoris **(Zach. III)**? Videtis quia quaestio est. Sed eo tempore quando stabat diabolus ad dexteram Salvatoris: Jesus, inquit, habebat vestimenta

sordida. Nostra peccata portabat, nostris vitiis involutus: propterea diabolus stabat a dextris ejus. *Confregit in die irae suae reges.* Haec omnia tradita sunt mihi. In momento, inquit, horae monstravit ei universa regna terrae. Regna mundi, diabolus monstrat. Et quid dicit? Haec omnia mihi tradita sunt. Si cadens adoraveris coram me, erunt tua omnia **(Matth. IV)**. In die ergo belli, in die certaminis, confringet reges irae suae.

Judicabit in nationibus. Videte differentias: reges confringuntur, judicabit nationes. *Implebit ruinas.* Dominus noster ascendit in crucem, et multae ruinae factae sunt. Iste positus est in ruinam, et resurrectionem multorum, et in signum cui contradicetur **(Luc. II)**. *Implebit ruinas.* Non credentium, qui non crediderunt exploratoribus apostolis **(Num. XXI, et XXII)**. Et Moyses enim misit exploratores in mundum; et quia non credidit populus exploratoribus, propterea ceciderunt in deserto. Usque hodie corpora non credentium cadunt in deserto istius saeculi. *Conquassabit capita in terra multorum. Implebit ruinas,* non credentium: *conquassabit capita,* eorum qui dubii sunt: eorum qui non habent perfectam fidem. *Conquassabit capita in terra multorum:* non omnium. Si enim dixisset, omnium, nullus de nobis spem haberet. *Multorum,* dicitur, ut alii relinquantur.

De torrente in via bibit. Quis bibit de torrente, in via? Iste, cui dictum est: *Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis.* Iste, qui audivit: *Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec.* Iste, *Qui confregit in die irae suae reges: implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum.* Iste quid facit aliud? *De torrente in via*

bibit. Videamus ante viam, ut postea videamus in via torrentem. Via, saeculum istud dicitur, per quam ambulavit. Denique scriptum est in Evangelio: Esto consentiens adversario tuo dum es in via **(Matth. VI)**, hoc est, dum ambulas in isto saeculo, et per viam vadis ad eum, qui vera est via. Unde dicitur et in centesimo decimo octavo Psalmo: Beati immaculati in via. Beati sunt, qui in ista saeculi via immaculati sunt, et in isto mundo. Ergo sacerdos secundum ordinem Melchisedec: quoniam venit in via saeculi, et ambulavit in via nostra, bibit et ipse de torrente, qui erat in saeculo. Torrens non habet aquas naturales, non habet aquas quae semper perfluunt: sed habet aquas de tempestatibus, de pluviis, de turbine, de procellis. Torrens numquam est in montibus, sed semper in vallibus, in praecipitibus locis. Alienas aquas concipit, et parturit, et tumens vadit. *De torrente in via bibit.* Torrens numquam habet mundam aquam, sed semper turbidam. Hoc dicitur: quoniam saeculi istius aquae semper turbidae sunt, semper plenae tempestate. Vultis scire quomodo de torrente turbido biberit? Et ipse dicit: Tristis est anima mea usque ad mortem **(Matth. XXVI)**. Et dicitur in Evangelio: Et coepit, inquit, contristari, et conturbari **(Ibid.)**. Bibit ergo etiam Dominus noster de torrente istius saeculi aquas turbidas, aquas tristes, aquas quae non habent laetitiam. Tulit calicem, et implevit de torrente mundi, et quoniam turbidae erant aquae, dicit: Pater, si possibile est, transeat calix iste a me. Bibit ergo de torrente mundi istius: sed non bibit quasi in domo sua, sed in via ad alia ire festinans. *Bibit de torrente in via.* Propterea bibit de torrente, quia in via erat. *De torrente bibit.* Si Dominus bibit de torrente mundi istius, quanto magis sancti? Vultis scire quoniam sancti de torrente bibunt. Dicit et in alio loco:

Torrentem pertransivit anima nostra **(Psal. CXXIII)**. *De torrente in viabibit.* Diximus de torrente, dicamus etiam et testimonium. Torrentem pertransivit anima nostra. Vultis scire et alium torrentem? Elias sanctus propheta quando persequebatur eum Jezabel: quando accepit cibum, et quadraginta diebus transiens perrexit in eremum: Erat, inquit, in deserto, et bibebat de torrente Chobar **(III Reg. XIX)**. Verum audientes torrentes istius saeculi, nolite desperare. Frequenter hic torrens deficit. Videtur quidem tumescere: videtur habere aquas multas: sed cito deficit, si sustineas. Et Elias bibit quidem in deserto aquam, eo tempore quo erat in tristitia, quo erat in angustia **(Ibid.)**. Dimiserat Judaeam, et perrexerat in montem Sina: persequebatur enim eum Jezabel, et propterea bibebat de torrente Chobar. Verum quia perseveravit usque in finem, propterea defecit aqua torrentis. Et dicitur ad eum a Domino, quoniam defecerat aqua torrentis: Vade, inquit, ad viduam in Sarepta Sidoniorum, etc. Ecce bibit et Elias de torrente. Sed ipse Dominus atque Salvator bibit, et calicem de torrente Cedron. Sic enim Scriptura refert, quando venerunt et comprehenderunt eum. Venerunt, inquit, et comprehenderunt eum in torrente, etc. **(Joan. XVIII)**. Videtis quam humilis sit locus torrentis, quam confragosus. Cedron lingua Hebraea interpretatur *tenebrae.* Videtis igitur quoniam torrentes istius saeculi in tenebris sunt. Dominus ergo cum traditur, non traditur rursum in monte Oliveti, non traditur in templo: sed traditur in torrente, et torrente tenebrarum, hoc est, Cedron. Omnes enim qui odio habent lucem, amant tenebras. *De torrente in via bibit.* Quia ergo bibit Dominus de torrente, et gustavit mortem, propterea exaltavit eum Pater, et dedit ei nomen quod est super omne nomen. Deinde nunc dicitur: *De torrente in via bibit.* Et quia bibit de torrente in

via, *Propterea exaltavit caput.* Et quid dicit? Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me **(Joan. XII)**. Ille est exaltatus, et nos exaltavit. Istius caput exaltatum est: caeterum draconis capita conquassavit, et confracta sunt in mari. *Propterea exaltavit caput.* Non dixit: propterea exaltatum est caput ejus, hoc est, ab alio exaltatus: sed qui se humiliaverat, ipse exaltavit. Ipse enim dicit in Evangelio: Potestatem habeo animam meam ponendi, et potestatem habeo resumendi eam **(Joan. X)**. *Propterea exaltavit caput.* Seipsum exaltavit, qui caput est omnium. Aut certe quod dicit: *exaltavit caput,* non seipsum exaltavit. *Propterea exaltavit caput.* Semper enim ille altus fuit. Sed quando dicit: *exaltavit caput,* nostrum exaltavit caput: qui curvi non poteramus aspicere ad coelum, sed ad terram. Vultis scire quoniam ipse exaltavit caput? Et illam mulierem quam ligaverat diabolus, ipse liberavit **(Luc. XIII)**. Exaltavit caput ejus, quae semper incurvata fuit: et adoravit eum. Cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CX.

Alleluia. Psalmus iste, primus secundum ordinem scribitur litterarum; licet multi vigesimum quoque quartum psalmum, et trigesimum sextum scriptum putent in Hebraeo, secundum ordinem litterarum: sed in illis, vel desunt aliquae litterae, vel supersunt, et nonnumquam quia cum unus versus brevis sit, alius infinita longitudine major est. Ex quo puto magis observatione hoc legentium, quam studio Scriptoris effectum. Denique et Septuaginta interpretes, quia aliquis in eis

scrupulus nascebatur, in translatione Hebraeas litteras ponere noluerunt.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo. Si non fuisset simplex David, et habuisset dolum, non dixisset: *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo.* Non labiis tantum, sed toto corde. *In consilio justorum et congregatione: magna opera Domini.* Rectorum dicit eorum qui ante peccatores erant, nunc vero justi. Non est enim mirari. Videtis elephantem et camelum, similiter et muscam, et culicem, eamdem mobilitatem habere, et spiritum, et membra.

Escam dedit timentibus se. In fame pavit Eliam: in deserto, populo Judaeorum manna pluit **(Exod. XVI)**, et completum est quod dicitur: *Escam dedit timentibus se.* Hoc secundum litteram. Escam autem dedit panem qui de coelo descendit **(Joan. VI)**: quo si digni sumus, pascimur. Quanti enim martyres fame corrupti sunt, et nunc sunt cum Domino?

Sanctum et terribile nomen ejus. Sanctum, sanctis; *terribile,* peccatoribus. *Initium sapientiae timor Domini.* Qui non timent Dominum, non est in eis sapientia. Aut qui non habent sapientiam, non habent timorem.

Laudatio ejus manet in saeculum saeculi. Quoniam in titulo *Alleluia* praenotatum est, juste in laudatione finit psalmus. Siquidem *Alleluia* interpretatur, *laudate Dominum.*

PSALMUS CXI.

Alleluia. Iste psalmus provocat nos per timorem Dei in aeternae domus habitatione fundari.

Beatus vir qui timet Dominum. Frequenter dixi, quoniam omnia quae in persona justi interpretantur, referuntur ad Christum. Si enim sancti, typus et figura Salvatoris sunt: si quis vere sanctus est, verbi causa: Isaac typus Domini Salvatoris est, Joseph, Salomon, David, et caeteri sancti. Ergo et iste beatus vir qui nunc describitur, refertur quidem ad virum justum. Et vere de viro justo dicitur: sed iste vir justus, typus est viri justi. *Beatus vir qui timet Dominum.* Interim dimisimus psalmum, nunc dicamus de viro justo: *Beatus vir qui timet Dominum.* Psalmus centesimus undecimus alphabeticus est. Siquidem et centesimus decimus, et ipse sub alphabeto est. Primus versiculus ex aleph scribitur: *Beatus vir qui timet Dominum.* Secundus, ex beth: *In mandatis ejus cupiet nimis.* Tertius, ex gimel: *Potens in terra erit semen ejus,* et usque ad vicesimam secundam litteram thau. Singulos igitur versiculos, vestris orationibus disseramus. *Beatus vir qui timet Dominum:* principium psalmi est: nondum dicit: Beatus vir qui diligit Dominum. Virorum enim incipientium est timere perfectorum vero diligere **(I Joan. IV)**. Siquidem perfecta dilectio, foras mittit timorem. Ergo de principio dicit, hoc est, incipiente viro sancto. Videamus ergo ordinem *Psalmi: Beatus vir qui timet Dominum.* Qui timet Dominum, quid facit? Audit verba Dei, doctus in lege est? Non hoc dicit. Quid dicit? *In mandatis ejus cupiet nimis.* Qui timet Dominum: qui beatus est: mandata ipsius libenter facit. *In mandatis ejus cupiet nimis.* Videte quid dicat: Non dixit, mandata ejus facit. Multi enim et timore faciunt, et mercedem non habent. Qui enim gehennam timet, et propterea

non fornicatur, non habet tantam mercedem, quantam ille qui propter dilectionem Dei facit. In mandatis ejus volet, hoc est, vult nimis, hoc est, mandata ejus facere desiderat. Quomodo aliquis, si in aestibus sit, sitit: ita ille desiderat mandata Domini. In mandatis Domini volet nimis. Anxie mandata ejus non facit, sed vult: et vult non transitorie, sed, *nimis.* Tertius versiculus est:

Potens in terra erit semen ejus. Qui mandata Dei feci voluntate, dignus sum ut fiam pater sanctorum. Breviter dicimus, ne longius trahatur oratio. *Generatio rectorum benedicetur.* Praestet Dominus, ut et vos qui me auditis, generatio rectorum sitis.

Gloria et divitiae in domo ejus. Gloria et divitiae. Putamus gloriam et divitias saeculi dici? Ideo quis facit voluntatem Dei et mandata ejus, ut divitias mundi istius consequatur? Et certe non facit mandata Dei nisi divitias mundi contempserit **(Psal. CXI)**. *Gloria et divitiae in domo ejus.* Gloria credentium est, sicut dicit Apostolus: Nonne vos gloria mea estis et divitiae? Divitiae, de quibus dicit ipse Apostolus: quod divites facti sitis in omni scientia et justitia. *Et justitia ejus manet in saeculum saeculi.*

Exortum est in tenebris lumen rectis corde. Nos quondam errabamus in tenebris: sedebamus in tenebris et umbra mortis: sed lux orta est nobis, secundum Isaiam **(Cap. LVIII)**: *Misericors et miserator et justus. Misericors et justus.* Si peccator es, noli desperare veniam: misericors est. Si vero superbus es, et confidis tibi de clementia Dei, noli esse negligens, et justus est. *Misericors et miserator et justus.* Videte quid fecerit prudentia Psalmistae: Justitia

simplex est: misericordia duplex est. *Misericors et miserator et justus.* Quia misericors est Dominus et miserator, et vir justus imitetur Dominum suum, sit et ipse misericors.

Jucundus homo qui miseretur et commodat. Putat aliquis quod de auro dicat et argento, et de pecunia? Justi intantum non habuerunt quod aliis commodarent, ut ipsi cibum ab aliis acciperent. Ergo si non habuero quod dem, jam non sum justus? Si non fecero eleemosynam, in justorum numero non habebor? Quanti sanctorum fecerunt eleemosynam, sed in sanctitate ruerunt. Perfecti non fecerunt eleemosynas, quia non habebant unde facerent. Eleemosynas non facere, crimen habentis est. Caeterum qui non habet unde faciat eleemosynam, liber est. Quantumcumque dare voluerit, tantum dedit: quia voto dedit. Tamen habent et sancti unde faciant eleemosynas. Dicit et Petrus: Argentum et aurum non habeo: quod autem habeo, hoc do tibi **(Act. III)**. In nomine Domini Jesu, surge et ambula. Quid est majus, pecuniam dare, an debilem sanum facere? *Jucundus homo qui miseretur et commodat.* Quae sunt istae eleemosynae, quid sit hoc quod commodat vir justus? secundus versiculus ostendit. *Disponit sermones suos in judicio.* Non dixit: aurum suum, et argentum, e pecuniam disponit in judicio: sed, *sermones suos disponit in judicio.* Ista est misericordia, si vir sanctus doceat alios qui non sunt sancti. *Disponit sermones suos in judicio.* Intelleximus ergo quae sunt pecuniae quae commodentur. Verum hoc quod dicit, *disponit sermones suos in judicio,* hoc est quod dicitur in Evangelio, ne mittamus margaritas nostras ante porcos **(Matth. VII)**. Hoc est, ut sciat unusquisque cui tribuit, quid possit accipere, quid non possit. Unde vir sanctus dicit: In corde meo abscondi eloquia tua, ut

non peccem tibi **(Ps. CXVIII)**. Non ea dedi quibus libuit. Non sanctum tuum misi canibus, et margaritas dedi porcis. Grande igitur periculum est doctoris, verba Domini porcis effundere. Multa sunt quae dicantur de psalmo. Sed quoniam excludimur hora, benedicamus omnipotentem Dominum, et qui habet tales pecunias, tribuat non habentibus. Qui vero non habet, libenter accipiat. Praestet autem Dominus et mihi, ut et ego istas habeam divitias; ut et non habentibus dem, et habentibus divitias cumulem, ut beatitudinem istam, et dicens habeam et audiens. Beatus est enim qui in aures loquitur audientis. Quid enim mihi prodest loqui, si alius verba mea non suscipiat? Quid prodest mittere vinum, si statim quod mittitur, effundatur? Vides quod in Evangelio aqua illa in hydriam mittitur, et in vinum vertitur, et servatur ne pereat **(Joan. II)**. *Miseretur,* id est, in corde, et credit in opere. Bonum est tribuere substantiam terrenam: sed melius est in annuntiandam misericordiam, id est, ut tradas in oblivionem, qui tibi male fecit, hoc est, ut indulgeas qui in te peccavit. *Disposuit sermones suos in judicio,* hoc est, judex suimetipsius est. Dicit apud semetipsum. Dominus dixit: Si dimittis, dimittetur tibi: si das, dabitur tibi **(Matt. VI)**. Quia ille qui sic se judicat hic in praesenti, Deus illum coronat in futuro. *Quia in aeternum non commovebitur.* Iste talis non commovebitur: quia supra petram fundatus est.

In memoria aeterna erit justus. Ille justus semper in memoria Dei est. *Ab auditu malo non timebit.* Ab illo, discedite, o maledicti **(Matth. XXV)**!

Paratum cor ejus sperare in Domino. Hoc est, sua spes semper in Deo parata est. *Confirmatum est cor ejus.* Anima illius in fide. *Non commovebitur.* De ipsa fide ad

infidelitatem: quia super petram fundatus est, id est, super Christum. *Donec despiciat inimicos suos.* Id est, vitia et peccata, omnes haereses, vel potestatem inimicorum despicit.

Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in saeculum saeculi. Dispersit, hoc est, partitus est. Non dixit: Totum da uni homini, sed dicit: Vade et vende omnia quae habes, et da pauperibus **(Marc. X, et Luc. XVIII)**. Quia per multos illa partitus est, vel dispersit: quia plus est oratio multorum quam unius hominis. *Justitia ejus manet in saeculum saeculi,* hoc est, opera illius ipsa permanent. *Cornu ejus exaltabitur in gloria.* Hoc est, regnum ipsius *exaltabitur in gloria,* hoc est, cum Deo erit.

Peccator videbit. Quomodo videbit, quia Propheta dicit: Tollatur impius ne videat gloriam Dei. Tamen subsequitur: Videant et confundantur **(Zach. XII)**. Et alibi. Videbunt in quem compunxerunt, id est, visuri erunt illam formam servi et hominis, quam dignatus est suscipere de nostra humanitate: sed illam gloriam quam sancti habebunt, nec habebunt, nec videbunt, et quantum videbunt, ad illorum poenam videbunt. *Et irascetur.* Hoc est, contra seipsos; eo quod non fecerunt bona. Sera poenitentia erit illis. Dicturi erunt: Isti sunt, quos in despectionem habuimus: ecce inter ipsos Dei servos sunt reputati. Nihil profuerunt nobis abundantiae divitiarum: Sol non ortus est nobis. *Dentibus suis fremet et tabescet.* Per stridorem dentium, frigus intelligitur, ut illud: Ibi erit fletus et stridor dentium **(Matt. V, et Luc. XIII)**. Quia et frigus et calor erit ibi, et nulla requies. *Desiderium peccatorum peribit:* hoc est, omnia bona quae hic in praesenti habuerunt. Diligenter igitur audiamus verba Dei: cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXII.

Alleluia. Iste psalmus docet nos, ut, deposita veteri malitia, tamquam modo geniti infantes in Dei laudibus gloriemur. Ait enim:

Laudate, pueri, Dominum, laudate nomen Domini. Hic pueri provocantur ad laudem: de quibus in Isaia Salvator ait: Ecce ego et pueri, quos mihi dedit Dominus **(Isai. VIII)**. Ex ore quippe infantium et lactentium, laus in Deum plena perficitur.

Sit nomen Domini benedictum. Cui omnis creatura benedicit. Forsitan non fuit antea benedictum? Fuit semper, sed tamen antea in una gente Judaeorum tantummodo illi benedicebant et credebant: sed modo in omnibus gentibus et creditur, et benedicitur. *Ex hoc nunc et usque in saeculum. Ex hoc,* id est, quo inceperunt homines, et credere et laudare. Et *nunc,* hoc est, in praesenti: *et usque in saeculum,* hoc est, sine fine. Nam et antea semper fuit benedictum.

A solis ortu usque ad occasum. Id est, ab initio nativitatis nostrae usque ad mortem. *Laudabile nomen Domini.* Ut supra dixi.

Excelsus Dominus super omnes gentes. Numquid antea non erat excelsus? Erat in Judaea, modo super omnes gentes. Dicit per prophetam: Quoniam voluit reprobare Judaeos, et eligere gentes. *Et super coelos gloria ejus.* Hoc est, super Sanctos sua gloria.

Quis sicut Dominus Deus noster? Ac si dicat: Nullus talis. Ut illud: Quis similis inter filios Dei? Et alibi dicit: Non est similis tibi in diis, Domine **(Psal. LXXXV)**. *Qui in altis habitat, et humilia respicit in coelo et in terra. In altis,* hoc est, in sanctis. Numquid et in humilibus non habitat? *Habitat:* quia in humilibus respicit: ut illud: Super quem respiciam, nisi super humilem et trementem sermones meos **(Isai. LXVI)**? Quando sunt alti sancti? Quando contemplantur de coelestibus. Et tunc sunt humiles in terra: quando se humiliant in activa, elevantur in contemplativa. Et illi qui hic in terra sunt humiles, apud Deum sunt alti. Quare non dixit, in humilibus habitat: sed dixit, *respicit.* Ideo quia ubi respicit, ibi habitat, et ubi habitat, ibi respicit.

Suscitans a terra inopem. Et de capite, et de membris intelligitur. *Suscitans,* hoc est, suscitavit Deus Pater Christum, qui inops et pauper pro nobis factus est. Et nos inopes, id est, sine patre diabolo, sine matre gentilitate, suscitamur a Christo. *Et de stercore erigens pauperem.* Quod dixit, *terra,* hoc est, et stercus, et quod dixit, *inopem,* hoc est, et pauperem. Quia de terra et putredine peccatorum nostrorum erexit nos: ut illud: Quid superbis, pulvis et terra **(Eccli. X)**?

Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Collocavit Deus Pater Filium suum in coelestibus in dextera sua. Et dominabitur super principes, id est, super novem ordines angelorum, secundum illud: Princeps militiae, vel princeps virtutum ego sum. Et insuper sanctos, et sua membra collocavit cum ipsis novem ordinibus angelorum. *Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum laetantem.* Sterilis, hoc est, sancta Ecclesia. Unde in propheta dicit: Laetare sterilis, etc. **(Isai. LIV)**. Primitus

sterilis fuit sancta Ecclesia: quia non generabat filios, nisi paucos: Synagoga habuit virum Deum, sed tamen paucos generavit **(Act. II et seqq.)**. Postea Ecclesia, quae ante sterilis fuerat, in uno die vel duobus, grandes partus fudit, quando generavit octo millia. Et in propheta dicit: Qui sunt isti, aut quis genuit illos mihi **(Isai. XLIX)**? Fac mihi spatium et urbes ubi habitem. Et Dominus dixit: Ego faciam **(Psal. XVIII)**. In omnem terram exivit sonus eorum, hoc est, in toto mundo. *Qui habitare facit sterilem in domo,* hoc est, in Ecclesia. Et ipsa est sterilis, et ipsa est mater, et ipsi sunt filii, et in semetipsa habitat. Hoc est, unitas Ecclesiae, una res est, et multa membra: sed unum corpus multi sunt, ut Paulus dicit, et ibi laetabitur in semetipsa, hoc est, in unitate **(Rom. XII)**.

PSALMUS CXIII.

Alleluia. Iste psalmus vocem continet prophetae, ostendentis ut quae in eo historice narrantur, spiritualiter dicta intelligantur.

In exitu Israel de Aegypto, domus Jacob de populo barbaro. Iste psalmus secundum historiam commemorat, quando filii Israel exierunt de Aegypto **(Exod. XIII)**. Sed plus pertinet ad sensum, quando nos liberati fuimus de Aegypto, hoc est, de tenebris ignorantiae peccatorum nostrorum per baptismum. *Domus Jacob de populo barbaro.* Liberati fuerunt illi Israelitici de populo barbaro, hoc est, de illis gentibus quae in Aegypto habitabant. Et ad sensum. *Domus Jacob,* supplantatores vitiorum intelligunt. Liberati sunt isti,

et nos spiritualis domus Jacob liberati sumus ab illis infidelibus, qui in infidelitate permanserunt **(Gen. XXXII)**. *Domus Jacob.* Primitus fuit vocatus Jacob, postea Israel. Unde dixit: Vidi Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. Et Dominus dixit ad illum: Jam non vocaberis Jacob, sed Israel erit nomen tuum. Et nos primitus debemus esse Jacob, hoc est, supplantatores vitiorum: ut postea possimus esse Israel, id est, animae videntes Deum, et oculis cordis contemplari Deum: secundum illud: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt **(Matth. V)**.

Facta est Judaea sanctificatio ejus. In Judaea primitus fuit sanctificatio Dei. Sed Judaea, *confessio* interpretatur, id est, in illis qui confitentur fidem Trinitatis, et veniunt ad baptismum, ubi est sanctificatio Dei. *Israel potestas ejus.* Et potestas Dei est, ut Israel esse mereamur, id est, animae videntes Deum vocemur. Israel regnavit in ea.

Mare vidit et fugit. Mare vidit et fugit, quando Moyses cum populo suo venit **(Exod. XIV)**. Et quomodo vidit? Id est, intellexit voluntatem Creatoris, et donavit locum illi populo. Aliter, secundum sensum: Mare, gentilitas, vidit sanctos praedicatores, supplantatores vitiorum, et animae videntes Deum fugerunt, id est, non potuerunt resistere apostolis, quia Deus in illis erat. *Jordanis conversus est retrorsum.* Jordanem conversum esse retrorsum non legitur in historia **(Josue III)**, nisi quando cum arca in ipsum intraverunt: quasi retrorsum ambulasset illa aqua, sic stetit quasi murus, et illa alia aqua perambulavit in mare. Quid ergo intelligitur per hoc? Jordanis interpretatur, *descensio eorum.* Illi intelliguntur, qui veniunt ad baptismum. Quando viderunt Martyres pati persecutiones multas, conversi sunt in

mare, hoc est, in gentilitate negaverunt. Postea Dominus per suos praedicatores vocavit illos: Convertimini ad me, et ego revertar ad vos **(Zach. I)**. Et conversi fuerunt postea multi ad Deum. Illa aqua perambulavit in mare, id est, sunt infideles qui perambulaverunt in mare, id est, in mare perditionis.

Montes exsultaverunt ut arietes, et colles sicut agni ovium. Exsultaverunt sancti praedicatores, quando viderunt illos conversos, qui antea blasphemi fuerunt. *Exsultaverunt ut arietes,* id est, principes gregum, qui generant filios, id est, sancti apostoli. Unde unus de illis dixit: Per Evangelium ego vos genui **(I Cor. IV)**. Vel praedicatores altioris meriti intelliguntur, qui modo generant filios per praedicationem eorum. Unde Paulus dixit: Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis **(Galat. IV)**.

Quid est tibi, mare, quod fugisti; et tu, Jordanis, quare conversus es retrorsum? Propheta per semetipsum interrogat, et ipse respondit, ac si dicat: Quid tibi fuit, gentilitas, quod fugisti? *Et tu, Jordanis,* hoc est, et vos, Christiani, quid fuit quod conversi fuistis retrorsum? Quare? Vidistis sanctos praedicatores, id est, montes: vidistis arietes, hoc est, supplantatores vitiorum, et animas videntium Deum Patrem, ideo fugistis?

Montes, exsultastis ut arietes, et colles sicut agni ovium. Repetitio est.

A facie Domini mota est terra, a facie Dei Jacob. Exposuit hoc propheta alio loco cum dixit: Vidit, et commota est terra **(Psal. LXIX)**. Et post paululum ait: *A facie Domini,* et reliqua. *Mota est terra,* hoc est, a praesentia Dei, quia Deus in

suis praedicatoribus erat. Mota fuit gentilitas; *a facie Dei Jacob,* id est, a praesentia illius quem adoravit Jacob.

Qui convertit petram in stagna aquarum. Petra, Christus, et secundum historiam, de petra exierunt flumina **(Exod. XVII)**. Antequam Christus veniret in carnem, non eruperant adhuc tantae aquae, hoc est, tanta doctrina: Postea exierunt de Christo quatuor flumina, quatuor Evangelia, et irrigaverunt totum mundum. *Et rupem in fontes aquarum.* Repetitio est. Rupes sunt, qui et petra. Petra, dicitur rupis. *Et rupem in fontes aquarum.* Doctrina multa de Christo. Mare Rubrum, quod ideo dicitur: quia sicut sanguis erat illa aqua maris, quae figurabat baptismum.

Non nobis, Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam. Dicunt illi boni Judaei: Non nostrum meritum nos liberavit, sed tua potestas: ut nomen tuum glorificetur in omnibus gentibus. Vel praedicatores novi Testamenti similiter dicunt. Quando faciunt virtutes, Deus per illos facit: ut nomen illius glorificetur, et laudetur per ipsum.

Super misericordia tua et veritate tua. Tua misericordia, et tua veritas hoc facit. *Ne quando dicant gentes, Ubi est Deus eorum?* Propter hoc facit Deus ista mirabilia, ut non dicant gentes, quod non potuisset Deus illos salvare. Vel modo in novo Testamento similiter facit in sanctis suis.

Deus autem noster in coelo: omnia quaecumque voluit, fecit. Deus in coelo sursum. Dicunt sancti ad illos infideles, qui idola adorant: Vos vestros deos manu tangitis, et oculis animalibus cernitis, sed noster Deus in coelo est sursum. In coelo et in terra, *omnia quaecumque voluit, fecit.* In his qui

coelestem vitam agunt, et adhuc terrena carne clauduntur, implevit voluntates suas.

Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum. Ideo dicitur simulacrum, quia ad similitudinem alicujus hominis mortui, factum sit. *Argentum et aurum.* Quare non dixit, lapidea, aut aerea, sed fictilia, aut lignea; sed argentea et aurea? Quia praevidebat Spiritus sanctus: quoniam cum exinde increpati essent, quale responsum darent. Ideo posuit aurum et argentum, quia dicerent illi: Non adoro, nec ligneum Deum, nec lapideum, nec aereum; sed Deum aureum et argenteum. Dicis illi: Si aurum et argentum adorasses, non esset talis error. Et dicunt illi: Non adoramus aurum, nec argentum. Ille respondit: Non aurum et argentum, sed Deum meum adoro. Quae est ista imago, et illa potestas quae in ipsa est? Dicis illi: Diabolus ibi est. Ille dicit: Absit. Non volo diabolum adorare. Quomodo non adoras diabolum, quia in alio psalmo legimus: Omnes dii gentium daemonia **(Psal. XCV)**? Dicit ille: Nec hoc adoro. Quid ergo adoras? Ego solem, lunam, stellas adoro. Isti sunt mei dii, illi me salvant. Dicis illi; Si sol est tuus Deus, quare non semper tibi lucet? Dicis ad alterum, qui lunam adorat, vel isti qui solem adorat: Sol integer est. Tu lunam adoras, quare crescit et decrescit tuus Deus, et de nocte lucet? Quare non semper tibi lucet? Et in mare quando mergeris, tua luna, et tuae stellae cur te non liberant, et super tibi lucem dant? Quare addit: *opera manuum hominum, argentum et aurum?* De terra fodiunt illud homines, et colunt illud, et colorant, et sic evenit pulchrum. Ergo de tuis manibus facis Deum tuum quem adoras. Ista ad revincendum malos dicta sunt.

Oculos habent, et non videbunt: aures habent, et non audient: nares habent, et non odorabunt. Manus habent, et non palpabunt: pedes habent, et non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo. Neque enim est spiritus in ore ipsorum. Dicis illi: Vel si bestiam adorasses, licet malum erat, sed tamen vel oculos habet, vel pedes: sed istud quod adoras, nec videt, nec audit. Quare addit: *Non clamabunt in gutture suo?* Quia bestiae clamant voce, sed confusus est clamor eorum. Non intelligis, neque potes per litteras, vel per syllabas comprehendere, quomodo vocem hominis comprehendis.

Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis. Similes, hoc est, si oculos non emendat, quia vidit illud aurum, illam imaginem. Sed et in anima similis efficitur, dum non emendat, quia nec videt, nec intelligit, nec discernit, dum plus errori credit. Ideo similis dicitur. *Et omnes qui confidunt in eis.* Non solum qui faciunt, sed etiam qui confidunt.

Domus Israel speravit in Domino. Domus Israel, duodecim tribus Israel. Aaron, tribus Levi non speravit? Non speravit in tales deos mortuos, sed in Domino. *Domus Israel,* animarum domus videntium Deum in Domino sperant. Et Aaron, mons fortitudinis, id est, qui fortes et alti sunt in merito, in Domino sperant. *Adjutor et protector eorum est.* Illi dii non prosunt, secundum Jeremiae dictum: hominem non liberant de bello, regem non constituunt, sed iste illos defendit, et protegit, secundum Danielis dictum **(Dan. II et III)**, vere ipse est Deus eorum, et ipse mutat tempora, et amovet reges, et constituit.

Domus Aaron speravit in Domino: adjutor eorum et protector eorum est. Qui timent Dominum, speraverunt in

Domino. Exceptis istis, domus Israel, et Aaron, omnes qui illum timent et amant, protegit illos et defendit.

Dominus memor fuit nostri, et benedixit nobis. Memor fuit, quoniam liberavit filios Israel. Et nos, quoniam quod promisit, implevit opere. Misit Filium suum, qui carnem suscepit, et nos liberavit. Hoc dico, Deum memorare. *Et benedixit nobis,* hoc est, omni benedictione spirituali.

Benedixit domni Israel, benedixit domui Aaron. Benedixit omnes timentes Dominum, pusillis cum majoribus. Id est, altiores merito, et inferiores.

Adjiciat Dominus super vos. Alios praedicatores. Primitus pauci fuerunt, postea multi effecti sunt in mundo praedicatores.

Benedicti vos a Domino, qui fecit coelum et terram. Benedicti: hoc est, vos sancti benedicti estis a Domino.

Coelum coeli Domino, terram autem dedit filiis hominum. Coelum coeli, sicut dicit canticum psalmi, et psalmus cantici. Istud coelum subjectum est illi coelo superiori, ubi est firmamentum, et inde habet lumen. Et terra iterum subjecta est ad illud coelum aereum: exinde habet pluviam et omnem necessitatem. Secundum sensum, coelum altius, sancti apostoli, qui ab ipso Christo audierunt praedicationem, et illuminationem Spiritus sancti acceperunt, et exinde fuerunt edocti. Coelum iterum successores apostolorum, quibus illi praedicaverunt, et Dominus illos in anima illorum illuminavit. *Terram autem dedit filiis hominum.* Hi sunt illi simpliciores qui tantum incarnationem credunt, qui lac edunt,

et nutriuntur per praedicationem, et ipsi qui terreni erant, coeli efficiuntur.

Non mortui laudabunt te, Domine. Hoc est, peccatores. Peccator enim cum venerit in profundum malorum, contemnit **(Prov. XIII)**. *Neque omnes qui descendunt in infernum.* Hoc est, hahitatores inferni.

Sed nos qui vivimus, benedicimus Dominum. Nos fideles qui vivimus, id est, qui fidem et opera habent, ipsi laudant Deum. *Ex hoc nunc et usque in saeculum. Ex hoc,* id est, quo incipimus intelligere. *Nunc,* modo. *Usque in saeculum,* sine fine.

PSALMUS CXIV.

Alleluia. Iste psalmus vocem continet fidelis animae a Deo peregrinantis, quae post longos labores ab eo suscipitur.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meae. Non dixit: diligam; sed, *dilexi.* Non promisit se facere, sed testatur se fecisse. *Dilexi.* Quare dilexi? *Quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meae. Dilexi,* transacti temporis est: *exaudiet* autem, futuri. Non enim dixit: quoniam dilexi quod exaudivit me Dominus; sed, *dilexi,* quod exaudiet me Dominus.

Quia inclinavit aurem suam mihi. Quoniam nos parvi sumus et humiles, et non possumus nos extendere et exaltare: propterea Dominus inclinavit aurem suam, et dignatur

exaudire nos. Denique quia nos homines sumus, et dii non possumus fieri: Deus homo factus est, et inclinavit se, secundum illud quod scriptum est: Et inclinavit coelos, et descendit **(II Reg. XXII)**. *Et in diebus meis invocabo te.* Hic quaeritur quomodo in diebus invocet, et non invocet in noctibus. Et quomodo dicit in alio loco: Media nocte surgebam ad confitendum tibi, cum sancti in nocte plus soleant orare **(Psal. CXIII)**. Et in alio loco dicitur: In noctibus extollite manus vestras in sancta, et benedicite Dominum **(Psal. CXXXIII)**. Quomodo dicit, *et in diebus meis invocabo?* Non dixit, invocavi; sed, *invocabo,* in futuro. Dum enim in hoc mundo sumus, in nocte invocamus. In futuro in die invocamus Dominum: propterea dixit, *in diebus meis.* Peccatoribus enim nox est: mihi autem dies.

Circumdederunt me dolores mortis. Videntur mihi dolores mortis cogitationes esse foedae, quando anima cogitat, et peccare desiderat, quoniam parturit peccata, vicina est morti. *Et pericula inferni invenerunt me.* O nos infelices, et miseros, et lugendos: quia semper nos peccatum quaerit! Si autem semper nos quaerunt peccata, nos festinemus ut non nos inveniant. Haec autem distantia est inter dolores mortis, et pericula inferni. *Dolores mortis,* malae cogitationes sunt: *pericula inferni,* opera mala sunt. Ut est autem dicam: aliud in theoria, aliud in opere, hoc est, in practica. Ibi enim dolor et parturitio: hic autem periculum est vicinum morti.

Tribulationem et dolorem inveni. Novam rem dicit. Non dicit, Requiem inveni: non dicit, Saturitatem inveni. Si autem dixisset, Invenit me tribulatio, invenit me dolor, non erat quaestio. Nunc autem quid dicit? *Tribulationem et dolorem inveni:* quasi quaerens sic invenit. Non enim invenitur nisi

quod quaeritur. Sanctus non quaerit requiem, sed tribulationem. Novit enim quoniam tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem, probatio vero spem: spes autem non confundit **(Rom. V)**. Tale quid et in Jeremia dicitur **(Jerem. VI et XIV)**. Tribulationem, inquit, et miseriam invocavi. Quoniam, inquit, amaro tuo verbo ridebo, hoc est, in hoc saeculo, quid aliud volo nisi tribulationem, ut in futurum requiem habeam et felicitatem? Et propterea, inquit, nunc amaritudinem sustineo, ut postea dulciora promerear. Et populus Domini de Aegypto egrediens venit in Mara, quod interpretatur *amaritudo,* et de Mara in Sina, quod interpretatur *tentatio* **(Exod. XV)**. Et iterum Jeremias: Solus sedebam, quoniam amaritudine repletus eram **(Jerem. XV)**.

O Domine, libera animam meam. Proprietatem Hebraicae linguae Graecus et Latinus exprimere non possunt. Pro *o* in Hebraeo habet ANNA (). Anna autem interpretatur *rogo,* et *deprecor.* Et quod dicit, hoc est: Deprecor, Domine, libera animam meam. Non est enim vocantis, sed deprecantis affectus. In ingenti enim periculo constitutus est. *Misericors Dominus et justus, et Deus noster miserebitur.* Erige aures, peccator. Misericors est Dominus, sed noli esse negligens: sequitur enim, *et justus.* Si multum peccator es: audi, misericors est Dominus: si negligens es: audi, et justus est. Sed videtur quasi aequale esse, *misericors Dominus et justus.* Verbi gratia, decem partibus est misericors, et decem partibus est justus, et hoc propter simpliciores ita loquor. Dicat aliquis: Si pensentur peccata mea, nonne possum tanta habere bona, quanta habeo mala? Nunc autem dicitur, quod misericors est et justus. Est misericors in peccatoribus, justus in bonis. Incipiunt me

gravare peccata mea, et vincit in sua misericordia. Propterea semel justus posuit, et secundo, misericors. Poterat et de praeterito dicere. *Et Deus noster,* inquit, *miseretur,* ut semper eum misericordem ostendat.

Custodiens parvulos Dominus. Si quis magnus est, et se exaltat, et superbus est, hunc non custodit Dominus. Si quis se magnum putat, hujus non miseretur Dominus; sed si quis se humiliat, hujus miseretur, et custodit eum Dominus. Siquidem dicit: Ecce ego et pueri quos mihi dedit Dominus. Et iterum: *Humiliatus sum; et salvavit me.* Dupliciter intelligimus: *Humiliatus sum, et salvavit me.* Sive peccavi, et salvavit me, sive, cum essem superbus, et humiliavit me, et salvavit me.

Convertere, anima mea, in requiem tuam. Quando dicitur, *Convertere in requiem tuam:* ergo habuit ante requiem quam perdidit. Nemo enim convertitur, nisi qui pergit illuc ubi prius erat. Deus enim nos bonos creavit, et nostro arbitrio nos reliquit, et omnes cum Adam in paradiso posuit. Sed quia nostro arbitrio a beatitudine illa cecidimus, et venimus in vallem lacrymarum, propterea justus animam suam hortatur, ut convertatur illuc unde descendit. *Convertere, anima mea, in requiem tuam.* Locus enim iste, tribulationis locus est, terra pugnatorum est. Iste locus lacrymarum est, ubi non licet securum ambulare. Ubicumque enim aliquis fuerit, periculum est. Si in deserto, scorpiones sunt: si in civitatibus, oculus meretricis pernicies est homini: si in mari, latrones et piratae. Haec omnia mystice loquor. Nec enim nunc periculum est sancto viro a latronibus interfici, siquidem martyres sanguine suo vicerunt. *Convertere, anima mea, in requiem tuam. Quia*

Dominus benefecit tibi. Quo, inquit, converteris, o anima? In paradisum. Non quia digna es, sed misericordia Domini est. Ut exires de paradiso, tuo vitio factum est, ut autem redeas, misericordiae Domini fuit. Et nos dicamus animae nostrae: *Convertere in requiem tuam.* Requies nostra, Christus est Deus noster. Si quando fuerimus in angustia, et coeperit nos cogitatio captivare in peccatum, dicamus: *Convertere, anima mea, in requiem tuam.*

Quia eripuit animam meam de morte. Necdum rediit in paradisum, et jam se in securitatem redisse dicit. Dixit, *Convertere, anima mea, in requiem tuam,* et quasi securus dicit, *quia eripuit animam meam de morte.* Quomodo eripuit animam meam de morte. Pro me passus est Deus meus, pro me crucifixus est Deus meus, et dico: Ubi est, mors, victoria tua; ubi est, inferne, stimulus tuus **(Osee XIII; I Cor. XV)**? *Oculos meos a lacrymis.* Ploravi, ut rideam: luxi, ut in sempiternum gaudeam. Qui in praesenti non plorat, in futuro lacrymabitur. Beati enim qui lugent, quia ipsi consolabuntur **(Matt. V)**. Econtrario autem dicitur: Vae! vobis qui ridetis, quoniam lugebitis. *Pedes meos a lapsu.* Quia non steterunt pedes mei super petram, propterea pene moti sunt pedes mei, pene effusi sunt gressus mei. Liberati sunt pedes mei a lapsu. Quare? Quia conversa est anima mea in requiem suam.

Placebo coram Domino in regione vivorum. Videor, inquit, hominibus esse justus, quare opera bona non habeo? Videor hominibus esse sanctus, quare verba bona non habeo? Haec David dicit: hoc sancti dicunt, hoc apostoli loquuntur: peccator enim haec non loquitur. Quid loquitur justus? Quia verba et opera bona non habeo, et sanctus videor, et laudor ab

hominibus. Ego autem novi conscientiam meam. Scio qualibus cogitationibus cor meum fluctuat: scio quantae mihi libidines veniunt, et video aliam legem repugnantem menti meae, et captivantem me in lege peccati **(Rom. VII)**: propterea dico: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus **(Ibidem)**? Et propterea dico: Ab occultis meis munda me, et ab alienis parce servo tuo **(Psal. XVIII)**. Ab alienis. Non est meum quod parturio. Nolo cogitare mala, et cogito. Nolo cogitare malum, et quasi invitus et captivus in malam cogitationem trahor. Sed quoniam in mea potestate non est, aut cogitare, aut non cogitare quae sunt mala: propterea dico, aliena quidem sunt quae veniunt in cor meum. Sed quoniam quasi necessitas mihi imponitur: propterea dico, Ab occultis meis munda me. Aliena quidem sunt peccata, sed quia suscipio ea: dico in alienis peccatis, Parce mihi servo tuo: Hoc autem quare dixi? Quoniam dixit propheta: *Placebo Domino.* Non dixit, Placeo, sed *placebo.* Hinc enim quod facio, non possum esse perfectus justus. Propterea dicit et Apostolus: Ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus, et nunc per speculum videmus in aenigmate **(I Cor. XIII)**. Propterea nunc longo sermone usi sumus: quoniam in praesenti saeculo perfectus justus nemo esse potest, neque David, neque apostoli, neque aliquis sanctorum. Nemo enim mundus a peccato, nec si unius diei fuerit vita ejus **(Job. XV)**. Siquidem apostoli et sancti non ausi sunt dicere, Sancti sumus: nec ausi sunt dicere, Placeo: sed *placebo.* Qui in futurum sollicitus est, de praeterito quod non fecit, confitetur. *Placebo Domino:* Ubi placebo? *In regione vivorum.* Haec enim regio mortuorum est: alia est terra vivorum. Siquidem et David in hac terra erat, et vere in terra repromissionis, dicens: *Placebo Domino in regione*

vivorum: confitetur hanc regionem non esse vivorum, sed mortuorum. Vultis scire quae est illa regio vivorum? Dominus dicit in Evangelio: Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, et erant mortui **(Luc. XXIII)**. Et quid sequitur? Deus, inquit, non est mortuorum, sed vivorum. Igitur et justus quid dicit: *Placebo Domino in regione vivorum.* In regione Abraham, Isaac, et Jacob **(Luc. XVI)**. Hoc est, quando vere fuero in sinu Abraham, tunc placebo Domino.

PSALMUS CXV.

Alleluia. Hunc psalmum quinta et sexta editio cum superioribus copulant: Symmachus vero et Septuaginta interpretes dividunt.

Credidi, propter quod locutus sum. In Hebraico centesimus decimus quartus psalmus, et centesimus decimus quintus, unus est psalmus. Igitur dixit: *Credidi, propter quod locutus sum.* Quid credidisti? quod locutus es? Psalmus prior ita finivit: Placebo coram Domino in regione vivorum. Dicit ergo propheta: *Credidi, propter quod locutus sum.* Quid credidi? Quoniam placebo coram Domino in regione vivorum. Hoc credidi, et hoc locutus sum. Quid autem locutus sum? *Ego autem humiliatus sum nimis.* O magna intelligentia divini sermonis! Credidi, inquit, quoniam placebo Domino, quoniam ero angelus; quoniam ero in coelis, et non fui superbus: non sum elatus, sed humiliatus sum nimis. Quoniam ero in regione vivorum, misericordiae Domini est. Ego autem novi

memetipsum, quia terra sum et cinis. Propterea dico: *Ego autem humiliatus sum nimis.* Quid autem est terra et cinis?

Ego autem dixi in excessu meo: Omnis homo mendax. In Hebraeo aliter habet. *Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendacium:* quod dicitur ZECAM. Placebo Domino in regione vivorum: sed ego scio memetipsum, secundum conditionem corporis, nihil esse. Non est enim veritas in substantia nostra, sed umbra est, et quasi mendacium. In substantia corporali dico, non in anima. Et quod dicit, hoc est: Placebo Domino in regione vivorum. Sed cogitans humanam vitam, et considerans diversos errores, non invenio veritatem in hoc mundo. Siquidem ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus **(II Cor. XI)**. Propterea dico: Omne quod videmus, omne quod intelligimus, mendacium est. Quomodo igitur mendacium est? Mendacium hic dixit, quasi umbram, quasi imaginem: quemadmodum dicitur in alio loco: Verumtamen in imagine pertransiet homo **(Psal. XXXVIII)**. Eadem intelligentia et nunc dicitur: omnis homo mendax, hoc est, omnis homo umbra. Hoc autem dicimus secundum Hebraicam veritatem. Loquamur autem et secundum Septuaginta interpretes. Dicat enim aliquis, quid ad me quid habeatur in Hebraico? ego Ecclesiam sequor. *Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax.* Verum dicit David, an mentitur. Si verum est, omnis homo mendax, et hoc quod dicit, *omnis homo mendax,* verum est, ergo et ipse mentitur, quia et ipse homo est. Si autem et ipse mentitur, ergo hoc quod dixit, *Omnis homo mendax,* non est verum. Quocumque verteris, in contrarium venit. Et quoniam ipse homo est, ergo ipse mentitur; quod omnis homo mendax est. Ergo alio genere mentitur. Videtis ergo, quia syllogismi sunt philosophorum.

Denique secundum hanc sententiam texitur syllogismus Aristotelis. Denique tu dicis: Loquere ad alterum: si mentiris, et verum dicis quod mentiris: ergo mentiris. Videte quomodo in contrarium vertitur sententia. Quid enim dicit: O tu qui mecum loqueris: si mentiris, et verum dicis hoc ipsum quod mentiris: ergo mentiris, et in eodem sermone fit, ut verum dicat, et mentiatur. Propterea lectum est in Apostolo: Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam et vanam deceptionem hominum, secundum elementa mundi **(Coloss. II)**. Invenerunt enim philosophi suas deceptiones ex propria arte: quomodo in eodem sermone, et vera quis dicat, et mentiatur. Nos autem dicamus David vera dixisse, quod omnis homo mendax. Quamdiu homines sumus, mentimur: quando autem fuerimus dii, desinimus mentiri. Ubi enim sunt aemulationes et contentiones in vobis, nonne homines estis, et secundum hominem ambulatis **(I Cor. III)**? Ego dixi, dii estis, et filii excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini, et sicut unus de principibus cadetis **(Psal. LXXXI)**. Si quis igitur sanctus est, Deus efficitur, et quando factus fuerit Deus, desinit esse homo, et jam mentitur. Quid enim dicit et Apostolus? Est autem omnis homo mendax, Deus autem verax **(Rom. III)**. Interpretemur aliter: *Credidi, propter quod locutus sum.* Magister quando docet discipulum, nisi prior ipse crediderit quod docet, non potest alterum docere. Dicit ergo se primum credidisse, et sic alium docere. *Ego autem humiliatus sum nimis.* Quando autem adeptus sum gratiam Dei: non sum elatus in superbiam, non me inflavit notitia. Sed quid feci? *Humiliatus sum nimis.* Tamen quod docui sermone, potui et humilitate docere. *Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax.* Docebam, inquit, discipulum meum, et considerans

contemplationem coelestem, et cogitans diviniora: intellexi omne quod homo novit, esse mendacium. Quid enim veritatis potest esse in hoc mundo, cum umbra sit vita nostra super terram? Si ergo qui docet discipulum, confitetur quod omnis homo mendax est: quanto magis discipulus non debet se extollere, et aestimare se aliquid esse?

Quid retribuam Domino, pro omnibus quae retribuit mihi? Quoniam dixit, placebo Domino in regione vivorum, et hoc ipsum credidi, propter quod locutus sum, et humiliatus sum nimis, et dixi, omnis homo mendacium, omnis homo umbra, omnis homo imago? pro tantis beneficiis, quibus placebo Domino in regione vivorum, quid habeo dignum quod illi retribuam? Ego terra sum, ego cinis sum: promisit mihi, quia placebo illi in regione vivorum: fecit me magistrum. *Credidi, propter quod locutus sum.* Quid habeo dignum, quod illi pro tantis beneficiis retribuam? Quodcumque illi dedero, ipsius est, et magis illi reddo quam dono. Nihil aliud habeo, quod ipsi retribuam, nisi pro ipso sanguinem fundam, nisi pro ipso martyr existam. Haec est sola retributio digna, pro sanguine sanguinem retribuere, ut liberati a Salvatore, pro Salvatore libenter sanguinem profundamus.

Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo. In Hebraico ita habet: *Calicem Jesu accipiam.* Hoc ipsum et Angelus interpretatur. Et vocabis nomen ejus Jesum **(Luc. I)**: ipse enim salvabit populum suum. Calicem ergo Jesu accipiam. Quis est iste calix Jesu? Pater, si possibile est, transeat iste calix a me **(Luc. XXII)**. Et potestis, inquit, calicem meum bibere? Et continuo sequitur: Calicem quidem meum bibetis **(Matth. XX)**. Hoc autem quare dixi? Ut

intelligamus calicem passionis martyrium esse. Grandis res est martyrium. Quomodo grandis res? Quoniam retribuit Domino quod accepit a Domino. Christus pro ipso passus est, et ille pro nomine ipsius patitur. Quoniam diximus quod martyr nihil aliud habet quod retribuat Domino, et Dominus computat illi pro qualitate, quoniam videt servum suum nihil aliud habere quod retribuat ei. Quid enim simile est? Deus pro hominibus passus est, Dominus pro servo, justus pro peccatore. Quae aequalitas? Sed quoniam nihil aliud habet servus quod retribuat Domino: Deus quasi clemens pro aequali accipit martyrium. Quasi si quis dives paverit aliquem pauperem: evenerit autem eumdem divitem venire cum sua familia, et veniat casu in domum pauperis et non habeat pauper quod illi apponat, et familiae ipsius, et solum illi dicat, intra in domum clientis tui, et ostendat voluntatem, quoniam nihil aliud habet quod det, et plus faciat pauper, sicut illa vidua quae duo minuta contulit **(Luc. XXI)**. *Calicem salutaris,* aut Jesu, *accipiam.* Et hoc ipsum martyrium, inquit, non est meae virtutis, sed gratiae Dei. Propterea non possum eum bibere, nisi nomen Domini invocavero. Jesus vincit, in suo martyre coronatur.

Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus. Respondeant nunc Judaei: quoniam omne corpus humanum dicunt esse immundum in lege. Denique si quis moriatur apud Judaeos, sive propheta, sive qualiscumque sanctus, si quis eum tetigerit etiam sacerdos, usque ad vesperam immundus est **(Levit. XIX et XXI)**. Hoc secundum litteram in lege scriptum est. Dicamus illis: Si mortui corpus immundum est, quomodo nunc dicitur: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus?* Si pretiosum est corpus sancti

morientis, quomodo immundum est? Ergo hic de evangelista dicitur, de martyre praedicatur.

O Domine, quia ego servus tuus: ego servus tuus, et filius ancillae tuae. Et jam dixi in centesimo quarto decimo psalmo, ubi habet: O Domine, libera animam meam, quod in Hebraico habet: ANNA (), quod interpretatur *rogo,* aut *deprecor.* Et hic ita habet in Hebraico: Rogo, Domine: *quia ego servus tuus, ego servus tuus.* Videtur humilitatis esse quod dicitur. Grandis dignitatis est, et meriti esse servum Domini, et non servum peccati. Quia non habeo, inquit, dominum hominem, quia non habeo dominum peccatum **(Rom. VI)**. Non enim regnat peccatum in mortali meo corpore; propterea servus tuus sum. Grande meritum. Denique dicitur de Moyse: sed non sicut servus meus Moyses. Et Abraham, et Isaac, et Jacob dicuntur servi Domini. Propterea et Apostolus ita incipit: Paulus servus Jesu Christi.

Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis. Vere magnae felicitatis est, ire ad Dominum: ut non habeat conscientiam inquinatam. Quicumque sanctus moritur sua morte licet, sit sanctus qui misericordias operatus sit, fecerit signa, daemones ejecerit, non vadit ad Dominum securus: horrescit ejus conscientia, quando videt Dominum. Martyr autem si et post baptismum peccaverit, tamen secundo baptismate martyrii ablutus, securus vadit ad Dominum. *Dirupisti vincula mea.* Catenis autem suorum peccatorum unusquisque constringitur, sed in martyrio meo dirupisti vincula peccatorum meorum, et de vinculis plicasti mihi coronam victoriae. Ubi enim abundavit peccatum, superabundavit et gratia **(Rom. V)**. *Tibi sacrificabo hostiam laudis.* Post martyrium ubi sacrificat? In regione vivorum.

Sacrificabo, inquit, tibi sacrificium. Quale sacrificium? Numquid hircum, aut vitulum? Illa Judaica erant, et transierunt. *Sacrificabo tibi hostiam laudis.* Haec est laus martyrum. Sicut enim martyres laudant Dominum pure in regione vivorum, ita et monachi qui die et nocte psallunt Domino, debent eamdem puritatem habere martyrum, siquidem ipsi martyres sunt. Quod enim faciunt angeli in coelis, hoc monachi faciunt in terris.

Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus. Quae sunt orationes martyrum? Quae sunt orationes sanctorum? Tenebo, inquit, et non dimittam te. Adorabo, inquit, Dominum, quem in Evangelio legens, et inveniens crucifixum: in coelis video regnantem cum angelis. *In conspectu omnis populi ejus.* Coram omni coetu sanctorum. *In medio tui, Jerusalem.* Ipsius coelestis civitatis, quae est mater nostra: cujus jam cives et domestici facti sumus. Per ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, qui est pax nostra. Qui nobis praestare dignetur, ut compresso bello carnali, ac charitatis suae nobis pace largita: filiique effecti in Jerusalem coelesti, sanctis suis mereamur adjungi pro meritis. Ipsi gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXVI.

Alleluia. Iste psalmus parvus habetur numero versuum, sed magnus est in spiritualis mysterii sacramento. Vocem tamen

apostolicam tenet, qui juxta normam evangelicam in quatuor versuum numero continetur.

Laudate Dominum, omnes gentes. Qui, relictis simulacris, accessistis ad eum per fidem. Quod autem omnes gentes laudaturae atque adoraturae essent Dominum, hoc Magi ab Oriente venientes inchoaverunt, offerentes munera nato homini regique ac Domino, sicut Matthaeus ait evangelista. *Et collaudate eum omnes populi* **(Matth. II)**. Qui ex Judaeis fuerunt conversi, quod titulus ille praenuntiavit, quem super crucem Dominicam Pilatus posuit, scriptum Hebraice, Graece, et Latine, Rex Judaeorum, sicut Joannes evangelista testatur **(Joan. XIX)**.

Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus. Apud Deum futura jam facta esse saepe testati sumus **(Act. II)**. Ergo tunc misericordia Domini confirmata est, cum effudit super credentes Spiritum sanctum, juxta promissionem quam Lucas evangelista commemorat, dicens: Ecce ego mitto promissionem Patris mei in vos: vos autem sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto **(Luc. XXIV)**. *Et veritas Domini manet in aeternum.* Permanet veritas Domini, cum justi in coelesti Jerusalem tamquam lapides vivi aedificantur: vel impii aeterno igni et vermibus, qui numquam moriuntur, his traduntur. Sicut Marcus evangelista ait: Ignis eorum non exstinguetur, et vermis eorum non morietur **(Marc. IX)**. Nos vero Dominum supplices deprecemur, ut se laudandi tribuat efficaciam, et confirmet super nos misericordiam suam: mittens in nobis Spiritum sanctum, qui exurens noxia, illuminet profutura. Ipsi gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto in cuncta saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXVII.

Alleluia. Iste psalmus interdum vocem continet Ecclesiae Christi vocatione fundatae, vel populi interempti pro Christi nomine Deum magnificantis.

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus. Confessio haec non ad peccatorum remissionem; sed ad laudem pertinet deitatis.

Dicat nunc domus Israel, quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus. Illa domus, quae prius caecata erat delictis, nunc mente serena Dei gloriam contemplatur.

Dicat nunc domus Aaron quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus. Quae ante idolis immolaverat: nunc autem Altissimi illecta bonitate, sacerdotium gerit animae suae.

Dicant nunc qui timent Dominum, quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus. Vos, qui prius simulacra muta et surda metuebatis, nunc omnipotentis Domini cum timoris reverentia misericordiam decantate.

In tribulatione invocavi Dominum, et exaudivit me in latitudine Dominus. In angustiis tribulationum exaudivit me in latitudine gaudiorum.

Dominus mihi adjutor est, non timebo quid faciat mihi homo. Diabolus utique et homo et vir, saepe in Scripturis ponitur.

Dominus mihi adjutor est, et ego despiciam inimicos meos. Vel haereticos, vel Judaeos.

Bonum est sperare in Domino, quam sperare in homine. In solo Deo debemus sperare, et non in homine, cujus salus vana est **(Psal. LIX)**. Nam alius propheta ait: Maledictus homo qui ponit in homine spem suam **(Jerem. XVII)**.

Bonum est confidere in Domino. Qui vitam largitur aeternam. *Quam confidere in principibus.* Quorum potestas cum hoc mundo dilabitur.

Omnes gentes circumdederunt me, et in nomine Domini, quia ultus sum in eos. Gentes scilicet tribulationum vallabant me, sed in nomine Domini restiti eis.

Circumdantes circumdederunt me, et in nomine Domini, quia ultus sum in eos. Cujus eram vexillo munitus.

Circumdederunt me sicut apes. Sicut apes favum, ut auferrent dulcedinem quam in me Christus infuderat. *Et exarserunt sicut ignis in spinis.* Ipsi exarserunt in invidia sua dum me exurere non valuerunt. *Et in nomine Domini, quia ultus sum in eos.* Cum ea quae mihi intulerant, in eos refusa sunt.

Impulsus eversus sum ut caderem, et Dominus suscepit me. Qui confidens in eum, ipsum solum adjutorem quaesivi.

Fortitudo mea, et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem. Ipsi concinam, ipsum virtutem meam dicam: in ipso omnis laudatio mea consistit, qui mihi in hac tribulationis morte factus est in salutem.

Vox exsultationis et salutis, in tabernaculis justorum. In cordibus utique martyrum reliquorumque sanctorum, qui facti sunt tabernaculum Dei per inhabitantem Spiritum sanctum in eis.

Dextera Domini fecit virtutem. Ut mihi victoriam in passione tribueret. *Dextera Domini exaltavit me.* Ab humilitate diversarum passionum, virtute ejus elevatus sum.

Non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini. Populus haec martyrum loquitur: quorum victoriae in omnibus Ecclesiis concinuntur.

Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me. Castigat nos Dominus ad emendationem in multis verberibus, ut probet et servet a perpetua morte.

Aperite mihi portas justitiae, et ingressus in eas confitebor Domino. Beatus est ille Ecclesiae vel martyrum populus, cui portae aperiuntur justitiae, id est, vitae aeternae, in quibus jugiter Deum confiteatur et laudet.

Haec porta Domini, justi intrabunt per eam. Dominus Jesus Christus porta est Patris, per quam introitur ad eum, ipso Domino sic dicente: Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur. Et iterum: Nemo venit ad Patrem nisi per me **(Joan. X)**. Per hanc ergo portam venitur ad Patrem, sed nemo in eam ingreditur nisi justus.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me, et factus es mihi in salutem. In qua vel vulnera peccati sanasti, vel adversus iniquum hostem, factus es in salutem.

Lapidem quem repobraverunt aedificantes. Dominus noster Jesus Christus lapis verus inventus in legis littera, reprobatus est ab aedificantibus Judaeis, hoc est, litterae haerentibus. *Hic factus est in caput anguli.* In caput connectens duos parietes: unum de circumcisione, alium de praeputio, in uno novo homine, hoc est, in semetipso.

A Domino, Patre. *Factus est.* Mediator noster et ejus. *Et est mirabilis in oculis nostris.* Non in illorum, qui eum reprobaverunt; sed in nostris, qui eum credendo suscepimus.

Haec est dies quam fecit Dominus, exultemus et laetemur in ea. Hic lapis angularis ipse est dies salutis, in quo vel a morte surreximus, vel moerore peccati deposito, in novitate vitae laetamur.

O Domine, salvum me fac. Ad te venientem. *O Domine, bene prosperare.* Prosperum facito iter illud, quo ad te post multos labores revertar. *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Christus Dominus in nomine Patris, sicut ipse ait: Ego veni in nomine Patris mei **(Joan. V)**, etc.

Benedicimus vobis de domo Domini. Sancti de coelesti Jerusalem parvulos Ecclesiae benedicunt. *Deus Dominus et illuxit nobis.* Resurrectione enim sua illuminavit tenebras nostras.

Constituite diem solemnem. Exhibete vos templa et aras Deo, in quibus et sacras celebretis solemnitates. *In condensis.* In virtutibus multis: in quibus vel ipse Dominus, vel ejus angeli frequentantur. *Usque ad cornu altaris.* Usque ad ipsum Dominum, qui est fortitudo animae, quam ejus altare fecisti.

Deus meus es tu, et confitebor tibi. Accepta remissione per confessionem peccaminum, nunc confitebor laudes tuas, *Deus meus tu, et exaltabo te.* Quia a te ab humilitate sum sublevatus.

Confitebor tibi, quoniam exaudisti me. Ut me cum sanctis tuis in coelesti Jerusalem sociares.

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus. In his verbis psalmus accipit terminum, de quibus sumpsit exordium: videlicet ut ab initio credulitatis nostrae usque ad finem in Deum nostrum fiduciam habentes, ejus laudes perseveranter confiteamur, juxta illud Domini: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit **(Matth. X et XXIV)**. Qui nobis fiduciam in se sperandi largire dignetur: ipsi gloria cum aeterno Patre, et Filio et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXVIII.

Alleluia. Iste psalmus magnum in se mysterium continet. De quo quippiam in prologo prolocuti sumus, sed quoniam continentur in eo lex, mandata, justificationes, testimonia, judicia ac viae: quid inter ea distet, discerni necesse est. Lex ergo, quae per Moysen data est, in Christo spiritualiter debet intelligi: quia Apostolus cum illam sanctam vocet, umbram tamen eam futurorum esse describit **(Hebr. X)**. Mandata sunt, in quibus praeceptorum Dominicorum custodia deputatur, juxta illud: Non occides, non moechaberis, et reliqua. Justificationes sunt, quibus Deus per suam dilectionem et

proximi, zizaniam odii ab hominum corde jubet avelli. Testimonia sunt, in quorum praesentia nobis observationum sanctarum ordo committitur. Sicut Moyses coelum et terram invocat testes **(Deut. IV)**. Et Paulus ad Timotheum: Testificor tibi, inquit, in conspectu Dei viventis, et in conspectu electorum angelorum ejus, et reliqua **(II Tim. IV)**. Judicia autem sunt, cum aut juxtos splendidis honorabit meritis, aut aeternis damnabit suppliciis transgressores. Viae enim sunt apostoli ac prophetae, per quos venitur ad veram viam, qui est Christus. Sic ergo inchoat psalmus, *Beati immaculati:* quem pro prolixitate dictorum in tribus homiliis explanare Domino annuente decrevimus. Totus hic psalmus est scriptus secundum ordinem litterarum, ita ut ab una littera octo versus incipiant, et rursum a sequenti octo alii compleantur. Et hoc similiter usque ad finem texatur. Josephus autem refert in libris ἀρχαιολογίας hunc psalmum, et Deuteronomii canticum, uno metro esse compositum, et putat elegiacum metrum in utroque posse deprehendi: quod scilicet prior versus sex pedibus constet, inferior uno minus in pentametrum finiatur.

ALEPH.

Beati immaculati in via. Ista utique in saeculi via, per quam gradimur. *Beati immaculati.* Contra beatitudinem miseria opponitur. Beatus immortalis dicitur in nostra lingua, sive laudabilis vel gloriosus. Illi sunt beati, qui in vitam aeternam merentur intrare; et illi sunt miseri, qui in infernum descendunt. Quomodo dicit, *immaculati:* quia sine minutis

peccatis homo esse non potest: sicut sanctus Joannes dixit: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est **(I Joan. I)**. Et propheta dicit: Qui ingreditur sine macula, et operatur justitiam **(Psal. XIV)**. Sine macula, hoc est, sine mortalibus criminibus. Sed tamen discretionem facit inter maculam, et maculam, id est, quia etsi sine minutis esse non possumus: tamen in majora incidere non debemus. *In via: qui ambulant in lege Domini. In via,* in Christo, ut ipse ait: Ego sum via et veritas **(Joan. XIV)**. *Qui ambulant in lege Domini,* hoc est, in mandatis illius. *Qui ambulant,* id est, perseverant. *Qui ambulant in lege Domini.* Qui, carnis concupiscentiis edomatis, etiam terrenae honorem gloriae calcant.

Beati qui scrutantur testimonia ejus. Ut intelligant cum peccaverint, se coram testibus deliquisse. *In toto corde exquirunt eum.* Et non leviter, neque segniter.

Non enim qui operantur iniquitatem in viis ejus ambulaverunt. Viae enim sunt apostoli et prophetae, per quos venitur ad viam illam, quae dixit: Ego sum via, veritas, et vita, sicuti jam diximus. In hac enim via impii non incedunt: quia Satanae viam sequuntur.

Tu mandasti, mandata tua, Domine, custodiri nimis. Non tepido corde, nec dissoluto animo, sed fortiter et attente nos sua mandata edocet custodire.

Utinam dirigantur viae meae, ad custodiendas justificationes tuas. Nisi enim ab ipso Domino dirigantur viae nostrae: ad ejus custodiendas justificationes infirmiores erimus, propter fragilitatem carnis.

Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Non alia praetermittere, et alia observare est congruum: sed omnia aequaliter custodire oportet, ne in futuro judicio confundamur.

Confitebor tibi, Domine, in directione cordis mei. Quia non est perversum in parte haereticorum. *In eo quod didici judicia justitiae tuae.* Ut te directo corde laudarem.

Justificationes tuas custodiam, non me derelinquas usquequaque. Et si ad tempus relinquimur, non tamen usquequaque relinquamur ut pereamus.

BETH.

In quo corrigit adolescentior viam suam: in custodiendo sermones tuos. Hic propheta non modo longaevam aetatem corrigit: verum etiam adolescentiam edocet erudiri, et ita custodire divinos sermones, ut etiam si vetus culpa defleta sit: nunc ne cogitatio ad delinquendum ulla consentiat.

In toto corde meo exquisivi te, ne repellas me a mandatis tuis. Non ex parte, sed ex toto corde Deum se requisisse fatetur, ne ab ejus mandatis projiciatur: quia neminem projicit qui peccatores salvos facere venit.

In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. In cordis abdito Dei sacramenta recondit: cum haereticum post duas correptiones devitat **(Ad Tit. III)**, cum sanctum Dei

canibus non exponit. Vel cum margaritas ejus non projicit coram porcis **(Matth. VII)**. Nihil negligenter agit in his quae sunt Dei: quia scit maledictum esse qui fecerit opus Domini negligenter **(Jerem. XLVIII)**.

Benedictus es, Domine, doce me justificationes tuas. Quia scio vanae gloriae justificationes tuas, quas Pharisaeus proferebat in templo, a te non processisse **(Luc. XVIII)**.

In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui. Incomprehensibilia dicit Apostolus judicia Dei **(Rom. XI)**. Ergo iste quae audivit, et didicit a prophetis: ea tantum labiis nuntiavit, sed credentibus, et non indignis.

In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis. Sicut enim terrenus homo in agris vineisque delectatur: ita iste in testimoniis Dei jucundatur de conscientia pura, qui, contempto mundo, a Deo ditatus est.

In mandatis tuis exercebor, et considerabo vias tuas. Exercitatio assiduitas operis est. Et iste: nisi exercitatus in mandatis Dei fuisset, non poterat considerare vias ejus; id est, apostolicas propheticasque doctrinas.

In justificationibus tuis meditabor, non obliviscar sermones tuos. Ea meditor, in his exerceor, ut illa oblivioni non tradens, possim ea integre perfecteque implere.

GIMEL.

Retribue servo tuo, vivifica me, et custodiam sermones tuos. Constanter sibi retribui ob id quod Deo serviat, deprecatur. Et quia nescit servum se esse peccati: in ipso vivere, qui vita est, optat: sermonesque ejus dum vita praesens volvitur, custodire.

Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua. Absterge ab oculis cordis velamen litterae, et fac me spirituali sensu legis tuae mirabilia contemplari. In lumine enim tuo videbimus lumen **(Psal. XXXV)**.

Incola ego sum in terra, non abscondas me a mandatis tuis. Sic et Apostolus ait: Dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino **(II Cor. V)**. Peregrinum se in corpore positum propheta dicit a coelesti frequentia: quia scit haec mandata in thronis et dominationibus contineri: quae sibi ne occultentur, implorat.

Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore. Ut sive manducem, sive bibam, sive aliud quid faciam: eas semper desiderem, mediter, apprehendam.

Increpasti superbos. Ut eos ad humilitatem sanctam, quam docuisti, reduceres. *Increpasti superbos.* Sic fecit diabolo, et Adam, qui se elevaverunt in superbia. Vel modo per tuos doctores increpas adversarias potestates, membra diaboli, haereticos vel malos homines, qui contra mandata Dei agunt. Increpasti illos per tuos sanctos. *Maledicti qui declinant a mandatis tuis.* Maledicti sunt illi qui a mandatis Dei declinant, sed tunc pleniter maledictionem accepturi erunt mali, id est, haeretici vel reliqui: quoniam dicturus erit: Ite, maledicti, in

ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus **(Matth. XXV)**.

Aufer a me opprobrium. Peccati et judicium. *Et contemptum.* Judicii mortalis. *Quia testimonia tua exquisivi.* Non otiose et somnolenter, sed strenue vigilanterque.

Etenim sederunt principes, et adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis. Quod in hoc versiculo propheta in se loquitur, futurum in apostolis reliquisque martyribus videt, qui multa coram regibus et praesidibus, Domino etiam hoc praenuntiante, perpessi sunt **(Matth. X, Marc. XIII, et Luc. XXI)**. Qui licet sint diversis poenis affecti, usque ad sectionem tamen cervicum semper se in Dei exercuerunt justificationibus.

Nam et testimonia tua meditatio mea est. In his utique pressuris. *Et consilium meum justificationes tuae.* Quia vitam pollicentur aeternam.

DALETH.

Adhaesit pavimento anima mea: vivifica me secundum verbum tuum. Corpori mortali animam conjunctam intelligo: ideo ne delictum invalescat, a te peto vivificari: sciens quia concupiscentia carnis mortem operatur.

Vias meas enuntiavi tibi. Quomodo dicit, *enuntiavi tibi,* cum alibi dicit, enuntia mihi. Numquid Deus aliquid nescit aut

ignorat: quia ipse ubique est praesens, et omnia praevidet, et intrinsecus est? Sed quod dicit, *vias meas enuntiavi tibi,* hoc est, ac si dicat: Tu dic prius iniquitates tuas **(Isai. XLIII)**, hoc est, tua opera: quod contra mandatum Dei egisti: enuntia per confessionem vel poenitentiam, ut justificeris in sermonibus Dei.

Vias meas enuntiavi, et exaudisti me: doce me justificationes tuas: Vias peccati mei confessus sum, et remisisti: nunc doctrinam indulge, quia in justificationibus tuis edocear.

Viam justificationum tuarum instrue me. Justificationes quas legis littera protulit, spiritualiter capiam. *Et exercebor in mirabilibus tuis.* In apostolis caeterisque doctrinis ecclesiasticis, quae in ea sunt figuratae.

Dormitavit anima mea. In hujus habitaculi mortalis statione. *Prae taedio.* Imbecillitatis corporeae. *Confirma me in verbis tuis.* Ut ablato peccati somno, instanter in his vigilem.

Viam iniquitatis amove a me. Desiderium illud per quod ad peccandum venitur. *Et in lege tua miserere mei.* Apud te enim lex instituta est, ut semper miserearis.

Viam veritatis elegi. Christum Dei Filium, quem praevidens venturum in mundum audio dicere: Ego sum via, veritas, et vita **(Joan. XIV)**. *Judicia tua non sum oblitus.* Illa judicia, quae in Evangeliis proferens, ait: Hoc est judicium, ut omnis qui credit in Filium hominis, habeat vitam aeternam **(Joan. III)**.

Adhaesi testimoniis tuis, Domine, noli me confundere. Et quia his adhaerens, anteriorum facinorum indulgentiam merui: quaeso ne me patiaris de iteratione peccati confundi.

Viam mandatorum tuorum cucurri. Quando multa patiebar propter verbum ob spem futurae beatitudinis. *Cum dilatares cor meum.* Cum in amplitudine sanctarum Scripturarum mysterium mihi beatae Trinitatis insinuares. Vel dilatares cor meum: id est, in latitudine charitatis, in spe, in fide.

H E.

Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum. Propheta in persona Ecclesiae dicit, *Legem pone mihi,* id est, temetipsum: quia lex Christus est. Ac si dicat: Temetipsum mihi pone, hoc est, dona. *Et exquiram eam semper.* Ipsam legem, hoc est, mandata, vel temetipsum.

Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam. Id est, tua mandata. *Intellectum,* ut non sim sicut equus et mulus, quibus non est intellectus **(Psal. XXXI)**. Ecclesia rogat, ut intelligat discretionem inter bonum et malum, inter vitam et mortem, inter litteram et sensum. Ut intelligam et praedicem et opere impleam. *Et custodiam illam in toto corde meo.* Id est, ex tota dilectione.

Deduc me in semita mandatorum tuorum. Semita minor est quam via, hoc est, arcta, et angusta via, hoc est, altiora mandata quae ducunt ad vitam: quia lata et spatiosa est quae ducit ad mortem **(Matth. VII)**. *Quia ipsam volui.* Vox

Ecclesiae. Ac si dicat Ecclesia: Non concupivi aliud, nec delectatus sum, nisi tua mandata. Ideo rogo ut me deducas in tua mandata, id est, intelligere facias.

Inclina cor meum in testimonia tua. Vox Ecclesiae: Superbi non inclinant cor in testimoniis Dei, quia sperant se altiores esse, et melius intelligere de praeceptis Dei, quam Ecclesia. *Et non in avaritiam.* Hoc est, vanitatem: quia illi superbi non inclinant cor in testimoniis Dei; sed in vanitate vel avaritia. Inclina cor meum, dicit Ecclesia, id est, in humilitate, ut illud: Discite a me quia mitis sum et humilis corde **(Matth. XI)**.

Averte oculos meos ne videant vanitatem. Averte oculos meos, id est, sensus meos, *ne videant vanitatem,* id est, defectionem. Ac si dicat: Ut in ista vanitate, quae est defectio, non habeam oculos meos, id est, sensus meos defixos. Sed quid, inquit? *In via tua vivifica me.* Hoc est, in temetipso. Vel in tuis mandatis vivifica me, in anima.

Statue servo tuo. Populo Christiano. *Eloquium tuum.* Tua mandata. *In timore tuo.* Id est, sancto.

Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum. Ecclesia dicit, id est, tolle, capula, seca, quod suspicatus sum ab aliis opprobrium. Opprobrium illud quod dicebant gentiles: Cultor es crucifixi: adorator es male mortui: venerator es occisi, et dicebant: Ecce Deus noster, quem vos dicitis manufactilem. Ubi est Deus vester? Veniat. *Quod suspicatus sum.* Quid suspicabantur illi? Quod fallaciam observaret Ecclesia, quoniam Christum adorabat. *Quia judicia tua jucunda.* Id est, clara: laeta ad illos qui amant et desiderant, id est, non nolentibus, sed volentibus clara et jucunda sunt.

Ecce concupivi mandata tua: in aequitate tua vivifica me. Unum est, Domine, tuae miserationis donum, ut eloquia sancta custodientes, in tua aequitate vivificemur, hoc est, cum aequalem te Patri Spirituique sancto fatemur.

VAV.

Et veniat super me misericordia tua, Domine. Ut delicta remittas. *Et salutare tuum secundum eloquium tuum.* Hoc est salutare, eloquium quod per alium promisisti prophetam, dicens: Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat **(Ezech. XXXIII)**. Hoc est, ut venias nos redimere: secundum quod Abrahae promisisti, sicut dictum est: In semine tuo benedicentur omnes tribus terrae **(Gen. XXII)**.

Et respondebo exprobrantibus mihi verbum. Ecclesia dicit. Ac si dicat: Si veneris redimere nos, respondebo ad illos qui me exprobrant de mea fide quomodo credo, et dicunt: Ubi est Deus vester? Ecce Deus noster, vel idola illorum quae colunt. *Quia speravi in sermonibus tuis.* Constanter his respondebo qui vanam dicunt spem meam quam in te habeo, quia illorum spes inanis est.

Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque. Non consentiam peccantibus, ne audiam: Quare tu enarras justitias meas **(Psal. IX)**? *Quia in judiciis tuis supersperavi.* In his sperans, semper ea protuli in Ecclesiis populorum.

Et custodiam legem tuam semper, in saeculum saeculi. In, *semper,* omne tempus vitae praesentis ostendit. In *saeculum saeculi* vero futurum saeculum monstrat.

Et ambulabam in latitudine. Dilatatus enim sum in custodia legis tuae. *Quia mandata tua exquisivi.* Diligenter ea perscrutans. Ad hoc exquisivi, ut crederem et intelligerem.

Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar. Sciens quia qui te confitetur in saeculo, confiteberis eum coram Patre et angelis ejus **(Matth. X)**. Nos vero si ante reges et praesides propter Dominum, sicut martyres fecerunt, stemus, sive verbum veritatis annuntiemus, sive pro justitia decertemus **(Ibid. et Marc. XIII)**: non confusi, sed constantes esse debemus.

Et meditabar in mandatis tuis quae dilexi. Ut opus meditationis, dilectionis perficeret fructum.

Et levavi manus meas. Id est, elevavi. *Ad mandata tua quae dilexi.* A peccato mundas, et ab effusione innocentis sanguinis alienas. *Et exercebar in justificationibus tuis.* Ut quae in his per litteram indicabantur, spiritualiter possim advertere.

ZAIN.

Memor esto verbi tui servo tuo, Domine: in quo mihi spem dedisti. Talem me digneris efficere, ut idoneus habear qui verbi tui memor, inter pressuras hujus saeculi, per spem aeternorum bonorum, merear consolari, sicut sequitur:

Haec me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificabit me. Cum in angustiis posito, aeternae vitae pabulum subministrat.

Superbi inique agebant usquequaque. Qui, relicta humilitate praeceptionis divinae, in hujus saeculi vanitatibus extollebantur. *A lege autem tua non declinavi.* Quia illis damnationi appropinquantibus, erigebar in ea.

Memor fui judiciorum tuorum. Nihil in hac vita indignum gessi, metuens ne his condemnarer. *A saeculo, Domine.* Ab initio hujus vitae. *Et consolatus sum.* Securum me sciens a judicio mortis. *Consolatus sum,* dicit ipsa Ecclesia: quod Deus venit sua membra redimere. Quasi dicat: Ab initio cognovi ego, et intellexi per Spiritum sanctum, quod tu venturus eras in carne.

Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Vox Ecclesiae. Affectum miserationis ostendit, ut doleat super praevaricationes iniquorum, juxta illud Apostoli: Ob unius membri dolorem compatiuntur omnia membra **(I Cor. XII)**. Ideoque non vult quemquam peccare, sed omnes cupit viam veritatis agnoscere **(I Tim. II)**.

Cantabiles mihi erant justificationes tuae: in loco peregrinationis meae. Docet nos propheta, in hujus mundi peregrinatione, spiritualia cantica semel aure suscepta incessabiliter decantare, quia cum sumus in corpore, peregrinamur a Domino **(II Cor. V)**.

Memor fui nocte nominis tui, Domine, et custodivi legem tuam. Oportet enim, fragilitatem humanam, ut cum semper, impensius tamen nocturno tempore memoriam faciat

Dominici nominis **(I Cor. V)**: cum aut recordatione divitiarum premitur, aut concupiscentiae igne torquetur, et praecipue hoc exorare, ut si legem Dei custodire coepit, ne ab eadem in aliquo divellatur.

Haec facta est mihi: quia justificationes tuas exquisivi. Facta est mihi haec lex consolatio, et non scandalum: ut diligentius justificationes tuas scrutari valerem. Nos quoque suppliciter exoramus Dominum: ut nobis justificationes suas insinuet, vias reseret, mirabilia declaret, et si quid legis umbraculum occultet, Paracleto illuminante, revelet, ut si beatitudinis palmam non adipiscimur, saltem vel pro delictis veniam consequamur. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui est cum aeterno Patre et Spiritu sancto, honor, et potestas, et gloria in saecula saeculorum. Amen.

Justificationum, mandatorum, legum, viarumque discretionem jam in superiori homilia descripsimus **(homil. II)**: nunc ad octavae litterae capitulum revertamur.

HETH.

Portio mea, Domine, dixi custodire legem tuam. Qui relinquit mundi superbiam, honorum fastigia, divitiarumque jactantiam, et in coelo collocat thesauros, hujus portio efficitur Deus: sicut Petrus ait paralytico: Argentum et aurum non est mihi; sed quod habeo, hoc tibi do: In nomine Christi Jesu surge, et ambula **(Act. III)**. O magnus thesaurus, o felicium divitiarum egregius cumulus, ut qui legem Dei custodit, et cujus Deus est portio, morbida curet infirmitatum!

Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo. Bene propheta toto corde deprecatur faciem Dei, qui mundum cor se novit habere. Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt **(Matth. V)**. *Miserere mei secundum eloquium tuum.* Per quod promisisti ut peccatorem in morte non obrueres, sed misericordia consolareris.

Cogitavi vias meas. Quod rectae erant. *Et converti pedes meos in testimonia tua.* Sensus meos in tua praecepta: ut observare debeam, et opere compleam.

Paratus sum, et non sum turbatus. Paratus sum, ad praedicandum: *non sum turbatus,* ad tribulationem sustinendam propter Christum. *Ut custodiam mandata tua.* Non me conturbaverunt iniqua exprobrantium jacula.

Funes peccatorum circumplexi sunt me, et legem tuam non sum oblitus. Ab improperiis peccantium se conseptum propheta dicit, nec tamen legis divinae se ait immemorem: sciens oportere nos per multas tribulationes introire in regnum Dei **(Act. XIV)**.

Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super judicia justitiae tuae. Scit enim medio noctis tempore vel pericula pati, vel praemia se assequi posse, quia sicut media nocte percussit angelus Aegyptum **(Exod. XI)**, ita media nocte sapientes virgines introducuntur ad sponsum **(Matt. XXV)**. Et multa sunt alia de media nocte testimonia. Ideo hic eo tempore surgit cum judicio ac justitia, ut quod posceret consequatur.

Particeps ego sum omnium timentium te et custodientium mandata tua. David particeps erat in regno ad omnes homines

qui sustinebant tribulationem; et modo Ecclesia particeps est ad illos qui Deum timent timore sancto, et sua mandata implent. Particeps est cum illis in fide, spe, charitate.

Misericordia Domini plena est terra. Cum solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos **(Matth. V)**. *Justificationes tuas doce me.* Ne similis fiam his qui habentes scientiae clavem, neque ipsi introeunt, neque alios introire permittunt **(Luc. XI)**. Misericordiam fecit, quando venit nos redimere. Inde est plena terra, id est, sancta Ecclesia. *Justificationes tuas doce me.* Hoc est, tua mandata, ut illa intelligam et praedicem, et opere impleam.

TETH.

Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine. Vox prophetae in persona Ecclesiae. *Bonitatem fecisti,* quando in carne venisti, et nos redemisti; quando quod promisisti ad Abraham, et reliquos patres adimplesti, ut illud; et in semine tuo benedicentur omnes gentes **(Gen. XX)**. *Cum servo tuo:* populo christiano. *Secundum verbum tuum.* Verbum Patris Filius est. *Secundum verbum tuum;* ut peccantem me non in ira punires, sed misericordia consolareris. *Bonitatem et disciplinam, et scientiam doce me.* Vox Ecclesiae. Ante debuerat dicere scientiam, et postea disciplinam; quia non potest homo bonus esse nisi scientiam habeat. Qualem bonitatem se dicit facere? Quia dat pluviam super terram, et facit solem suum oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. *Et disciplinam,* hoc est, ut

primitus in se debeat mensurare, et facere disciplinam, et postea in aliis. *Et scientiam,* hoc est, ut discretionem habeat, et sciat discernere inter bonum et malum, inter vitam et mortem, inter corpus et animam. *Doce me,* ut intelligam tua mandata opere implere. *Quia mandatis tuis credidi.* Propterea doce me, quia in tuis praeceptis credidi; id est, opere implevi.

Priusquam humiliarer ego deliqui, propterea eloquium tuum custodivi. Praecedente delicto humiliamur, et per hoc erudimur, ut eloquia divina custodiamus.

Bonus es tu, Domine. Quia nemo bonus nisi tu solus. *Et in bonitate doce me justificationes tuas.* Eo quod bonae sint, sicut et tu bonus es.

Multiplicata est super me iniquitas superborum; ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua. Cum enim verbera divina me arguerent, et superbi saeculi lacesserent, dicentes: Ubi auxilium, ubi spes tua, ubi est bonitas Dei tui; ego mandata tua vehementius scrutabar, consolationem requirens in eis.

Coagulatum est sicut lac cor eorum. Lac cum natura suave sit, corruptum tamen vitio coagulatur et acescit. Ita et superbi, id est, haeretici, dulce cor sanctis Scripturis prius habuerunt; sed pervertentes eas in ebrietate sensus sui, coagulati atque acerrimi facti sunt. *Ego vero legem tuam meditatus sum.* Per quam superbos humilias, per quam humilibus gratiam praestas.

Bonum mihi quod humiliasti me; ut discam justificationes tuas. Vox Ecclesiae dicit: Bonum mihi fuit quod me humiliasti; quia per hoc didici tua mandata implere in

operatione. *Bonum mihi quod humiliasti me, ut discam justificationes tuas.* Quia non in superbia, sed in humilitate discuntur.

Bonum mihi lex oris tui, super millia auri et argenti. Lex oris Dei Christus est; qui non venit legem solvere, sed adimplere **(Matth. V)**. Quem praevidens propheta super omnes thesauros concupiscit; quia non solum amicos diligi, sed etiam inimicis praecipit ignosci.

IOD.

Manus tuae fecerunt me et plasmaverunt me, da mihi intellectum ut discam mandata tua. Magnum est enim ut se homo intelligat manu Dei factum plasmatumque, et ad ejus imaginem esse compositum. Quod si cognoverit, scientiam poscere debet, ut mandata ejus intelligat atque custodiat; ne recedens ab eis, qui fuit imago Dei incipiat imago esse diaboli.

Qui timent te videbunt me, et laetabuntur. Vox Ecclesiae, hoc est, ut illi qui Deum timent, videant suum intellectum, et laetitiam habeant: quia Ecclesia quando videt alios mandata Dei observare, magnam laetitiam habet. Postea invicem sic laetabuntur, et hic, et in futuro. *Quia in verbo tuo supersperavi,* id est, in Christo habeo spem.

Cognovi, Domine, quia aequitas judicia tua et in veritate tua. Aequitas tua est, ut peccatores arguas pro delictis: Veritas, ut superbos humilies a prosperitatibus suis. Ergo quia me humiliasti, ut corrigeres:

Fiat nunc *misericordia tua, ut consoletur me.* Vox prophetae in persona Ecclesiae. Praevidebat propheta per Spiritum sanctum Christum venturum esse in carne, qui erat misericordia, ut nos redimeret secundum quod promiserat, et me consolaretur. Adimplevit quod promisit; quia dicit in alio loco: Miserationes multae sunt apud Deum, et nostra peccata multa sunt **(Ps. CXLIII)**. Inde dicit: Miserationes tuae multae sunt. *Secundum eloquium tuum servo tuo.* Secundum quod promisisti, veni redimere servum tuum, populum Christianum, qui tibi servit specialiter. *Fiat nunc misericordia tua ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo.* Promisisti enim, ut post humilitatem afflictionis, tribueres praesidium consolationis.

Veniant mihi miserationes tuae et vivam, quia lex tua meditatio mea est. Jam legem tuam meditor, sed in aeternam vitam venire non possum, nisi a te inibi fuero commutatus.

Confundantur superbi, quia injuste iniquitatem fecerunt in me. Confundantur in peccatis suis, et cognoscant se inique gessisse adversus justum. *Ego autem exercebor in mandatis tuis.* Ostendens eis quae oporteat agere. *Ego autem.* Vox Ecclesiae. *Exercebor in mandatis tuis.* Dum isti supradicti sic fecerunt: ego in tuis praeceptis ibi me exerceo.

Convertentur mihi timentes te, et qui noverunt testimonia tua. Hoc est ut, me docente, cognoscentes ea ad te conversi fiant.

Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar. Et quia de corde procedit numerositas vitiorum, sicut Dominus ait in Evangelio: ideo propheta immaculatum

se fieri poscit in Dei justificationibus, ut eum in judicio damnationis sententia non confundat **(Ps. CXVIII)**. Sic et nos premere debemus varias cogitationes, ne nobis confusionem praeparent cum eas desideraverimus implere. *Fiat cor meum immaculatum.* Hic cor pro anima ponitur. Ac si dicat: Fiat anima mea sine peccato mortali. *In justificationibus tuis ut non confundar.* Hoc est, ut non habeam confusionem aeternam.

CAPH.

Defecit in salutari tuo anima mea. In Jesu, quia venit salvum facere populum suum a peccatis eorum. *Et in verbum tuum supersperavi.* Quod in principio Deus erat apud Deum, ut veniat ad redemptionem humanam.

Defecerunt oculi mei in eloquium tuum; dicentes, Quando consolaberis me? Attende. Hanc suscipio consolationem te advenire de coelis in defectione spiritualium oculorum.

Quia factus sum sicut uter in pruina: justificationes tuas non sum oblitus. Dominus in Evangelio dixit: Nemo ponit vinum novum in utres veteres **(Marc. II)**: significans pectus humanum diuturnis repletum vitiis non posse continere mandata Dei. Ergo et nos si incalescamus naturali ardore ut peccemus: cum mandata Dei accipimus, repentinus exstinguitur hic calor, et erimus quasi uter in pruina, refrigerato in nobis ardore peccati.

Quot sunt dies servi tui; quando facies de persequentibus me judicium. Pauci sunt dies hujus vitae. Tu, Domine, contere in judicio tuo Satanam cum satellitibus suis, sub pedibus nostris velociter, qui nos persequuntur.

Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua. Audivit multa ab haereticis ac gentibus quae non conveniunt mandatis Dei. Ideo adjungit:

Omnia mandata ejus veritas. Nulla enim falsitate comprehenduntur. *Iniqui persecuti sunt me, adjuva me.* Gravia adversus principatus et potestates sustineo bella, et ideo non peto, ut amoveatur hoc certamen; sed ut adjuver, sciens neminem posse coronari nisi qui legitime certaverit.

Paulo minus consummaverunt me in terra; ego autem non dereliqui mandata tua. Valde me corporalia vitia in terra humiliassent: nisi custodissem mandata divina.

Secundum misericordiam tuam vivifica me. In aeternam vitam; quia ego jam non mihi vivo: vivit autem in me Christus. *Ut custodiam testimonia oris tui.* Vel ea quae in Lege mandasti; vel illa quae in Evangeliis protulisti.

LAMED.

In aeternum, Domine, verbum tuum permanet in coelo. In homine illo coelesti qui, relicta imagine terrena, factus est coelum.

In generationem et generationem veritas tua. Una generatio est Legis et prophetarum: altera Evangeliorum. In his generationibus veritas permanet Dei: quia nihil mendacii protulerunt. *Fundasti terram, et permanet.* Non illam quae cum coelo praeterit; sed illam in qua verbum Dei multiplicatur.

Ordinatione tua perseverat dies; quoniam omnia serviunt tibi. Qui, relictis mundi tenebris, in lumine Dei vivit; ille in Deum, qui dies verus est, perseverat. Et omnia quae ex ordinatione ejus perficit, ei deputat serviendum.

Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte periissem in humilitate mea. Dat exemplum, ut etiamsi in diversis persecutionibus humiliemur, legem meditemur, ne pereamus.

In aeternum non obliviscar justificationes tuas: quia in ipsis vivificasti me. Transferens me post certamina multa in vitam aeternam.

Tuus sum ego, salvum me fac, Domine, quoniam justificationes tuas exquisivi. Ego tuus famulus, et tu Deus meus. A te posco salvari, quia venter non est mihi Deus, nec sum inani gloriae deditus, sed justificationibus tuis.

Me exspectaverunt peccatores, ut perderent me, testimonia tua intellexi. Longo me certamine adversae potestates impugnant, sed ego intelligens testimonia tua, consolationem recepi ex eis.

Omnis consummationis vidi finem. Christum utique, qui finis est Legis, et prophetarum consummatio. Propheta praevidit in spiritu consummasse eum omnia quae scripta sunt de eo in

Lege, et prophetis, et psalmis. Siquidem ipse in passione ait: Consummatum est **(Joan. XIX)**. *Latum mandatum tuum nimis.* Spatiosum enim praevidit tempus illud ab eo quo se mandavit per Legem et prophetas venturum, usquequo procedat per Evangelium.

MEM.

Quomodo dilexi legem tuam, Domine: tota die meditatio mea est. In hoc apparet eum Legem Dei diligere: quia omne tempus vitae suae eam cognoscitur meditari. Die autem dixit, pro eo quod a splendore divinae lucis eluceat.

Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in aeternum mihi est. Inimici prophetae, Judaei sunt, qui spiritualiter non intelligunt. Quibus prudentiorem propheta se dicit, quia in his mandatis quae in aeternum servavit, venturum Dominum praevidit.

Super omnes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est. Docebant tunc scribae et pharisaei habentes scientiae clavem: sed iste super his intelligit, qui mysterium unguentorum, et festivitatum atque holocantomatum; in Evangeliis vidit esse complendum.

Super senes intellexi: quia mandata tua quaesivi. Super sacerdotes et principes cuncta legis mandata requiro: quia in novo Testamento agi praestolor quod cerno in veteri figuratum.

Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut custodiam verba tua. A praecipitio coeni facinorosi me semper inhibui, ut facilius verbum mandatorum custodire valerem.

A judiciis tuis non declinavi, quia tu legem posuisti mihi. Legem mandatorum a te suscepi, quod si ab his declinarem judiciis: in aeterno judicio condemnarer.

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel et favum ori meo. Transito melle, vel alio cibo palato, nullum ultra saporem habet: sed eloquia tua, Domine, sive in ore, sive in faucibus, vel in arcano abditi pectoris, semper dulcia sunt meditantibus ea. Nam sicut mel visibile amaritudinem arcet nostrarum faucium: ita eloquiis Dominicis amaritudines nostrorum criminum mitigantur.

A mandatis tuis intellexi, propterea odivi omnem viam iniquitatis. Supradictam mandatorum dulcedinem hauriens, iniquae amaritudinis viam odivi.

NUN.

Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine. Si in hujus saeculi noctibus in nobis verbi Dei luceat lumen: non incidunt pedes nostri in laqueos funium ac praecipitia fovearum, quae manus artis diabolicae in nostris offendiculis praeparant. *Et lumen semitis meis.* Ut hoc lumine praeeunte, dum vitae istius semitas gradimur: in eam quae via vera est, perducamur.

Juravi et statui custodire judicia justitiae tuae. Primum juravit, ut ab hac custodia non dissolvatur. Deinde statuit, ut quae juraverat firmet, sciens nihil in Dei judiciis nisi per justitiam propalari.

Humiliatus sum usquequaque, Domine: vivifica me secundum verbum tuum. Didicit humilitatem quam Christus docuit: qui mitis est, et humilis corde. Ideo nunc deprecatur, ut sicut ille post humilitatem formae servilis exaltatus est in gloriam Dei Patris, ita et iste ab hac humilitate corporea in vitam transferatur aeternam.

Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine. Vox Ecclesiae. Ac si dicat: Vota mea quae tibi offero, beneplacita tibi sint, id est, acceptabilia et delectabilia. *Et judicia tua doce me.* Hoc est, tua mandata, ut intelligam et impleam.

Anima mea in manibus tuis. Hoc est, sensibus tuis: quia paratus sum ut operer. Et in alio loco dicit: *Anima mea in manibus meis.* Quomodo dicit in manibus meis? Eo quod paratus sum martyrium sustinere propter Christum.

Posuerunt peccatores laqueos mihi. Vide quod laqueus secus viam ponitur, et si egressus fueris de via, cades in laqueum. Quid sunt isti laquei, nisi tendiculae diaboli, vel suggestiones daemonis? Vitia etiam et peccata possunt intelligi. *Et in mandatis tuis non erravi.* Vox Ecclesiae. Non erravi a tuis mandatis, sed custodivi in operatione.

Haereditate acquisivi testimonia tua. Tua testimonia et tua praecepta, hoc est mea haereditas in aeternum, et hic, et in futurum. *Quia exsultatio cordis mei sunt.* Tua testimonia, hoc

est, *exsultatio:* quia Ecclesia in mandatis Dei delectatur et exsultat.

Inclinavi cor meum. Non fui superbus, sed humilis, et ideo *inclinavi cor meum,* ut te intelligerem: quia superbi non inclinant cor ad humilitatem. Ad quid inclinavi cor meum? dicit Ecclesia. *Ad faciendas justificationes tuas.* Hoc est mandata tua. *In aeternum propter retributionem.* Vitae aeternae, ut illam merear percipere.

SAMECH.

Iniquos odio habui, et legem tuam dilexi. Vox prophetae in persona Ecclesiae. Quomodo dicit, *iniquos odio habui:* dum Dominus dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt **(Luc. VI)**? Et alibi: Orate pro persequentibus et calumniantibus vobis **(Matth. V)**. Et hic quomodo dicit, *Odio habui?* Sed secundum legem veteris Testamenti potest se defendere, sicut dictum est: Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum tuum **(Levit. XIX)**. Sed modo intelligendum est: *Odio habui:* vitia et peccata. *Et dilexi:* hoc est illam naturam, quia non licet odisse creaturam Dei, sed peccatum. Sicut alibi dicit; Perfecto odio oderam illos **(Psal. CXVIII)**. Et odium non perfectum. Quare? Quia qui odit fratrem suum, homicida est **(I Joan. XIII)**. *Et legem tuam dilexi,* id est, tuam legem quam tu praecepisti, dilexi, opere implevi.

Adjutor et susceptor meus es tu. Adjutor, in praesenti: *susceptor,* in futuro. *Et in verbo tuo spero.* Hoc est, in Christo, quia verbum Patris Filius est.

Declinate a me, maligni, et scrutabor mandata Dei mei. Vox prophetae in persona Ecclesiae: optando dicit: *Declinate a me, maligni.* Si volueris perfecte poenitentiam agere: segregare te debes a consortio peccatorum vel omnium malorum hominum, et fugere in alium locum, ut perfecte eam agere valeas. *Declinate a me, maligni:* hi sunt daemones, vitia et peccata: vel adversariae potestates. Quia dum ipsi tendiculas tibi praeparant, et suggestiones pessimas: non potes scrutari mandata Dei, ut illa bene intelligas. Sed si volueris poenitentiam agere: segregare te debes ab illorum consortio.

Suscipe me secundum eloquium tuum. David dicit: Suscipe me a carne secundum quod promisisti, ut de mea carne carnem acciperes et me redimeres. *Et vivam.* Hoc est in anima si me redemeris, et hic, et in futurum. *Et ne confundas me ab exspectatione mea.* De hoc quod exspectavi eam salvationem, cum veneris non confundar, ut non habeam confusionem neque hic, neque in futurum.

Adjuva me. Auxilium rogat. *Et salvus ero.* In anima, si veneris ut me adjuves. *Et meditabor in justificationibus tuis.* Id est, in tuis mandatis. *Semper.* Sine fine.

Sprevisti omnes discedentes. Id est, despexisti. *A justitiis tuis.* Quare? *Quia injusta est cogitatio eorum.* Ideo sprevisti: quia discedunt a tuis mandatis, et cogitatio eorum injusta est: haereticorum, Judaeorum vel omnium malorum, et contra Christum, et contra Ecclesiam.

Praevaricantes reputavi omnes peccatores terrae. Optando dicit propheta in persona Ecclesiae: quia ante adventum Christi praevaricatores erant: qui sub debito tenebantur propter praevaricationem primi hominis Adae, et omnes ad infernum descendebant: etiam ipsi infantes ad infernum descendebant: quia propter illud debitum praevaricatores reputabantur: nisi per baptismum abluti fuissent. Et modo, qui non sunt baptizati, ad infernum descendunt. *Praevaricantes reputavi.* Quia non omnes peccatores, praevaricatores: sed, *omnes praevaricatores,* peccatores. *Ideo dilexi testimonia tua.* Ne in his praevaricator appaream.

Confige timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui. Metuo futurum judicium: ideo cruci tuae configens omnes concupiscentias carnis, tibi convivere, tibi commori, tibi consepeliri paratus sum, ut in futuro tibi consurgere merear. Sed et nos, Domine, deprecamur, ut in timore tuo confixi, lucerna sacri luminis praeeunte, a peccati funibus absoluti, et tua portio facti: illam viam incedere valeamus, quae nos a malorum liberatos suppliciis, angelis faciat cohaeredes. Per ipsum Dominum Jesum Christum: cui est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria, in saecula saeculorum. Amen.

Salubri nos semper consilio et sacro eloquio beatus hortatur propheta: ut justitiam quam ille custodivit in opere, nos debeamus fideliter exsequi et dissolubiliter retinere. Qui ut segnes et inertes animos ad haec custodienda facilius excitet, quid meriti pro ipsius custodiae justitia adipiscamur, edocet dicens:

AIN.

Feci judicium et justitiam: non tradas me calumniantibus me. Jugiter nos in hoc mortali corpore vitiorum caterva persequitur: sed si mensura judiciorum ac justificationum Dei in nobis maneat, ut prudenti consilio ea quae his conveniunt faciamus: horum persecutorum manibus non trademur.

Suscipe servum tuum in bono. Quia servire me peccato jam nescio. *Ut non calumnientur me superbi.* Diabolus et ministri ejus.

Oculi mei defecerunt in salutare tuum. In Jesum, qui Hebraice *Salvator* dicitur. *Et in eloquium justitiae tuae.* In Verbum illud quod erat in principio apud Deum: qui justitias legis non venit solvere, sed implere.

Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam. Ut ipse vota mea perficias. *Et justificationes tuas doce me.* Ut eas, sicut saepius optavi, possim advertere.

Servus tuus sum ego: da mihi intellectum ut sciam testimonia tua. A te ea discam, et non ab haereticis, vel Judaeis: quia mihi nullum tempus est ab exercitatione tuae servitutis otiosum.

Tempus faciendi, Domine: dissipaverunt iniqui legem tuam. Judaei utique qui eam spiritualiter non intellexerunt. Sed veniet tempus quando occulta illius, Dominus faciet praedicatione Evangelica reserari.

Ideo dilexi mandata tua: super aurum et topazion. Sicut enim aurum cunctorum metallorum praecellit pretium: ita topazius omnium gemmarum in se continens pulchritudinem, omnium vincit honores. Ideo propheta super haec omnia Dei mandata diligit: quia in his adventum Domini, qui mundum redempturus est, nuntiatum intelligit.

Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui. Nihil de viis iniquitatis accessit: sed sicut perambulavi integre: ita omnia quae in viis iniquitatis morabantur, odivi.

PHE.

Mirabilia testimonia tua, Domine: ideo scrutata est ea anima mea. Vidi in his aliud agi, aliud figurari. Ideoque quia mirum mihi est: diligentius perscrutatus, cuncta, te declarante, cognosco: sicut sequitur.

Declaratio sermonum tuorum illuminat, et intellectum dat parvulis. Sermones Dei sunt scripta propherum et Legis quae in Evangeliis declarantur: dum Verbum caro factum habitat in nobis, et multis virtutibus Deum ostendit. Sed horum intellectus parvitati nostrae, qui in innocentia renati sumus, tribuitur: Domino sic dicente: Confiteor tibi, Domine, Pater coeli et terrae: quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis **(Matth. X)**.

Os meum aperui et attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam. Cor mundum reseravi, et dignum me effeci

desiderio mandatorum tuorum, in quem Spiritus sanctus diffunderetur.

Aspice in me et miserere mei: secundum judicium diligentium nomen tuum. Ut illo me judicio muneres quo reliquos qui diligunt nomen tuum.

Gressus meos dirige secundum eloquium tuum. Et non secundum corporeas voluntates. *Et non dominetur mei omnis iniquitas.* Quia tuo sum famulatui mancipatus.

Redime me a calumniis hominum: ut custodiam mandata tua. Calumniae sunt, cum justis hominibus crimen impietatis objicitur. Et ex quibus se redimi deposcit a Deo, ut ejus mandata custodiat.

Faciem tuam illumina super servum tuum. Confirma me effigie imaginis gloriae tuae. *Et doce me justificationes tuas.* Ut quod in illis cerno per speculum, certa contemplatione conspiciam.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. Veram semper agit poenitentiam hic sanctus, et non cessat fluentis lacrymarum antiqua delicta diluere: ut intelligas, nisi veram poenitentiam egeris, tibi facile non dimitti quae gesseris. Vera est enim poenitentia, jugiter fletibus commissa diluere et abluta non iterare.

SADE.

Justus es, Domine, et rectum judicium tuum: mandasti justitiam testimonia tua, et veritatem tuam nimis. Omnia quae mandante te patimur, justa, recta, ac vera sunt: quia aut pro peccatis nostris ingruunt: aut ut probati manifestemur, eveniunt.

Tabescere me fecit zelus domus tuae. Cum domus Dei, spelunca latronum efficitur a malis habitatoribus: vel cum videro corpora Deo dicata volutabris facinorum inquinari. *Quia obliti sunt verba tua inimici mei.* Obliviscentes enim praecepta Legis, fecerunt domum tuam speluncam latronum.

Ignitum eloquium tuum vehementer, et servus tuus dilexit illud. Quia sicut peccatum consumit: ita et peccantem, si convertatur illuminat.

Adolescentior sum ego, et contemptus: justificationes tuas non sum oblitus. Quamquam haec David ex persona sua dicat, qui adolescentior caeteris fratribus quasi contemptus ad oves pascendas directus, dehinc in regnum electus est: tamen haec ad populum Christianum referenda sunt, qui prius contemptus, et de domo patris ejectus, recolens justificationes Dei, acceptis prioris primogenitis, prior effectus est.

Justitia tua justitia in aeternum. Quam non cognovit populus ille prior semper esse perpetuam. *Et lex tua veritas.* Illis fuit umbra: nunc est Ecclesiae populo veritas. Sed propheta pro hac veritate multa perferens ait:

Tribulatio et angustia invenerunt me: mandata tua meditatio mea est. Quamlibet tribuletur in poenis, coarctetur in vinculis: vox semper libera Dei mandata meditatur assidue.

Aequitas testimonia tua in aeternum: intellectum da mihi et vivam. Ut pro eorum intelligentia, vitam possim capere sempiternam.

COPH.

Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine: justificationes tuas requiram. Clamavi ad te, salvum me fac, ut custodiam mandata tua. Hunc clamorem non corporeae vocis, sed mentis spiritualis esse, saepe monuimus: per quem justi a Deo exaudiuntur: vel ille precibus eorum pium pandit auditum.

Praeveni in maturitate et clamavi: quia in verbo tuo speravi. Vetera vitia pudicitia juvenili praevenit, qui per maturitatem vivacis animi, spem suam numquam a verbis Dei removit.

Praevenerunt oculi mei ad te diluculo: ut meditarer eloquia tua. Non eum lux soporatum reperit, sed vigilantem strenue, et circa divina eloquia oculorum spiritualium intentione meditantem.

Vocem meam exaudi, Domine, secundum misericordiam tuam, etc. Incessabiliter vocis spiritualis emittit gemitum, ut ab hac mortalitate in vitam transferatur aeternam.

Appropinquaverunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt. Omnis enim qui inique sanctis appropinquat ut noceat, elongatur a lege Dei.

Prope es tu, Domine: et omnia mandata tua aequitas. Non teneris locis, sed per veritatem mandatorum cordibus sanctorum illaberis.

Ab initio cognovi de testimoniis tuis. Ab Adam in omnibus patriarchis ac prophetis. *Quia in aeternum fundasti ea.* Evangeliis, in quibus et nos fundati sumas supra fundamentum memoratum: sicut dixisse Paulum apostolum saepe meminimus.

RES.

Vide humilitatem meam et eripe me: quia legem tuam non sum oblitus. Tibi humilior, a te eripi me deprecor, ut exalter: quia memor sum legis tuae qua dixisti: Qui se humiliaverit, exaltabitur **(Luc. XIV)**.

Judica judicium meum, et redime me: propter eloquium tuum vivifica me. Judicavi me ego nihil scire, nisi Jesum Christum, qui ad redemptionem mundi venire promissus est. Juxta ergo hoc judicium ego a te vivificer in eloquiis tuis.

Longe est a peccatoribus salus: quia justificationes tuas non exquisierunt. Salus nostra, Christus est, qui a negligentibus Judaeis elongatur: eo quod in justificationibus legis non intelligunt figuratum.

Miserationes tuae multae sunt, Domine. Quia de multis periculis eruunt. *Secundum judicium tuum vivifica me.* Ne inveniatur in me quod judicium mortis absumat.

Multi persequuntur me et tribulant me: a testimoniis tuis non declinavi. Saeviant odiis: impugnent injuriis: ego a testimoniis tuis erigor, non inclinor.

Vidi non servantes pactum, et tabescebam: quia eloquia tua non custodiebant. Pactum fuit Israeli cum Deo, quod dixit ad Moysen: Omnia quaecumque dixerit Dominus, faciemus **(Exod. XXIV)**. Sed et nunc nos paciscimur in baptismo, ut abrenuntiemus diabolo et operibus ejus. Pro transgressoribus ergo hujus pacti propheta tabescit. Et Paulus qui dicebat: Quis uritur, et ego non uror **(II Cor. XI)**?

Vide quia mandata tua dilexi, Domine: in tua misericordia vivifica me. Dilexit ea: non per metum, sed per bonae voluntatis affectum. Ideo se in his vivificari deposcit.

Principium verborum tuorum veritas. Ut novus homo renatus in Christo vivat. *Et in aeternum omnia judicia justitiae tuae.* Ut deinceps cognoscens se ad imaginem similitudinemque Dei creatum, nihil judiciis ac justitiis ejus gerat indignum.

SIN.

Principes persecuti sunt me gratis, et a verbis tuis formidavit cor meum. Formidavi a verbo illo quo ait: Qui me negaverit coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui est in coelis **(Matt. X)**. Ideo perstitit fortis in passione.

Laetabor ego super eloquia tua: sicut qui invenit spolia multa. Alligato forti, et vasis ejus direptis **(Luc. XI)**, laetor in illud eloquium evangelicum quod dicit: Cum vos persequentur et maledicent, et dicent omne malum adversum vos propter justitiam, gaudete et exsultate: quia merces vestra multa est in coelis **(Matt. V)**.

Iniquitatem odio habui, et abominatus sum: legem autem tuam dilexi. Dum iniquitatem odit, et Dei justitiam diligit: in majori se officio extendit, dicens:

Septies in die laudem dixi tibi: super judicia justitiae. Septies Deum per diem laudat; quia mens ejus in pleno splendore perdurans, ad illum septimum diem, id est sabbatorum sabbatum, qui est requies aeterna, festinat.

Pax multa diligentibus legem tuam, Domine: et non est illis scandalum. Qui Deum amat, pacem cum fratribus necesse est, habeat. Nam Deum falso amore diligit, qui scandalizatur in fratre.

Exspectabam salutare tuum, Domine, et mandata tua feci. Jesum Dominum omnium salutare exspectans: ea quae in Lege et prophetis mandata fuerant, feci.

Custodivit anima mea testimonia tua, et dilexit ea vehementer. Cum strenuitate custodiae validam dilectionem apposuit.

Servavi praecepta tua et testimonia tua: quia omnes viae meae coram te, Domine. Servat praecepta testimoniaque, qui vias Dei incedit: nec quidquam in actu, dicto, vel cogitatu agit, quod divinae contemplationi habeatur indignum.

TAU.

Appropinquet oratio mea in conspectu tuo, Domine; secundum eloquium tuum da mihi intellectum. Proximam tibi fieri orationem meam deprecor, Domine, ut a te intellectum capiens, nihil aliud nisi quod oportet exorem.

Introeat postulatio mea in conspectu tuo, Domine: secundum eloquium tuum eripe me. Ut eam per odorem in nocte hujus vitae dignanter assumens, ab hac corruptione concupiscentiae carnalis eripiatur.

Eructabunt labia mea hymnum: cum docueris me justificationes tuas. Si per puram conscientiam reserata fuerint a te labia mea, tunc dignum laudationis proferam hymnum: quem a tuis justificationibus imbutus edoceor.

Pronuntiabit lingua mea eloquia tua, quia mandata tua aequitas. Nihil est aliud in eloquiis tuis, Domine, nisi pax, nisi aequitas, nisi vita. Hoc corde credam, hoc labiis eloquar, hoc lingua pronuntiem.

Fiat manus tua, ut salvet me: quoniam mandata tua elegi. Cum dicit: *Fiat manus tua,* designat Dominum Salvatorem, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, per quem facta sunt universa, et reguntur. Manum hic debemus dexteram accipere. Postulat autem venire Salvatorem, per quem se noverat salvandum. Quod autem dicit: *elegi mandata,* omnia se pericula amore Domini postposuisse testatur.

Concupivi salutare tuum, Domine, et lex tua meditatio mea est. Ipsum videre concupiveram, quem de utero virginali illis adhuc temporibus credebam esse venturum. Et ut sibi hanc scientiam de Scripturis divinis provenisse monstraret, sequitur: *Et lex tua meditatio mea est.* In prophetis enim concupiverat Christum Dominum nasciturum: de quo Lex et prophetae loquebantur.

Vivet anima mea, et laudabit te, et judicia tua adjuvabunt me. Absorpta terrenae corruptionis infirmitate, vivere se confitetur Deo, per adjutorium judiciorum ejus.

Erravi sicut ovis quae perierat, require servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus. Fuisse, et jam non esse, ovem errabundam dicit: reportari se pastoris humeris deprecatur: ut nunc angelis de sua inventione gaudia tribuantur. Dominus autem non est missus, nisi ad oves quae perierunt domus Israel **(Matt. XV)**. Quem supplices deprecamur, ut judiciorum ejus factores, mandatorum custodes, testimoniorumque scrutatores effecti, reperta perdita ove **(Luc. XV)**, industria benigni pastoris restituta Ecclesiastico ovili, sacris ejus humeris reportati, sanctorum angelorum mereamur consortiis gloriari: ipsi gloria cum aeterno Patre et Spiritu sancto in cuncta saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXIX.

Canticum graduum. Quindecim graduum Psalmi per quosdam provectus nos ad summam perducunt: ut in atriis Domini

possimus dicere: Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini, in atriis domus Dei ejus **(Psal. CXXXIII)**. Et quia a plerisque super his latissime disputatum est: stultum est parva dicere velle pro magnis.

Ad Dominum cum tribularer clamavi, et exaudivit me. Tres res in uno versiculo velociter explicantur; angustia, preces, exauditio: quia nemo tribulatur, nisi qui vivere in Christo pie desiderat. Oportet ergo ut non vocum elatione, sed cordis humilitate proclamemus ad Dominum, si cupimus exaudiri.

Domine, libera animam meam a labiis iniquis. A Judaeis, qui Christum Dominum non solum non credunt, sed etiam immundis labiis blasphemare non metuunt. *Et a lingua dolosa.* Ab haereticorum doctrina, qui nos a recta fidei linea exturbare nituntur.

Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Ad se fideliter proclamantem animam Dominus interrogare pietatis affectu dignatus est: ut quid ei detur, aut quid apponatur ad linguam dolosam? Dicunt multi hoc in loco commutata praepositione: Quid detur tibi adversus linguam dolosam? dicere volunt, ut quasi ex Dei doctrina anima illa audiat.

Sagittae potentis acutae cum carbonibus desolatoriis. Pro *desolatoriis carbonibus* in Hebraeo ἀρχευθίνοις habet. Desolatorem puto et in Isaia esse carbonem, qui ad labia ejus defertur **(Isai. VI)**, ut purget vitia quae loquendo, sive optima quaeque tacendo, contraxerat. Et hic itaque carbonem similem deprecatur: ut detur ei carbo de

altario Dei, qui in ejus labiis, peccatorum solitudinem faciat, id est, a vitiis eum praestet alienum.

Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Cujus conversatio in coelis est, peregrinatur in hoc corpore, et haec peregrinatio longa ei videtur, quia quod suscepit per spem, non contemplatur in specie. Ideoque quasi triticum inter paleas gemens ait: *Habitavi cum habitantibus Cedar.* Cedar *tenebrae* interpretantur. Habitat ergo iste cum habitantibus tenebras, sed non obscuratur a tenebris: sicut lux lucet in tenebris, et tenebrae eam non comprehenderunt **(Joan. I)**. *Multum incola fuit anima mea.* Desiderabam enim dissolvi et esse cum Christo.

Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Implens illud Apostoli: Si possibile est, cum omnibus hominibus pacem habentes **(Philipp. I, et Rom. XII)**. Est ergo cum odientibus pacem: pacificus idcirco, ut eis pacem liberius praedicaret. *Et cum loquebar illis, impugnabant me gratis.* Ille annuntiabat pacem; sed pacis inimici non solum eam non recipiebant, verum etiam ipsum praedicatorem pacis, suis nequitiis impugnabant.

PSALMUS CXX.

Canticum graduum. Iste psalmus secundam ascensionem continet, cujus titulus est: *Canticum graduum.* Plures enim sunt, significantes (ut jam in primo eorum audistis) ascensum nostrum, qui fit in corde ad Deum, a convalle plorationis, id est, ab humilitate contribulationis.

Levavi oculos meos ad montes. Spirituales utique oculos extuli ad excelsa librorum: Prophetarum scilicet ac Legis. *Unde veniet auxilium mihi.* Unde Dominum auxiliatorem omnium venire suspicio.

Auxilium meum a Domino qui fecit coelum et terram. Ab ipso auxilium praestolor, per quem Pater coelum terramque locavit. Hinc jam pro fide sua vir iste a Spiritu sancto responsum accepit consolationis. Ait enim:

Non det in commotionem pedem tuum. Non patitur removere stabilitatem, qua in eo firmatus es. *Neque dormitet qui custodit te.* Deus enim in se manentem pervigili custodia protegit ac tuetur.

Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. Sine ulla autem intermissione a Deo custoditur: qui eum spiritualium oculorum intentione perspexerit.

Dominus custodit te. Ipse qui coelum fecit et terram, quia dii qui eam non fecerunt, pereunt ex ea.

Dominus protectio tua: super manum dexterae tuae. Ille te protegit, ne opus tuum dextrum, id est, bonum pars impediat inimica.

Per diem sol non uret te, neque luna per noctem. Justus nec in prosperis elevari potest: nec in tristibus dejici. Quod in die et nocte, hoc et in sole significatur, et luna.

Dominus custodit te ab omni malo. Ab omnibus insidiis inimici. *Custodiat animam tuam Dominus.* Ne ei pars dominetur potestatis adversae.

Dominus custodiat introitum tuum. Per quem ingressus es ad cognoscendum Patrem. *Et exitum tuum ex hoc nunc et usque in saeculum.* Ut cum a corpore recesseris, sua custodia protegaris: ne in chaos illud praecipiteris, ubi dives conspicitur ardens, sed in sinu Abrahae cum Lazaro sempiterna requie perfruaris **(Luc. XVI)**.

PSALMUS CXXI.

Canticum graduum. Iste psalmus tertius est ascensionis gradus, vocem hominis continens: cujus conversatio habetur in coelis.

Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi. Dicta mihi fuerant per Legem, et prophetas atque apostolos. Sed et ego dico ea quae per speculum contemplatus fueram, et nunc facie ad faciem video **(I Cor. XIII)**. Et quaenam, inquis? *In domum Domini ambulabimus.* Id est, in coelestem Jerusalem, ut cives efficiamur sanctorum et domestici Dei.

Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis, Jerusalem. Firmi in amplitudine ejus. Sed ne istam terrenam putares, audi quid subjecit:

Jerusalem, quae aedificatur ut civitas. Adhuc, inquit, non est expletum aedificium civitatis hujus: sed quotidie aedificatur de lapidibus vivis super fundamentum apostolorum et prophetarum, ab ipso summo angulari lapide Christo Jesu **(Ephes. IV)**: sicut ait Apostolus. *Cujus participatio ejus in idipsum.* In uno Ecclesiae corpore, per Christum.

Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini. Non peccato obnoxiae, sed, *tribus Domini:* quae cognoscentes Dominum sequi non distulerunt: quod ad gentes est referendum. *Testimonium Israel.* Ut eum condemnet: quia ille eum in multis ostensum miraculis non cognovit. Tribus vero gentium statim cognitum receperunt. Sic et regina Austri, vel Ninivitae, in hujus testimonii judicio surgent, et condemnabunt eum **(Luc. XI)**. *Ad confitendum nomini tuo, Domine.* Confitentur enim, quia in nomine tuo omne genu flectetur coelestium, terrestrium et infernorum **(Philip. II)**: et quia tu, Domine Jesu Christe, in gloria es Dei Patris.

Quia illic sederunt sedes in judicio. Sedes Dei, apostoli sunt: super quos Dominus requiescit. Hae sedes sedebunt super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel: sicut ipse ait in Evangelio **(Matt. XIX)**. *Sedes super domum David.* Super Ecclesiam Christi gubernantes atque monentes eam praeceptionibus suis.

Rogate quae ad pacem sunt Jerusalem. Interrogate quae ad pacem pertineant civitatis hujus, et sequimini eam: ut per dilectionem pacis fructum consequamini aeternae beatitudinis. *Et abundantia diligentibus te.* Qui, relictis caducis, Deum super omnia diligit: ipse abundantia bonorum coelestium perfruitur.

Fiat pax in virtute tua. Dominus Christus est pax nostra: qui nos in uno vinculo charitatis astringit: cujus virtus, si convalescat in nobis, et ipse quoque pectoribus nostris illabitur. *Et abundantia in turribus tuis.* In his abundantiam bonorum coelestium fieri propheta deposcit, qui

supereminentes merito, tamquam turres fortissimae, hanc civitatem et virtute muniunt, et proceritate decorant.

Propter fratres meos et proximos meos loquebar pacem de te. Ut scilicet, et ipsi ad consummationem hujus aedificii se perfectos exhibeant.

Propter domum Domini Dei nostri, quaesivi bona tibi. Praedicando pacem proximis fratribus, qui efficit eos civitatem regis aeterni, cui haec bona quaesivit: ut ab universitate civitatis, in unam ejus transiret habitationem, qui ait: Pater, rogo ut ubi ego sum, et illi sint mecum. Ego in illis, et tu in me: ut videant gloriam meam: quia dilexisti me ante constitutionem mundi **(Joan. XVII)**.

PSALMUS CXXII.

Canticum graduum. Iste psalmus quartum Canticorum graduum pandit ascensum: in quo vir ille fidelis, qui dudum ad montes sustollebat oculos, nunc proficiens jam in ascensu, ad ipsum coelorum habitatorem eos erigit, dicens:

Ad te levavi oculos meos, qui habitas in coelo. Notandum quod per singulos psalmos quidam graduum sunt profectus. Qui in primo dixerat: Ad Dominum cum tribularer clamavi, et in secundo oculos ad montes se elevasse narraverat: laetatus quoque fuerat, quia sibi ingressus in domo Dei fuerat repromissus: nunc ad majus profecit, ut ad ipsum Deum oculos levet. *Qui habitas in coelo.* Ascendens quo levaturus erat oculos, nisi illuc quo tendebat, ascendere desiderabat?

Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, et sicut oculi ancillae in manibus dominae suae: sic oculi nostri ad Dominum Deum nostrum quoad usque misereatur nostri. Et servi sumus, et ancillae sumus: ille Dominus et domina est. Attendat charitas vestra. Non mirum si servi sumus et ille Dominus est; sed mirum si ancillae sumus, et ille domina est. Sed neque hoc mirum, quia ancillae sumus, Ecclesia enim sumus: nec illud mirum, quia et ipse domina est: quia virtus et sapientia Dei est. Audi ergo Apostolum dicentem: Nos autem praedicamus Christum crucifixum: Judaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: ipsis vero vocatis Judaeis et Graecis, Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam **(I Cor. I)**. Cum multis persecutionum generibus subjicimur, oportet nos semper in Dei auxilio oculorum intentionem sine ullo vitio continere defixam, quoadusque nobis misericordiam largiatur.

Miserere nostri, Domine, miserere nostri, quia multum repleti sumus contemptu. Id est, desperatione, quia sancti despiciuntur a malis hominibus.

Multumque repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus, et despectio superbis. Non tantum in divitiis dicit, sed eos qui abundant in malitia, illi despiciunt pauperes Christi. Divites despiciunt pauperes, et superbi despiciunt humiles, et ipsi dicunt multa opprobria contra sanctam Ecclesiam.

PSALMUS CXXIII.

Canticum graduum. Iste psalmus quintus ascensionis est gradus, edocens virum illum fidelem proficere, qui per elevationem spiritualium oculorum ad coelorum habitatorem evincens omnes diabolicae immissionis insidias, ita exorditur dicens:

Nisi quia Dominus erat in nobis: dicat nunc Israel. Bene in nobis Dominus habitat, si eum sanctae mentis contemplatione suspicimus. *Nisi quia Dominus erat in nobis, cum exsurgerent homines in nos: forsitan vivos deglutissent nos.* Non carnes nostras devorare conati sunt impii; sed animas per instigationem scelerum deglutire; sed erepti sumus ab his per eum qui erat in nobis. Cui ob hoc gratiae referendae sunt: quia gratia ejus salvati sumus.

Cum irasceretur animus eorum adversus nos: forsitan ut aqua absorbuissent nos. Commotiones malarum mentium, qui sanctos Dei absorbere quaerunt, aquis comparantur; sed habitante in sanctis Domino, deorsum defluunt et decurrunt.

Torrentem pertransivit anima nostra. Melius in Hebraeo habet: *Torrens pertransivit super animam nostram:* quod scilicet multi tentationum turbines super animam ejus transierunt, nec potuerunt eam necare, justo dicente: *Nisi quia Dominus erat in nobis: dicat nunc Israel. Forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.* Verbum ἀνυπόστατον apud Graecos ambiguum est: et potest sonare, quod subsistat, et quod intolerabile sit, hoc est, quod nemo ferre queat. Pro quo et Aquila et Symmachus, et Theodotio, et omnes interpretes pari voce consentiunt: superbas aquas et *arrogantes* pro ἀνυπόστατον transferentes.

Benedictus Dominus, qui non dedit nos in capturam dentibus eorum. Horum torrentium dentes, numerositas est vitiorum, a quibus ne capiamur, gratia Dei eruimur.

Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium. Tenduntur nobis laquei in concupiscentiis ac diversis diabolicae astutiae dolis; sed contrito Satana sub pedibus nostris, sicut passer a capiente evolamus ab illis. Sic enim sequitur:

Laqueus contritus est, et nos liberati sumus. Si enim Dominus habitet in nobis: ipse (ut diximus) hos disrumpet laqueos, ne nos impediant.

Adjutorium nostrum in nomine Domini: qui fecit coelum et terram. Hoc est nomen quod est super omne nomen. Hujus nominis adjutorio, mortis vincuntur laquei, si in illo maneamus affixi.

PSALMUS CXXIV.

Canticum graduum. Iste psalmus sextus habetur in canticis graduum, qui ex voce prophetae nos hortatur, ut, relictis saecularibus causis, in Deum tantum omnem confidentiam habeamus, dicens:

Qui confidunt in Domino sicut mons Sion: non commovebitur in aeternum. Sion, Ecclesia: mons autem juxta Danielem, Christus Dominus **(Dan. II)**. Ergo qui in eum totam spem ponunt, non commoventur in perpetuum: quia conformes

efficiuntur corpori gloriae ejus. *Qui habitat in Jerusalem.* In ipsa Ecclesia matre nostra, quae sursum est, libera **(Galat. IV)**.

Montes in circuitu ejus. Custodiae sanctorum, angelorum, prophetarum, apostolorumque, quae in modum proceritatis montanae supereminent cunctis in sanctitate. *Et Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc et usque in saeculum.* Sicut ipse polliceri dignatus est, dicens: Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem saeculi **(Matt. ult.)**.

Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum. Pro *virga* in Hebraeo, *sceptrum* habet. Hoc est ergo quod petimus: ne nos inducas in tentationem, quam sufferre non possimus. *Ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas.* Ut non cogitent: quid mihi prodest quod justus sum, si semper persequantur me iniqui? *Ut non extendant,* hoc est, ut sustineant malos, et non faciant mala.

Benefac, Domine, bonis et rectis corde. Qui vel boni sunt in opere, vel recti habentur in fide.

Declinantes autem in obligationes adducet Dominus. Pro obligationibus, Aquila διαπλοκὰς interpretatus est: Symmachus σκολιότητας, quinta editio διεστραμμένα. *Cum operantibus iniquitatem.* Hi qui a praeceptis Dei declinant, adducuntur cum his qui Deum ignorant, ut simili sententia feriantur. *Pax super Israel.* Christus Dominus est pax nostra **(Ephes. II)**, qui auferens maceriam inimicitiae de medio Judaeorum ac gentium, fecit utraque unum, quod erat ante divisum.

PSALMUS CXXV.

Canticum graduum. Iste psalmus septimus graduum, profert canticum vel ascensum in quo fidelis anima adversus criminum captivitatem in Dominum exsultat, et dicit:

In convertendo Dominus captivitatem Sion. Pervaserat enim universum mundum vetus captivitas vitiorum; sed lucescente nobis sole justitiae, effugata est. Sic et Ecclesia, quae specialiter Sion nuncupatur, apparuit. *Facti sumus sicut consolati.* Pro *consolati,* omnes pariter editiones, *somniantes* transtulerunt. Et pulchre somniantes; nondum est enim plena laetitia, in captivitate reliquis constitutis.

Tunc repletum est gaudio os nostrum: et lingua nostra exsultatione. A spirituali et infinita laetitia. Vel os nostrum, vel lingua repletur: quia non sufficit tantas explicare laudes pro gratia qua salvamur.

Tunc dicent inter gentes, Magnificavit Dominus facere cum illis. Si enim, relictis transitoriis, spem collocemus in sempiternis, tunc dicitur quia magnos nos fecit Dominus, captivitate depulsa, et sicut quondam gentes timore territae de Israelitico populo loquebantur dicentes: Siccavit Deus aquas maris et Jordanis ad ingressum filiorum Israel **(Josue II)**. In hoc ergo gaudio confitemur.

Quia magnificavit Dominus facere nobiscum: facti sumus laetantes. Serviebamus prius Pharaoni, id est, exterminatori in

duris operibus: nunc autem servimus regi coelesti, cujus jugum suave est et onus leve **(Matt. XI)**.

Converte, Domine, captivitatem nostram. Communem se captivitatem habere cum reliquo populo propheta fatetur: quia compatitur unum membrum caeteris membris. *Sicut torrens in austro.* Sicut enim flante austro solventur glacies; et impletis torrentibus, omnis horror cum impetu suo defluit: sic flante Spiritu sancto, solvuntur peccata nostra: scilicet, ut, accepta remissione, fiat nobis illud quod scriptum est: Sicut glacies in sereno, solvuntur peccata tua **(Eccli. III)**.

Qui seminant in lacrymis, in gaudio metent; euntes ibant et flebant, mittentes semina sua. Sancti igitur Dei seminaverunt in lacrymis confessionis, et in diversis cruciatibus, in gentibus verbum Dei: euntes et flentes super duritiam cordis eorum, quod in futuro cum manipulorum fructibus portabunt, dicente ad eos Domino: Amen dico vobis, quia flebitis vos et lamentabitis: mundus autem gaudebit, sed tristitia vestra in gaudium convertetur **(Joan. XVI)**. Igitur et nos in tribulatione clamantes, elevemus mentis oculos ad auxiliatorem Deum, ut eruat nos a saevis dentibus invidorum: auferat a nobis sceptrum dominationis iniquae, ut solita miseratione largita, dum a captivitate vitiorum absolvimur: coelestis Jerusalem aedificio tamquam vivi lapides connectamur.

PSALMUS CXXVI.

Canticum graduum Salomonis. Ideo psalmus iste Salomonis titulo praenotatur: ut ipse fabricator templi doceat se non valere aedificationem ejus consummare sine Domini auxilio.

Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laborant qui aedificant eam. Nos sumus, secundum Apostolum, Dei templum: qui nisi per Dominum nostrum Jesum Christum aedificemur super fundamenta apostolorum et prophetarum **(II Cor. VI)**, inanis erit philosophorum et reliquorum saecularium doctorum aedificatio.

Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum laboraverunt qui custodiunt eam. Fidelis anima, civitas accipitur aeterni Regis, quae civibus bonis, id est, honestis moribus frequentatur, quam nullius potest tueri custodia, nisi illius qui non dormitans protegit Israel.

Vanum est vobis ante lucem surgere. Qui ante lucem surgit, nocturnas tenebras palpat. Sic et qui, relicto Evangelii lumine, ad superius dictum dogma transierit, in tenebris commoratur: nec potest Dominicae resurrectionis perfrui claritate. *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Qui in humiliatione quiescitis, elevamini, vos qui in peccatis, vel natos esse, vel vivere meministis, et ad Deum transire desideratis. Vel, *qui manducatis panem doloris.* Pro *dolore,* Theodotio et quinta editio *idola* interpretati sunt: sexta vero, *errorem.* Sensus itaque juxta simplicem intelligentiam iste est: Sine causa diluculo ad templum curritis, et Deum adorare vos creditis, qui idola pariter adoratis, et immundo vescimini pane.

Cum dederit dilectis suis somnum: quasi aliquis interrogasset, quando hoc sit factum, ei dicitur: *Cum dederit dilectis suis somnum.* Dilecti sancti sunt, qui post somnum praesentis vitae, hic dormitare videntur: ut in resurrectione ad vitam aeternam mereantur pervenire. *Ecce haereditas Domini filii merces fructus ventris.* Cum sancti ab hoc saeculo accepto quietis somno discesserint, tunc fient haereditas Domini, quia jam non subjacent tentationibus. Sed et ipse Dominus natus ex Virgine, factus est fructus ventris. Cujus assumpta humanitas hanc accepit mercedem: ut gentes vocatae in filiis, sint haereditas ejus. Dedit eis, inquit, potestatem filios Dei fieri qui credunt in nomine ejus **(Joan. I)**.

Sicut sagittae in manu potentis, ita filii excussorum. Excussos, expeditos et accinctos ad praelium vocat, quod verbum et in Esdrae libris Septuaginta interpretes transtulerunt.

Beatus vir qui implevit desiderium suum ex illis. Pro *desiderio* in Hebraeo, *pharetram* habet. Ut quia sagittas praemiserat in comparationem sanctorum, consequenter pharetram sagittis inferat explendam. *Non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.* Porta, janua sive ostium: ipse est qui ait: Ego sum ostium per me si quis introierit, salvabitur **(Joan. X)**. Ergo qui de filiis excussorum fixus in Christo est, non confundetur in die judicii: cum exprobraverit inimicis Legis Dei inobedientiam, et per ersitatem, vel omnem malitiam ipsorum.

PSALMUS CXXVII.

Canticum graduum. Iste psalmus in nono ascensionis gradu, vel cantico, timorem dilectionemque Dominicam insinuat, dicens:

Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus. Qui cum timore jungentes se Dei dilectioni, exercentur in his quae prophetae, apostoli, evangelistae praedicaverunt.

Labores fructuum tuorum manducabis: beatus es, et bene tibi erit. Labores fructuum sunt, cum homo exercetur in mundo, ut ad aeternitatis fructum possit accedere. Nam laboriose per has Dei vias inceditur, sicut ipse ait: Arcta et aerumnosa via est quae ducit ad vitam **(Matth. VII)**. Sed hic labor aeternis fructibus adimpletur, cum homo pane illo coelesti locupletatur. Hoc enim desiderio, et ille compungebatur, qui dicebat: Beatus qui manducaverit panem in regno Dei **(Luc. XIV)**.

Uxor tua sicut vitis abundans: in lateribus domus tuae. Uxor juxta Salomonem **(Prov. VII)**, sapientia accipitur, quae in animae emundatae domo tamquam speciosa vitis adducta, in lateribus operum nostrorum extenditur.

Filii tui sicut novellae olivarum, in circuitu mensae tuae. Actus bonorum in circuitu doctrinae coelestis assistentes, cum pinguedine pacis et obumbratione virtutis.

Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum. His utique locupletatur divitiis.

Benedicat te Dominus ex Sion. Qui in Ecclesia regnat. *Et videas quae bona sunt Jerusalem omnibus diebus vitae*

tuae. In illa coelesti matre, de qua in aliis exposuimus psalmis; in qua vitae perpetuae bona visuri sunt sancti.

Et videas filios filiorum tuorum. Retributionem captantes operum bonorum. *Pacem super Israel.* Pax nostra, Jesus Christus, jugiter super mentem se videntem aspiciat.

PSALMUS CXXVIII.

Canticum graduum. Iste psalmus decimum nobis profert vel canticum, vel ascensum, qui ex voce prophetica inchoans docet incessanter resistere nequitiis impugnantibus, ne nos expugnent.

Saepe expugnaverunt me a juventute mea. Dicit se impugnari ab initio aetatis suae vir iste; sed a quibus impugnetur, silet: ut intelligatur quia pugna a diabolo mittitur. Poteris vel de probatione Job, vel de traditione Christi a Juda facilius hoc advertere.

Dicat nunc Israel, Saepe expugnaverunt me a juventute mea, etenim non potuerunt mihi. Ergo qui Israel est, ille potest dicere, quia impugnatur omnibus diebus vitae suae. Sed non ei praevalet haec pugna: quia Dominus pugnat pro eo.

Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem sibi. Jugiter ad Deum currenti et ad ampliora tendenti fabricantur a tergo nequitiarum machinae, quia in aspectu exponi non possunt. Sed cum ad effectum non perveniunt, sibi ipsi prolongant: ob id

invidendo, peccatum ultionemque divinam in se provocant. Sequitur enim:

Dominus justus concidet cervices peccatorum. Pro *cervicibus* in Hebraeo habet, *vincula,* vel *catenas* ut sit sensus: Illi qui me suis insidiis, hinc inde vallaverant, etiam vinctum tenebant; sed, auxiliante Domino, omnes nexus soluti sunt.

Confundantur et convertantur retrorsum omnes qui oderunt Sion. Ecclesiam, quae est corpus Christi, cujus nos membra sumus.

Fiant sicut fenum aedificiorum: quod priusquam evellatur, arescit. Non haec de aedificiis in petra locatis dicuntur, sed his quae quasi citius ruitura super arenam ponuntur: quod ad opera carnis respicit: in quibus non modo nullum granum bonitatis invenitur: verum etiam antequam ad incrementum aliquod veniant, exsiccantur.

De quo non implevit manum suam qui metet. Qui retributionem dignam operis sui mercedem non recepit. *Nec sinum suum qui manipulos colliget.* Qui per conscientiae puritatem, et si minus habet, voluntatem tamen bonam adhibuit. Ideoque a Deo tamquam si multum dedisset, manipulos refert: sicut vidua de duobus minutis **(Marc. XII)**.

Et non dixerunt qui praeteribant: Benedictio Domini super vos. Non eos benedixerunt sancti Dei: qui pro nihilo habentes hunc mundum, pertransierunt ad coelestia et aeterna. *Benediximus vobis in nomine Domini.* Ut, relictis infructuosis aridisque operibus, ea seratis, quae et messorum manum, et colligentium manipulos, repleant sinum.

PSALMUS CXXIX.

Canticum graduum. Ipse psalmus undecimum nobis ascensionis gradum pandit, et canticum: qui fidelis animae conatum ad altiora tendentem proferens: dum se in profundo quasi immersum queritur, nos ad intelligenda coelestia provocat, dicens:

De profundis clamavi ad te, Domine: Domine, exaudi orationem meam. De profundis clamat, qui scit altitudinem divitiarum sapientiae Dei: qui persecutiones patitur: qui eum misericordi suspirio deprecatur.

Fiant aures tuae intendentes: in orationem servi tui. Non hic carnalem aurem propheta postulat: sciens Deum incorporeum esse: sed virtutem qua suos exaudire dignatur, exposcit.

Si iniquitates observaveris, Domine: Domine, quis sustinebit? Si enim transgrediens leges tuas, generis humani fragilitas ultione tua protinus feriatur, quis evadere poterit?

Quia apud te propitiatio est. Tu enim nos reconciliabis Patri per crucem. *Et propter legem tuam sustinui te, Domine.* Lex spiritualis est, et continens verba vitae: quam sustinere debemus, ne peccantes in eam per legem dijudicemur **(Rom. VII)**.

Sustinuit anima mea Dominum, etc. *A custodia matutina usque ad noctem.* Ab illa matutina hora qua in vineam Dominicam est locatus, spem suam in illam defixit horam: qua

denarium mercedis accipiat. A vigilia matutina. *Speret Israel in Dominum.* Ab eo quod ei lumen veritatis illuxit, indeficienter coelestia contempletur.

Quia apud Dominum misericordia. Cum pro nobis homo fieri dignatus est. *Et copiosa apud Deum est redemptio.* Cum non auro, neque argento, sed pretioso nos sanguine redemit.

Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eorum. Ipse enim Filius, introeunte plenitudine gentium, reliquum Israel, remissa iniquitate, salvabit.

PSALMUS CXXX.

Canticum graduum. Iste psalmus duodecimus in hac ascensione, vel cantici, vel gradus habetur, qui nos ex persona prophetae humilitatem quam Christus in carne gestaturus erat edocet, dicens:

Domine, non est exaltatum cor meum. Sed in contritione et humiliatione ejus obtuli tibi sacrificium acceptabile. *Neque elati sunt oculi mei.* Ut transitoria concupiscerent et caduca.

Neque ambulavi in magnis: neque in mirabilibus tuis super me. Quae magna mirabilia videbantur hominibus, in his non incessi, ne me opprimerent.

Si non humiliter sentiebam: sed exaltavi animam meam. Humilis quidem est corde, sed excelsus est sensu. Humiliter sentiebam in saeculo: sed animam meam exaltavi in coelo.

Sicut qui ablactatus est a matre sua: ita retribues in animam meam. Nihil in se puerile sentit: quia cibum lactis excedens, ad perfectum pervenit virum: illo nunc pane, qui de coelis advenit, ali exorat.

Speret Israel in Domino: ex hoc nunc et usque in saeculum. Docet ut nullo fine temporis spes nostra claudatur: ut per spem praesentis vitae bona futuri saeculi capiamus.

PSALMUS CXXXI.

Canticum graduum. Iste psalmus habetur in canticis tredecimus graduum: qui per ascensionem profectuum, de adventu Filii Dei ex voce prophetica nos edocet, dicens:

Memento, Domine, David. Filius omnipotentis Dei, assumpturus carnem pro redemptione populi, David se voluit nuncupari: ejus scilicet nomine vocitatus, de cujus genere assumpturus erat et corpus. *Et omnis mansuetudinis ejus.* Non contendit, neque clamavit: sed sicut agnus mansuetus deductus est ad victimam **(Isai. LIII)**.

Sicut juravit Domino: votum vovit Deo Jacob. Juramentum ac votum propter firmitatem dictionis posuit, ne nos dubitaremus sequi: sed quid interim voluerit, dignum est contueri. *Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus. Sicut juravit Domino.* Pro eo quod est, *sicut:* in Hebraeo habet, *qui:* ut sit sensus: Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus, qui juravit Domino, et votum fecit Deo Jacob.

Si introiero in tabernaculum domus meae: si ascendero in lectum strati mei: si dedero somnum oculis meis, aut palpebris meis dormitationem, et requiem temporibus meis: donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob. Tabernaculum domus coelestem sedem indicat: in strato vero lecti, in oculorum somno, in dormitatione palpebrarum, vel in temporum requie, aeternam quietem, quae numquam abrumpitur, demonstravit. In quibus non se rediturum pollicetur: nisi prius in homine dignum Deo Patri locum vel Ecclesiae congregationem sua resurrectione construeret.

Ecce audivimus eam in Ephrata. Regio Bethleem usque hodie appellatur Ephrata. Hujus rei et aliae Scripturae testes sunt. Ephrata ipsa est Bethleem. Ubi primum Ecclesia est audita, id est, in qua Christus Dominus carnem assumpsit. In hac et Rachel Israel dilecta quiescit **(Gen. XXXV)**, quae typum gessit Ecclesiae. *Invenimus eam in campis sylvae.* In gentibus, quae prius diaboli erant cubilia: nunc autem campi, Dominum colentes fructiferi.

Intrabimus in tabernaculum Dei. Nos qui in una domo Ecclesiae, per Dominum aggregamur. *Adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus.* In quo praedicationes Apostolicae audiuntur: quae ut pedes sustinent totum corpus Ecclesiae.

Exsurge, Domine, in requiem tuam. Jam explesti juramentum, reddidisti votum: jam invenisti locum Deo: jam produxisti ex latere tuo Ecclesiam: exsurge nunc ab inferis, revertere in tabernaculum: abiens in requiem: de quibus superius es locutus. Et non solum tu, sed, *Tu et arca sanctificationis tuae.* Corpus scilicet assumptum, quo divinitas tegebatur. A

quo verba vitae, a quo coelestis panis, a quo via, veritas et vita nobis ostensa est.

Sacerdotes tui induantur justitia. Ut justitiae lorica induti, non saucientur a jaculis inimici. *Et sancti tui exsultent.* In coelestibus bonis.

Propter David servum tuum non avertas faciem Christi tui. Propter illum qui ex semine David formam servilem suscepit: non avertatur claritas imaginis tuae a sanctis, in quibus ipse Christus inhabitat, sed illuminet eos.

Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eum. Deo homini Pater jurat veritatem, quam non evacuat, sed adimplet dicens: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Nos sumus fructus ventris ejus, quos spiritualiter tamquam ex utero generavit. Qui si sequentia custodiamus, sedebimus super sedem ejus, et non solum nos, verum etiam et filii nostri. Ait enim:

Si custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia mea haec quae docebo eos, et filii eorum usque in saeculum saeculi, sedebunt super sedem meam. Si testamentum ejus custodiamus, sedere nos faciet in coelestibus: sicut ait Apostolus **(Ephes. I)**: Sedebunt super sedem ejus. Sed et ipsi sedebunt super sedem ejus quibus dictum est: Sedebitis super duodecim sedes, judicantes duodecim tribus Israel **(Matth. XIX)**. Sedebunt et filii nostri, hoc est, rememorabuntur opera bona, quae ob amorem illius operati sumus, in conspectu ejus.

Quoniam elegit Dominus Sion: praeelegit eam in habitationem sibi. Concordantem sibi catervam

ecclesiasticam, vel sanctificatas *sacramentis coelestibus* tibi animas.

Haec requies mea in saeculum saeculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Animam quae ei per resurrectionis gloriam et emundationem peccati, domus ac requies facta est.

Viduam ejus benedicens benedicam: pauperes ejus saturabo panibus. Pro *vidua, id est,* χήρα, et Hebraea volumina, et ipsi Septuaginta θήραν habent: sed propter novitatem verbi, et unius litterae demutationem, paulatim obtinui, ut pro θήρα legeretur χήρα, maxime quia in sequenti versiculo pauperes sequebantur. θήρα Symmachus et Aquila *cibaria* interpretati sunt.

Sacerdotes ejus induam salutari, et sancti ejus exsultatione exsultabunt. Ipse enim nos vel justitiam, vel salutare induit: cum nos conformes corpori suo efficit: qui est justitia salusque nostra, praeparans nobis tabernacula sempiterna.

Illuc producam cornu David. Regnum Christi, quod in illis ostenditur, quibus dictum est: Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum coelorum **(Matth. V)**. *Paravi lucernam Christo meo.* Joannes Baptista sive praecursor Domini et Salvatoris nostri a Deo Patre dicitur praeparata lucerna: qui eum in hujus mundi tenebras venturum annuntiavit: Sic enim et ipse Dominus vocitat eum, dicens: Ille erat lucerna ardens **(Joan. V)**, et reliqua.

Inimicos ejus induam confusione. Judaeos non credentes cum viderint Dominum in majestate sua. *Super ipsum autem florebit sanctificatio mea.* Pro *sanctificatione,* NESER () in Hebraeo habetur: quod Aquila *consecratum* interpretatur, et

significat laminam ex auro, quae in fronte pontificis ligabatur: sculptum habens nomen Domini.

PSALMUS CXXXII.

Canticum graduum.

Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum. Duo dicit: bonum et jucundum. Bonum est martyrium, sed non est jucundum: habet enim supplicia et poenas, et semper in cruciatibus dolor est, et utique in dolore non est jucunditas. *Ecce quam bonum et quam jucundum.* Rursum voluptas jucunda est. Ac si dicat: Cibum dulcem comedere, videtur jucundum esse, compellit enim ad libidinem. Hic ergo duo posuit, et quod sibi videbatur esse contrarium, bonum scilicet et jucundum, uno sermone conjunxit. *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum.* Fratres mente, non corpore. Esau et Jacob fratres fuerunt, et quia simul habitabant, fuit eis causa discordiae. Ergo quod dixit hic, fratres: non fratres dicit corpore, sed fratres spirituales. Fratres de quibus loquebatur et Salvator, et dicebat ad mulieres: Ite, nuntiate fratribus meis **(Matth. XXVIII)**. *Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum.* Proprie psalmus iste coenobiis et monasteriis convenit. Licet enim et de Ecclesiis intelligatur, sed ibi propositi diversitate non videtur esse tanta concordia. Quae est enim ibi fraternitas? Utique alius ad domum ire festinat: alius ad circum, alius in Ecclesia de usuris cogitat. In monasteriis autem sicut unum propositum, unus et animus

est. *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum.* Vere bonum, vere jucundum. Unum fratrem dimisimus, et ecce quantos invenimus. Frater meus saecularis (quod de meo loquor, de singulis loquor) non tantum me amat, quam substantiam meam. Caeterum fratres spirituales: qui sua utique negligunt, alia non quaerunt. Sicut et legimus in Actibus apostolorum: quoniam multitudinis credentium erat cor unum, et anima una **(Act. IV)**. Et erant, inquit, illis omnia communia. Recte erant eis omnia communia, qui unum Christum possidebant. Multa diximus, sed ad reliqua festinemus.

Sicut unguentum in capite: quod descendit in barbam, barbam Aaron. O si esset tempus, ut de singulis disputaremus, dies nobis sufficere non poterat. Legimus in Exodo, quomodo conficiatur unguentum sacerdotale **(Exod. XXV, XXX)**. Deinde legimus quomodo aliud unguentum quo ungebantur reges, erat aliud unguentum quo ungebantur prophetae. Et quid plura loquar? Omnia unguenta habebant diversitates et mysteria sua. Miramur de sanctis? Leprosus postquam purgatus fuerit, postquam hyssopo fuerit aspersus, et sanguine gallinae, et dimittitur una gallina in eremum, et ipse habet unguentum proprium. Non sanctificatur aliquid, nisi per unguentum. Propterea dicunt et adolescentulae in Cantico canticorum: Unguentum exinanitum nomen tuum. Post te in odorem unguentorum curremus **(Cant. I)**. *Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron.* Pulchre dixit, *in capite, quod descendit in barbam Aaron.* Barba virilitatis indicium est. Mulierem enim et virum hoc signo natura distinguit: barba igitur virilitatis indicium est. Caput ergo divinitas dicitur, hoc est, deitas. Barba vero virum

indicat. Ut, inquit, perveniamus in virum perfectum, qui est Christus **(Coloss. I)**. Vide ergo quid dicat: *Sicut unguentum,* sicut benedictio unguenti de capite, hoc est, de divinitatis sermone descendit in barbam, descendit in virum perfectum, qui est Christus, postea descendit ipsum unguentum in oram vestimenti ejus. Sic benedictio, et ros montis Hermon descendit in montem Sion. Unguentum vero hic pro benedictione ponitur. Dilexisti justitiam, inquit, et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exsultationis prae participibus tuis **(Psal. XLIV)**. Videte quid dicat: Dilexisti, inquit, justitiam, et odisti iniquitatem. Non sufficit diligere justitiam, sed econtrario odisse iniquitatem. Videte quid dicat: Et odisti iniquitatem. Pro his virtutibus, quid accepit? Propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exsultationis prae participibus tuis. Hoc ad Christum dicitur: Ideo tu unctus es, ut caeteros ungeres. Unctus es oleo exsultationis prae participibus tuis, hoc est, plusquam Apostoli tui. Tu enim unguenti habuisti fontem: illi stillas habuerunt. *Sicut unguentum in capite.* Praestet et nobis Dominus hoc unguentum divinitatis: *quod venit in barbam,* hoc est, in virum perfectum Aaron, in Aaron sacerdotem. *Aaron* autem interpretatur *montanus.* Videtis quoniam iste sacerdos non est de vallibus, sed de montibus est. Barba, inquit, Aaron. Quod unguentum in capite, venit in barbam, a Verbo Deo venit ad hominem, quem est dignatus assumere. Et quid nobis prodest barba ista uncta, et vir iste perfectus? Videamus quos profectus habeat. Quod descendit in oram vestimenti ejus. Nos si vestimentum Christi sumus, nuditatem ejus nostra vestimus fide. Ecce nudus pependit in cruce: scandalum Judaeis, gentibus stultitia **(I Cor. I)**, et tamen nostra fide et sermone et confessione vestitur. Noe in

domo sua nudus jacuit, et apparuit ignominia ejus: major filius irrisit, et minor texit **(Gen. IX)**. Et hoc totum quare dico? Ut ostendam vestimentum nos esse Christi. Rem dico vobis novam: immo non novam, sed de Scripturis. Nos vestimentum Christi sumus, et cum illum nostra confessione vestierimus, rursum ipsum Christum induimus. Dicit enim et Apostolus, quod vestimentum nostrum, Christus sit **(Galat. III)**. Quando enim baptizamur, Christo induimur et vestimur. Vultis scire quomodo vestiamus Dominum? Legimus in Jeremia: Accipe, inquit, tibi lumbare, et vade, inquit, ad Euphraten, et pone illud in foramine petrae. Et feci, inquit, quod praeceperat mihi Dominus. Et post dies aliquos reversus sum ad Euphraten, et ecce, inquit, putruerat lumbare, quod nulli usui esset utile. Et locutus est, inquit, Dominus ad me: diligenter animadvertite: Sicut, inquit, tu lumbare habuisti circa lumbos tuos, ita et ego habui populum istum circa me, dicit Dominus **(Jerem. XIII)**. Hoc totum quare dixi? Ut ostenderem credentes vestimentum esse Christi. Quod descendit in oram vestimenti ejus: *quod descendit in barbam, barbam Aaron.* Non est hujus temporis de sacerdotalibus dicere vestimentis. Siquidem pontifex octo habet species vestimentorum. Longum est nunc dicere de ephod, de tunica. Longum est dicere de rationali, de manifestationibus, de catenulis, de zona, de femoralibus, de fimbriis, de resti, de tintinnabulis, quibus virtutibus sacerdos debeat ingredi templum Domini, et in sancta sanctorum. Et nos ergo si velumus de vestimento esse sacerdotali, aut superhumerale sumus, quod interpretatur ephod, ut habeamus bona opera, et in humeris nostris Christi mandata portemus, aut certe tunica debemus esse interior: quae tunica stricta est, et adhaeret corpori: non est laxa: non funditur, sed haeret tota ad corpus. Vides ergo quoniam quicumque interior est,

et interior tunica, vicinius jungitur corpori. Si quis vero rationale est, quod dicitur λογεῖον· iste non est nisi in pectore constitutus. Animadverte Scripturae ordinem: Quicumque rationale est, λογεῖον, et ratio est, et in pectore constitutus est. Caeterum fieri potest ut aliquis habeat prudentiam, ut habeat λόγον, ut habeat sermonem. Quicumque ergo vere sacerdos est, debet habere δηλώσεις, hoc est, *manifestationes,* hoc est, ut quodcumque mente conceperit, proferat, et omne doceat. Et haec omnia frustra sunt, si castitas aucta et ornata non fuerit. Ideo zona est, et cingit lumbos, stringit et mortificat. Deinde dicitur, quod habeat femoralia, ut quodcumque in nobis ignominiosum est et sordidum, quasi hoc cingulo mundetur et mortificetur. Deinde dicitur quod debeamus habere poderem, quod ornet quasi pedes nostros. In ipso podere diversi flores sunt: sunt ibi malogranata, sunt ibi etiam fimbriae. Ego puto quod illa mulier sanguine fluens istam fimbriam tetigerit, et sanata est **(Matth. IX)**. Deinde et haec considerate: quoniam ad extremos pedes, inter malogranata erant et tintinnulae, et non ingrediebatur pontifex in sancta sanctorum, nisi illa tintinnabula personarent. Tintinnabula et illa malogranata, diversitates virtutum sunt quae habent singulae voces suas, et egressus ipse sancti sanctorum vocalis est. Sive enim manducemus, sive bibamus, omnia in nomine Domini facimus **(I Cor. X)**. Minora promisimus, et majora diximus.

Sicut ros Hermon qui descendit in montem Sion. Ros Hermon. Legimus in quodam libro apocrypho, eo tempore quo descendebant filii Dei ad filias hominum, descendisse illos in montem Hermon, et ibi inisse pactum, quomodo venirent ad filias hominum, et sibi eas sociarent.

Manifestissimus liber est, et inter apocryphos computatur, et veteres interpretes de ipso locuti sunt: nonnulla autem nos diximus: non in auctoritatem, sed in commemorationem. *Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.* Legi in cujusdam libro, de isto libro apocrypho suam haeresim confirmantis. Quid enim dicit? Filii, inquit, Dei qui de coelis descendebant, venerunt in Hermon, et concupierunt filias hominum. Angeli, inquit, sunt de coelestibus descendentes, et animae quae desideraverunt corpora. Siquidem corpora filiae hominum sunt. Vidistis quomodo Manichaei dogma consurgit? Sicut enim Manichaei dicunt animas desiderasse corpora humana, et sociatas esse voluptati corporum: sic et isti qui dicunt angelos desiderasse corpora, hoc est, filias hominum, nonne vobis videntur idipsum dicere quod et Manichaei? Longum est nunc contra illos dicere: sed tantummodo judicare volui, de quo volumine quasi per occasionem istius, suum dogma confirmant. Hermon in lingua nostra interpretatur, ἀνάθημα, hoc est, *condemnatio.* Ros ergo Domini ante fuit in populo Judaeorum, qui postea anathematizatus est, et benedictio illa quae ante descendebat in populo anathematizato, postea descendit in montem Sion, hoc est, in Ecclesiam. Nos, si tamen de Ecclesia sumus (Ecclesiam autem dico dogmatum veritatem, Christi confessionem), nos in aedificium sumus. Et quanti sancti in deserto sunt, quanti de nobis non sunt in Ecclesia, et illi qui non sunt de Ecclesia, versantur in Ecclesia Christi. Si ergo sumus in Ecclesia, si habemus fidem Ecclesiae, fidem apostolorum, fidem Christi, dogmatum veritates, montes sumus Sion. Nolumus esse de Sion valles, sed montes Sion. Habet enim Sion valles suas, habet et campum. Quicumque peccator est, vallis est Sion: non est mons Sion. Dicat aliquis:

De tuo sensu loqueris. Vocemus testem Isaiam, eo tempore quo peccaverat Sion, post multas visiones, ubi dicitur: visio contra Idumaeam: visio contra Moab: visio contra Edom et filios Amon **(Isai. XIII seq.)**, in ultimo ponitur: visio vallis Sion **(Ibid. XXII)**. Quoniam enim de fidei sublimitate descenderat: propterea de monte in vallem corruit. Nos ergo primum fugiamus vallem Sion: veniamus ad campum, de campo veniamus ad colles: de collibus veniamus ad montes. Christum sequamur in montibus. Siquidem fratruelis noster quasi caprea, et hinnulus cervorum transilit colles, et salit per montes **(Can. II)**. Unde et secundum ascensus veritatem, non ascendit in coelum post resurrectionem de valle, sed de monte. Nos nisi in virtutibus montes fuerimus, ad coelum non possumus ascendere. Illic enim, hoc est, in montibus Sion, in virtutibus, in fide, in confessione, in dogmatum veritate, illic est benedictio.

Et vitam usque in aeternum. Vita nostra, Christus est. Qui confitetur Christum, vitam accipiet in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXXXIII.

Ecce nunc benedicite Domino, omnes servi Domini. Extremus psalmus cantici graduum. Primus graduum psalmus fuerat: Ad Dominum cum tribularer clamavi, et exaudivit me; in secundo conscenderat: Levavi oculos meos in montes. In tertio: Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi; in quarto: Ad te levavi oculos meos, qui habitas in coelo. Videte quomodo

paulatim ascendit per gradus, et ad sublimiora pervenit. Longum est, si velimus singulorum psalmorum horum graduum principia dicere. Venit ad tertium decimum psalmum, immo venit ad duodecimum, et post omnem virtutem, humilitatem posuit. Frustra enim habemus virtutes, si non ipsae virtutes humilitate Domini coronentur. Quid enim dixit? Domine, non est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. Quoniam ergo humilem se monstraverat, Christi adventum postulat. Et quid dicit? Memento, Domine, David et omnis mansuetudinis ejus. Et rursum in alio loco: Propter David servum tuum, non avertas faciem Christi tui **(Psal. CXXXI)**. Quoniam accepit Christum, post fidem Christi Ecclesiam congregat. Et quid dicit? Ecce quam bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum. Ecclesia Domini congregata est. Novissimus psalmus quid dicit? *Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini.* Quoniam bonum est, et jucundum habitare fratres in unum, et estis pariter congregati: *Ecce nunc benedicite Dominum. Nunc benedicite Dominum,* post adventum Christi: quia congregati estis in eo. Nunc benedicite in ultimo graduum psalmo: quia in summitate virtutum congregati estis. Antequam ergo perveneritis ad quintum decimum graduum, hoc est, ad excelsum, non poteratis benedicere Domino. Ergo nunc dico vobis: *Ecce nunc benedicite Domino.* Quando dicitur, *ecce:* quodammodo res digito demonstratur. *Ecce nunc benedicite Domino.* Qui benedicite Domino? *Omnes servi Domini:* qui non estis servi peccati, sed servi Domini. Putamus parum esse quod dicitur: Ergo servus Domini sum? Summa virtus est hoc mereri. Quomodo? Quasi dignitatem vindicat, qui dicit: Ergo servus imperatoris sum, et nemo audet accedere ad servum imperatoris: sic infinita dignitas se

dicere esse servum Domini. Unde et Apostolus de servitute Domini gloriatur, et scribit in principio Epistolarum suarum: Paulus servus Christi. Et de Moyse dicitur: Et non sicut Moyses famulus meus: cui locutus sum facie ad faciem **(Exod. XXXIII)**. Videte quid dicat: Caeteris locutus sum in visione et in aenigmate: sed non sicut Moysi famulo meo, cui locutus sum facie ad faciem **(Hebr. III)**. Ponamus exemplum: Dicamus esse aliquem dominum ditissimum. Iste habet familiam: habet et servos qui sibi ministrent. Numquid tantam habent fiduciam servi qui in villis sunt: quantam illi qui quotidie ministrant? Illis magna dignitas est, qui faciem vident domini, et ministrant ei. Denique caeteri servi, qui faciem non vident domini sui, si voluerint aliquid impetrare, conservos petunt. Hoc totum quare dixi? Dominus noster Jesus habet et ipse multam familiam: habet quasi ad faciem suam, qui sibi ministrant: habet alios in agris. Monachos et virgines ego puto illos esse, qui ad faciem ministrant domino suo: saeculares autem, qui sunt quasi in agro, de familia sua. Denique illi qui sunt in agris, istos postulant ut rogent dominum, si quid necessarium habent. Quantam habent ergo dignitatem, qui quotidie vident faciem domini: tantam habent poenam, qui negligunt ministerium domini. Solent enim mali servi, quando sunt in agris, magis timere dominum: quia non vident. Si autem quotidie coeperint videre, contemnunt, et familiaritas superbiam facit. Et nos igitur non debemus de consuetudine contemnere bonitatem Dei nostri. Benedicite ergo Dominum, omnes servi Domini: quia non estis servi peccati, sed servi Domini. *Omnes servi Domini,* qui solum Dominum habetis Deum. *Omnes servi Domini,* quibus ira non imperat: in quibus libido non regnat: in quibus alia peccata non regnant: quibus non dominantur vitia, illi dominantur a

Domino. *Omnes servi Domini.* Videtur hucusque stetisse. Sed videte augmentum. Non sufficit solum servos esse Domini, nisi et ipsi servi stent. Alii enim sunt qui stant: alii qui cadunt: alii qui sedent: alii qui jacent. Ergo qui cadunt, qui sedent, qui jacent, illi non possunt laudare Dominum. Vos laudate qui statis. Sed dicat aliquis: Stant et alii. Multae sunt Ecclesiae: multae sunt congregationes. Qui ergo stant? Ariani stant? Nominant Christum et Eunomiani, et caeterae haereses: ergo stant? Ne videretur ergo illis dare licentiam laudandi Dominum, videte quid dicat:

Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri. Ut secundum quod ait Apostolus: Donec, inquit, venio, ut scias quomodo disponas domum Dei, quae est Ecclesia **(I Tim. III)**. Ecclesia non parietibus consistit, sed in dogmatum veritate. Ecclesia ibi est ubi fides vera est. Caeterum ante annos quindecim aut viginti, parietes omnes hic Ecclesiarum haeretici possidebant. Ante viginti enim annos, omnes Ecclesias has haeretici possidebant. Ecclesia autem vera illic erat, ubi vera fides erat. Ergo vos benedicite Domino, qui estis servi Domini. Non est pulchra laudatio in ore peccatoris **(Eccl. XV)**. Ergo vos laudate, qui estis servi Domini, et qui estis servi, et statis. Qui statis? Statuit, inquit, supra petram pedes meos **(Psal. XXXIX)**. Et ad Moysen: Tu vero hic sta mecum **(Exod. XXXIV)**. Deus stetit in synagoga deorum. *Et qui statis,* non ubicumque: sed, *in domo Dei, in atriis domus Dei nostri.* In Hebraicis voluminibus non habetur, sed in sequenti psalmo est. Quomodo enim sequitur in ipso psalmo? *Laudate nomen Domini, laudate servi Dominum. Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri* **(Psal. LXXXI)**. Quoniam ergo iste psalmus habet: *Qui*

statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri: Propterea quidam putavit et in ipso psalmo qui praecessit: *Qui statis in domo Domini:* debere addere: *in atriis domus Dei nostri.* Quid autem significet, *in atriis domus Dei nostri,* et quae sit differentia domus et atriorum, in sequenti psalmo cum lectus fuerit, disseretur.

In noctibus extollite manus vestras in sancta. Mundus iste in maligno positus est **(I Joan. V)**, et non est nobis pugna adversus carnem et sanguinem, sed adversus rectores tenebrarum istarum **(Ephes. VI)**. Unde dicit et Apostolus: Nox praecessit: dies autem appropinquavit **(Rom. XIII)**. Ergo hoc saeculum, nox est. Saeculum vero futurum, dies est. Unde dicit et Apostolus: Sicut in die, inquit, honeste ambulemus **(Ibid.)** Quomodo victuri sumus in die, hoc est, in futuro saeculo: si nunc vivamus. *In noctibus extollite manus vestras in sancta.* Velimus, nolimus, in noctibus sumus. Quamdiu in isto saeculo sumus, in noctibus sumus. Nox tenebras habet. Noctes autem istarum tenebrarum, peccata sunt hominum. Videte ergo quid dicat: *In noctibus extollite manus vestras in sancta.* Dum, inquit, estis in isto saeculo, et in istis noctibus, levate manus vestras. Nolite demittere, sed levate. Levate cum Moyse **(Exod. XVII)**. Si levaveritis manus vestras, vincitur Amalec. Si autem demiseritis, superatur Jesus. Simulque considerate mysterium. Si nos levamus manus, vincit Jesus. Si levaverimus manus nostras in bonis operibus, per bona opera nostra Christus superat diabolum. Manus autem interpretantur in operibus. Unde scribitur: Factus est sermo Domini in manu Aggaei: Sermo factus est in manu Jeremiae prophetae. Utique sermo Dei non fit in manu, sed in ore fit. Sed videte Scripturae mysteria:

Deus non venit ad sermonem sine opere bono. Caeterum et homicida Christum confitetur, et non venit ad illum Dominus: quia manus ipsius Domini adventum non merentur. Unde scriptum est in alio loco: In manu linguae, mors et vita **(Prov. XVIII)**. Ergo lingua manus habet? Dicite, quare dicitur: In manu linguae, mors et vita? Videte quid dicat: Deus non audit linguam, non verba, sed opera: ut quicumque aliquid loquitur, et faciat. Praecipitur ergo nobis in novissimo psalmo graduum: *In noctibus extollite manus vestras in sancta.* Levate, inquit, manus vestras: quia Jesus eas levavit in cruce. *In noctibus extollite manus vestras in sancta.* Quare voluit addere et dicere, in sancta? Et haeretici videntur levare manus, et gentiles videntur levare manus, et Judaei videntur levare manus: Faciunt enim et ipsi eleemosynas: si viderint pauperem, manum porrigunt. Quando Judaeus dederit eleemosynam, nonne tibi videtur levare manum? Levat quidem manum, sed non levat in sancta; quia Christum non confitetur. Vos autem qui estis in domo Domini, qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri: qui estis servi Domini, quibus dixerat: Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum **(Psal. CXXXII)**: sic levate manus, ut in sancto levetis, hoc est, ut confiteamini Christum, et quidquid facitis, pro Christo faciatis. Virtutes, pro qualitate facientis, diversae sunt. Ac si dicat: Facit eleemosynam Christianus: facit et gentilis, facit et Judaeus, facit et alius Christianus vir sanctus. Invenies aliquos de Christianis ideo dare eleemosynam, ut laudentur a populis. Si quando pauper rogat buccellam, huc illucque circumspiciunt, et nisi testem viderint, pecuniam non dant. Si solus fuerit, manus contrahit: non dat libenter. O tu, Christiane, rogat te pauper ut des ei pecuniam: quare non das in occulto, sed das in publico? Si

testem Deum quaeris: humanos oculos quid requiris? Eleemosyna tua apud imperitos videtur esse eleemosyna: caeterum apud Deum injuria est. Injuriam enim facis fratri tuo. Vis enim videntibus aliis mendicum ostendere. Quando ergo damus, non demus quasi de nostro, sed de dono Christi. Non debemus dare quasi mendico, sed quasi fratri. Nos damus carnalia; ille dat spiritualia: plus dat pauper, quam accipit. Nos damus panem, qui in ipsa die consumitur; ille pro pane reddet nobis regna coelorum. Ergo hoc dico, ut quod facimus, faciamus in sancto: aut quod facimus, Christi causa faciamus. Caeterum multi gentiles qui faciunt eleemosynam, si viderint aliquem praecisam manum habere: si viderint pedem habere cancrosum et putridum, statim animus illis dolet. Vincitur humana anima naturali misericordia. Et quid dicit? Ecce ego si talis essem, quid miser facerem? Et fieri potest ut talis sim, quis mihi dabit? Et ego debeo ergo huic dare: ut et mihi det aliquis, si talis fuero. Iste quidem dat pauperi panem; sed in paupere sui miseretur, non illius. Ista misericordia, non Christi misericordia; sed sui misericordia est. Omne ergo quod facimus, Christi causa faciamus, faciamus in sancto. Sive manducamus, sive bibimus, omnia in nomine Christi faciamus **(I Cor. X)**. Scripturas legimus. Psalmos ediscimus, Evangelia tenemus, prophetas edisserimus: non debemus hoc ita facere ut gloriemur apud fratres, sed ut Christo placeamus: ut sermo ipsius in ore nostro resonet. Solent et viri, solent et monachi, solent et mulierculae hoc inter se habere certamen: ut plures ediscant Scripturas; et in eo se putant esse meliores, si plures edidicerint. Ille plus edidicit, qui plus facit. Caeterum si quod tu ediscis, ego facio: magis mea opera Scripturas tenent, quam tuus sermo qui vane resonat. *In noctibus extollite manus vestras in sancta.* Levate manus in crucem: levate

vexillum. *In noctibus levate manus vestras in sancta.* Et cum levaveritis in sancta, et feceritis quae sancta sunt, quasi medicamentum bonorum operum vestrorum Christus sit. *Et benedicite Domino.* Unde et Apostolus dicit: In omni loco levantes manus immaculatas **(I Tim. II)**: *et benedicite Domino.* Quodcumque facitis, referte ad Dominum. Manus leventur: os Christum resonet. Et in noctibus levate manus vestras. Da pauperibus eleemosynam, et benedic Domino: gratias age Domino, quia tibi dederit, unde des fratri. Magis tu agito gratias Christo quando dederis, quam frater qui a te acceperit, tibi agat gratias. Grande nobis beneficium praestant pauperes. Peccata, quae jam aliter lavare non possumus, exstinguit eleemosyna. Quid scriptum est? sicut aqua exstinguit ignem: sic eleemosyna exstinguit peccata **(Eccli. III)**. Hoc praestat eleemosyna, quod et baptisma. Quomodo baptisma nobis peccata dimittit: ita et eleemosyna nobis peccata dimittit. Sicut aqua exstinguit ignem, sic eleemosyna exstinguit peccata. Peccatis enim gehennae ignes praeparati sunt. Hos autem exstinguit eleemosyna.

Benedicat te Dominus ex Sion: qui fecit coelum et terram. Tu benedicis Dominum, et Dominus te benedicit. *Ex Sion,* de specula, de Ecclesia, de veris dogmatibus, de fide pia. *Benedicat te Dominus ex Sion.* Istum versiculum Spiritus sanctus loquitur, sive certe propheta in spiritu loquitur. Et quid dicit? O tu qui per quindecim gradus ad ultimum conscendisti, qui fecisti haec, et haec: qui benedicis Dominum: qui in noctibus extollis manus tuas, etc., et benedicis Domino, recipe et tu mercedem. *Benedicat te Dominus ex Sion.* Quod dedisti, recipe. Tu dedisti eleemosynam: tu fecisti virtutes, a Deo praemium et benedictionem consequeris. *Benedicat te*

Dominus ex Sion. Sion de coelesti Jerusalem in matre primitivorum, ubi sunt futura gaudia, ubi sunt archangeli, ubi virtutes caeterae, ubi apostoli, ubi prophetae, ubi sancti Martyres, ubi sequuntur Angelorum multitudines et Sanctorum, quocumque Agnus vadit **(Apoc. XXI)**. Denique vidit et Joannes civitatem sanctam de coelo depositam, gemmis exstructam duodecim habere portas. Tota aurea erat, muros habebat aureos: habebat et plateas de diversis gemmis. In hac civitate Christus regnat: in hac civitate habitantes ipsi sunt, et habitatores et portae; ipsi et domus sunt, et habitatores. Vultis scire quoniam domus sunt? Christus habitat in eis: Christus deambulat in eis. Inhabitabo, inquit, in eis et deambulabo **(Levit. XXVI; II Cor. VI)**. Vide anima sancta quam grandis sit: Christum capit, quem coelum non capit. Vide quid dicat: Inhabitabo, inquit **(Ibid.)**. Sed fieri potest, ut aliquis anguste inhabitet. Inhabitabo et ambulabo in eis. Ubicumque deambulat, utique lata domus est. Ubi deambulat? Vos estis, inquit, templum Dei, et Spiritus sanctus habitat in vobis. Praeparemus templum nostrum, ut Christus veniat et habitet in nobis: ut anima nostra Sion sit, sit specula, ut sit in summitatibus constituta: ut sit sursum, non deorsum. Legimus in Zacharia propheta: Et angelus, inquit, qui loquebatur in me, dixit ad me **(Zach. I)**. Si angelus loquebatur in propheta, quanto magis habitat in nobis! Ipse nos habet et domos, et confabulatores. *Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit coelum et terram.* Si sanctus es, audi quod dicit, *qui fecit coelum.* Si peccator es, *qui fecit terram.* Et coelum fecit et terram. Interim dicamus secundum litteram. Hoc dicit ad distinctionem idolorum. Dii, inquit, qui non fecerunt coelum et terram, pereant de terra. Dominus autem coelos fecit. Ad distinctionem hoc dicit idolorum. Hoc interim secundum

litteram. Caeterum, secundum intelligentiam spiritualem, quomodo dicitur peccatori: terra es, et in terram ibis: sic et sancto dicitur, coelum es, et in coelum ibis. Hoc totum quare dixi? Ut sanctos coelum probarem. Coeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum **(Psal. XVIII)**. Et aquae quae super coelos sunt, laudent nomen Domini **(Psal. CXLVIII)**. Coeli coelorum Domino: qui fecit coelum et terram **(Psal. CXIII)**. Licet terreni simus, licet ambulemus in terra, tamen conversatio nostra in coelis est. Ibi habemus municipationes nostras. *Qui fecit coelum et terram.* Licet peccator es, noli desperare: Dominus omnia potest. Multi de terra, coeli fiunt; et multi de coelo, terra. Infelix Judas coelum fuit, et factus est terra. Paulus apostolus eo tempore quo persequebatur Ecclesiam **(Act. VII)**, terra erat. Confessus est, et coelum factus est. Nec qui coelum est, debet esse securus: nec qui terra est, debet desperare de vita. Jacob eo tempore quando fugiebat in Mesopotamiam fratrem suum, venit ad Luzam: et ibi, inquit, posuit lapidem ad caput **(Gen. XXXV)**. Sub capite ipsius lapis, erat Christus. Numquam sibi posuit lapidem ad caput; nisi eo tempore, quando persecutorem fugit. Quamdiu erat in domo patris sui, et habebat refrigeria carnis, lapidem non habebat ad caput. Recessit de domo nudus, recessit in virga, et statim in ipsa nocte invenit lapidem, et posuit ad caput suum. Qui talem habebat pulvillum in quo refrigerabat, videte visionem ejus. Vidit, inquit, scalam de terra pertingentem ad coelum, et vidit, inquit, angelos descendentes et ascendentes. Vidit angelos de coelo venire ad terram, et alios de terra ad coelos ascendere. Vultis scire quia lapis ille qui erat ad caput Jacob, Christus erat lapis angularis? Lapis quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli **(Psal. CXVII)**. Lapis ille qui

scriptus est in Regnorum libro, Abenezer **(II Reg. VII)**. Lapis iste, Christus est. Abenezer autem interpretatur, *lapis adjutorii.* Consurrexit, inquit, Jacob mane. Et quid dixit? Haec, inquit, domus Dei est. Et quid fecit? Tulit, inquit, oleum et unxit lapidem. Nisi mysteria intellexerimus Scripturarum; cujus rationis erat, ut ungeret lapidem oleo? *Benedicat te Dominus ex Sion: qui fecit coelum et terram.* Denis quinis cantica graduum psalmis in benedictione concludens ex voce prophetica nos admonet dicens:

PSALMUS CXXXIV.

Laudate nomen Domini. Quod per fidem cognovistis esse super omne nomen. *Laudate, servi, Dominum.* Qui peccati famuli esse desiistis.

Qui statis in domo Domini: in atriis domus Dei nostri. Qui immobiliter in eo plantati estis.

Laudate Dominum, quia benignus est Dominus. Cito enim poenitentibus veniam praestat: spem etiam nostram, sua adimplens benignitate. *Psallite nomini ejus, quia suave est.* Non enim processit ab eo aspera haereticorum perversitas; sed per ipsam suavitatem a squalore gentilitatis eruti sumus.

Quoniam Jacob elegit sibi Dominus. Eum scilicet, qui supplantato populo, arripuit benedictionem ejus. *Israel in possessionem sibi.* Qui post multas luctas, Deum mente meruit videre.

Quia ego cognovi quod magnus est Dominus. Revelante Filio, cognoscimus Patrem, ipso dicente: Nemo novit Patrem, nisi cui voluerit Filius revelare **(Luc. X)**. *Et Deus noster prae omnibus diis*. Super omnes sanctos angelosque, qui dii digni sunt vocari.

Omnia quaecumque voluit Dominus, fecit in coelo et in terra, in mari, et in omnibus abyssis. Pro voluntate bonitatis placuit Deo in excelsis animabus, in aridis mentibus, in saeculi fluctibus, in profunditate malitiae facere mirabilia, sicut sequitur.

Educens nubes ab extremo terrae. Ab humilitate terrena elevans apostolos ac prophetas. *Fulgura in pluviam fecit.* Ut primum lumen cognitionis Dei, deinde imbrem doctrinarum infunderent.

Qui producit ventos de thesauris suis. Angelos sanctos de arcanis coelestibus dirigens: qui his in nubibus imbribusque, robur atque incrementum ferrent. *Qui percussit primogenita Aegypti: ab homine usque ad pecus*. Principalia vitia atque crimina mundi.

Et misit signa et prodigia in medio tui, Aegypte. Terrens mundum in passione, vel in tenebris, vel in commotione terrae. *In Pharaonem, et in omnes servos ejus*. Affigens diabolum vel principatus ejus cruci suae.

Qui percussit reges magnos, et occidit reges fortes. Innumera vitia, quae mundum oppresserant.

Seon regem Amorrhaeorum. Arborem infructuosam habent secum exsecratores Dei: qui simul percussi, in ignem

projiciuntur aeternum. *Et Og regem Basan.* Maceriam confusionis, quae nobis ne Deum agnosceremus, obstabat. *Et omnia regna Chanaan.* Occidit regna commotionis, quae nos commovebant a Deo, et dominabantur nobis.

Et dedit terram eorum haereditatem: haereditatem Israel populo suo. Haec omnia delevit Deus atque subvertit: nosque per cognitionem suam in haereditatem ascivit, ut ipsis qui non afflixerant dominaremur, indulsit.

Domine, nomen tuum in aeternum. Illo in perpetuum permanente, hoc nobis sit haereditas sempiterna. *Domine, memoriale tuum in saeculum saeculi.* Ut quod Legis veteris umbra praefiguravit: in altero saeculo, id est, in Evangeliis agnoscatur.

Quia judicavit Dominus populum suum. Judaeos non credentes: qui nunc jam judicati sunt, cum non crediderint. *Et in servis tuis consolabitur.* In credentibus utique.

Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum, os habent et non loquentur, etc. Gentilium exsecranda commemorat irridens: quia cum nullius membri vegetationem habeant, auri argentique metallo, illos nobilitare voluerint. Ideoque adjecit:

Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis. Illi confundantur in his qui credunt: nos vero consolemur, qui ad imaginem Dei facti ipsum adoramus.

Domus Israel, benedicite Dominum. Congregationes sanctorum: Deum oculis mentis inspicientes. *Domus Aaron, benedicite Dominum.* Ministrorum ordo perfectus.

Qui timetis Dominum, benedicite Dominum: ut sicut majestatem metuitis, ita cum charitate laudetis.

Benedictus Dominus Deus ex Sion: qui habitat in Jerusalem. Ipse, Dominus noster Jesus Christus: cui est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXXXV.

Alleluia. Iste psalmus Domini misericordias in diversis necessitatibus humano generi praestitas, pandit, dicens:

Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in saeculum misericordia ejus. Confitemini peccata vestra, et laudate eum qui per misericordiam in se manenti indulget.

Confitemini Deo deorum. Illi qui credentibus in se dedit potestatem filios Dei fieri.

Confitemini Domino dominorum. Hoc refertur ad Filium, et Deo deorum, ad Patrem. Patri ergo et Filio confitemur. Pater enim in Filio, et Filius in Patre.

Qui facit mirabilia magna solus. Prius dixit, *Confitemini Deo deorum,* et iterum, *Domino dominorum:* et quoniam dixit duas personas: nunc dicit, *Qui facit mirabilia magna solus,* ut non dicat duos deos. Scriptum est enim: Unus est Deus, ex quo omnia, et unus Dominus Jesus per quem omnia, et nos per ipsum **(I Cor. VIII)**.

Qui fecit coelos in intellectu. Isti sunt coeli qui enarrant gloriam Dei: qui vestiti sunt imagine coelesti et sunt coeli, qui non sunt vestiti imagine terreni in intellectu, in sapientia. Christus enim Dei virtus, et Dei sapientia. Sicut et in Proverbiis dicit ipsa Sapientia: Quando faciebat coelos, cum ipso eram **(Prov. VIII)**; et caetera.

Qui firmavit terram super aquas. Licet dicatur terra super aquas pendere, hoc est, inani pondere: tamen terram nostram fundavit, et firmavit in baptismate. Non dixit sustollit, aut exaltavit, aut in coelos fecit ascendere. Baptisma enim peccata dimittit, et quasi de carcere liberat: regna autem coelorum non potest donare. Si non enim aliquis per opera, et fidem intraverit, non potest securus esse.

Qui fecit luminaria magna. Secundum litteram de stellis dicit: licet parvas eas conspiciamus, sed tamen magnae sunt. Sicut enim nos si ascendamus in montem excelsum, et videamus in subjecta valle hominem, videtur nobis quasi parvum quiddam: ita et stellae magnae sunt, ex altitudine autem parvae nobis videntur. Stella enim quae videtur in Britannia, ubique et ipsa apparet. Hoc autem dicit ad eos quibus dixit: Vos estis lux mundi **(Matth. V)**.

Lunam et stellas in potestatem noctis. Ecclesiam vel doctores ejus, sub nocte veteris Legis posuit: scilicet ut quod illa nuntiavit in littera, spiritualiter adimpleant et observent.

Qui percussit Aegyptum cum primogenitis eorum, et eduxit Israel de medio ejus: in manu forti, et brachio extento. In virtute potentiae suae verberato mundo, eduxit nos ab operibus ejus.

Qui divisit mare Rubrum in divisiones, et transjecit Israel per medium ejus. In multis enim gradibus scanditur per hujus saeculi fluctus, ut ad eum possit quem mente tuetur, accedere.

Et excussit Pharaonem et exercitum ejus in mari Rubro. Si Israel simus, Deus pugnat pro nobis, et nos tacebimus, et prosternit diabolum cum satellitibus suis: ne nobis nocere valeant.

Qui transduxit populum suum per desertum. Semper populus Dei per deserta hujus mundi transducitur, quoadusque in terram repromissionis introducatur. *Qui eduxit aquam de petra rupis.* A Christo Domino, qui est stabilis petra, vel Baptismum processit, vel poculum aeternae vitae manavit.

Qui percussit gentes multas, et occidit reges fortes. Seon regum Amorrhaeorum, et Og regem Basan, et omnia regna Chanaan occidit. Omnia regna peccati a Christo percussa dicit: Qui percussit reges magnos. Primum percussit Pharaonem, qui intelligitur diabolus, et sic exercitum ejus, sicut in superiori psalmo exposuimus.

Et dedit terram eorum haereditatem: haereditatem Israel populo suo. Christiano utique.

Quia in humilitate nostra memor fuit nostri Dominus: quoniam in saeculum misericordia ejus. Ut nos visitaret adventu suo.

Et redemit nos de manu inimicorum nostrorum. Fundens in pretio nostro sanguinem suum.

Qui dat escam omni carni. Praebens se panem vivum, et vitam dantem huic mundo.

Confitemini Deo coeli. Laudem ei debitam reddite: qui vos a terrenis in aeterna commutat.

Confitemini Domino dominorum. Qui vos vel judices, vel dominos mundi constituit. Ipse Dominus noster Jesus Christus, cui est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXXXVI.

Psalmus David propter Jeremiam. Iste psalmus ex voce prophetica prolatus, docet mentes hominum a peccatis capi: in exemplum illius terrenae Jerusalem quae a gentibus educta in captivitatem deflebat. Dicant ergo animae, quae post multos errores convertuntur ad Dominum:

Super flumina Babylonis illic sedimus, et flevimus: dum recordaremur Sion. Si non aliquis aegrotat, nescit quantum valet sanitas. Et iterum claudus nescit quantum valet qui sanus est pedibus. Similiter et caecus videntem. Hoc totum quare dictum est? Quoniam psalmus dicit: *Super flumina Babylonis, illic sedimus et flevimus, dum recordaremur Sion.* Babylon *confusio* interpretatur. Ergo Babylon hic mundus. Peccator ergo qui cecidit de paradiso, venit in vallem lacrymarum, hoc est, in Babylonem, in istum mundum. Magis autem propheta ex persona ejus qui cecidit dicit: *Super flumina Babylonis.* Flumen autem Babylonis, quando videris

aliquem pulchrum ad horam, et aegrotans perdiderit pulchritudinem, et marcescat flos ipsius: hic sicut flumen transit, et aquae succedentes sibi venientes, et recedentes pereunt, et iterum aliae oriuntur, et ipsae pereunt: ita et in hoc mundo quo ad momentum aut aliquod tempus, aut ditamur, aut fortes sumus, aut pulchri sumus, et post modicum transit sicut aqua et perit. Ibi ergo sedimus, et flevimus, dum recordaremur Sion. Licet quidem vitio nostro cecidimus de paradiso: tamen reminiscimur prioris felicitatis, et non obliviscimur. Et ille qui de Jerosolymis descendit in Jericho, quae interpretatur *luna,* hoc est, quae semper mutatur (haec autem intelligitur praesens mundus), in latrones incidit, et Samaritanus tulit eum, et oleo et vino curat, miscens austeritatem cum misericordia **(Luc. X)**.

In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra. Salix talem naturam habet: est quidem lignum infructuosum, et dicitur quod si quis ex illa accipiat potionem aut manducet, filios non facit. Ibi ergo suspendimus organa nostra. Organum autem hominis corpus est. Sicut enim organum ex multis fistulis compositum est, una autem modulatione melos mittit, ita et organum nostrum habemus tactum; per ipsum, hoc est, per opera, melos, canticum et hymnum referimus Deo. Similiter et per auditum, et per odoratum, et per gustum, et per visum, et per has omnes virtutes quasi de uno organo hymnum et canticum referimus Domino. Dicitur iterum salix radicem non habere. Sed si ramus abscinditur, et plantatur secus aquam, statim virescit. Ita autem et peccator, licet peccaverit, licet ceciderit: tamen si sit secus aquas, hoc est, si legit sanctas Scripturas, et audit verbum divinum a sancto viro, viret ejus anima, et in poenitentiam convertitur.

Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba canticorum, etc. Daemones qui deceperunt nos, et captivos duxerunt, nunc quasi deridentes nos et gloriantes dicunt nobis: Reddite nobis verbum de fide vestra: quemadmodum quando eratis in Jerusalem hymnum dicebatis Deo. Respondent qui peccaverunt, et decepti sunt, et dicunt:

Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? In peccatis constituti, qui cecidimus de Jerusalem in Babylonem? Ergo non potest aliquis, si non sit sanctus, laudare Dominum. Peccator enim non debet cantare Domino, sed lugere peccata sua.

Si oblitus fuero tui, Jerusalem: oblivioni detur dextera mea. Ergo quia peccavit et cecidit, reminiscitur prioris conversationis et Jerusalem, proponitque sibi: quod nisi semper tui memor ero, et semper in mente habeam, *oblivioni detur dextera mea,* hoc est opera mea. Non dixit sinistra, sed *dextera.* Sinistra enim semper in oblivione est. Vis ergo semper in memoria Domini esse? dexterae opera fac.

Adhaereat lingua mea faucibus meis: si non meminero tui. Hoc est, non habeam neque opera neque sermonem: si non jugiter memoria tui versetur in corde meo.

Memor esto, Domine, filiorum Edom, in die Jerusalem. Edom interpretatur *terrena* et *sanguinea.* Quis ergo est nisi diabolus? Vide ergo quid dicat. Hoc ex persona Adam dicitur: Domine, memento quemadmodum me decepit, et traxit me serpens diabolus, qui intelligitur Nabuchodonosor, et ejecit me de paradiso. Memento et retribue ei, et patiatur poenam

quam ipse sua malitia mihi induxit: trahens me, adduxit in Babylonem et in Assyrios.

Filia Babylonis misera. Filia Babylonis, anima est, quae semper in motione est, et in confusione, et non habens statum, sed est in vitiis et peccatis, quae vera misera est. *Beatus qui retribuet tibi retributionem quam retribuisti nobis.* Beatus est qui retribuet ei quod ipsa fecit. Verbi gratia: ejecit me de paradiso: ego illam per abstinentiam reduco ibidem. Decepit me per fornicationem: ego per castitatem reduco illam in Jerusalem, et ex vitiis in virtutem. Ergo non ut inimicus facio, sed ut amicus.

Beatus qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram. Parvuli dicuntur cogitationes. Ac si dicat: Vidi mulierem, concupivi eam: statim si non abscidero concupiscentiam illam, et sicut pedem tenuero, et allisero ad petram donec parva est concupiscentia, non potest postea abscindi quando creverit. Beatus ergo est qui statim abscidit, et allidit ad petram. Petra autem est Christus.

PSALMUS CXXXVII.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo. Qualia sunt vulnera, tale et emplastrum. Quemadmodum enim corpus habet diversa vulnera: ita et anima habet suas passiones et sua vulnera, et diversa vulnera, et adversus peccatum talem et poenitentiam debemus agere. Si quis pro omnibus peccatis suis confitetur: iste in toto corde confitetur Domino. Ac si dixisset: Fornicatus est aliquis, confitetur pro fornicatione.

Sed quoniam est aut avarus, aut iracundus, aut detractor, aut blasphemus, et plurima vitia habet, iste non confitetur in toto corde. Si quis autem pro omnibus vitiis, et passionibus animae suae agit poenitentiam, iste potest dicere: *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo. Quoniam audisti omnia verba oris mei.* Iste versiculus in Hebraico non habetur. Caeterum quod dicit, hoc est, propterea confitebor tibi in toto corde meo, hoc est, pro omnibus vitiis meis et peccatis: quoniam non pro uno vitio confessus sum tibi, et exaudisti me.

In conspectu angelorum psallam tibi. Vide provectionem poenitentis, quia post confessionem, et poenitentiam, cum angelis meretur psallere. Qui autem psallit, jam non agit poenitentiam, sed gratias agit et benedicit. *Adorabo ad templum sanctum tuum.* Si hoc est templum quod nunc videtur desertum, in quo oportet adorare: ergo non debent Judaei adorare, quoniam eversum est templum. Templum autem dicit sanctam et coelestem Jerusalem.

Super misericordia tua et veritate tua. Peccator audiat misericordiam, justus autem et superbus audiat veritatem.

Multiplicabis in anima mea virtutem. Multiplicabis, hoc est, multis sollicitudinibus subjacentem animam.

Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terrae. Reges terrae sunt isti qui regnant peccato. Ergo ipsi confiteantur qui regnant peccato. Nec enim de regibus hujus mundi scriptum est: Cor regis in manu Dei **(Prov. XXI)**. Putas cor Juliani impiissimi in manu Dei fuit? Absit; aut, Neronis, aut Maximiani, et Decii persecutorum? Absit. Sed illis dicit qui regnant peccato, quia isti qui vincunt vitia, et passiones

animae, et regnant peccato, cor eorum in manu Dei est. *Quia audierunt omnia verba oris tui.* Quia custodierunt mandata tua.

Et cantent in viis Domini. Philosophi hujus saeculi non cantaverunt in viis Domini, sed nos cantamus in viis Domini, hoc est, in Moyse et in Isaia, et in Jeremia, et de viis istis venimus ad illam viam quae dicit: ego sum via.

PSALMUS CXXXVIII.

Domine, probasti me, etc. *Mirabilis facta est scientia tua ex me.* Manifestius hoc Symmachus interpretatus est: *Praetergreditur me scientia tua,* id est, non possum tua scire secreta, et in profundum sapientiae tuae mens mea non potest introire.

Quo ibo a spiritu tuo? aut a facie tua quo fugiam? Quomodo autem tuam possum comprehendere notitiam, cum in te sint omnia, nihilque sit quod te fugiat, et ubique sit spiritus tuus? Ex quo intelligimus Deum esse qui totus ubique sit.

Si ascendero in coelum, tu ibi es; si descendero ad infernum, ades, etc. Nulla altitudo te altior: nullum profundum te profundius: oriens et occidens in tua continentur manu.

Et dixi, Ergo tenebrae conculcabunt me, et nox lux mea in deliciis meis. In Hebraeo sensus iste est: *Et dixi, Forsitan tenebrae conculcabunt me:* econtrario autem nox ipsa apud te lumen fuit: quia nihil celare te potest. Quod Symmachus

melius interpretatus est dicens: *Et nox lux circum me sedet.* Sed et sequentes versiculi, hoc idem significant.

Quia tenebrae non obscurabuntur a te, et nox quasi dies illuminabitur: sicut tenebrae ejus, ita et lumen ejus. Id est, tam clara sunt omnia, quae a te putantur occulta, ut manifestiora sint luce.

Suscepisti me de ventre matris meae. Quinta Editio ita transtulit: *Conflasti me de ventre matris meae.*

Imperfectum meum viderunt oculi tui. Imperfectum hic pro incomposito posuit: quod etiam elementa hominis antequam formentur in utero, cognoscat Deus. *Ut in libro tuo omnes scribentur.* Et quod nullus absque voluntate nascatur Dei: ne quisquam ejus notitiam subterfugiat.

Dies formabuntur, et nemo in eis. Hunc locum Symmachus ita transtulit: *dies quibus formati sunt, ne una quidem ex eis deest.* Et est sensus: omne tempus aetatis cui jam ab exordio vitae istius sunt curricula deputata, certo fine decurrit, nec una dies aut plus aut minus est quam tu conditor esse voluisti. Secundum Septuaginta autem interpretes, et altiorem intelligentiam, sensus est: Tu omnes in die formas, tu cunctos vis esse filios Dei, sed nullus est in hominibus qui non peccato obnoxius fiat, et per hoc filius noctis esse incipiat, nec quisquam eorum luce ipsius diei toto vitae suae tempore digna perficiat. Unde et Apostolus ad eos qui filii noctis esse cessaverant, loquitur: Nos autem, fratres, non sumus filii noctis, sed Filii Dei **(Thess. V)**.

PSALMUS CXXXIX.

Eripe me, Domine, ab homine malo, etc. Non in tantum potest nos decipere diabolus, quantum per organum hominis: ab hoc deprecatur propheta liberari.

Qui cogitaverunt iniquitates in corde. De haereticis dicit.

Venenum aspidum sub labiis eorum. Quoniam videntur amicitiae verba habere, sed plena sunt veneno mortifero.

Juxta iter scandalum posuerunt mihi. Hoc est de Scripturis proferentes testimonia, quae quasi videbantur rationem aliquam habere, tentabunt me decipere.

Dixi Domino, Deus meus es tu. Si non es sanctus, non potes hunc versiculum dicere. Cui non regnat peccatum, hoc dicit: Pars mea Dominus **(Psal. XV)**.

Non tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori. Dicit Scriptura: Quod si quis viderit mulierem ad concupiscendum, jam moechatus est eam in corde suo **(Matt. V)**. Ergo dicit propheta: Ne de concupiscentia mea tradas me diabolo; sed bene mihi habet in opere judicare, et non in cogitatione.

Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos. Quemadmodum serpens quando viderit aliquem venientem ad percutiendum, circulum facit totius corporis sui, et in medio celat caput, ubi scit habere se vitam; ita et isti haeretici per sermonem philosophorum, et Aristotelis, et caeterorum videntur se abscondere et quasi protegere, et defendere. Sed ecclesiasticus vir quasi in virga, hoc est in

cruce, solvit circulum, et invenit caput latens, et ibi eum percutit, hoc est, testimonium profert de Scripturis.

Habitabunt recti cum vultu tuo. Vultus Dei quid est nisi Christus? Qui non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo **(Philipp. II)**.

PSALMUS CXL.

Domine, clamavi ad te, exaudi me. Moyses stabat cum populo, et Pharao sequebatur post tergum ejus, et undique angustia illi erat. In illo tempore lacrymatus est ad Deum. Et continuo Deus ad eum: Quid clamas ad me? Dum cum silentio orabat, auditus est. Scriptura autem non meminit quod locutus sit, sed tantum quod lacrymatus sit. Et sanguis martyrum semper clamat ad Dominum, et exauditur. Et Dominus locutus est Cain: Sanguis fratris tui clamat ad me **(Gen. IV)**. Et in Apocalypsi Joannis, animae justorum sub altari dicebant ad Dominum: Usquequo, Domine, non nos defendis **(Apoc. VI)**? Simul autem consideremus, quia animae justorum altaria sunt Domini. *Intende voci meae, cum clamavero ad te.* Hoc est, vide et considera, o Domine, quid peto: quoniam non peto corporali desiderio, aut aurum, aut tale aliquid hujusmodi: sed ut misericordiam tuam consequar. Propterea dicit, *intende,* hoc est, diligenter audi, quia nihil alienum peto.

Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Hoc est, recta ad te perveniat oratio mea, non habens aliquas sordes, aut vitia, aut cogitationes diabolicas. Incensum autem

orationes sanctorum sunt. Hoc autem cognoscimus de Apocalypsi: quando viginti quatuor seniores tenebant thuribula, et dicebant **(Ibid. VIII)**: Hae sunt orationes sanctorum. *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Elevatio manuum.* Dominum demonstrat. Et in elevatione manuum Creatorem videmus. Vide autem, quia non dixit, extensio manuum mearum. Extensio enim non est elevatio. Sed extendit aliquis, et post tergum, et in latus, hoc est, in vitia: quemadmodum dicit Dominus: Et quando extenderitis ad me manus vestras, non exaudiam vos **(Jerem. XV)**. *Sacrificium vespertinum,* undecima hora, id est, in Evangelio, levo manus meas. Et iterum Apostolus: Levate manus vestras ad orationes **(I Tim. II)**. Et Moyses quando levabat manus, vincebat Jesus: quando deponebat, vincebatur **(Exod. XVII)**. Si intelligo Scripturas secundum historiam, et secundum litteram: Moyses deorsum habet manus. Si autem spiritualiter, elevat manus suas in altum.

Pone, Domine, custodiam ori meo. Mors et vita in manibus linguae. Et iterum: Amen dico vobis: quoniam de omni otioso verbo quod locuti fueritis, reddetis rationem in die judicii **(Matt. XII)**. Hoc ergo postulat, Propheta, ut omne quod loquitur, non sit otiosum, sed sanctum et dignum Deo. *Et ostium circumstantiae labiis meis.* Ostium circumstantiae quasi murum in circuitu totius domus postulat, ut in nullo vincatur. Dicit enim Jeremias: Mors intravit per fenestras vestras **(Jerem. IX)**. Fenestras autem habemus quinque, hoc est, visum, auditum, gustum, odoratum, et tactum. Si ergo videro mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus sum eam in corde meo **(Matt. V)**, et intravit mors per fenestram meam, hoc est, per visum. Si tibia, aut organum, aut

calamus quasi dissolvat me, mors intravit per auditum meum. Si autem aliquid molle tangam, et solvar corporis mollitie, mors intravit per tactum meum, et caetera similiter. Ergo deprecatur propheta ostium circumstantiae, hoc est, ut muniatur tota ejus domus, ut non habeat adversarius unde ingrediatur, et dominetur hominibus. Dicitur enim in Epistola sancti Petri: Adversarius noster diabolus sicut leo rugiens circuit, quaerens quem devoret **(I Pet. V)**. Diabolus non pugnat cito contra aliquem per grandia vitia, sed per parva, ut possit quomodocumque intrare, et dominari homini, et postea eum in majora vitia impellit. Non per fornicationem, non per avaritiam: sed per minora vitia ingreditur.

Non declines cor meum in verba malitiae ad excusandas excusationes in peccatis. O infelicissimum humanum genus, qui peccata excusamus, dicentes: Victus sum a natura: cum in potestate nostra sit, et peccare, et Domino adjuvante, non peccare. Semper excusamus nosmetipsos et dicimus: Ego nolebam peccare: caro me vicit. Illa mulier venit ad me, ipsa misit, ipsa me tetigit, ipsa mihi illud dixit, ipsa me vocavit, et pro quo debueramus poenitentiam agere, et dicere: Domine, peccavi: excusamus, et jungimus peccata peccatis. Aequale corpus habemus omnes, diversos autem labores. Non est personarum acceptor Deus. Vis ergo scire quod aequale habemus et nos et sancti corpus? Paulus Apostolus dicit: Video autem aliam legem repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati **(Rom. VII)**. Et iterum post haec: Propterea castigo corpus meum, et in servitutem subjicio, ne aliis praedicans, ipse reprobus inveniar **(I Cor. IX)**. Et iterum: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore

mortis hujus **(Rom. VII)**? Diversos ergo labores habemus. Et quantum quis laborat, tantum et praemium accipiet.

Et cum hominibus operantibus iniquitatem. Ex communi subauditur: non declines cor meum cum hominibus operantibus iniquitatem. *Et non communicabo cum electis eorum.* Sicut Dominus habet electos sanctos, ita et diabolus habet electos suos. Intellige mihi principes haereticorum, et non dubitabis de electis eorum. Si enim dixisset electos, et non cum subdistinctione, eorum, exclusisset electos Dei. *Communicabo* dupliciter intelligitur: aut consentiam, aut secundus fiam, hoc est, immundus. Scitis enim Scripturam, duo immunda vocare. Dicit Apostolus: Ut confundat utrumque **(Ephes. II)**, hoc est, duos homines in unum novum hominem. Duos, interiorem et exteriorem, hoc est, immundum faciam sanctum. Et iterum: Noe in arca, munda septena introduxit secum: immunda autem duo et duo **(Gen. VII)**.

Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me. Quem diligit Dominus, corripit: castigat autem omnem filium quem recipit **(Hebr. XII)**. Beatus est qui corripitur, non retribuet Dominus bis in idipsum. Magna est ira Dei quando non nobis irascitur **(Nahum. I)**. Reservat enim nos sicut vitulum in occisionem. Ad Jerusalem enim dicit: Multa sunt peccata tua, et multae iniquitates: propterea non irascor tibi **(Jerem. III)**, hoc est, quando adultera eras tantum, zelabam te quasi diligens te: quando autem multos habuisti amatores, contempsi te, et non irascor tibi **(Ezech. XVI)**. Quemadmodum vir zelat uxorem suam quando eam diligit: si autem non zelat, odit eam, et non consequitur illius sermones qui dicit: Visitabo in virga iniquitates eorum **(Psal.**

LXXXVIII). Et iterum: Et non visitabo filias eorum quando fornicatae fuerint **(Ose. IV)**. *Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me.* Pone hic magistrum aliquem, aut patrem aut medicum. Si viderit medicus in corpore carnes putridas, et dicat, quid ad me pertinent? scias quia crudelis est. Si autem praecidat, et cauterium imponat, misericors est: quia sanat hominem. Similiter et magister si dimittit puerum, et non ab eo exigit disciplinam, odit eum. Si autem exigat, et medicus curet; quae putatur esse asperitas, clementia est. Achab arguitur a Domino de Naboth **(III Reg. XXI)**: quando occidit eum, et accepit vineam ejus, et effudit sanguinem justum. Elias propheta missus est ad eum qui dixit: Occidisti, et possedisti: statim conscientia percussus submisit cervicem et oculos, et hoc impius, et rex indutus purpura. Et postea dicit Scriptura: quod audiens induit cilicium subtus purpuram. Et videns Deus dixit: Quia reveritus est me Achab: non inducam mala in eum. Vide ergo quantum valuit cilicium, et jejunium, et modica lacryma quantum sanguinem lavit. Ita ergo oportet vestiri cilicio et jejunare, ut nemo videat. *Corripiet* dupliciter intelligitur: aut arguet, aut docebit. *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.* Populus meus, qui vos beatificant seducunt vos **(Isai. III)**. Laus haereticorum, et oleum ipsorum, quo ungunt capita hominum, et repromittunt eis signa coelorum, impinguat eis caput. Omne autem pingue reprehendit Scriptura, sicut dicit: Et mundavit Jacob, et saturatus est, et calcitravit: dilectus incrassatus est: impinguatus, dilatatus est **(Deut. XXIII, et Jer. V)**. Manna autem angelorum tenue est **(Exod. XVI)**.

Quoniam adhuc, et oratio mea in beneplacitis eorum. Hoc dicit: Ipsi quidem sapiebant: ego autem pro ipsis orabam ut

convertantur. *Absorpti sunt juncti petrae judices eorum.* Sicut alibi dicit: Beatus qui tenebit et allidet parvulos suos ad petram **(Psal. CXXXVI)**. Petra autem erat Christus **(I Cor. XV)**. Parvuli autem minores, et parvae cogitationes antequam crescant. Et nunc ipsi haeretici, licet per Aristotelem et Platonem videantur simplicitatem Ecclesiae contemnere, tamen quando venerint ad Scripturas, statim absorbebuntur a petra, hoc est, a Christo, et convertentur ad eum. Absorptio enim pro victoria dicitur: sicut Apostolus dicit: Absorpta est mors in victoria. Ubi est, mors, victoria tua? Ubi, inferne, stimulus tuus **(I Cor. XV)**? Victoriam autem dicit ipsam absorptionem, quam victoriam habebat in absorbendo.

Audient verba mea, quoniam potuerunt. Ipse Dominus dicit: Quia ad me venerunt, victi sunt, et delectati sunt meis verbis, et conversi sunt ad me, et sunt in Ecclesia mea. *Sicut crassitudo terrae.* Omne crassum vicinum est terrae. Et anima quae peccat, terrae haeret. Dominus enim ex initio omnia tenuia fecit. Suo ergo vitio unusquisque incrassatur, et deducitur in terram. Demus exemplum: sicut vulnus in corpore tumens plenum est crassum, et quando venerit medicus secat ipsum, et sanat et tenne facit, et tunc redigitur in suam naturam, quomodo et creatum est. Ideo dicit: *Sicut crassitudo terrae erupta est super terram, et salvatur.*

Dissipata sunt ossa nostra secus infernum. In vigesimo primo psalmo dicit: Dissipata sunt universa ossa mea. Si secundum litteram intelligimus, non stat. Siquidem crucifixus est tantum. Quando videris Arium, Eunomium extra Ecclesiam; intellige dissipata esse ossa Domini secus infernum. Os quod forte est, ipsi majores sunt qui videntur aliquid esse: per

multiloquium ipsorum, et per philosophiam, et contentionem inducuntur ab haereticis.

Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi. Semper nobis laqueos tendunt aut haeretici, aut daemones. Vitia enim vicina sunt virtutibus. Laqueum mihi posuerunt in eleemosyna, si extendero manum meam, ut videant homines: et quasi bonum faciens, venio in vitium et in peccatum. Si autem dedero tunicam fratri, ut alter videat, laqueum mihi posuerunt. Semper cervis tenduntur retia, et laquei eis ponuntur, ubi vestigia eorum deprehenderit venator. Cervus autem accipitur in sancto: quia altus est, et cornua grandia habet, et interficit serpentes. Propterea dicit alibi: Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum **(Psal. XVII)**. Talis enim dicitur esse virtutis, ut spiritu narium suarum protrahere serpentes de cavernis, et sic comedere valeat. Ipsi ergo serpentes ponunt nobis scandala, hoc est, daemones in ipsis vestigiis nostris ubi gradimur: In virtutibus, in eleemosyna, ut coram hominibus faciamus propter vanam gloriam. In jejunio, in oratione, in vestiendo cilicium: et ostendere hominibus. Qui enim vestitur cilicio, debet lugere sua peccata: non gloriari, et ostendere hominibus. *Et a scandalis operantium iniquitatem.* Hoc est, ut non offendam.

Cadent in retiaculo ejus peccatores. Superius dixit, custodi me a laqueo quem statuerunt mihi, de multis, nunc autem de uno: *Cadent in retiaculo ejus peccatores.* Quemadmodum Dominus mittit rete, et comprehendit multitudinem piscium, et habet apostolos piscatores colligentes et afferentes ad eum, hos ipsos qui per eos credunt, ita et diabolus habet daemones qui ei subjecti sunt, qui et decipiunt homines et afferunt illi. *Singulariter sum ego donec transeam.* Dicit Jeremias:

Solus sedebam, amaritudine enim repletus eram **(Jerem. XV)**. Hoc est, in poenitentia, solus ego hos dolos caveo. Et Moyses dicit: Transiens videbo hanc visionem magnam **(Exod. III)**. Si non transierit, hoc est, omnia vitia, non potest videre magnam visionem. Magna autem visio: quia rubus ardebat, et non incendebatur: Ardebant spinae, hoc est, peccata. Hoc igne mundatur et Isaias: iste est enim carbo qui tetigit labia ejus: qui erat super altare **(Isai. VI)**. Hujus carbonis meminit et propheta David: Sagittae potentis acutae, cum carbonibus desolatoriis **(Psal. CXIII)**. Iste carbo desolator est, solitudinem facit, et peccatorem purgat.

PSALMUS CXLI.

Intellectus David, cum esset in spelunca, oratio. Praescribitur iste titulus secundum historiam quidem quando fugiebat David a facie Saul, in deserto Engaddi in spelunca absconsus **(I Reg. XXIV)**. Et ingressus est ignorans Saul, quasi sua causa. Sed quoniam habet in praescriptione. *Intellectus David:* debemus spiritualiter intelligere psalmum. Accipitur quidem in Domino verus David, et intelligitur Saul in diabolo. Spelunca autem in hoc mundo: et quod diabolus non immittit in hunc mundum aliquid boni; sed stercus, et si quid putridum est. Spelunca autem intelligitur iste mundus, quia perfectum lumen non habet, quantum ad comparationem futuri, sed quasi lumen aliquod illuxit Dominus veniens in hunc mundum. Propterea dicit Apostolus: Qui est lumen gloriae ejus **(Hebr. I)**. Ergo sicut David introivit in speluncam abscondens se a

Saul: ita et Dominus ingressus est in hunc mundum, et persecutionem passus est.

Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum. Effundo in conspectu ejus orationem meam. Omnia haec in humilitate corporea loquitur, ut se verum hominem, sicut saepe diximus, manifestet. *Tribulationem meam ante ipsum pronuntio: in deficiendo in me spiritum meum.* Neque tribulatio praesens, neque defectio spiritus impedit: sed jugiter spiritualis vocis oratione clamare non desinit. *Et tu cognovisti semitas meas.* Doctrinas quas doceo.

In via hac qua ambulabam, absconderunt superbi laqueos mihi. Saepius ei a Judaeis absconditos tentationum laqueos in via praesentis vitae, et in aliis declaravimus psalmis.

Considerabam a dextris. Ut de sinistra ad dexteram adducerentur. *Et videbam, quia non erat qui cognosceret me.* Deum carne contectum.

Periit fuga a me. Periit fuga ejus, cum delatus a Judaeis, saepius ultro iterum obtulit, nec est agnitus ab eis. *Et non est qui quaerat animam meam.* Corpus accipiunt ad crucifigendum: animam autem non requirunt, id est, non attingunt.

Clamavi ad te, Domine. De cruce. *Dixi, tu es spes mea.* Commendans in manibus tuis spiritum meum **(Luc. XXIII)**. *Portio mea in terra viventium.* In sanctis qui in eam transferuntur, sicut et latroni ait: Amen dico tibi, quia hodie mecum eris in paradiso.

Intende in orationem meam: quia humiliatus sum nimis. Libera me a persequentibus me: quia confortati sunt super me, etc. A Patre se educi de inferni claustris postulat, ut resurrectio ejus paterni nominis honor sit. Quae confessio a quibus sit confitenda ostendit, dicens: *Me exspectant justi.* Apostoli vel reliqui sancti, quorum exspectationi, cum resurrexero, satisfacio. *Donec retribuas mihi.* Claritatem illam quam habui, priusquam mundus fieret, apud te **(Joan. XVII)**. Et nos humiliter deprecamur ac petimus, ut suscepta voce clamoris nostri, eductos ex inferni carcere, illuc nos jubeas transferri de morte, ubi pendenti latroni praeparasti locum lucidum ac quietem: quia tibi est honor et gloria cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXLII.

Psalmus David, quando persequebatur eum filius suus Absalon. Iste psalmus vocem continet illius qui pro humana redemptione seipsum exinanivit, accipiens formam servi, ut nos erueret a servitute **(Philipp. II)**.

Domine, exaudi orationem meam. Humilia verba et plena humilitatis et misericordiae. *Auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua.* Confidentis verba sunt. *In veritate tua,* hoc est, in Christo tuo. Ego sum via, vita, et veritas **(Joan. XIV)**. *Et exaudi me in tua justitia.* Et in Christo tuo. Hoc est, non confido mihi, sed ego veritatem et justitiam tuam peto, ut ipsa mei misereatur.

Et non intres in judicium cum servo tuo. Ecce manifestissime demonstravit, quia misericordiam Dei praestolatur, dicens: *Et non intres in judicium cum servo tuo.* Hic quasi aliquis judicet inter Deum et prophetam, sicut et in quinquagesimo psalmo scriptum est: Ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas cum judicaris. Et propterea intrat in judicium Deus, ut juste puniat. Tale quid fecit et Cyrus, rex Persarum et Medorum, regi Armeniorum, quando transgressus est amicitias ejus. Vicit eum et captivum accepit: et proprios illius cognatos, et uxorem, et filios fecit judicare inter illos: ut juste aut misereatur, aut puniat. *Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob: Deus viventium, et non mortuorum **(Luc. XX)**. Ergo nec ipsi patriarchae justificabuntur in conspectu Dei. Stellae enim non sunt mundae in conspectu ejus **(Job. XXV)**.

Quia persecutus est inimicus animam meam. Hoc interpretatione non indiget. Nulli dubium, quin diabolus: *Humiliavit in terra vitam meam.* Hoc est, quod dicit. Ante alas habebam, et volabam: nunc autem persecutus est inimicus animam meam: et apprehendit, et ligavit mihi pedes et manus, quemadmodum volatile ab homine comprehenditur, ut quasi videatur mortuum esse: quia non habet licentiam alarum suarum ut volet. Ita et me, inquit, inimicus ligavit conscientia peccatorum meorum.

Collocavit me in obscuris, sicut mortuos saeculi. Si sicut mortuos saeculi, adhuc necdum mortuus, quia in poenitentia stat. Si quis autem peccans non agit poenitentiam, hic mortuus est saeculi, et non, sicut mortuus, sed perfecte mortuus. Hoc ergo putavit inimicus, quia non ago poenitentiam pro peccatis

quae ipse mihi suggessit ut faciam. *Et anxiatus est super me spiritus meus.* Tu dic prius peccata tua, et salvus eris **(Isai. XLIII)**. Et iterum: Si solum suspiraveris pro peccatis tuis, salvus eris **(Ezech. XVIII)**. *In me turbatum est cor meum.* Propter conscientiam meam, quia peccavi.

Memor fui dierum antiquorum. Dierum meorum priorum memor fui, quando habebam confidentiam: nunc autem mihi nox est.

Expandi manus meas ad te. Ligatus ab inimico, nihil aliud possum facere nisi poenitentiam agere, et manus meas levare ad te. *Anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Sicut terra sine aqua sitit et quaerit imbrem: ita et anima mea desiderat et sitit te, Deum suum.

Velociter exaudi me, Domine: defecit Spiritus meus. Anima mea defecit, et caro mea defecit: spiritus tantum remansit in me, et ipse defecit; sed, *velociter exaudi me, Domine,* et miserere mei.

Notam fac mihi viam in qua ambulem. Christum tuum notum fac mihi, qui dixit: Ego sum via **(Joan. XIV)**.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Hic impiissimi Ariani proponunt nobis, et dicunt: Magister bone, quid faciam boni ut salvus fiam? Qui dicit: Quid me dicis bonum? Nemo est bonus nisi unus Deus **(Luc. XVIII)**. Ergo si Filius non est bonus, sed Pater: major est Pater Filio. Ergo secundum tuum sensum, impiissime Ariane, quis major? Filius, an Spiritus sanctus? Utique dicis, Filius. Hic ergo dicit: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Ergo si Spiritus bonus est, qui minor est, sicut tu dicis: multo magis

Filius bonus est, quem tu majorem dicis. In Evangelio autem ita habet: Et accedens unus de scribis tentans eum, ait: Magister bone, et ait: Quid me dicis bonum, et non confiteris **(Matth. XIX)**? Sicut si aliquis tentans episcopum suum, quem contemnit, dicat illi: Episcope, et ille respondet. Tibi non sum episcopus, recede a me. Alibi autem non legistis: Bonus pastor ponit animam suam pro ovibus suis **(Joan. X)**? Quid autem melius Filio, qui carnem induit propter nos, et passus est, et descendens de sua majestate, novem menses in utero Virginis in sanguine fuit, in cunabulis fuit, passus est per momenta crescere, et verberari, et colaphizari, et crucifigi? Quid hoc melius?

PSALMUS CXLIII.

Propter eos qui ignorant Latinam linguam, licet multa de Evangelio dixerimus, tamen debemus et de Psalterio quaedam dicere: ut aliis saturatis, alii jejuni non redeant. Quoniam autem longus est psalmus, et si voluerimus in singulis versiculis immorari, dies praeterit: debemus breviter ad singula quaeque sensus magis quam verba replicare.

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad praelium, et digitos meos ad bellum. Qui breviter interpretatur, hoc consequitur, ut ipse laudem non habeat, et tamen quodcumque in interpretatione est, retineant illi qui audierunt. *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad praelium, et digitos meos ad bellum.* Levemus manus in sancta sine cogitationibus et disceptationibus; levemus in

omni loco. Et cum levaverimus manus nostras, orationes nostrae ad Deum arma sunt contra diabolum. *Qui docet manus meas ad praelium, et digitos meos ad bellum.* Haec est lyra nostra, haec cithara. In hac cantamus Domino.

Misericordia mea, et refugium meum, susceptor meus et liberator meus. Protector meus, et in ipso speravi. In tantis nominibus appellatur Deus. Quot beneficia, tot nomina. *Qui subdis populum meum sub me.* Hoc potest ex persona Christi dici, hoc est, ex assumpto homine. Potest autem ex persona apostolorum dici, quia dicitur: *Qui subdis populum meum sub me.* Dicit hoc et sanctus Pater in monasterio, et gratias referens Deo dicit: Benedictus Dominus Deus meus, *qui subdis populum meum sub me.* Non enim mihi subjicitur; sed tibi subjicitur. Ideo mihi servit, ut serviat tibi.

Domine, quid est homo, quia innotuisti ei: aut filius hominis, quia reputas eum? Hoc ipsum et in octavo psalmo dicitur: Quid est homo quod memor es ejus: aut filius hominis, quoniam visitas eum? *Domine, quid est homo, quia innotuisti ei?* De fragilitate corporis et humana conditione loquitur? Et quid dicit? Si carnem aspicias, quid est homo? Si Spiritum, grande quiddam est homo. Non despiciamus carnem, sed carnis opera contemnamus. Non despiciamus carnem, quae cum Christo regnat in coelo. Caro et sanguis regnum Dei non possidebunt **(I Cor. XV)**. Non caro et sanguis, sed carnis opera. Caro et sanguis regnum Dei non possidebunt, et quomodo in Christo regnant, et quomodo sedemus cum Christo in coelestibus? *Domine, quid est homo, quia innotuisti ei: aut filius hominis, quia reputas eum?* Gratias agit Deo, et quod dicit, hoc est: Quantum ad humanam conditionem, homo nihil est. Vanitas vanitatum, et omnia vanitas, dicit

Ecclesiastes. Si omnia vanitas, ergo et coelum, ergo et angeli. Si coelum et angeli vanitas: homo quanta vanitas! Et si vanitas angeli, si coelum vanitas: Deus ergo quare vanitatem operatus est? Vanitas ad comparationem Dei: caeterum per se non vanitas **(Eccles. I)**. *Domine, quid est homo, quia innotuisti ei?* Grandis hominis felicitas scire creatorem suum. Hoc a bestiis distamus, quia nos intelligimus Creatorem nostrum; illa non intelligunt. Sed et ipse status corporis suum quaerit artificem. Caetera animalia terram respiciunt, et ubi venter, ibi et oculi. Caeterum oculi nostri ad coelum erecti sunt, et si mens fuerit obcaecata, tamen invictis oculis coelum videamus.

Homo vanitati similis factus est, dies ejus sicut umbra praetereunt. Vere dies nostri quasi umbra. Fui infantulus, fui puer, fui adolescentulus, fui juvenis, fui vir, hoc est, fui aetatis perfectae, fui mediae. Dum nescio, senex sum. Senectuti mors subrepit. Mutor quotidie, et nihil me esse non sentio. Ne uno quidem momento horae stamus in statu nostro, sed semper aut crescimus aut decrescimus. Ergo homo per momenta mutatur, et dum nescit, interit. Ego senex, recordor infantulus quid fuerim, quid fecerim, quomodo luserim, quomodo huc illucque discurrerim: nunc me video nimio pondere praegravatum. *Dies ejus sicut umbra praetereunt.* Vita nostra umbra esse videtur, et substantiam non habet. Quod autem substantiam non habet, cito perit. Quia ergo homo tam miserabilis est: quia sic est infirmus, quid inde precamur? quid rogamus? quid hic dicit propheta? quid est quod precatur?

Domine, inclina coelos tuos, et descende. Non poteris servare istam hominis vilitatem, nisi ipse eam indueris. *Domine,*

inclina coelos tuos, et descende. Ovis tua erronea sanari non poterit, nisi tuis humeris reportetur **(Luc. XV)**. *Tange montes, et fumigabunt.* Amen, amen dico vobis: si habueritis fidem ut granum sinapis: poteritis dicere monti huic: transi, et transferetur **(Matth. XVII)**. Ibi de lunatico dicebatur: de illo monte, qui ab illis transferri non poterat. Scriptum est in Jeremia: Date Domino Deo nostro gloriam, antequam offendant pedes vestri ad montes tenebrosos **(Jer. XIII)**. Hoc totum quare diximus? Quoniam et nunc sequitur: *Tange montes, et fumigabunt.* Montes qui regnant: montes qui erecti sunt per superbiam: qui dicunt: Mea sunt flumina, et ego feci ea. *Tange montes, et fumigabunt.* Non dixit, inflammabuntur; sed, *fumigabunt.* Habeant montes poenae indicium: non fulgoris, non splendoris.

Fulgura coruscationes, et dissipabis eos. Vide quid dicat. Non dixit, delebis eos; sed, *dissipabis eos.* Legimus in Genesi, eo tempore quo fabricabant turrem, dixit Deus: Venite, descendamus et confundamus linguas eorum, ne aliquando in se consensum habeant, sed dispergantur **(Gen. XI)**. Prodest illis.

Emitte manum tuam de alto. Domine, quis credidit auditui nostro, et brachium Domini cui revelatum est **(Isai. LIII)**? *Emitte manum tuam de alto. Domine, inclina coelos tuos et descende.* Hoc ad Filium dicitur: *Inclina coelos tuos et descende.* Et quomodo dixit: *Emitte manum tuam de alto?* Si descendit, quomodo manum mittit de alto? Sed licet in terra sit, tamen de coelo mittit manum: non enim recedit de coelo. *Eripe me, et libera me de aquis multis.* Quoniam descendisti, quoniam inclinasti coelos, et misisti manum tuam de alto, et humanam carnem dignatus es assumere, et multi

crediderunt in te: pro una aqua plures aquae esse coeperunt: Videas dispersas in toto orbe esse haereses diversas. *Eripe me, et libera me de aquis multis:* et praesta mihi fontem viventem. Unus est enim Deus, una fides, unum baptisma **(Ephes. IV)**. *Libera me e aquis multis.* Illae enim aquae multae non generant filios tuos, sed filios alienos. Unde sequitur: *Libera me de aquis multis, et de manu filiorum alienorum.* Non sunt enim filii tui, qui nascuntur in multis aquis; sed alieni filii sunt.

Quorum os locutum est vanitatem. Scientiam sibi repromittunt, et erigunt os contra Creatorem suum. Posuerunt in coelo os suum. *Quorum os locutum est vanitatem.* Scientia illorum, vanitatis scientia est. *Et dextera eorum, dextera iniquitatis.* Utrumque condemnatur, et os et manus, et scientia et opera. *Quorum os locutum est vanitatem,* hoc est, scientiam. *Et dextera eorum, dextera iniquitatis.* Dextera, in opere. Dexteram se habere dicunt: sed toti sinistri sunt. Dextera iniquitatis est, et non est aequitatis. Unde et tali sinistrae dicitur: Stet diabolus a dextris ejus. Qui talem habet dexteram, et iniquitatis dexteram, stat diabolus a dextris ejus **(Psal. CVIII)**.

Deus, canticum novum cantabo tibi. Novus homo, novum canticum. *Deus, canticum novum cantabo tibi.* Cantate Domino canticum novum **(Psal. XCV)**. Quam pulchre non dixit canto, sed *cantabo.* In futuro repromisit: in praesenti enim scit certamen esse, non canticum. Numquam cantat exercitus, nisi quando vicerit. Ergo quoniam in praesenti pugno: non mihi vacat cantare. Cum vicero, tunc cantabo: *In psalterio decachordo psallam tibi.* Tunc extendam utramque

manum, et vitalibus tibi chordis canam. Oratio mea, psalterium tuum est.

Qui das salutem regibus, etc. Quibus regibus? Cor regis in manu Dei **(Prov. XXI)**: qui regnant in corpore suo, qui subjiciunt corpus suum, et servituti redigunt, ne aliis praedicantes, ipsi reprobi inveniantur **(II Cor. IX)**. Isti sunt reges de quibus dicit Sapientia in Proverbiis: Dat regnum regibus **(Prov. VIII)**.

Eripe me, et libera me de manu filiorum alienorum. Versiculi qui supra dicti sunt, iterum repetuntur. *Quorum os locutum est vanitatem, et dextera eorum, dextera iniquitatis. Quorum filii, sicut novellae plantationes in juventute sua. De manu filiorum alienorum.* Haereticorum filii, videamus quales sint. Quorum filii, sicut novellae plantationes in juventute sua. *De manu filiorum alienorum.* Diligenter animadvertite quid dicitur de haereticis.

Filiae eorum compositae: circumornatae ut similitudo templi, etc. *Beatum dixerunt populum cui haec sunt,* Illi hoc dixerunt. Ego quid dico? *Beatus populus cujus Dominus Deus ejus.* Singula igitur vestris orationibus breviter disseremus. *Quorum filii, sicut novellae plantationes in juventute sua.* Plantatio eorum non est vetus, sed novella est. Non est enim de veteri lege: non est de prophetis: non est de apostolis, sed de novis magistris est. Filiae eorum, sicut novellae plantationes in juventute sua. In juventute sua: semper juvenes sunt. Licet multae sint haereses veteres, tamen quotidie mutantur, et novae quotidie inveniuntur. Novae sunt ipsae haereses, licet veteres sint: tamen cum quotidie doctrinas suas innovant, novae sunt. Non enim sunt veterum

magistrorum errore contenti, sed quotidie ipsi nova reperiunt: *quorum filii, sicut novellae plantationes in juventute sua.* De Ecclesia, quid dicitur; de timentibus Dominum? Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus. Quid dicitur de illis? Filii tui, sicut novellae olivarum in circuitu mensae tuae. Circa mensam Christi sunt illi filii: non longe sunt a mensa Christi. Ibi non dicitur, filiae; sed tantummodo, filii. Caeterum haeretici habent et filias, habent et fragiliorem sexum, voluptates, delicias. *Filiae eorum compositae.* Sermo compositus est, et sensus sordidus. In scripturis sanctis cogitationes semper filii dicuntur: verba, filiae. Vide ergo quid dicit: Cogitationes eorum, hoc est, filii novi sunt. Verba vero eorum, hoc est, haereticorum, quae habent de sapientia saeculari, composita sunt: habent enim verba composita, laudatum sermonem. *Filiae eorum compositae.* Videntur quidem esse compositae, sed quia filiae sunt, et non filii, vires non habent. *Circumornatae ut similitudo templi.* Pulchre dixit, *similitudo templi.* Non habent veram Ecclesiam, sed similitudinem Ecclesiae.

Cellaria eorum plena: eructantia ex hoc in illud. Parati sunt ad contendendum. Si illos tenueris in uno testimonio, ad aliud transeunt. Si in Scripturis tenueris, ad Aristotelem fugiunt. Si Aristotelem tenueris, in Platonem transeunt. *Cellaria eorum plena: eructantia ex hoc in illud.* Cellarium proprie dicitur, quod divitias compositas habet. Haeretici cellaria habent. Habent enim praeparata verba quibus contendant. Caeterum Ecclesiastici simplices sunt: nihil habent praeparatum. Aperiunt os, et repletur a Domino: secundum quod dicitur: Aperi os tuum, et implebo illud **(Psal. LXXX)**. Et, Nolite cogitare quid respondeatis illis: dabit enim vobis Pater vester

in illa hora quid dicatis **(Matt. X)**. Videtis quoniam non habemus cellaria praeparata: sed divitiae nostrae subditae sunt. Dicit aliquis: Da testimonium quomodo sancti cellaria non habent. Respicite, inquit, aves coeli, quoniam non habent cellaria neque horrea: et Pater vester coelestis pascit illas **(Matth. VI)**. Aves isti specialiter monachi sunt: non habent cellaria, non habent apothecas: sed habent apothecarum et cellariorum Dominum, ipsum Christum. Non habent horrea, sed horreorum Dominum. Non habent divitias diaboli, sed habent paupertatem Christi. Diabolus quid dicit? Haec omnia mea sunt: si procidens adoraveris me, dabo tibi ea **(Matth. III)**. Christus quid dicit ad suos? Qui non vendiderit omnia sua quae habet, et dederit pauperibus, non potest esse meus discipulus **(Matth. XIII, et Luc. XII)**. Ille regna et divitias pollicetur ut occidat; hic paupertatem pollicetur ut salvet. Nihil grande facimus, si nostra relinquamus. Christus Patrem reliquit, et regna coelorum propter nos. Nemo putet me blasphemare: quia dixi, Patrem reliquit. Secundum dispensationem loquor, secundum quod mittitur: secundum quod dicitur: Pater qui me misit, major me est **(Joan. X, et XIV)**. Deus non mittitur: Deus non subjicitur servituti: sed dispensatio mittitur. Si Deus ubique est, et omnia in Deo sunt: quomodo Deus ad aliquid mittitur, cum Deus sit omnia? Christus igitur pro nobis pauper factus est **(II Cor. VIII)**. Hoc totum quare diximus? Quia nunc lectum est: *Cellaria eorum plena: eructantia ex hoc in illud.* Pulchre dixit, *eructantia:* de saturitate nimia. Illi eructant de saturitate, et pereunt: nos de jejunio, ut salvemur.

Oves eorum fetosae. Multos habent filios. Multus enim numerus haereticorum est. *Oves eorum fetosae.* Unde dicitur

et in Osee propheta: Domine, da illis **(Osee IX)**. Quid dabis illis? Vulvam sterilem et ubera arentia. Hoc de quibus dicitur? De haereticorum magistris: qui sibi in numero discipulorum applaudunt. *Oves eorum fetosae abundantes in egressibus suis.* Non dixit in ingressibus suis, sed *in egressibus.* Non enim ingrediuntur in Ecclesiam, sed egrediuntur de Ecclesia, id est, ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. *Abundantes in egressibus suis.* Quotidie egrediuntur de Ecclesia: *abundantes in egressibus suis.* De Ecclesia quid dicitur? Omnis gloria ejus filiae regis ab intus **(Psal. XLIV)**. *Boves eorum crassi.* Vidit et Pharao in somnia boves crassos **(Gen. XLI)**: Israelitici populi tenues sunt, Aegyptii crassi. Videtis enim magistros haereticorum nihil aliud facere, nisi studere divitiis. Divitiis student, et pauperem Christum contemnunt. *Boves eorum crassi.* Pulchre dicit, *boves crassi:* quorum Deus venter est, et gloria in confusione eorum **(Philip. III)**.

Non est ruina maceriae, neque transitus. Nonne videtur vobis obscurum esse quod dicitur: *Non est ruina maceriae, neque transitus, neque clamor in plateis eorum?* Difficile haereticos invenies imperitos. Omnes enim magistri instructi sunt scientia saeculari. *Non est ruina maceriae, neque transitus.* Si quando sunt in disputationibus, quando tecum coeperint disputare, sic verba eorum brevia sunt: sic artifici sermone conclusa, ut evadere inde difficile sit. Cum enim te ligaverint syllogismis suis, et te clauserint, et quasi maceriem syllogismum tibi texuerint et aedificaverint, non potes convertere: non potes transire: teneris inclusus. *Non est ruina maceriae, neque transitus.* Cumque ibi te tenuerint quasi

quodam gyro inclusum: tunc non eris in angusta via, quae ducit ad vitam: sed in lata, quae ducit ad mortem **(Matt. VII)**. *Neque clamor in plateis eorum:* Clamor Jesu revocat ad se, et dicit: Qui sitit, veniat et bibat **(Joann. VII)**. Clamor Jesu in via angusta est: in plateis haereticorum non est.

Beatum dixerunt populum cui haec sunt. Multi nescientes, beatos tales putant. Caeterum nobis simplicitas Christiana est: nolumus eloquentiam Platonicam: sed volumus simplicitatem apostolicam. Piscator iste rete tenet, lutosos habet pedes, et manus ex opere callosas habet. *Beatus populus cujus est Dominus Deus ejus.* Beatus est populus, qui pro omnibus divitiis Christum habet. Illi habent filios et filias, et cellaria, et oves fetosas, boves crassos, et nitidos atque formosos. Caeterum nos non habemus multitudinem: sed scimus illud dictum in Evangelio: Ubicumque fuerint duo aut tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum **(Matth. XVIII)**. Ne timeas, grex parvule; quia complacuit Deo habitare in te. Ne dicant monachi: Ecce tantae multitudines, civitates plenae sunt, omnis orbis; nemo ergo salvatur, nisi qui in monasteriis est? Ecce tantae multitudines: nos ergo soli salvamur? Quando ergo haec cogitaveris, audi: Ne timeas, grex parvule: dictum est in Evangelio, quod una anima salvatur: ut duo millia porcorum pereant **(Marc. V)**. Hoc totum quare dico? Quoniam pretiosior est unius sancti anima, quam infinitae multitudines peccatorum. De toto mundo duodecim elegit apostolos, de duodecim unus recessit: remanserunt undecim. Venit crux: decem fugerunt: remansit unus Petrus: unus cum uno. Et ipse unus fugit, atque utinam fugisset, et non negasset. Ergo dicamus, universum genus humanum periit: Quoniam perierat, propterea Dominus

crucifixus ait: Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum **(Isai. LXIII)**. Eo tempore completus est psalmus: Salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus **(Psal. XI)**. Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Ille qui promiserat, dicens: Si me necesse est mori, aut ire in carcerem, non te negabo: negavit **(Marc. XIV)**. Hoc totum quare dico: Quia monachus non debet aspicere ad multitudinem peccatorum, sed ad conversationem et paucitatem sanctorum. Universa Judaea ducebatur in captivitatem. Venerat Nabuchodonosor, tanta hominum millia ducebantur captiva in Babylonem. Solus Jeremias erat qui confitebatur Deum, et ipse mittebatur in lacum luti, et tamen pretiosior erat unius illius anima, quam omnis populi **(Jerem. XV)**. Vultis scire quid faciat unus homo? Jesus filius Nave cum universa terra habitaretur, solus erat. Utique erant infinitae multitudines, et ille solus erat. Solus imperat soli et lunae, et stat: homo jubet, et coelum audit **(Jos. X)**. Audit illum coelum: quia ipse audiebat Dominum. Jeremias erat in captivitate: erant autem, et multae multitudines. Et quid dicit? Solus sedebam, quia amaritudine repletus sum **(Jerem. XV)**. Quomodo solus in civitate eras? Sed ideo solus: quia propositi mei socium habebam.

PSALMUS CXLIV.

Laudatio ipsi David. Iste psalmus ex voce prophetica, Dei continet laudem: sicut ipse ad eum eloquens ait:

Exaltabo te, Deus meus rex, et benedicam nomini tuo in aeternum, et in saeculum saeculi. Exaltat Deum quia scit aequalem Patri: regem, quia novit judicem mundi.

Per singulos dies benedicam te, et laudabo nomen tuum in saeculum, et in saeculum saeculi. Et ob hoc maxime laudat: quia conformem sperat se fieri nomini illius: id est, Christo Domino, in saeculo futuro.

Magnus Dominus, et laudabilis nimis, et magnitudinis ejus non est finis. Quia sine fine magnus, sine fine laudabilis.

Generatio. Quam fides protulit. *Et progenies.* Quam Christi passio procuravit. *Laudabunt opera tua, et potentiam tuam pronuntiabunt.* Cum vel a te facta sunt, vel a te proteguntur.

Magnificentiam majestatis tuae, et sanctitatem tuam loquentur. Tu nos sanctos esse vis, dicens: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum **(Levit. XIX, XX)**. Hoc et nos caeteris loquimur. *Et mirabilia tua narrabunt.* Quae quotidie in Ecclesia operaris.

Virtutem terribilium tuorum dicent, et magnitudinem tuam loquentur. Virtus est terribilis, cum in impios ulciscitur, ut in Pharaonem. Magnitudo est, cum justi eriguntur, ut Israel.

Memoriam abundantiae suavitatis tuae eructabunt. Quia eos fovere dignaris. *Et justitia tua exsultabunt.* Quia in impios ulcisceris.

Misericors et miserator Dominus: patiens et multum misericors. Et sanctus in omnibus operibus suis: quia quod factum est in eo, vita est.

Suavis Dominus universis, et miserationes ejus super omnia opera ejus. Miseratione enim sua omne opus facit et protegit.

Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, et sancti tui benedicant tibi. Ut per sanctos qui te jugiter benedicunt, intelligaris omnium esse creator et conditor.

Gloriam regni tui dicent. Ut ab omnibus desideretur. *Et potentiam tuam loquentur.* Ut ab omnibus timeatur.

Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam, et gloriam magnificentiae regni tui. Ne excusatio per ignorantiam adhibeatur.

Regnum tuum, Domine, regnum omnium saeculorum. Omnia enim saecula regni tui dominatione volvuntur. *Et dominatio tua in omni generatione et progenie.* Ecclesiastica generatione in progenie futuri saeculi dilatata.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis. Cum omnia quae per prophetas locutus est adimplevit. *Et sanctus in omnibus operibus suis.* Ut sicut ille sanctus est: ita et nos qui opera ejus sumus, sancti efficiamur in eo.

Allevat Dominus omnes qui corruunt. Ne in aeterna ruina mergantur. *Et erigit omnes elisos.* Quos corporeae voluptatis praecipitavit stimulus, si poenitentiam agant.

Oculi omnium in te sperant, Domine, et tu das eis escam in tempore opportuno. Sanctorum interior aspectus in illo futuro retributionis suscipitur tempore.

Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione. Quod maledictiones et improperia mundo pro nomine tuo sustinuit.

Justus Dominus in omnibus viis suis, et sanctus in omnibus operibus suis. Sicut jam superius dictum est.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate. Ipse quid ait? Ego sum Deus prope, et non Deus de longe **(Jerem. XXII)**.

Voluntatem timentium se faciet et preces eorum exaudiet, et salvos faciet eos. Dum eos eruit, vel ab instigatione diaboli, vel ab ardore peccati.

Custodit Dominus diligentes se, et omnes peccatores disperdet. Illos diligit, qui dilectionem ejus mundanis dilectionibus praetulerunt. Illos vero disperdit, qui amori ejus amorem saeculi proposuerunt.

Laudem Domini loquetur os meum. Nunc, et in futuro retributionis tempore. *Et benedicat omnis caro nomini sancto ejus in aeternum, et in saeculum saeculi.* Quod ait: *Omnis caro,* non ad insensibilia referendum est: sed ad omne corpus Ecclesiae, quod nos sumus, qui Deum laudare, benedicere, extollere, ac praedicare debemus, per quem vivimus, per quem alimur ac sumus. Cui est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXLV.

Alleluia. Aggaei et Zachariae. Iste psalmus ex nomine duorum prophetarum praescriptus ex unius voce loquitur, dicens:

Lauda, anima mea, Dominum. Psalmus iste titulum habet Aggaei et Zachariae. Sed hoc primum scire debemus, quod in Hebraico non habetur, sed in Septuaginta interpretibus. Dicamus autem et de editione Vulgata Aggaei et Zachariae. Quia instauratio hic dicitur Jerusalem: *Regnavit Dominus in saecula Deus tuus, Sion, in generatione et generationem:* quasi de instauratione Jerusalem dici putant, quae facta est sub Aggaeo et Zacharia. *Lauda, anima mea, Dominum.* Non dixit, lauda, corpus: sed, *lauda, anima:* non quo corpus damnaverit, sed carnis opera condemnavit. *Lauda, anima mea, Dominum.* Anima ipsa se hortatur. Quomodo si dicat David: Lauda, David, Dominum: sic et ipsa anima dicit ad se: *Lauda, anima mea, Dominum: laudabo Dominum in vita mea.* Vide quid dicat: Ipsa se hortatur, et ipsa respondet. Quid dicit? Dicit mihi, *Lauda, anima mea, Dominum.* Ego ipsa respondeo: *Laudabo Dominum, in vita mea.* Modo laudare non possum, peccatis premor. Quotiescumque labia in laudes Dei aperio: totiens illa conglutinat conscientia peccatorum. *Laudabo Dominum in vita mea.* Pulchre dixit, *laudabo:* non, laudo. Quando cum Domino meo fuero, tunc laudabo Dominum in vita mea. Nunc in morte sum, laudare non possum. *Laudabo Dominum in vita mea.* Vita nostra Christus est. Dominum laudemus in vita. *Psallam Deo meo quamdiu fuero.* Vide quid dicat: Quando juste aliquid agimus, sumus: quando vero peccamus, esse desistimus. Multa sunt quae dicantur: sed ad finem festinat oratio.

Nolite confidere in principibus, nec in filiis hominum, in quibus non est salus. Hoc generaliter ad omnes dicit: *Nolite confidere in principibus.* Non in imperatore, non in praefectis, non in judicibus saeculi.

Nolite confidere in principibus. Qui sunt principes? Filii hominum. Qui sunt filii hominum? Quibus non est salus.

Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam. Cum autem regressus fuerit in terram suam, quid fiet? *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Omnis principum confidentia periet, et peribunt omnes cogitationes eorum. *Nolite confidere in principibus.* Hodie fuit, cras non est. Hodie illum praecedit exercitus, et sero in sepulcro jacet. Post tantam magnitudinem, tantam claritatem, nulla intercedunt tempora: in eodem momento Christi est operatio. *In filiis hominum, in quibus non est salus.* Qui sunt principes? Filii hominum. Si ipsi homines nihil sunt, quid sunt filii eorum? *Exibit spiritus.* Cujus? hominis. *Exibit spiritus.* Hic spiritum pro anima ponit. Pater, in manus tuas commendo spiritum meum **(Luc. XXIII)**. *Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam.* Non spiritus revertetur in terram suam: non enim est spiritus de terra, sed egreditur spiritus, et homo revertetur in terram suam. *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Nos ipsi qui nunc [*Al.* non] sumus principes, quanta quotidie cogitamus et dicimus, die crastina illud faciam, destruam horrea mea, et rursum die crastina aedificabo illa! Dicitur mihi: Stulte, hac nocte rapietur anima tua; quae autem praeparasti, cujus erunt **(Luc. XII)**? Hoc de illis dicit qui confidunt in principibus. Caeterum de sancto quid dicitur?

Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus. Hi in curribus et hi in equis, nos autem in nomine Domini invocabimus **(Psal. XIX)**. Illi plures habent adjutores: sed principes sunt, sed homines sunt, sed corruunt. Nos unum habemus qui salvare potest. *Spes ejus in Domino Deo ipsius.* Videamus tres pueri quid dicant in fornace Babylonia: quoniam vocat eos Nabuchodonosor rex: Non necesse est nos de hoc verbo respondere tibi. Potest quidem nos Deus liberare de fornace ardenti. Sed si non liberaverit, scito, rex, quia imaginem quam constituisti non adoramus **(Daniel. V)**. Videte fidem. Credimus, inquit, quod liberare potest. Sed si forte peccata nostra prohibuerint: tamen credimus et in eum qui non vult liberare. Non enim credimus in hac vita, sed in futura. Non propterea credimus in illum, ne hic ardeamus: sed ne per ista incendia ad alia transeamus. Incende igitur, praepara caminum: iste ardor, ista combustio, nostra purgatio est. *Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus.* Videte significantiam verborum. *Adjutor ejus:* et non poterat ibi ullum signum facere, propter incredulitatem eorum **(Matt. XIII)**. Deus adjutor noster est. Volentes et laborantes liberat, et collaborat: dormientes, et tacentes, et nolentes, non liberat. *Spes ejus in Domino Deo ipsius.* Egregie dixit, *spes.* Et si in praesenti non liberat, tamen spes de futuro est. *Qui fecit coelum et terram.* Iste Deus qui fecit coelum et terram, *Mare et omnia quae in eis sunt.* Ad comparationem coeli, et terrae, et maris, nos homines secundum conditionem carnis, sic sumus quasi formicae et pulices. Qui ergo coelum fecit et terram, hominem non potest liberare quem fecit?

Qui custodit veritatem in saeculum. Si nos opprimit mendacium, non contristemur. Custodit Dominus veritatem in

saeculum. Nescio quis contra nos mentitus est, et magis illi creditur mentienti, quam nobis verum dicentibus. Non debemus desperare. Custodit Dominus veritatem in saeculum. Pulchre dixit, *custodit.* Custodit illam, et habet in thesauro suo: reddet nobis quod servavit. *Qui custodit veritatem in saeculum.* Christus est veritas. Veritatem loquamur, et veritas nobis servat veritatem. *Facit judicium injuriam patientibus.* Etiamsi tardaverit, non desperes. Veniens, veniet, et salvabit. *Facit judicium injuriam patientibus.* Hoc solum sit in nostra conscientia, quia juste patimur. Hoc habeamus in conscientia, quia nos propter peccata nostra patimur, et non facimus illud pro quo arguimur. *Dat escam esurientibus.* Et secundum litteram aedificat, et si simpliciter intelligatur, aedificat audientem. Respicite volatilia coeli: quia non serunt, neque metunt, et Pater vester coelestis pascit illa. *Dat escam esurientibus.* Esurientibus dat, non eructantibus. Qui ergo non habet monachus, confidenter accipiat. Qui habet et eructans est, non accipiat. Scis quia esuris: scis quia non habes: si esurieris, et non habes: magis das beneficium, si accipias quod tribuitur tibi. Si autem habes, et non esuris, non debes cibum esurientium tollere, et accipere saturatus. Accipe quod in ventrem mittas, non quod in sacculum: accipe tunicam quae corpus tegat, non quae arcas impleat. *Dat escam esurientibus.* Hoc secundum litteram. Dicamus et aliter: Esuriamus Christum, et ipse nobis dat coelestem panem. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie **(Matth. VI)**. Hoc qui dicunt, esuriunt. Qui panem desiderant, esuriunt. Qui dicit, panem nostrum quotidianum da nobis hodie, utique esuriens loquitur. Dat escam esurientibus. Putat aliquis, quod panem coelestem de mysteriis dicat. Et hoc quidem accipimus, quia vere caro Christi est, et vere sanguis Christi

est. Caeterum dicamus et aliter. Panis Christi et caro ejus sermo divinus est, et doctrina coelestis. Quicumque panem istum acceperit, et saturatus fuerit, quid fiet? Quid?

Dominus solvit compeditos. Si animam nostram iste panis refecerit: hoc est, sermo divinus, et doctrina coelestis: statim pedes nostri, qui colligati fuerant, solvuntur. *Dominus solvit compeditos.* Et Lazarus ligatus erat, et dixit: Solvite eum **(Joan. XI)**. *Dominus solvit compeditos.* Et filia Abraham decem et octo annos incurvata fuerat et vincta, solvitur, et in coelum respicit. Videte quid ibi dicitur in Evangelio: Ecce, inquit, quaedam erat mulier quae spiritum infirmitatis habebat decem et octo annis, et non poterat, inquit, elevare cervicem **(Luc. XIII)**. Quoniam spiritum infirmitatis habebat, cervicem sursum levare non poterat. *Dominus solvit compeditos.* Ipsi sunt compedes quae et opera: siquidem eadem peccata, quae cervices nostras excipiunt, et ligant pedes. Quicumque compeditus est, currere non potest. Quicumque compeditus est, in stadio Christi currere non potest. Praegravantur enim pedes compedibus, et premuntur in terra, et configuntur in terra. *Dominus solvit compeditos.* Videte ordinem. *Dat escam esurientibus.* Primum esurimus: deinde accipimus cibum. Cum autem saturati fuerimus, solvuntur pedes nostri, qui compediti fuerant. Cum autem ambulare coeperint libere, quid sequitur? *Dominus illuminat caecos.* Videte quid dicat: Si de caecis istis loqueretur, debuit dicere: *Dominus illuminat caecos.* Sed non dixit hoc, sed secundum Hebraicam et Graecam veritatem quid dixit? *Dominus sapientes facit caecos.* Si de istis oculis loqueretur carnis, debuit dicere: *Dominus illuminat caecos.* Nunc vero

dicitur, *Dominus sapientes facit caecos.* Si caeci, inquit, essetis, peccatum non haberetis. Cor nostrum obcaecatum est tenebris peccatorum. Insipientia et stultitia, tenebrae non oculorum, sed morum sunt. Cum ergo esurientes refecti fuerimus, et pedes nostri liberati fuerint: tunc incipient et oculi cordis nostri videre lumen quod aliquando perdiderunt, et habere sapientiam. Si effectus fuerit sapiens, quid sequitur?

Dominus erigit elisos. Et si jacebas: securus esto, Dominus porrigit manum. *Dominus diligit justos.* Res duas video: diligit, et custodit. Qui diligit, quasi suum diligit. Qui autem custodit, eum custodit qui in periculo constitutus est. *Dominus diligit justos.* Quicumque justus est et perfectus, ab illo diligitur. Quicumque autem peregrinus est, et venit ad servitutem Domini, ille servatur.

Dominus custodit advenas: pupillum et viduam suscipiet. Et secundum litteram prodest, *pupillum et viduam suscipiet.* O martyr, qui teneris, ut pro me fundas sanguinem: noli de filiis esse sollicitus, noli de uxore: me habent pro te. Dicamus et secundum spiritum: *Pupillum et viduam suscipiet.* Pupillum suscipiet, qui Patrem Deum perdiderat per peccata. *Et viduam suscipiet.* Viduam, hoc est, eam animam quae Christum virum perdiderat. Sed vide quid dicat, *pupillum et viduam.* Non dixit, custodiet: non dixit, salvabit: sed, *suscipiet:* si revertatur ad Patrem, si redeat ad maritum. *Et viam peccatorum disperdet.* Non dixit, peccatores disperdet: sed secundum primum psalmum, et iter impiorum peribit. Si justorum via Christus est, peccatorum via diabolus est. *Et viam peccatorum disperdet.* Omnium ergo peccatorum via diabolus est, illum perdit: caeterum nos salvabit, qui ambulabamus per eam, et ambulare desivimus.

Regnabit Dominus in saecula. Quoniam via peccatorum perierit, tunc regnabit Dominus in saecula. Non dixit: in saeculum: sed, *in saecula.* Quamdiu via non perit, Christus non regnat in nobis. Quamdiu via peccatorum non perit, Christus non regnat in nobis. Quamdiu pedes nostri ambulant in via diaboli, Christus non regnat in nobis. Irascor sine causa fratri meo: in via diaboli ambulo: Christus non regnat in me. Detraho fratri meo: in via diaboli ambulo: Christus non regnat in me. In quocumque peccato ambulavero, in via diaboli ambulo: Christus non regnat in me. Mens mea vana est, et in diversa distrahitur. In uno loco sum, et mens mea per totum orbem vagatur. Angelos mundus capit, reges capit, exercitus capit, monachum unum non capit. Hoc totum quare dico? propter eos qui in toto orbe vagantur, et in uno loco sedere non possunt. *Deus tuus, Sion, in generatione et generationem. Deus tuus, Sion.* Frequenter diximus Sion *speculam* aut Ecclesiam interpretari, aut animam contemplantem Deum. *Deus tuus, Sion, in generatione et generationem.* In prima generatione, Judaeorum; in secunda, ex gentibus. In omnibus Scripturis, et in omnibus psalmis generatio et generatio dicitur, ut duos populos significet. Dicere autem et aliter possumus: *Regnavit Dominus in saecula Deus tuus, Sion:* in generatione ista et in generatione ventura. Regnet Christus in nobis, non regnet peccatum in corpore nostro. Cor regis in manu Dei **(Prov. XXI)**. Simus reges: imperemus corpori nostro, et subjiciamus illud, et cor nostrum sit in manu Dei. Cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXLVI.

Alleluia. Psalmus iste ut coelestis civitatis laudemus aedificatorem, nos admonet, dicens:

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus. Iste psalmus ALLELUIA titulo praenotatur. Solent hi qui Hebraeam ignorant linguam, quando viderint in psalmorum titulo esse praepositum *Alleluia,* quaerere quid significet. Psalmus igitur iste non solum in titulo, sed et in exordio psalmi habet *Alleluia.* Ubi autem dicitur, *Laudate Dominum,* in Haebreo dicitur, ALLELUIA. Deus enim apud Hebraeos decem habet nomina: dicitur SABAOTH: dicitur SADDAI: dicitur ELOIM: dicitur EL: dicitur etiam IAO: dicitur ESER JAJA. Inter caetera autem nomina unum est nomen quod dicitur IA. IA autem interpretatur *invisibilis.* Ubi ergo dicitur *laudate,* in Hebraeo dicitur *Allelu.* Sic dicitur hic *Allelu ia:* quomodo si diceretur *Allelu sabaoth, Allelu saddai, Allelu eloim:* sic et nunc dicitur *Allelu ia.* Denique Theodotio, qui unus est de Interpretibus, volens interpretationis ediscere veritatem ait αἰνεῖτε τὸν Ἰά. Hoc totum quare diximus? ut sciamus in isto psalmo *Alleluia* esse praepositum: *Laudate Dominum.* Haec interpretatio est. Cum egressi fuerimus considerabitur in cordibus nostris. Caeterum sermo dilatabitur: *Laudate Dominum: quoniam bonum psalmus.* Non dixit, *bonus psalmus:* sed absolute, *bonum psalmus,* hoc est, bona res est psallere. Psallere autem non voce, sed corde. Quanti bonam vocem habent, et quoniam peccatores sunt, male psallunt. Bene psallit qui cantat in corde, qui cantat Christo in conscientia.

Deo nostro sit jucunda laudatio. Jucunda sit laudatio non voce, sed conscientia. Denique et Noe obtulit hostias, et odoratus est Dominus odorem suavitatis **(Gen. VIII)**. Multa sunt quae dicantur, sed nos breviter debemus summa quaeque perstringere, ut sensum magis indicemus, quam verba latiora.

Aedificans Jerusalem Dominus, dispersiones Israel congregabit. Quomodo aedificetur Jerusalem, quomodo congregetur, jam dictum est. Quoniam igitur de istis duobus versiculis dissertum est, et super alienum fundamentum non debemus aedificare, ad reliqua transeamus. Videamus igitur quomodo aedificetur Jerusalem. In reliquis enim propheticus sermo descripsit.

Qui sanat contritos corde. Cor contritum et humilitatum Deus non spernit **(Psal. L)**. *Et alligans contritiones eorum.* Tu cor tuum contere, et Dominus colligit contritiones tuas. Samaritanus ille, qui descendebat de Jerusalem in Jericho, quando vidit vulneratum jacentem in itinere, colligavit vulnera ejus **(Luc. X)**. Iste est de quo et nunc dicitur: *Et alligans contritiones illorum.* Hoc dicitur de his qui agunt poenitentiam. Caeterum de his qui non agunt poenitentiam, dicitur: Non est malagma imponere, neque oleum, neque alligaturas **(Isai. I)**.

Qui numerat multitudinem stellarum. Quae consequentia juxta litteram! et alligat contritiones eorum: *Qui numerat multitudinem stellarum?* Sed quando sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum, illos qui ante contriti fuerant, et postea sanati, vertit in stellas. *Qui numerat multitudinem stellarum.* Multi enim fuerant qui peccaverunt: multi sunt qui curati sunt. *Qui numerat multitudinem stellarum.* Non

numerat vulneratos, sed eos numerat qui jam in stellas versi sunt. Non numerat Deus, nisi qui numero ejus digni sunt. *Et omnibus eis nomina vocans.* Quia de Lucifero dicit, et de Orione quem videmus in coelo. Et hoc quidem potest intelligi: Mirabilis Deus, qui fecit coelum et terram, et omnia quae in eis sunt. Caeterum sic intelligamus, ut nobis prosit quod quotidie fit. *Et omnibus eis nomina vocans.* Vultis scire quomodo de contritis stellae fiant? Scriptum est in Genesi: Quia eduxerit Deus Abraham, et ostenderit ei stellas, et dixerit ei: Sic erit semen tuum **(Gen. XV)**. *Et omnibus eis nomina vocans.* De Abram vocat Abraham. Abram dicebatur in Chaldaea, et in coelo vocatur Abraham. Eo tempore quo factus stella est, vocatur Abraham **(Ibid. XVII)**. Qui antea erat Saulus, postea vocatur in coelo Paulus **(Act. IX)**. Joannes et Jacobus filii tonitrui **(Marc. III)**. Tonitruum utique in coelo est. Numerantur itaque stellae: numerantur infiniti sancti, et Christus unus non potest numerari.

Magnus Dominus noster et magna virtus ejus, et sapientiae ejus non est numerus. Magna virtus, Christus Dei virtus et Dei sapientia **(I Cor. I)**. *Et sapientiae ejus non est numerus.* Christus sapientia est. Et una sapientia non potest numerari.

Suscipiens mansuetos Dominus. Quae sunt istae stellae? *Suscipiens mansuetos Dominus.* Mansueti vertuntur in stellas. Justi autem fulgebunt quasi stellae coeli **(Dan. XII)**: Daniel loquitur. *Humilians autem peccatores usque ad terram.* Videte differentiam rerum. Angeli in terram corruunt: homines ad coelos vadunt. *Suscipiens mansuetos Dominus.* Mansuetudo ad coelum vocat: superbia in terram detrahit. *Humilians autem peccatores usque ad terram.*

Praecinite Domino in confessione. Hoc implevit David: qui nobis justitiae exemplum praebuerat, praebuit et poenitentiae. Docuit enim nos quomodo debeamus agere poenitentiam, ipse agens. Videte sanctum prophetam, quia non solum justitia ejus nobis profuit, sed et peccatum.

Psallite Deo nostro in cithara. Nulla virtutum chorda rupta sit. Tota virtutum chorda concinat. *Psallite Deo nostro in cithara.* Cithara multas chordas habet: si una rupta fuerit, sonus reddi non potest. Sic et sanctus vir, quamvis sanctus sit, si una virtus defuerit, vocalem sonum reddere non potest.

Qui operit coelum nubibus. Coelum hoc quod cernimus, nubibus operiri non potest. Sed aliud est coelum, et aliae sunt nubes. Et veritas tua usque ad nubes **(Psal. XXXV)**. Ergo veritas Dei usque ad istas nubes quae, vento flante, cito dissolvuntur? Veritas Dei, Christus est. Ego sum via, et vita, et veritas **(Joan. XIV)**; ergo veritas Christi in his nubibus est, quae non habent in se substantiae veritatem. Fieri ergo potest, ut ibi sit veritas, ubi ventus dissipandi potestatem habet? Mandabo, inquit, nubibus ne pluant super eos imbrem **(Isai. V)**, hoc est, super populum Judaeorum. Nubes prophetae sunt. Mandavit illis Dominus ne pluerent super Israel imbrem. Ad nos prophetiae sermo conversus est. Nubes istae si ibi collisae fuerint, tonitruum faciunt et fulgura. *Qui operit coelum nubibus.* Si nubes prophetae sunt, et apostoli; quomodo autem apostolis, et prophetis coelum tegitur? Coelum mysteria sunt divina. Quoniam igitur mysteria quaecumque divina sunt, coelum appellantur: quicumque dignus fuerit, istum nubes protegunt. Si quis indignus est sacramenta accipere, non potest tegi a nubibus. *Qui parat terrae pluviam.* Indiget pluvia terra nostra, et nisi pluviam acceperit, id est, doctrinarum

fontem, fructum non afferet. Terra cum humecta fuerit istiusmodi doctrinarum fonte, quid sequitur?

Qui producit in montibus fenum, etc. Si de solo feno loqueretur: utique fenum magis in convallibus nascitur, quam in montuosis. Ubicumque enim pluvia amplior fuerit, ibi magis fenum nascitur. De montibus defluunt aquae in convallibus, et magis herba nascitur.

Et dat jumentis escam ipsorum. Scriptura ista quam legimus, quam tractamus, quam habemus in manibus, montes sancti dicuntur in Scripturis **(Psal. XXXV)**. Mons vocatur Abraham; mons vocatur Isaac; mons Jeremias: montes sancti prophetae. Montes isti habent et frumenta, habent et fenum. Si homo es: accipis ab ipsis frumentum: si pecus es, fenum accipis. Homines et jumenta salvos facies, Domine. Secundum fidem tuam salvaris. *Qui producit in montibus fenum, et dat jumentis escam ipsorum.* Si homo es, in Scripturis sanctis accipis spiritualem intelligentiam: si jumentum es, secundum litteram more Judaico. Rem magnam video. Deus qui tantis praeconiis collaudatus est, deducitur ad viliora, et dicitur: *Et pullis corvorum invocantibus eum.* Si de avibus coeli diceret, magis aquilas nominasset aut vultures. *Et pullis corvorum invocantibus eum.* Nulla alia avis nuncupatur, nisi pullus corvorum, et non ipsi corvi, sed pulli corvorum. Non salvatur corvus, sed pullus qui de eo natus est. Nos pulli corvorum sumus. De parentibus enim idololatris nascimur. Legimus in Salomone, quoniam oculus qui irridet patrem, et sermonem matris, effodiant eum corvi de convallibus **(Prov. XXX)**. Non dixit pulli corvorum, sed ipsi corvi. Qui enim corvus est, salvari non potest. Corvus de arca dimittitur et non revertitur **(Gen. VIII)**. In diluvio cum caeteris est: post

diluvium in infelicitatem projicitur, hoc est, eo tempore quando tranquillitas est non potest esse in arca Dei. Si quando diluvium est, corpus in medio est. Tranquillitas redit, et corvus fugit. Qui sunt isti corvi? Qui sunt pulli corvorum? Ego puto corvos nigri coloris, qui semper persequuntur cadavera mortuorum: qui semper voce raucissima rixas comparant, daemones esse, et quicumque daemonibus servierint, juxta corvos et ipsi colorem corvorum accipiunt. Igitur nostri parentes, sicut jam diximus, qui idolis serviebant, et daemonibus, corvi erant. Non enim inveniuntur nisi ubi illuvies, et spurcitia, et cadavera mortuorum fuerint. Nos vero qui de corvis nati sumus, non cadavera exspectamus, sed rorem. Pulli enim corvorum dicuntur de rore vivere. Sic enim philosophi dicunt, quod de rore vivant pulli corvorum. Vultis et aliud scire mysterium de corvis? Elias interpretatur, *Deus Dominus*. Elias, hoc est, Dominus noster atque Salvator, a Judaeis persecutionem patitur, et a corvis, id est, gentium populo pascitur. *Et pullis corvorum invocantibus eum*. Si invocas eum, pullus es: si taces, corvus es. *Et pullis corvorum invocantibus eum*. Legimus in propheta: et omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit **(Joel. II)**. Igitur si de corvis simpliciter accipimus: ergo et corvi salvi erunt? Responde, Judaee, responde qui Judaicam litteram tantum sequeris, dicis istos corvos vere corvos esse? Non interpretaris spiritualiter, sed carnaliter, dicis enim scriptum esse de corvis. Si ergo de pullis corvorum scriptum est, et hic dictum est, *et pullis corvorum invocantibus eum*. Et scriptum est: Omnis qui invocaverit nomen Domini salvus erit: ergo et pulli corvorum salvi erunt in resurrectione. Nos ergo pulli corvorum invocamus atque salvamur. Denique et Paulus

apostolus scripsit ad sanctorum Ecclesiam, scripsit ad eos qui invocant nomen Domini **(I Cor. I)**.

Non in fortitudine equi voluntatem habebit. Brevitatem promisimus, et necessitate compulsi sumus latius disputare: mentiti sumus, sed mendacium utilissimum est. Utinam Herodes mentitus esset et pejerasset **(Matth. XIV)**. Et nos igitur minora promisimus, et orantibus vobis majora praebuimus. Hora compellit, ut taceam: magnitudo mysteriorum compellit ut loquar. Non in fortitudine equi voluntatem habebit. Audio equum hinnientem, et non possumus praeterire. Scriptum est in psalterio: Fallax equus ad salutem **(Psal. XXXII)**. Et alio loco: Equum et ascensorem dejecit in mare **(Exod. XV)**. Praecipitur et Israel, ne equos nutriant. Denique Salomon quia quadrigas adducebat ex Aegypto, voluptate superatus est **(Deut. XVII; III Reg. X)**. *Non in fortitudine equi voluntatem habebit.* Equum et ascensorem dejecit in mare. Equi insanientes in feminas facti sunt mihi: unusquisque in uxorem proximi sui hinniebat **(Jerem. V)**: loquitur Jeremias. Ergo super tales equos Deus non habet voluntatem. Diximus de equo: equum et ascensorem dejecit in mare. Diximus qui sunt equi: dicamus qui sunt equites. Ego puto equos homines esse peccatores, et equites daemones qui equitant in eis. Si quando ergo viderimus aliquem fratrem persequentem et inimicum esse, sciamus quia ille equus est. Caeterum eques diabolus est, qui sua lancea nos percutit. Iste currit, et ille percutit. Sed et ipse equus calcaribus ducitur, confoditur, et invitus insanit. *Nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.* Videte quid dicat. Non dixit, in capite viri: non dixit, in manibus viri: sed, *in tibiis:* quae deorsum sunt. *Nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.* Tibiae

hic sicut et femora, semper in libidine accipiuntur. Denique et in Ezechiel Deus videtur a lumbis usque sursum, electreus: a lumbis usque deorsum igneus **(Ezech. I)**. Si quis sursum est, huic aureus est: si quis deorsum, huic gehenna praeparata est. *Nec in tibiis viri beneplacitum est ei.* Dicamus secundum litteram. Quoniam dixerat, *Non in fortitudine equi voluntatem habebit,* et quasi bellatorem virum descripserat: videtur mihi hic ubi dixit, *non in tibiis,* non vocare tibias, sed περικνήμιδας. Videmus ergo quodcumque tibias texerit non placere Deo, sed illud quod sursum est. Non placet Deo in fortitudine, non placet in tibiis viri, placet autem in timore suo. Virtus non placet, timor placet. Bellantem destruit, rogantem elevat, humiles exaltat, superbos dejicit.

Beneplacitum est Deo super timentes eum. Unus timor plures timores projicit. Melius est unum timere, ut plures non timeas: quam plures timere, ut unum non timeas. *Et in eis qui sperant super misericordia ejus.* Sperant non in operibus suis, sed in misericordia judicii. Laudate Dominum, quoniam bonum est psalmus: quoniam qui sperant super misericordia ejus, sola salvatione sanantur. Cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXLVII.

Lauda, Jerusalem, Dominum: lauda Deum tuum, Sion. Modo audivimus sanctum prophetam praedicantem propter praevaricationem legis populum Judaicum esse desertum, et

quomodo nunc dicitur: *Lauda, Jerusalem, Dominum: lauda Deum tuum, Sion.* Deinde quid sequitur?

Quoniam confortavit seras portarum tuarum. Ergo de ista Jerusalem loquitur, de ista Sion: *lauda Deum tuum, Sion.* Quare? *Quoniam confortavit seras portarum tuarum.* Non sunt portae, et quomodo serae salvae sunt? *Benedixit filios tuos in te.* Quomodo benedixit, qui dixit: Relinquetur vobis domus vestra deserta **(Luc. XIII)**?

Qui posuit fines tuos pacem. Ubi pax posita est, quae bello subversa est? *Et adipe frumenti satiat te.* Frumentum adipem habet? O Judaee, responde. Frumentum adipem habet? Si ergo frumentum adipes non habet, et compelleris necessitate spiritualiter intelligere, secundum istum versiculum et caetera intelligenda sunt. *Lauda, Jerusalem, Dominum.* Jerusalem, *visio pacis. Lauda Deum tuum, Sion.* Sion *specula* interpretatur. Videtis ergo quid dicat. *Lauda, Jerusalem, Dominum.* Ubicumque visio pacis est, ubicumque contemplatio Dei: ibi laus Dei fit. Laudat ergo Ecclesia Dominum, quando coeperit in illum credere et habere pacem, et coeperit videre pacem, hoc est, Jerusalem visionem pacis. Qui prius eras servus idolorum, factus es servus Dei. Lauda ergo Deum tuum. Quando vero coeperis jam habere scientiam, et esse specula, hoc est, Sion: lauda Dominum, hoc est, tu lauda Jerusalem, tu lauda Sion: tu Ecclesiastica anima, tu Ecclesia. Non laudent haeretici, non laudent Synagogae, sed tu lauda. Quare? *Quoniam confortavit seras portarum tuarum.* Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Jacob **(Psal. LXXXVI)**. Portas Sion diximus prophetas. Quoniam ergo portas Sion novimus prophetas dici: videamus quae sint serae portarum. Verae enim Ecclesiae

portae prophetae sunt. Sine prophetis Ecclesiam ingredi non possumus. Manichaeus intrare voluit sine portis, et non intravit. Marcion non recipit vetus Testamentum, et sine portis veteris Testamenti in Evangelium intrare non potuit. Nos ergo recipimus portas prophetas, et per portas ingredimur. Sed videamus quae sint serae portarum. Multi latrones, multi fures cupiunt intrare per portas. Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt et latrones **(Joan. X)**. O si et mihi concederet Dominus, ut sera essem de portis Sion! Si quis haereticorum per illas in Evangelii dispositionem vellet intrare: ego starem in portis, et prohiberem illum. *Quoniam confortavit seras portarum tuarum.* Da mihi aliquem ecclesiasticum virum, Scripturis coelestibus eruditum, si viderit venire Eunomium, venire Arium, velle tollere aliquid de prophetis contra nos: nonne stat quasi sera? nonne vincit quasi sera? *Quoniam confortavit seras portarum tuarum.* Pulchre dixit, *confortavit:* ut quando videris virum ecclesiasticum disputantem, non putes illum esse qui disputat, sed qui confortat ecclesiasticum. *Et adipe frumenti satiat te.* Nisi, inquit, granum tritici ceciderit, ipsum solum salvum erit **(Joan., XII)**. Si autem ipsum ceciderit, multos salvos facit. Dominus noster granum tritici in terram cecidit, et nos multiplicavit. Sed istud granum frumenti pinguissimum est, medullam habet, adipem habet. *Et adipe frumenti satiat te.* Felix est qui in frumento isto adipem intelligit. Legimus sanctas Scripturas. Ego corpus Jesu, Evangelium puto: sanctas Scripturas, puto doctrinam ejus. Et quando dicit, qui non comederit carnem meam, et biberit sanguinem meum **(Joan. VI)**: licet et in mysterio possit intelligi: tamen verius corpus Christi, et sanguis ejus, sermo Scripturarum est, doctrina divina est. Si quando imus ad mysterium, qui fidelis

est, intelligit, si in maculam ceciderit, periclitatur. Si quando audimus sermonem Dei, et sermo Dei, et caro Christi, et sanguis ejus in auribus nostris funditur, et nos aliud cogitamus, in quantum periculum incurrimus! *Et adipe frumenti satiat te.* Pinguissimus sermo divinus est. Omnes habet in se delicias. Quidquid volueris, ex sermone divino nascitur, sicut tradunt Judaei; quoniam manna quando comedebant, secundum voluntatem uniuscujusque, sic sapiebat in ore **(Sap. XVI)**. Ac si dixisset: Qui manna comedebat, si desiderabat mala, si pirum, si uvam, si panem, si carnes, secundum qualitatem et voluntatem comedentis, ita et sapor in manna erat. Sic et in carne Christi, qui est sermo doctrinae, hoc est, Scripturarum sanctarum interpretatio, sicut volumus, ita et cibum accipimus. Si sanctus es, invenis refrigerium. Si peccator es, invenis tormentum. *Et adipe frumenti satiat te.* Non dimittit aliquas reliquias. Benedixit filios tuos in te. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri **(Joan. I)**. *Qui posuit fines tuos pacem,* in alio psalmo legimus: Et factus est in pace locus ejus **(Psal. LXXV)**. Pacem meam do vobis: pacem meam relinquo vobis, non sicut mundus habet pacem **(Joan. XIV)**: siquidem mundi pax, nostrum bellum est. Meam pacem do vobis. Bellum habetote cum mundo, et meam pacem habebitis. *Qui posuit fines tuos pacem.* Qui ergo non est in pace cum fratre, iste non est in finibus Jerusalem. Dicat aliquis: Quid facio? Non vult mihi reconciliari frater, ergo extra fines sum Jerusalem? Quantum, inquit, ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes **(Rom. XII)**. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus **(Psal. CXIX)**. Tu habeto pacem, si alius irascitur. Ille bellum habet, et per bellum illius tibi pax nascitur. Vultis scire quomodo et bellum pax sit?

Infelix Judas veniebat ad proditionem, et Dominus ei pacis osculum porrigit **(Luc. XXII)**, ille osculo bellum creat.

Qui emittit eloquium suum terrae. Responde, Judaee: si de frumento dicebat, et adipe frumenti satiat te, quomodo nunc dicit: *Qui emittit eloquium suum terrae?* In principio erat Verbum **(Joan. I)**. Hoc Verbum in carne mittitur. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis **(Ibid.)**. *Qui emittit, eloquium suum terrae.* Eo tempore completum est: Terra dedit fructum suum **(Psal. LXVI)**. *Qui emittit eloquium suum terrae.* De praedicatione loquitur Evangelica, et de doctrina apostolorum. Denique sequitur: *Velociter currit sermo ejus.* In omni enim terra auditus est sermo ejus, et in orbe terrarum, apostolica doctrina. Unus homo pauper, et jam senex praedicavit ab Jerusalem usque ad Illyricum, et *velociter currit sermo ejus.* Quoniam ergo venerat de Jerusalem, usque Illyricum, et *velociter cucurrit sermo ejus:* deinde sequitur, et dicit ipse sermo qui praedixerat, de Jerusalem usque ad Illyricum: volo autem ire et ad Hispanias. Hoc loquitur apostolus Paulus **(Rom. XV)**. Videte velocitatem sermonis. Non est contentus ad orientem, ad occidentem currere desiderat.

Qui dat nivem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit, etc. Videtis quanta sit difficultas, quam obscura sunt quae dicuntur. *Ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?* Cujus? Nihil dicitur. Deinde dicitur:

Emittit eloquium suum, et liquefaciet ea. De illo de quo dixerat: *Emittit eloquium suum terrae.* Emittit verbum suum. Quis emittit? Deus Pater. Et Verbum erat apud Deum, et Deus

erat Verbum. Diximus Patrem: diximus Filium: non possumus in duplo numero credere, nisi compleatur Trinitas.

Flavit spiritus ejus, et fluent aquae. Videtis quoniam ubi Pater, et Verbum Dei, statim et Spiritus sanctus est. Videamus ergo ab initio quod dicitur: *Et adipe frumenti satiat te: emittit eloquium suum terrae, velociter currit sermo ejus.* Repente quid sequitur? *Qui dat nivem sicut lanam.* Sermo Domini, qui velociter currit, sic datur quasi nix, et ipsa nix est quasi lana. Videte misericordiam Domini. Cibus Domini, nobis in vestimentum vertitur. Dixerat Joannes de Domino Salvatore: Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi **(Joan. I)**. Et in alio loco Isaias: Quasi ovis ad victimam ductus est **(Isai. LIII)**. De isto igitur agno, et de ista ove, lana ista est quasi nix. Dicit Isaias: Si fuerint peccata vestra quasi coccinum, quasi nivem dealbabo **(Isai. I)**. Asperges me, Domine, hyssopo et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor **(Psal. L)**. *Qui dat nivem sicut lanam.* Tolle, Domine, sordes meas: tolle quodcumque vitii est. Nivem tuam, et puritatem tuam tribue mentibus Christianis. Nisi tu nobis nivem dederis munditiarum tuarum, vestimentum tuum habere non possumus. Christus vestimentum nostrum est. Si volumus Christi habere vestimentum, mundi simus quasi nix. *Nebulam quasi cinerem spargit.* Male interpretatus est Latinus nebulam. Quod enim ὁμίχλη dicitur in Graeco: in Hebraico habet *pruinam* (). Denique ita sequitur: *Pruinam sicut cinerem spargit.* Docet nos, et facit nobis vestimentum quasi nivem, et cum nos vestierit vestimento suo, tunc nobis tribuit alimenta. *Pruinam sicut cinerem spargit.* Vide quid dicat: *sicut cinerem.* Vis esse mundus? age poenitentiam. Panem meum sicut cinerem manducavi, et potum meum cum

fletu miscebam **(Psal. CI)**. Nonne vides quomodo pruinam suam sicut cinerem spargit? Grandis rerum mutatio. De cinere nix fit. De poenitentia, mundus efficitur.

Mittit crystallum suam sicut buccellas. Quomodo panes franguntur, et buccellae fiunt: sic et crystallus frangitur, et in buccellas vertitur. Crystallus naturam hanc habet, sicut aquae quando congelantur: quod nos glaciem dicimus. Inter crystallum ergo et aquam hoc interest, quod est inter aquam et glaciem: quoniam aqua latissime funditur: caeterum crystallus quasi compingitur in se, et in unam formam redigitur. Si quando aqua congelascit, crystallum efficit. Quoniam ergo nos in totum Verbi carnes capere non possumus, franguntur, ut per partes illas capiamus. Res sunt obscurae, et interpretationis difficultas non nobis concedit latius loqui. *Ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?* Cujus? Alii dicunt crystalli, alii Domini. Mihi autem videtur de Deo dici. *Ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?* Quae tormenta dicuntur in Scripturis sanctis peccatori praeparata? Nihil gehenna calidius est, et tamen ipsa frigida est. Gehenna ex igne est. Sed si quis a charitate refriguerit, mittitur in gehennae ignem. Scriptum est: quoniam in novissimis diebus refrigescet charitas multorum **(Matth. XXIV)**. Quicumque ergo sic infriguerit, iste mittitur in ignem. Dominus nobis praestet ne quando frigus ingrediatur corda nostra; non peccamus, nisi ante refriguerit charitas. Denique quid loquitur Apostolus? Spiritu ferventes **(Rom. XII)**. Et Deus noster ignis est. **(Deut. IV)**. Si ergo Deus noster ignis est: propterea ignis est, ut frigus diaboli ejiciat. Aquilo ventus frigidissimus, nomine autem dexter vocatur. Pulchre dixit, vocatur. Assumpsit enim sibi nomen, cum sinister sit. Si cujus

ergo anima refrixerit, ut Aquilo ventus frigidissimus est. Quando autem calor charitatis in corde nostro refrigescit? Si peccaverit, si refrixerit, si mortuus fuerit. Diligenter attendite quae dico: Si refrixerit, si mortuus fuerit. Refrigescere autem mortuorum est, calere viventium. Si quis ergo refrixerit, et mortuus fuerit, mittet Deus verbum suum, et liquefaciet eum. Dominus praestet, ut et nostrum frigus liquefiat, ut crystallum illud solvatur, et molle fiat. *Emittet verbum suum, et liquefaciet ea.* Da mihi peccatorem quem Dominus non respicit: non habere calorem, sed totum esse frigidum, et mortuum. Si ad sermonem Dei compunctus fuerit, et coeperit agere poenitentiam, et durissimum cor illius emollitum fuerit, eo tempore completur: *Emittet verbum suum, et liquefaciet ea.* Emittit Pater: Verbum mittitur: ungit Spiritus sanctus. *Flavit spiritus ejus:* spiritu ferventes. Frigus non expellitur, nisi calore Spiritus sancti. Ubi sunt Eunomiani, ubi Ariani, ubi Macedoniani, qui dicunt Spiritum sanctum non numerari cum Patre et Filio? Deus Pater mittit: Verbum mittitur, et tamen plena sanitas non est, nisi Spiritus sanctus flaverit. *Flavit spiritus ejus, et fluent aquae.* Aquae quae ante durae erant, molles fient. Qui ante justitiam audire, vel dare non poterat, iste nunc discipulus est. Quoniam autem multa locuti sumus, et quae sequuntur, manifesta sunt: oremus Dominum, ut nostra duritia mollescat, et nostra peccata purgentur, ut efficiamur quasi ignis: ut et frigus diaboli, quodcumque est, in cordibus nostris, expellatur, et caleamus Spiritu sancto. Est quippe et malus calor. Omnes adulterantes, quasi clibanus corda eorum **(Osee VII)**. Sed ille calor, calore Spiritus sancti expellitur. Cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXLVIII.

Alleluia Aggaei, et Zachariae. Iste psalmus duo alleluia habet in titulo, et hoc multi putant, quoniam in titulo sint psalmi posita. Scire autem debemus, quoniam unum alleluia de fine superioris psalmi est: aliud alleluia initium sequentis psalmi est. Et hanc regulam debemus accipere et scire, quoniam omnes Psalmi qui in principio habent *alleluia,* et in fine habeant. Multi autem putant, quoniam alterius psalmi principium sit. Non est ita, sed ille psalmus qui in principio habet *alleluia,* ipse et in fine habet. Hoc totum quare dixi? Ut sciatis quare in isto psalmo duo alleluia praeposita sint.

Laudate Dominum de coelis: laudate eum in excelsis. Ad laudem Dei, sola hominum natura non sufficit, jungantur et coeli. *Laudate Dominum de coelis.* Non dixit, laudate, coeli; sed vos laudate, qui estis in coelis, hoc est, qui habitatis in coelis, throni, dominationes, potestates, seraphim, cherubim, et omne nomen quod nominatur, non solum in praesenti saeculo, sed in futuro. *Laudate Dominum de coelis,* Qui estis in coelis, qui estis in excelsis, *laudate eum in excelsis.* Excelsi, laudate excelsum. Non dixit humilibus et deorsum positis, laudate; sed vos qui in sublimi estis.

Laudate eum, omnes angeli ejus. Vides in quo gradu sunt angeli? Primum throni dicuntur. Throni, sedes. Non putemus cathedras esse, in quibus Deus sedeat: sed virtutes aliquas in coelestibus, in quibus Deus sedeat semper, quasi in quadriga sua. *Laudate eum, omnes angeli ejus.* Qui angelus est, laudat:

qui daemon est, laudare non potest. *Laudate eum, omnes virtutes ejus.* Quia ad laudes Dei angelos provocavimus, et homo cunctarum virtutum nomen scire non potest, generaliter dico: *Laudate eum, omnes virtutes ejus.* Hucusque de invisibilibus: laudate eum, qui estis invisibiles. Invisibilia humanus oculus non potest intueri. Nunc venit ad creaturas quas oculis cernimus.

Laudate eum, sol et luna. Videte, gentiles: videte, Manichaei. Sol laudat, non laudatur. *Laudate eum, sol et luna.* Vos solem Deum dicitis. Ecce post quanta laudat. *Laudate Dominum de coelis: laudate eum in excelsis. Laudate eum, omnes angeli ejus. Laudate eum, omnes virtutes ejus.* Deus vester in quinto gradu laudans ponitur. *Laudate eum, sol et luna.* Non dixit luna et sol: sed, *sol et luna.* Quod majus in lumine est, prius laudat. Videte ordinem visibilium. *Laudate eum, sol:* post solem, luna: post lunam, *omnes stellae.* Non tantum lucifer: non tantum majores stellae, sed minores pariter laudent Dominum. Dicat aliquis: Quomodo sol, et luna, et stellae laudant Deum? In eo quod a suo officio et servitio non recedunt. Servitium ipsorum, laus Dei est. Grandem honorem habes, humana anima. Sol, et luna, et stellae pro te currunt, pro te serviunt. Angeli, throni, dominationes non habent solem necessarium, non lunam, non stellas. Super solem enim et lunam sunt in coelestibus. Sol enim et luna, et stellae propter nos sunt: nobis serviunt. Dicit et Apostolus: quod ipsa creatura congemiscit, et parturit in liberatione servorum Dei **(Rom. VIII)**. Quando autem filii Dei assumpti fuerint, et ipsa creatura de hoc servitio liberatur. Dicat aliquis: Quomodo sol servit, et liberatur? Quomodo luna? Quomodo stellae liberantur? Sol liberatur, ne Judaeos videat: nec gentiles, nec

blasphemantes Dominum suum. Videt parricidas, videt homicidas, et tamen servit imperio ejus qui jussit. Solem enim suum oriri facit super justos et impios **(Matth. V)**. *Laudate eum, omnes stellae et lumen.* Dicat aliquis: Quod est lumen sine sole, sine stellis, sine luna? Dicere possumus inter noctem et diem, vel inter diem et noctem, quod absque sole lucet: licet multi putent ipsum splendorem solis esse. Dicit igitur. *Laudate eum, omnes stellae et lumen.* Ut quomodo de invisibilibus dixerat, *laudate eum, omnes virtutes ejus:* sic et de visibilibus dicat, laudate eum, omne quod lucet.

Laudate eum, coeli coelorum. Plures coelos dicimus. Denique Apostolus usque ad tertium coelum raptum se esse dicit **(II Cor. XII)**. Videte igitur quantus fulgor est, ut coelum coeli sit. Et caetera quae sequuntur, dixit de visibilibus.

Quia ipse dixit, et facta sunt. Dei jussisse fecisse est: ejus imperium fabrica est. *Quia ipse dixit, et facta sunt,* secundum illud quod in Genesi scriptum est: Et dixit Deus, et fecit Deus **(Gen. I)**. Hoc est, dixit Deus Pater; fecit Filius. Dicat aliquis: Ergo major est ille qui jubet, et minor est iste cui jubetur. Dicunt hoc Ariani, dicunt hoc Eunomiani, et dicunt Macedoniani. Respondeo tibi secundum sensum tuum: O haeretice, dicis, major est Pater qui jubeat, et minor est Filius in eo quod jubeatur ab illo. Si hoc secundum sensum humanum accipis: responde mihi, quid est majus, jubere, an facere? Dico: fiat domus, et alius facit domum. Dicere nihil grande est, facere difficile. Major ergo ille qui facit, quam qui praecipit. Sed et hoc impium est: Non enim Filius major est Patre. Sicut enim hoc impium est de Filio contra Patrem credere, sic et illud impium est de Patre contra Filium credere. *Quia ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata*

sunt. Una natura jubet et facit. Deus jubet, et Deus facit. Jubet pictor, ut pingat pictor: et pictor pingit, quod pingi praeceperat.

Statuit ea in saeculum, et in saeculum saeculi: praeceptum posuit, et non praeteribit. Grandis est hominis honor, et grandis infelicitas. Sol tibi currit, elementa tibi serviunt: et tu ignoras Creatorem tuum? *Praeceptum posuit, et non praeteribit.* Praeceptum soli posuit. Ecce per tantos annos praeceptum Dei numquam praeteriit. Intantum non praeteriit, ut cursus ejus ex humana observatione comprehensus sit. *Praeceptum posuit, et non praeteribit.* Lunae praeceptum posuit, ut per triginta dies crescat atque decrescat. Numquid cursus suos aliquando mutat? In coelo praeceptum Dei servatur, et in terra non servatur. Mari praeceptum posuit, ut littora sua non egrediatur. Venit oceanus tumens fluctibus, et in se redit, et praeceptum Dei meminit. Totus mundus Deo servit, et praeceptum ejus meminit, et homo solus non meminit. Ideo dicimus, et in Oratione Dominica: Fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra **(Matt. VI)**. Sicut in coelo angeli tibi serviunt, et creatura servit, ita serviat et homo. O infelix hominum genus! Descendit ad te Deus: quoniam tu ad coelum non vis ascendere. Non tibi sufficit, quod non suscipis: sed occidis, crucifigis, blasphemas, flagellas? Non tibi sufficit, quod occidis, sed nec poenitentiam agis quod occideris. Dixit de invisibilibus: dixit et de visibilibus, sed de visibilibus coelestibus: nunc etiam de terra. Videte ordinem laudantis. Primum laudant invisibilia, deinde visibilia. Et ipsa visibilia, dividuntur in duo: in coelestia et terrestria. Dixit de coelestibus, nunc dicit de terrestribus.

Laudate Dominum de terra. Quoniam laudaverunt angeli, laudavit coelum: laudet et terra. Videamus de terra qui prius laudent. *Dracones et omnes abyssi, ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quae faciunt verbum ejus: montes et omnes colles, ligna fructifera, et omnes cedri, bestiae, et universa pecora, serpentes et volucres pennatae.* Post tanta quid dicitur? Post dracones, post serpentes, post ignem, post grandinem, post bestias, et universa pecora: o homo, qui tibi grandis videris, de te dicitur, et non de simplici homine, sed de his hominibus qui inter homines majores sunt.

Reges terrae, et omnes populi: principes, et omnes judices terrae. Deinde quid sequitur?

Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini, quia exaltatum est nomen ejus solius, et caetera quae sequuntur. O quanta in istis mysteria continentur! Laudaverunt coelestia, laudaverunt invisibilia: nunc ad terrena descendit, et ad laudationem Dei, primum dracones et abyssi concitantur. Ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia **(Rom. V)**. Qui primum draco eras, qui habebas venena serpentis: o tu qui primum abyssus eras, et tenebrae super abysso ferebantur **(Gen. I)**. Videte quid dicat: Ubi dracones, ubi venena, ubi abyssus, ubi tenebrae? Ne desperes igitur. O tu qui draco eras, qui tenebrosus eras, et Deum laudare non audebas: age poenitentiam, et statim converteris. Licet in Hebraeo non habeat *dracones,* sed habeat THANINIM, quod interpretatur, *cete.* Dicitur autem cete infinitae esse magnitudinis. Denique ipse cete in abyssis esse dicitur. Dicamus ergo primum secundum litteram. Videte quid dicat: Laudate ea quae in mari sunt, et laudate ea quae extra mare

sunt. Dracones et omnes abyssi. A parte totum synecdochicos. Deinde sequitur: *Ignis.* Videte concordantem discordiam aquae et ignis: simul laudant Deum. *Dracones et omnes abyssi.* Universa quae nascuntur ex aqua, nascuntur ex igne, hoc est, ex humore, et calore; nec ignis solus generare potest sine humore, nec humor sine igne. Nihil est tam contrarium, quam humor calori, et calor humori. Tamen voluntate Dei, haec quae inter se diversa sunt, in nostra nativitate concordant. *Grando, nix, glacies, et spiritus procellarum, quae faciunt verbum ejus.* Multa sunt quae dicantur, et in singulis immorari non possum. *Grando, nix, glacies, et spiritus procellarum.* Omnia quae videmus in mundo, nobis serviunt. Serpentes, abyssi, ignis, grando, nix, spiritus procellarum videntur sine ratione esse: sed nobis serviunt. Die hesterna tempestas fuit, videbatur nobis esse contrarium: erat frigus: erat humor: erant pluviae. Hoc quod ad horam nobis videtur esse contrarium, pro nobis est: fructum enim nobis parit. Vide enim quid dicit: Illa et illa quae faciunt verbum ejus. Erubesce, homo. Serpentes, abyssi, nix, pluviae, tempestas, verbum Dei faciunt, et tu non facis. *Montes et omnes colles.* Nec montes mutantur in colles, nec valles in montes: servant naturam suam. *Ligna fructifera, et omnes cedri.* Lignum vides quasi siccum amissis foliis: aestas cum venerit, tibi mittit germen: tibi fructus parturit. Lignum tibi fructum parit, et tu Deo fructus non paris. *Et omnes cedri.* Imitare cedrum. Cedri nituntur ad alta: quasi ad coelum ire festinant. Et tu imitare ligna irrationabilia. *Bestiae et universa pecora.* Non mutant naturam suam. Omnia stant in ordine suo, absque solo homine, cui omnia subjecta sunt. *Serpentes et volucres pennatae.* Neque ea quae in coelo sunt, ad terram veniunt; sed ibi Deo serviunt. Dicat aliquis,

secundum historiam loqueris: non dicis allegorice. Si secundum historiam dicis: quare primum abyssi, et nix, et grando, deinde ligna fructifera, et caetera irrationabilia laudant Deum, et ad extremum homo? Legamus Genésim, et secundum ordinem nativitatis, et creaturarum, ita videbimus cuncta laudare. Ibi enim scriptum est, primum eas animantes factas esse, quae in aqua sunt: deinde ea facta quae in terra sunt: deinde facta volatilia, et postea hominem unum fecit. Igitur sicut primum factum est; sic laudat Dominum. Sed alius sensus est: O homo, universa ista quae dixi, cujus causa facta sunt? Bestiae, serpentes, ligna fructifera, volucres pennatae: haec universa in eo laudant Deum: quia non mutant naturam suam. *Reges terrae, et omnes populi, principes et omnes judices terrae. Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini, quia exaltatum est nomen ejus solius.* Omnis aetas, omnis sexus, omnisque potestas illum laudet; cui Pater evacuatis potestatibus, dedit nomen excelsum: nec quisquam sibi quo utitur, revocet, sed ei de quo et sequitur:

Confessio ejus super coelum et terram. Quia juxta Apostolum, omnia ei confitentur: non solum coelestia ac terrena, verum etiam et inferna **(Philipp. II)**. *Et exaltavit cornu populi sui.* Ecclesiastici utique.

Hymnus omnibus sanctis ejus, filiis Israel populo appropinquanti sibi. His deputatur coelestis hymnus, qui in eo sancti effecti sunt: qui eum mente conspiciunt: qui ejus fidei appropinquant: quos ab eo perversitas iniqua non separat: qui nos dignetur tradere in regnum Deo Patri, et conformes efficere claritati corporis sui: ut jam non ei locali et transitorio cantu, sed perpetuo, et immobili coelestis stationis hymno,

jugi modulatione canamus: quia ipsi est cum aeterno Patre et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXLIX.

Iste psalmus lectus est, qui habet in principio:

Cantate Domino Canticum novum. Quia et nonagesimus quintus psalmus, et nonagesimus septimus eadem habent principia. Nonagesimus quintus psalmus hoc titulo praenotatur: *Psalmus David, quando domus aedificabatur post captivitatem,* id est, post poenitentiam, domus Christi aedificatur. Quoniam igitur dixit primo: *Cantate Domino canticum novum,* et novus populus cantat canticum novum, et benedixit: nos ad reliqua curramus.

Laetetur Israel in eo qui fecit ipsum. Ille laetetur, qui sensu videt Deum. Israel enim hic interpretatur, sensu videns Deum. *Et filii Sion exsultent in rege suo.* Filii Ecclesiae, filii novi populi, exsultent in rege suo, in Christo, qui regnat in eis. Videtis quomodo leviter summa quaeque perstringimus.

Laudent nomen ejus in choro. Ubicumque chorus est, ibi diversae voces in unum canticum congeruntur. Quomodo enim diversae voces, hoc est, cum simul fuerint congregatae, chorum Domini efficiunt.

Laudent nomen ejus in choro. Ubi dissensio est, ubi invidia, ibi chorus non est.

Laudent nomen ejus in choro: in tympano et psalterio psallant ei. Chorus iste canticum habet, et tympanum, et psalterium habet. Crucifigamus corpora nostra Christo, et tali tympano canamus Deo. In tympano et psalterio psallant ei. Tympanum non habet carnem, sed pellem. Et nos quamdiu carnei sumus, non sumus tympanum. Tympanum non est, nisi quod non habeat carnes: nisi quod tenditur. Tympanum non potest esse contractum, sed extensum. Et nos peccata non contrahant, sed justitia dilatet. Ad reliqua percurramus. *In tympano et psalterio psallant ei.* Quod *in choro* dicimus, hoc dicamus in psalterio. Psalterium proprie genus organi est musici, quod est quasi cithara. Similitudinem habet citharae, sed non est cithara. Inter psalterium et citharam, hoc interest: Cithara deorsum percutitur: caeterum psalterium sursum percutitur, quod verbo vulgari dicitur polyphthongum. Hoc est ergo psalterium. Hic ergo praecipitur nobis, ut in cantico novo canamus Deo: non deorsum de cithara, sed desursum, hoc est, in psalterio.

Quia bene placitum est Domino in populo suo, et exaltavit mansuetos in salutem. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram **(Matth. V)**. Si ergo ibi dicitur, beati mites, hoc est, mansueti: quoniam possidebunt terram, et hic dicitur *exaltavit mansuetos in salutem:* et isti mansueti haereditate possidebunt terram: ergo ista terra non est deorsum, sed desursum est. Quid enim dicit? Exaltavit mansuetos in salutem. Si enim mansueti istam terram possiderent, quae deorsum est: non diceret, exaltavit.

Exsultabunt sancti in gloria. In qua gloria? exsurge, gloria mea, exsurge psalterium et cithara: exsurgam diluculo. In qua gloria? Necdum enim erat spiritus datus: quia Jesus necdum

erat glorificatus **(Joan. VII)**, hoc est, non erat crucifixus. *Exsultabunt sancti in gloria.* Hoc ergo dico: exsultabunt sancti in cruce. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi **(Galat. VI)**. Ecce voce Apostoli prophetia completa est. *Laetentur in cubilibus suis.* Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Illud peccatoris est: illud poenitentis est. Hoc vero quod dicitur: Laetabuntur in cubilibus suis, ad sanctos pertinet, ad justos pertinet. Quis de nobis in cubili suo laetatur? Quis non pugnat cum carne sua? Ego cum e lectulo meo vigilavero, non laetor, sed pugno: non regnum coelorum suspiro, sed cum carne pugno. Incendium carnis rigo lacrymis, et exstinguo. Propterea dicitur: Lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo **(Psal. VI)**. Lectulus meus qui ardet libidine, exstinguitur lacrymis. Felices isti, de quibus dicitur: Laetabuntur in cubilibus suis.

Exsultationes Dei in gutture eorum. Utique qui clamat, non in gutture clamat, sed in labii. Et quomodo dicit, *Exsultationes Dei in gutture eorum?* Clamantes in cordibus nostris, abba, pater **(Rom. VIII)**. Vox quae clamat ad Deum, non est labiorum, sed cordis est. Denique dicit Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me **(Exod. XIV)**? Certe Moyses nihil dixerat. *Et gladii ancipites in manibus eorum.* Istud, qui exsultant in cubilibus suis, de sanctis dicitur, de perfectis viris dicitur, quid habent aliud? Et gladios ancipites in manibus suis. Gladii sanctorum ancipites sunt. Legimus in Apocalypsi Joannis, quae in Ecclesiis legitur, et recipitur (neque enim inter apocryphas Scripturas habetur, sed inter ecclesiasticas), dicitur ergo ibi de Domino Salvatore: Et gladius, inquit, ex

utraque parte acutus egrediebatur de ore ejus **(Apoc. I)**. Vides ergo quod isti sancti gladios istos ancipites, quos habent in manibus, de ore Domini susceperunt? Dominus ergo gladios de ore suo donat sanctis suis. Gladium ancipitem, hoc est, sermonem doctrinae suae. Gladium ancipitem, et secundum historiam, et secundum allegoriam, et secundum litteram, et secundum spiritum. Gladius iste anceps, duo capita habet, et de praesenti saeculo loquitur, et de futuro. Et hic occidit adversarios, et in coelo aperit regna coelorum. Gladios istos quare habent sancti?

Ad faciendam vindictam, inquit, *in nationibus.* O si ego gladium istum ancipitem habere possem, ut vindictam facere possem in nationibus: gentes possem interficere: Arium possem: Eunomium possem: Manichaeum possem: universas haereses possem! Et videte quid dicat: *Ad faciendam vindictam in nationibus.* Ut occidantur, et pereant? Non hoc dicit. *Increpationes in populis.* Increpat, ut salventur populi. Salventur, qui inducti sunt a malis magistris. Non autem possunt populi liberari, nisi magistri obligati fuerint. Unde sequitur:

Ad alligandos reges eorum in compedibus. Vis populum liberare? magistros liga. *Ad alligandos reges.* Non vocavit magistros, sed *reges.* Regnant enim in peccatis, et miseriis eorum. *Ad alligandos reges eorum in compedibus.* Bene dixit, *in compedibus:* ne magistri multum currerent: ne multos deciperent: sed colligenter et stent. *Et nobiles eorum in manicis ferreis.* Nobiles eorum videas inter haereticos dicere: Iste vir doctus est: ille signa facit: iste daemones ejicit. Sancti Domini, quia habent gladios ancipites, hoc est, duorum capitum, et de veteri, et de novo Testamento, ligant illos

magistros, et praepediunt pedes ipsorum, ne possint currere. *Et nobiles eorum in manicis ferreis.* Ligant, non occidunt; non interficiunt, sed ligant. Vinciunt manus, et captivos ducunt ad Ecclesiam vinculis ferreis. Catenae istae non fiunt, nisi de testimoniis Scripturarum: dum testimonium jungo testimonio. Si vis ut non rumpantur istae catenae, non sint simplices, sed hinc inde contextae: Funiculus enim triplex non rumpitur. Hoc autem totum quare fit?

Ut faciant in eis judicium conscriptum. Quid est judicium conscriptum? Ut qui primum negaverant Deum, revertantur postea ad poenitentiam. Judicium conscriptum, ut captivos suos solvant, ut quos ligaverant, et quos ab Ecclesia duxerant, in Ecclesia postea dissolvant. *Ut faciant in eis judicium conscriptum.* Verbis simplicioribus loquor, hoc est, ut sic eos judicent, quomodo in Scripturis sanctis digestum est. *Gloria haec est omnibus sanctis ejus.* Vere non gloria est, ubi est aurum, ubi est argentum, ubi gemmae, ubi vestimenta sunt serica. Quicumque habet istos gladios, quid habet aliud necessarium? Vide quid dicit: *Gloria haec est omnibus sanctis ejus.* Rogemus Deum, ut hanc habeamus gloriam: ut gladius de ore nostri Salvatoris egrediens, armet nostras manus. Qui hanc romphaeam habet, saeculi gladium non timet. Rem vobis dico novam: Frequenter gladius istius saeculi concidit illum gladium. Frequenter evenit, ut saeculi gladius donet nobis illum gladium. Si enim istum timuerimus, illum non accipiemus. Gratias igitur agamus ei qui habet istum gladium, et benedicamus eum in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CL.

Alleluia. Iste psalmus tertii quinquagenarii continet sacramentum, id est, quod primus per baptismum et poenitentiam ad innocentiae nos regenerat bonum: secundus, post judicium fructum innocentiae comprehendit: tertius, expleta divinae civitatis aedificatione, et consummata omnium sanctorum spe, ad aeternam gratulationem laudationemque nos exhortatur. Ait enim:

Laudate Dominum in sanctis ejus. Qui eos post celebratum judicium, in aeternitatis gloria collocabit. *Laudate eum in firmamento virtutis ejus.* Eo quod omni infirmitate sublata, firmamentum his aeternae virtutis invexerit.

Laudate eum in virtutibus ejus. Pro eo quod mortem immortalitate potentialiter consumens, incommutabilis vitae eis tribuerit gloriam: quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit **(I Cor. II)**. *Laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.* Quia multifario honore distinctas coelestium corporum deputat mansiones, sicut Dominus ait: Apud Patrem meum multae mansiones sunt **(Joan. XIV)**.

Laudate eum in sono tubae. In quo bello occisi vicerunt: conterente Domino Satanam sub pedibus eorum. *Laudate eum in psalterio et cithara.* Eo quod eis vel de coelo canticum legis implere praestiterit: vel post mortificatam carnem **(Rom. XVI)**, quae cithara accipitur, in se vivificaverit.

Laudate eum in tympano et choro. In tympano, quod mortificatum corpus sit immortalitate donatum. In choro,

quod choris sit angelicis sociatum. *Laudate eum in chordis et organo.* Quod per ciborum abstinentiam retortis visceribus, concupiscentiisque evictis carnalibus, digni inventi sunt regno Dei, ad concinendas divinas laudes.

Laudate eum in cymbalis bene sonantibus: laudate eum in cymbalis bene tinnientibus. Impletur haec laus in cymbalis bene sonantibus exsultantibusque, eo quod corruptione carnis sanguinisque depulsa, conformati ad imaginem Creatoris, omni plenitudine spei completa, sicut sol resplendeant in regno Dei Patris omnipotentis. *Omnis spiritus laudet Dominum.* In hoc ergo regno non caro, non sanguis, non corruptio, sed homo jam spiritualis totus effectus: Deum in spiritu (qui est spiritus) laudare non desinat. Qui nobis praestare dignetur, ut in hoc saeculo factores legis effecti, in hujus vitae agone probati, et fideles inventi, spiritualibus ditati fructibus, his mereamur adjungi concinentibus. Ipsi gloria et imperium cum aeterno Patre et Spiritu sancto, et in cuncta saecula saeculorum. Amen.

SECUNDA EXPOSITIO SUPER PSALMUM CXIX.

Veniamus ad psalmum qui post centesimum decimum octavum psalmum lectus est. Centesimus decimus octavus psalmus (ut frequenter diximus) litteratus est, hoc est, alphabetites est: ab ALEPH enim incipit usque ad extremam litteram Hebraeam, quae Hebraice dicitur THAU. Et singuli

versus, a singulis litteris incipiunt. Viginti duae sunt litterae Hebraicae, et octoni versus a singulis litteris incipiunt. Verbi causa, ab *a* littera, quae dicitur ALEPH, octo versus incipiunt. Rursum cum illi finiti fuerint, a secunda littera quae dicitur BETH, alii octo versus incipiunt. Et in tertio illis finitis, ab altera quae vocatur GIMEL, alii octo versus incipiunt. Ergo centesimus decimus octavus psalmus alphabetites est. Si volumus legere epistolam, non possumus legere, nisi prius sciamus litteras. Sic igitur et nos non possumus Scripturas cognoscere, nisi primum alphabetum noverimus. Centesimus ergo decimus octavus psalmus alphabetites moralis est, et instruit vitam nostram. Et quia nunc non est temporis de universo psalmo dicere, dicamus nunc de primo graduum psalmo, qui sic incipit:

Ad Dominum cum tribularer clamavi, et exaudivit me. Propterea autem vocantur graduum psalmi, ut frequenter diximus, quoniam gradibus quibusdam ad majora conscendimus. Nunc non est temporis de omnibus psalmis graduum disputare, et dicere, quomodo per singulos psalmos gradus fiant, ut ad summa veniamus. Interim dicamus nunc de primo gradu, relinquentes mysterium quare decimus quintus gradus dicatur; eamdem enim rem frequenter dicere, taedium est audientibus. Unde et Apostolus quindecim dies se testatur fecisse apud Petrum in Jerosolyma, ut conferret utrumque Testamentum, et septenarium, et octonarium **(Galat. II)**. Multa sunt quae dicantur. *Ad Dominum cum tribularer clamavi, et axaudivit me.* Quicumque adhuc in imo gradu est, respicit altissimum graduum decimum quintum. Quicumque in quinto decimo fuerit, jam juxta templum est, et istud templum, cujus nunc ruinas videmus, offendit Dominum

suum. Et quid dixit Dominus? Surgite, abeamus hinc **(Joan. XIV)**. Et quid dicit in alio loco? Relinquetur vobis domus vestra deserta **(Luc. XIII)**. Dominus egressus est, et templum corruit. Hoc igitur templum in circuitu quindecim gradus habet. Signa aliqua videmus: numerate, et videbitis ita esse ut dicimus. Levitae igitur, et sacerdotes, unusquisque secundum ordinem stabat in gradibus. Verbi causa: Qui pontifex erat, stabat in primo gradu, hoc est, in quinto decimo gradu sursum. In secundo vero gradu stabant sacerdotes, et in ipsis sacerdotibus erat diversitas. In tertio rursum minores stabant. In quarto rursum stabant Levitae. Et inter Levitas erat multa diversitas: quicumque erat extremus, ille in novissimo gradu erat. Considerate quoniam terrenum hoc templum, coelestis templi figura est: Stella enim a stella differt in claritate: ita et resurrectio mortuorum **(II Cor. XV)**. Felix qui in quinto decimo gradu in coelesti Jerusalem, et in templo esse meruerit. Tamen quia illud grande est, et illud puto esse apostolorum, martyrumque sanctorum: nos oremus, ut saltem in ultimo gradu templi Domini esse mereamur. In diversis quidem stant gradibus, sed unum psalmum in laudes Domini canunt. Diversa loca sunt: sed una laus Domini. Hoc quod diximus de coelesti Jerusalem, nunc interim in isto saeculo constituti, puto diebus omnibus exerceri. Alius nostrum in primo gradu est, non desperet secundum; qui in secundo gradu est, non desperet tertium. Felices martyres, quorum multi de novissimo gradu, in primum gradum ascendere meruerunt. Qui vivit in isto saeculo, non potest statim de primo ad summum conscendere. Non debemus igitur contenti esse primo gradu, semper debemus ad majora conari. Nec qui in novissimo est, desperet primum; nec qui in primo est, debet esse securus: potest enim cadere in ultimum. Ego puto illud

esse quod significat etiam Jacob scala, quando fugit Jacob Esau fratrem suum. Et venit, inquit, in Bethel, et dormivit ibi, et posuit lapidem ad caput suum **(Gen. XXVIII)**. Videte ἀσκητὴν nostrum, fugiebat hominem crudelissimum, fugiebat fratrem, et auxilium invenit in lapide. Lapis ille Christus est: lapis hic his qui persecutionem patiuntur, auxilium est. Caeterum Judaeis incredulis, lapis offensionis, et petra scandali **(I Petr. II)**. Et vidit, inquit, ibi Jacob scalam erectam de terra usque ad coelum, et in coelo, inquit, Dominum. Et vidit, inquit, angelos ascendentes et descendentes. Videte quid dicat: Vidit angelos conscendentes: vidit Paulum conscendentem. Vidit angelos descendentes: Judas proditor corruebat. Vidit angelos ascendentes: sanctos homines de terra ad coelum pergentes. Vidit angelos descendentes: diabolum et daemones cum exercitu suo de coelo praecipitatos. Grandis est difficultas de terris ad coelestia conscendere. Facilius ruimus quam conscendimus, facile ruimus: in ascendendo grandis labor est, grandis sudor est. Si fuero in primo gradu, quantum mihi restat usque ad coelum! Si fuero in secundo, si in tertio, si in quarto, si in decimo, quid mihi prodest nisi ad summum pervenero? Fac mihi istam scalam quindecim habere gradus: veni usque ad quartum decimum; nisi quintum decimum tenuero, quid mihi prodest quod ad quartum decimum veni? Et si ad quintum decimum venero et corruero, major ascensus, major ruina est. Simulque considera sacramentum: quia grandis labor est, et grandis sudor, de terris ad coelum conscendere. Vultis scire qui sunt isti gradus? Qui est primus gradus? Ego puto primum gradum esse jejunium: adhuc enim juxta terram est: recedimus de terra, conscendimus: tamen adhuc de terrenis, et corporalibus cogitamus. Dicat aliquis: quid mihi

prodest jejunium? ego quaero, ut anima mea pura sit apud Dominum: quanti non jejunant, et sancti sunt! Ego non hoc dico. Si Paulus apostolus castigabat corpus suum, et servituti subjiciebat: ne aliis praedicans, ipse reprobus inveniretur **(I Cor. IX)**; si dicit: Video autem aliam legem resistentem legi mentis meae, et ducentem me in captivitatem; et postea dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus! si ille insidias corporis timet, nos securi sumus? Si ille dicit: Quando infirmor, tunc fortior sum: infirmitas corporis, sanitas animae est. Hoc totum quare dico: Quia abstinentia primus gradus est, et non statim putemus quod si jejunaverimus, conscendamus ad regna coelorum. Jejunia nos non ducunt ad regna coelorum: sed sine jejuniis, non conscendimus ad regna coelorum. Sola non prosunt, cum aliis prosunt. Hoc totum quare dixi? Quia quasi fundamentum est ascendentibus ad majora. Secundus vero gradus est: saeculo renuntiare, nihil de saeculo quaerere, terrena contemnere. Aliquis dicat: Et hoc facere secundus est? Ego dico secundum. Nihil est terrena dimittere: vitia animae dimittere, grande est. Si enim jejunavero, hoc est, si fuero in primo gradu; si dimisero possessiones meas, hoc est, si fuero in secundo gradu, quid mihi prodest, si rixosus sum, si iracundus sum, si detractor sum, si invidus sum? Nihil grande est terrena dimittere: majora sunt vitia, quae dimittenda sunt. Sed dicat aliquis, difficile est: grande est: durum est. Et ideo grande est, quia difficile est: athleta non coronatur, nisi legitime certaverit. Nulli faciat desperationem, arduus ascensus est, difficilis est: desperatio nascitur. Noli desperare, o homo, in quinto decimo gradu Dominus supra est: intuetur te: dat auxilium. Si in primo gradu es, et videtur tibi grande esse spatium inter primum, et quintum decimum: noli respicere gradum, sed coelum aspice.

Et vide quid dicat. Non dixit: Vidi Dominum stantem in quinto decimo gradu: nos enim ad stantem, et erectum Dominum pervenire non poteramus; sed vide quid dicat: Vidi Dominum innitentem super scalam **(Gen. XXXVIII)**. Vide quid dicat de eo qui stabat: Incurvavit se, et humiliavit se, ut nos possemus ascendere. Dominus incurvus est propter te, humiliavit se: securus ascende. Iste igitur, qui nunc in primo gradu est, non est in tribulatione: jam enim recessit de tribulatione, jam in primo gradu posuit pedem. Non enim dicit: Nunc tribulor, nunc clamo; sed quia in primo gradu est, refert quid passus est. Et quid dicit? *Ad Dominum cum tribularer, clamavi, et exaudivit me.* Antequam in primo gradu pedem ponerem, tribulabar, quia non poteram terrena dimittere. *Ad Dominum cum tribularer clamavi, et exaudivit me.* Videtur iste versiculus nihil habere intrinsecus. Versiculus parvus est: sed tres sensus habet in se pariter conglutinatos. Quid enim dicit? *Cum tribularer,* ecce unum, *clamavi;* et post clamorem quid? *et audivit me.* In uno versu prior tribulatio, clamatio, exauditio. Non dixit: Quando securus eram, quando laetus eram, clamavi, sed quando tribulabar, clamavi. Petitis, inquit, et non exaudimini: quia negligenter petitis **(Jac. IV)**. *Ad Dominum cum tribularer, clamavi, et exaudivit me.* Quid me exaudivit? Fecit me stare in primo gradu? verum ad comparationem quinti decimi gradus, quid est esse in primo gradu? Dimisi terrena, necdum ad alta conscendi: ergo non debeo esse securus, in caeteris gradibus debeo auxilium Dei postulare.

Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa. Dicit, hoc, de omnibus haeresibus. Dicit de Judaeis, dicit de Arianis, dicit de Manichaeis, dicit de caeteris

haeresibus. Quando dicit Arianus: Pater major, Filius minor, quid dicemus nos? *Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa.* Quando dicit Manichaeus, et similis Manichaeorum: Dominus non resurrexit in corporis veritate, et ut scias non fuisse verum corpus, clausis ingressus est ostiis **(Joan. XX)**, nos quid dicemus? *Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa.* Majora vulnera sunt linguae, quam gladii. Gladius interficit corpus, animam non interficit. Lingua mala res est, malum magnum: modicum quidem membrum, sed magna exulcerat. Quanta mala habeat lingua, legite Epistolam sancti Jacobi **(Cap. III)**. Lingua nihil medium habet; aut grande malum est, aut grande bonum. Grande bonum, si Christum Deum confitetur; grande malum, si Christum Deum negat. Ergo ne putet aliquis et dicat interim, opere non peccavi: si peccavi, lingua peccavi. Quod est majus peccatum, quam blasphemia in Deum? et tamen lingua peccat. Diabolus cur de coelo cecidit? quia furtum fecit? quia homicidium fecit? quia adulterium commisit? Et haec quidem mala sunt, sed diabolus non propter hoc cecidit, sed propter linguam suam cecidit. Quod enim dixit: In coelum ascendam, super sidera coeli ponam thronum meum, et ero similis Altissimo **(Isa. XIV)**. Non ergo putent monachi se debere esse securos, et dicant interim: Grandia crimina non facimus in monasterio, non adulteror, non furtum facio, non homicidium facio, non parricidium facio, et caetera quae grandia vitia sunt. Grande scelus est, quando detraho fratri meo, lingua mea fratrem interficio. Qui enim odit fratrem suum, homicida est **(Joan. III)**. Videte quid dicat Salomon: In manu linguae, mors et vita **(Prov. XVIII)**. Videte quid dicat: In manu linguae. Vides quantum malum sit lingua: et manum habet. Quid enim dicit? In manu linguae.

Grande vitium est detrahere fratribus, tacere non posse, circuire cellas, aliis detrahere. Ego peccator sum: Iste peccator est, quid ad te? Teipsum considera ne cadas. Quid in alterius ruina exsultas? Numquid si ego cecidero, tu stabis? Licet ruina mea sit, ruina fratris, timor tuus esse debet, non exsultatio. Ille cecidit; laetaris, an tristis es? Responde mihi: Frater cecidit; aut laetus es, aut tristis. Si laetus es, utquid in alterius ruina laetus es? Si autem tristis es, quid circuis? quid aliis narras? tristitiam tuam Deus videat, et ipse frater sentiat, non fratrum aures audiant. *Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa.*

Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi, ad linguam dolosam? Spiritus sanctus respondet prophetae dicenti: *Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa: quid detur tibi, aut quid apponatur tibi, ad linguam dolosam?* Respondet ei, et dicit, tu qui dicis: *Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa,* quid tibi vis dari? Et postquam datum tibi fuerit, quid tibi rursum apponi vis ad linguam dolosam? Videte quid dicat: Non dixit, contra linguam dolosam, sed, *ad linguam dolosam.* Si dixisset, contra linguam dolosam, videretur de adversario dicere. Videte quid sit sacramentum Prophetae, immo sancti in primo gradu constituti. Dico simplicius, propter simpliciores. Quid dicit? *Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa.* Verbi causa, a labiis adversarii mei, qui mihi detrahit. Sed Dominus aliud respondet. Et quid dixit? Non dixit, quid detur tibi, aut quid apponatur tibi, contra linguam dolosam? hoc est, non dixit, quid desideras tibi fieri contra adversarium tuum? Sed quid dicit? *Quid detur tibi, aut quid*

apponatur tibi, ad linguam dolosam? Non dixit, contra linguam: sed, *ad linguam.* Videte quid dicat *ad linguam dolosam:* ad tuam linguam, non adversarii. Si enim adversarius tibi detrahit, nihil tibi nocet: tu te interficis, si alii detrahas. Verbi gratia: Si detrahat mihi frater, mihi quid nocuit? Si dicat me homicidam, si dicat me adulterum, si sceleratum, si mendacem, mihi quid nocuit? E duobus enim unum est: aut verum dicit, aut mentitur. Si verum dicit, non mihi illud nocet quod ille dixit: sed quia vere ego feci. Si autem mentitur, mendacium ipsius non mihi nocet: sed interficit animam loquentem. Infelices sumus, miseri sumus. Quando aliquem habemus inimicum: dum putamus quod contra ipsum facimus, contra nos facimus. Detrahimus illi, huc illucque circuimus, omnibus dicimus de eo: putamus quod illi noceamus? Illi non nocemus, sed nostras interficimus animas, quod mentimur. Os enim quod mentitur, occidit animam **(Sap. I)**. *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi, ad linguam dolosam?* Quasi bonus medicus, qui dicit: ad hanc infirmitatem, ad hoc vulnus, quid tibi vis imponi: quod tibi vis emplastrum imponi? Quomodo si dicat aliquis ad vulneratum aliquem: *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi,* ad vulnus quo doles? Interrogat Dominus, non quod ignoret, sed quod iste qui rogabat, sciat quomodo rogare debeat.

Sagittae potentis acutae, cum carbonibus desolatoriis. Sagittae potentis acutae. Nunc respondet ad Dominum, quid petat. Quia dixerat Dominus: *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi?* Nunc iste dicit, quid petat: Domine, hoc peto: sagittas potentis acutas, cum carbonibus desolatoriis. Videte quid dicat. Venenum linguae meae, et detractionem meam,

nulla res potest foras projicere: nisi sagittae tuae, quae solitudinem faciunt linguae meae. Lingua mea tumet, venenum habet intrinsecus: nisi sagittis tuis compuncta fuerit, et percussa, venenum non egreditur. Debemus exemplum dare: si quando in corpore vulnus est, et in ipso vulnere jam putridae carnes sunt, et cancer est, et fuerit pus intrinsecus; nisi apertum fuerit, non egreditur pus. Et si egressum fuerit pus, nisi cauteriatum fuerit, rursum renascitur pus. Vide igitur quid dicat: Quia tumet lingua mea, et pus habet, et venenum habet, primum sagittis vulnera, ut pus possit exire: deinde carbones tuos, et ignem pone, ut quidquid malum fuerit, excoquat, et desertum faciat. Vide igitur, quid dicat: *Sagittae potentis acutae, cum carbonibus desolatoriis*. Utinam detur nobis iste carbo desolatorius. Utinam et nos dicamus: Nonne cor nostrum erat ardens in via, cum aperiret nobis Scripturas **(Luc. XXIV)**. Dicit et Isaias ad Babylonem: Habes carbones ignis, sedebis super eos: hi erunt tibi in adjutorium **(Isai. XLVII)**. Et Apostoli antequam acciperent Spiritum sanctum, habebant in lingua sua adhuc aliquos tumores humanos; propterea Spiritus sanctus descendit in specie ignis in linguas eorum **(Act. II)**, ut quidquid puris habebant, Spiritus sanctus decoqueret. Dicamus et aliud exemplum: Isaias cum vidisset Dominum sedentem super thronum excelsum et elevatum, quid dicit? Vae mihi misero, quia compunctus sum, quia labia immunda habeo, et in medio populi immunda labia habentis, ego sedeo **(Isai. VI)**. Vide, quid dicit? Vae mihi misero, quia immunda labia habeo. Et postea quid dicit? Quoniam labia habebat immunda, propterea mittitur unus de Seraphim, et tollit carbonem ignis de altari, et tangit labia ipsius et linguam, et purgat eam. Et quid dicit? Ecce hoc tetigi labia tua, et

mundavi linguam tuam. Et statim quid dicit? Quem mittam ad populum istum, et quis ibit? O mysteria Scripturarum! quamdiu habebat linguam dolosam, et labia immunda, non ei dicitur, quem mittam, et quis ibi? mundantur labia ipsius, et statim mittitur ad loquendum. Ergo qui labia immunda habet, non potest prophetare, non potest mitti in obsequium Dei. *Cum carbonibus desolatoriis.* Utinam praestetur nobis et ista solitudo, ut quodcumque malum est, tollat de lingua nostra: ut ubi spinae sunt, ubi vepres sunt, ubi urticae sunt, mittatur ignis Domini, et universa exurat, et fiat solitudo Christi.

Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! Hoc sanctus dicit, qui corpus non desiderat, qui terram non quaerit, qui coelum cupit. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.* Quando aegrotamus: quando febricitamus: quando suspicamur nos mori: quando jactamus brachia: quando timemus: quando commeatum petimus, istum versiculum non possumus dicere. Iste sanus erat, non aegrotabat, et quid dicebat? *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est.* Quamdiu enim sumus in tabernaculo corporis hujus, peregrinamur a Domino **(II Cor. V)**. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Incolatus meus:* Non dixit, habitatio mea, sed *incolatus meus:* in saeculo enim praesenti non habemus habitationem, sed peregrinationem. Unde et Apostolus dicit: Quasi advenae et peregrini. Advena ego sum, et peregrinus **(I Petr. II)**. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.* Quo dicit, hoc est: Infelix ego quamdiu sum in isto corpore. Quis nostrum hoc potest dicere? Si octogenarii fuerimus, timemus mori; et si centenarii sumus, et aegrotamus, tamen commeatum et spatium postulamus. Hoc

totum quare facimus? Quia peccatorum nos conscientia remordet. Scimus enim, quia si recedamus de corpore, non imus ad Christum, sed ad gehennam. Apostolus quid dicit? Cupio dissolvi, et esse cum Christo **(Philipp. I)**. Da mihi securitatem: quia post mortem futurus sum cum Christo: etiam nunc mori cupio. Ergo iste quia sanctus est, propterea dicit: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Habitavi cum habitantibus Cedar. Cedar* in lingua nostra interpretatur, *tenebrae.* Vide ergo quid dicat: In quo loco sumus: in quali mundo sumus? *Habitavi cum habitantibus Cedar.* Diu fui in tenebris: diu vixi in tenebris: diu fui in corpore mortis hujus. *Multum incola fuit anima mea.* Vide sanctus quid dicat: Et si decem annos vixi, multum incola fuit anima mea. Quae enim beatitudo est, ad comparationem coelestium, esse in terrenis? Multa sunt quae dicantur: sed jam ad finem festinat oratio.

Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis. Infelices nos, linguam nostram continere non possumus non detrahere: si nos aliquis offenderit, quasi vultum ostendimus pacatum, caeterum cor habet venenum. Monachi dicimur, et licet non simus quales esse debemus, tamen dicimur. Hora tertia oramus: hora sexta oramus: nona, lucernarium facimus: media nocte consurgimus: deinde gallicinio oramus. Videte quibus horis semper ad obsequium Dei suscitamur. Videte quid dicat, hora tertia, sexta, nona, lucernarium, medio noctis, gallicinio, mane primo. Hoc totum facimus, et non consideramus, quia si inimicitias habet anima nostra contra fratrem, sine causa oramus. In Evangelio enim quid dicitur? Si offers munus tuum ad altare, et recordatus fueris ibi, quod aliquid frater tuus habet

adversus te **(Matth. V)**. Videte quid dicat: Non dixit, si habes aliquid contra fratrem tuum; sed, si aliquid frater tuus habet contra te. Rem quasi injustam videtur nobis imponere; si enim dixisset, si habes aliquid contra fratrem tuum, in nostra erat potestate quod habebamus. Nunc vero quid dicit? Si recordatus fueris, quod aliquid habet frater tuus adversus te. Respondeo ei: Domine, non est hoc in mea potestate, si frater meus habet aliquid contra me, ego nihil habeo contra eum. Si ille habet contra me, ad me quid pertinet? Et quare non vis suscipere munus meum, et dicis, si offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quod frater tuus aliquid habet contra te: dimitte munus tuum, et vade prius reconciliari fratri tuo, et sic offeras munus tuum? Ecce ego nihil habeo; si ille habet, ad me quid pertinet? Respondet tibi Dominus: Et quid dicit? Male serve, intelligo animum tuum: Nihil habes contra fratrem tuum? nihil habes? amas illum? Quare ergo salvari eum non vis? Si amas illum, vade, roga eum ne ille contra te habeat, ut salvari possit. Sed ostendis quia non diligis cum; quia salvari eum non vis; vade, roga eum, mitte te ei ad pedes ejus, diebus et noctibus deprecare, dicito: munus meum dimisi ad altare, propter te victimas offerre non possum. Ille compungitur, et quid dicit? Si iste qui me rogat, non offert munus suum, ego qui rogatus sum, et non ignosco, quid facturus sum? Propterea dicit et Apostolus, ut inimicis nostris manducare demus, et bibere **(Rom. XII)**. Et quid dicit? Haec enim, inquit, faciens, carbones ignis congregas super caput ejus. Dicat aliquis, hoc inimici faciunt; ideo bene faciunt adversario, ut carbones ignis congregent super caput ejus. Sed aliud dicitur: si tibi ille male fecerit, et tu ei bene feceris, carbones ignis congregas super caput ejus, hoc est, mundas vitia ejus, et excoquis malitiam ejus, ut ad poenitentiam

convertatur. Videte ergo quid dicat sanctus propheta. *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus*. Non dixit, qui volebant pacem: sed, *qui oderunt pacem*. Illi oderant pacem, et ego amabam eos qui oderant pacem. Ideo dicit et Apostolus: Quantum ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes **(Rom. XII)**. Rogemus fratrem. Si inimicus noster est, rogemus et bis, et ter, et septies. Tamen et si peccaverit frater meus, quotiens dimittam illi, septies? Dico tibi, non septies, sed septuagies septies, hoc est quadringenties nonagies **(Matth. XVIII)**. Si voluerimus computare de mane usque ad vesperam, tanta peccata facere non possumus, quadringenta nonaginta. Tamen quid dicit Dominus? Si septuagies septies peccaverit in die, et conversus rogaverit te, dimitte ei. Sed dicis, non ex toto corde convertitur, mentitur. Nos dimittamus Deo judicium; rogat me, deprecatur, non dicit hoc vere, Deus novit; Ego vocem audio, Christus cor intelligit: ego suscipio quod audio, suscipiat Christus quod novit. Deinde vide mercedem tuam: mentitur ille, tu verum suscipis; illius interfectio est, tua salus est. Hoc totum quare locutus sum? Quoniam in monasteriis, et maxime in coenobiis, solent esse ista vitia. Non erubescimus, non dolemus: dimisimus matres, dimisimus patres, dimisimus fratres, dimisimus sorores, dimisimus uxores, dimisimus filios, dimisimus patrias nostras, dimisimus domos, dimisimus cellulas nostras, dimisimus cellas, in quibus nati sumus, et nutriti, et dimisimus servulos, cum quibus nutriti sumus: venimus in monasterium, et propterea haec dimisimus omnia, ut propter rem frivolam rixam cum fratribus faciamus in monasterio? Dimisimus possessionem, dimisimus patriam, dimisimus saeculum, et propter calamum rixam facimus in monasterio? Si verbum amarum audiero, ferre non possum: aestuat in corde

meo: scribitur in medullis meis diebus decem aut quindecim, non potest tolli de corde meo, loquor fratri meo, qui mihi injuriam fecerat, et pacem labiis promitto, et corde venenum teneo. Frequenter et oculi et vultus, mentis indicium sunt. Quando cor nostrum vulneratum est contra aliquem, non possumus eum aspicere rectis oculis: vultus ipse et oculi, quasi speculum animae nostrae sunt. Quid dicit Scriptura? Et non poterant loqui ei quidquam pacificum **(Gen. XXXVII)**, non poterat lingua mentiri, quod cor intus non continebat. Hoc igitur dico, vobis ipsis et mihi, neque enim ad hoc praedico, ut quasi me securum faciam: occasio istius versiculi compulit nos ita dicere. Grande malum est lingua. *Domine, libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa.* Non ab alterius lingua, sed a mea lingua libera. Nihil mihi nocet lingua alterius: mea lingua mihi inimica est. *Domine, libera animam meam:* Me libera a lingua mea, lingua mea gladius est: interficit animam meam. Puto quod inimico meo noceam, et nescio quod meipsum occido. Pugnant adversarii, quando loquor illis, et ego pacifica loquor. Illi habeant inimicalem animum, nos vero habeamus pacificalem animum, siquidem scriptum est et in Paralipomenon: Et egressi sunt, inquit, filii Israel ad pugnandum mente pacifica. Aliquis vadit ad pugnam, et mentem pacificam habet: sed Christianorum arma, pax est: pax Christi, quae exsuperat omnem sensum **(Philip. IV)**. Beati pacifici: non solum qui pacem faciunt inter rixantes, sed qui in seipsis pacem faciunt. Beati pacifici. Si alii rixam faciunt, et ego medius intercedam, et faciam inter eos pacem, et ipse non habeam pacem in mente mea: quid mihi prodest quod illi pacem fecerunt? Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur **(Matth. V)**. Beati pacifici qui loquuntur his qui oderant pacem, pacifica. Beati pacifici. Christus pax est.

Si enim Salomon interpretatur, Christus: Salomon autem interpretatur, *pacificus:* ergo Christus Deus noster, pax est. Vadens ad coelum, nobis vexillum dimisit, dicens: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis **(Joan. XIV)**. Servemus quod Christus donavit: habeamus pacem: Servemus pacem, et illa nos servat in Christo Jesu: cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

LIBER DE EXPOSITIONE PSALMORUM. **(C,G,S)***

PROOEMIUM.

Psalterium ita est quasi magna domus, quae unam quidem habet exteriorem clavem in porta: in diversis vero intrinsecus cubiculis proprias claves habet. Licet amplior una clavis sit grandis portae Spiritus sanctus; tamen unumquodque cubiculum proprias habet claviculas suas. Si quis igitur clavem confusam de domo projiciat, si voluerit aperire cubiculum, non potest, nisi clavem invenerit. Sic singuli psalmi quasi singulae cellulae sunt, habentes proprias claves suas. Grandis itaque porta istius domus primus psalmus est, qui ita incipit:

PSALMUS PRIMUS.

Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Quidam putant istius psalmi clavem super Christi Domini nostri personam esse referendam: ut beatus iste vir secundum hominem Christus sit. Bona quidem voluntas, sed imperitia est. Si enim beatus vir Christus est, et Christus legem dedit, quomodo nunc de Christo dicitur: *sed in lege Domini voluntas ejus?* Deinde quomodo ligno alteri comparatur, et dicitur: *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum?* Si enim ligno comparatur, omne autem quod comparatur, minus est ab eo cui comparatur, ergo majus lignum quam Dominus, qui ligno comparatur. Videtis igitur quia super Domini persona non potest interpretari psalmus. Sed generaliter de quolibet justo viro dicitur: licet multi putent de Joseph dictum esse, illo ab Arimathia, qui non abierit in consilio Judaeorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra Pharisaeorum non sedit: tamen nos quod alii specialiter in illo interpretantur, generaliter in viro justo interpretamur. *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum.* Legimus in Genesi maledictum fuisse Adam quando dicitur, *maledicta terra in operibus tuis* **(Gen. III, 17)**. Maledictio ergo primi hominis nunc benedictione solvitur. Quasi in vetere Lege una beatitudo ponitur: caeterum in Evangelio octo simul beatitudines nuncupantur **(Matt. V)**. *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Beatus vir,* non homo; sed *vir:* vir qui in perfectum virum pervenerit Christum, qui non abiit in consilio impiorum. Tria hominum generalia peccata descripsit: aut enim cogitamus, aut facimus, aut docemus. Primum cogitamus; deinde cum cogitaverimus, cogitationem in opera vertimus: cum fecerimus aliquid jam operis, fit etiam, ut alios doceamus quod ipsi feceramus. *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum,* qui non cogitavit malum: *et in via peccatorum non stetit, et in*

cathedra pestilentiae non sedit. Hoc est, qui nec alios docuit, *et in via peccatorum non stetit.* Difficile est ut aliquis non peccet. Denique dicit et Joannes et Evangelista: *Quia qui negat se peccatum fecisse, mentitur, et mendax est* **(I Joan., I, 8)**. Si ergo omnes peccamus, nemo autem beatus nisi qui non peccat: igitur quia omnes peccamus, nemo beatus est. Sed videte quid dicat, *et in via peccatorum non stetit;* non dixit, beatus vir qui non peccavit, sed beatus vir qui in peccato non perseveraverit, et in via peccatorum non stetit. Ego heri peccavi, non sum beatus. Si non stetero in peccato, si retraxero me, jam beatus sum. *Et in cathedra pestilentiae non sedit.* Quomodo ibi dixit, *stetit,* sic et hic, *sedit:* sicut ibi qui non perseveravit in peccato, beatus est: sic hic qui in doctrina mala non perseveravit et sedit, beatus est. Quid igitur? videtis ipsi, quomodo beatitudo tripliciter condonatur: si non cogitemus mala, si in peccato non perseveraverimus, si non doceamus ea quae mala sunt. Hoc est quod dicit propheta: *Super tribus et quatuor peccatis non* [Al. *si] convertam eam, dicit Dominus* **(Amos I, 9)**. Hoc octies dicit, Amos autem hoc loquitur. Id est cogitasti, ignovi: fecisti, ignovi: numquid mala etiam docere debeas? Hoc est quod dicitur: super tribus et quatuor peccatis non irascatur tibi, dicit Dominus. *Et in lege ejus meditabitur die ac nocte.* Dixit tria quae facere non debuit, non abire in consilio impiorum, et in via peccatorum non stare, et in cathedra pestilentiae non sedere: Dixit tria quae facere non debemus: dicit duo quae facere debeamus; non enim sufficit nobis mala fugere, nisi consequamur bona.

Sed in lege Domini voluntas ejus. Non dixit timor, sed, *voluntas ejus;* multi enim timore faciunt, sed timor

facientis mercedem non habet. *Sed in lege Domini voluntas ejus,* ut velit facere quod Dominus imperavit. *Et in lege ejus meditabitur die ac nocte:* Non potest sermo explicare quantum mens concipit. *Sed in lege Domini voluntas ejus.* Dicit aliquis: Ecce ego volo legem Dei facere, beatus ergo sum quia volo; sed vide quid sequatur: non sufficit velle legem Dei, sed, *in lege ejus meditabitur die ac nocte. Meditabitur die ac nocte.* Dicat aliquis: hoc humana natura non suffert, nam et ambulandum est, et bibendum est, et comedendum est, et dormiendum est, et ea quae ad vitam necessaria sunt, comparanda. Quomodo in lege Dei meditabitur die ac nocte? maxime cum dicat Apostolus, *Sine intermissione orantes* **(I Thess. V, 17)**. Numquid eo tempore quo dormio, orare possum? Meditatio ergo legis non in legendo est, sed in faciendo. Denique dicitur in alio loco: *Sive manducatis, sive bibitis, sive quid facitis, omnia in nomine Domini facietis* **(I Cor. X, 31)**. Si porrigo eleemosynam, legem Dei meditor: si aegrotantem visito, pedes mei legem Dei meditantur: si ea facio quae praecepta sunt, quod alii ore meditantur, ego corpore meditor. Judaei igitur ore meditantur, nostra meditatio opus est. Dixit igitur tria quae facere non debemus, dixit duo quae facere debeamus: qui hoc fecerit, praemii quid merebitur?

Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et folium ejus non defluet. Mihi simpliciter interpretantur qui dicunt, quomodo lignum si plantatum fuerit juxta aquas, necesse est ut vireat, et non siccatur, quia habent radices ipsius humorem unde vivant, sic quicumque legem Dei meditatur, ipsa legis meditatio virorem et facit, et vitam. Hoc illi simpliciter

interpretantur; nos autem spiritualibus spiritualia comparantes, legentes in paradiso plantatum esse lignum vitae, et lignum scientiae boni et mali, et lignum vitae hoc plantatum esse in paradiso, et de ipso paradiso egredi fontem qui dividatur in quatuor principia **(Gen. II)**. Legimus et in Salomone (si cui placet Librum recipere), de sapientia enim ibi loquitur: Christus Dei virtus, et Dei sapientia **(I Cor. I, 24)**: ergo ubi Salomon loquitur: *Lignum vitae est omnibus comprehendentibus eam* **(Prov. III, 18)**, ibi de Sapientia dicitur. Si autem sapientia lignum vitae est, sapientia autem ipsa Christus est. Vides ergo quoniam qui beatus vir et sanctus est, huic ligno, hoc est sapientiae comparatur. Videtis ergo quoniam beatus vir et justus iste qui non abiit in consilio impiorum, qui non fecit illa, et fecit ista, *et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.* Hoc est Christo similis erit, siquidem consedere nos fecit in coelestibus, et conregnare **(Ephes. II, 6)**. Videtis ergo quia cum Christo regnabimus in coelo. Videtis quoniam lignum hoc plantatum est in paradiso, et nos omnes cum illo complantati sumus.

Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum. De illo enim fonte procedunt omnia flumina, *quod fructum suum dabit in tempore suo.* Lignum hoc non omni tempore dat fructum, sed, *in tempore suo.* Lignum hoc non dat in praesenti saeculo, sed in futuro, hoc est, in die judicii. Lignum hoc nunc flores habet, lignum hoc nunc germinat, et promittit fruges futuras. Lignum hoc habet duo, habet et fructus, habet et folia. Fructum habet, sensum in Scripturis: folia, verba simplicia; fructus in sensu est, folia vero in verbis sunt. Quicumque igitur Scripturas sanctas legit, si secundum

Judaeos legit, tantum folia intelligit; si vero spiritualiter intelligit, fructus capit.

Et folium ejus non defluet. Tamen et folia istius arboris utilia sunt. Denique si quis et secundum historiam intelligit, utilitatem habet animae suae. Legimus in Apocalypsi Joannis (qui in istis provinciis non recipitur liber: tamen scire debemus quod in occidente omni, et in aliis Phoenicis provinciis, et in Aegypto recipitur liber, et ecclesiasticus est, nam et veteres ecclesiastici viri, e quibus est Irenaeus, et Polycarpus, et Dionysius, et alii Romani interpretes, de quibus est et Cyprianus sanctus, recipiunt librum et interpretantur), legimus ergo ibi: *Et ecce,* inquit, *vidi thronum positum, et agnum unum, et arborem,* inquit, *secundum flumen, et ex utraque parte ripae ipsam arborem* **(Apoc. XXII)**. Hoc est, ex ista parte erat et ex illa parte erat. *Et habebat,* inquit, *fructus ipsa arbor, et in anno, mensibus singulis duodecies fructus afferebat, et habebat,* inquit, *folia, et folia ejus ad sanitatem gentium erant.* Vidi, inquit, thronum positum unum: licet enim credamus in Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, et Trinitas sit, tamen regnum unum est. Vidi, inquit, thronum positum unum, *et vidi,* inquit, *in conspectu throni stantem unum agnum.* De assumptione dicitur corporis Salvatoris: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et egrediebatur,* inquit, *fons de subtus medio throni.* Videtis igitur quoniam de medio throni fons egreditur gratiarum. Tamen non egreditur fons ille de throno, nisi agnus contra steterit. Nisi enim crediderimus incorporationem Christi, non accipimus istas gratias. Et arbor, inquit, una excelsa posita erat. Non dixit arbores, sed arbor una. Si arbor una est, quomodo ex ista parte ripae est, et ex illa parte ripae

est? Si enim dixisset, vidi arbores, fieri poterat ut aliae essent ex alia parte, et aliae ex alia. Nunc vero una arbor ex utraque parte esse dicitur; unus fluvius egreditur de throno Dei, hoc est, gratia Spiritus sancti. Et ista gratia Spiritus sancti in Scripturis sanctis est, hoc est, in isto fluvio Scripturarum. Tamen iste fluvius duas ripas habet, et vetus et novum Testamentum. Et in utraque parte arbor plantata, Christus est. Haec igitur arbor in anno, hoc est, singulis mensibus, duodecies fructus afferebat. Non possumus enim fructus de ista arbore accipere, nisi per apostolos. Si quis ergo per apostolos ad arborem venerit, necesse est ut fructus accipiat, fructus metat de Scripturis sanctis, hoc est, sensum divinum in littera commorantem. Si quis ergo venerit ad istam arborem per apostolos, fructus ejus capit; si quis vero non potuerit, adhuc infirmior est, necdum est discipulus, sed de turba est, sed deforis est, sed gentilis est. Qui fructus capere non potest, verba capiat, hoc est, folia ad sanitatem gentium: scriptum est enim: *Et folia ejus ad sanitatem gentium.* Si quis adhuc de gentibus est, si quis discipulus non est, et adhuc de turba est, iste folia ipsius accipiat, hoc est, verba simplicia accipiat pro medicamento. Denique scriptum est, folia ejus ad sanitatem gentium, hoc est, ad medicinam. Hoc totum quare diximus, et excessimus ad Apocalypsim? Quoniam scriptum est, quod *fructum suum dabit in tempore suo, et folium ejus non defluet, et omnia quaecumque faciet, semper prosperabuntur.* Diximus de beatitudine justi viri, diximus de praemio ejus. Quoniam qui tria non fecerit, et duo fecerit, ligno paradisi, hoc est, Christi sapientiae comparatur. Diximus ergo de sancto viro, nunc de contrario viro videamus. Quid de peccatore et impio dicitur?

Non sic impii. Illa universa genera praemiorum quae de justo diximus, impius non accipiet. *Non sic impii.* Non dixit, non sic peccatores; si enim de peccatoribus dixisset, omnes alieni eramus. *Non sic impii.* Inter impium et peccatorem hoc interest: qui impius est, negat Deum: qui peccator est, confitetur et peccat. *Non sic impii.* In quibusdam legitur, *non sic* hoc secundo. *Non sic impii, non sic.* Sed sciamus quia in Hebraico semel positum est. Diximus de sancto viro, et comparatione ejus. *Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Nunc econtrario de impio dicitur. Sicut justus vir comparatur ligno: sic impius comparatur pulveri, quem projicit ventus a facie terrae. Pulvis licet de terra sit, tamen desinit esse terra. *Sed tamquam pulvis quem projicit ventus a facie terrae.* Videte quid dicitur, tam infelix erit impius, ut nec terrenus quidem sit pulvis. Videtur quidem non habere substantiam, sed habet suam substantiam. Nihil habet solidum; sed quod habet, ad poenam habet. Huc illucque dispergitur. Numquam in uno loco est. Quocumque ventus traxerit, illuc impetus ejus dirigitur. Sic et impius qui semel negaverit Deum, quocumque illum aura diaboli traxerit, illuc errore perducitur. Quoniam diximus quid sit justus, et cui comparetur: quid sit impius, et cui comparetur: et de praesenti saeculo diximus: nunc debemus de futuro et aeterno cognoscere.

Ideo non resurgunt impii in judicio, neque peccatores in consilio justorum. Legimus in Evangelio secundum Joannem, *quicumque in me credit, non judicabitur; quicumque in me non credit, jam judicatus est* **(Joan. III, 18)**. Quis ergo judicandus est, si ille qui credit, non judicabitur, et ille qui non credit, jam judicatus est? qui in die judicii

judicabuntur? Requiramus ergo medium inter credentem, et non credentem qui judicandus sit. Qui credit non judicabitur. Qui credit non peccat, qui vere credit non peccat, qui veram fidem habet non peccat. Demum quando peccamus, mens nostra in fide fluctuat; eo tempore quando peccamus, quando irascimur, quando detrahimus, quando homicidia facimus, quando fornicamur, ubi fides est? Ergo quod dicit, qui in me credit, non judicabitur, non enim necesse habet judicari qui jam beatus est. Qui in me non credit, jam judicatus est, jam enim praedestinatus ad poenam est. Qui ergo judicatur? Qui credit quidem, sed peccatis vincitur; qui habet bona, habet et mala; qui eo tempore quo credit, benefacit, quo non credit, male facit. Videamus ergo nunc quid dicitur: *ideo non resurgunt impii in judicio.* Non resurgunt ut judicentur, quia jam judicati sunt. Qui enim non credit in me, jam judicatus est. *Neque peccatores in consilio justorum.* Non dixit, peccatores non resurgunt, sed *non resurgunt in consilio justorum.* Non merentur cum his resurgere qui non sunt judicandi. Si in me crederent, cum his resurgerent, qui non sunt judicandi.

Quoniam novit Dominus viam justorum, et iter impiorum peribit. Quoniam novit Dominus viam justorum. Et quid grande est, si novit Dominus viam justorum, si dicitur Dominus nosse eos, quos nosse dignatur? Denique de peccatoribus dicitur, *Recedite a me, operarii iniquitatis, non novit vos Dominus* **(Luc. XIII, 27)**: dicit Apostolus: *Si quis cognoscit, cognoscetur. Quoniam novit Dominus viam justorum* **(I Cor. XIV, 38)**. Qui peccator est, non novit cum Deus: qui justus est, notus est a Deo. Legimus in Genesi eo tempore quo praevaricatus est Adam, eo tempore quo magis

audivit serpentem, quam Deum, quando se abscondit a facie Dei, venit Dominus post prandium in paradiso, et deambulat **(Gen. III)**: videte quid dicitur, requirit Deus Adam non meridie, sed ad vesperam: jam enim Adam solem perdiderat, quia meridiem non habebat: ad vesperam, hoc est, δειλινὸν, et ambulabat, non enim stat Deus peccatori, sed ambulat. Sciebat illum esse in paradiso, et non ignorabat quod factum erat, sed quia peccaverat Adam, nescit eum Deus. *Et dixit Deus: Adam, ubi es?* Diximus de eo quomodo peccator ignoretur a Deo. Econtrario scire debemus quomodo justus sciatur a Deo. Dicit Deus ad Abraham: *Exi de terra tua, et de cognatione tua* **(Gen. XII, 1)**. Venit in Palaestinam, fuit in Habramio, fuit in Geraris multo tempore; cum natus ei fuisset filius Isaac, et repromissionem acceperat, *quia in semine tuo benedicentur omnes gentes,* tulit Isaac, et obtulit eum Deo, et vox de coelo audita est, *parce filio tuo,* et statim scribitur eo tempore quo obtulerat filium suum, quid dicit Deus Abraham? *Ecce cognovi quoniam tu times Dominum Deum tuum.* Qui tanto tempore locutus fueras, nunc cognovisti Abraham? Sed quoniam grandis fides fuerat offerendo filium suum, propterea nunc primum coepit eum nosse Deus. Hoc totum quare dixi? quoniam scriptum est, *quoniam novit Dominus viam justorum.* Dicamus et aliter: via, et vita, et veritas Christus est: ambulemus ergo in Christum, et viam nostram novit Deus Pater. *Et iter impiorum peribit.* Non dixit, impii peribunt; sed si egerint poenitentiam, et ipsi salvabuntur. Eo tempore quo apostolus Paulus persequebatur Christum, et Ecclesias, impius erat. Si ergo impii peribunt, non datur locus poenitentiae. Sed non dixit, impii peribunt, sed, *iter impiorum peribit.* Hoc est, peribit impietas; non impius, sed ipsa impietas; non homo peribit qui impius fuit,

sed homine agente poenitentiam, peribit impietas. Deus ergo hoc nobis praestet, ut tria non faciamus, et duo faciamus; ligno vitae comparemur, non simus impii, qui comparantur pulveri; non simus peccatores, quoniam peccatores non resurgunt in consilio justorum, et via mala pereat: et benedicamus Deum, cui sit gloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS V.

Quintus psalmus hoc titulo praenotatur. *In finem, pro ea quae haereditatem consequitur, Psalmus David.* Multi putant titulos ad psalmos non pertinere. Et hoc qua ratione aestiment, nesciunt. Si quidem non haberentur in Haebreis, et Graecis, et Latinis voluminibus, recte putarent: nunc vero cum in Hebraicis habeantur libris, et maxime iste titulus qui in quinto psalmo est praenotatus, miror eos hoc velle dicere, quod aliquid in Scriptura sine causa sit. Si iota unum et unus apex non transiet de Lege, quanto magis tanta verba vel syllabae! *In finem pro ea quae haereditatem consequitur, Psalmus David.* Haereditas non in principio repromittitur, sed in fine mundi. Judaei in principio se obtinere putaverunt, nos in finem consequimur. Unde dicit et apostolus Joannes: *Filioli, novissima hora est* **(I Joan. II, 18)**. In novissima ergo hora finis est. In finem haereditas, *in finem pro ea quae haereditatem consequitur.* Quae est ista quae haereditatem consequitur? Mihi videtur quod Ecclesia sit, ipsa est enim quae haereditatem consequitur. Psalmus David cantat in principio, quod Ecclesia accipiat in fine. Quintus ergo psalmus ex persona Ecclesiae est. Alii multa interpretantur,

multi dicunt secundum historiam de Israelis populo, quod vellet reverti de Babylone in Judaeam. Hoc illi interpretantur, non sunt interpretati in finem *pro ea quae haereditatem consequitur.* Nos ergo spiritualibus spiritualia comparantes, orationibus vestris ex persona Ecclesiae istum psalmum disserere nitimur.

PSALMUS VII.

Singulis rebus imponuntur nomina, ut ex nominibus et res cognoscantur. Sic et psalmi titulis praenotati sunt, ut ex titulis intelligantur et psalmi. Quintus psalmus etiam hoc titulo praenotatus est: *In finem pro ea quae haereditatem consequitur.* Sextus psalmus hoc titulo praenotatur, *In finem in hymnis pro octava, psalmus David.* In quinto dicitur, *pro ea quae haereditatem consequitur,* in sexto dicitur, *pro octava.* In septimo vero quia et ipse sub alleluia cantandus est, quia in illa alia Dominica die lectus est psalmus sextus, et nos prae aegrotatione interpretari non potuimus, nunc autem lectus est septimus psalmus. Habet autem titulum hujus modi, *Psalmus David quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.* Videte mysteria. Ergo ista sine causa scripta sunt? In quinto dicitur, *pro ea quae haereditatem consequitur,* in sexto dicitur, *pro octava,* in septimo dicitur, *pro verbis Chusi filii Jemini.* Videtis ergo quanta sint contexta mysteria, *pro ea quae haereditatem consequitur.* Quia in quinto psalmo disputavimus, interpretantes ex persona Ecclesiae fuisse psalmum cantatum, quae haereditatem Christi consecuta est. Sextus vero psalmus

proprie ad resurrectionem Christi pertinet, quae dies octava est. Nos enim et diem primum habemus, et diem octavum. Nos enim in die octava accepimus regna coelorum. Octava dies post sabbatum, prima in principio. Longum est, si nunc voluerimus dicere de octonario numero. Quoniam octo beatitudines sunt in Matthaeo: quoniam in centesimo decimo octavo psalmo singulae litterae octonos versus habeant: quomodo quindecim psalmi sunt graduum, quomodo septem et octo sunt, quomodo Ecclesiastes dicat, *date partem septem, et date partem octo* **(Eccles. XI, 2)**: quomodo orientalis porta in Ezechiel habeat septem gradus et octo; longum est dicere, quomodo octavus est de filiis Isaii David, qui accepit regnum. Hoc est quod nunc dicitur pro octava, in octava enim nos accepimus regnum coelorum, unde dicit: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.* Sed quoniam de duobus psalmis pariter interpretari non possumus, sufficit nobis de sexti psalmi titulo disputasse. Nunc veniamus ad septimi psalmi exordium quod ita incipit: *Psalmus David quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini.* Multos scio et certe eruditissimos viros, hunc titulum ita interpretatos fuisse: Eo, inquit, tempore quo surrexit Absalon contra David patrem suum (quaeso vos ut patientius audiatis, Scripturas enim interpretare volumus, non declamare). Eo igitur tempore quo surrexit Absalon contra David, unus de amicis David nomine Chusi voluit ire cum David, sed David remisit eum ad Absalon, ut Achitophel consilia dissiparet. Eo tempore quo Achitophel dedit consilium, ut Absalon statim persequeretur David imparatum, et interficeret eum: Chusi ergo dedit consilium, et dissipavit consilium Achitophel, et misit ipse nuntium Chusi ad David dicens, *haec et haec praeparat Absalon.* Et coepit fugere David, et praeparare; eo tempore

quo Chusi mandavit verba ad David, David cantavit psalmum istum Domino, quoniam Achitophel consilia sunt dissipata. Hoc illi dicunt, et revera rationabiliter enarraverunt: sed diligenter legamus Scripturas, ibi enim ita scriptum est, quoniam iste Chusi filius sit Arachitae. Inde ille Chusi per aliam litteram scribitur in Regnorum libro: ibi Chus per SAMECII scribitur, hic autem Chus per SIN litteram scribitur. Deinde ille *Chus* filius *Arachi:* unde multi Graecorum nescientes legunt, *Chusi amicus David.* Videtis ergo quoniam et in lectione errant Graeci. Manifestissimum ergo est secundum regulam Scripturarum, quoniam ille Chusi filius est Arachi, iste vero Chusi dicitur Jemini. Quia diximus illum Chusi fuisse filium Arachi, quis est iste Jemini? Et debemus spiritualibus spiritualia comparantes invenire nominis istius regulam. Ubi invenimus in Scripturis, *Jemini?* Dubium non est quin tribus una sit de duodecim, nomine Benjamin. Interpretatur autem Benjamin, *filius dextrae.* Eo enim tempore quando mortua est Rachel in Ephrata (oculis nostris sepulcrum vidimus, exempla non quaerimus). Eo igitur tempore quando moriebatur Rachel, peperit, inquit, infantem, et vocaverunt nomen ipsius mulieres, sive ipsa quae moriebatur, *Benoni,* id est, *filius doloris mei.* Econtrario vero Jacob pater dolorem matris vertit in gloriam, et non eum vocat Benoni, hoc est, *filius doloris mei,* sed *Benjamin,* hoc est, *filius dextrae,* hoc est, *virtutis meae.* Benjamin igitur ex duobus compositum nomen est, ex filio et dextra. *Ben* enim dicitur *filius, Jamin,* dicitur *dextera.* Sciamus igitur semper tribum Benjamin appellari Jemini. Legimus in Regnorum libro, eo tempore quo de Saul scribitur, *Et ecce,* inquit, *vir de tribu Benjamin nomine Saul, filius,* inquit, *Chis, filius Abihel, filius Jetta, filius Jether, filius Jera, filius Jemini.* Et statim ibi

dicitur *vir Jeminaeus,* hoc est, de tribu Jeminaea, hoc est, de tribu Benjamin. Demus et aliud testimonium ne dubitare possimus. Semei ille qui in monte Oliveti eo tempore quando David fugiebat filium suum Abessalon, dicit hoc Scriptura: *Et ecce,* inquit, *Semei de cognatione Saul de tribu Benjamin. Et lapides,* inquit, *jaciebat in David, et dicebat: Egredere, egredere, vir sanguinarius.* Eo tempore quando dicit unus de ducibus ejus nomine Abisai: *Vadam,* inquit, *et interficiam eum,* quid dicit ei David? *Quid mihi et vobis, filii Sarviae?* Et ecce, inquit, qui de lumbis meis egressus est, pugnat contra me, et miramini si filius Jemini, hoc est, ex tribu Benjamin, de tribu Saul, qui fuit inimicus? Hoc totum quare dixi? ut ostenderem Jemini tribum esse Benjamin. Diximus quid sit Benjamin, diximus nomen patris, videamus quid sit Chusi filius Jemini. *Chus* lingua Hebraea interpretatur *Aethiops,* hoc est, *niger* et *tenebrosus.* Qualem habet animam, quale et corpus, de quo dicit Jeremias: *Si mutabit Aethiops pellem suam, et pardus varietatem suam* **(Jer. XIII, 23)**. Ergo hic Chusi nigrum et Aethiopem, inimicum suum Saulem significat. Et dicit hoc, quomodo Aethiops mutare non potest pellem: ita et iste mores suos mutare non potest. Is venit in manus meas, potuit eum occidere, cujus potuit sanguinem fundere: volui eum superare beneficio, sed malitia ejus vinci non potest. Quomodo enim Aethiops pelles mutare non potest, ita et illius malitia mutari non potest. Denique quid dicit: *Domine Deus meus, si feci istud,* hoc est, si feci illi aliquid mali. *Si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala.* Vide quid dicat: Ego pro malis bona reddidi, ille pro bonis mala. Manifestum est igitur quoniam contra Saul psalmus est.

PSALMUS IX.

Jesus filius Nave pugnabat in eremo, et Moyse orante, superabat: alius pugnabat, alius in oratione vincebat. Ita et ego secundum illud quod scriptum est, *aperi os tuum et implebo illud:* ego quidem loqui videor, sed alii sunt quibus orantibus, loquor. Nonus psalmus quod a vobis cantatus est Domino, grandis in versibus, grandis est in mysteriis. Quoniam non possumus de omnibus disputare, sufficit interim de titulo dicere. Quoniam non possumus domum ingredi, grande est enim regis palatium, neque possumus omnia regis scire mysteria, interim quasi in titulo domus, in ipso vestibulo, cujus domus sit demonstremus. *In finem pro occultis filii psalmus David. In finem,* quod dicitur, non pertinet ad Judaeos, sed ad nos qui in finem credidimus. Ille prior filius, nos novissimi. Nos ergo qui in finem sumus, psalmum istum debemus audire, quia ad eos qui in finem sunt pertinet. *Pro occultis filii.* Quae sunt haec occulta filii? mysterium quod omnibus retro saeculis fuerat occultum, nobis in finem apertum est. *Pro occultis filii,* in Hebraico aliter habet: in Hebraico enim habet ALMOTH, quod interpretatur, *pro morte: al* enim dicitur *pro, moth* dicitur *mors.* Ergo pro morte dicitur, pro morte ergo filii in Hebraeo scriptum est. Videte igitur Septuaginta Interpretes qui Ptolomaeo gentili regi interpretabantur, et durum erat dicere mortem filii, sciebant enim quod de Filio Dei diceretur. Videbant scriptum esse et tamen timebant Dei Filium dicere esse moriturum. Hoc interim de titulo disputatum sit, et universus psalmus de morte Salvatoris dicitur.

Dicitur de Judaeis: *In laqueo isto quem tetenderunt, comprehensus est pes eorum:* deinde de vocatione Gentium, *omnes Gentes quae obliviscuntur Deum.* Et novissimum contra diabolum: *non est Deus in conspectu ejus, sedet in insidiis cum divitibus.* Infelices divites cum quibus diabolus sedet. Denique videte quid dicitur de diabolo, *sedet in insidiis cum divitibus.* Quicumque enim dives est, nisi pauperem spoliaverit, dives esse non potest, propterea dixit, *sedet in insidiis cum divitibus.* Quandocumque divites persequuntur Christianos, dicamus: sedet diabolus in insidiis cum divitibus.

Insidiatur ut rapiat pauperem, rapere pauperem dum attrahit eum. In laqueo suo humiliabit eum. Hoc impius, hoc diabolus. Pauperem non solum divitiis, sed et spiritu, beati enim pauperes spiritu. *In laqueo suo humiliabit:* quem? Subauditur pauperem. Videte quid dicitur? Humiliabit, non interficiet: cum autem humiliaverit pauperem, humiliatio pauperis ruina est diaboli. Quid enim sequitur? *Inclinabit se, et cadet dum dominatus fuerit pauperum.* Nonne vobis videtur diabolus in persecutione quando occideret Christianos, quando interficeret Martyres, in eo occidi quod interficeret? Inclinabit se et cadet dum dominabitur pauperum? Martyr occisus in coelum vadit, ille occidens humiliatur et cadet. Hoc interim de psalmo breviter disputatum est pro occultis filii, et hoc dictum est in veteri Testamento: in veteri enim Testamento, de filio occulte dicitur, nunc in Evangelio legamus manifeste, de manifestis filii.

PSALMUS LXXVIII.

Quoniam pauperes facti sumus: quoniam tu pauper pro nobis factus es, propterea et nos pauperes facti sumus. *Oratio pauperis cum anxiatus fuerit, et effuderit orationem coram Domino.* Quoniam tu pauper factus es, cum esses dives, et nos pauperes facti sumus: *Adjuva nos, Deus salutaris noster.* In Hebraico habet: *Adjuva nos, Jesus noster:* ubicumque enim *Salvator est,* in Hebraico, *Jesus* habet. Denique Gabriel quando venit ad Mariam, *Et vocabis,* inquit, *eum Jesum, iste enim salvum faciet populum suum. Adjuva nos, Jesus noster.* Videte quid dicat, *adjuva.* Qui dicit *adjuva,* et ipse liberari conatur, neque enim dormientes nos adjuvat, sed laborantes. *Propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos:* quoniam vocatum est nomen tuum novum super nos, quod benedicitur in gentibus: *Et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.* Tu Salvator, ut Christus, et nos Christiani, miserere nobis propter nomen tuum.

Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum. Hoc solent dicere qui sequuntur Origenis dogmata, *gemitus compeditorum,* hoc est angelorum, qui compediti sunt, inquiunt, in corporibus: quomodo enim si mittantur compedes in pedibus, degravant corpus, et currere non sinunt: sic et corpora nostra includunt animas, hoc est, angelos degravant in terra. Et hoc quibus verbis approbant? *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus* **(Rom. VII, 24)**? Et illud quod dicitur, *Cupio dissolvi et esse cum Christo. Reverti, et esse cum Christo* **(Philip. I, 23)**. Videte, inquit, quid dicit Apostolus. Quicumque dicit, Cupio reverti: utique illuc dicit ubi ante fuerat. *Introeat in conspectu tuo gemitus*

compeditorum. Ego vero simpliciter, rusticana simplicitate et Ecclesiastica, ita tibi respondebo. Ita enim apostoli responderunt, sic sunt locuti, non verbis rhetoricis et diabolicis: *Melius est enim reverti et esse cum Christo.* Quia sic habet in Graeco, non habet, *dissolvi,* sed *reverti. Reverti et esse cum Christo.* Ubi Adam fuit pater meus, ibi et ego esse desidero: unde ille ejectus est, ego reverti cupio. In Adam omnes nos de paradiso ejecti sumus, introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.

Quare enim hoc non simpliciter intelligam dictum esse de martyribus, qui inclusi sunt in carceribus? Quanti enim et in metallis missi sunt? Ego vero dico quia illorum compeditorum vere audiat vocem Deus.

Secundum magnitudinem brachii tui, posside filios mortificatorum. Nos omnes (si tamen meremur) filii martyrum sumus. Apostolus quando in carcere erat, compeditus erat: apostoli omnes quando in carceribus erant, compediti erant: omnes martyres qui interfecti sunt, in carceribus erant compediti. Propterea nunc dicitur: *Posside filios mortificatorum. Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum.* Mihi videtur quod non contra illos rogat, sed pro illis, hoc est, da illis sabbatum tuum: *sabbatum* autem interpretatur *requies.* Quod dicit hoc est: fac eos requiescere in malitia sua, aut certe aliter, hic eis redde, et non eis reddas in futuro.

Nos autem populus tuus et oves pascuae tuae. Ubi oves dicit, innocentiam significat. Oves non habent nisi pastorem. *Confitebimur tibi in saeculum. Confitebimur,* vel poenitentiam agimus, vel certe quod melius est,

glorificamus. *In generationem et generationem,* in primo populo et secundo populo. Licet secundum historiam aliter dicatur in Ezechiel: tamen secundum intelligentiam spiritualem hoc dicimus, quoniam istae duae gentes, hoc est, duae virgae junguntur in Ezechiel, et fit unum regnum. *In generationem et generationem annuntiabimus laudem tuam.* Apostolorum vox est. Petrus in populo circumcisionis; Paulus et Barnabas in gentibus.

PSALMUS CXXVII.

Beati omnes qui timent Dominum. Qui timent Dominum quod habent praemium, quam coronam? Videamus quam habeant laudem, quod praemium. *Beatus es, et bene tibi erit.* Jam dixi de beatitudine, quaero beatitudinem quae sit. Qui timet Dominum quam habet beatitudinem? *Uxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuae. Filii tui sicut novellae olivarum, in circuitu mensae tuae.* Ego puto quod propitio Christo omnes timeamus Deum. Ergo hanc beatitudinem non habemus? Scriptum est enim, *qui timet Dominum,* hanc habet beatitudinem; *uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuae; filii tui sicut novellae olivarum, in circuitu mensae tuae.* Ergo et qui unum habet filium et duos, non est beatus? Quid enim dicit, *filii tui sicut novellae olivarum, in circuitu mensae tuae.* Nisi tantos habuerimus filios, ut cingant mensam nostram, beatitudinem timentis Dominum non habebimus? Isaac hanc beatitudinem non habuit, habuit enim duos filios, unum pessimum Esau, qui multo melius fuerat si natus non fuisset. Habuit autem unum

filium Jacob: ergo non habuit beatitudinem? Quia unus circumire mensam non potuit. Virgines ergo non timent Deum. Quid enim dicitur, quod qui timet Dominum intelligat beatitudinem? *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuae; filii tui sicut novellae olivarum, in circuitu mensae tuae.* Hanc beatitudinem Joannes non habuit. Joannes utique, tam Evangelista, quam Baptista: uterque enim virgo fuit. Hanc beatitudinem Paulus non habuit qui dicit: *Volo autem omnes sic esse sicut me* **(I Cor. VII, 7)**. Videtis ergo quoniam uxor et filii spiritualiter intelligendi sunt, alioquin nisi spiritualiter intellexerimus, angeli hanc beatitudinem non habent, quia filios nos habent. Revertamur ergo ad ordinem lectionis.

Beati omnes qui timent Dominum. Quomodo non potest dicere, Pars mea Dominus, nisi qui aliam partem in saeculo non habet; sic non timet Deum qui timet aliud aliquid extra Dominum. Denique ipse Salvator dicit: *Nolite timere eos qui possunt corpus occidere; sed eum timete qui potest corpus et animam occidere in gehennam* **(Matt. X, 28)**. Videtis ergo quod aliud aliquid extra Deum timet, qui Deum non timet. *Qui timet Dominum,* quae signa habet? *qui ambulat in viis ejus.* Multae sunt viae et multae viae ducunt ad unam viam. Denique dicitur et in Jeremia: *Et state in viis Domini, et interrogate semitas ejus aeternas, et invenietis viam, et ambulabitis in ea* **(Jerem. VI, 16)**. Videte quid dicat, et state in viis, et interrogate vias Domini aeternas, et invenietis unam viam, et ambulate in ea. Videte quomodo per plures vias venimus ad unam viam. Hoc dicitur et in Evangelio aliis verbis sub alia significatione parabolae de illo negotiatore qui habuit plures margaritas, qui vendidit eas, et emit unam

pretiosissimam margaritam. Quod dicit hoc est, Habetote plurimas margaritas, et state in viis. Hoc est state in viis, et interrogate semitas Domini aeternas. Pulchre aeternas, ne putaremus adventu Christi, Legem et prophetas esse finitos. Sed vide quid dicat. State in viis, in Lege et prophetis, et state in viis. Nolite sic credere in via una, ut dimittatis vias plurimas; sed state in viis, interrogate semitas Domini aeternas. Interrogate semitas Domini, quid dixerit Jeremias, Isaias, Ezechiel, quid coeteri prophetae. Interrogate semitas: melius dicitur in Graeco τρίβους· semita enim dicitur ab eo quod calce gradientium trita est. Et quod dicitur hoc est, interrogate semitas, hoc est τρίβους, quia scilicet trivit pes Domini. Si quidem et Dominus ambulavit in eis. Cum autem interrogaveris semitas Domini aeternas, et per illas semitas invenietis unam viam quae dicit: *Ego sum via, veritas et vita,* ambulate in ea. Videte mysteria Scripturarum, videte in verbis simplicibus Scripturarum plurima sacramenta, in viis, in semitis, in Lege et prophetis. Non dixit, Ambulate, sed state. State, ne dimittatis Legem, nec prophetas. Tamen cum inveneritis illas vias, per istas vias, in ista una via ambulate.

Labores manuum tuarum manducabis. Multi non intelligentes interpretati sunt aliter istum locum: *Labores fructuum tuorum manducabis*. Denique Latina exemplaria ita habent, *labores fructuum tuorum manducabis.* Sed nos legimus in Hebraeo ita scriptum, *labores manuum tuarum manducabis*. Quis enim labores fructuum manducat? Utique econtrario debet intelligi, quia aliquis fructum laborum suorum manducat, non labores fructuum. Quia igitur in Hebraeo ita scriptum est, *labores manuum tuarum manducabis*. Ego puto quoniam et Graece Septuaginta Interpretes in isto loco bene interpretati

sunt; *manus* enim lingua Hebraea JAD dicitur; in isto autem loco, non habent JAD, sed CHAAPH; *Chaaph* autem interpretatur καρπὸς, non καρπὸς, sed pars aliqua manus; siquidem καρπὸς dicitur Graece APEPA. Hoc modo de interpretatione diximus. *Labores manuum tuarum manducabis.* Unusquisque quod seminaverit hoc et metet. Ecce homo, et opera ejus. Ergo et nos labores manuum nostrarum manducabimus. In manibus, opera intelliguntur. *Labores manuum tuarum manducabis*. Dicat aliquis, ergo post resurrectionem manducaturi sumus. Hoc enim dicitur de beato viro: *Labores manuum tuarum manducabis*. Ego hoc dico simpliciter. Quoniam homo ex duabus substantiis compactus est, hoc est, de anima et corpore: anima immortalis est, corpus autem mortale. Quod mortale est, ut et mortales cibos habeat. Quod autem immortale est, hoc est, anima quae immortalis est, et immortales cibos habet. Vultis scire quoniam et anima habet cibos suos? Dicit Dominus atque Salvator cum esuriret. Quid dicit? *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me* **(Joan. IV, 34)**. Vultis scire quos cibos habet anima? Dicit nobis et propheta: *Gustate et videte quoniam suavis est Dominus* **(Psal. XXXIII, 9)**. Quomodo enim corpus, nisi acceperit cibos suos, moritur: sic et anima nisi acceperit cibos spirituales, moritur. Hoc totum quare dico, quia solent aliqui dicere, Non habeo necessario Scripturam sacram, sufficit mihi tantum timere Deum. Et hoc propterea diximus, quomodo cibi sunt corporis, sic cibi sunt et animae nostrae Scripturae sanctae.

Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuae. Dicit Salomon quia voluerit sapientiam ducere scilicet

sponsam **(Sap. VIII, 2)**. Dicit et in alio loco de Sapientia: *Ama illam, et amplexabitur te. Circumda illam et servabit te* **(Prov. IV, 6)**. Ducamus ergo et nos hanc uxorem, et habeamus illam in amplexibus nostris. Numquam eam dimittamus de sinu nostro. Numquam fugiat de manibus nostris. Si semper fuerit in amplexu nostro ista uxor, faciemus ex ea filios; non filias, sed filios. Denique et hic dicitur, *filii tui sicut novellae olivarum, in circuitu mensae tuae.* Numquid non poterat dicere, *filiae tuae?* aut non poterat dicere τὰ τέκνα σου, ut possint intelligi et viri, et feminae? Sed vide quid dicat, *filii tui.* Qui sapientiam uxorem habet non facit de ea filias, sed filios. Nihil molle, nihil delicatum, nihil tenerum, nihil effeminatum habet in mente sua. Putas quod sancti alia causa scribuntur non habuisse filias, sed filios? Legamus Genesim, ibi enim generationum ordo servatur. Sanctus Abraham habuit uxorem Sarram; habuit Agar concubinam; habuit postea Cethuram. De duabus uxoribus filios creat. Filias non facit. Veniamus ad Isaac. Et Isaac duos filios facit, filias non habet. Sanctus enim erat et nihil habebat in se molle, et tenerum, et effeminatum, sed totum virile et rigidum. Beatus Jacob duodecim patriarchas habet filios. Et unam filiam habet nomine *Dinam,* quod interpretatur, causa jurgiorum, *rixam.* Denique unam habuit filiam et duodecim filios. Et propter unam filiam tanta in Sichem bella nascuntur. Jacob numquam dixerat, *Timeo, fecistis me odibilem.* Loquitur ad Levi et Simeon, *Levi et Simeon in concilio eorum non veniat anima mea* **(Gen. XLIX, 6)**. Quare? Quia viri, causam voluerunt agere mulieris. Hoc totum quare dixi, quoniam sancti filias non habent, sed filios tantum habent. Rem vobis dico novam, novam nescientibus.

Caeterum qui Scripturas legunt, et diligenter legunt, non novam; sed ea quae sciunt. Jacob duodecim habuit filios patriarchas, Ruben, Simeon, Juda, Levi, Issachar, Aser et caeteros usque ad duodecimum. Legite in Generatione, et numquam invenietis de tantis duodecim patriarchis ullum fecisse filiam, sed totos filios. Dico vobis unum ne forsitan obliviscamini. Aser filiam habuit Saram. Jacob habuit duodecim filios et unam filiam. Sic inter duodecim patriarchas, unus patriarcha unam tantum filiam habuit. Hoc totum quare dixi? ut filios et filias in Scripturis spiritualiter intelligere debeamus. *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuae.* Sicut vitis abundans plurimos botros habet, sic et uxor nostra, hoc est, sapientia uxor nostra, quae sponsa est. Denique scribitur in alio loco: *Veni, soror, mea sponsa* **(Cant. V, 1)**. Ne in eo quod dixerat, *sponsa,* turpe aliquid intelligeres, jungitur *soror;* ut omnis turpis amor excludatur. Veni, soror mea, sanctus enim amor sit, et propterea te sororem voco et sponsam meam. Propterea te sponsam voco, ut habeam uxorem, et de te filios faciam plures, filios plures quasi de vite botros. Quomodo vitis habeat diversos botros. Et una quidem radix est. Sed longe lateque huc atque illuc flagella diffundit, et ipsa flagella habent fructus suos, et in ipsis fructibus sunt botri, et alius botrus major est, alius minor, alia majora grana sunt, alia minora; sic et de sapientia, quae est uxor nostra: si tamen numquam eam dimiserimus, plures nascuntur botri, hoc est, virtutes plurimae; sanctae cogitationes, opera praeclara. *Filii tui sicut novellae olivarum in circuitu mensae tuae.* Legimus in alio loco: *Et vinum laetificat cor hominis* **(Psal. CIII, 15)**. Legimus et in Canticis Canticorum: *Venite, fratres, bibite et inebriamini.* Et vinum quod laetificat cor hominis. Hoc vinum

non laetificat cor hominis; sed obruit, et insanum facit. Denique scribitur, ut qui *potentes sunt, vinum non bibant* **(Prov. XXXI, 4)**. Scribit et Apostolus, quoniam non debemus vinum bibere et carnem manducare **(Rom. XIV)**. Rursum dicitur nobis: Et vinum laetificat cor hominis. Sed vinum dicitur spirituale, quod si quis biberit statim inebriatur. Vos omnes, ut dimitteretis possessiones vestras, et parentes vestros, et filios et affines, bibistis vinum, et inebriati pro Christo insanire coepistis. Non vobis videtur esse ebrietas? non vobis videtur spiritualis insania, delicias contemnere, sordes appetere, fugere civitates, deserta sectari, nescire affectus, ignorare carnis propinquitatem, et solum nosse Christum? Denique apostoli hoc vino inebriati erant, et propterea dicitur eis: *Musto sunt pleni* **(Act. II, 13)**. Non enim fuerant inebriati de Lege veteri, sed de Evangelio. Noe ergo puto, quod ita inebriatus sit hoc vino. *Filii tui sicut novellae olivarum.* Nulli alii comparantur filii nostri nisi novellae olivarum. Non dixit olivae veteri, sed novellae olivae. Quomodo et ibi de ebrietate apostolorum, non dicitur de vino veteri, sed de musto: sic et hic dicitur novella olivarum, quae tota viret in Evangelii juventute. Novella olivarum plena luce. Oleum hanc naturam habet, ut cibos condiat, ut lumini fomenta praebeat, ut lasso longo itinere corpus unctum restituat quasi labori pristino et sanitati. Denique quicumque lassus fuerit et ungitur, quasi recipit pristinum vigorem. Putas sine causa nunc dicitur vinum et oleum? Non potuit mel dici, non alia aromata, non alia arbor, sed tantum vitis et oliva. Vinum et oleum. In vino austeritas, in oleo misericordia. Denique illi qui de Jerusalem Jericho descendebat, qui vulneratus fuerat, Samaritis, hoc est, *custos,* nihil ei infundit nisi vinum et oleum. Vinum austeritatem praeceptorum,

vinum typicum; ut quodcumque mali humoris est excoquat et excomedet. Quoniam autem humana fragilitas non potest veritatem ferre. *Si enim iniquitates attendas, Domine, Domine, quis sustinebit* **(Psal. CXXIX, 3)**? Si enim tantum justus fuerit Dominus, nos vivere non possumus. Propterea justitiae ipsius, hoc est, vino misericordiae oleum adjunctum est.

Ecce sic benedicetur homo qui timet Dominum. Jam multa locuti sumus, festinemus ad finem. *Benedicat te Dominus ex Sion.* De ista Sion et quomodo dicit alius propheta: *Sion quasi ager arabitur* **(Jerem. XXVI, 18)**. Dicit et Dominus: *Jerusalem, Jerusalem, quae occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt* **(Matth. XXIII, 37)**. Denique cum appropinquasset Dominus ad Jerusalem et vidisset, flevit. Quando autem deflevit eam? Ideo utique flevit ruituram, quasi perituram. Denique quid dicit? *Surgite, eamus hinc.* Et in alio loco quod dicit: *Relinquetur vobis domus vestra deserta.* Ergo hoc quod dicit, *benedicat te Dominus ex Sion,* non dicit istam Sion quam videmus esse desertam. Ipsae portae, et ipse ager, et ipsae ruinae iram Domini significant. Etiamsi nos ignoramus, oculi ipsi clamant iram Domini. *Benedicat te Dominus ex Sion. Sion* interpretatur *specula. Jerusalem* interpretatur *visio pacis.* Si anima nostra speculam habuerit. Si in sublime fuerit. Si non de terrenis cogitaverit, sed de sublimibus. Si anima nostra habuerit visionem pacis, hoc est, si Christus, qui vera pax est, habitaverit in ea: ipse nos benedicit. Si habitaverit in nobis Christus, et nos erimus Sion. Et nos erimus Jerusalem. *Et videas filios filiorum.* Ego vobis loquor. Si ex meo sermone vos instruxero, vidi filios meos: si vos alios instruxeritis, vidi filios filiorum meorum.

Oremus igitur Dominum, ut habeamus filios, habeamus nepotes, et semper habeamus multam progeniem. Festinemus tales filios facere. Sancta ista est conjunctio. Rem vobis dico novam: sine uxoris complexu plures nascuntur tales filii. *Pax super Israel. Israel* interpretatur, *mens videns Deum.* Vide ergo quod dicitur pax super Israel. Super eos qui habent mentem videntem Deum. Mens mea si habuerit visionem Dei, si semper Christum videro, alios non videbo. Quicumque Christum habet in se, habet in se pacem. *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis* **(Joan. XIV, 27)**. Licet sint multae persecutiones, licet multi sint qui persequantur, tamen in quo Christus habitat, ille semper Christum habet; cui sitgloria in saecula saeculorum. Amen.

PSALMUS CXXVIII.

Saepe expugnaverunt me a juventute mea, dicat nunc Israel. Saepe expugnaverunt me a juventute mea. Duo dicuntur. Et saepe expugnaverunt me, et a juventute mea expugnaverunt me. Ergo si in media aetate coepero servire Domino, verbi gratia, quadraginta annorum, non possum dicere, *expugnaverunt me a juventute mea.* Sed quid dico? occiderunt me a juventute mea, vulneraverunt me a juventute mea, conculcaverunt me a juventute mea. Qui autem a pueritia incipit servire Domino: et saepe expugnatur a diabolo et angelis ejus, et tamen non vincitur; iste quid dicat? *Saepe expugnaverunt me a juventute mea: etenim non potuerunt mihi.* Athleta nisi legitime certaverit, non coronatur, nisi pugnum acceperit, nisi faciem lividam, nisi de facie sanguis

effusus fuerit. Livor meretur coronam, dolor meretur gaudium. *Saepe expugnaverunt me a juventute mea.* Dicat hunc versiculum virgo Domini. Dicat monachus qui a parva aetate coepit servire Domino. Ego autem qui quadraginta vel quinquaginta annorum coepi servire Domino, quomodo possum dicere: *Saepe expugnaverunt me a juventute mea?* Dicat ergo hoc virgo. Dicat monachus integer corpore et spiritu. Et quid dicat: *Saepe expugnaverunt me a juventute mea?* Dicat aliquis: O monache, quomodo te expugnaverunt daemones et diabolus? Videbantur quidem homines qui impugnabant, sed ego in hominibus diabolum intelligebam. Quando ergo eos persequuntur homines, non irascamur persequenti, sed condolcamus et plangamus eos: quia alius est qui persequitur in persecutoribus. Si daemoniarius, qui habet daemonem, venerit, et pugnum mihi dederit, et calce percusserit, numquid irascor ei? Ille pugno percutit, et ego ploro et plango percutientem. Video enim quia pejus percutitur ab eo qui in se operatur, quam ego a manu ejus. Quoties ergo aliquid patimur, et tentationes aliquas sustinemus, illum intelligamus esse et illos, qui nobis tentationes generant, in hominibus. Dicat aliquis: Hoc ipsum de Scripturis affirma: non enim debemus aliquid loqui nisi de Scripturis fuerit adornatum atque approbatum. Judas proditor fuit, sed intravit in illum Satanas, et ipse in proditore prodidit. Uxor Putiphar eo tempore quando tenuit Joseph, servum suum, domina servum, ditissima pauperculum, civis peregrinum, illa tenebat Joseph, sed sanctus vir in manibus mulieris intelligebat esse diabolum retinentem. Hoc totum quare dico? Ut quando aliquid patimur ab hominibus, non irascamur hominibus: sed plangamus eos. Et illum videamus insidiatorem qui in ipsis operatur. *Saepe expugnaverunt me a*

juventute mea: etenim non potuerunt mihi. Expugnaverunt me, in cogitationibus turpibus: *expugnaverunt me,* in iracundia. Ego acquievi cogitationibus; sed [*Forte addendum* non] acquievi tentationibus; sed aliquid feci quod me cogitatio compellebat. Si iracundia me superavit, et fratri feci injuriam, non possum dicere: *Etenim non potuerunt mihi.* Potuerunt enim mihi.

Super dorsum meum fabricaverunt peccatores. Diligenter animadvertite Scriptura quid dicat. Sanctus athleta est, et non coronatur nisi qui legitime certaverit: scitis enim quia athletarum multa sunt genera. Sunt enim alii athletae: alii vero sunt quasi Pammacharii, alii ad dies contendunt, alii vero sunt cursores, hoc est, qui currunt in stadio. Denique et Apostolus dicit se currere ut ad coronam perveniat **I Cor. IX, 26)**. Et quid dicitur in alio loco: *Praeteritorum obliviscens ad priora me extendo* **(Philip. III, 13)**. Videte ergo Scriptura quid dicit. Supra dorsum meum fabricabantur peccatores. Sic semper cucurri, et tantum cucurri, ut adversarius meus numquam praecedat, sed semper post tergum inveniatur. Numquam venit contra oculos meos: neque enim potuit sustinere lumen oculorum meorum; sed semper eam partem persequebatur quae caeca est, quae oculos non habet. Supra dorsum meum fabricabantur peccatores. Quandocumque aliquis fratribus detrahit, iste post dorsum fabricatur. Supra dorsum meum fabricabantur peccatores, sed ego non videbam insidias eorum; illi fabricabantur post dorsum meum, et ego oculis paradisum conspiciebam. Illi mihi moliebantur insidias, et ego coronam videre cupiebam. *Prolongaverunt iniquitatem suam.* Quid dixit, *prolongaverunt iniquitatem suam:* Ego si peccavero, et

post peccatum meum egero poenitentiam, brevis est iniquitas mea et non longa. Si autem peccavero, quocumque die peccavero, funiculus peccatorum meorum longior fiet. Unde dicitur et in alio loco: *Funes peccatorum circumdederunt me* **(Psal. CXVIII, 61)**. Vide quid dicat, Funes peccatorum circumdederunt me. Et in alio loco scribitur: *Funiculis peccatorum suorum unusquisque constringetur* **(Prov. V, 22)**. Vide quid dicat, funiculis peccatorum suorum unusquisque constringetur. Funiculus peccatorum, nisi plura peccata habuerim, texi non potest. Si peccatum fecero, non tam funiculus est, quam quasi unum filum est. Si autem unum filum est, cito rumpitur, et tenere, et ligare non potest. Si autem plura peccata fuerint et prolongaverint iniquitates, de pluribus peccatis quasi de pluribus filis funiculus fit, et ligat, et non cito rumpitur. Hoc totum quare dixi? Quia legimus in isto versiculo, *prolongaverunt iniquitatem suam.*

Dominus justus concidet cervices peccatorum. Videte quid dicat, non dixit, concidat peccatores. Si autem hoc dixisset, nemo salvari poterat, omnes peccatores sumus. Sed quid dicit? *Dominus justus concidet cervices peccatorum.* Qui et peccatores sunt, et superbi sunt: quoniam superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam: ideo concidet cervices peccatorum.

PSALMUS CXXXI.

Memento, Domine, David et omnis mansuetudinis ejus. Multi putant ex eo quod scriptum est in Evangelio, *Miserere nostri,*

fili David (hoc caeci dicunt qui sedebant in Jericho), istum *David,* qui interpretatur *fortis manu,* referri ad Dominum Salvatorem. Sed in isto psalmo si voluerimus referri, ut illi putant, multum nocet intelligentiae nostrae. Si enim hoc quod dicitur, *Memento, Domine, David et omnis mansuetudinis ejus,* refertur ad Christum, quomodo dicit quasi de alio: *Donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob? Ecce audivimus eam in Ephrata, invenimus eam in campis silvae.* Et quomodo dicitur: *Propter David, servum tuum, non avertas faciem Christi tui?* Si enim, ut putant, Christus est David, quomodo dicit, propter David, servum tuum, non avertas faciem Christi tui? Non stat ordo. Si enim David Christus dicitur, sic incipimus intelligere, propter Christum servum tuum ne avertas faciem Christi tui. Hoc propter eos loquor, qui David in istum locum Christum interpretantur: Non quod negemus Christum interpretari David pro locorum qualitate; sed in isto loco non recipit sensus. Et quare errent dico vobis, quia scriptum est: *Memento, Domine, David et omnis mansuetudinis ejus.* Et Dominus dicit in Evangelio: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde.* Pro quidem sensu; sed errantes David hic Christum interpretantur, et mansuetudinem ejus referunt ad Christum. Nos ergo interpretemur istum psalmum in David, ut qui nascetur ex David vere Christus intelligatur. Denique videte ordinem, quoniam enim grandis est psalmus, et jam multa diximus, debemus breviter sensus perstringere, non latius disputare: ut prudens auditor ex his quae diximus, etiam ea quae non loquimur, ipse a se intelligat.

Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob. In Hebraico non habet ὡ, hoc est, *sicut,* nec sic sensus est; sed

habet ὸς, hoc est, *qui,* et est sensus: *Memento, Domine, David et omnis mansuetudinis ejus,* qui *juravit Domino, votum vovit Deo Jacob.* Et hoc puto non tam vitio Septuaginta Interpretum factum, quam scriptorum errore.

Si introiero in tabernaculum domus meae. David hoc dicit, nullam aliam requiem quaero nisi Christi, qui de meo semine nasciturus est, hoc est, quem promisisti, quia de meis lumbis nasciturus est.

Si dedero oculis meis et palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob. Hoc multi putant dici de Ecclesia; sed mihi videtur non tam de Ecclesia dici, quam de sancta Maria. Denique dicitur.

Ecce audivimus eam in Ephrata, invenimus eam in campis silvae. Legamus Scripturas sanctas, et diebus et noctibus singulas syllabas et litteras ventilemus. Dicat aliquis de Ephrata, hic Bethlehem dixit. Legimus enim in Genesi: *Venit in Bethlehem,* hoc est, *Ephrata.* Hoc dicitur de Jacob quando uxor ejus Rachel mortua est. Hoc est, Ephrata. Sed videamus Ephrata quare nomen acceperit. Scriptum est enim in Paralipomenon, quoniam Maria, soror Moysi et Aaron, habuerit maritum Or: non Ur, sed Or **(I Par. XI)**. Et postea ordo describitur, et dicitur: Maria, soror Moysi et Aaron, haec est Ephrata. Hoc in Paralipomenon libris scribitur. Quaerite et invenietis. Denique et haec Ephrata nomen accepit. Videtur forsitan alicui verum non esse, quia novum est: sed eum remitto ad auctoritatem libri.

Ecce audivimus eam in Ephrata. In Hebraeo non habet *eam,* sed habet *eum,* hoc est, *illum* qui nasciturus est de semine. *Audivimus eam in Ephrata:* quod de Maria sensus. Sed et simpliciter intelligere possumus, quoniam Ephrata, Bethlehem dicitur. Et Christus in Bethlehem natus sit. Felix igitur locus qui tanto ante tempore prophetarum voce cantatus est. Omnia quidem loca sancta, venerabilia sunt, et ubi natus est, et ubi crucifixus est, et ubi resurrexit, et ubi ad coelos victor ascendit; sed iste locus proprie venerabilior est. Vide quanta misericordia Dei hic natus parvulus infans. In praesepe ponitur; non enim erat illis locus in diversorio. O monache, Dominus nascitur in terra, et cellam propriam non habet: *non erat illis locus in diversorio.* Universum genus humanum habet locum: Christus non invenit locum inter homines. Non invenit in Platone, non in Aristotele, sed in praesepe. Inter jumenta et bruta animalia et simplices quosque et innocentes. Unde dicit et Dominus in Evangelio. *Vulpes foveas habent, et volucres coeli nidos. Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.*

PSALMUS CXLI.

Intellectus David, cum esset in spelunca. Oratio praescribitur. Iste titulus secundum historiam quidem est, quando fugiebat David a Saul in deserto Engaddi, in spelunca absconsus. Et ingressus est ignorans Saul, quasi sua causa, sed quoniam habet in sua praescriptione, *Intellectus David,* debemus spiritualiter intelligere psalmum. Accipitur quidem et in Dominum verum David iste psalmus, et intelligitur Saul in

diabolo: spelunca autem in hoc mundo. Et quod diabolus non mittat in hoc mundo aliquid boni, sed stercus, et si quid putridum. Spelunca autem intelligitur iste mundus, quia perfectum lumen non habet quantum ad comparationem futuri, sed quasi lumen aliquod illuxit Dominus veniens in hunc mundum. Propterea dicit Apostolus: *Qui est lumen gloriae ejus* **(Heb. I, 3)**. Ergo sicut David intravit in speluncam abscondens se a Saul: ita et Dominus ingressus est in hoc mundo, et persecutionem passus est.

Effundo in conspectu ejus orationem meam. Significantius dixit, effundo totum cor meum in conspectu Domini: Quemadmodum aliquis confiteatur medico vulnus suum. Et omnes quas habet passiones dicit illi, ut ita adhibeat ei curam. *Tribulationem meam ante ipsum pronuntio,* hoc est, tribulatio quam Apostolus numerat, quae numerata cum caeteris spem facit, spes autem non confundit.

In deficiendo in me spiritum meum. Si non ex nobis deficiat spiritus malus qui suffocabat Saul, non potest nosse semitas nostras Dominus. Quae autem sunt semitae justorum? Justitia, opera bona, via recta, castitas, continentia et caetera his similia.

In via hac qua ambulabam absconderunt laqueum mihi. Prope sunt vitia virtutibus. In quacumque via voluerit aliquis ambulare, in ea ponunt laqueos. Aut in jejunio, aut in eleemosyna, aut in caeteris virtutibus.

Considerabam ad dexteram, et videbam, et non erat qui cognosceret me. Si in Deum fecerimus psalmum, ipse Dominus loquitur. Omnes discipuli mei dereliquerunt me, et

fugerunt. Unus remanserat Petrus qui se promisit dicens: Si oportet me pro te mori, non te derelinquam: et ipse negavit. Propterea dixit, Considerabam eum ad dexteram, et non dixit, ad sinistram, quoniam egit poenitentiam Petrus.

Periit fuga a me. Quando comprehensus est a Judaeis. *Et non est qui requirat animam meam.* Omnes enim clamabant: Crucifige, crucifige **(Luc. XXIII)**.

Intende ad deprecationem meam, quia humiliatus sum nimis. Si non aliquis humiliatus fuerit, non exauditur a Domino. Quid enim prodest aliquem verbis orare et cervicem erectam habere? Si autem in Dominum intelligimus: Discite a me, quia mitis sum et humilis corde.

Libera me a persequentibus me, quia confortati sunt super me. Qui contra nos pugnant fortiores nobis sunt, hoc est, principes hujus mundi.

Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo. Id est, de isto corpore. *Ad confitendum,* id est, clarificandum. Sicut dicit; *Confiteor tibi, Pater.*

Me exspectant justi, donec retribuas mihi. Dominus dicit: Me exspectant apostoli, donec resurgam a mortuis.